

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres Extraordinaires au sein des Tribunaux Cambodgiens

Kingdom of Cambodia
Nation Religion King
Royaume du Cambodge
Nation Religion Roi

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

Supreme Court Chamber
Chambre de la Cour suprême

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

Case File/Dossier No. 001/18-07-2007/ECCC/SC

ឯកសារដើម
ORIGINAL/ORIGINAL
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 09-Apr-2012, 14:01
CMS/CFO: Sann Rada

ចំពោះមុខ

ចៅក្រម គង់ ត្រីម ប្រធាន

ចៅក្រម Motoo NOGUCHI

ចៅក្រម សោម សិរិវឌ្ឍ

ចៅក្រម Agnieszka KLONOWIECKA-MILART

ចៅក្រម ស៊ិន រិទ្ធ

ចៅក្រម Chandra Nihal YASINGHE

ចៅក្រម យ៉ា ណារិន

ក្រុមឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីសវនាការ

ស៊ា ម៉ៅ

Christopher RYAN

ផន លឿន

Paolo LOBBA

ការបម្រើប្រតិបត្តិសវនាការ

ចាប់ផ្តើមថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ និងបញ្ចប់កិច្ច

ពិភាក្សាដេញដោល ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១

ការបម្រើប្រតិបត្តិប្រកាសសាលាដំបូង

ថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២

តាសារដើម

ភាសាខ្មែរ/ភាសាអង់គ្លេស

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

សាធារណៈ

សាលាដំបូង

សហព្រះរាជអាជ្ញា

ជា ណាង
Andrew CAYLEY

ជនជាប់ចោទ

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ខុច”

មេធាវីការពារក្តីជនជាប់

ចោទ

ការ សាវុត្ត
កង ប្រធានី

មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង

រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១

ទី ស្រីនណា
Karim KHAN
Alain WERNER
Brienne McGONIGLE

មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង

រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២

គង់ ពិសី
ហុង គីមស្លួន
យុង ផានិត
Silke STUDZINSKY

មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង

រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣

គីម ម៉េងបឺ
ម៉ុច សុវណ្ណារី
Martine JACQUIN
Annie DELAHAIE
Philippe CANONNE
Elizabeth
RABESANDRATANA
Fabienne TRUSSES-
NAPROUS
Christine MARTINEAU

មាតិកា

១. សេចក្តីផ្តើម..... 10

 ១.ក. សាវតា 10

 ១.ខ. ប្រវត្តិនីតិវិធី..... 11

២. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញលើបទល្មើសសាទុក្ខ..... 17

៣. កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការលើបុគ្គល (ទង្វើករណ៍ទី ១ នៃ បទល្មើសសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី) 27

 ៣.ក. យុត្តាធិការលើបុគ្គលនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ និងក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង..... 27

 ៣.ក.១. សារណារបស់ភាគី 29

 ៣.ក.២. ការពិចារណា 32

 ៣.ក.៣. អញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង..... 32

 ៣.ក.៤. បទដ្ឋាននៃសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ 42

 ៣.ក.៥. យុត្តាធិការលើបុគ្គល..... 46

 ៣.ក.៥.ក. វិសាលភាពនៃពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” 47

 ៣.ក.៥.ខ. ការវាយតម្លៃពាក្យ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” 56

 ៣.ក.៥.ខ.១. កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម..... 58

 ៣.ក.៥.ខ.២. អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត..... 59

 ៣.ក.៥.ខ.៣. មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ 69

 ៣.ក.៥.ខ.៤. សេចក្តីសង្ខេបនៃសំអាងហេតុ 71

 ៣.ក.៥.ខ.៥. ការពិនិត្យឡើងវិញលើធនាស្តិ៍នៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានផ្សេងទៀត..... 72

 ៣.ក.៥.គ. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 75

៤. កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងការប្រើប្រាស់ប្រាក់បញ្ញើស្របច្បាប់ យោងតាម មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត វ.វ.ត.ក (ទទ្ទីករណ៍ទី ២ និងទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា) 76

៤.ក.គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព 79

៤.ខ. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩..... 88

៤.គ. ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩ (ទទ្ទីករណ៍ទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា) 104

៤.គ.១. ការកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសកររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង 109

៤.គ.២. ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ និងអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ 135

៤.គ.៣. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 139

៤.ឃ. ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩ (ទទ្ទីករណ៍ទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា) .. 140

៤.ឃ.១. ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ 143

៤.ឃ.២. ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាអំពើធ្វើទារុណកម្មដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ... 153

៤.ឃ.៣. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 171

៤.ង. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩..... 173

៤.ង.១. អត្ថិភាពនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ 173

៤.ង.២. និយមន័យនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ..... 182

៤.ង.២.ក. ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត 189

៤.ង.២.ខ. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត 195

៤.ង.២.ខ.១. អំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលដកហូត ឬរំលោភទៅលើសិទ្ធិសារវន្ត ដែលមានចែងនៅក្នុង ច្បាប់សន្តិសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ 196

៤.ង.២.ខ.២.អំពីសកម្ម ឬអកម្មដែលមានការរើសអើងជាក់ស្តែង..... 217

៤.ង.២.គ.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 228

៤.ង.៣.ភាពអាចយល់ដឹង និងភាពអាចដឹងជាមុនថា អំពីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញគឺជាបទល្មើសនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ228

៤.ង.៤.ការយល់ឃើញអំពីអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើអ្នក ជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១230

៤.ច.ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា 233

៤.ច.១.លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី ČELEBIĆI.....236

៤.ច.២.បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយយោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី ČELEBIĆI.....251

៤.ច.២.ក.យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ 256

៤.ច.២.ខ.ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នានៅក្នុងរឿងក្តីនេះ 264

៤.ច.៣.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន278

៥.កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងការប្រកាសទោស (ទង្វើករណ៍ ទី ២ នៃ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី និងទង្វើករណ៍ទី ១ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញា)..... 280

៥.ក.ទង្វើករណ៍ទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី 280

៥.ក.១.ច្បាប់ជាធរមានទាក់ទងទៅនឹងរបបនៃការប្រកាសទោស.....284

៥.ក.២.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន.....288

៥.ខ.បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញស្តីពីរបបនៃការប្រកាសទោស 288

៥.គ.ទង្វើករណ៍ទី ១ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា..... 290

៥.គ.១.សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការប្រកាសទោស293

៥.គ.២.ការប្រកាសទោសដែលត្រូវកែប្រែដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល.....303

៥.គ.៣.ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ314

៥.គ.៤.ការឃុំខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការយោធាកម្ពុជា317

៥.គ.៥.ការគិតបញ្ចូលនូវថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនមុនដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ.....324

៥.យ.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 327

៦.កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, ២ និង ៣)..... 328

៦.ក.ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីនៃជនរងគ្រោះ 328

៦.ក.១.សារណា.....328

៦.ក.២.សញ្ញាណនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក330

៦.ក.៣.ការកំណត់និយមន័យឡើងវិញលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬការសន្មតទុកជាមុន.....345

៦.ក.៤.ការសន្មតទុកជាមុនតាមផ្លូវច្បាប់ ឬតាមធនាសុសិទ្ធិ.....349

៦.ក.៥.ការវាយតម្លៃទៅលើការសន្មតទុកជាមុនដែលអនុវត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង370

៦.ខ.ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញចំពោះភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាពីរដំណាក់កាល 374

៦.ខ.១.សារណា.....374

៦.ខ.២.សាវតានីតិវិធី378

៦.ខ.៣.ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត379

៦.ខ.៤.ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង.....381

៦.ខ.៥.ច្បាប់ជាធរមាន387

៦.ខ.៥.ក.ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ 387

៦.ខ.៥.ខ.ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងក្របខណ្ឌ អ.វ.ត.ក 390

៦.ខ.៥.គ.ការអនុវត្តរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ..... 394

៦.ខ.៦.ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល403

៦.គ.ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម 416

៦.គ.១.សារណា.....416

៦.គ.២.សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង.....420

៦.គ.៣.ច្បាប់ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត423

 ៦.គ.៣.ក.វិធានស្តីពីនីតិវិធីដែលបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ 426

 ៦.គ.៣.ក.១.តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (“តុលាការ ICC”) និងតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (“តុលាការ STL”)..... 426

 ៦.គ.៣.ក.២.តុលាការថ្នាក់តំបន់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស..... 431

 ៦.គ.៣.ក.៣.កម្មវិធីទាមទារសំណង 437

៦.គ.៤.ការពិចារណា440

៦.ឃ.ការទទួលយកពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី..... 451

 ៦.ឃ.១.ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ (E2/61, E2/62, E2/69, E2/73, E2/74, E2/75, E2/86, E2/88, D25/15)453

 ៦.ឃ.២.ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ (E2/32, E2/35, E2/83, E2/22, E2/64).....467

 ៦.ឃ.៣.ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ (E2/23, E2/33, E2/34, E2/63, E2/70, E2/71, E2/82, D25/11).....478

 ៦.ឃ.៤.បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ជុំ ស៊ីរ៉ាត.....494

៧.កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងសំណើធានាសំណង (បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ និង ៣) 497

៧.ក.សេចក្តីបង្គាប់ដែលស្នើសុំដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ 497

៧.ខ.អំណះអំណាងទូទៅរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី..... 498

 ៧.ខ.១.សារណា.....499

 ៧.ខ.២.ការពិចារណា.....501

 ៧.ខ.២.ក.សំណងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក 501

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៧.ខ.២.ខ.ថាតើ អ.វ.ត.ក អាចចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យសងសំណងដែលការអនុវត្តដីកាបង្គាប់នេះអាច
តម្រូវឱ្យមានជំនួយផ្នែករដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែរ ឬយ៉ាងណា 519

៧.ខ.២.គ.ថាតើភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ប៉ះពាល់ដល់អំណាចរបស់ អ.វ.ត.ក ចំពោះការសង
សំណងដែលជាកាតព្វកិច្ចរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដែរ ឬយ៉ាងណា 520

៧.ខ.២.ឃ.ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការដាក់សំណើទាមទារ
សំណងជាក្រុម ដោយមិនបានបង្ហាញច្បាស់លាស់អំពីសំណងហេតុដល់ការបដិសេធលើ
សំណើនីមួយៗ 524

៧.ខ.២.ង.សំណើទាមទារសំណងជាក់លាក់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី. 526

៧.ខ.២.ង.១.ការចងក្រង និងផ្សព្វផ្សាយពាក្យសុំសុំអភ័យទោស និងការចងក្រងមតិយោបល់របស់
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី..... 526

៧.ខ.២.ឃ.២.លិខិតសុំការអភ័យទោសពីរដ្ឋាភិបាល..... 531

៧.ខ.២.ឃ.៣.ការសាងសង់ប្រជុំជននីយដ្ឋាននៅទួលស្តែង និងជើងឯក និងការប្រែក្លាយព្រៃសឱ្យទៅជា
កន្លែងប្រជុំជននីយដ្ឋាន..... 534

៧.ខ.២.ឃ.៤.ការផ្តល់សោហ៊ុយដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សម្រាប់ការធ្វើទស្សនកិច្ច នៅ
ប្រជុំជននីយដ្ឋាននានា..... 544

៧.ខ.២.ឃ.៥.ការផ្តល់នូវការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និងសេវាវេជ្ជសាស្ត្រដល់ដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណី..... 545

៧.ខ.២.ឃ.៦.ការបង្កើត និងចែកចាយសម្ភារៈសោតទស្សន៍ស្តីពីសំណុំរឿង ០០១..... 554

៧.ខ.២.ឃ.៧.ការយកឈ្មោះរបស់ជនរងគ្រោះចំនួន ១៧ រូប ដាក់ជាឈ្មោះអគារសាធារណៈ និង
ការប្រារព្ធពិធីបុណ្យផ្សេងៗដល់ជនរងគ្រោះ 557

៧.ខ.២.ឃ.៨.ការសរសេរលិខិតជាចំហទៅកាន់រដ្ឋាភិបាល ដោយស្នើសុំថវិកាមួយផ្នែកដែលបាន
មកពីការចូលទស្សនាសារៈមន្ទីរត្រូវយកមកប្រើប្រាស់ជាការផ្តល់សំណង..... 559

៧.ខ.៣.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន560

៨. ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី..... 562

**៩. មតិវិចារសម្រេចលើផ្នែកខ្លះរបស់ចៅក្រម AGNIESKA KLONOWIECKA-MILART និង
ចៅក្រម CHANDRA NIHAL JAYASINGE 567**

១០. ឧបសម្ព័ន្ធ I: សាវតានីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខ 593

ក. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា 593

ខ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ 594

គ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ 596

ឃ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ 598

ង. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ 599

ច. ភស្តុតាងបន្ថែម 599

ឆ. សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី 600

ជ. សវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ 602

ឈ. ការប្រកាស និងការចេញសាលដីកា 604

១១. ឧបសម្ព័ន្ធ II: សន្ទានុក្រម និងតារាងអក្សរកាត់..... 605

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

១.សេចក្តីផ្តើម

១. **អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល** នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (អ.វ.ត.ក) សម្រេចចេញសាលដីការបស់ខ្លួន លើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង) ដែលចេញនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ នៅក្នុងរឿងក្តី **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច** សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក^១។

១.ក.សាវតា

២. បណ្តឹងសាទុក្ខនេះលើកពីព្រឹត្តិការណ៍ ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងចន្លោះពីអំឡុង ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ នៅមន្ទីរសន្តិសុខ ស ២១ (មន្ទីរ ស ២១) ក្នុង ទីក្រុងភ្នំពេញនៃប្រទេសកម្ពុជា ដែលមន្ទីរសន្តិសុខនេះទទួលបន្ទុកក្នុងការសួរចម្លើយ និងកាប់ សម្លាប់ អ្នកដែលត្រូវបានសន្មតថា ប្រឆាំងនឹងបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា។ មន្ទីរ ស ២១ រួមមាន មន្ទីរឃុំឃាំង និងបរិវេណជុំវិញ (ទួលស្តែង) ព្រមទាំងកន្លែងប្រមូលផ្តុំសម្រាប់អប់រំ និងកាប់ សម្លាប់ដែលស្ថិតនៅជាក្រុងភ្នំពេញ ហៅថា ជើងឯក និងព្រៃ ស (ស ២៤)។ មានជន រងគ្រោះ ប្រុស ស្រី និងកុមារ មិនតិចជាង ១២.២៧២ នាក់ ដែលត្រូវបានកាប់សម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ ដែលជនរងគ្រោះភាគច្រើនទទួលបាននូវការធ្វើទារុណកម្មតាមលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ^២។

៣. ជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេក អ៊ាវ ហៅ ឌុច** ដែលអតីតជាគ្រូបង្រៀនគណិតវិទ្យា កើតនៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤២ នៅភូមិពៅវើយ ឃុំពាមបាង ស្រុកស្មោង ខេត្តកំពង់ធំ ប្រទេស

^១ឯកសារលេខ E188។ នៅក្នុងសវនាការសាធារណៈនៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន អាននូវសេចក្តីសង្ខេប និងបានចុះហត្ថលេខាក្នុងផ្នែកសម្រេចសេចក្តីនៃសាលដីការបស់ខ្លួន ហើយសាលដីការសង្ខេបនេះត្រូវ បានចេញផ្សាយនៅក្នុងថ្ងៃដដែលនេះផងដែរ។ ដូចដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងទំព័រ ៣៥ (ជាភាសាខ្មែរ) ក្នុងសាលដីការ សង្ខេបនេះ ថា“សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានចូលស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២”, ឯកសារ លេខ F26/3។

^២សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១១១, ១១៩ និង ៥៩៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កម្ពុជា^៣។ ជនជាប់ចោទជាអនុលោមនីមួយៗ ស ២១ ចាប់ពីថ្ងៃទី ១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៧៦ ហើយជាលោមនីមួយៗ ស ២១ ចាប់ពីខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៧៦ រហូតដល់មាន ការដួលរលំនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩^៤។

១.១. ប្រវត្តិសិក្ខា

៤. នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ សហព្រះរាជអាជ្ញានៃ អ.វ.ត.ក បានចេញដីកាសន្និដ្ឋាន បញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អនុលោមតាមវិធាន ៥៣ នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង ដោយស្នើសុំឱ្យបើកការស៊ើបសួរលើបុគ្គលចំនួនប្រាំបួន រួមទាំងជនជាប់ចោទផង ដែរ^៥។ នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាបង្គាប់ ឱ្យបំបែកសំណុំរឿងរបស់ជនជាប់ចោទលើអង្គហេតុទាក់ទងនឹងមន្ទីរ ស ២១ ដែលអង្គហេតុ នេះត្រូវបានស៊ើបសួរក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧ ដែលជាសំណុំរឿងក្តីមួយ នេះ^៦។ នៅថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការ បំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩^៧។

³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១។

⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១១១, ១១៩, ១២១, ១៣០ និង ២០៣។

⁵ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារលេខ D3។

⁶ដីកាបំបែកសំណុំរឿងថ្ងៃទី ១៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារលេខ D18។ អង្គហេតុដទៃទៀតដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ ចោទ ឬជនផ្សេងទៀតដែលមានឈ្មោះក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ត្រូវបានស៊ើបសួរក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០២/ ១៩-០៩-២០០៧។

⁷ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D99។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៥. នៅថ្ងៃទី ០៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ^៨។ នៅថ្ងៃទី ០៥ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញសាលដីកាប្រកាសផ្ទាល់មាត់លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ^៩។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ទទួលយកមួយផ្នែកនូវទង្វើករណីទីមួយនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដោយយល់ឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិនៃការធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុនក្រោមច្បាប់ជាតិ ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ (“ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦”) គប្បីត្រូវបានបន្ថែមទៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ^{១០}។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធទង្វើករណីទីពីរនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែលលើកឡើងថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានការភ័ន្តច្រឡំដោយមិនបានបញ្ចូលសហឧក្រិដ្ឋកម្មមួយដែលជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវទៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ^{១១}។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចបញ្ជូនជនជាប់ចោទទៅជំនុំជម្រះ ដោយផ្អែកលើដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានកែប្រែ ហើយដីកានេះបានលើកឡើងអំពីការចោទប្រកាន់លើអង្គហេតុទាំងឡាយសម្រាប់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការកាត់សេចក្តី។

៦. សវនាការបឋមចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវបានធ្វើឡើងកាលពីថ្ងៃទី ១៧ និងទី ១៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩^{១២}។ សវនាការលើអង្គសេចក្តីបានចាប់ផ្តើមនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩ និងបានបញ្ចប់សវនាការពិភាក្សាដេញដោលនៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩ បន្ទាប់ពីមានសវនាការអស់រយៈពេល ៧២ ថ្ងៃ^{១៣}កន្លងមក។ ជនរងគ្រោះចំនួន ៩០ នាក់ បានតាំងខ្លួន

^៨បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ០៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D99/3/3។

^៩សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D99/3/42 (“ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានកែប្រែ”)។

^{១០}ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានកែប្រែ, កថាខណ្ឌ ១០៣ ដល់ ១០៧។

^{១១}ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានកែប្រែ, កថាខណ្ឌ ១៤១។

^{១២}ដីកាចំណាត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការបឋម ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E8។

^{១៣}សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានមេធាវីតំណាង ហើយត្រូវបានបែងចែកជាបួនក្រុម (“ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”)¹⁴។ សហព្រះរាជអាជ្ញា សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សហមេធាវីការពារក្តី និងជនជាប់ចោទបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល បន្តបន្ទាប់គ្នានៅថ្ងៃទី ២៣ ដល់ថ្ងៃទី ២៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩¹⁵។

៧. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញសាលក្រមរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទក្នុងនាមជាអនុលេខា ហើយបន្ទាប់មកជាលេខាមន្ទីរ ស ២១ បានគ្រប់គ្រង និងកែប្រែប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងអស់រយៈពេលជាងបីឆ្នាំ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការសម្លាប់ជនរងគ្រោះមិនតិចជាង ១២.២៧២ នាក់ ដែលជនរងគ្រោះភាគច្រើនត្រូវបានទទួលរងនូវការធ្វើទារុណកម្មតាមលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ¹⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រកាសផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទដាក់ពន្ធនាគារ ៣៥ ឆ្នាំ ដោយផ្អែកលើការរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាពពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ (ដោយស្រូបបញ្ចូលនូវបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មានដូចជា ការសម្លាប់រង្គាល(រួមបញ្ចូលអំពើមនុស្សឃាត) ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម (រួមបញ្ចូលការរំលោភផ្លូវភេទមួយករណី) និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត) និងការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩ រួមមាន ការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា ការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌ ការបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ដោយចេតនា ឬឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសុខភាព ការដកហូតដោយចេតនាពីឈ្លើយសឹក ឬជនស៊ីវិលនូវសិទ្ធិទទួលបាននូវការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌ និងទៀងទាត់ និងការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់¹⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចកាត់បន្ថយទោសចំនួន ៥ ឆ្នាំ ពីរយៈពេលផ្តន្ទាទោស ដោយសារការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់

¹⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៧ ដល់ ៦៣៨។
¹⁵ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទសម្រាប់ភាគីធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E170។
¹⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៩៧។
¹⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧៧ និង៦៧៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចោទ ក្នុងអំឡុងពេលឃុំខ្លួនខុសច្បាប់នីតិវិធី ដោយតុលាការយោធាកម្ពុជាចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ រហូតដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧¹⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចផងដែរថា ជនជាប់ចោទត្រូវទទួលបានការទូទាត់នូវថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្នទាំងស្រុង ចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ រហូតដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ (ក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការយោធាកម្ពុជា) និងពីថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ រហូតដល់សាលក្រមចូលជាស្ថាពរ¹⁹។

៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានផ្តល់សំណងពីរប្រភេទដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួនថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ ពិតជាបានទទួលរងគ្រោះ ដែលជាផលវិបាក ដោយផ្ទាល់ពីបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាព។ អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានយល់ព្រមធ្វើការចងក្រងពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសទាំងអស់ និង ពាក្យសម្តីទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវ ដែលជនជាប់ចោទ បានធ្វើនៅក្នុងអំឡុងពេល សវនាការ ហើយកម្រងពាក្យសម្តីទាំងនេះ នឹងត្រូវដាក់នៅលើគេហទំព័រផ្លូវការរបស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងរយៈពេល ១៤ ថ្ងៃបន្ទាប់ពីសាលក្រមរបស់ខ្លួនចូលជាស្ថាពរ²⁰។

៩. សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ក្រុម ២ និងក្រុម ៣ បានធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខ មកអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង²¹។

¹⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៨០។

¹⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៨១។

²⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៨២ ដល់ ៦៨៣។

²¹បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដកឋានៈជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចេញពីសាលក្រម ថ្ងៃទី ១៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F8 (“បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១”) (ដំបូងដាក់នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ជាឯកសារលេខ E188/10 ប៉ុន្តែបន្ទាប់មក ទៀត ដាក់សារឡើងវិញទៅជាឯកសារលេខ F8 ដោយអនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចស្តីពីការកំណត់មតិលក្ខណៈនៃ បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ចំពោះការសម្រេចដកឋានៈជាដើមបណ្តឹង

រដ្ឋប្បវេណីចេញពីសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F8/1)។ ដើម
 បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ - សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីគោលបំណងដាក់សារណាបន្ថែមរបស់មេធាវីតំណាងដើមរដ្ឋប្បវេណី
 ក្រុម ១ ថ្ងៃទី ២៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F12 (“សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីគោលបំណងរបស់ដើមបណ្តឹង
 រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១”)។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣,
 ភាសាខ្មែរដាក់នៅ ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ
 E188/4 (“សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣”)។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវី
 តំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០,
 ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F9
 (“បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣”)។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំង
 នឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០,
 ឯកសារលេខ E188/2។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុង
 រឿងក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F10 (“បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់
 សហព្រះរាជអាជ្ញា”)។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ និង
 ទទ្ទឹករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម, ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/12
 (“បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ស្តីពី ជុំ ស៊ីវ៉ាត”)។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើម
 បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ E188/6។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តី
 សម្រេចបដិសេធដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម - សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋ
 ប្បវេណីក្រុម ២ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11 (“បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម
 ២ ស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាន”)។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
 ក្រុម ២ លើសាលក្រមទាក់ទិននឹងសំណងចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/14។ បណ្តឹងសាទុក្ខ
 របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើសាលក្រមទាក់ទិននឹងសំណងចុះថ្ងៃទី ០២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ
 ២០១០, ឯកសារ F13 (“បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ស្តីពីសំណង”)។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹង
 សាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី ២៦
 ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/8 (“សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ
 របស់មេធាវីការពារ”)។ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ប្រឆាំងនឹងសាល
 ក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F14
 (“បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី”) (សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទបានដាក់ជាភាសាខ្មែរនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ
 វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយសារណាជាភាសាអង់គ្លេសបានកែតម្រូវចុងក្រោយ ហើយដាក់នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១។
 សំណើសុំធ្វើការកែតម្រូវក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

១០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបើកកិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ជាសម្ងាត់ ដោយមានវត្តមានរបស់មេធាវីតំណាងម្ចាស់បណ្តឹង សាទុក្ខ។ សវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខលើអង្គសេចក្តីត្រូវបានធ្វើឡើងអស់រយៈពេល ០៣(បី)ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃទី ២៨ ដល់ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១។

F14/Corr-1។ សំណើសុំធ្វើការកែតម្រូវក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/Corr-2)។ សារណាតបរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ សហមេធាវីការពារក្តី ខុច ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/2 “សារណាតបរបស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣”។ សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវី ការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ខុច” ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, ថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F14/4 (“សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា”)។ ការឆ្លើយតបរបស់សហ មេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ខុច” ទៅនឹងសារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសបានដាក់នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/4/2 (“ការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី”)។ សេចក្តីអង្កេតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខជាភាសាអង់គ្លេសដែលបានកែតម្រូវរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេក អ៊ាវ ហៅ “ខុច” ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/5។ សារណា បន្ថែមទាក់ទងនឹងសំណង នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F25 (“សារណាបន្ថែមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណីក្រុម ៣”)។

២. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងសាទុក្ខ

១១. វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា ទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខមកកាន់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើកឡើងនូវ“កំហុសអង្គច្បាប់ ដែលនាំអោយមោឃៈសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី (...) ឬកំហុសអង្គហេតុដែលនាំឱ្យសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី ឬសេចក្តីសម្រេចនោះមានភាពមិនយុត្តិធម៌”²²។ ការលើកឡើងទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខទាំងនេះ បានអនុវត្តស្របទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គការនីតិបញ្ញត្តិ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដែលចែងថា ការពិនិត្យឡើងវិញលើសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវតែធ្វើឡើងដោយតុលាការមួយថ្នាក់តែប៉ុណ្ណោះ²³។ ជាលទ្ធផល កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈខុសប្លែកពីបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញជាពីរថ្នាក់ ដែលមានចែងក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា²⁴។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ បទដ្ឋាននេះ បានផ្តល់នូវគោលការណ៍ណែនាំតិចតួចដល់វិធីសាស្ត្របណ្តឹងសាទុក្ខ

²²វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។ លើកលែងតែមានបទបញ្ញត្តិចែងផ្ទុយពីនេះ រាល់ការយោងនៅក្នុងសាលដីកានេះ គឺសំដៅទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុង(“វិធានផ្ទៃក្នុង”) របស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងវិសោធនកម្មលើកទី ៣។

²³មាត្រា ៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ដោយរួមបញ្ចូលនូវវិសោធនកម្មដែលបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ (នស/រកម/១០០៤/០០៦) (“ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក”)។ មាត្រា ៣(២) (ខ) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិទាក់ទងទៅនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើង នៅក្នុងរយៈកាលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចុះហត្ថលេខា នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ (ចូលជាធរមាន នៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥) (“កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ”)។

²⁴ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ (នស/រកម/០៨០១/១២) (“ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក”) មាត្រា ២ (ចែងសម្រាប់ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ បណ្តឹងសាទុក្ខ និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល)។

របស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងការអនុវត្តមុខងារជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួន។

១២. យោងតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មានការបែងចែកជាពីរថ្នាក់ក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញ លើសាលក្រមរបស់តុលាការជាន់ដំបូង។ សភាព្រហ្មទណ្ឌនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ មានសមត្ថកិច្ច ដើម្បីសម្រេចអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយផ្អែកលើភស្តុតាង ដែលមាននៅចំពោះមុខតុលាការជាន់ ដំបូង ហើយក្នុងករណីមួយចំនួននៅចំពោះមុខសាលាឧទ្ធរណ៍²⁵។ សាលដីកាដែលចេញដោយ សាលាឧទ្ធរណ៍ អាចត្រូវធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ ដោយតុលាការកំពូលតាមរយៈបណ្តឹង សាទុក្ខ²⁶។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា បានរៀបរាប់នូវមូលហេតុនៃបណ្តឹងសាទុក្ខមួយ ចំនួន ដែលតុលាការកំពូលកម្ពុជាអាចបដិសេធសេចក្តីសម្រេច ក្នុងករណីដូចតទៅ:

- សមាសភាពមិនស្របច្បាប់នៃតុលាការ
- អសមត្ថកិច្ចនៃតុលាការ
- ការរំលោភអំណាច
- ការបំពានច្បាប់ ឬការអនុវត្តខុសច្បាប់
- ការបំពាន ឬភ្លេចទម្រង់ការ ដែលច្បាប់បញ្ញត្តិថាត្រូវទុកជាមោឃៈ
- ការមិនបានសម្រេចលើពាក្យប្តឹងសុំរបស់អយ្យការ ឬភាគី កាលណាពាក្យ សុំនេះធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមានន័យយ៉ាងច្បាស់លាស់
- ការបំភ្លឺអង្គហេតុ
- គ្មានសំអាងហេតុ ឬ
- ការផ្ទុយគ្នារវាងសំអាងហេតុ និងសេចក្តីសម្រេច²⁷។

១៣. យោងតាមបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ចែងថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

²⁵មាត្រា ៣៧៣ ៤០៥ ដល់ ៤០៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាដែលបានប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះមហាក្សត្រ នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧ (“ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧”)។

²⁶មាត្រា ៤១៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

²⁷មាត្រា ៤១៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

“គឺជាកន្លែងទទួលពាក្យបណ្តឹងសាទុក្ខផង និងសម្រេចសេចក្តីចុងក្រោយផង”²⁸។ នៅពេលកំណត់ពីយុត្តាធិការបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អ.វ.ត.ក បានធ្វើការបញ្ជូលនូវដំណោះស្រាយដែលមាននៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ទៅក្នុងប្រព័ន្ធបណ្តឹងសាទុក្ខដែលមានលក្ខណៈពិសេស (*sui generis*)។ ហេតុដូច្នោះ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអ.វ.ត.ក ក្នុងការស្វែងរកសេចក្តីណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធី ដែលបានបង្កើតក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិនូវការបកស្រាយរបស់ស្ថាប័នតុលាការអន្តរជាតិនោះ²⁹។ ប្រព័ន្ធបណ្តឹងសាទុក្ខនៅក្នុងវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អនុវត្តតាមលក្ខណៈពិសេសនៃការពិនិត្យឡើងវិញនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយសភាព្រហ្មទណ្ឌនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ ក្នុងន័យថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ អ.វ.ត.ក អាចពិនិត្យលើភស្តុតាង និងអាចស្នើសុំ ឬទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែមដើម្បីសម្រេចអំពីបញ្ហាណាមួយ³⁰។ ទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងវិធាន ១០៤(១) ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក៏រួមបញ្ចូលទាំងមូលហេតុនៃបណ្តឹងសាទុក្ខទៅតុលាការកំពូលកម្ពុជា។ ទន្ទឹមគ្នានេះដែរ ដើម្បីឱ្យស្របទៅតាមគោលបំណងរបស់វិធានផ្ទៃក្នុង³¹ មូលហេតុទាំងនេះត្រូវបានលើកឡើងនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរ

²⁸មាត្រា ៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ។

²⁹មាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ។ មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

³⁰វិធាន ១០៤(១) និង ១០៨(៧) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

³¹វិធានផ្ទៃក្នុង បុព្វកថា កថាខណ្ឌ ៥ (“អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុងដូចខាងក្រោមដែលមានគោលបំណងធ្វើការចងក្រងនូវនីតិវិធីជាធរមានរបស់កម្ពុជា សម្រាប់អនុវត្តនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និង (...) អនុម័តវិធានមួយចំនួនបន្ថែមទៀត នៅពេលណាដែលច្បាប់កម្ពុជាជាធរមាន ពុំអាចដោះស្រាយបានចំពោះករណីពិសេសណាមួយ ឬប្រសិនបើមានភាពមិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្ត ឬក៏ប្រសិនបើមានបញ្ហាពាក់ព័ន្ធទាក់ទងនឹងភាពស្របគ្នារវាងបទប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជាទៅនឹងនិយាមអន្តរជាតិ”)។

ជាតិ³² ហើយពាក្យពេចន៍ដែលយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាយ៉ាងខ្លាំងទៅនឹងមូលហេតុនៃបណ្តឹងសាទុក្ខ នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY និង ICTR³³។ ហេតុដូច្នោះ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និង ICTR ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ជាប្រភពនៃសេចក្តីណែនាំនៅក្នុងការបកស្រាយវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

១៤. កំហុសអង្គច្បាប់អាចត្រូវបានលើកឡើងប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាព ឬការសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន។ នៅពេលដែលភាគីណាមួយលើកឡើងនូវទង្វើករណីបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលជាតុលាការវិនិច្ឆ័យទៅលើអង្គច្បាប់ដែលយកមកអនុវត្តនៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក ជាគោលការណ៍ ត្រូវបានចងកាតព្វកិច្ចក្នុងការសម្រេច ថាតើកំហុសអង្គច្បាប់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងយ៉ាងជាក់ស្តែងទៅលើបញ្ហានីតិវិធី ឬអង្គសេចក្តី ដែរ ឬយ៉ាងណា³⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវពិនិត្យឡើងវិញនូវការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើបញ្ហាអង្គច្បាប់ដើម្បីសម្រេច ថាតើការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬយ៉ាងណា ដោយមិនគ្រាន់តែសម្រេចថា ការយល់ឃើញនេះសមហេតុផលដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ³⁵។ និយាមក្នុងការសម្រេចពីភាពត្រឹមត្រូវកំណត់ថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវសម្រេច ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តតាមខ្លឹមសារនៃនិយាមគតិយុត្តជាធរមាន ដោយផ្អែកតាមប្រភពដ៏សមស្របនៃច្បាប់ និងតាមរយៈការអនុវត្តនូវវិធាន

³²សូមមើលឧទា. រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Galić, សំណុំរឿងលេខ IT-98-29-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Galić”), កថាខណ្ឌ ៦។

³³មាត្រា ២៥(១) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY ត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣ ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩, (“លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY”)។ លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR ត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៤ ហើយវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ (“លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR”) មាត្រា ២៤ (១)។

³⁴រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krnojelac, សំណុំរឿងលេខ IT-97-25-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ១៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krnojelac”), កថាខណ្ឌ ១០។

³⁵សាលដីកានៃរឿងក្តី Krnojelac, កថាខណ្ឌ ១០។

នៃការបកស្រាយទាក់ទងទៅនឹងប្រភពនៃច្បាប់ទាំងនោះ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូលក៏ត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃ ថាតើលទ្ធផលដែលសាលាដំបូងទទួលបាននោះមាន
លក្ខណៈច្បាស់លាស់ និងជាក់លាក់ ដែរ ឬយ៉ាងណា។

១៥. អំណាចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ត្រូវអនុវត្តក្នុង
កម្រិតនៃបញ្ហា ដែលបានប្តឹងសាទុក្ខតែប៉ុណ្ណោះ។ មេធាវីការពារក្តី សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬ
មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានលើកឡើងនូវកំហុសអង្គច្បាប់ ត្រូវបង្ហាញពីកំ
ហុសនោះ ត្រូវមានអំណះអំណាងក្នុងការគាំទ្រដល់ការលើកឡើងនេះ ហើយត្រូវពន្យល់អំពី
មូលហេតុដែលនាំឱ្យសាលក្រមមោឃៈ³⁶។ ប៉ុន្តែ បន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងលើបណ្តឹង
សាទុក្ខ មិនមានលក្ខណៈដាច់ខាតនោះទេទាក់ទងនឹងកំហុសអង្គច្បាប់។ ទោះបីជាអំណះ
អំណាងរបស់ភាគីមិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការគាំទ្រដល់ការលើកឡើងអំពីកំហុសអង្គ
ច្បាប់ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចស្វែងរកមូលហេតុដទៃទៀត ហើយធ្វើការ
សន្និដ្ឋានដូចគ្នាផងដែរថា មានកំហុសអង្គច្បាប់³⁷។ ដើម្បីធ្វើការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខ
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏ត្រូវពិនិត្យឡើងវិញផងដែរ លើការយល់ឃើញផ្នែកអង្គច្បាប់
របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលជាមូលដ្ឋានចាំបាច់សម្រាប់សេចក្តីសម្រេចដែលរងការ
ជំទាស់នោះ។ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចលើកបញ្ហាឡើងតាម
គំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន (*proprio motu*)³⁸ ឬស្តាប់សវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខដែលភាគីបាន
លើកឡើងពីបញ្ហាអង្គច្បាប់ ដែលមិនត្រឹមតែមិនធ្វើឱ្យសាលក្រមមោឃៈប៉ុណ្ណោះនោះទេ ប៉ុន្តែ

³⁶វិធាន ១០៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

³⁷ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង *Boškoski* និង *Tarčulovski*, សំណុំរឿងលេខ IT-04-82-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ១៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១០, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Boškoski* និង *Tarčulovski*”), កថាខណ្ឌ ១០។
រឿងក្តី *Kambanda* ទល់នឹង រដ្ឋអាជ្ញា, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-23-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល,
ថ្ងៃទី ១៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០០, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kambanda*”), កថាខណ្ឌ ៩៨។

³⁸សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kmojelac*, កថាខណ្ឌ ៦។ មាត្រា ៤០៥ ដល់ ៤០៦ និង ៤៤០ ដល់ ៤៤១ នៃក្រមនីតិវិធី
ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

ថែមទាំងផ្តល់នូវសារៈសំខាន់ជាទូទៅសម្រាប់យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក ទៀតផង³⁹។

១៦. នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរកឃើញថា មានកំហុសអង្គច្បាប់នៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលកើតចេញពីការភ័ន្តច្រឡំក្នុងការអនុវត្តនូវបទដ្ឋានផ្លូវច្បាប់នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងត្រូវកំណត់នូវបទដ្ឋានផ្លូវច្បាប់ដ៏ត្រឹមត្រូវមួយហើយត្រូវពិនិត្យឡើងវិញ នូវផ្នែកសំអាងហេតុដែលពាក់ព័ន្ធរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ការធ្វើបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនត្រឹមតែកែតម្រូវកំហុសអង្គច្បាប់ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ថែមទាំងអនុវត្តនូវបទដ្ឋានផ្លូវច្បាប់ដោយត្រឹមត្រូវចំពោះភស្តុតាងដែលមាន នៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការជំនុំជម្រះ ហើយក្នុងករណីចាំបាច់ត្រូវកំណត់ ថាតើខ្លួនជឿជាក់លើបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនៃការបង្ហាញភស្តុតាងទាក់ទងទៅនឹងសំអាងហេតុ ដែលត្រូវបានជំទាស់ដោយភាគីណាមួយនៅមុនពេល ដែលសំអាងហេតុនេះត្រូវបានទទួលយកនៅក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែរ ឬយ៉ាងណា⁴⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន តែក្នុងករណីដែលខ្លួនរកឃើញថា មានកំហុសអង្គច្បាប់ ដែល “នាំឱ្យសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចមោឃៈ”⁴¹។ ប៉ុន្តែ មិនមែនរាល់កំហុសអង្គច្បាប់សុទ្ធតែតម្រូវឱ្យមានការបដិសេធ ឬការកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ។ នៅពេលដែលកំហុសអង្គច្បាប់ត្រូវបានលើកឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ឬដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អាចត្រឹមតែធ្វើការកែប្រែលើសំអាងហេតុផ្នែកអង្គច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងតែប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាឃើញថា សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសនោះ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនអាចធ្វើការកែប្រែផ្នែកសម្រេចសេចក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានឡើយ⁴²។

³⁹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Galić, កថាខណ្ឌ ៦។

⁴⁰រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Blagojević និង Jokić, សំណុំរឿងលេខ IT-02-60-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ០៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៧, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Blagojević និង Jokić”), កថាខណ្ឌ ៨។

⁴¹វិធាន ១០៤(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

⁴²វិធាន ១១០(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចូលជាស្ថាពរ និងបិទផ្លូវប្តឹងតវ៉ាចំពោះភាគី ទាំងអស់នៅក្នុងរឿងក្តីនោះ។

១៧. ដូចគ្នាទៅនឹងកំហុសអង្គច្បាប់ដែរ កំហុសអង្គហេតុអាចត្រូវបានចោទឡើងប្រឆាំងនឹងការ សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ ឬសេចក្តីសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អនុវត្ត បទដ្ឋាននៃភាពសមហេតុផលក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញនូវផ្នែកសំអាងហេតុ ដែលរងការជំទាស់ ប៉ុន្តែមិនគិតថាសំអាងហេតុនោះត្រឹមត្រូវ ឬមានកំហុសនោះទេ។ ដើម្បីសម្រេច ថាតើសំអាង ហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្រប ឬមិនស្របទៅនឹងសំអាងហេតុរបស់តុលាការ អង្គហេតុដែលមានលក្ខណៈសមហេតុផលណាមួយ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល “មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់សំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ”⁴³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របជាមួយនឹងវិធីសាស្ត្រទូទៅនៃការយល់ឃើញផ្នែកអង្គ ហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដូចដែលបានបង្ហាញដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៃតុលាការ ICTY ដូចខាងក្រោម:

យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ការស្តាប់ ការវាយតម្លៃ និង ផ្តឹងផ្តេងភស្តុតាងដែលបង្ហាញនៅពេលជំនុំជម្រះ ជាចម្បង គឺជាកិច្ចការរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវគោរពចំពោះការ យល់ឃើញផ្នែកសំអាងហេតុ ដែលបានសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ លើកលែងតែភស្តុតាង ដែលអង្គជំនុំជម្រះយកមកសំអាងនោះ មិនអាចទទួលយកបាន ដោយតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយដែលវិនិច្ឆ័យលើភាពសមហេតុផលនៃអង្គហេតុ ឬ លើកលែងតែការវាយតម្លៃលើភស្តុតាងនោះមាន“ការភ័ន្តច្រឡំទាំងស្រុង” ទើបអង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូល អាចផ្លាស់ប្តូរការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បាន។

(...)

⁴³ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Furundžija, សំណុំរឿងលេខ IT-95-17/1, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០០, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Furundžija”), កថាខណ្ឌ ៣៧។

មូលហេតុបានបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់លាស់ថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនត្រូវ ប៉ះពាល់ដល់ការយល់ឃើញ ផ្នែកសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានអាទិភាពជាងក្នុងការពិនិត្យលើសាក្សីដោយផ្ទាល់ ដូច្នោះ ស្ថិតនៅក្នុងតួនាទីមួយដែលប្រសើរជាងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក្នុងការវាយតម្លៃ លើភាពដែលគួរឱ្យជឿបាននៃភស្តុតាង។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន តួនាទីធំជាងគេក្នុងការកំណត់ថាតើសាក្សីណាមួយគួរឱ្យជឿបាន ហើយសម្រេច ថា តើខ្លួនចង់បានការផ្តល់សក្ខីកម្មរបស់សាក្សីណាខ្លះ ដោយមិនចាំបាច់បញ្ជាក់ពីដំណាក់ កាលនីមួយៗនៃសំអាងហេតុ ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីលើចំណុចទាំងនេះឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ធនានុសិទ្ធិនេះត្រូវបានប្រើក្នុងកម្រិតនៃកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងការផ្តល់នូវសំអាងហេតុ (...)⁴⁴។

១៨. ដោយពិចារណាឃើញថា ពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែបង្ហាញថា គ្មានវិមតិសង្ស័យនៅ ក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ទើបអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវវាយតម្លៃចំណុចសំខាន់ៗនៃ កំហុសអង្គហេតុដែលបណ្តាលឱ្យមានភាពមិនយុត្តិធម៌ ទៅលើចំណុចដែលម្ចាស់បណ្តឹង សាទុក្ខចង់បង្ហាញ។ ដូច្នោះហើយ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសេចក្តី សម្រេចឱ្យរួចខ្លួន មានភាពខុសគ្នាពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងការ សម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាព។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពត្រូវបង្ហាញថា កំហុសអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានវិមតិសង្ស័យចំពោះការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធ ភាពលើជនជាប់ចោទ។ ក្នុងករណីដែលមានការលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន កំហុសអង្គហេតុនោះ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន ត្រូវបង្ហាញថា គ្មាន វិមតិសង្ស័យចំពោះការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពទៅលើជនជាប់ចោទ⁴⁵។ ទោះបីជាយ៉ាងណា ក៏ដោយ ក្នុងករណីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំង

⁴⁴ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kupreškić និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-95-16-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kupreškić”), កថាខណ្ឌ ៣០ និង ៣២។

⁴⁵ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bagilishema, សំណុំរឿងលេខ ICTR-95-1A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ០៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០២, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Bagilishema”), កថាខណ្ឌ ១៤។

នឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចត្រឹមតែកែប្រែសំអាងហេតុផ្នែក អង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ប៉ុណ្ណោះ នៅពេលដែលខ្លួនយល់ឃើញថា មាន កំហុស ប៉ុន្តែ មិនអាចកែប្រែផ្នែកសម្រេចសេចក្តីនៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងបានឡើយ⁴⁶។

១៩. ទោះបីជា ភាគីណាមួយលើកឡើងអំពីកំហុសអង្គហេតុក៏ដោយ ជាលទ្ធផលអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលអាចបដិសេធតែផ្នែកខ្លះ ឬទាំងស្រុងនៃអង្គហេតុណា ដែលបណ្តាលឱ្យមាន ភាពមិនយុត្តិធម៌ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ភាពមិនយុត្តិធម៌ គឺ បណ្តាលឱ្យមាន“លទ្ធផល ដែលមិនយុត្តិធម៌ទាំងស្រុង នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ តុលាការ”⁴⁷។ ដោយហេតុថា កំហុសអង្គហេតុបណ្តាលឱ្យមានភាពមិនយុត្តិធម៌ ដូចនេះ កំហុសនេះ ត្រូវតែមានការប៉ះពាល់យ៉ាង“ធ្ងន់ធ្ងរដល់សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង”⁴⁸។ ភាគីត្រូវបង្ហាញថា កំហុសអង្គហេតុនេះបានធ្វើឱ្យមានភាពមិនយុត្តិធម៌យ៉ាងជាក់ ស្តែង។

២០. នៅក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ភាគីមិនអាចលើកឡើងវិញនូវទង្វើករណីដែលត្រូវបាន បដិសេធនៅក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ ដរាបណាភាគីអាចបង្ហាញថា សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបដិសេធទង្វើករណីទាំងនេះ គឺជាកំហុស មួយ ដែលទាមទារឱ្យមានការអន្តរាគមន៍ពីអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ អំណះអំណាង ដែលភាគីលើកឡើង ហើយពុំមានសក្តានុពលធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធឬកែ ប្រែសេចក្តីសម្រេចដែលរងការជំទាស់បានទេនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចបដិសេធអំណះអំណាងនេះចោលភ្លាមៗ ហើយមិនចាំបាច់ធ្វើការពិចារណាលើអង្គសេចក្តីឡើយ។ ដើម្បីឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលធ្វើការវាយតម្លៃលើទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ភាគី

⁴⁶វិធាន ១១០(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
⁴⁷សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Furundžija*, កថាខណ្ឌ ៣៧, យោងលើវិចនានុក្រម Black’s Law បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី ៧ ឆ្នាំ ១៩៩៩។
⁴⁸សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ២៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បាន ភាគីបណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវផ្តល់នូវការយោងលេខទំព័រនៃប្រតិចារឹក ដែលពាក់ព័ន្ធឱ្យបាន ច្បាស់លាស់ ឬក៏ថាខណ្ឌនានានៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលខ្លួន ធ្វើការជំទាស់នោះ⁴⁹។ បន្ថែមលើសនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល“មិនតម្រូវឱ្យ ពិចារណាសារណារបស់ភាគីជាលម្អិតនោះទេ ប្រសិនបើសារណាទាំងនោះ មានលក្ខណៈមិន ច្បាស់លាស់ មានលក្ខណៈផ្ទុយ និងមានលក្ខណៈស្រពេចស្រពិល ឬមានភាពមិនពេញលេញ ជាផ្លូវការដែលបង្ហាញឱ្យឃើញយ៉ាងជាក់ស្តែង”⁵⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មាន ធនានុសិទ្ធិក្នុងការជ្រើសរើសសារណាណាមួយដែលស័ក្តិសម ក្នុងការទទួលបាននូវការពិនិត្យ ពិចារណាដោយល្អិតល្អន់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចបដិសេធ ទង្វើករណីណាដែលមិនមានមូលដ្ឋានសំអាងគ្រប់គ្រាន់ ដោយមិនចាំបាច់ផ្តល់សំអាងហេតុ លម្អិតឡើយ។

⁴⁹វិធាន ១០៥(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

⁵⁰ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Stakić, សំណុំរឿងលេខ IT-97-24-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៦, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Stakić”), កថាខណ្ឌ ១២។

**៣. កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល
(ទង្វើករណី ១ នៃបទល្មើសសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី)**

**៣. ក. យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ
និងក្នុងសាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង**

២១. នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបឋមកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអញ្ជើញភាគីឱ្យលើកអញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះ និងប្រាប់ភាគីឱ្យយកចិត្តទុកដាក់លើបទប្បញ្ញត្តិនៃវិធាន ៨៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ព្រមទាំងលើផលវិបាកនៃការខកខានក្នុងការលើកការជំទាស់បែបនោះនៅក្នុងសវនាការបឋម⁵¹។ មេធាវីការពារក្តីបានលើកនូវអញ្ញត្រកម្មមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអាជ្ញាយុកាលនៃបទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ និងបានលើកអញ្ញត្រកម្មមួយទៀត ពាក់ព័ន្ធនឹងរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទមុនពេលជំនុំជម្រះ⁵²។ ពុំឃើញមានការលើកឡើងរបស់មេធាវីការពារក្តីអំពីអញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលនោះទេ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់កិច្ចពិភាក្សាដេញដោល មេធាវីការពារក្តីបានសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក ពុំមានយុត្តាធិការទៅលើជនជាប់ចោទឡើយ ដោយហេតុថា ជនជាប់ចោទពុំមែនជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោម“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ហើយក៏ពុំមែនជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយ ដែល“ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក នោះឡើយ⁵³។ ជាពិសេស មេធាវីការពារក្តីបានសន្និដ្ឋានថា ពាក្យ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់”សំដៅតែទៅលើសមាជិកនៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ប៉ុណ្ណោះ ហើយជនជាប់ចោទគ្រាន់តែអនុវត្តតាមបទបញ្ជា និងមានមនុស្សស្លាប់នៅមន្ទីរឃុំឃាំងផ្សេងៗទៀត ច្រើនជាងនៅមន្ទីរ ស ២១⁵⁴។

⁵¹ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/3.1 ទំព័រ ៥ ដល់ ៦។

⁵²ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/3.1 ទំព័រ ៦ និង ៩ ដល់ ១០។

⁵³ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/80.1 ទំព័រ ៥៩ ដល់ ៧១។

⁵⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៤, ជើងទំព័រ ១៩។

២២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួនថា ជនជាប់ចោទខកខាន ក្នុងការលើកពីការជំទាស់របស់ខ្លួនចំពោះយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ទៅលើរូប គាត់ ដែលជាអញ្ញត្រកម្មក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបឋមស្របតាមវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង⁵⁵។ ដោយពិនិត្យឃើញការលើកឡើងមិនទាន់ពេលវេលានៃការជំទាស់របស់ជនជាប់ ចោទ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចបដិសេធការជំទាស់នេះ⁵⁶ ប៉ុន្តែ បានប្រើនូវ ធនានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដើម្បីពិចារណាពីបញ្ហាយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ ខ្លួន⁵⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់នៅក្នុងជើងទំព័រនៃសាលក្រមថា ពាក្យពេចន៍ ដែលថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិប្បតេយ្យ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក “សំដៅលើជនសង្ស័យពីរប្រភេទដាច់ដោយឡែកពីគ្នា”⁵⁸។ ដោយផ្អែកតាមការសន្មតដែលបង្ហាញឱ្យឃើញថា ពាក្យពេចន៍នេះ បង្កើតបានជាលក្ខខណ្ឌ តម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបន្តពិចារណា ថាតើជន ជាប់ចោទស្ថិតនៅក្នុងនិយមន័យជា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬក៏ជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោមជនទាំង ឡាយដែលជា “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសន្និដ្ឋានថា អំពើ និងការប្រព្រឹត្តិរបស់ជនជាប់ចោទដែលពីដំបូងជាអនុលោម និងក្រោយ មកជាលេខាមន្ត្រី ស ២១ បានធ្វើឱ្យគាត់ស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយណាដែលជា “អ្នក ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងរបបកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក⁵⁹ ហើយថា ខ្លួនពុំចាំបាច់

⁵⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៤។

⁵⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៥។

⁵⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៦។

⁵⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២២, ជើងទំព័រ ២៨។

⁵⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៣ ដល់ ២៥។

កំណត់បន្ថែមទៀត ថា តើជនជាប់ចោទជា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះទេ⁶⁰។

៣. ក. ១. សារណារបស់ភាគី

២៣. ជនជាប់ចោទបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលទៅ លើខ្លួនគាត់នោះឡើយ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគួរបដិសេធចោលការ សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ និងការផ្ដន្ទាទោសលើរូបគាត់។ ជនជាប់ចោទបានលើកឡើងថា នៅក្នុង រចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយដែលបង្កើតឡើងនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ទាំងការទទួលខុស ត្រូវផ្នែកប្រតិបត្តិ និងតួនាទីដែលខ្លួនគាត់បានបំពេញ ពុំបានធ្វើឱ្យគាត់ស្ថិតក្នុងអត្ថន័យជា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” មួយរូបនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៨ នោះទេ⁶¹។ ជនជាប់ចោទបានអះអាងបន្ថែមថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ខ្លួនគាត់ជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោម “អ្នក ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងដែនកំណត់ យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក⁶² ហើយថា សំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចពិនិត្យឡើងវិញបាន។ ជន ជាប់ចោទលើកឡើងទៀតថា ប្រសិនបើអនុវត្តច្បាប់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតពុំមានយុត្តាធិការក្នុងការបញ្ជូនខ្លួនគាត់ទៅជំនុំជម្រះឡើយ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង ក៏ពុំមានយុត្តាធិការក្នុងការជំនុំជម្រះខ្លួនគាត់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ ដែលអង្គជំនុំ ជម្រះបានរកឃើញថារូបគាត់ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវឡើយ។ ជនជាប់ចោទបានអះអាងថា ដោយសារតែមានកំហុសផ្នែកយុត្តាធិការជាមូលដ្ឋានបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គួរតែទទួលយកបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់គាត់ ហើយបដិសេធចោលការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ និង ការផ្ដន្ទាទោសលើរូបគាត់។ តាមខ្លឹមសារនៃសារណារបស់ជនជាប់ចោទដែលស្នើឡើង បាន

⁶⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៥។
⁶¹សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ២០។
⁶²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ១៣ ដល់ ៥៥។

ឱ្យដឹងថាពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែល ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺកំណត់នូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវចាំបាច់នៃយុត្តាធិការ ដែលអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង ត្រូវតែបំពេញជាបុរេលក្ខខណ្ឌដើម្បីបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជា មានយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលទៅលើអំពើ និងការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទ⁶³។

២៤. នៅក្នុងសារណាតបរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា ទង្វើករណីបណ្តឹងសាទុក្ខ របស់ជនជាប់ចោទទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល មិនអាចទទួលយកបានឡើយ ដោយ សារតែសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ និងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ ពុំ បានបំពេញតាមបទដ្ឋានអប្បបរមានៃសារណាការពារបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលបានកំណត់ដោយ វិធាន ១០៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងការអនុវត្តជាអន្តរជាតិ ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ស្តីពីនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌឡើយ⁶⁴។ ដោយមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់ សារណានេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាក៏បានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានសិទ្ធិ បដិសេធសារណារបស់មេធាវីការពារក្តីស្តីពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល ដែលធ្វើឡើងមិនទាន់ ពេលវេលា⁶⁵ និងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញត្រឹមត្រូវក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ពាក្យ ថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ បំផុត” សំដៅលើជនសង្ស័យពីរប្រភេទដាច់ដោយឡែកពីគ្នា⁶⁶ និងលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងយល់ឃើញត្រឹមត្រូវ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានយុត្តាធិការ លើរូបបុគ្គលទៅលើជនជាប់ចោទ ដោយផ្អែកទៅលើឋានៈរបស់គាត់ដែលជាជនម្នាក់ក្នុង ចំណោមជនទាំងឡាយដែល“ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលត្រូវ

⁶³បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ៣ និង ១១។ ការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ១០។ ប្រតិចារិក ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ១៦ និង១៧។

⁶⁴សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៧ ដល់ ៩។

⁶⁵សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១២ ដល់ ២០។ ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ លេខ F1/2.1, ទំព័រ ៦២, ៦៦ ដល់ ៦៧ និង៧៦។ សូមមើលផងដែរ ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ លេខ F1/2.1, ទំព័រ ៩៨ (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣)។

⁶⁶សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ២៩។

បានប្រព្រឹត្តក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក⁶⁷។ នៅក្នុងសារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាពុំបានជំទាស់ទៅនឹងការសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា តាមន័យច្បាប់ ពាក្យពេចន៍នេះ គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក។

២៥. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ក៏បានដាក់សារណាតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី និងបានលើកឡើងថា ការតែងតាំងជនជាប់ចោទជាអនុលេខា និងក្រោយមកជាលេខាមន្ទីរ ស ២១ “ដោយសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍នៃគណៈមជ្ឈឹមក្នុងជំនាន់នោះ ព្រមទាំងបទពិសោធន៍របស់គាត់ ក្នុងការគ្រប់គ្រងមន្ទីរសន្តិសុខ ម ១៣ ដែលគាត់ទទួលបាននូវទំនុកចិត្តពីសមាជិកគណៈអចិន្ត្រៃយ៍” គឺជា“ភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា គាត់មានភក្តីភាពលើរបបនេះ និងជាពិសេសទទួលបានគុណភាពជាអ្នកស្មារតីយើងដ៏ល្អបំផុត”⁶⁸។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ក៏បានលើកឡើងផងដែរថា មេធាវីការពារក្តីមិនបានជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការបើបុគ្គលជនជាប់ចោទរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមនីតិវិធី⁶⁹ ហើយ បានស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បដិសេធចោលទង្វើករណីទាំងអស់នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី ដោយសារទង្វើករណីទាំងនោះ “គ្មានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់”⁷⁰។

២៦. នៅក្នុងដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានអញ្ជើញម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ឱ្យធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ទៅលើបញ្ហា ថាតើពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” “បង្កើតជាលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការ ដែលតម្រូវឱ្យតុលាការពិនិត្យឡើងវិញ ឬជាគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីធនាគារសិទ្ធិរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលមិន

⁶⁷សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៣០ ដល់ ៤៧។

⁶⁸សារណាតបរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ៣, កថាខណ្ឌ ១៣។

⁶⁹សារណាតបរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ៣, កថាខណ្ឌ ២២។

⁷⁰សារណាតបរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ៣, កថាខណ្ឌ ២៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តម្រូវឱ្យតុលាការពិនិត្យឡើងវិញ” ដែរ ឬយ៉ាងណា⁷¹។ នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ មេធាវីការពារក្តីរបស់ជនជាប់ចោទ ពុំបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានឱ្យចំបញ្ហាអង្គច្បាប់នេះឡើយ។ សហព្រះរាជអាជ្ញា បានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ថា ពាក្យពេចន៍នេះមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌ តម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ដែលអាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិនិត្យករណីនេះឡើងវិញបាន ឡើយ⁷²។

៣.ក.២. ករណីចារណា

២៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិចារណាលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលបានលើកឡើងថា ទង្វើករណីស្តីពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល ក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ គួរតែត្រូវបានប្រកាសថាមិនអាចទទួលយកបាន ដោយហេតុថា ការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការ មិនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅដំណាក់កាលសមស្របនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដូចដែលតម្រូវដោយវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ព្រោះជាការធ្វើឡើងហួសពេលកំណត់ និង/ឬ ដោយហេតុថា សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ និងសារណាការពារបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី ពុំបានបំពេញទៅតាមបទដ្ឋាននៃសារណាការពារបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលតម្រូវដោយវិធាន ១០៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះឡើយ។

៣.ក.៣. អញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

២៨. ក្នុងករណីមានការពាក់ព័ន្ធ វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា “អញ្ញត្រកម្មទាក់ទងទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវលើកឡើងក្នុងសវនាការបឋម បើមិនដូចនោះទេ មិនអាចត្រូវបានទទួលយកឡើយ”⁷³។ គោលបំណងទូទៅនៃបទប្បញ្ញត្តិនេះ គឺ

⁷¹ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F20, កថាខណ្ឌ ១។
⁷²ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/2.1 ទំព័រ ៨៣ ដល់ ៨៤។ ប៉ុន្តែសូមមើលប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ៩៤ ដល់ ៩៥ (បន្ទាត់ ២៤ ដល់ ៥) (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣)។
⁷³សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៣៤៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ (“អញ្ញត្រកម្មត្រូវតែលើកឡើងមុនដំណាក់កាលការពារដល់អង្គសេចក្តី បើពុំដូច្នោះទេពុំអាចទទួលបាន ឡើយ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដើម្បីកំណត់ពីនីតិវិធីដែលផ្តល់ឱកាសឱ្យភាគី ជាពិសេស ជនជាប់ចោទអាចជំទាស់ទៅនឹង យុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការលើអង្គសេចក្តី។ ដូច្នោះ បទប្បញ្ញត្តិនេះ លើកកម្ពស់រដ្ឋបាលតុលាការឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ ដើម្បីធានាថា បញ្ហាស្តីពីយុត្តាធិការអាចត្រូវបានសម្រេចរួចរាល់ នៅមុនពេលសវនាការលើ អង្គសេចក្តី ជៀសវាងការខាតបង់កិច្ចប្រឹងប្រែង និងការចំណាយប្រាក់កាសឥតប្រយោជន៍ ពាក់ព័ន្ធនឹងការជំនុំជម្រះដែលមិនបានការ ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមាន យុត្តាធិការក្នុងការសម្រេច⁷⁴។

២៩. ជាទូទៅ អញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការត្រូវតែសម្រេចដោយផ្អែកលើភស្តុតាង ដែលអាចបង្ហាញ បានភ្លាមៗចំពោះបទចោទ ដែលមានកំណត់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ⁷⁵។ ទោះបីជា យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គ្មានការធានាថា គ្រប់ការជំទាស់អំពីយុត្តាធិការ សុទ្ធតែអាចត្រូវបាន សម្រេចជាស្ថាពរនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការលើអង្គសេចក្តីឡើយ។ ប្រសិនបើការជំទាស់ អំពីយុត្តាធិការទាក់ទងទៅនឹងការពិចារណាលើអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នោះ ជាការឆាប់រហ័សពេក បើរំពឹងឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចលើការជំទាស់នេះ នៅ មុនពេលដែលភស្តុតាងទាំងអស់ត្រូវបានដាក់ដេញដោល។ ប្រការនេះត្រូវបានកំណត់នៅក្នុង វិធាន ៨៩(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលបានចែងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចចេញសេចក្តី សម្រេចរបស់ខ្លួនលើអញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការ នៅពេលដំណាលគ្នានឹងសាលក្រមលើអង្គ

⁷⁴តុលាការ ICTY បានសង្កេតឃើញថា បទប្បញ្ញត្តិប្រហាក់ប្រហែលដែលតម្រូវឱ្យអញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការត្រូវតែធ្វើ ឡើងមុនពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះក្តី “ដើម្បីកុំធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការពិភាក្សាលើកិច្ចការសំខាន់នៃការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋកម្ម ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ”។ *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milutinović*, សំណុំរឿងលេខ IT-05-87-T, “សេចក្តីសម្រេចលើ សំណើសុំរបស់ Nebojša Pavković សម្រាប់ការបដិសេធពោលដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ ដោយ ផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ បង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេស យូហ្គោស្លាវីដោយខុសច្បាប់”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ១៥។

⁷⁵*សូមមើលរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Norman*, សំណុំរឿងលេខ SCSL-04-14-PT-026, “សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបឋមរបស់ មេធាវីការពារក្តីស្តីពីកង្វះយុត្តាធិការលើរបបុគ្គលដែលបានដាក់ក្នុងនាមជនជាប់ចោទ Fofana”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ៤៤។

សេចក្តី។ នៅក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ ហេតុផលចម្បងសម្រាប់កាតព្វកិច្ច ដែលតម្រូវដោយ វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (ពោលគឺ ដើម្បីជៀសវាងនូវការជំនុំជម្រះក្តីដោយឥត ប្រយោជន៍) មិនពាក់ព័ន្ធច្រើនទេ នៅពេលដែលដំណើរការជំនុំជម្រះបង្ហាញឱ្យឃើញពី ភស្តុតាងជាមូលដ្ឋានសំខាន់ៗ សម្រាប់ធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើការជំទាស់អំពីយុត្តាធិការនោះ។

៣០. លើសពីនេះទៅទៀត វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានចែងសំដៅលើតែ“អញ្ញត្រកម្ម”អំពី យុត្តាធិការប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនបានចែងសំដៅលើរាល់ការជំទាស់អំពីយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ។ ភាគីត្រូវតែយល់អំពីគោលគំនិតនៃអញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការតាម កត្តាពីរយ៉ាង។ ទីមួយ គឺអនុលោមទៅតាមការយល់ដឹងរបស់ភាគី។ វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង បានសន្មតទុកជាមុនថា ភាគីនានាអាចរកឃើញនូវកង្វះយុត្តាធិការដែលជាបញ្ហា វិវាទនៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់។ ដូច្នោះ តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តុលាការអាចប្រើវិធាននេះ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាកង្វះយុត្តាធិការដែលស្តែង ឱ្យឃើញច្បាស់ ប៉ុន្តែ មិនអាចប្រើវិធាននេះ ចំពោះបញ្ហាកង្វះយុត្តាធិការដែលមិនស្តែងឱ្យ ឃើញច្បាស់នោះឡើយ។ កង្វះយុត្តាធិការដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ គឺសំដៅលើកង្វះយុត្តា ធិការដែលបង្ហាញឱ្យឃើញនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅមុនពេលកំណត់ដែលមានចែងក្នុង វិធាន៨៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ កង្វះយុត្តាធិការដែលមិនស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ គឺសំដៅលើកង្វះ យុត្តាធិការដែលមិនបង្ហាញឱ្យឃើញនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ហេតុដូច្នោះហើយបានជា ភាគីមិនអាចរកឃើញនៅមុនពេលកំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៨៩(១) នៃវិធានផ្ទៃ ក្នុង⁷⁶។

៣១. កត្តាទីពីរ គោលគំនិតនៃអញ្ញត្រកម្មអំពីយុត្តាធិការត្រូវបានបកស្រាយថា គឺជាចរិតលក្ខណៈនៃ វិការផ្នែកយុត្តាធិការដែលរងការជំទាស់។ បញ្ហាកង្វះយុត្តាធិការដែលបានលើកឡើង អាច មានលក្ខណៈជាវិការដែលមិនមានអានុភាពបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធីទាំងស្រុងទេ ឧទាហរណ៍ ដូចជា តុលាការផ្សេងទៀតមានសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះរឿងក្តីនេះ។ ដូច្នោះ បន្ទាប់ពីការចាប់ផ្តើម

⁷⁶ ប្រៀបធៀប ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង (បកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស) បានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពថ្ងៃទី ០១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៦, មាត្រា ១៧៣-១, ១៧៤ និង៥៩៥ <<http://www.legifrance.gouv.fr/>>។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សវនាការលើអង្គសេចក្តី (ឬបន្ទាប់ពីផុតរយៈពេលកំណត់ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់) ភាគីមិនអាចលើកឡើងនូវការជំទាស់ទៅនឹងវិការៈផ្នែកយុត្តាធិការបានទេ។ មូលហេតុនៃការហាមឃាត់នេះ គឺតុលាការចាត់ទុកថា ភាគីទាំងអស់បានយល់ព្រមទៅលើយុត្តាធិការរបស់តុលាការដោយសារវិការៈត្រូវបានបញ្ចប់តាមរយៈការប្រព្រឹត្តិទៅនៃដំណើរការនីតិវិធី។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើកង្វះយុត្តាធិការដែលបានលើកឡើងនោះ មានអានុភាពធ្វើឱ្យដំណើរការនីតិវិធីក្លាយជាមោឃៈបាន ភាគីអាចលើកឡើងនូវការជំទាស់ទៅនឹងវិការៈផ្នែកយុត្តាធិការបានគ្រប់ពេលវេលា ក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធី រួមទាំងនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលផងដែរ។ ទោះបីជានីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាពុំមានចែងឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីភាពខុសគ្នានេះនៅក្នុងវិការៈផ្នែកយុត្តាធិការក៏ដោយ⁷⁷ ក៏ច្បាប់បារាំង ដែលអាចប្រើសម្រាប់ធ្វើការបកស្រាយច្បាប់កម្ពុជាបាននោះ បង្ហាញថា កាលបរិច្ឆេទដែលមានចែងក្នុងវិធាន ៨៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង គប្បីមិនត្រូវយកមកអនុវត្តលើការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការដែលអាចមោឃៈកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបាន⁷⁸។ ដូចគ្នាទៅនឹងអញ្ញត្រកម្មស្តីពីយុត្តាធិការលើ

⁷⁷មាត្រា ៣៤៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧, (“អញ្ញត្រកម្មត្រូវតែលើកឡើងមុនដំណាក់កាលការពារដល់អង្គសេចក្តី បើពុំដូច្នោះទេពុំអាចទទួលបានឡើយ”)។ ប៉ុន្តែសូមមើល មាត្រា ៤១៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ (ការរៀបរាប់អំពីអសមត្តកិច្ចរបស់តុលាការនៅក្នុងចំណោមមូលហេតុនានានៃបណ្តឹងសាទុក្ខ)។

⁷⁸មានភាពខុសគ្នារវាងធាតុផ្សំយុត្តាធិការដែលបញ្ចប់នីតិវិធីដាច់ខាត(ឧទាហរណ៍ ការលើកលែងទោស និងអាជ្ញាយុកាល) និងធាតុផ្សំយុត្តាធិការផ្នែកវិការៈនីតិវិធីនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង (ឧទាហរណ៍ ដីកាកោះឱ្យបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការដែលមិន បានជូនដំណឹងត្រឹមត្រូវដល់ជនជាប់ចោទ គប្បីចាត់ទុកជាមោឃៈ)។ ចំពោះធាតុផ្សំយុត្តាធិការផ្នែកវិការៈស្តីពីនីតិវិធី តុលាការអាចពិចារណាបន្ទាប់ពីការកំណត់កាលបរិច្ឆេទបានបញ្ចប់ទៅលើការលះបង់សិទ្ធិរបស់ភាគីក្នុងការមិនលើកអញ្ញត្រកម្ម ប៉ុន្តែអញ្ញត្រកម្មចំពោះធាតុផ្សំយុត្តាធិការដែលបញ្ចប់នីតិវិធីដាច់ខាត អាចបានលើកឡើងគ្រប់ពេលទាំងអស់ រួមទាំងនៅចំពោះមុខតុលាការកំពូលផងដែរ។ អញ្ញត្រកម្មចំពោះធាតុផ្សំយុត្តាធិការដែលបញ្ចប់នីតិវិធីដាច់ខាតដែលមានប្រសិទ្ធភាពនោះ គឺជាការរារាំងតុលាការមិនឱ្យមានមូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់ក្នុងការជំនុំជម្រះលើបទឧក្រិដ្ឋ ទោះបីជាលើកឡើងនៅពេលណា ឬតាមវិធីណាក៏ដោយ។ សូមមើល ឧទា. មាត្រា ១៧១, ៣០៥-១, ៣៨៥, ៣៨៥-១, ៥៨៥, ៥៩៥, ៥៩៩ និង ៨០២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង។ មានករណីលើកលែងចំពោះវិធាននេះគឺ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាអនីតិជន នៅពេលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះ។ Cass. crim, 31 mai 1988: Bull.crim.,n° 18។ ប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេសាក់ស៊ុង (common law) បែកចែកភាពខុសគ្នារវាងអញ្ញត្រកម្មទាក់ទៅនឹងអសមត្តកិច្ចយុត្តាធិការ។ សូមមើល ឧទា. តុលាការកំពូលនៃប្រទេសស្រីលង្កា បានលើកឡើងក្នុងរឿងក្តីស៊ីវិលថា:

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

រឿងក្តី យុត្តាធិការលើដែនដី និងយុត្តាធិការលើពេលវេលាដែរ បញ្ហាដែលថា តើជនជាប់ចោទ ស្ថិតនៅក្នុងដែនយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ បានបង្ហាញ យ៉ាងច្បាស់ថា គឺជាធាតុផ្សំចាំបាច់នៃយុត្តាធិការ។ កាតព្វកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការពិចារណាលើអញ្ញត្រកម្ម ចំពោះធាតុផ្សំចាំបាច់នៃយុត្តាធិការនេះ គឺដើម្បីធានាថា អញ្ញត្រកម្មទាំងនេះ នឹងអាចត្រូវបានពិចារណាយ៉ាងសមស្រប ក្នុងករណីមានការបកស្រាយ ដែលមានលក្ខណៈតឹងរឹងមិនសមស្របលើវិធាន ៨៩ (១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ហើយដែល បណ្តាលឱ្យមានការបដិសេធអញ្ញត្រកម្មនេះ។

៣២. ការអនុវត្តដោយមានកំរិតនូវវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ ក៏កើតចេញពីតួនាទីដ៏សំខាន់ របស់ អ.វ.ត.ក ផងដែរ ដូចដែលមានចែងក្នុងវិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងថា៖

វិធានផ្ទៃក្នុងជាធរមាន (...) ត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍ របស់ (...) ជនជាប់ចោទ (...) និងដើម្បីធានាអំពីសុច្ឆន្ទៈ និងកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីប្រកបដោយតម្លាភាព ដោយគិតដល់លក្ខណៈពិសេសរបស់អង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងកិច្ចព្រមព្រៀង។ ក្នុងបរិបទនេះ៖

មានភាពខុសគ្នារវាងរឿងក្តីនីមួយៗដែលក្នុងនោះ តុលាការអាចមានភាពអសមត្តកិច្ចយុត្តាធិការទៅលើករណី ឬលើបញ្ហា ឬលើភាគី និងរឿងក្តីដែលក្នុងនោះតុលាការគ្មានសមត្តកិច្ចដោះស្រាយ ដោយសារតែមិនបានគោរពតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នៃនីតិវិធី ដែលចាំបាច់ក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចរបស់តុលាការ...គ្មានការបោះបង់សិទ្ធិមិនលើកអញ្ញត្រកម្ម ឬការសុខចិត្ត មិនលើក អាចរលត់ភាពគ្មានសមត្តកិច្ចយុត្តាធិការបាននោះទេ ពីព្រោះភាគីមិនអាចធ្វើឱ្យតុលាការមានយុត្តាធិការនោះ ទេ ប្រសិនបើតុលាការគ្មានយុត្តាធិការនោះ។ ក្នុងរឿងក្តីដទៃទៀត នៅពេលដែលអសមត្តកិច្ចយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ជា លក្ខណៈយថាហេតុនោះ សាលក្រម ឬដីកាសម្រេចតុលាការនេះគ្មានសុពលភាព តែទៅលើភាគីដែលជំទាស់តែប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែ ចំពោះភាគីដែលមានការសុខចិត្តមិនលើក ឬលះបង់សិទ្ធិមិនលើក ឬ អំពើអកម្មណាមួយនោះ នោះភាគីមិនអាចលើក ឡើងថា តុលាការគ្មានយុត្តាធិការនោះទេ។ (Dr.Ranaraja, J.,C.A.No. 659/90, M.CColombo, No.6431/5, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧, ផ្សព្វផ្សាយក្នុងគេហទំព័រ <http://www.lawnet.lk/docs/case_law/slr/HTML/1998SLR3 V320.htm>។

ក) ដំណើរការនីតិវិធីក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវតែមានយុត្តិធម៌ និងត្រូវគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ហើយត្រូវរក្សានូវតុល្យភាព រវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ (...)

៣៣. មានគោលការណ៍ដ៏សំខាន់ចំនួនពីរបានស្តែងឡើង នៅពេលដែលវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ត្រូវបានបកស្រាយក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍របស់ជនជាប់ចោទ និងត្រូវគោរពតាមនីតិវិធីរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដែលត្រូវតែមានយុត្តិធម៌ និងគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ហើយត្រូវរក្សានូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ។ ទីមួយ វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនអាចបដិសេធនូវបន្ទុកក្នុងការផ្តល់ភស្តុតាងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាអ្នកទទួលបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញឱ្យឃើញពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយជនជាប់ចោទត្រូវបានសន្មតថា ជាជនគ្មានទោសរហូតដល់ពេលពិរុទ្ធភាពត្រូវបានរកឃើញ⁷⁹។ ដូច្នេះ វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនអាចត្រូវបានបកស្រាយក្នុងន័យបង្ខំឱ្យជនជាប់ចោទជួយសហព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងរឿងក្តី ដែលប្រឆាំងនឹងខ្លួន ដោយការផ្តល់ព័ត៌មានជាមុន អំពីវិការៈផ្នែកយុត្តាធិការដែលអាចធ្វើឱ្យការជំនុំជម្រះក្តីអស់សុពលភាពបានទេ។ ទីពីរ សិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយ តបរបស់ជនជាប់ចោទ គឺមានរួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិក្នុងការសម្រេចថា នៅពេលណាដែលខ្លួនត្រូវលើកឡើងនូវការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលអាចធ្វើឱ្យការជំនុំជម្រះក្តីអស់សុពលភាពផងដែរ។ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទ ទំនងជាមានផល

⁷⁹មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ឆ្នាំ ១៩៩៣) ដែលអនុម័តដោយសភាធម្មនុញ្ញ និងចុះហត្ថលេខាដោយប្រធាននៅថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៣ ចែងថា (“ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ”)។ សូមមើលរឿងក្តី Woolmington ទល់នឹង អគ្គរដ្ឋអាជ្ញា (ឆ្នាំ ១៩៣៥) AC 462 at 481, (ឆ្នាំ ១៩៣៥) UKHL 1 (ថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៣៥) (“នៅក្នុងប្រព័ន្ធនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប្រទេសអង់គ្លេស ចំណុចសំខាន់មួយដែលគេតែងតែមើលឃើញ គឺថារដ្ឋអាជ្ញាមានតួនាទីជាអ្នកបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពរបស់អ្នកទោស (...)

ទោះបីមានការចោទប្រកាន់ពីបទអ្វីក៏ដោយ ឬការជំនុំជម្រះប្រព្រឹត្តឡើងនៅទីណាក៏ដោយ ក៏គោលការណ៍ដែលថា រដ្ឋអាជ្ញាជាអ្នកត្រូវបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពរបស់អ្នកទោស គឺជាផ្នែកនៃប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេសក្នុងស្រុក (common law) របស់ប្រទេសអង់គ្លេស ហើយពុំមានការប៉ុនប៉ងណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងការលុបបំបាត់គោលការណ៍នេះឡើយ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រយោជន៍ខាងផ្លូវច្បាប់ក្នុងការលើកឡើងអំពីអញ្ញត្រកម្ម ជាបញ្ហាចម្បងដើម្បីធ្វើឱ្យការជំនុំជម្រះគ្មានសុពលភាពនោះ តុលាការមិនអាចដាក់ទណ្ឌកម្មជនជាប់ចោទ ដោយសារជនជាប់ចោទ សម្រេចចិត្តថា មិនទាន់លើកការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការ រហូតដល់ពេលណាមួយ ដែលខ្លួនយល់ឃើញថា មានប្រយោជន៍ឡើយ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើនៅពេលជិតបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី ជនជាប់ចោទ បានលើកឡើងនូវការជំទាស់ទៅនឹងកង្វះយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលអាចធ្វើឱ្យដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីគ្មានសុពលភាព នោះតាមច្បាប់ជាធរមានរបស់ អ.វ.ត.ក ហាមមិនឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធចោលការជំទាស់នោះ ដោយគ្រាន់តែផ្តល់សំអាងហេតុថា ជនជាប់ចោទមិនបានគោរពតាមកាលបរិច្ឆេទដែលបានកំណត់នៅក្នុងវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ។

៣៤. តាមការបកស្រាយវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងខាងលើនេះ ត្រូវតែយកមកពិចារណាឱ្យស្របតាមអំណាចមុខងាររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីឱ្យមានការជឿជាក់ជានិច្ចកាលថា ខ្លួនពិតជាមានយុត្តាធិការក្នុងការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទ។ អាចមានស្ថានភាពដែលមានការលើកឡើងពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅដំណាក់កាលក្រោយពេលផុតកំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ បញ្ហាបែបនេះអាចត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីនានា ឬតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់តុលាការ (*ex proprio motu*)។ នៅដំណាក់កាលណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដឹងថា ខ្លួនប្រហែលជាកំពុងអនុវត្តហួសពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ពេលនោះអង្គជំនុំជម្រះត្រូវតែពិនិត្យពិចារណាអំពីបញ្ហានេះ ហើយត្រូវធ្វើយ៉ាងណាឱ្យប្រាកដថា ខ្លួនពិតជាមានយុត្តាធិការចំពោះកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនេះ។ តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច គឺជាបុរេលក្ខខណ្ឌនៃការជំនុំជម្រះក្តី ប្រកបដោយយុត្តិធម៌។ ការបន្តកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដោយមិនមានយុត្តាធិការ នឹងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់មូលដ្ឋាននៃអាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក និងធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលែងមានអំណាចស្របច្បាប់ដើម្បីជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ការខកខានរបស់ភាគីក្នុងការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលបាននូវយុត្តាធិការដែលខ្លួនមិនធ្លាប់មានកន្លងមកនោះ

ទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវតែធ្វើឱ្យប្រាកដខ្លួនឯងថា ខ្លួនពិតជាមានយុត្តាធិការ ទោះបីជា ភាគីមិនបានលើកការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការក្នុងនីតិវិធីមុនអង្គសេចក្តី ឬក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធីលើអង្គសេចក្តីក៏ដោយ។

៣៥. និយាយដោយសង្ខេប វិធាន ៨៩ (១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បង្កើតនូវក្របខណ្ឌនីតិវិធីដែលតាមក្របខណ្ឌនេះ ភាគីទាំងអស់ដោយរួមទាំងជនជាប់ចោទផង ត្រូវតែអនុវត្តដើម្បីជៀសវាងបញ្ហា មុននឹងឈានដល់នីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី។ ផលវិបាកផ្នែកនីតិវិធីដែលកើតចេញពីការមិនបានលើកការជំទាស់ស្របតាមវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នោះនឹងនាំឱ្យរលត់សិទ្ធិក្នុងការទាមទារឱ្យដោះស្រាយអំពីបញ្ហាយុត្តាធិការ ដោយមិនឆ្លងកាត់ការជំនុំជម្រះក្តី។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តម្រូវឱ្យអនុវត្តដោយមានកម្រិត។ ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិលើកឡើង នូវការជំទាស់អំពីកង្វះយុត្តាធិការដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ ឬមិនស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ ដែលអាចធ្វើឱ្យការជំនុំជម្រះក្តីគ្មានសុពលភាព នៅពេលណាមួយដែលជនជាប់ចោទសម្រេចចិត្តថា ការជំទាស់ការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន។ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៩(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវតែពិចារណាលើការជំទាស់ណាមួយ ឬទាំងអស់ទៅនឹងយុត្តាធិការដែលបានលើកឡើងដោយជនជាប់ចោទយ៉ាងយូរបំផុត“នៅពេលដំណាលគ្នានឹងសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី”។ ទោះបីជាមិនមានភាគីណាមួយលើកឡើងនូវការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅតែមានកាតព្វកិច្ចធានាថា ខ្លួនពិតជាមានយុត្តាធិការលើរឿងក្តីនៅចំពោះមុខខ្លួន ទើបខ្លួនអាចចេញសាលក្រមលើអង្គសេចក្តីបាន។

៣៦. នៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធការជំទាស់របស់ជនជាប់ចោទទៅនឹងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលរបស់មេធាវីការពារក្តី ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ការជំទាស់នោះធ្វើឡើងមិនស្របតាមវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង^{៨០}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបន្តដំណើរ

^{៨០}សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៤ ដល់ ១៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការនីតិវិធី តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ដើម្បីឱ្យខ្លួនមានការជឿជាក់ថា ខ្លួនពិតជាមាន យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលជនជាប់ចោទប្រាកដមែន⁸¹។ គោលជំហររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងចំពោះការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់ជនជាប់ចោទ ស្តែងឱ្យឃើញពីភាពមិនច្បាស់ លាស់។ ម្យ៉ាងទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងហាក់បីដូចជាទទួលស្គាល់នូវតួនាទីរបស់ខ្លួនក្នុង ការពិនិត្យពិចារណាទៅលើបញ្ហាយុត្តាធិការតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបកស្រាយវិធាន ៨៩(១)(ក) ដើម្បីប្រកាសថា ការជំទាស់លើ យុត្តាធិការរបស់ជនជាប់ចោទ មិនអាចទទួលយកបានឡើយ។ ដូចដែលបានបកស្រាយនៅក្នុង កថាខណ្ឌមួយចំនួនខាងដើមរួចហើយ វិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានតម្រូវថា ភាពមិន ច្បាស់លាស់ណាមួយដែលកើតចេញពីការបកស្រាយវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ត្រូវ ដោះស្រាយទៅតាមទិសដៅនៃសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងការសម្រេចថា នៅពេលណាដែល ត្រូវលើកពីការជំទាស់ទៅនឹងវិការៈខាងយុត្តាធិការដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ ឬមិនស្តែងឱ្យ ឃើញច្បាស់ ដែលអាចធ្វើឱ្យការជំនុំជម្រះក្តីគ្មានសុពលភាពបាន និងកាតព្វកិច្ចរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការបញ្ជាក់ពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន។ ក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងខកខានក្នុងការផ្ទៀងផ្ទាត់ការបកស្រាយវិធាន ៨៩(១)(ក)របស់ខ្លួនទៅនឹងវិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងខកខានក្នុងការពិចារណា ថាតើកង្វះយុត្តាធិការដែលត្រូវបានលើកឡើង នោះ ជាកង្វះយុត្តាធិការដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ ឬមិនស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ ឬថាតើការ ជំទាស់នោះអាច ឬមិនអាចធ្វើឱ្យការជំនុំជម្រះក្តីគ្មានសុពលភាព ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ការខក ខានបែបនេះ គឺជាកំហុសអង្គច្បាប់ដែលនាំឱ្យសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការមិនបានពិចារណាលើការជំទាស់របស់ជនជាប់ចោទ ក្លាយទៅជាគ្មានសុពលភាព។ ទោះបីជា សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបញ្ជាក់អំពីយុត្តាធិការតាម គំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន មិនបានលុបបំបាត់កំហុសអង្គច្បាប់របស់ខ្លួនក៏ដោយ ក៏សេចក្តីសម្រេច នេះមានអានុភាពកាត់បន្ថយកំហុសអង្គច្បាប់របស់ខ្លួន នៅត្រង់ចំណុចដែលថា សេចក្តីសម្រេច នេះបានផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យជនជាប់ចោទដាក់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់។

⁸¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៧ ដល់ ២៥។

៣៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏កត់សំគាល់ផងដែរថា គ្មានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៅក្នុងវិធាន ផ្ទៃក្នុងដែលកំណត់ថា ការដែលជនជាប់ចោទខកខានក្នុងការអនុវត្តតាមវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែង ជាក់លាក់អំពីដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី អាចកម្រិតអំពីវិសាលភាពនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ ជនជាប់ចោទប្រឆាំងនឹងសាលក្រមនោះទេ។ វិធានផ្ទៃក្នុងមិនអាចត្រូវបានបកស្រាយក្នុងន័យ ផ្សេងពីនេះបានទេ ដោយសារជនជាប់ចោទត្រូវបានតុលាការសម្រេចថា មានពិរុទ្ធភាពពីបទ ឧក្រិដ្ឋ ដូច្នោះ ជនជាប់ចោទត្រូវមាន“សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យសាលាជម្រះក្តីជាន់ខ្ពស់ ពិនិត្យអំពីពិរុទ្ធភាព និងការផ្តន្ទាទោសរបស់ខ្លួនឡើងវិញតាមច្បាប់”⁸²។ ផ្អែកតាមមូលដ្ឋាននៃសិទ្ធិនេះ ជនជាប់ ចោទមានសិទ្ធិប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងកំហុសអង្គច្បាប់ ឬអង្គហេតុណាមួយដែលអាចធ្វើឱ្យ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមោឃៈ ឬបណ្តាលឱ្យមានភាពមិនយុត្តិធម៌ រួមទាំង សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទៅលើយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលផង ដែរ⁸³។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទស្តីពីយុត្តាធិការនេះ បានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យទាំង ពីរ ដោយសារតែបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ បានលើកឡើងអំពីបញ្ហារួមគ្នានៃអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ដែលនឹងអាចមោឃៈមូលដ្ឋានច្បាប់គាំទ្រការសម្រេចអំពីពិរុទ្ធភាពប្រឆាំងរូបគាត់ ប្រសិន បណ្តឹងសាទុក្ខនេះត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់។ លើសពីនេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មានអំណាចតាមច្បាប់ ដើម្បីធានាឱ្យខ្លួនមានការជឿជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជា មានយុត្តាធិការក្នុងការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទប្រាកដមែន។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលមានអំណាចតាមតួនាទី ដើម្បីពិនិត្យសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តី

⁸²មាត្រា ១៤(៥) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដែលត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦, រ៉ូល ៩៩៩ លេខលំដាប់សន្និសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ១៧១ (999 UNTS 171) (ចូលជាធរមាន នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៧៦), (“ICCPR”)។ សូមមើលផងដែរ គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជា ជាតិ, សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣២ - មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសមភាពនៅចំពោះមុខតុលាការ និង តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មនានា និងទទួលបានការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ CCPR/C/GC/ 32 (ថ្ងៃទី ២៣ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧), កថាខណ្ឌ ៤៥ ដល់ ៥១។

⁸³វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អំពីយុត្តាធិការឡើងវិញ^{៨៤}។ ប្រសិនបើ ជនជាប់ចោទមិនបានធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខលើបញ្ហា យុត្តាធិការទេនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងប្រើអំណាចដែលមានក្នុងរឿងក្តីនេះ ដោយ ហេតុថា បញ្ហានេះ គឺជាបញ្ហាមួយដែលមានសារៈសំខាន់ជាទូទៅចំពោះយុត្តិសាស្ត្រ និង យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ហើយច្បាស់ណាស់ថា បញ្ហានេះមានទំនាក់ទំនងគ្រប់គ្រាន់ជាមួយ នឹងអំណះអំណាង ដែលបានលើកឡើងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងនៅក្នុង បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ។

៣៨. ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលលើកឡើង ថា បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តីស្តីពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល មិនអាចទទួលយកបាន ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ពុំបានអនុវត្តតាមវិធាន ៨៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

៣. ក. ៤. បទដ្ឋាននៃសារណារបស់បណ្តឹងសាទុក្ខ

៣៩. បន្ទាប់មក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិនិត្យលើសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែល លើកឡើងថា សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទគួរត្រូវបានប្រកាសមិនអាចទទួល យកបានឡើយ ដោយសារតែសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ និងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ របស់ជនជាប់ចោទ ពុំបានបំពេញតាមបទដ្ឋានអប្បបរមានៃសារណាការពារបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ១០៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងការអនុវត្តជាអន្តរជាតិដែលមានលក្ខណៈ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ស្តីពីនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ^{៨៥}។ ជាពិសេស សហ ព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថា សារណារបស់ជនជាប់ចោទ មិនបាននិយាយយោងច្បាស់លាស់ ទៅរកផ្នែកដែលខ្លួនបានលើកឡើងនៅក្នុងប្រតិចារិកនៃដំណើរការនីតិវិធី ចំពោះមុខអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងឡើយ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា ជនជាប់ចោទបានលើកទង្វើករណី ដែលមិនច្បាស់លាស់មានភាពផ្ទុយគ្នា ភាពស្រពិចស្រពិល ឬលើកទង្វើករណីមិនគ្រប់គ្រាន់ និង

⁸⁴ សូមមើលសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Bošković និង Tarčulovski, កថាខណ្ឌ ១៩ (ដោះស្រាយទៅលើបញ្ហាយុត្តាធិការតាម ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌)។

⁸⁵ សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៧ ដល់ ៩។

បានរិះគន់សំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយគ្មានមូលដ្ឋានច្បាប់ ឬគ្មាន ទង្វើករណីតបទៅនឹងកំហុសឆ្គងដែលបានលើកឡើងនោះឡើយ ហើយបានលើកសំអាងហេតុ ខុសអំពីអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ផងដែរ^{៨៦}។

៤០. វិធានផ្ទៃក្នុងទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា មាន ចែងដូចខាងក្រោមនេះ៖

វិធាន ១០៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា ភាគីដែលមានបំណងប្តឹងសាទុក្ខចំពោះសាល ក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយបញ្ជាក់ពីមូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខនោះ។ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលបញ្ជាក់ពីមូលដ្ឋាននីមួយៗ ត្រូវបញ្ជាក់ពីកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលនាំឱ្យសេចក្តី សម្រេចនោះមោឃៈ និងកំហុសអង្គហេតុ ដែលនាំឱ្យសេចក្តីសម្រេចនោះមានភាពមិន យុត្តិធម៌។ បន្ទាប់មកម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយ បញ្ជាក់ពីទង្វើករណី និងឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់ដែលគាំទ្រមូលដ្ឋាននីមួយៗអនុលោម តាមលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌ ២ (ក) និង (គ) នៃវិធាននេះ។

(៤) រាល់បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបង្ហាញផងដែរអំពីមូលដ្ឋាន ឬខ្លឹមសារនៃសេចក្តីសម្រេច ដែលខ្លួនជំទាស់ ដោយយោងលេខទំព័រ និងវាក្យខណ្ឌជាក់លាក់នៃសេចក្តីសម្រេច របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

វិធាន ១១១(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ ឃើញថា បណ្តឹងសាទុក្ខធ្វើឡើងហួសពេលកំណត់ ឬធ្វើឡើងដោយមានកំហុសនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចប្រកាសថា បណ្តឹងសាទុក្ខនោះមិនអាចទទួលយក បាន។

៤១. បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ ត្រូវឱ្យគ្រប់ភាគីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខលើកហេតុផលរបស់ខ្លួន ដោយមាន ទង្វើករណីជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានលទ្ធភាពកំណត់បញ្ហា

^{៨៦}សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៨ ដល់ ៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

វិវាទ ដោយយោងទៅលើសំអាងហេតុជាក់លាក់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ មានគោលបំណងមិនត្រឹមតែធានាប្រសិទ្ធភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប៉ុណ្ណោះទេ គឺថែមទាំងធានាថា ភាគីនីមួយៗត្រូវដឹងនូវអំណះអំណាងនានា ដែលខ្លួនអាចធ្វើការឆ្លើយតបបាន។ ដូចដែលតុលាការ ICTY បានកត់សម្គាល់ ទាក់ទិនទៅនឹងបទប្បញ្ញត្តិប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះនៅក្នុងវិធាននៃនីតិវិធីរបស់ខ្លួនថា “ប្រសិនបើសារណាទាំងនោះមានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់ ផ្ទុយគ្នា ស្រពិចស្រពិល ឬមានវិការៈខាងទម្រង់បែបបទ និងមានចំណុចខ្វះខាតជាក់ស្តែងផ្សេងទៀតនោះ គេមិនអាចរំពឹងឱ្យតុលាការកំពូលពិចារណាលើសារណារបស់ភាគីបានលម្អិតឡើយ”⁸⁷។ ជាវិធានទូទៅ ច្បាប់តម្រូវឱ្យម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបង្ហាញនូវផ្នែកនៃប្រតិចារិកដែលខ្លួនតវ៉ា បង្ហាញនូវអំណះអំណាងក្នុងកម្រិតមួយ ដែលមានភាពច្បាស់លាស់សមហេតុផលជូនអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យចំបញ្ជា និងបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់នូវទង្វើករណីបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច និងអំណះអំណាងគាំទ្រសំខាន់ៗ⁸⁸។ កាលណាសារណារបស់ភាគីមិនស៊ីសង្វាក់គ្នា ឬខកខានក្នុងការលើកឡើងនូវខ្លឹមសារនៃទង្វើករណីណាមួយនៃបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលមានលក្ខណៈពិសេសគ្រប់គ្រាន់ និងអាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានលទ្ធភាពកំណត់បញ្ហាវិវាទបាននោះទេ នោះសារណាទាំងនេះអាចត្រូវបានប្រកាសបដិសេធចោល ដោយសារមានវិការៈផ្នែកនីតិវិធី⁸⁹។ ពាក្យថា “អាច” នៅក្នុងវិធាន ១១១(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបង្ហាញថា អំណាចដែលផ្តល់ដោយវិធានផ្ទៃក្នុងនេះគឺជាអំណាចធានានុសិទ្ធិ។ ការពិចារណាជាចម្បងរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៅក្នុងការប្រើអំណាចធានានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន គឺដើម្បីរក្សាសិទ្ធិឱ្យជនជាប់ចោទអាចធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់

⁸⁷សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ១១។

⁸⁸សូមមើលរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Ntakirutimana*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-10-A និង ICTR-96-17-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Ntakirutimana*”), កថាខណ្ឌ ៣៧៦។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kordić និង Čerkez*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14/2-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*”), កថាខណ្ឌ ២៣។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kvočka*, សំណុំរឿងលេខ IT-98-30/1-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៥, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kvočka*”), កថាខណ្ឌ ៤២៥។

⁸⁹វិធាន ១១១(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

ពិរុទ្ធភាព និងការផ្ដន្ទាទោសលើខ្លួន។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនមានមុខងារក្នុងការ ពិនិត្យអំពីគុណភាព នៃសារណាការពារបណ្ដឹងសាទុក្ខជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ជនជាប់ ចោទឡើយ។

៤២. នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ បញ្ហាសំខាន់ៗសម្រាប់ធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ ចោទអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល មានលក្ខណៈងាយស្រួលអាចកំណត់អត្តសញ្ញាណបានដែរ។ តាមខ្លឹមសារនៃបណ្ដឹងសាទុក្ខខាងលើជនជាប់ចោទ (ក) បានលើកឡើងដោយបង្កប់អត្ថន័យថា ពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុស ត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ហើយ (ខ) បានលើក ឡើងដោយមានអត្ថន័យច្បាស់លាស់ថា តាមអង្គហេតុដែលមានភស្តុតាងច្បាស់លាស់ ជនជាប់ ចោទមិនមែនជា“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ហើយក៏មិនមែនជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយ ដែល“ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងរបប កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក នោះទេ។ ដូចគ្នា នេះដែរ ផ្នែកពាក់ព័ន្ធនៃសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានលក្ខណៈអាចកត់ សម្គាល់បានយ៉ាងងាយ និងកំណត់បានយ៉ាងច្បាស់ពីសំអាងហេតុដែលនាំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថា ជនជាប់ចោទ គឺជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយ ដែល“ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”⁹⁰។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលអាចពិចារណាលើអង្គសេចក្តីនៃទង្វើករណីបណ្ដឹងសាទុក្ខនេះ និងពិនិត្យឡើង វិញនូវសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយពិចារណាលើអំណះអំណាងដែល ត្រូវបានលើកឡើងក្នុងនាមជនជាប់ចោទ អំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងរបស់ ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣។ ការលើកឡើងដូច្នោះ មិនមែនមានន័យថា អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការមិនអនុវត្តតាមវិធាន ១០៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នោះទេ។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់សារណាដែលមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ មានលក្ខណៈ ច្បាស់លាស់ និងចាប់បង្ខំ ហើយក្នុងករណីសមស្រប និងដោយអនុលោមតាមវិធាន ១១១(២)

⁹⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៣ ដល់ ២៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងអនុវត្តអំណាចរបស់ខ្លួនដោយមិនស្នាក់ស្ទើរ ក្នុងការប្រកាសបដិសេធអំណះអំណាង ដែលមាននៅក្នុងសារណាដែលមានវិការផ្នែកនីតិវិធី ដោយសារតែអំណះអំណាងនោះគ្មានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា ឬគ្មានភាពជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់។ បញ្ហា សំខាន់ដែលត្រូវសម្រេចចុងក្រោយនោះ គឺថាតើម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានលើកមូលហេតុរបស់ ខ្លួន ក្នុងលក្ខណៈដែលផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យភាគីបដិបក្ខ អាចដឹងអំពីបញ្ហាដែលខ្លួនត្រូវប្រឈម និង ដែលផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចកំណត់ និងសម្រេចបានលើបញ្ហាវិវាទ បាន ដែរ ឬយ៉ាងណា។ បញ្ហា ថាតើលក្ខខណ្ឌតម្រូវត្រូវបានបំពេញ ឬមិនត្រូវបានបំពេញនោះ គឺអាស្រ័យលើកាលៈទេសៈ និងជាពិសេស លើចរិតលក្ខណៈនៃការជំទាស់ទៅនឹងសាលក្រម របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

៤៣. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោលសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលបានលើកឡើងថា បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលមិនអាច ទទួលយកបាន ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ជនជាប់ចោទ មិនបានគោរពតាមវិធានផ្ទៃក្នុងនោះ។

៣. ក. ៥. យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល

៤៤. បញ្ហាយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក គឺជាបញ្ហាស្នូលនៃសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ របស់មេធាវីការពារក្តី^{៩១}។ សំណើរបស់ជនជាប់ចោទដែលស្នើរឲ្យខ្លួនដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា រូបគាត់មិនស្ថិតនៅក្រោមពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជន ទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”នោះ បានសន្មតទុកជាមុនថា ពាក្យពេចន៍ទាំងមូល ឬមួយផ្នែក គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលត្រូវតែបានបំពេញទើប អាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការជំនុំជម្រះក្តីលើរូបគាត់បាន។ ប្រសិនបើ ការសន្មតទុក ជាមុនបែបនេះពិតជាការត្រឹមត្រូវ ហើយប្រសិនបើ ជនជាប់ចោទមិនស្ថិតក្រោមពាក្យពេចន៍

⁹¹ សូមមើលឧទា.ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1 ទំព័រ ១១។ ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ១០៨ ដល់ ១១៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នេះទេនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក៏គ្មានយុត្តាធិការក្នុងការជំនុំជម្រះក្តីលើជនជាប់ចោទ ដែរ ហេតុដូច្នោះ ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទ និងការផ្តន្ទាទោស ពុំមានសុពលភាព ហើយជនជាប់ចោទត្រូវបានដោះលែងជាបន្ទាន់^{៩២} និងគ្មានលក្ខខណ្ឌផងដែរ។ ហេតុដូច្នោះ ដើម្បីធ្វើការសម្រេចអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចាំបាច់ត្រូវតែវាយតម្លៃទៅតាមផ្លូវច្បាប់លើពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”ក្នុងការកំណត់ ថាតើពាក្យពេចន៍នេះ ទាំងមូល ឬមួយផ្នែកដែលជាលក្ខខណ្ឌត្រូវផ្អែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក នោះ។ ប៉ុន្តែ ជាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណាជាមុននូវបញ្ហាវិវាទរវាងភាគីនានា ថាតើពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”នេះ សំដៅលើបុគ្គលតែមួយប្រភេទ ឬបុគ្គលពីរប្រភេទ^{៩៣}។

៣.ក. ៥.ក. វិសាលភាពនៃពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”

៤៥. ជនជាប់ចោទបានអះអាងថា ពាក្យនេះ សំដៅលើតែបុគ្គលមួយប្រភេទប៉ុណ្ណោះ គឺថា មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត^{៩៤}។ យោងតាមសំដីរបស់ជនជាប់ចោទនេះ ខ្លួនគាត់មិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ ហេតុដូច្នោះខ្លួនគាត់មិនត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយពាក្យពេចន៍នេះទេ ហើយតុលាការត្រូវតែសម្រេចឱ្យគាត់រួចផុតពីបទចោទ និងត្រូវដោះលែងគាត់ជាបន្ទាន់^{៩៥}។ សហព្រះរាជអាជ្ញា^{៩៦} សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត^{៩៧}

^{៩២}បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ១០០ ដល់ ១០១។
^{៩៣}ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ៥១ ដល់ ៥២ និង ទំព័រ ៨៣ ដល់ ៨៤។
^{៩៤}ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ៥១ ដល់ ៥៣។
^{៩៥}ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ៣១ ដល់ ៣២។
^{៩៦}សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ២៩។ ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ៧៨ និង ទំព័រ ៨៣ ដល់ ៨៥។ សូមមើលផងដែរ ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ៩១ (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣)។
^{៩៧}ដីការដំណោះស្រាយ, កថាខណ្ឌ ១២៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង^{៩៨} បានបកស្រាយពាក្យ “និង”នៅក្នុងពាក្យពេចន៍ខាងលើដោយ ដាច់ចេញពីគ្នាថា ពាក្យនេះ សំដៅលើបុគ្គលពីរប្រភេទដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលមានន័យថា មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ឬជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត។

៤៦. ជំហានដំបូង ក្នុងការបកស្រាយលើវិសាលភាពនៃពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺត្រូវពិនិត្យមើលប្រវត្តិនៃការចរចា ដែលទាក់ទងទៅនឹងគោលដៅ ដែលបានកំណត់ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋនៅចំពោះ មុខ អ.វ.ត.ក។ នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៧ នាយករដ្ឋមន្ត្រីទីមួយ និងនាយករដ្ឋមន្ត្រី ទីពីរនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានសរសេរលិខិតផ្ញើជូនអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីស្នើសុំ “ជំនួយពីអង្គការសហប្រជាជាតិ និងសហគមន៍អន្តរជាតិដើម្បីកាត់សេចក្តីជន ទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងពេលគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មែរក្រហមពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩”^{៩៩}។ ទោះបីជាសំណើសុំរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីទាំងពីរ មិនបានលើកឡើងឱ្យបានច្បាស់លាស់ថា ខ្មែរ ក្រហម គឺជាគោលដៅសម្រាប់ការស្វែងរកយុត្តិធម៌ក៏ដោយ ក៏ក្រោយមកអគ្គលេខាធិការអង្គ ការសហប្រជាជាតិ បានសង្ខេបសំណើសុំជំនួយនេះថា ជា “សំណើលើកដំបូងរបស់កម្ពុជា ដើម្បីសុំជំនួយពីអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្នុងការវិនិច្ឆ័យទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម”^{១០០}។

៤៧. នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ៥២/១៣៥ ដែលបាន អនុម័តនៅថ្ងៃទី ១២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៧ បានលើកឡើងថាខ្លួន៖

^{៩៨}សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៧ ដល់ ២៥។
^{៩៩}កូហ្វិអាណាន់ លិខិតដូចគ្នាចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ពីអគ្គលេខាធិការជូនចំពោះប្រធានមហាសន្និបាត និងជូន ចំពោះប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ, សម័យប្រជុំលើកទី ៥១, របៀបវារៈលេខ ១១០, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ A/51/930 និង S/1997/488 (ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៧), ឧបសម្ព័ន្ធ (“លិខិតចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ពីនាយករដ្ឋមន្ត្រីទីមួយ និងទីពីរនៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាជូនចំពោះអគ្គលេខាធិការ”), ទំព័រ ២។
^{១០០}កូហ្វិអាណាន់ សំណួរស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស: លិខិតដូចគ្នាចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ពីអគ្គលេខាធិការជូនចំពោះ ប្រធានមហាសន្និបាត និងជូនចំពោះប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ, សម័យប្រជុំលើកទី ៥៣, របៀបវារៈលេខ ១១០ (ខ), ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ A/53/850-S/1999/231 (១៦ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩), ទំព័រ ៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

១៥. គាំទ្រ មតិយោបល់របស់អ្នកតំណាងពិសេសដែលបានលើកឡើងថា ការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរបំផុត នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មីៗនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើងដោយខ្មែរក្រហម និងថាបទឧក្រិដ្ឋរបស់ពួកខ្មែរក្រហម ដែលរួមមានការចាប់ និងការសម្លាប់ចំណាប់ខ្មាំង បានបន្តរហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ន និងកត់សម្គាល់ដោយមានក្តីព្រួយបារម្ភថា មិនទាន់មានមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមណាម្នាក់ត្រូវបានកាត់សេចក្តីឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋរបស់ខ្លួននៅឡើយ។

១៦. ស្នើសុំ អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិឱ្យពិនិត្យសំណើសុំជំនួយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ កាលពីអតីតកាល ដោយរួមទាំងលទ្ធភាពរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងការតែងតាំងអ្នកជំនាញមួយក្រុម ដើម្បីវាយតម្លៃភស្តុតាងដែលមាន និងលើកសំណើបន្ថែមនូវវិធានការដើម្បីជាមធ្យោបាយនាំមកនូវការផ្សះផ្សាជាតិ ការពង្រឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការដោះស្រាយបញ្ហានៃការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល¹⁰¹។

៤៨. នៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៨ អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិបានបង្កើតក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជាដែលមានសមត្ថកិច្ចដូចខាងក្រោមនេះ ៖

(ក) វាយតម្លៃភស្តុតាងដែលមាន ដើម្បីកំណត់ប្រភេទបទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តិឡើងដោយមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩។

¹⁰¹ ស្ថានភាពនៃសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៥២/១៣៥, សម័យប្រជុំលើកទី ៥២, កិច្ចប្រជុំពេញអង្គលើកទី ៧០, របៀបវារៈលេខ ១១២ (ខ), ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ A/Res/52/135 (ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៨)។ នៅក្នុងលិខិតដូចគ្នារបស់គាត់ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ជូនចំពោះប្រធានមហាសន្និបាត និងប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អគ្គលេខាធិការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានរំលឹកថា សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៥២/១៣៥ “បានស្នើសុំឱ្យពិនិត្យសំណើរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាស្នើសុំជំនួយដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិកាលពីអតីត និងជាពិសេសការរំលោភបំពានដែលប្រព្រឹត្តិឡើងដោយខ្មែរក្រហម ហើយក្នុងន័យនេះ គឺដើម្បីពិនិត្យអំពីលទ្ធភាពតែងតាំងក្រុមអ្នកជំនាញ”។ កូហ្វីអាល់ណាន់ លិខិតដូចគ្នាចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩, ទំព័រ ១។

(ខ) បន្ទាប់ពីពិគ្រោះយោបល់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធនានាត្រូវវាយតម្លៃអំពីលទ្ធភាព
នៃការនាំខ្លួនមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមកកាត់សេចក្តី និងវាយតម្លៃអំពីការចាប់ខ្លួន ការឃុំ
ខ្លួន និងការធ្វើបញ្ជាប័ន ឬការប្រគល់ខ្លួនទៅឱ្យតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ ដែលមាន
យុត្តាធិការ។

(គ) ស្វែងរកជម្រើសនានា សម្រាប់កាត់សេចក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម នៅចំពោះមុខ
យុត្តាធិការអន្តរជាតិ ឬយុត្តាធិការជាតិ¹⁰²។

៤៩. ក្រុមអ្នកជំនាញបានយល់ពីដែនសមត្ថកិច្ច ដែលអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិបាន
ផ្តល់ឱ្យខ្លួនដូចខាងក្រោមនេះ៖

សមត្ថកិច្ចនេះត្រូវបានកំណត់ត្រឹមតែអំពើទាំងឡាយរបស់ខ្មែរក្រហម ហើយមិនរួម
បញ្ចូលនូវអំពើរបស់បុគ្គល ឬរបស់រដ្ឋនានា ដែលបានប្រព្រឹត្តិអំពើរំលោភបំពានលើ
សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា នៅមុនអំឡុងពេល ក្នុងអំឡុងពេល ឬនៅក្រោយ
អំឡុងពេលឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ នោះទេ។ សមត្ថកិច្ចនេះសំអាងលើសំណើសុំ
របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដូចដែលបានដកស្រង់ខាងលើ។ ក្រុមអ្នកជំនាញ បាន
គាំទ្រចំពោះការកំណត់សមត្ថកិច្ចនេះ ដោយផ្ដោតទៅលើប្រភេទពិសេសនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម
របស់ខ្មែរក្រហម¹⁰³។

៥០. អាស្រ័យហេតុនេះ ក្រុមអ្នកជំនាញបានផ្តល់អនុសាសន៍ថា “ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើសុំ
របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាកាលពីថ្ងៃទី ២១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៧ អង្គការសហប្រជាជាតិ
ត្រូវបង្កើតតុលាការអន្តរជាតិពិសេសមួយ ដើម្បីជំនុំជម្រះកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមពីបទឧក្រិដ្ឋ

¹⁰² ក្លូហ្វិអាណាន់ លិខិតដូចគ្នាចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩, ឧបសម្ព័ន្ធ (“របាយការណ៍អ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេស
កម្ពុជា ដែលបង្កើតឡើងដោយអនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេច លេខ ៥២/១៣៥ របស់មហាសន្និបាត”) (“របាយការណ៍
របស់អ្នកជំនាញ”), កថាខណ្ឌ ៦។

¹⁰³ របាយការណ៍អ្នកជំនាញ, កថាខណ្ឌ ១០។

ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ដែលបានប្រព្រឹត្តចាប់ពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ០៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩”¹⁰⁴។

៥១. កំណត់ហេតុប្រវត្តិនៃការចរចាបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏មានបំណង ផងដែរថា កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម គឺជាគោលដៅតែមួយសម្រាប់ការចោទប្រកាន់ខាង បទឧក្រិដ្ឋនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក¹⁰⁵។

៥២. ដោយពិនិត្យឡើងវិញពីប្រវត្តិនៃការចរចា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ក្នុង កម្រិតអប្បបរមានៃពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែល ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគោលបំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្នុងការប្រមូលផ្តុំធនធានដែលមានកម្រិត ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទ ឧក្រិដ្ឋទៅលើកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយចំនួន ដែលនៅរស់រានមានជីវិត។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញផងដែរថា ពាក្យពេចន៍នេះមិនរាប់បញ្ចូលនូវបុគ្គលទាំងឡាយណា ដែលមិនមែនជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមនោះទេ។

៥៣. នៅពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិនិត្យពិចារណា ថាតើពាក្យពេចន៍នេះសំដៅលើ កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយប្រភេទ ឬពីរប្រភេទដែលនៅរស់រានមានជីវិត ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ប្រវត្តិនៃការរៀបចំសេចក្តីព្រាងកិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បានផ្តល់នូវ ចម្លើយយ៉ាងច្បាស់ចំពោះបញ្ហានេះ។ ក្នុងអំឡុងកិច្ចពិភាក្សានៅក្នុងរដ្ឋសភាស្តីពីកិច្ចព្រមព្រៀង រវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឆ្នាំ ២០០១ ឯកឧត្តមឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី **សុខ អាន** បានពន្យល់អំពីវិសាលភាពនៃ

¹⁰⁴របាយការណ៍អ្នកជំនាញ, កថាខណ្ឌ ២១៩(១)។

¹⁰⁵សូមមើលជាទូទៅលើសម័យប្រជុំលើកទីមួយនៃនីតិកាលទីបីរបស់រដ្ឋសភាជាតិកម្ពុជា ថ្ងៃទី ៤-៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤, “ការពិភាក្សា និងការអនុម័តកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងការអនុម័តវិសោធន កម្ម លើច្បាប់ស្តីពីការជំនុំជម្រះទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម” (បកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសចំនួន ២៩ ទំព័រ នៅក្នុងសំណុំ ឯកសាររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល)។

ពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ដូចខាងក្រោមនេះ៖

(...) មាត្រា ២ នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយមានការប្រុងប្រយ័ត្នយ៉ាងខ្លាំង និងបានកំណត់មុខសញ្ញាយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដែល សំដៅ ទៅលើមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នានា។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មានទស្សនៈ មួយផ្សេងទៀត ពាក់ព័ន្ធនឹងជនទាំងឡាយដែលមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ប៉ុន្តែបាន ប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរ ដូចមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ហើយនឹងក្លាយជាមុខសញ្ញារបស់អង្គ ជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញផងដែរ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ ខ្ញុំសូមធ្វើការបញ្ជាក់ឡើងវិញ ដូច ដែលឯកឧត្តម លី ផុច បានបញ្ជាក់កាលពីម្សិលមិញហើយថា មានមុខសញ្ញាពីរ ប្រភេទគឺ មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ដែលជាមុខសញ្ញាសំខាន់បំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញ និងជនមួយចំនួនទៀតដែលអាចមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ប៉ុន្តែ អំពើ របស់ពួកគេមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំងជាង ហើយមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់បង្ហាញថា ពួកគេពិតជាបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំងជាងអ្នកដទៃទៀត។

(...)

ដោយពិចារណាអំពីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ យើងសំដៅទៅលើមនុស្សមិនលើសពី ១០ នាក់ ឡើយ ប៉ុន្តែយើងមិនបញ្ជាក់ច្បាស់ថា ពួកគេជាសមាជិកគណៈអចិន្ត្រៃយ៍នោះទេ។ នេះគឺជាការកិច្ចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា (...)។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅមាន មុខសញ្ញាទីពីរទៀត។ ពួកគេមិនមែនជាមេដឹកនាំឡើយ ប៉ុន្តែ ពួកគេបានប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលមានលក្ខណៈយោរយោយង់ឃ្នង។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជា យើងប្រើពាក្យថាជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត។ មិនមានចំនួនមនុស្ស ជាក់លាក់ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្នុងក្រុមទីពីរឡើយ។ ជនទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលមានលក្ខណៈយោរយោយង់ឃ្នង អាចនឹងត្រូវបានចោទ ប្រកាន់¹⁰⁶។

¹⁰⁶ សម័យប្រជុំលើកទីមួយនៃនីតិកាលទី ៣ របស់អង្គសភាជាតិកម្ពុជា ថ្ងៃទី៤-៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤, ទំព័រ ១២ និង ២៣។

៥៤. ដូចគ្នានេះដែរ ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ខ្លួន ដូចខាងក្រោមនេះ៖

ក្រុមអ្នកជំនាញមិនជឿថាពាក្យថា “មេដឹកនាំ”(ខ្មែរក្រហម)គួរតែដូចគ្នានឹងបុគ្គលទាំងអស់នៅក្នុងកម្រិតជាន់ខ្ពស់នៃរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬនៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាឡើយ។ បញ្ជីឈ្មោះនៃមន្ត្រីកំពូលៗរបស់រដ្ឋាភិបាល និងបក្សអាចមិនត្រូវគ្នាជាមួយនឹងបញ្ជីឈ្មោះជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដែលនៅក្នុងនោះ មេដឹកនាំកំពូលៗមួយចំនួនរបស់រដ្ឋាភិបាល អាចត្រូវបានស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដែលមិនអាចមិនដឹង និងមិនបានធ្វើសេចក្តីសម្រេច ហើយបុគ្គលផ្សេងទៀតដែលមិនមានឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីឈ្មោះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ អាចមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងអំពើហោរាយយ៉ាងយូរអង្វែងទាំងនោះ។ ជាពិសេស ការយល់ឃើញដូច្នោះអាចជាការពិត ទាក់ទិននឹងមេដឹកនាំមួយចំនួននៅថ្នាក់ភូមិភាគ ព្រមទាំងមន្ត្រីនានានៅមន្ទីរសួរចម្លើយ និងធ្វើទារុណកម្មដូចជានៅទូលស្តង់ជាដើម¹⁰⁷ ។

៥៥. ដូច្នោះ ក្រុមអ្នកជំនាញបានផ្តល់អនុសាសន៍ថា “តុលាការត្រូវផ្តោតទៅលើជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ ក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ការនេះនឹងរួមបញ្ចូលទាំងមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ដែលមានការទទួលខុសត្រូវទៅលើការរំលោភបំពានទាំងឡាយ ព្រមទាំងជនទាំងឡាយនៅថ្នាក់ទាបជាងដែលមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ទៅនឹងអំពើយ៉ាងយូរអង្វែងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ បំផុត”¹⁰⁸ ។

¹⁰⁷ របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា, កថាខណ្ឌ ១០៩។

¹⁰⁸ របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា, កថាខណ្ឌ ១១០។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន, កថាខណ្ឌ ២១, ពាក្យពេចន៍ប្រហាក់ប្រហែលគ្នាត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយអគ្គលេខាធិការ នៅពេលបញ្ជូនរបាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញទៅក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ និងមហាសន្និបាត។ កូហ្វីអាណាន់ *លិខិតដូចគ្នាចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩*។

៥៦. លោកសាស្ត្រាចារ្យ David Scheffer ដែលបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការបង្កើត អ.វ.ត.ក ក្នុងឋានៈជាឯកអគ្គរដ្ឋទូតគោតមរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់បញ្ហាឧក្រិដ្ឋកម្ម សង្គ្រាម (ឆ្នាំ ១៩៩៧ ដល់ ឆ្នាំ ២០០១) នៅពេលថ្មីៗនេះក៏បានពន្យល់ផងដែរថា៖

វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការទទួលស្គាល់ថា មកដល់ពេលនេះ (ខែមករា ឆ្នាំ ២០០០) ខុច បានស្ថិតនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងអស់រយៈពេល ៦ខែ រួចមកហើយ និងជា ចំណុចយោងមួយដដែលៗ សម្រាប់អ្នកចរចាដែលថា ខុចទំនងជាចុងចោទម្នាក់។ ការសន្មតថា ខុច នឹងបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នៅតែបន្តជាបញ្ហាយ៉ាង រឹងមាំ ក្នុងការចរចាប៉ុន្មានឆ្នាំជាបន្តបន្ទាប់មកទៀត។ លើសពីនេះទៀត អ្នកចរចាពុំ ដែលបានបញ្ជាក់ប្រាប់គ្នាទៅវិញទៅមកថា ជនសង្ស័យណាក៏ដោយត្រូវតែជាមេដឹក នាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ៧៧ និងជាបុគ្គលដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ៧៧ ចំពោះការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ។ ការលើកឡើងបែបនេះ គឺជាការយល់ ឃើញមួយមិនសមហេតុផលនោះទេ។ ទស្សនៈបែបនេះ ប្រាកដជានឹងបើកផ្លូវឱ្យ មានការជំទាស់តវ៉ាភ្លាមៗពីសំណាក់អ្នកចរចា ពីព្រោះ យើងចង់ធ្វើឱ្យប្រាកដថា បុគ្គលដូចជា ខុច ដែលប្រហែលជាមិនស្ថិតក្នុងចំណោមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការប្រព្រឹត្តិក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលមាន លក្ខណៈយោធន៍យោងយូងនោះនឹងជាកម្មវត្ថុនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ ដោយ អ.វ.ត.ក។ ក្រុមទាំងពីរ គឺក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងក្រុមជនទាំងឡាយដែល ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការលើរូប បុគ្គលរបស់តុលាការនេះ។ ខ្ញុំមិនឃើញមានការស្នើឡើងអ្វីផ្សេងពីនេះទៀតឡើយ។

(...)

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងប្រាកដជាបានបដិសេធ ឬយ៉ាងហោចណាស់ស្នើឱ្យ មានការបដិសេធ នូវការទទួលខុសត្រូវចម្បងៗរបស់មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់ខ្មែរ ក្រហម ប្រសិនបើ យើងបានប្រើសន្ទានសព្ទ “ឬ” ដើម្បីបំបែកអត្តសញ្ញាណនៃការ ដឹកនាំឱ្យដាច់ស្រឡះពីអត្តសញ្ញាណនៃការទទួលខុសត្រូវ។ ការធ្វើដូច្នេះនឹងមានភាព អយុត្តិធម៌ចំពោះមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់ទាំងឡាយណា ដែលអាចមិនបានអនុវត្ត

តួនាទីសំខាន់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលឃោរឃៅយូរអង្វែង ប៉ុន្តែត្រូវស្ថិតនៅក្រោមយុត្តា
ធិការរបស់តុលាការ ដោយសារតែតួនាទីរបស់ពួកគេជាអ្នកដឹកនាំតែប៉ុណ្ណោះ¹⁰⁹។

៥៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ប្រវត្តិនៃការរៀបចំសេចក្តីព្រាងខាងលើនេះ
បង្ហាញថា ពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួល
ខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”សំដៅទៅលើកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមពីរប្រភេទខុសគ្នា ប៉ុន្តែ ប្រភេទទាំងពីរ
នោះទាក់ទងគ្នា។ ប្រភេទទីមួយ គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ដែលស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នក
ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត¹¹⁰ ពីព្រោះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ម្នាក់មិនមែនជាជនសង្ស័យដោយផ្អែកតែ
ទៅលើតួនាទីជាអ្នកដឹកនាំរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ។ ប្រភេទទីមួយផ្សេងទៀត គឺអ្នកដែលមិនមែនជា
មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែ ជាអ្នកដែលស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត
ផងដែរ។ ជនទាំងពីរប្រភេទនេះត្រូវតែជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម និងស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នក
ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ហើយជនទាំងពីរប្រភេទនេះ គឺជា“ជនសង្ស័យ”ដែលជាកម្មវត្ថុនៃការ

¹⁰⁹ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ David Scheffer “ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក” ថ្ងៃទី ២២ ខែ
ឧសភា ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ ៤ ដល់ ៥, ផ្សព្វផ្សាយនៅគេហទំព័រ <<http://www.cambodiatribunal.org/>>។ សូមមើលផង
ដែរព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Sean Morrison ចំណងជើងថា “ពាក្យពេចន៍ដែលមានលក្ខណៈពិសេសនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា៖
ពាក្យពេចន៍ដែលមានលក្ខណៈ ជាការកម្រិត និងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់តុលាការកម្ពុជា”, ការបោះពុម្ពផ្សាយដែល
មានចំណងជើងថា *Capital University Law Review*, លេខ ៣៧ (ឆ្នាំ ២០០៨-២០០៩), ទំព័រ ៦២៧។ សូមមើលជា
ទូទៅ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ David Scheffer, ចំណងជើងថា “អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា”, បោះពុម្ពផ្សាយ
ដោយនិពន្ធនាយក M. Cherif Bassiouni (ed.), មានចំណងជើងថា *International Criminal Law (ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ
អន្តរជាតិ)* បោះពុម្ពលើកទី ៣, Koninklijke Brill NV, ឆ្នាំ ២០០៨, ទំព័រ ២១៩ ដល់ ២៥៥។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ
Steve Heder, “ការពិនិត្យឡើងវិញនៃការចរចាដែលនាំទៅដល់ការបង្កើតនូវយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ
វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា” ថ្ងៃទី ០២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១ <<http://www.cambodiatribunal.org/blog>>។

¹¹⁰ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Sean Morrison, “ពាក្យពេចន៍ដែលមានលក្ខណៈពិសេសនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា៖ ពាក្យពេចន៍
ដែលមានលក្ខណៈជាការកម្រិត និងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់តុលាការកម្ពុជា”, ទំព័រ ៦២៧ (“ដោយហេតុថា មេដឹក
នាំជាន់ខ្ពស់ទាំងអស់ ក៏ត្រូវតែជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតផងដែរ ទើបការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ពីរនេះ មានលក្ខណៈ
មិនចាំបាច់។ ប៉ុន្តែ ការបន្ថែមពាក្យ (មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់) ទៅលើយុត្តាធិការតុលាការបានជួយក្នុងការផ្ដោតទៅលើការចោទ
ប្រកាន់”)។

ចោទប្រកាន់ផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ២ ថ្មី នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

៣.ក.៥.ខ.ការវាយតម្លៃពាក្យ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”

៥៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការវាយតម្លៃ ថាតើ ផ្នែកទាំងមូល ឬមួយផ្នែកនៃពេចន៍ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលត្រូវបានបំពេញដើម្បីឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជំនុំជម្រះក្តីលើជនជាប់ចោទបាន។

៥៩. ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៣១(១) នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន (Vienna) ស្តីពីច្បាប់សន្និសញ្ញាពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” “ត្រូវបកស្រាយដោយសុទ្ធចិត្តស្របតាមអត្ថន័យធម្មតានៃពាក្យពេចន៍ទាំងនេះដែលមាននៅក្នុងសន្និសញ្ញា [ពេលគឺ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា]¹¹¹ នៅក្នុងបរិបទនៃពាក្យពេចន៍ទាំងនេះ និងទៅតាមកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ”¹¹²។ នៅពេលដែលការបកស្រាយតាមមាត្រា ៣១ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន “នាំឱ្យមានលទ្ធផលមួយដែលពុំសមហេតុផល និងមិនមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាយ៉ាងច្បាស់ក្រឡេត” មាត្រា ៣២(ខ) នៃអនុសញ្ញានេះ អនុញ្ញាត“ឱ្យប្រើប្រាស់ (...) មធ្យោបាយបំពេញបន្ថែមនៅក្នុងការបកស្រាយ រួមមានឯកសាររៀបចំសន្និសញ្ញា និងកាលៈទេសៈនៃការចុះសន្និសញ្ញា ដើម្បី (...) កំណត់អត្ថន័យ”¹¹³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏អាចស្វែង

¹¹¹មាត្រា ២(២) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។
¹¹²មាត្រា ៣១(១) នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែនស្តីពីច្បាប់សន្និសញ្ញាដែលត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៦៩, វ៉ុល ១១៥៥ លេខលំដាប់នៃសន្និសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិទំព័រ ៣៣១ (1155 UNTS 331), (ដែលចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៨០) (“VCLT”) (អនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែនស្តីពីច្បាប់សន្និសញ្ញា)។
¹¹³មាត្រា ៣២ (ខ) នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែនស្តីពីច្បាប់សន្និសញ្ញា (“VCLT”)។ សូមមើលផងដែរ សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះស្តីពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១,

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

រកបទដ្ឋានណែនាំនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិ ដែលមានបទប្បញ្ញត្តិប្រហាក់ប្រហែលនៅក្នុងយុត្តាធិការផ្សេងៗទៀត¹¹⁴។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវវាយតម្លៃពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ដោយប្រើវិធាននៃការបកស្រាយទាំងនេះ។

៦០. ដោយផ្ដើមចេញពីខ្លឹមសារក្នុងអត្ថបទនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដោយផ្ទាល់ មាត្រា ២(១) ចែងថា “(...) កិច្ចព្រមព្រៀងនេះទទួលស្គាល់ផងដែរថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល ជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង” (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ ការដាក់បញ្ចូលពាក្យថា “យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល” នៅក្នុងមាត្រា ២(១) មានន័យថា ពាក្យពេចន៍ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកច្បាប់នៃយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅលើជនជាប់ចោទទាំងស្រុង។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏ត្រូវពិចារណាផងដែរ ថា តើការបកស្រាយពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ថាជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក គឺជាការបកស្រាយស្របទៅនឹងកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែរឬយ៉ាងណា ហើយ ថា តើការបកស្រាយបែបនេះនឹងនាំឱ្យមាន “លទ្ធផលដែលមិនសមស្រប និងមិនសមហេតុផលយ៉ាងច្បាស់ក្រឡេត” ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ដូចដែលបានពន្យល់ខាងលើ

ឯកសារលេខ D427/1/30, កថាខណ្ឌ ១២២ (“អនុលោមតាមគោលការណ៍នៃការបកស្រាយដែលមានការទទួលស្គាល់នៅក្នុងការបកស្រាយច្បាប់លក្ខន្តិកៈ និងលិខិតបករណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទាំងអស់ ត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់អត្ថន័យនៃពាក្យតាមវេយ្យាករណ៍ និងតាមន័យធម្មតា លើកលែងតែថា អាចនាំឱ្យមានភាពមិនសមហេតុផល ឬភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងលិខិតបករណ៍នោះ ដែលក្នុងករណីនេះ អត្ថន័យតាម វេយ្យាករណ៍ និងតាមន័យធម្មតា អាចត្រូវបានកែប្រែដើម្បីជៀសវាងភាពមិនសមហេតុផល ឬភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នានេះ ប៉ុន្តែមិនត្រូវឱ្យហួសពីនេះទេ”)។ (សេចក្តីដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

¹¹⁴មាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពាក្យពេចន៍នេះ សំដៅលើមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ដែលស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតផង និងសំដៅលើជនទាំងឡាយដែលមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម តែស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតផងដែរ។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យរួមនៃជនទាំងពីរប្រភេទនេះ គឺថា ជនសង្ស័យត្រូវតែជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម និងស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដាច់ដោយឡែកនៃជនប្រភេទទី ១ គឺថា ជនសង្ស័យជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងធ្វើការវាយតម្លៃលើពាក្យពេចន៍នីមួយៗក្នុងចំណោមពាក្យពេចន៍ទាំងបីនេះ ដើម្បីធ្វើការកំណត់ ថាតើពាក្យពេចន៍ទាំងអស់នេះ ត្រូវបានបកស្រាយដោយសមហេតុផលថា ជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណា។

៣.ក.៥.១.កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម

៦១. ជនសង្ស័យម្នាក់ៗនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ត្រូវតែជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម។ ពាក្យពេចន៍នេះពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងបញ្ហាអង្គហេតុប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលមានលក្ខណៈងាយយល់ និងច្បាស់លាស់ ហើយផ្តល់ធនានុសិទ្ធិតិចតួច ឬមិនបានផ្តល់ធនានុសិទ្ធិទាល់តែសោះដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ទោះបីជាជនជាប់ចោទអាចប្រកែកថា ខ្លួនមិនមែនជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺជាអ្នកដែលមានសមត្ថកិច្ចត្រឹមត្រូវជាងគេ នៅក្នុងការសម្រេចលើបញ្ហាអង្គហេតុនេះ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក គ្របដណ្តប់លើកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ហើយបញ្ហាចោទដែលថាតើជនជាប់ចោទ គឺជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះ គឺជាបញ្ហាដែលអាចវិនិច្ឆ័យបាន¹¹⁵នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

¹¹⁵ពាក្យពេចន៍ “អាចវិនិច្ឆ័យបាន” មានន័យថា “ដែលអាចសម្រេចបានដោយតុលាការ”។ តាមវចនានុក្រម Black’s Law Dictionary ចេញផ្សាយលើកទី ៩។ យោងតាមសាវ័ត៌មាន Thomson Reuters ឆ្នាំ ២០០៩, ទំព័រ ៩៤៤។ ពាក្យ “មិនអាចវិនិច្ឆ័យបាន” មានន័យថា “មិនមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវសម្រាប់ការសម្រេចដោយតុលាការ”។ តាមវចនានុក្រម Black’s Law Dictionary ចេញផ្សាយលើកទី ៩ ទំព័រ ១១៥៥។ ក្រមនីតិវិធីបារាំង។ ប្រៀបធៀប វចនានុក្រម Black’s Law Dictionary បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី ៩, ទំព័រ ១២៧៧ (កំណត់និយមន័យ “បញ្ហាសម្រេចបាន” ថាជាបញ្ហាមួយដែលតុលាការ

៣.ក.៥.ខ.២.អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត

៦២. លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យរួមទីពីរនៃជនសង្ស័យនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក គឺថា ជនសង្ស័យទាំងនេះគួរតែស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់រួចហើយថា ទាំងកិច្ចព្រមព្រៀងអ.វ.ត.ក ទាំងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ពុំបានកំណត់និយមន័យ“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ឡើយ¹¹⁶។ អត្ថន័យធម្មតានៃ“ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” បង្ហាញនូវកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ដោយប្រៀបធៀបជាមួយនឹងកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមទាំងអស់ ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អ.វ.ត.ក។ ផ្ទុយទៅនឹងពាក្យពេចន៍ “កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម” ការបកស្រាយពាក្យពេចន៍“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ថាជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក នឹងផ្ទុយទៅនឹងកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ហើយការបកស្រាយបែបនេះអាចនាំឱ្យមានលទ្ធផលមួយមិនសមស្របដូចតទៅ៖ ទីមួយ ពុំមានវិធីសាស្ត្រជាសត្យានុម័តសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការសម្រេច ធ្វើការប្រៀបធៀប និងធ្វើការកំណត់ចំណាត់ថ្នាក់ នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមទាំងអស់បានឡើយ ហើយ ទីពីរ សញ្ញាណនៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌដែលយកមកប្រៀបធៀបគ្នានេះ គឺផ្ទុយទៅនឹងមាត្រា ២៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដែលចែងថា “តួនាទី ឬឋានៈរបស់ជនសង្ស័យមិនអាចជួយជននេះឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ ឬជួយបន្ថយទណ្ឌកម្មដល់ជននេះបានឡើយ”។ បទប្បញ្ញត្តិនេះ ក៏បញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ផងដែរ អំពីគោលការណ៍ដែលថា បញ្ហារបស់ថ្នាក់លើ មិនបង្កើតបានជាមធ្យោបាយការពារឱ្យរួចផុតពីឧក្រិដ្ឋកម្មដូចមានចែងក្នុងជំពូកទី ២ នៃច្បាប់ស្តីពី

ការមិនត្រូវពិចារណានោះទេ ពីព្រោះបញ្ហានេះជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើអំណាចជាធានានុសិទ្ធិរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ ឬអង្គនីតិបញ្ញត្តិ-ក៏មានប្រើពាក្យ បញ្ហាដែលមិនអាចធ្វើការវិនិច្ឆ័យបាន” (ភាសាដើមជាអក្សរទ្រេត)។

¹¹⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១៩។

ការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឡើយ។ ជាការពិត ជនជាប់ចោទបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវចាប់ផ្តើមធ្វើការវាយតម្លៃ ដោយប្រៀបធៀបពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ការធ្វើបែបនេះ គឺមានន័យស្មើនឹងការបង្កើតឱ្យមានមធ្យោបាយការពារ ដោយប្រយោលដោយមូលហេតុបញ្ហារបស់ថ្នាក់លើហើយផ្ទុយនឹងបទប្បញ្ញត្តិនានាដែលមានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក រួមទាំងក្នុងមាត្រា ២៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ផងដែរ។ ការចង្អុលបង្ហាញទីបីថា “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” មិនអាចត្រូវបានបកស្រាយដោយសមហេតុផលថា ជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ អ.វ.ត.ក មានន័យថា ការកំណត់ ថាតើជនជាប់ចោទជា “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ដែរ ឬយ៉ាងណា តម្រូវឱ្យមានការប្រើធនានុសិទ្ធិយ៉ាងច្រើន។ ឧទាហរណ៍ តុលាការមិនមានធនានុសិទ្ធិក្នុងការកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលា និងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក នោះទេ។ យុត្តាធិការទាំងពីរនេះត្រូវបានចែងជាក់លាក់ តាមរយៈនិយមន័យច្បាស់លាស់ ដូច្នោះហើយ ជនសង្ស័យ និង អ.វ.ត.ក អាចធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់បានពីព្រោះយុត្តាធិការទាំងពីរនេះពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់សុទ្ធសាធដែលមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ក្នុងការធ្វើការសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់បាន។ ផ្ទុយទៅវិញ ទាំងជនសង្ស័យ និង អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្ហាញ ថាតើជនសង្ស័យ គឺជា “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ឬក៏មិនមែន ដោយអនុលោមទៅតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យច្បាស់លាស់អរូបិយ និងមានស្វ័យភាពបានឡើយ។

៦៣. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការបកស្រាយលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ក្នុងពាក្យថា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ថាជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក គឺមិនសមហេតុផលឡើយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត មានកត្តាជាច្រើនដែលចង្អុលបង្ហាញថា ពាក្យពេចន៍ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គប្បីត្រូវបានបកស្រាយថា ជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេតសម្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា

និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលមិនអាចធ្វើការវិនិច្ឆ័យនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ។

៦៤. គោលបំណងនៃគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ គឺដើម្បីផ្តល់សមត្ថកិច្ចឱ្យទៅការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវទទួលខុសត្រូវលើការបំពេញកិច្ចការស៊ើបអង្កេត¹¹⁷ និងតម្រូវឱ្យមានភាពឯករាជ្យនៅក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន¹¹⁸។ មាត្រា ៥(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចែងថា “(...) គេត្រូវយល់ថា វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត គឺកំណត់ត្រឹមតែមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម (...) ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩”។ ដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានទទួលអំណាចក្នុងការកំណត់ ថាតើការស៊ើបអង្កេតណាមួយស្ថិត ឬស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃពាក្យពេចន៍ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”¹¹⁹។ សហព្រះរាជអាជ្ញាទទួលខុសត្រូវលើការងារចោទប្រកាន់¹²⁰ ហើយក៏តម្រូវឱ្យមានភាពឯករាជ្យនៅក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួនដូច

¹¹⁷មាត្រា ២៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងមាត្រា ៥(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

¹¹⁸មាត្រា ២៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ មាត្រា ៥(៣) កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

¹¹⁹សូមមើល សេចក្តីពិចារណា (សំណើដែលមានកោសល្យ) ជាសាធារណៈរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ទាក់ទងនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលោក Robert Hamil ថ្ងៃទី ២៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ D/11/2/4/4 (“ការពិចារណាទៅលើការទទួលយកជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលោក Hamil”), មតិរបស់ចៅក្រម ប្រាក់ គីមសាន ចៅក្រម នីយ ថុល ចៅក្រម ហួត រុទ្ធី, នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៧ (ដែលពន្យល់ថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានអំណាចចោទប្រកាន់ជនសង្ស័យណាមួយដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងបុគ្គលនានាដែលខ្លួនយល់ថា សមស្រប)។

¹²⁰មាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និង មាត្រា ៦(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

គ្នា¹²¹ ហើយត្រូវគោរពតាមពាក្យពេចន៍“ត្រូវយល់ថា” នៅក្នុងមាត្រា ៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដែលចែងថា “វិសាលភាពនៃការចោទប្រកាន់ គឺកំណត់ត្រឹមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”¹²²។ ចំណុចនេះបង្ហាញឱ្យឃើញថា សហព្រះរាជអាជ្ញាក៏ទទួលអំណាចផងដែរក្នុងការកំណត់ ថាតើការចោទប្រកាន់ណាមួយស្ថិត ឬពុំស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃពាក្យពេចន៍“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”¹²³។

៦៥. តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះនៅក្នុងការដោះស្រាយករណីខ្លាំងយោបល់គ្នា រវាងសហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីររូប ឬរវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាំងពីររូប ពុំបានធ្វើឱ្យមានការកែប្រែដល់សេចក្តីសន្និដ្ឋានថា ពាក្យពេចន៍ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”នេះ មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក នោះទេ។ ក្នុងករណីដែលមានការខ្លាំងយោបល់គ្នានៅក្នុងវិធាន ៧១ ឬ ៧២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នៅពេលដែលមានការខ្លាំងយោបល់គ្នានេះស្តីពីបញ្ហាកិច្ចប្រតិបត្តិការ ការចេញសេចក្តីសម្រេច ឬការចេញដីកា ដោយសារមូលហេតុថាតើជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទ គឺជា“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬជា“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងត្រូវសម្រេចពីបញ្ហាខ្លាំងគំនិតគ្នារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹²⁴។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើអង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចថា

¹²¹មាត្រា ១៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងមាត្រា ៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

¹²²មាត្រា ៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

¹²³សូមមើលការពិចារណាទៅលើការទទួលយកជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលោក Hamil, មតិរបស់ចៅក្រម ប្រាក់ គឹមសាន ចៅក្រម នីយ ផុល ចៅក្រម ហួត វុទ្ធី, នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៧ (ដែលពន្យល់ថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវស្វែងរកការណែនាំពីសហព្រះរាជអាជ្ញា មុនពេលធ្វើការចោទប្រកាន់ជនសង្ស័យដែលមិនមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរណាមួយរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា)។

¹²⁴សេចក្តីពិចារណា (ដែលបានកោសលុប និងជាសាធារណៈ) របស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ស្តីអំពីការខ្លាំងគំនិតគ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាម វិធានផ្ទៃក្នុង ៧១, សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-១១-២០០៧-ECCT/PTC, ថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ (ពុំមានលេខឯកសារឡើយ នៅត្រឹមពេលចេញសាលដីកានេះ), កថាខណ្ឌ ២៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតណាមួយមានកំហុសក្នុងការសម្រេចចេញ ឬក្នុងការស្នើឱ្យចេញ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬដីកាលើកលែងការចោទប្រកាន់ដោយមូលហេតុថា ជនត្រូវ ចោទ គឺជា ឬមិនមែនជាជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ហើយប្រសិនបើ អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះមិនអាចទទួលបានសម្លេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ទៅលើផលវិបាកនៃសេណារីយ៉ូ នេះទេ “ដំណើរការស៊ើបអង្កេតត្រូវបន្តទៅមុខ”¹²⁵។

៦៦. ដូចបានលើកឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក៏អាចពិនិត្យមើលទៅលើយុត្តិសាស្ត្រ របស់តុលាការអន្តរជាតិ និងប្រវត្តិនៃការរៀបចំសេចក្តីព្រាងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហ ប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីធ្វើជាគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់វាយតម្លៃពាក្យ ពេចន៍ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ផងដែរ។ ជាដំបូងត្រូវពិនិត្យមើលឯកសារត្រៀមរៀបចំ ដែលក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា បានផ្តល់អនុសាសន៍ដល់ការបកស្រាយពាក្យ ពេចន៍ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ថាមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ទាំងស្រុងនោះទេ ប៉ុន្តែ គឺជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់ និងស៊ើបអង្កេត។ អ្នក ជំនាញបានផ្តល់អនុសាសន៍នៅក្នុងឯកសារសំណើរបស់ខ្លួនក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ ថា “តុលាការត្រូវ ផ្តោតលើជនទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរបំផុតលើ សិទ្ធិមនុស្ស ក្នុងអំឡុងរបបគ្រប់គ្រងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”¹²⁶។ អ្នកជំនាញ “បានជឿ ជាក់” ថា៖

អត្ថន័យនៃវិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត[នេះ] គឺគ្រាន់តែជាគោលការណ៍ណែនាំ សម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញាតែប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនបង្កើតបានជាធាតុផ្សំនៃយុត្តាធិការរបស់ តុលាការណាមួយឡើយ។ ដូច្នោះ លិខិតុបករណ៍ណាក៏ដោយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការ គួរអនុញ្ញាតឱ្យតុលាការមានយុត្តាធិការលើរបបបុគ្គលចំពោះជនទាំងឡាយណា ដែល អំពើរបស់ខ្លួនស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការលើរឿងក្តី ហើយសេចក្តីសម្រេចលើការចោទ

¹²⁵មាត្រា ២៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ។ សូមមើល មាត្រា ៧(៤) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហ ប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងវិធាន ៧២(៤)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។

¹²⁶របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ, កថាខណ្ឌ ១១០។

ប្រកាន់ជនណា និងនៅពេលណានោះ គឺជាអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាតែ
មួយគត់ (...) ¹²⁷។

៦៧. នៅក្នុង“សេចក្តីសង្ខេបនៃអនុសាសន៍ស្តីពីគោលការណ៍ណែនាំ” នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ខ្លួន
អ្នកជំនាញបានផ្តល់អនុសាសន៍ថា “ជាបញ្ហាគោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់ ព្រះរាជ
អាជ្ញាឯករាជ្យដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ កម្រិតការចោទប្រកាន់
របស់ខ្លួនត្រឹមជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត (...)” ¹²⁸។

៦៨. របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញបង្កើតបានជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃ ការងារត្រៀមរៀបចំកិច្ចព្រម
ព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត
អ.វ.ត.ក ហើយរបាយការណ៍នេះ មានលក្ខណៈស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងពាក្យពេចន៍នៅក្នុង
លិខិតុបករណ៍ទាំងនេះ។

៦៩. លើសពីនេះទៀត ការប្រៀបធៀបយ៉ាងហ្មត់ចត់រវាងតុលាការ ICTY និង ICTR ជាមួយ
អ.វ.ត.ក ក៏គាំទ្រការចាត់ទុកពាក្យពេចន៍“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”ថា ជាគោលការណ៍
ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ ជាជាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់
អ.វ.ត.ក។ មុនពេលសម្រេចតម្កល់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនៅតុលាការ ICTY ដីកានេះ
ត្រូវតែបានពិនិត្យដោយការិយាល័យមួយជាមុនសិន ដែលការិយាល័យនេះរួមមានសមាសភាព
ប្រធានអនុប្រធាន និងប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនានា។ ទោះបី
ជាយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ICTY ពន្លាតដល់“អ្នកទទួលខុសត្រូវលើការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ
លើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិក៏ដោយ” ក៏វិធាន ២៨(ក) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង
តម្រូវឱ្យការិយាល័យមួយនេះកំណត់ ថាតើតាមសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំ
ជម្រះ“ផ្ដោតលើមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់បំផុតម្នាក់ ឬច្រើននាក់ ដែលត្រូវបានសង្ស័យថា ជាអ្នក
ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះ ដែរ ឬយ៉ាង

¹²⁷របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ, កថាខណ្ឌ ១១១។

¹²⁸របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ, កថាខណ្ឌ ២១៩(២) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ណា”¹²⁹។ តែក្នុងករណីដែលដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះទំនងជាផ្ដោតលើបុគ្គលបែបនេះ ទើបដីកានេះត្រូវបញ្ជូនទៅចៅក្រមទោល ដើម្បីធ្វើការសម្រេចតម្កល់។ ប្រសិនបើមិនដូច្នោះទេ ដីកានេះនឹងបញ្ជូនត្រឡប់មកឱ្យរដ្ឋអាជ្ញាវិញ។ ដូចគ្នានេះដែរ វិធាន ២៨ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR តម្រូវឱ្យចៅក្រមទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង ដែលត្រូវបាន ជ្រើសតាំងដោយប្រធានតុលាការ ធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញលើដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែល រដ្ឋអាជ្ញាបានដាក់ជូន¹³⁰។ ការដាក់បញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ ពុំបានដាក់កំហិតយុត្តាធិការ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាំងនោះ មិនឱ្យធ្វើការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទឡើយ ដោយ ហេតុថា ជនជាប់ចោទមិនអាចជំទាស់ទៅនឹងកង្វះយុត្តាធិការបានទេ ដោយសំអាងទៅលើ ការខកខានក្នុងការបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ២៨(ក)នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង នៅតុលាការ ICTY ឬ វិធាន ២៨ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងនៅតុលាការ ICTR បាន នោះទេ។ ទោះបីជាវិធានទាំងនេះផ្តល់ឆន្ទានុសិទ្ធិធំធេងដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR ក្នុងការកំណត់យកជនសង្ស័យណាខ្លះដែលត្រូវយកមកធ្វើការចោទ ប្រកាន់ក៏ដោយ ក៏វិធានទាំងនេះ នៅតែមានតួនាទីត្រឹមតែជាគោលការណ៍ណែនាំដែលមាន គោលបំណងជួយតុលាការទាំងនេះ ឱ្យប្រមូលធនធានដែលមានតិចតួចរបស់ខ្លួនទៅប្រើប្រាស់ ក្នុងការជំនុំជម្រះលើរឿងក្តីដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ហើយស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ។

៧០. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតរបស់ អ.វ.ត.ក ទទួលខុសត្រូវក្នុង “ការចោទប្រកាន់ និងបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ឬ លើកលែងការចោទប្រកាន់” ហើយ“ដីកាសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា មិនចងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឡើយ”¹³¹។ អនុលោមតាមកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា “ប៉ុន្តែ

¹²⁹វិធាន ២៨(ក) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY (“ICTY RPE”), IT/32/Rev. 46 (ថ្ងៃទី ២០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១)។

¹³⁰វិធាន ២៨ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី ០១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩ (“វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR”)។

¹³¹វិធាន ៦៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ត្រូវយល់ថា វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត គឺកំណត់ត្រឹមតែមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត¹³²។ ដូចនៅតុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR ដែរ ជនជាប់ចោទនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក មិនអាចជំទាស់ ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយសំអាងទៅលើមូលដ្ឋានដែលថា សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតពុំបានកំណត់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ត្រឹម“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”¹³³នោះបានឡើយ ដោយពុំមានការបង្ហាញថា សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតបានរំលោភឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួននោះ ហើយទាំងនេះនឹងត្រូវធ្វើការពិភាក្សានៅខាង ក្រោម។ ការកម្រិតឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនេះមានគោលបំណងជួយ អ.វ.ត.ក ឱ្យយកធនធានមានតិចតួចរបស់ខ្លួន ទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការជំនុំជម្រះលើរឿងក្តីដែល មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន។

៧១. ប្រព័ន្ធបញ្ជូនរឿងក្តីនៅតុលាការ ICTY ក៏បានស្នើឡើងផងដែរថា ពាក្យ“អ្នកទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុត” នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក គឺជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទ ប្រកាន់ ជាជាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក។ ចៅក្រមរបស់តុលាការ ICTY មានអំណាចបញ្ជូនរឿងក្តីទាំងឡាយទៅតុលាការជាតិបាន ចំណែកឯ អ.វ.ត.ក មាន អត្ថិភាពនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជាដែលអ.វ.ត.ក អនុវត្តនូវសមត្ថកិច្ចផ្តាច់មុខ ហើយពុំមានការ បញ្ជូនរឿងក្តីណាមួយទៅតុលាការមួយផ្សេងទៀតឡើយ។ តាមប្រព័ន្ធតុលាការ ICTY ជន ដែលត្រូវបានរកឃើញថា ពុំមែនជាចារិកក្នុងចំណោមចារិកទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុតលើឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនោះទេ អាចត្រូវបានជំនុំជម្រះ ដោយតុលាការជាតិ។ វិធាន ស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY បង្កើតនីតិវិធីមួយ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យបញ្ជូនរឿង

¹³²មាត្រា ៥(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។
¹³³ដោយហេតុថា ពាក្យពេចន៍“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដូច្នោះ ជនត្រូវចោទមិនអាចធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានឡើយ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៧៤(៣)(ក) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨) ដោយមូលហេតុថា ខ្លួនស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ពីព្រោះខ្លួនមិនមែន ជា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ។

ក្តីណាមួយទៅអាជ្ញាធរជាតិបាន¹³⁴ នៅពេលណាក៏បានបន្ទាប់ពីមានការតម្កល់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរួចហើយ និងនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅនេះវិធាន ១១ ស្ទួន (ក) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង បានអនុញ្ញាតឱ្យប្រធានតុលាការធ្វើការចាត់តាំងចៅក្រមចំនួន ៣ រូប មកពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាំងឡាយឱ្យមកធ្វើជាក្រុមប្រឹក្សាផ្ទេរសមត្ថកិច្ច ដែលក្រោយមកត្រូវធ្វើការសម្រេច ថាតើត្រូវធ្វើការបញ្ជូនរឿងក្តីទាំងនេះដែរ ឬយ៉ាងណា¹³⁵។ ហេតុដូច្នោះ តុលាការ ICTY ដំណើរការដោយផ្អែកលើការសន្មតទុកជាមុនអំពីយុត្តាធិការទ្វេ ដែលផ្តល់នូវយន្តការមួយក្នុងការបែងចែករឿងក្តីរវាងតុលាការអន្តរជាតិ និងតុលាការជាតិដែលសមស្រប។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការបែងចែកបែបនេះ “ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ”¹³⁶ ដំណើរការជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់ ប៉ុន្តែ មិនមែនជាការរារាំងផ្នែកយុត្តាធិការឡើយ។

៧២. ការបកស្រាយនៃពាក្យពេចន៍ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក៏មានភាពស្របគ្នាទៅនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនានាផងដែរ។ មាត្រា ១(១) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន (តុលាការ SCSL) គឺមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាគួរឱ្យកត់សម្គាល់ទៅនឹងមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ បទប្បញ្ញត្តិរបស់តុលាការ SCSL បញ្ញត្តិថា៖

¹³⁴ករណីនេះអាចជាអាជ្ញាធររដ្ឋដែលឧក្រិដ្ឋកម្មបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងដែនដីរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅក្នុងដែនដីរបស់ខ្លួន ឬរដ្ឋណាមួយដែលមានយុត្តាធិការ និងមានឆន្ទៈ ព្រមទាំងត្រៀមខ្លួនយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការទទួលយករឿងក្តី។ វិធាន ១១ស្ទួន(ក)(១) ដល់ (៣) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY ។

¹³⁵វិធាន ១១ស្ទួន(ក) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY ។

¹³⁶វិធាន ១១ស្ទួន (គ) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY ។ ប្រៀបធៀប វិធាន ១១ស្ទួន (គ) វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR ។

តុលាការពិសេសនេះ (...) មានអំណាចចោទប្រកាន់ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងច្បាប់របស់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងដែនដីរបស់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន ចាប់ពីថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដោយរួមទាំងមេដឹកនាំទាំងឡាយណា ដែល (...) បានគម្រាមកំហែងដល់ការបង្កើត និងការអនុវត្តដំណើរការសន្តិភាពនៅក្នុងប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន¹³⁷។

៧៣. នៅក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Brima¹³⁸ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ SCSL បានសម្រេចថា ការបកស្រាយដែលមានន័យសមស្របលើពាក្យពេចន៍ “ការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺ “ជាគោលការណ៍ណែនាំដល់រដ្ឋអាជ្ញា នៅក្នុងការអនុវត្តធានានុសិទ្ធិចោទប្រកាន់របស់ខ្លួន” ហើយ “មិនមានហេតុផលសមស្របទេ ចំពោះការអះអាងដែលថា ធានានុសិទ្ធិនេះ អាចត្រូវបានអនុវត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៅកិច្ចចុងក្រោយនៃដំណើរការជំនុំជម្រះ”¹³⁹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ SCSL បានបន្តទៀតថា៖

ក្នុងការយល់ឃើញរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានយល់ឃើញថា មិនអាចធ្វើបានទេ ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចំណាយពេលវេលាយ៉ាងយូរ និងធនធានជាច្រើន ព្រមទាំងរកឃើញថា ជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរដោយពុំមានវិមតិសង្ស័យ ប៉ុន្តែ បែរជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះចោល ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានដែលថា មិនមានភស្តុតាង

¹³⁷មាត្រា ១(១) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ SCSL (“SCSL Statute”) ដែលភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន ស្តីពីការបង្កើតតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន ដែលចុះហត្ថលេខា នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០២, វ៉ុល ២១៧៨ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ១៣៨ (ដែលចូលធរមាន នៅថ្ងៃទី ១២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០២)។

¹³⁸ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Brima, សំណុំរឿងលេខ SCSL-2004-16-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ២៧២ ដល់ ២៨៥, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brima”)។

¹³⁹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brima, កថាខណ្ឌ ២៨២។

បង្ហាញថា ជនជាប់ចោទ គឺជាជនមួយរូបក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនោះ¹⁴⁰។

៧៤. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវបានពិចារណាដោយប្រុងប្រយ័ត្នលើរាល់ការជំទាស់ផ្នែកយុត្តាធិការ ដែលមានសុពលភាពក៏ដោយ ក៏ពុំមានភាពសមហេតុផលក្នុងការបកស្រាយពាក្យ“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” នៅក្នុងពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ថាជាលក្ខខណ្ឌនៃយុត្តាធិការនោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញពាក្យពេចន៍“ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”នេះ គឺជាបញ្ជាក់នៃគោលការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់សម្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងការប្រើធនាសុវិធានរបស់ខ្លួនដោយឯករាជ្យ ក្នុងពេលចោទប្រកាន់ និងស៊ើបអង្កេតទៅលើជនល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដែលជននេះស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់អ.វ.ត.ក។

៣.ក.៥.ខ.៣.មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់

៧៥. ដូចបានពន្យល់ក្នុងចំណុចខាងលើ មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ដែលស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត គឺជាជនសង្ស័យមួយប្រភេទក្នុងចំណោមជនសង្ស័យទាំងពីរប្រភេទដែលមាននៅក្នុងពាក្យពេចន៍ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”។ ដោយហេតុថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ពាក្យ“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” គឺជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងចោទប្រកាន់ទាំងស្រុង ដូច្នេះ ជនជាប់ចោទពុំអាចរារាំងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ខ្លួនពុំមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នោះទេ។ ទោះបីយ៉ាងនេះក្តី ការវាយតម្លៃសមស្របលើពាក្យពេចន៍ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” គឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះ

¹⁴⁰សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brima, កថាខណ្ឌ ២៨៣។

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក ដែលទាមទារឱ្យមានការពិនិត្យពិចារណាដោយអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល។

៧៦. ពាក្យ“អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ក៏ដូចពាក្យ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់”ដែរ មិនត្រូវបានកំណត់ និយមន័យនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក នោះទេ។ ប្រសិនបើពាក្យ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ត្រូវបានកម្រិតត្រឹមតែអតីតសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមបក្ស និង/ឬ គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍នៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជានោះ¹⁴¹ ការកំណត់បែបនេះនឹងបង្ហាញថា ពាក្យពេចន៍នេះ គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ពីព្រោះមានការពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាជាក់លាក់នៃអង្គហេតុប្រតិសាស្ត្រ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាំបាច់ត្រូវធ្វើការឆ្លើយតប ចំពោះបញ្ហានេះ។ ក៏ប៉ុន្តែ និយមន័យ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់”មានលក្ខណៈបត់បែនបានយ៉ាង គ្រប់គ្រាន់ដែលថា មិនមានភាពចាំបាច់កម្រិតត្រឹមតែអតីតសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម បក្ស និង/ឬ គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍នៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ប៉ុណ្ណោះនោះទេ។ ផ្ទុយមក វិញ និយមន័យនៃយុត្តាធិការពេលវេលា និងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក ប្រើប្រាស់ នូវប្រភេទជាក់លាក់ ដែលជាបែបផែនសម្រាប់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផ្នែកច្បាប់។ ភាពបត់បែនបែប នេះនៅក្នុងការកំណត់និយមន័យពាក្យ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” បង្ហាញឱ្យឃើញពីចរិតលក្ខណៈ ដែលមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក នោះទេ។

៧៧. កិច្ចពិភាក្សានៅក្នុងសភាជាតិកម្ពុជាស្តីអំពីកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គ ការសហប្រជាជាតិ និងវិសោធនកម្មលើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឆ្នាំ ២០០១ បាន បញ្ជាក់ថា និយមន័យនៃពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” មិនត្រូវបានកំណត់ជាក់លាក់ ហើយ

¹⁴¹ សូមមើលជាទូទៅ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Steve Heder, “ការពិនិត្យឡើងវិញលើការចរចាដែលនាំឱ្យមានការបង្កើត យុត្តាធិការលើបុគ្គលរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា”។

ចរិតលក្ខណៈនៃពាក្យពេចន៍នេះ គប្បីដើរតួនាទីជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់ និង ការស៊ើបអង្កេត¹⁴²។

៧៨. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ពុំ បង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ ពាក្យ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ បំផុត” ក៏ដូចពាក្យ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់”ដែរ គឺជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និង ការចោទប្រកាន់ ដែលណែនាំសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការប្រើ ធនានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទាក់ទងទៅនឹងវិសាលភាពនៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេត។

៣.ក. ៥.ខ. ៤. សេចក្តីសង្ខេបនៃសំអាងហេតុ

៧៩. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា យុត្តាធិការ លើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក គឺគ្របដណ្តប់លើកម្មាភិបាលរបស់ខ្មែរក្រហម។ បញ្ហា ថាតើជន ជាប់ចោទជាកម្មាភិបាលរបស់ខ្មែរក្រហម ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ គឺជាបញ្ហាដែលត្រូវធ្វើការ វិនិច្ឆ័យ នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ពាក្យពេចន៍“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” និង “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក នោះទេ ប៉ុន្តែ ពាក្យពេចន៍នេះគឺជាគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ទាំង ស្រុង ក្នុងការណែនាំដល់ធនានុសិទ្ធិឯករាជ្យរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើប អង្កេត នូវមធ្យោបាយល្អបំផុតមួយក្នុងការប្រើប្រាស់ធនធានដែលមានកម្រិតរបស់ខ្លួន ដើម្បី សម្រេចគោលបំណងនៃការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ដូច្នោះ បញ្ហា ថាតើជនជាប់ចោទ គឺជា

¹⁴² សូមមើលសម័យប្រជុំលើកទីមួយនៃនីតិកាលទីបីរបស់រដ្ឋសភាជាតិកម្ពុជា ថ្ងៃទី ៤-៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ២៣ (ឯកឧត្តម សុខ អាន បញ្ជាក់ថា “ទាក់ទងទៅនឹងមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ យើងសំដៅទៅលើបុគ្គលមិនលើសពី ១០ នាក់ឡើយ ប៉ុន្តែយើងមិនបញ្ជាក់ថា ពួកគេជាសមាជិកគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ឡើយ។ នេះគឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬ “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” នោះ គឺជាបញ្ហាដែលមិនអាចធ្វើការវិនិច្ឆ័យបាននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁴³។

៣.ក. ៥.ខ. ៥. ការពិនិត្យឡើងវិញលើធនាសុវិទ្ធិនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានផ្សេងទៀត

៨០. នៅមានបញ្ហាដែលចោទ ថា តើអាចមានមូលដ្ឋានអ្វីផ្សេងទៀត ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅមានយុត្តាធិការសម្រាប់ពិនិត្យឡើងវិញ នូវការប្រើប្រាស់ធនាសុវិទ្ធិរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងការជ្រើសរើសរឿងក្តី ដែរ ឬយ៉ាងណា។ នៅក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Brima អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន (SCSL) បានកត់សម្គាល់ឃើញថា នៅក្នុងការជ្រើសរើសរឿងក្តីទាំងឡាយណា ដែលបានបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១(១) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការនេះ (SCSL) រដ្ឋអាជ្ញាត្រូវអនុវត្តធនាសុវិទ្ធិរបស់ខ្លួន “ដោយសុទ្ធចិត្តផ្អែកតាមការ

¹⁴³ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ប្រវត្តិនៃការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់លាស់ថា ពាក្យពេចន៍ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” និង “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងបរិបទស្តីពីធនាសុវិទ្ធិដ៏ទូលំទូលាយដែលមាននៅក្នុងគោលការណ៍ណែនាំក្នុងការចោទប្រកាន់ និងស៊ើបអង្កេត។ ដូច្នេះមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ដែលអាចធ្វើវិនិច្ឆ័យបាន នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ។ ធនាសុវិទ្ធិនេះ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមជាច្រើនទទួលបានការចោទប្រកាន់នោះ គឺជាជម្រើសមួយដែលគេចូលចិត្តលើកយកមកពិភាក្សាជាសាធារណៈជុំវិញការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ សូមមើលជាទូទៅទូរ បាយការណ៍របស់អង្គការ Open Society Justice Initiative ស្តីពី៖ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា, និទាយរដូវ ឆ្នាំ ២០០៦ និងជាពិសេស ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Kelly Dawn Askin “ការកាត់ទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ពីបទឧក្រិដ្ឋរបស់ខ្មែរក្រហម”, នៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Justice Initiative ចំណងជើងថា៖ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ, ទំព័រ ៧៦ (“ពាក្យពេចន៍ទាំងនេះមាន (“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត (...)”) អាចបកស្រាយយ៉ាងទូលាយដោយអនុញ្ញាតឱ្យមានភាពបទប្បដិសន្ធិខ្លះៗ (...)”) <<http://www.soros.org/initiatives/justice>>។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា គោលជំហររបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការលើរបបបុគ្គល គឺផ្អែកលើការពិចារណាតាមផ្លូវច្បាប់ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនឃើញថាខ្លួនមានតួនាទីក្នុងការកំណត់អំពីវិសាលភាពលើពាក្យពេចន៍ “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” និង “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ក្នុងការធ្វើយុត្តាធិការលើបញ្ហាត្រូវបញ្ចូល ឬត្រូវដកចេញពីការចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នោះទេ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

វិនិច្ឆ័យប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈត្រឹមត្រូវ”¹⁴⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របលើចំណុចនេះ។ នៅក្នុងបរិបទរបស់ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានអំណាចក្នុងការពិនិត្យមើលឡើងវិញលើធនានុសិទ្ធិរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយផ្អែកលើការចោទឡើងថា សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានប្រើប្រាស់ធនានុសិទ្ធិដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥(៣) និង៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលដោយពុំសុទ្ធចិត្ត និងមិនស្របទៅតាមការវិនិច្ឆ័យប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈត្រឹមត្រូវ¹⁴⁵។ អំណាចពិនិត្យមើលឡើងវិញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានវិសាលភាពតិចតួចបំផុត ហើយត្រូវប្រើប្រាស់ដោយគោរពឱ្យបានពេញលេញចំពោះឯករាជភាពរបស់ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។

អំណាចពិនិត្យមើលឡើងវិញនេះ មិនអាចប្រើប្រាស់ទៅតាមការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពុំបានជ្រើសរើស “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ជាក់លាក់ណាមួយ ឬជនណាមួយដែល “ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” នោះ។ ដោយហេតុថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានធនានុសិទ្ធិទូលំទូលាយ ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនទៅតាមច្បាប់។ ដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងសារណាតប

¹⁴⁴សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Brima*, កថាខណ្ឌ ២៨២។

¹⁴⁵ សូមមើលរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Ntakirutimana*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-17-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ៨៧១ (ដោយបានចោលបណ្តឹងរបស់ជនជាប់ចោទដែលបានលើកឡើងថា តុលាការនេះមានការពាក់ព័ន្ធនឹងការជ្រើសរើសធ្វើការចោទប្រកាន់ ពីព្រោះ តាមមាត្រា ១៥(២) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR មេធាវីការពារក្តី ពុំបានលើកភស្តុតាងណាមួយក្នុងការបង្ហាញថា រដ្ឋអាជ្ញាមានចេតនាជ្រើសរើស ឬខុសច្បាប់នៅក្នុងការចោទប្រកាន់ ឬមិនសមស្របក្នុងការចោទប្រកាន់ ឬនៅក្នុងការបន្តការចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទឡើយ។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Akayesu*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-4, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០១, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Akayesu*”), កថាខណ្ឌ ៩៦ (បដិសេធការលើកឡើងរបស់ជនជាប់ចោទដែលថា តុលាការនេះមានការពាក់ព័ន្ធនឹងការជ្រើសរើសការចោទប្រកាន់ ដោយសារពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញទំនាក់ទំនងហេតុ និងផលរវាងគោលការណ៍ណែនាំរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងភាពលម្អៀងដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងតុលាការនេះ)។ សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៤៥។

របស់ខ្លួនទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ការប្រើធនធានសិទ្ធិក្នុងការចោទប្រកាន់ មិនមែនជាការអនុវត្តដោយស្វ័យប្រវត្តិនោះទេ។ ការធ្វើដូច្នោះ តម្រូវឱ្យមានការផ្តឹងផ្តែងនូវកត្តាពាក់ព័ន្ធនានាដូចជា បរិមាណ និងគុណភាពនៃភស្តុតាងដែលមាន កម្រិតដែលជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងនៃភស្តុតាងដាក់បន្ទុកលើជនល្មើស ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងលទ្ធភាពដែលឈានទៅដល់ការចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យ¹⁴⁶។ ដោយហេតុថា សេចក្តីសម្រេចធ្វើការចោទប្រកាន់ គឺផ្អែកទៅលើធនធានសិទ្ធិដែលមានវិសាលភាពដ៏ទូលំទូលាយនោះ ទើបសមត្ថកិច្ចក្នុងការសម្រេចធ្វើការចោទប្រកាន់នេះ មិនមែនអាស្រ័យទៅលើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលជាអ្នកសម្រេចលើអង្គសេចក្តីអំពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ ហើយ សមត្ថកិច្ចនេះត្រូវបញ្ចប់ត្រឹមដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលប្រើធនធានសិទ្ធិក្នុងការកំណត់ ថាតើត្រូវធ្វើការចោទប្រកាន់ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះនេះនឹងដើរតួនាទីជាអយ្យការហេតុដូចនេះ នឹងធ្វើឱ្យតួនាទីរបស់ខ្លួនបាត់បង់តម្លៃមកជាមជ្ឈត្តករឥតលំអៀងនៅក្នុងនីតិវិធីតទល់។ ដូច្នោះ ប្រសិនបើមិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ការប្រើធនធានសិទ្ធិនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយពុំសុទ្ធចិត្ត ឬការវិនិច្ឆ័យមិនត្រឹមត្រូវប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈនោះទេ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានអំណាចពិនិត្យឡើងវិញលើការរំលោភធនធានសិទ្ធិ ដែលបានចោទឡើងចំពោះសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឡើយ ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៥(៣) និងមាត្រា ៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ ចំពោះបញ្ហា ថាតើជនជាប់ចោទ គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់មួយរូប ឬជាជនមួយរូបក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ គឺជាសេចក្តីសម្រេចផ្នែកគោលការណ៍ណែនាំតែមួយគត់សម្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ហើយពុំមែនជាសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ ។

¹⁴⁶សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៤៤។

៣.ក.៥.គ.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៨១. ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍ ដែលមាននៅក្នុងផ្នែកនេះនៃសាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានយុត្តាធិការ ក្នុងការចាប់ផ្តើមធ្វើការវាយតម្លៃ ណាមួយ ថាតើជនជាប់ចោទ គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ឬជាជនមួយរូបក្នុងចំណោមជនទាំង ឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះឡើយ¹⁴⁷។ ទោះបីយ៉ាងណា ក៏ដោយ ការវាយតម្លៃដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើឡើងនោះ គឺបង្ហាញឱ្យឃើញថា រឿងក្តីនេះ គឺជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេត។ ដូច្នេះ ទទ្ទឹករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល គ្មានប្រសិទ្ធិភាព ហេតុដូច្នេះ ត្រូវបដិសេធពោលទាំងស្រុង¹⁴⁸។

¹⁴⁷ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៣ ដល់ ២៥។

¹⁴⁸ ទាំងនេះរួមបញ្ចូលនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តីដែលលើកឡើងថា ជនជាប់ចោទត្រូវតែរួចផុតពី ការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដោយផ្អែកលើ ក្នុងចំណោមនោះ កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីស ឆ្នាំ ១៩៩១, ច្បាប់ឆ្នាំ ១៩៩៤ ស្តីពីការដាក់ក្រុម “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ” នៅក្រៅច្បាប់, ក្រុមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧, ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦, ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០០៩, រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៩៣ និង វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក។ សូមមើលឧទា. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ១៤, ១៧, ៣៤ ដល់ ៣៩, ៦២, ៦៦, ៦៨, ៧០, ៩៥។ ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ១៨ ដល់ ២២, ២៨ ដល់ ២៩, ៣១ ដល់ ៣២ (យោងទៅលើ ក្នុងនោះ, កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយពេញលេញផ្នែកនយោបាយទៅលើ ជម្លោះរបស់កម្ពុជា (មានភ្ជាប់នូវឧបសម្ព័ន្ធ), ដែលបានបញ្ចប់នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩១, រ៉ូល ១៦៦៣ លេខលំដាប់ សន្តិសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩១) និងច្បាប់ស្តីពីការដាក់ ក្រុម “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ” នៅក្រៅច្បាប់ ដែលបានប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ ០១/នស/៩៤, ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤)។

៤. កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

យោងតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក

(ទន្ទឹមទង ២ និង ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា)

៨២. នៅក្នុងទន្ទឹមទងទី ២ និងទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ច្រើនចំណុច ចំពោះការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបានចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ។

៨៣. ទីមួយ យោងតាមទន្ទឹមទងទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រព្រឹត្តកំហុសអង្គច្បាប់ ចំពោះការដែលខ្លួនមិនបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែលជនជាប់ចោទត្រូវទទួលខុសត្រូវ ពោលគឺការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម ការរំលោភលើផ្លូវភេទ និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយបានស្របបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ ទៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយទៅវិញ¹⁴⁹។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តមិនត្រឹមត្រូវតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ដោយហេតុថា បទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ មានធាតុផ្សំខុសៗគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ហេតុដូច្នោះ ជនជាប់ចោទគួរតែត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតត្រាពីបទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗ¹⁵⁰។

៨៤. បន្ថែមពីលើនេះទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានស្របបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទៅក្នុងបទ

¹⁴⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣២, ១៣៤, ១៩១ និង ២១៦។

¹⁵⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៤ ដល់ ១៦៦ និង ១៩១។

ឧក្រិដ្ឋនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានខកខានក្នុងការបំពេញគោលបំណងទ្វេនៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ស្តីពីការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា ដូចមានការបញ្ជាក់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*¹⁵¹។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងផងដែរថា “ហានិភ័យដែលកើតចេញពីហេតុផលនៃការមិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា”¹⁵²ដូចមានពន្យល់នៅក្នុងមតិជំទាស់ទៅនឹងសាលដីការរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នោះ មិនអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងរឿងក្តីនេះបានទេ¹⁵³។ ជាចុងក្រោយ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបានពិចារណាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់លើផលប្រយោជន៍សង្គម នៅក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី *Akayesu*¹⁵⁴។

៨៥. ចំណុចទីពីរ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះនេះ បានវាយតម្លៃបទរំលោភលើផ្លូវភេទថា ជាអំពើធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ហើយអង្គជំនុំជម្រះនេះ មិនបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទរំលោភលើផ្លូវភេទ¹⁵⁵ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមួយដាច់ដោយឡែកឡើយ។ ជាចុងក្រោយ សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួនថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋ

¹⁵¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៤, ១៦៧ ដល់ ១៦៩ និង ១៩១។
¹⁵²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៧០។
¹⁵³បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៤, ១៧០ ដល់ ១៧៤ និង ១៩១។
¹⁵⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៤ និង ១៧៥ ដល់ ១៩១។
¹⁵⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៣។

កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយខកខានក្នុងការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករចំពោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស ២១¹⁵⁶។

៨៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា ជនជាប់ចោទ គឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យោងតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មានដូចជា៖ ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម (រួមទាំងការរំលោភលើផ្លូវភេទមួយករណីផងដែរ) ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត¹⁵⁷។ ក៏ប៉ុន្តែ “ដោយផ្អែកតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ដែលទាក់ទងទៅនឹងការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទត្រឹមតែពី “បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (ដោយស្របបញ្ចូលនូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនានា៖ ការសម្លាប់រង្គាល (រួមទាំងការធ្វើមនុស្សឃាត) ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម (រួមទាំងការរំលោភលើផ្លូវភេទមួយករណីផងដែរ) និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត)”¹⁵⁸។

៨៧. ជាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា ដំណោះស្រាយចំពោះការលើកឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីទី ២ និងទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចខាងលើរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ជាពិសេសចំពោះការយកបទដ្ឋាននៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY មកអនុវត្ត គឺផ្អែកលើការប្រៀបធៀបរវាងធាតុផ្សំនានានៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះបានរកឃើញ ពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ការសម្រេចអំពីទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ចាំបាច់ត្រូវតែផ្អែកលើការពិនិត្យពិចារណារបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអំពីយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក និងភាពសមស្របនៃការកំណត់

¹⁵⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០១។
¹⁵⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៥៩។
¹⁵⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៨។

និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋនានា ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយកមកប្រើប្រាស់។ ការពិនិត្យ ពិចារណាបែបនេះ តម្រូវឱ្យមានការអនុវត្តគោលការណ៍គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង (nullum crimen sine lege) ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថា ជាគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដូច មានចែងក្នុងមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

៨៨. ដូច្នោះ មុននឹងធ្វើការពិចារណាទៅលើបញ្ហាជាក់លាក់នានា ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើក ឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ជាដំបូងត្រូវតែចង្អុលបង្ហាញអំពីច្បាប់ជាធរមាន ដែលទាក់ទងនឹងគោលការណ៍ នីត្យានុកូលភាព។ ក្នុងកម្រិតចាំបាច់នៃបណ្តឹងសាទុក្ខនៅចំពោះមុខខ្លួន បន្ទាប់មកអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលនឹងពិនិត្យពិចារណាអំពីវិសាលភាពនៃយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យោងតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដោយផ្អែកតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព។ ជាបន្តមកទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិនិត្យពិចារណាអំពីយុត្តាធិការលើរឿងក្តីចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបាន លើកឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីទាំងនេះ ពោលគឺ ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការធ្វើទារុណកម្ម ការ រំលោភលើផ្លូវភេទ និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹង ពិចារណា ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសនៅក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ពិរុទ្ធភាពពីបទ ល្មើសត្រួតគ្នាចំពោះការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនត្រូវបានអនុញ្ញាត ដែរ ឬយ៉ាងណា។

៤. គ. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព

៨៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ចែង ថា អ.វ.ត.ក ត្រូវអនុវត្ត“យុត្តាធិការរបស់ខ្លួនស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹម ត្រូវ និងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ ដូចដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥ នៃកតិកា សញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ ឆ្នាំ ១៩៦៦ (ICCPR)”¹⁵⁹។ មាត្រា ១៥(១)

¹⁵⁹មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពី អ.វ.ត.ក។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR) បានចែង និងកំណត់ និយមន័យនៃគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ និងបានចែងក្នុងផ្នែកពាក់ព័ន្ធ ថា “គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានសម្រេចឱ្យជាប់ពន្ធនាគារបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើសកម្ម ឬ អកម្មណាមួយដែលមិនមែនជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ផ្អែកតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ នៅពេលដែលអំពើនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត”¹⁶⁰។ លើសពីនេះទៀត មាត្រា ១៥(២) នៃកតិកា សញ្ញានេះបានចែងបន្ថែមទៀតថា “គ្មានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ ការជំនុំជម្រះក្តី និងការផ្តន្ទាទោសលើជនណាម្នាក់ ចំពោះអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដែលជននោះ បានប្រព្រឹត្ត ហើយនៅពេលប្រព្រឹត្តអំពើនោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ យោងតាមគោលការណ៍ ទូទៅនៃច្បាប់ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍ប្រជាជាតិ”¹⁶¹។

៩០. គោលបំណងសំខាន់នៃគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពដែលបានកំណត់និយមន័យបែបនេះ គឺ ដើម្បីការពារសិទ្ធិបុគ្គលនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។ គោលបំណងសំខាន់នេះ មានមុខងារបី យ៉ាង៖ ទីមួយ គឺដើម្បីធានាថា បុគ្គលណាមួយដែលចង់ជៀសផុតពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែក ព្រហ្មទណ្ឌបាន ត្រូវតែមានការយល់ដឹងជាមុនពីអំពើ ដែលអង្គការនីតិបញ្ញត្តិបានកំណត់ជាបទ ល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ ទីពីរ ជាផ្នែកនីតិវិធី គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ការពារបុគ្គលឱ្យរួចផុត ពីការប្រើប្រាស់តាមទំនើងចិត្តនូវអំណាចនយោបាយ ឬអំណាចតុលាការ¹⁶² ដោយរារាំងអង្គ ការនីតិបញ្ញត្តិមិនឱ្យកំណត់គោលដៅលើបុគ្គលជាក់លាក់ណាមួយ ដោយមិនមានចែងក្នុង ច្បាប់ជាមុន។ ទីបី គោលការណ៍នេះ មានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងការការពារតុលាការជាតិ

¹⁶⁰មាត្រា ១៥(១) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។
¹⁶¹មាត្រា១៥(២) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ដែលជាទូទៅសំដៅលើ “ការផ្តន្ទាទោសនៅ តុលាការ Nuremberg/Tokyo”)។
¹⁶²ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ M. Cherif Bassiouni, មានចំណងជើងថា៖ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ, Kluwer Law International, ឆ្នាំ ១៩៩៩, ទំព័រ ១២៧ ដល់ ១៣០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដែលអនុវត្តច្បាប់ជាតិ¹⁶³ តាមរយៈការបែងចែកអំណាច។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មុខងារក្នុងការរារាំងនៃគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពអន្តរជាតិ គឺមានសារៈសំខាន់ពិសេស នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ពីព្រោះមុខងារនេះរារាំងដល់តុលាការអន្តរជាតិ ឬតុលាការពិសេស មិនឱ្យអនុវត្តដោយឯករាជ្យស្របតាមការបញ្ជូន ដែលមុខងារនេះបានផ្តល់នូវដែនកំណត់ច្បាស់លាស់ថា អំពើណាខ្លះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។

៩១. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពអន្តរជាតិ ដែលផ្តោតទៅលើការធានានូវការគោរពសិទ្ធិមនុស្សក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ស្តីពីការហាមឃាត់ក្នុងការបង្កើតបទល្មើស និងទណ្ឌកម្មដែលមានលក្ខណៈប្រតិសកម្ម និងការហាមឃាត់ចំពោះការដាក់ទណ្ឌកម្មជាក្រុមចំពោះជនដែលមិនបានចូលរួមប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ដូច្នោះ គោលការណ៍នេះ អនុវត្តស្ទើរគ្នាចំពោះរាល់បទល្មើស ព្រមទាំងរាល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទជាបុគ្គល¹⁶⁴។ ហេតុដូច្នោះ រាល់បទល្មើស និងរាល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ត្រូវតែមានអត្ថិភាពក្រោមច្បាប់ជាតិ¹⁶⁵ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ¹⁶⁶ នៅពេលដែលអំពើល្មើសដែលបានចោទ

¹⁶³ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Kenneth E. Gallant, មានចំណងជើងថា៖ គោលការណ៍នីត្យានុកូលនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិនិងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែល, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Cambridge, ឆ្នាំ ២០០៩, ទំព័រ ២៦។

¹⁶⁴ សូមមើលរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milutinović និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-99-37-AR72, “សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសំណើរបស់ Dragoljub Ojdanić ដែលជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការចំពោះបញ្ហាសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣ (“សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Milutinović (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម)”), កថាខណ្ឌ ៣៤ ដល់ ៤៤ (ដូចដែលបានអនុវត្តទៅលើសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម)។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Aleksovski, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14/1-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០០, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Aleksovski”), កថាខណ្ឌ ១២៦ (ដែលអនុវត្តចំពោះការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩ ព្រមទាំងការរំលោភបំពានច្បាប់សង្គ្រាម ឬទៀងទាត់សង្គ្រាម)។

¹⁶⁵ មាត្រា ១៥(១) នៃ កតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។

¹⁶⁶ មាត្រា ១៥(១) ដល់ (២) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Milutinović (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ១០ និង ៣៨។

ប្រកាន់នោះ កើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩¹⁶⁷ ។

៩២. ទាក់ទងទៅនឹងច្បាប់ជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ គឺជាច្បាប់ដែលអាចយកមកអនុវត្តបានចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩¹⁶⁸។ ចំពោះច្បាប់អន្តរជាតិជាធរមាន មានបណ្តាំឯកសារយោងទូលំទូលាយជាង ដែលរួមមាន អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍ប្រជាជាតិដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននាពេលនោះ¹⁶⁹។ បញ្ហាស្មុគស្មាញដែលកើតមានទាក់ទងនឹងការកកើតនិយមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដែលចេញពីប្រភពខាងលើនេះ និងទំនាក់ទំនងនៃនិយមទាំងនេះ ត្រូវបានដោះស្រាយយ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មីនអមីកូឡូយ៉ានា*។ នៅពេលពិចារណាអំពីច្បាប់សន្និសញ្ញាអន្តរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចផ្អែកលើសន្និសញ្ញា នៅពេលដែលសន្និសញ្ញានោះ “(១) ចងកាតព្វកិច្ចភាគីនានាយ៉ាងពិតប្រាកដ នៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវបានចោទប្រកាន់ និង (២) ស្រប ឬមិនបដិប្បញ្ញត្តិជាមួយនឹងនិយមចាប់បង្ខំដាច់ខាតនៃច្បាប់អន្តរជាតិ”¹⁷⁰ ។

៩៣. ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាលើច្បាប់លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលជាទម្លាប់នៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ ដែលមានលក្ខណៈ “ទូលំទូលាយ និងឯកភាព” អាចមានភាពធ្ងន់ស្រាលជាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗទៀតនៃច្បាប់អន្តរ

¹⁶⁷មាត្រា ១ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

¹⁶⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៩។

¹⁶⁹មាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។ *សូមមើលផងដែរ* ឧបសម្ព័ន្ធក្នាបទៅនឹងធម្មនុញ្ញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, មាត្រា ៣៨ នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ, ថ្ងៃទី ២៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៤៥ (“ICJ Statute”)។

¹⁷⁰ *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14/2-A, “សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំរបស់មេធាវីការពារក្តីទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការ”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ០២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៥, (សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Tadić*), កថាខណ្ឌ ៤៤។

ជាតិ ហើយលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការប្រកាសពីឆន្ទៈទទួលយកជាច្បាប់ អាចមានភាពសំខាន់ជាង ធាតុផ្សំនៃការអនុវត្តទំនៀមទម្លាប់ នៅពេលធ្វើការវាយតម្លៃអំពីការកើតនូវគោលការណ៍ ឬវិធានទូទៅពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើណាមួយដែលរំលោភបំពានច្បាប់មនុស្សជាតិ ឬរំលោភបំពាន ជាពិសេស ទៅលើតម្រូវការនៃមនសិការរួមនោះ¹⁷¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ ឃើញថា ករណីនេះមានចំណងទាក់ទងយ៉ាងពិសេសទៅនឹងបញ្ហានៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែក ព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គល ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ ធាតុផ្សំផ្នែកសត្យានុម័តនៃបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ អាចបង្ហាញឱ្យឃើញតាមរយៈការចោទប្រកាន់ជាក់ស្តែង។ ក្នុងន័យនេះ ត្រូវដឹងថាលក្ខខណ្ឌ តម្រូវនៃធាតុផ្សំនេះ មិនត្រឹមតែសន្មតជាមុននូវនិយាមច្បាប់ដែលហាមឃាត់អំពើដែលជាបទ ឧក្រិដ្ឋតែប៉ុណ្ណោះនោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងភស្តុតាងនៃបទឧក្រិដ្ឋផងដែរ រួមទាំងកត្តាសុគតស្មាញ ជាច្រើន ដែលអាចនាំឱ្យមានការចោទប្រកាន់បាន។ កត្តាទាំងនេះ រួមមានការកំណត់ អត្តសញ្ញាណរបស់ជនជាប់ចោទ អត្តិភាពនៃភស្តុតាង និងឆន្ទៈនយោបាយ¹⁷²។ ដោយ ពិចារណាលើភាពលំបាកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ លទ្ធភាពតិចតួចក្នុងការចោទប្រកាន់មិនអាចបោះ បង់ដោយស្វ័យប្រវត្តិ នូវអត្តិភាពនៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋក្នុងបញ្ហានេះ តាមច្បាប់អន្តរជាតិ បាន ទេ។

៩៤. ត្រូវតែមានការទទួលស្គាល់ថា ច្បាប់សន្ធិសញ្ញា និងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ តែងតែគាំទ្រ និងបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក¹⁷³។ ហេតុដូច្នេះ ច្បាប់សន្ធិសញ្ញាអាចជាភ័ស្តុតាងនៃច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ តាមរយៈការប្រកាសពីឆន្ទៈទទួលយកជាច្បាប់ (*opinio juris*) របស់ រដ្ឋភាគីនានា ឬតាមរយៈការបញ្ជាក់ឱ្យឃើញពីច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលអាចយក

¹⁷¹ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Antonio Cassese, ចំណងជើងថា៖ ច្បាប់អន្តរជាតិ, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ, ចេញផ្សាយដោយ សាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៥, ទំព័រ ១៦១។

¹⁷² នៅក្នុងបរិបទនៃការប្រព្រឹត្តិរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ប្រៀបធៀប សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពី យុត្តាធិការ ក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ៩៩។ មានការលំបាកយ៉ាងខ្លាំង នៅពេលដែលអំពើឃោរឃៅដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ បានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្រៅរដ្ឋណាមួយ។

¹⁷³ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ៩៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

មកអនុវត្តបាន ហើយដែលបានកើតជារូបរាងនៅពេលដែល សន្និសីទត្រូវបានអនុម័ត¹⁷⁴។ ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចផ្អែកលើទាំងច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់សន្និសីទអន្តរជាតិ ដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់រាល់ បទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ និងរាល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែ មិនមាន លក្ខខណ្ឌតម្រូវណាមួយកំណត់ថា រាល់បទល្មើស ឬរាល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះ ត្រូវតែមាននៅក្នុងច្បាប់ណាមួយ ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់បាននោះទេ¹⁷⁵។

៩៥. ពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះបានកំណត់ថា បទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ ឬទម្រង់នៃការទទួល ខុសត្រូវមានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិនៅពេលអំពើនោះជាបទល្មើស នោះ គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពអន្តរជាតិ មិនហាមឃាត់អង្គជំនុំជម្រះធ្វើការបកស្រាយ ឬបំភ្លឺ ច្បាប់ ឬផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចទាំងនោះ ដែលនៅក្នុងរឿងក្តីដទៃទៀត ក៏បានធ្វើដូច្នោះដែរ នោះទេ¹⁷⁶។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គោលការណ៍នេះពិតជាហាមឃាត់អង្គជំនុំជម្រះ “ចំពោះការបង្កើតច្បាប់ថ្មី ឬចំពោះការបកស្រាយច្បាប់ដែលមានស្រាប់ឱ្យហួសពីដែនកំណត់ សមហេតុផលនៃការបំភ្លឺដែលអាចទទួលយកបាន”¹⁷⁷។

¹⁷⁴សាលដីការក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៨៥។ *សូមមើលផងដែរ* សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុង រឿងក្តី *Tadić*, កថាខណ្ឌ ១១២ និង ១១៧។

¹⁷⁵រឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Hadžihanović និង Kubura*, សំណុំរឿងលេខ IT-01-47-A, “សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹង សាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ១៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣, (“សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Hadžihanović និង Kubura*” ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ), កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁷⁶សាលដីការក្នុងរឿងក្តី *Aleksovski*, កថាខណ្ឌ ១២៦ ដល់ ១២៧។

¹⁷⁷រឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Ojdanić និងជនដទៃទៀត*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-37-AR72, “សេចក្តីសម្រេចនៃបណ្តឹង សាទុក្ខលើសំណើរបស់ Dragoljub Ojdanić ជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល, ថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣ (“សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić* ស្តីពីយុត្តាធិការ (សហ ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម)”), កថាខណ្ឌ ៣៨។

៩៦. ជាចុងក្រោយ ដើម្បីជាការធានាបន្ថែម ការព្រួយបារម្ភអំពីភាពយុត្តិធម៌ និងដំណើរការនីតិវិធី ឆាប់រហ័ស ដែលជាមូលដ្ឋាននៃគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពអន្តរជាតិតម្រូវថា រាល់បទ ល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ ឬរាល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ “ត្រូវមានលក្ខណៈអាចយល់ ដឹងជាមុនបានគ្រប់គ្រាន់ថា ជាបទល្មើស ហើយថា ជនជាប់ចោទអាចដឹងពីច្បាប់ដែលចែង អំពីការទទួលខុសត្រូវបែបនេះ នាពេលនោះ”¹⁷⁸។ “ចំពោះភាពអាចយល់ដឹងជាមុនថាជាបទ ល្មើសនោះ ជនជាប់ចោទត្រូវតែអាចដឹងថា អំពើដែលខ្លួនប្រព្រឹត្ត គឺជាអំពើព្រហ្មទណ្ឌក្នុងន័យ ដែលគេអាចយល់ដឹងជាទូទៅ ដោយមិនចាំបាច់សំអាងលើបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ណាមួយនោះ ទេ”¹⁷⁹។ ចំពោះលក្ខខណ្ឌដែលអាចដឹងថាមានច្បាប់ចែងនោះ ក្រៅពីច្បាប់សន្ធិសញ្ញានានា នៅ មានច្បាប់នានាដែលផ្អែកលើទំនៀមទម្លាប់ ឬគោលការណ៍ទូទៅ ក្នុងការបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ ចោទអាចដឹងថាមានច្បាប់ចែងគ្រប់គ្រាន់¹⁸⁰។ បន្ថែមពីលើនេះ អង្គជំនុំជម្រះ “អាចសំអាង លើច្បាប់ជាតិក្នុងគោលបំណងបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ចោទអាចដឹងដោយសមហេតុផលថា បទ ល្មើសដែលជាបញ្ហានេះ ឬបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្ត ដូចដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុង

¹⁷⁸សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Ojdanić (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ២១ និង ៣៧។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Blagojević និង Jokić, សំណុំរឿងលេខ IT-02-60-T, “សាលក្រម”, អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៥, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Blagojević និង Jokić”), កថាខណ្ឌ ៦៩៥, ជើងទំព័រ ២១៤៥។ សូមមើលផងដែររឿងក្តី S.W. ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស, តុលាការថ្នាក់តំបន់អឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិ មនុស្ស (ECtHR), “សាលក្រម”, សំណើសុំលេខ 20166/92, ថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៥, កថាខណ្ឌ ៣៥ ដល់ ៣៦ (បានបង្ហាញថា ពាក្យពេចន៍“ច្បាប់”នៅក្នុងមាត្រា ៧ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស “រួមមានច្បាប់ជាលាយលក្ខណ៍ អក្សរ ព្រមទាំងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ដែលមិនមានសរសេរជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងបង្កប់ន័យលក្ខខណ្ឌតម្រូវគុណសម្បត្តិ ជាពិសេសលក្ខខណ្ឌទាក់ទងនឹងភាពអាចដឹងថា មានច្បាប់ចែង និងភាពអាចយល់ដឹងជាមុនថាជាបទឧក្រិដ្ឋ”)។

¹⁷⁹សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Hadžihasanović និង Kubura (ការទទួលខុសត្រូវរបស់ ថ្នាក់លើ), កថាខណ្ឌ ៣៤។

¹⁸⁰សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Hadžihasanović និង Kubura (ការទទួលខុសត្រូវរបស់ ថ្នាក់លើ), កថាខណ្ឌ ៣៤។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី Ojdanić (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ៣៧ ដល់ ៣៩។

ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ គឺជាអំពើដែលត្រូវបានហាមឃាត់ និងអាចផ្ដន្ទាទោសបាន¹⁸¹។ ជាចុងក្រោយ “ថ្ងៃត្បិតតែ អំពើអសីលធម៌ ឬអំពើដែលមានចរិតលក្ខណៈគួរឱ្យរន្ធត់ មិនអាច ចាត់ជាកត្តាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីកំណត់ថា ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌក៏ដោយ (...) ក៏អំពើបែបនេះ អាចដើរតួនាទីមួយ (...) ក្នុងការបដិសេធចំពោះការអះអាងណាមួយរបស់ជនជាប់ចោទដែល ថា ខ្លួនមិនបានដឹងអំពីចរិតព្រហ្មទណ្ឌនៃអំពើនោះដែរ”¹⁸²។

៩៧. ក្នុងរឿងក្តីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នៅពេលកំណត់អំពីអត្ថិភាពនៃ រាល់ឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬរាល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ឬនៅពេលធ្វើការបកស្រាយច្បាប់ដែល ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាទាំងនេះ។ ជាបញ្ហាបឋម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កត់ធ្ងន់ថា រឿងក្តី ទាំងនេះមិនមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ច និង មិនមែនជាប្រភពចំបងនៃច្បាប់អន្តរជាតិសម្រាប់ អ.វ.ត.ក ទេ¹⁸³។ លើសពីនេះទៀត ទោះបីជា អ.វ.ត.ក ពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើសំអាង ហេតុក្នុងការវិភាគ និងការអភិវឌ្ឍច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិរបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ក៏ ដោយ ក៏ដោយសារតែមុខងារការពារនៃគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដូចបានគូសបញ្ជាក់ខាង លើ អង្គជំនុំជម្រះនៃ អ.វ.ត.ក ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការសម្រេចថា ការកំណត់អំពីធាតុផ្សំ នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ អាចយកមកអនុវត្តបាន នៅក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ខ្លួន ហើយជនជាប់ចោទត្រូវតែអាចយល់ដឹង ជាមុនថាជាបទល្មើស និងដឹងជាមុនថាមានច្បាប់ចែង។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា ការពិនិត្យឡើងវិញដោយប្រុងប្រយ័ត្ន និងដោយមានសំអាងហេតុ អំពីការកំណត់ទាំងនេះ មានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ណាស់ក្នុងការធានាអំពីធម្មនុបរបស់ស្ថាប័ន និងសេចក្តីសម្រេចរបស់ អ.វ.ត.ក¹⁸⁴។ ដូច្នោះ នៅក្នុងផ្នែកជាបន្តបន្ទាប់ទៀត អង្គជំនុំជម្រះ

¹⁸¹សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić* (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ៤០។
¹⁸²សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić* (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ៤២។
¹⁸³ *សូមមើល* មាត្រា ៣៨ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (ICJ Statute)។
¹⁸⁴ដូចដែល Guénaél Mettreux បានកត់សម្គាល់នៅក្នុងបរិបទរបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍នានា* ថា៖ “កេរ្តិ៍ដំណែលនៃ យុត្តាធិការដែលបីតម្រូវអង្វែងរបស់តុលាការ នឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេច

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការកំពូល នឹងវាយតម្លៃ ថាតើការផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអាចត្រូវបាន* ដែល
សំណាក់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាជាក់លាក់ទាំងឡាយដែលបានលើក
ឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ មានលក្ខណៈសមស្រប ដែរ ឬយ៉ាងណា។

ដោយផ្អែកលើប្រព័ន្ធច្បាប់ដែលមានស្រាប់ មិនមែនផ្អែកទៅលើការចង់បានជាទ្រឹស្តីរបស់អ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងនោះឡើយ។ តុលាការទាំងពីរអាចក្លាយជាតុលាការ ដែលមិនអាចផ្តល់នូវទំនុកចិត្តជាប្រវត្តិសាស្ត្រ និងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់បានឡើយ ប្រសិនបើតុលាការទាំងនេះ ហាក់បីដូចជាគិតតែពីការពារនូវសេចក្តីពេញចិត្តផ្នែកគំនិតបញ្ហាផ្ទាល់ខ្លួន ឬការបកស្រាយ ច្បាប់មិនត្រឹមត្រូវនោះ”។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Guénaél Mettreaux, ស្តីពី “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុង យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងរវ៉ាន់ដា” *ព្រឹត្តិប័ត្រច្បាប់អន្តរជាតិនៃ សាកលវិទ្យាល័យ Harvard*, វ៉ុល ៤៣ (ក្នុងសិស្សរដូវ ឆ្នាំ ២០០២), ទំព័រ ២៣៩។ *សូមមើលផងដែរព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Kenneth E. Galant, ស្តីពី៖ គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដែលមានល្អណៈប្រហាក់ ប្រហែលគ្នា*, ទំព័រ ២៤ (ស្តីពីតម្លៃនៃការបកស្រាយក្នុងន័យបែបចង្អៀតបំផុត ដែលផ្ទុយពីប្រព័ន្ធតុលាការដែលដណ្តើម តួនាទីអង្គនីតិបញ្ញត្តិ ដោយធ្វើការអនុវត្តច្បាប់ ដែលមានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់។

៤. ខ. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិក្នុងអំឡុងពេល
១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩

៤៨. នៅពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិចារណាជាបញ្ហាទូទៅ អំពីវិសាលភាពនៃ យុត្តាធិការ អ.វ.ត.ក ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងបរិបទនៃគោលការណ៍ នីត្យានុកូលភាពអន្តរជាតិ។ ក្នុងការពិចារណាបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្រប ជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ដើម្បីឱ្យបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និង ទម្រង់នៃការចូលរួមស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក បទល្មើស និងទម្រង់នៃ ការចូលរួមទាំងនោះត្រូវតែ៖ ១) “មានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដោយច្បាស់ លាស់ ឬដោយប្រយោល”¹⁸⁵ និង ២) មានអត្ថិភាពក្រោមច្បាប់កម្ពុជា ឬច្បាប់អន្តរជាតិ¹⁸⁶ នៅចន្លោះពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ និង ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩¹⁸⁷។

៤៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក អ.វ.ត.ក មានយុត្តាធិការលើរឿងក្តីយ៉ាងច្បាស់លាស់ ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយអនុលោមតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព គឺថា ការរៀបរាប់អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនមែនជាប្រភពនៃការកំណត់អំពី ដែលមានលក្ខណៈជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌឡើយ ដូច្នោះហើយ មិនបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាន ឯករាជ្យមួយក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ ក៏ប៉ុន្តែ ទោះបីជា មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ផ្តល់ឱ្យ អ.វ.ត.ក នូវយុត្តាធិការដែលសន្មតទុកជា

¹⁸⁵សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić*, (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ២១។ *សូម មើលផងដែរ*សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blagojević និង Jokić*, កថាខណ្ឌ ៦៩៥, ជើងទំព័រ ២១៤៥។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Stakić*, សំណុំរឿងលេខ IT-97-24-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Stakić*”), កថាខណ្ឌ ៤៣១។

¹⁸⁶មាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។ *សូមមើលផងដែរ*សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹង សាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić* (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ១០ និង ៣៨។

¹⁸⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៨។

មុន (*a priori jurisdiction*) ទៅលើអំពើនានាដែលបានរៀបរាប់ខាងលើក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្ត យុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការសម្រេច ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវ បានបញ្ញត្តិហាមឃាត់ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ¹⁸⁸ក្នុងអំឡុងពេលឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩ នៅពេលដែលមានការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ដែរ យ៉ាងណា។

១០០. ទីពីរ ដោយសន្មតថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានពិចារណាជាមានអត្ថិភាព ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ នៅពេលបទល្មើសបានប្រព្រឹត្តឡើង ដូច្នោះការអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះត្រូវបាន កម្រិតដោយនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចដែលមានកំណត់តាមច្បាប់អន្តរ ជាតិ នៅពេលដែលអំពើល្មើសត្រូវបានចោទប្រកាន់បានប្រព្រឹត្តឡើង។ ម្យ៉ាងវិញទៀត មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក រួមជាមួយនឹងបញ្ជីរាយឈ្មោះនៃបទល្មើសនានាក្នុងឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែល អ.វ.ត.ក មានយុត្តាធិការដែលសន្មតទុកជាមុន (*a priori jurisdiction*) ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ មិនអាចត្រូវបានបកស្រាយថា ជាវិសោធនកម្ម ច្បាប់ដែលមានអានុភាពប្រតិសកម្មចំពោះនិយមន័យនេះ នោះឡើយ។

១០១. ទាក់ទិននឹងបញ្ហាទីមួយអំពីអត្ថិភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំពួកថា សញ្ញាណដំបូងទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចាប់ផ្តើមមានតាំងពីពេលនិពន្ធសៀវភៅរបស់ Hugo Grotius មក ម៉្លោះ¹⁸⁹។ ក្នុងសតវត្សទី ១៩ នៅក្នុងបុព្វកថានៃសេចក្តីប្រកាសទីក្រុង សាំង ប៉េធើស្វីក

¹⁸⁸អង្គជំនុំជម្រះ ពុំពិចារណាអំពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិឡើយ ពីព្រោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះមិនត្រូវបាន ហាមឃាត់ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិនៅពេលអនុវត្តច្បាប់នេះ។

¹⁸⁹អ្នកនិពន្ធ Hugo Grotius, សៀវភៅឈ្មោះ *De jure Belli ac Paci*, (អ្នកបកប្រែឈ្មោះ Francis W. Kelsey, ចេញ ផ្សាយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ១៩២៥), គ្រឹះ II, ជំពូក ២០, ផ្នែក XL(1) (សៀវភៅបានបោះពុម្ពផ្សាយលើកទីមួយ ឆ្នាំ ១៦២៥) <<http://www.lonang.com/exlibris/grotius/index.html>>:

ការពិតត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ផងដែរថា ស្តេច និងអ្នកដែលមានសិទ្ធិស្មើនឹងស្តេចមានសិទ្ធិធ្វើការ ទាមទារផ្តន្ទាទោសមិនត្រឹមតែចំពោះព្យាបាទកម្មករលើខ្លួន ឬមកលើវត្ថុរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំង

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

(Declaration of St. Petersburg) ក្នុងឆ្នាំ ១៨៦៨ ដែលមានការលើកឡើងអំពីការរំលោភបំពានលើ“ច្បាប់មនុស្សជាតិ”¹⁹⁰។ មានពាក្យពេចន៍ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះក្នុងគោលការណ៍ម៉ាឌើន (Martens Clause) នៅក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ ឆ្នាំ ១៨៩៩¹⁹¹ និងឆ្នាំ ១៩០៧¹⁹² ផងដែរ។

ចំពោះព្យួសនកម្ម ដែលមិនបានប៉ះពាល់ដល់ខ្លួនដោយផ្ទាល់ផងដែរ ដោយសារជាការរំលោភច្បាប់ធម្មជាតិហួសហេតុ ឬច្បាប់ជាតិដែលទាក់ទងទៅនឹងបុគ្គលណាមួយនោះ។

សូមមើលផងដែរ Hugo Grotius, *De jure Belli ac Paci*, គន្លឹ II, ជំពូក ២៥, ផ្នែក ៨ (២) “ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើ រដ្ឋមានកំហុសច្បាប់នោះ, ដូចជាក្នុងករណី Busiris, Phalaris, or Thracian Diomede ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើខុសឆ្គងទៅលើប្រជាជនរបស់ខ្លួន ដែលអំពើនេះមិនមានលក្ខណៈសមស្របនោះ សង្គមទាំងមូលមានសិទ្ធិក្នុងការធ្វើអន្តរាគមន៍បាន”)។ អ្នកនិពន្ធ Emerich de Vattel, ច្បាប់មនុស្សជាតិ ឬ គោលការណ៍ច្បាប់ធម្មជាតិអនុវត្តចំពោះការដឹកនាំ និងកិច្ចការរបស់ប្រជាជាតិ និងម្ចាស់អធិបតេយ្យ, ទីក្រុង Philadelphia, ឆ្នាំ ១៨៨៣, គន្លឹ II, ជំពូក ៤, ទំព័រ ២៩៨, (អះអាងបញ្ជាក់ថាអធិបតេយ្យភាពមិនមានធនានុសិទ្ធិពេញលេញនៅក្នុងការគ្របគ្រងប្រជាជនរបស់ខ្លួននោះទេ: “ប្រសិនបើស្តេច ដែលប្រឆាំងនឹងច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន បានផ្តល់នូវមូលហេតុជាធម្មនុបថា ប្រជាជនធ្វើការប្រឆាំងនឹងខ្លួននោះ ឬប្រសិនបើមេដឹកនាំម្នាក់ប្រើអំពើផ្តាច់ដែលធ្វើឱ្យប្រជាជនទ្រាំលែងបាននោះដែលត្រូវតែក្រោកឡើងប្រឆាំងនោះ ប្រទេសមហាអំណាចបរទេសណាមួយ តម្រូវឱ្យផ្តល់ការជ្រោមជ្រែងទៅតាមការស្នើសុំរបស់ប្រជាជនដែលទទួលរងការគាបសង្កត់”)។

¹⁹⁰គណៈកម្មការយោធាអន្តរជាតិ, *សេចក្តីប្រកាសអំពីការបញ្ឈប់ការប្រើប្រាស់គ្រាប់ផ្លោងដែលមានទម្ងន់ក្រោម ៤០០ ក្រាម ក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម*, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៨៦៤, ដែលបោះពុម្ពផ្សាយសារជាថ្មីនៅក្នុង *ព្រឹត្តិប័ត្រអាមេរិកស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ*, វ៉ុល ១:២ (សេចក្តីបំពេញបន្ថែម: ឯកសារផ្លូវការ) (ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៧), ទំព័រ ៩៥ ដល់ ៩៦, បុព្វកថា (ដែលប្រកាសថា “ការប្រើប្រាស់អាវុធបែបនេះផ្ទុយទៅនឹងច្បាប់មនុស្សជាតិ” (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹⁹¹អនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ (II) ស្តីអំពីច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផ្លូវគោក, ដែលត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៨៦៤, វ៉ុល ៣២ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Stat. ទំព័រ ១៨០៣, វ៉ុល ១ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Bevans ទំព័រ ២៤៧, វ៉ុល ២៦ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Martens Nouveau Recueil (ser. 2) ទំព័រ ៩៤៩, វ៉ុល ១៨៧ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Consol. T.S. ទំព័រ ៤២៩ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩០០) (“អនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ II ឆ្នាំ ១៨៦៤”), បុព្វកថា។

¹⁹²អនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ (IV) ស្តីអំពីច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផ្លូវគោក, ត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩០៧, វ៉ុល ៣៦ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Stat. ទំព័រ ២២៧៧, វ៉ុល ១ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Bevans ទំព័រ ៦៣១, វ៉ុល ២០៥ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Consol. T.S. ទំព័រ ២៧៧, វ៉ុល ៣ បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Martens Nouveau Recueil (ser. 3) ទំព័រ ៤៦១ (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ២៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩១០), បុព្វកថា។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

១០២. ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ពាក្យពេចន៍ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” ដែលកំពុងប្រើបច្ចុប្បន្ន មានវត្តមានដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩១៥ នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសរួមដោយប្រទេសមហាអំណាច សម្ព័ន្ធមិត្ត រុស្ស៊ី ចក្រភពអង់គ្លេស និងបារាំង ដែលបានប្រកាសផ្តោលទោសចំពោះការ សម្លាប់រង្គាលជនជាតិអាមេរិក¹⁹³។ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី I សន្និសីទលើកដំបូងស្តីពី សន្តិភាពទីក្រុង Versailles ឆ្នាំ ១៩១៩ បានបង្កើតគណៈកម្មការមួយទទួលបន្ទុកដោះស្រាយ ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកបង្កសង្គ្រាម និងការអនុវត្តទណ្ឌកម្ម (“គណៈកម្មការ”) ដែលបាន អភិវឌ្ឍទស្សនទានស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងកម្រិតមានកំណត់មួយ។ នៅក្នុង របាយការណ៍ផ្សព្វផ្សាយរបស់ខ្លួន គណៈកម្មការនេះបានរកឃើញថា អាណឺម៉ង់ និងសម្ព័ន្ធមិត្ត របស់ខ្លួន បានចាប់ផ្តើមធ្វើសង្គ្រាម “ដោយប្រើវិធីសាស្ត្រអធិប្បន្នប ឬឃោរឃៅ ដោយ រំលោភបំពានទៅលើច្បាប់ជាសារវន្តនៃមនុស្សជាតិ”¹⁹⁴។ គណៈកម្មការនេះក៏បានស្នើឡើង បន្ថែមទៀតថា ពួកល្អានពានអាណឺម៉ង់ និង អូតូម៉ាន (Ottoman) ត្រូវតែបានជំនុំជម្រះទោស ពីអំពើ “ការរំលោភច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម និង ច្បាប់មនុស្សជាតិ”¹⁹⁵ ហើយថា

¹⁹³សេចក្តីប្រកាសរួមមួយដោយប្រទេសមហាអំណាចសម្ព័ន្ធមិត្ត រុស្ស៊ី ចក្រភពអង់គ្លេស និងបារាំង, ទូរសារមកពី នាយកដ្ឋាននៅសហរដ្ឋអាមេរិក, វ៉ាស៊ីនតោនធ្វើទៅកាន់ស្ថានទូតសហរដ្ឋអាមេរិក, នៅទីក្រុង Constantinople, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩១៥: “ដោយពិចារណាទៅលើ ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះរបស់ប្រទេសទួរគី ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអារម្មណ៍ រដ្ឋាភិបាលសម្ព័ន្ធមិត្តប្រកាសជាសាធារណៈដល់រដ្ឋាភិបាល Sublime Porte (អូតូម៉ាន) ថា រាល់សមាជិករបស់រដ្ឋាភិបាល អូតូម៉ាន (Ottoman) និងសមាជិកនៃភ្នាក់ងារនោះដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការសម្លាប់រង្គាលនេះ គឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវជា លក្ខណៈបុគ្គលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ” (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម) <<http://www.armenian-genocide.org/>>។

¹⁹⁴គណៈកម្មការស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកបង្កសង្គ្រាម និងការពង្រឹងនូវការផ្តន្ទាទោស, របាយការណ៍ដែលបាន បញ្ជូនទៅកាន់សន្និសីទបឋមស្តីពីសន្តិភាព, នៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩១៩, ដែលត្រូវបានដកស្រង់និងបោះពុម្ពក្នុង ប្រវត្តិ ប័ត្រអាមេរិកស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ (American Journal of International Law), រ៉ូល ១៤ (ឆ្នាំ ១៩២០), ទំព័រ ៩៥ និង ១១៥។

¹⁹⁵គណៈកម្មការស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកបង្កសង្គ្រាម និងការពង្រឹងនូវការផ្តន្ទាទោស របាយការណ៍ត្រូវបានបង្ហាញ ទៅកាន់សន្និសីទបឋមស្តីពីសន្តិភាពនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩១៩ ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រច្បាប់ អន្តរជាតិអាមេរិក (American Journal of International Law) រ៉ូល ១៤ (ឆ្នាំ ១៩២០), ទំព័រ ៩៥ និង១១៨ (សេចក្តី បញ្ជាក់បន្ថែម)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការអន្តរជាតិមួយគួរត្រូវបានបង្កើតឡើងសម្រាប់គោលបំណងនេះ¹⁹⁶។ ដូច្នោះ អំពើ
ហោរហោរដែលពួកយើងបានបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី I បានជួយបង្កើត
ក្របខណ្ឌផ្នែកទស្សនទាន ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិបានក្លាយជាច្បាប់អន្តរជាតិ
វិជ្ជមានក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ។ លើសពីនេះទៅទៀត ការដាក់បញ្ចូលគ្នា នៃ“ច្បាប់
និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម” និង“ច្បាប់មនុស្សជាតិ” សន្មតទុកជាមុនយ៉ាងច្បាស់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្ម
នានាដែលមានចែងយ៉ាងដូច្នោះ កើតចេញពីការរំលោភបំពានលើរបបគតិយុត្តិធម៌ផ្សេងគ្នា។

១០៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានបញ្ចូលជាបន្ត
បន្ទាប់នៅក្នុងច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងសម្ព័ន្ធមិត្តក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៥ (“ច្បាប់ក្រុម
ប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង”)¹⁹⁷ ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (“IMTFE”)¹⁹⁸ ឆ្នាំ
១៩៤៦ និងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០¹⁹⁹ បន្ទាប់ពីការកើតលើកដំបូងនៃច្បាប់

¹⁹⁶គណៈកម្មការស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកបង្កសង្គ្រាម និងការពង្រឹងនូវការផ្តន្ទាទោស, *របាយការណ៍បានបង្ហាញទៅ
កាន់សន្និសីទបឋមស្តីពីសន្តិភាព*, ទំព័រ ៩៥ និង ១២២។

¹⁹⁷មាត្រា II (១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងសម្ព័ន្ធមិត្ត, ការផ្តន្ទាទោសទៅលើបុគ្គលទាំងឡាយណា
ដែលមានពិរុទ្ធពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព និងប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, ថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៥,
ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង Gazette ជាផ្លូវការសម្រាប់ប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ ទំព័រ ៥០ ដល់ ៥៥ (ឆ្នាំ ១៩៤៦) (“ច្បាប់លេខ ១០
របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង”)។

¹⁹⁸ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា, ថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៤៦, (“ធម្មនុញ្ញរបស់ តុលាការ
IMTFE”), បោះពុម្ពឡើងវិញនៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Neil Boister and Robert Cryer (eds.), *ឯកសារស្តីអំពីតុលាការ
យោធាអន្តរជាតិក្រុងតូក្យូ: ធម្មនុញ្ញ ការចោទប្រកាន់ និងសាលក្រម*, ចេញផ្សាយដោយសារព័ត៌មានរបស់សាកល
វិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៨, ទំព័រ ៧ ដល់ ១១, មាត្រា ៥(គ)។

¹⁹⁹គោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការ Nürnberg និងក្នុងសាលក្រមរបស់
តុលាការនេះ, ក្នុងរបាយការណ៍របស់គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីសម័យប្រជុំរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃទី ០៥ ខែ មិថុនា ដល់
ថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៥០, ឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ A/CN.4/34, ផ្នែកទី ៣, គោលការណ៍ VI(គ), “បោះពុម្ព
ដោយមានការកែប្រែលើសេចក្តីពង្រាងបន្តិចបន្តួច ទៅជាឯកសារលេខ A/1316” នៅក្នុងសៀវភៅប្រចាំឆ្នាំរបស់គណៈ
កម្មាធិការស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, ឆ្នាំ ១៩៥០, វ៉ុល II, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/SER.A/1950/
Add.1 (ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥៧), ទំព័រ ៣៧៤ ដល់ ៣៧៨។ *សូមមើលការអះអាងទទួលស្គាល់គោលការណ៍នៃ
ច្បាប់អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការ Nürnberg*, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទាំងពីរនេះ (“ច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម” និង “ច្បាប់មនុស្សជាតិ”) ក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ Nuremberg (IMT) ឆ្នាំ ១៩៤៥²⁰⁰ ដែលបានភ្ជាប់ ជាឧបសម្ព័ន្ធនៃនិងកិច្ចព្រមព្រៀងឆ្នាំ ១៩៤៥ ស្តីពីការចោទប្រកាន់ និងផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋជន សង្គ្រាមសំខាន់ៗនៃសម្ព័ន្ធមិត្ត Axis អឺរ៉ុប ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋចំនួន ១៩²⁰¹។ លើស ពីនេះទៀត ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះត្រូវបានធ្វើការចោទប្រកាន់ក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុម ប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង នៅចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ²⁰² និងតុលាការយោធា Nuremberg (“NMTs”) នៅក្នុងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ដែលជាតំបន់ត្រូវបានកាន់កាប់²⁰³។ ជាចុងក្រោយ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់សង្គ្រាមលោកលើកទី II ភ្លាម សន្និសីទស្តីពីសន្តិភាពមួយចំនួន ជាមួយនឹង

លេខ ១/៩៥ (I), របាយការណ៍ផ្លូវការរបស់មហាសន្និបាតនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (UN GAOR), សម័យប្រជុំលើកទី ១, កិច្ចប្រជុំពេញអង្គលើកទី ១២៣, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/RES/1/95 (ថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៦) (“ការអះអាងទទួលស្គាល់គោលការណ៍”)។

²⁰⁰ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗ ដែលភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធ ទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងឡុងដ៍, ថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥, ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗនៅ ចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៥ – ថ្ងៃទី ០១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៦, វ៉ុល I, ទំព័រ ១០ ដល់ ១៨, មាត្រា ៦(គ) នៃ ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (“IMT”) [http://avalon.law.yale.edu/subject_menus /imt.asp](http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/imt.asp)។

²⁰¹កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីជំនុំជម្រះក្តី និងការផ្តន្ទាទោសទៅលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗរបស់ពួកអាក់ស៊ីសអឺរ៉ុប និងធម្មនុញ្ញ របស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ, ថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥, វ៉ុល ៨២ នៃកម្រងសន្និសីទរបស់អង្គការសហប្រជា ជាតិ ទំព័រ ២៨០ (82 U.N.T.C. 280), (“កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងឡុងដ៍”) (រដ្ឋហត្ថលេខីមានដូចជា៖ ប្រទេស អូស្ត្រាលី បែលហ្សិក ឆេកូស្លូវ៉ាគី ដាណឺម៉ាក អេត្យូពី ក្រិក ហៃទី ហុងឌូរ៉ាស ឥណ្ឌា លុចសំបួ ហូឡង់ នូវែលសេឡង់ នីវេស ប៉ាណាម៉ា ប៉ារ៉ាហ្គាយ ប៉ូឡូញ សាធារណរដ្ឋស៊ែប អ៊ុយរូហ្គាយ វ៉េណេស៊ុយអេឡា)។

²⁰²សូមមើលឧទា. ការជំនុំជម្រះលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗនៅចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ដល់ ថ្ងៃទី ០១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៦, វ៉ុល I ដល់ XXII, (“សាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ”), វ៉ុល I, ទំព័រ ១៧៣ ដល់ ១៧៤ និង ទំព័រ ២៥៣ ដល់ ២៥៥។

²⁰³សូមមើលឧទា. រឿងក្តីនានាយោងតាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងដែលបានយោងនៅក្នុងសាលដីកា នេះក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ បទធ្វើទារុណកម្ម និងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅ ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រទេសសម្ព័ន្ធមិត្ត Axis និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ពួកគេ ដោយរួមបញ្ចូលផងដែរនូវសន្និសីទសញ្ញាស្តីពីសន្តិភាពជាមួយប្រទេសអ៊ីតាលី រ៉ូម៉ានី និងប៊ូលហ្គារី បានចែងហាមឃាត់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងដាក់កាតព្វកិច្ចឱ្យរដ្ឋជាភាគីធ្វើការចោទប្រកាន់អំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ²⁰⁴។ ជាលទ្ធផល តុលាការថ្នាក់ជាតិ បានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារសម្រាប់បទល្មើសនានាក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលទាក់ទងទៅនឹងអំពើដែលកើតមាននៅមុនឆ្នាំ ១៩៧៥²⁰⁵។

²⁰⁴ សូមមើលឧទា. មាត្រា ៤៥ នៃសន្និសីទសញ្ញាសន្តិភាពជាមួយប្រទេសអ៊ីតាលី និងមាត្រា ៦ នៃសន្និសីទសញ្ញាជាមួយប្រទេសរ៉ូម៉ានី និងមាត្រា ៥ នៃសន្និសីទសញ្ញាសន្តិភាពជាមួយប៊ូលហ្គារី ដែលបានដកស្រង់នៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្របោះពុម្ពផ្សាយដោយនិពន្ធនាយកឈ្មោះ Amelia C. Leiss Raymond Dennett (eds), *ស្តីពីសន្និសីទសញ្ញាសន្តិភាពបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី II: ការចរចា និងឯកសារនៃសន្និសីទសញ្ញាជាមួយប្រទេសអ៊ីតាលី ប៊ូលហ្គារី ហុងគ្រី រ៉ូម៉ានី និង ហ្វាំងឡង់*, មូលនិធិសន្តិភាពភិកលោក, ឆ្នាំ ១៩៥៤, ទំព័រ ១៧៧, ២៥២ និង ៣០០។

²⁰⁵ សូមមើលឧទា. រឿងក្តី ប្រទេស ប៊ូឡូញ ទល់នឹង Greiser, សំណុំរឿងលេខ ៧៤, “សាលក្រម” ថ្ងៃទី ០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៤៦, របាយការណ៍ច្បាប់នៃការជំនុំជម្រះលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម: ដែលត្រូវបានជ្រើសរើស និងរៀបចំដោយ គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គសហប្រជាជាតិ, គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, ឆ្នាំ ១៩៤៩, វ៉ុល XIII, (“រឿងក្តី Greiser”), ទំព័រ ១០៤ ដល់ ១០៦។ អគ្គរដ្ឋអាជ្ញានៃរដ្ឋាភិបាលរបស់ Israel ទល់នឹង Adolf Eichmann, សាលដីកាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៦២, របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, វ៉ុល ៣៦, ទំព័រ ២៧៧ ដល់ ៣៤២ (“រឿងក្តី Eichmann”)។ រឿងក្តី Republique Francaise au nom du Peuple Francais ទល់នឹង Barbie តុលាការកំពូលរបស់បារាំង (អង្គជំនុំជម្រះព្រហ្មទណ្ឌ)(ថ្ងៃទី ០៣ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៨៨) “ការតម្កល់ការផ្តន្ទាទោស”, របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, វ៉ុល ១០០, (“រឿងក្តី Barbie ឆ្នាំ ១៩៨៨”), ទំព័រ ៣៣០ ដល់ ៣៣៧។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kupreškić និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-95-16-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić”), កថាខណ្ឌ ៦០២, ដកស្រង់ចេញពី រឿងក្តី Artuković, តុលាការជាន់ដំបូងក្នុងទីក្រុង Zagreb, ឯកសារលេខ K-1/84-61, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៨៦, (“រឿងក្តី Artuković”), ទំព័រ ២៣ និង ២៦។

១០៤. ផ្អែកតាមសេចក្តីបញ្ជាក់ខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង^{២០៦}ត្រង់ចំណុចដែលថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិស្ថិតក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។

១០៥. បញ្ហាទីពីរ ពោលគឺ ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានកំណត់និយមន័យបែបណានៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ នោះ ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា តាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺជា:

អំពើណាមួយដូចខាងក្រោម ដែលវាយប្រហារជាទូទៅ ឬ ដោយមានការរៀបចំប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលណាមួយ ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុជសាសន៍ ឬ សាសនា ដូចជា ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម ការរំលោភលើផ្លូវភេទ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនា និង អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត^{២០៧}។

១០៦. និយមន័យនេះ មិនត្រឹមតែកំណត់អត្ថន័យនៃអំពើជាមូលដ្ឋានដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងគូសបញ្ជាក់ពីលក្ខខណ្ឌទៅតាមបរិបទដែលត្រូវតែស្វែងរកឱ្យឃើញថា កើតមានដើម្បីញែកឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិចេញពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមច្បាប់ជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត។ លក្ខខណ្ឌទៅតាមបរិបទនេះ រួមមាន: ១) ការវាយប្រហារជាទូទៅ និងមានការរៀបចំជាប្រព័ន្ធ ២) ប្រឆាំងដោយផ្ទាល់ទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល ៣) ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុជសាសន៍ ឬ សាសនា និង ៤) ការបង្ហាញឱ្យឃើញពីអំពើជាមូលដ្ឋានដែលបានប្រព្រឹត្ត គឺជា“ផ្នែកនៃ”ការវាយប្រហារ។

១០៧. ជាបន្តទៀត ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ផ្នែកបន្តបន្ទាប់ទៀតនេះ នឹងដោះស្រាយបញ្ហា ថាតើអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អំពើធ្វើទារុណកម្ម អំពើរំលោភ

^{២០៦}សាលាក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៨៥ ដល់ ២៨៩។

^{២០៧}មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លើផ្លូវភេទ និងអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិស្របតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិ ត្រីមន្ទាំ ១៩៧៥ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ការពិចារណាលើបញ្ហា ថាតើ អំពើជាមូលដ្ឋានផ្សេងទៀតដែលមានកំណត់ក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវបានចាត់ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនាពេលអំពើល្មើសបានប្រព្រឹត្តឡើង ដែរ ឬយ៉ាង ណានោះ គឺស្ថិតនៅក្រៅវិសាលភាពនៃបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ។

១០៨. ក្នុងការកំណត់អំពីវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការ ពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ធម្មនុញ្ញតុលាការ យោធាអន្តរជាតិបានគូសបញ្ជាក់ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចតទៅ:

(គ) ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ៖ ពោលគឺ ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ដែលបាន ប្រព្រឹត្តប្រឆាំងប្រជាជនស៊ីវិលណាមួយ មុន ឬក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម ឬការធ្វើទុក្ខ បុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា នៅក្នុងការអនុវត្ត ឬ ការជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ទោះ បីជា អំពើទាំងនេះរំលោភបំពាន ឬមិនរំលោភបំពានច្បាប់ជាតិនៃប្រទេសដែលបទ ល្មើសទាំងនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ក៏ដោយ²⁰⁸។

១០៩. រយៈពេលពីរខែបន្ទាប់ពីចេញសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ នៅថ្ងៃទី ០១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៦ ដែលបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិរួចមក មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ បានអនុម័តជាឯកច្ឆន្ទនូវសេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥ (I) ដែលជាភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីការប្រកាសធន្នៈទទួលយកជាច្បាប់ ក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិកអង្គ ការសហប្រជាជាតិដែលធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ និងសាលក្រមនេះបានឆ្លុះបញ្ចាំង

²⁰⁸មាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT)។ និយមន័យនេះត្រូវបានធ្វើក្រុមនិយកម្មនៅក្នុងមាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE)។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តុលាការ IMTFE ពុំដែលបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិឡើយ។

អំពីគោលការណ៍ទូទៅនៃនីតិអន្តរជាតិ នាពេលនោះ²⁰⁹។ បន្ទាប់ពីចេញសេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥ (I) នេះ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ បានដាក់សេចក្តីបង្គាប់ដល់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ (ILC) ឱ្យរៀបចំ និងបកស្រាយគោលការណ៍ទាំងនេះ²¹⁰។ ជាលទ្ធផល ក្នុងឆ្នាំ ១៩៥០ គណៈកម្មការ ILC បានអនុម័តគោលការណ៍ Nuremberg។

១១០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា សាលក្រមតុលាការយោធានោះ មិនចាត់ទុកជាយុត្តិសាស្ត្រដែលមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ចសម្រាប់ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយរួមបញ្ចូលជាមួយនឹងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ និងសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ៩៥ (I) សាលក្រមនេះ បង្ហាញឱ្យឃើញពីភស្តុតាងយ៉ាងរឹងមាំនៃគោលការណ៍នីតិព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដែលរួមមានទាំងគោលការណ៍ដែលទើបកើតថ្មី និងទាំងគោលការណ៍ដែលមានស្រាប់²¹¹។ ទាក់ទងនឹងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ៩៥ (I) មិនទទួលស្គាល់នូវការកំណត់ជាក់លាក់

²⁰⁹ ការអះអាងទទួលស្គាល់គោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិ ។

²¹⁰ ការបង្កើតនូវគោលការណ៍ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ Nuremberg និងក្នុងសាលក្រមរបស់តុលាការនេះ, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ 2/177 (II), របាយការណ៍ផ្លូវការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, សម័យប្រជុំលើកទី ២ កិច្ចប្រជុំពេញអង្គលើកទី ១២៣, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ A/RES/2/177 (ថ្ងៃទី ២១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៧) (“ការបង្កើតនូវគោលការណ៍”)។

²¹¹ ផ្ទុយទៅនឹងទៅនឹងយុត្តិសាស្ត្រនៅក្នុងសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ, សូមមើលព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Hans Kelsen, “តើសាលក្រមរបស់តុលាការ Nuremberg គឺជាយុត្តិសាស្ត្រនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ដែរ ឬទេ ?” ព្រឹត្តិប័ត្រឈ្មោះស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិដែលចេញប្រចាំឆ្នាំ (International Law Quarterly), រ៉ុល ១:២ (ក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ ១៩៤៧), ទំព័រ ១៥៣ ដល់ ១៧១។ និពន្ធដោយ Egon Schwelb, “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”, ព្រឹត្តិប័ត្រប្រចាំឆ្នាំរបស់ប្រទេសអង់គ្លេសស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, រ៉ុល ២៣ (ឆ្នាំ ១៩៤៦), ទំព័រ ១៧៨ ដល់ ២២៦។ អ្នកនិពន្ធដទៃទៀតបញ្ជាក់អំពីការជម្រុញដែលសាលក្រមរបស់តុលាការយោធា អន្តរជាតិបានផ្តល់ឱ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍លទ្ធិច្បាប់ក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ជាពិសេសទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ។ សូមមើលឧទា. ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Otto Kranzbuhler, ឈ្មោះ: “តុលាការ Nuremberg ដប់ប្រាំបីឆ្នាំក្រោយមក”, បោះពុម្ពផ្សាយដោយ DePaul Law Review, រ៉ុល ១៤ (ឆ្នាំ ១៩៦៤ ដល់ ១៩៦៥), ទំព័រ ៣៣៣ ដល់ ៣៤៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ឬការបកស្រាយគោលការណ៍ទូទៅនៃនីតិវិធីអន្តរជាតិដែលមាននៅក្នុងធម្មនុញ្ញ និងសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិនេះឡើយ។ គោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ត្រូវបានអនុម័តដោយគណៈកម្មការ ILC បន្ទាប់ពីសេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥ (I) ប៉ុន្តែ គោលការណ៍ទាំងនេះមិនត្រូវបានអនុម័តជាផ្លូវការដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ឡើយ។ ជាលទ្ធផល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការសម្រេចថា អ្វីទៅជាគោលការណ៍ទូទៅនៃនីតិវិធីអន្តរជាតិដែលមាននៅក្នុងធម្មនុញ្ញ និងសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិនេះត្រឹមឆ្នាំ១៩៤៦ ហើយ ថាគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ បានឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីគោលការណ៍ទូទៅនេះ ដែរ ឬយ៉ាងណា។

១១១. ជាពិសេស ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា គោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ចែងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺជា:

ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តប្រឆាំងប្រជាជនស៊ីវិលណាមួយ ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា នៅពេលដែលអំពើទាំងនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញបែបនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានទំនាក់ទំនង ឬដោយការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព ឬឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមណាមួយ²¹²។

១១២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ការកំណត់និយមន័យនេះឆ្លុះបញ្ចាំងអត្ថន័យដូចគ្នាយ៉ាងខ្លាំងទៅនឹងនិយមន័យ ដែលមាននៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ²¹³។

²¹²គោលការណ៍ VI(គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ។

²¹³ភាពខុសគ្នាតែមួយគត់នោះគឺថា និយមន័យនៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ បានលុបចោលលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា “មុនពេល ឬក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម” ដែលលក្ខខណ្ឌនេះពុំមានភាពចាំបាច់ឡើយនៅក្នុងសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ។ ចៅក្រមមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យសម្រេចដាក់ពិន័យភាពណាមួយ ទាក់ទងទៅនឹងអំពើ“មុនពេល”សង្គ្រាម។ បន្ថែមលើនេះទៀត “ក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម” មិនមានភាពចាំបាច់ចំពោះលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តឡើង ដោយមាន“ទំនាក់ទំនងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយប្រឆាំងសន្តិភាព ឬឧក្រិដ្ឋកម្ម

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការតំបន់ និងតុលាការជាតិមួយចំនួន បានបកស្រាយជាបន្តបន្ទាប់អំពីគោលការណ៍
Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ថាជាការឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិ²¹⁴។

សង្គ្រាមណាមួយ។ របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទីពីរបស់ខ្លួន, ចុះថ្ងៃទី ០៥ ដល់ ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៥០, កថាខណ្ឌ ១២៣ (“ដែលក្នុងនោះ ការកំណត់និយមន័យរបស់គណៈកម្មការស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បានលុបចោលឃ្លាមួយថា “មុនពេល ឬក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម” ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៦(គ) នៃ ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការ Nürnberg ដោយសារឃ្លានេះសំដៅលើសង្គ្រាមជាក់លាក់មួយ គឺសង្គ្រាមក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៩។ ការ លុបចោលឃ្លានេះមិនមានន័យថា គណៈកម្មការយល់ឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិអាចលុបចោលតែក្នុងអំឡុង ពេលសង្គ្រាមនោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ គណៈកម្មការយល់ឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ អាចកើតឡើងនៅមុនពេលសង្គ្រាម ដោយជាប់ទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព”)។

²¹⁴ សូមមើលរឿងក្តី Eichmann, ទំព័រ ២៧៧ ដល់ ២៧៨។ Touvier, តុលាការកំពូលរបស់ប្រទេសបារាំង (អង្គជំនុំជម្រះ ព្រហ្មទណ្ឌ), ថ្ងៃទី ២៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩២, របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, រ៉ូល ១០០, ទំព័រ ៣៣៨។ រឿងក្តី សហព័ន្ធជាតិ ទទួលបន្ទុកជននិរទេស និងអ្នកកសិ និងស្នេហាជាតិ និងជនផ្សេងទៀត ទល់នឹង Barbie, “សាលដីកា”, តុលាការកំពូលរបស់បារាំង (សភាព្រហ្មទណ្ឌ), របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, រ៉ូល ៧៨ (ឆ្នាំ ១៩៨៥), (“រឿងក្តី Barbie”), ទំព័រ ១៣៩។ រឿងក្តី Kolk និង Kisly ទល់នឹង Estonia, តុលាការអឺរ៉ុបថ្នាក់តំបន់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECtHR), “សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ”, សំណើលេខ 23052/04 និង 24018/04, ថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៦, ទំព័រ ៣ (ដែលក្នុងនោះ សាលាខ្លួនទទួលបាននូវការប្រទេសអេស្តូនីបានចាត់ចែងថា “ការនិរទេសដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបាន ប្រព្រឹត្តនោះ ត្រូវបានប្រទេសដែលមានអារ្យធម៌ចាត់ទុកថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៩។ អំពីបែ នេះត្រូវបានកំណត់និយមន័យថា ជាអំពើល្មើសតាមមាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (តុលាការ Nuremberg) ហើយត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា ជាគោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិដោយមហាសន្និបាតរបស់អង្គការសហ ប្រជាជាតិនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៦ ក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនលេខ ៩៥”។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Ivica Vrdoljak, តុលាការរបស់ Bosnia និង Herzegovina, ផ្នែក I ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម X-KR-08488, ថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨, ទំព័រ ១២។ រឿងក្តី Korbely ទល់នឹង ប្រទេសហុងគ្រី, តុលាការអឺរ៉ុបថ្នាក់តំបន់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (តុលាការ ECtHR), “សាលដីកាដែលមានការទទួលស្គាល់យ៉ាងច្រើន”, ពាក្យបណ្តឹងលេខ 9174/02, ថ្ងៃទី ១៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ៨១ (ផ្អែកតាមមាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិដែលបានភ្ជាប់ជាម្ចីន្ទទៅនឹងកិច្ចព្រម ព្រៀងទីក្រុងឡុងដ៍ ថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ដែលជាការបង្កើតគោលការណ៍ជាបឋមមួយក្នុងចំណោមការបង្កើត ទាំងឡាយសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ), “មតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Loucaides” (ជាការផ្អែកយ៉ាងជាក់ច្បាស់ទៅ លើគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ដែលចែងថា: “ទស្សនៈដែលថា គោលការណ៍ Nuremberg គឺជាច្បាប់ទម្លាប់ អន្តរជាតិនោះ មិនមានការជំទាស់ឡើយ បន្ទាប់ពីមានសេចក្តីសម្រេចលេខ ៣០៧៤ (XXVIII) របស់មហាសន្និបាត អង្គការសហប្រជាជាតិ ថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៣ ដែលប្រកាសទទួលស្គាល់ភាពចាំបាច់សម្រាប់ការសហការជាអន្តរ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្រប និងយល់ឃើញថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលមាននៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញពីអ្វីដែលមានកន្លងមកនូវលក្ខន្តិកៈនៃច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិស្តីពីនិយមន័យ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចមាននៅឆ្នាំ ១៩៤៦។

១១៣. ទោះបីជាមានការគាំទ្រទៅលើនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមានក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ក៏ដោយ ក៏ដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចាំបាច់ត្រូវតែសម្រេច ថាតើនិយមន័យនេះបន្តអត្ថិភាពក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩ ឬថាតើការអនុវត្តតៗគ្នារបស់រដ្ឋ និងការប្រកាសពីឆន្ទៈទទួលយកជាច្បាប់ បានបង្ហាញអំពីការវិវត្តនៃនិយមន័យខាងលើ និងការកកើតនូវវិធានថ្មីនានាត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ ដែរ ឬយ៉ាងណា ហើយបន្ទាប់មកនឹងធ្វើការដោះស្រាយទង្វើករណ៍បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា នៅក្នុងផ្នែកខាងក្រោម។ មានការអះអាងនាពេលនោះថា បទដ្ឋាននានាមានការផ្លាស់ប្តូរ ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលនាំឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវរួមបញ្ចូលវិសាលភាពយ៉ាងទូលំទូលាយ នៃអំពើរបស់មនុស្សតាមច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិ ជាងវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលមាននៅក្នុងនិយមន័យនៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវសម្រេច ថាតើការអះអាងនេះ មានភស្តុតាងជាបង្អែកដែរ ឬយ៉ាងណា។

១១៤. ចំពោះបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំពឹងថា ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៥៤ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៩៦ គណៈកម្មការ ILC បានបង្កើត និងអនុម័តអត្ថបទកំណែសេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសអន្តរជាតិជាច្រើនដង ដោយអនុលោមតាមសេចក្តីបង្គាប់របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ នៅឆ្នាំ ១៩៤៧ តាមសេចក្តីសម្រេចលេខ ១៧៧ (II)²¹⁵។ ទោះបីជា មិនមានសេចក្តីព្រាងណាមួយ ត្រូវបានអនុម័តដោយអង្គការសហប្រជាជាតិនៅទីបញ្ចប់យ៉ាងណាក៏ដោយ

ជាតិក្នុងការស៊ើបអង្កេត ចាប់ខ្លួន ការធ្វើបត្យាប័ន និងការផ្តន្ទាទោសជនដែលមានពិរុទ្ធភាពពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”។

²¹⁵ ការបង្កើតនូវគោលការណ៍ ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ពិចារណាថា សេចក្តីប្រាង្គទាំងនេះ អាចឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីការអនុវត្តតុលាការរបស់រដ្ឋ និងការប្រកាសពីឆន្ទៈទទួលយកជាច្បាប់ ចំពោះការកំណត់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាយូរឆ្នាំណាស់មកហើយ ដោយហេតុថាអាណត្តិមួយក្នុងចំណោមអាណត្តិទាំងឡាយរបស់គណៈកម្មការ ILC គឺដើម្បីបំពេញការងារដែលមានកន្លងមកដោយផ្តល់នូវ “ការរៀបចំតាក់តែង និងធ្វើឱ្យទៅជាប្រព័ន្ធ មានភាពច្បាស់លាស់ជាងមុន ចំពោះវិធាននៃនីតិអន្តរជាតិ ក្នុងវិស័យដែលមានការអនុវត្តតុលាការរបស់រដ្ឋ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ និងលទ្ធិនៃនីតិយ៉ាងទូលំទូលាយរួចហើយ”ដូចដែលគណៈកម្មការ ILC បានធ្វើដូចគ្នានេះដែរ ចំពោះគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០²¹⁶។

១១៥. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកបន្ថែមទៀតថា គណៈកម្មការ ILC ក៏មានភារៈកិច្ចផងដែរ“ក្នុងការលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍន៍ជឿនលឿននៃនីតិអន្តរជាតិ និងការធ្វើក្រមនីយកម្មនៃនីតិអន្តរជាតិនេះ”²¹⁷។ ជាលទ្ធផល សេចក្តីប្រាង្គក្រមស្តីពីបទល្មើសអន្តរជាតិដែលត្រូវបានបង្កើតដោយគណៈកម្មការ ILC នៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៥៤ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៩៦ បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវការប្រែប្រួលរវាងអាណត្តិទាំងពីរនេះ ជាពិសេស នៅពេលដែលគណៈកម្មការនេះ បានពង្រីកវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិជាហូរហែរ រួមបញ្ចូលទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ²¹⁸។ ជាទីបញ្ចប់ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង

²¹⁶មាត្រា ១៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ ឆ្នាំ ១៩៤៧ អនុម័តដោយមហាសន្និបាតនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត លេខ ១៧៤ (II) ថ្ងៃទី ២១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៧ ដែលបានវិសោធនកម្មដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៤៨៥ (V) (ថ្ងៃទី ១២ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥០), ៩៨៤ (X) (ថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥៥), ៩៨៥ (X) (ថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥៥) និង ៣៦/៣៩ (ថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨១), (“លក្ខន្តិកៈរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ”) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

²¹⁷មាត្រា ១ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ។

²¹⁸ដោយប្រៀបធៀបគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០, សេចក្តីប្រាង្គក្រមរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិឆ្នាំ ១៩៥៤ ស្តីពីបទល្មើស មានគោលបំណងកែសម្រួលធាតុផ្សំតាមបរិបទ។ សេចក្តីប្រាង្គក្រមស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំង សន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិ, របាយការណ៍ទីបីរបស់លោក J. Spiropoulos, អ្នកធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ពិសេស, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/85 (ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៥៤), ផ្នែកទី ២, មាត្រា ២ (១០), ដែលបានបោះពុម្ពក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រប្រចាំឆ្នាំរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ, ឆ្នាំ ១៩៥៤, វ៉ុល II, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

របស់គណៈកម្មការ ILC នៅតែជាសមិទ្ធផល“ការងារនៅក្រោមអាណាព័ររបស់តុលាការ Nuremberg”²¹⁹ នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៦²²⁰ នៅពេលដែលគណៈកម្មការនេះបានបង្កើតសេចក្តី ព្រាងក្រមស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខរបស់មនុស្សជាតិ បន្ទាប់ពីការបង្កើត

លេខ A/CN.4/SER.A/1954/Add.1, ទំព័រ ១១២ ដល់ ១២១។ មហាសន្និបាតពុំបានអនុម័តសេចក្តីព្រាងនេះឡើយ ទោះបីជាហេតុផលសំខាន់មិនមែនជាប់ទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែជាប់ទាក់ទងទៅនឹងការ ខ្វះខាតនៃការឯកភាពគ្នាស្តីពីនិយមន័យនៃអំពើឃោរឃៅ។ សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្ស ជាតិ, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតនៃអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ 897 (IX) (ថ្ងៃទី ០៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥៤)។ ទើបតែដល់ឆ្នាំ ១៩៨១ ជាពេលដែលមហាសន្និបាតអំពាវនាវឱ្យគណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិបន្តការងាររបស់ខ្លួនទៅលើ សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើស។ សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំង សន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិ, សេចក្តី សម្រេចរបស់មហាសន្និបាតនៃអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ 36/106 (ថ្ងៃទី ១០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨១) មាត្រា ១។ សេចក្តី ព្រាងបន្តបន្ទាប់ត្រូវបានដាក់នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៦ និងដាក់ម្តងទៀតនៅឆ្នាំ ១៩៩១ ដែលបានរួមបញ្ចូលការកែប្រែនិយមន័យនៃ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដែលមានបទល្មើសថ្មីនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជាឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រកាន់ពូជសាសន៍ និងបទល្មើសនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន។ របាយការណ៍ទីបួនស្តីពី សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិ, ដោយលោក Doudou Thiam អ្នកធ្វើសេចក្តី រាយការណ៍ពិសេស, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/398 (ថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៨៦), ដែលត្រូវ បានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រប្រចាំឆ្នាំ របស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ, ឆ្នាំ ១៩៨៦, រ៉ូល II, (ផ្នែកទី ១) ឯកសារស្តីពី សម័យប្រជុំលើកទី ៣៨ ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/SER.A/1986/Add.1 (ផ្នែកទី ១), ទំព័រ ៥៥ ដល់ ៦១, ៨៥ ដល់ ៨៦។ របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិស្តីពីកិច្ចការនៃសម័យប្រជុំរបស់ខ្លួន លើកទី ៤៣, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ដល់ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩១, របាយការណ៍ផ្លូវការនៃមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជា ជាតិ (U.N. GAOR), សម័យប្រជុំលើកទី ៤៦, សេចក្តីបំពេញបន្ថែមលេខលេខ ១០, ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ A/46/10, ទំព័រ ១០១ ដល់ ១០៣។

²¹⁹ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ M.Charif Bassiouni ចំណងជើងថា៖ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរ ជាតិ, បោះពុម្ពលើកទី ២, ទំព័រ ១៨៨។

²²⁰ សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិ, នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់គណៈកម្មការនីតិ អន្តរជាតិស្តីពីកិច្ចការនៃសម័យប្រជុំលើកទី ៤៨ របស់ខ្លួន, ថ្ងៃទី ០៦ ខែ ឧសភា ដល់ ថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៦), ឯក សាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ លេខ A/51/10 ដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រប្រចាំឆ្នាំរបស់គណៈកម្មការ នីតិអន្តរជាតិ, ឆ្នាំ ១៩៩៦, រ៉ូល II, (ផ្នែកទី ២) ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/SER.A/1996/Add.1 (ផ្នែកទី ២), ទំព័រ ១៥ ដល់ ៥៦ (សូមមើលជាពិសេស មាត្រា ១៨ ត្រង់ទំព័រ ៤៧ ដល់ ៥០ ស្តីអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការ *មិនអាចត្រូវបាន* ដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ។ លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY²²¹ និង ICTR²²² មានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិដែរ ក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ហើយនៅពេលបង្កើតតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិទាំងនេះ អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិបានកត់សម្គាល់យ៉ាង ច្បាស់អំពីឋានៈជាច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិនៃនិយមន័យនេះ²²³។ ជាបន្តទៀត និយមន័យ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមាននៅក្នុងសេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិ ភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិឆ្នាំ ១៩៤៦ បានត្រឡប់ទៅរកនិយមន័យនៅក្នុងអត្ថបទកំណែដើម ដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នាច្រើនទៅនឹងនិយមន័យដែលមាននៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ប៉ុន្តែ មានភាពជាក់លាក់បន្ថែមទៀត។

១១៦. ដោយសារតែមានការប្រែប្រួលយ៉ាងសកម្ម និងការដែលគណៈកម្មការ ILC មិនបានបែងចែក ឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីការងារដែលត្រូវបំពេញតាមអាណត្តិរបស់ខ្លួន²²⁴ ទើបអង្គជំនុំជម្រះ

²²¹មាត្រា ៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY។

²²²មាត្រា ៣ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR។

²²³របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការ ដោយអនុលោមតាមកថាខណ្ឌ ២ នៃសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ ៨០៨, របាយការណ៍ផ្លូវការរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ (U.N. SCOR) ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ លេខ S/25704 (ថ្ងៃទី ០៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣), កថាខណ្ឌ ៣៥។

²²⁴មាត្រា ១៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ (នៅក្នុងនោះ គណៈកម្មាធិការនីតិអន្តរជាតិបានបញ្ជាក់ពី គោលបំណងរបស់ខ្លួនថា “ការបង្កើតនិងការរៀបចំជាប្រព័ន្ធ ដែលមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ជាងមុននៃវិធាននានានៃនីតិ អន្តរជាតិនៅក្នុងផ្នែកដែលមានទ្រឹស្តីច្បាប់ យុត្តិសាស្ត្រ និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋក្នុងលក្ខណៈទូលំទូលាយរួមគ្នាហើយ”)។ ប៉ុន្តែ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ១ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ ដែលបញ្ជាក់អំពីគោលបំណងរបស់ គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិថា “ការជម្រុញដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ច្បាប់អន្តរជាតិ និងក្រមនីយកម្មរបស់ខ្លួន”។ សូមមើលផង ដែរ របាយការណ៍របស់គណៈកម្មាធិការនីតិអន្តរជាតិស្តីពីសម័យប្រជុំលើកទីពីរ, ថ្ងៃទី ០៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥០, កថាខណ្ឌ ៩៦ បញ្ជាក់ថា “ចាប់តាំងពីពេលដែលគោលការណ៍ Nürnberg ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយមហាសន្និបាតរួមគ្នា ភារកិច្ចដែលបានប្រគល់ជូនគណៈកម្មការ គឺមិនត្រឹមតែសម្តែងអំពីការទទួលយក ដោយរីករាយនូវគោលការណ៍នៃច្បាប់ អន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបានបង្កើតគោលការណ៍នេះឡើងផងដែរ”។ របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរ ជាតិកត់ត្រាកិច្ចការនៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទីបីរបស់ខ្លួន, ថ្ងៃទី ១៦ ខែ ឧសភា ដល់ ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៥១, A/1858,

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការកំពូលមិនអាចសន្និដ្ឋានជាស្វ័យប្រវត្តិថា សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសអន្តរជាតិ របស់គណៈកម្មការ ILC តែងតែឆ្លុះបញ្ចាំងពី “ការអនុវត្តតួនាទីរបស់រដ្ឋ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ តុលាការ និងលទ្ធិនៃនីតិយ៉ាងទូលំទូលាយ” បាននោះទេ។ ហេតុដូច្នោះ នៅពេលពិចារណា អំពីបញ្ហាជាក់លាក់នានាជុំវិញធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមាននៅក្នុងដែន កំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវតែវាយតម្លៃ ដោយប្រុងប្រយ័ត្នអំពីសេចក្តីព្រាងក្រមរបស់គណៈកម្មការ ILC តាមរយៈភស្តុតាងនៃការ អនុវត្តតួនាទីរបស់រដ្ឋ និងការប្រកាសពីឆន្ទៈទទួលយកជាច្បាប់នាពេលនោះ ដើម្បីមាន លទ្ធភាពក្នុងការសម្រេចថា តើ នៅពេលណាដែលសេចក្តីព្រាងទាំងនេះ បានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពី ច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិ ប៉ុន្តែមិនមែន ថា តើនៅពេលណាដែលសេចក្តីព្រាងទាំងនោះ បង្ហាញឱ្យឃើញអំពីការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់គណៈកម្មាធិការ ILC អំពីការអភិវឌ្ឍច្បាប់ នាពេលអនាគតនោះទេ។

៤. គ. ការធ្វើឱ្យទៅជាធានាករនៃក្នុងកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងវិស័យស្តីពី
១៩៧៥ និង ១៩៧៩

(ទង្វើករណីទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា)

១១៧. នៅក្នុងទង្វើករណីទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង “មានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយសារមិនបានសម្រេចអំពីពិរុទ្ធភាពលើជន

បោះពុម្ពក្នុងព្រឹត្តិប័ត្ររបស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ, ឆ្នាំ១៩៥១, វ៉ុល II, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/SER.A/1951/Add.1, កថាខណ្ឌ ៥៥ ៥៧ ដល់ ៥៨ (ភាសាប្រែក្នុងការដាក់លេខកថាខណ្ឌ ៥៨ ទៅជា កថាខណ្ឌ ៥២ នៅក្នុងឯកសារដើម) (ក្នុងការបង្កើតរបបមន្តស្តីពីបទល្មើសនៅក្នុងសេចក្តីព្រាងនៃក្រម គណៈកម្មការ ILC បានមើលរំលងក្រមនីយកម្មនៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ និងការអភិវឌ្ឍន៍នៃច្បាប់ដែលត្រូវបានជម្រុញឱ្យបាន ប្រសើរនៅក្នុងពេលនោះ។ គណៈកម្មការមិនបានចាត់ទុកថា “ជាការចាំបាច់ក្នុងការបង្ហាញនូវវិសាលភាពជាក់លាក់ដែល គោលការណ៍ Nürnberg ផ្សេងៗទៀត បានបញ្ចូលនៅក្នុងសេចក្តីព្រាងក្រមនៃបទល្មើសប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខ របស់មនុស្សជាតិ។ មានតែការសំអាងទូទៅទៅលើគោលការណ៍ទាំងនេះប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាអាចអនុវត្ត បាន”)។

ជាប់ចោទពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករចំពោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស ២១²²⁵។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងដូច្នោះ ដោយផ្អែកលើទុក្ខីករណ៍ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង “មានកំហុសអង្គច្បាប់ នៅក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” ដោយ “ដាក់បញ្ចូលធាតុផ្សំនៃពលកម្មដោយបង្ខំ ទៅក្នុងនិយមន័យនេះ”²²⁶ និង “តម្រូវថា ពលកម្មដោយបង្ខំជាធាតុផ្សំចាំបាច់មួយនៃបទឧក្រិដ្ឋនេះ”²²⁷។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា ការធ្វើដូច្នោះ “មិនស្របទៅនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិ” នោះទេ និងថា នាពេលនោះ ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បានធ្វើទៅលើពួកអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស ២១²²⁸។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា និយមន័យដែលត្រឹមត្រូវនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺជា “ការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”²²⁹ និងសន្និដ្ឋានថា ស្របតាមនិយមន័យខាងលើ សំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស ២១ “បានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃនិយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ (...)”²³⁰។ អាស្រ័យហេតុនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានកំហុសក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ចំពោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅ

²²⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១០។
²²⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០១។
²²⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០២។
²²⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០៦ និង ២០៩។
²²⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០១, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kunarac និងជនដទៃទៀត*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-23&23/1, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*”), កថាខណ្ឌ ៥៣៩។
²³⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០៨ ដល់ ២០៩, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង *រឿងក្តី Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៣៩។

មន្ទីរ ស ២១ “ដោយពុំចាំបាច់កំណត់ ថាតើអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់ត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យធ្វើការ ឬដោយមិនស្ម័គ្រចិត្ត ដែរ ឬយ៉ាងណា”²³¹ នោះឡើយ។

១១៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា យោងតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក អ.វ.ត.ក មានយុត្តាធិការ“វិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ (...) ណាមួយដូចជា: (...) ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ (...)”²³²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងបានរកឃើញពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ ពីបទការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅ ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកលើទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ខ្លួន និង ដោយផ្អែកលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើរបស់ជនជាប់ចោទយោងតាមមាត្រា ២៩ ថ្មី នៃ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក²³³។

១១៩. នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគូសបញ្ជាក់អំពីច្បាប់ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត ពាក់ព័ន្ធនឹង ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះនេះបានសន្និដ្ឋានថា “ការហាមឃាត់ការធ្វើទាសភាព គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិយ៉ាងច្បាស់ លាស់”²³⁴។ បើតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការធ្វើឱ្យទៅជា ទាសករ“ត្រូវបានកំណត់ចរិតលក្ខណៈ តាមរយៈការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់

²³¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០៩។

²³²មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

²³³សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៤៨ ដល់ ៥៤៩។

²³⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krnojelac*, សំណុំ រឿងលេខ IT-97-25-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០២, (“សាលក្រមអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងក្នុង *រឿងក្តី Krnojelac*”), កថាខណ្ឌ ៣៥៣។

ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”²³⁵។ លើសពីនេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះនេះបានយល់ឃើញថា សញ្ញាណនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ រួមមាន៖

ការគ្រប់គ្រងលើការដើរហើររបស់មនុស្សណាម្នាក់ ការគ្រប់គ្រងជារូបវន្តលើកន្លែង រស់នៅ ការគ្រប់គ្រងលើផ្លូវចិត្ត ការចាត់វិធានការនានាដើម្បីទប់ស្កាត់ ឬរារាំងមិនឱ្យ គេចខ្លួន ការប្រើកម្លាំង ការគំរាមកំហែងនឹងប្រើកម្លាំង ឬការបង្ខិតបង្ខំ រយៈពេល នៃការធ្វើជាទាសករ ការអះអាងជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខ ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោម ការប្រព្រឹត្តយ៉ាងព្រៃផ្សៃ និងការរំលោភបំពាន ការគ្រប់គ្រងលើផ្លូវភេទ និងការធ្វើពល កម្មដោយបង្ខំ²³⁶។

១២០. ពាក់ព័ន្ធនឹងពលកម្មដោយបង្ខំ ឬដោយមិនស្ម័គ្រចិត្តនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់ សម្គាល់ឃើញថា អំពើនេះ“ក៏អាចចាត់ជាការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករផងដែរ”²³⁷។ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង យល់ឃើញថា នៅពេលកំណត់ ថាតើជាពលកម្មដោយបង្ខំ ឬដោយមិនស្ម័គ្រចិត្ត ហើយឈានដល់កម្រិតនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវផ្អែកលើ“កត្តាដែលបាន គូសបញ្ជាក់ខាងលើ”²³⁸។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានគូសបញ្ជាក់ថា ក្នុង កាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយចំនួន ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ តាមរយៈការធ្វើ ពលកម្មដោយបង្ខំ ឬដោយមិនស្ម័គ្រចិត្ត អាចមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់“ដោយមិនចាំបាច់មាន

²³⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kumarac និងជនដទៃ ទៀត*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-23&23/1, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kumarac”), កថាខណ្ឌ ១១៦។

²³⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kumarac*, កថាខណ្ឌ ១១៩។

²³⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៤, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Sesay*, សំណុំរឿង លេខ SCSL-04-15-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ០២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩, (“សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Sesay”), កថាខណ្ឌ ២០២។

²³⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៤, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុង រឿងក្តី *Sesay*, កថាខណ្ឌ ២០២។

ភស្តុតាងអំពីការធ្វើបាបបន្ថែម”²³⁹នោះទេ។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា “មិនចាំបាច់មានភស្តុតាងបង្ហាញថា ជនរងគ្រោះយល់ព្រម ឬមិនយល់ព្រមធ្វើជាទាសករនោះទេ ពីព្រោះការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ត្រូវបានកំណត់ដោយការប្រើប្រាស់អំណាចរបស់ចារី”²⁴⁰។

១២១. ចំណែកឯ *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត*នៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែមានការបង្ហាញថា “ចារីបានប្រើប្រាស់ដោយចេតនានូវអំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”²⁴¹។

១២២. នៅពេលយកនិយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មកអនុវត្តចំពោះអង្គហេតុ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា សំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកម្រិតត្រឹមតែ “អ្នកទោសមួយចំនួននៅមន្ទីរ ស ២១ និងព្រៃ ស ត្រូវគេបង្ខំឱ្យធ្វើការ” ប៉ុណ្ណោះ ដែលចំណុចនេះស្របគ្នាទៅនឹងអង្គហេតុប្តឹងចោទប្រកាន់ដែលមានក្នុងដីកាដោះស្រាយ នៅត្រង់ចំណុចបទចោទនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ²⁴²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកំណត់ថា “ពលកម្មដោយបង្ខំ ឬមិនស្ម័គ្រចិត្ត ដែលរួមទាំង ការឃុំខ្លួន (...)” នៃអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២៤ និង “អ្នកជាប់ឃុំឃាំងមួយចំនួនតូច ដែលត្រូវបានចាត់ឱ្យ

²³⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៤, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តី U.S ទល់នឹង Pohl និងជនដទៃទៀត*, “សាលក្រម”, ថ្ងៃទី ០៣ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៧, បោះពុម្ពផ្សាយក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពី *ការជំនុំជម្រះក្តីលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg ក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៦ ដល់ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៤៩, វ៉ុល V, ការិយាល័យបោះពុម្ពផ្សាយរបស់រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក, ឆ្នាំ ១៩៤៩ ដល់ ១៩៥៣, (“*រឿងក្តី Pohl*”), ទំព័រ ៩៧០, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Sesay*, កថាខណ្ឌ ២០៣។

²⁴⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៣, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១២០។

²⁴¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៥, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១១៦។

²⁴²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២២៥, ដកស្រង់ចេញពីដីកាដោះស្រាយដែលត្រូវបានកែប្រែ, កថាខណ្ឌ ១៣៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ធ្វើការនៅក្នុងមន្ទីរ ស ២១ (ទួលស្តែង)” បង្កើតបានជាអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ²⁴³។ បុគ្គលិកមន្ទីរ ស ២១ “បានប្រើប្រាស់អំណាច និងគ្រប់គ្រងទាំងស្រុង” លើអ្នកជាប់ឃុំឃាំង ទាំងនេះ ដែលពួកគេ“ពុំមានសិទ្ធិបដិសេធការងារដែលគេចាត់ឱ្យធ្វើនោះទេ ហើយក៏មិនបាន យល់ព្រមទៅនឹងលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនរបស់ពួកគេដែរ”²⁴⁴។

១២៣. ដើម្បីដោះស្រាយទុក្ខវេទនាដែលបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណា ឃើញថា មានបញ្ហាពីរនៅចំពោះមុខ៖

- ក) ថាតើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការកំណត់ និយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ នោះ។ និង
- ខ) ថាតើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការសម្រេច ដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ចំពោះតែអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ មួយចំនួនប៉ុណ្ណោះ ដែលបាន រងការដាក់ឱ្យធ្វើពលកម្មដោយបង្ខំ ហើយមិនចំពោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅ មន្ទីរ ស ២១ នោះទេ។

ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិនិត្យចំណុចនីមួយៗ ដូចខាងក្រោម។

៤. គ. ១. ការកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសកររបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

១២៤. ក្នុងការកំណត់ ថាតើនិយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺជានិយមន័យដែល អាចអនុវត្តបាន ដែរ ឬយ៉ាងណា យោងតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ដោយផ្អែកលើគោល

²⁴³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៦។
²⁴⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៦។

ការណ៍នីត្យានុកូលភាព អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណាជាបឋមទៅលើការអះអាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង “មានកំហុសក្នុងការដាក់បញ្ចូលធាតុផ្សំពលកម្មដោយបង្ខំ ទៅក្នុងនិយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”²⁴⁵ ថាជាធាតុផ្សំដែលតម្រូវចាំបាច់មួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ²⁴⁶។

១២៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ខ្លឹមសារនៃសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានពន្យល់ច្បាស់លាស់រួចហើយលើបញ្ហានេះ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបានកំណត់ដោយជាក់លាក់ ឬដោយប្រយោលអំពីការធ្វើពលកម្មដោយបង្ខំថា ជាធាតុផ្សំចាំបាច់មួយនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនោះឡើយ នៅពេលកំណត់អំពីធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករថា ជា“ការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”²⁴⁷។ នៅពេលធ្វើការពិចារណាពាក់ព័ន្ធនឹងការវិភាគអំពីការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា “ពលកម្មដោយបង្ខំ” គ្រាន់តែជាកត្តាមួយដែលត្រូវយកមកពិចារណាក្នុងចំណោម “សញ្ញាណជាច្រើននៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ”ប៉ុណ្ណោះ²⁴⁸។ ពុំមានកត្តាណាមួយត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជ្រើសយកជាកត្តាដែលសំខាន់ និងពាក់ព័ន្ធជាងគេ ដើម្បីកំណត់បានជាអំពីធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនោះទេ²⁴⁹។

១២៦. លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងយ៉ាងច្បាស់ថា “ពលកម្មដោយបង្ខំ (...) អាចជាការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ” បានផងដែរ²⁵⁰។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា ប្រសិនបើពិនិត្យមើលសញ្ញាណដែលពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ពលកម្មដោយបង្ខំ អាច

²⁴⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០១។
²⁴⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០២។
²⁴⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ១១៦។
²⁴⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២។
²⁴⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២។
²⁵⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៤, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Sesay, កថាខណ្ឌ ២០២ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ឈានទៅដល់កម្រិតជាអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករបាន ដោយពុំចាំបាច់មានភស្តុតាងបន្ថែមអំពី ការធ្វើបាបនោះទេ²⁵¹។ ជាលទ្ធផលនៃការកំណត់ទាំងនេះមានន័យថា ពលកម្មដោយបង្ខំ មិន មែនជាបុរេលក្ខខណ្ឌចាំបាច់សម្រាប់កំណត់ថា ជាអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នោះឡើយ។

១២៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាត្រឹមតែ ថាមានអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករក្នុងសំណុំរឿងនេះ ដែរ ឬយ៉ាងណា ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំ ឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ (ទួលស្តែង) និង ស ២៤ ដែលបានទទួលរងនូវការបង្ខំឱ្យធ្វើពលកម្ម។ ប៉ុន្តែ ការវិភាគអង្គហេតុដោយមានកម្រិតបែបនេះ ពុំអាចឈានទៅដល់ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន បានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាត់ទុកពលកម្មដោយបង្ខំថា ជាធាតុផ្សំចាំបាច់នៃនិយមន័យ តាមផ្លូវច្បាប់នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅពេលយកនិយមន័យនៃ ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករមកអនុវត្តចំពោះការផ្តល់សំអាងហេតុរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង គោរពតាមវិសាលភាពនៃបទចោទអំពីការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយដែលបានកម្រិតចំពោះតែអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ (ទួលស្តែង) និង ស ២៤ ដូចខាងក្រោម៖

អ្នកទោសមួយចំនួននៅមន្ទីរ ស ២១ និង ព្រៃស ត្រូវគេបង្ខំឱ្យធ្វើការ។ គ្រប់ទិដ្ឋភាព នៃការរស់នៅរបស់ពួកគេត្រូវបានយាមកាមយ៉ាងតឹងរឹង និងត្រូវបានចាត់ទុកជានូវ ផ្តាច់មុខដែលត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈការកម្រិតការដើរហើរ និងកន្លែងរស់នៅ ការ ចាត់វិធានការទប់ស្កាត់ ឬធ្វើឱ្យពួកគេព្យាបាត់នឹងការរត់គេច និងតាមរយៈការអនុវត្ត ដែលនាំឱ្យពួកគេប្រឈមនឹងអំពើហោរហោ។ ជាលទ្ធផលនៃអំពើទាំងនេះ អ្នកទោស ត្រូវបានដកហូតនូវសេរីភាពរបស់ពួកគេ²⁵²។

²⁵¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៤, ដកស្រង់ចេញពី *អៀងក្រី Pohl*, ទំព័រ ៩៧០។ សាលក្រមអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងក្នុង *អៀងក្រី Sesay*, កថាខណ្ឌ ២០៣។

²⁵²ដីកាដោះស្រាយដែលត្រូវបានកែប្រែ, កថាខណ្ឌ ១៣៥។

១២៨. តាមការលើកឡើងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា វិធាន ៩៨(២) នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង កម្រិតខ្ពស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិចារណាតែចំពោះ “អង្គហេតុទាំងឡាយណា ដែលមាននៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះ”។ ប៉ុន្តែ វិធាននេះមិនបានដាក់កំហិតឱ្យ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិចារណាចំពោះអង្គហេតុដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងច្បាស់លាស់ជា មួយបទចោទនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ នោះទេ²⁵³។ ជាការពិត“អង្គជំនុំជម្រះអាចផ្លាស់ប្តូរ ការកំណត់បទចោទដែលបានកំណត់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះបាន (...)”²⁵⁴។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងបន្តពិចារណា ថាតើសំអាងហេតុទាំងមូលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ទីរ ស ២១ ចំពោះបទចោទដទៃទៀត បានគាំទ្រដល់ការកំណត់ តាមផ្លូវច្បាប់ថា អ្នកជាប់ឃុំយ៉ាងទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស ២១ ត្រូវបានគេធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដែរ ឬ យ៉ាងណា។

១២៩. ផ្អែកលើមូលដ្ឋានខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការអះអាងរបស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា និយមន័យនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីពលកម្មដោយបង្ខំ នោះ ពុំមានមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវ នោះទេ។

១៣០. ចំពោះការកំណត់និយមន័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អំពីការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករដូច បានកត់សម្គាល់ខាងលើ មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក តម្រូវឱ្យអង្គជំនុំ ជម្រះ អនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនលើរឿងក្តី ស្របតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពអន្តរជាតិ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយដែល កំណត់ថា គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិន្ទុពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ណាមួយ ដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុង ខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ²⁵⁵។

²⁵³វិធាន ៩៨(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

²⁵⁴វិធាន ៩៨(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

²⁵⁵មាត្រា ៣៣ ថ្មី (២) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ មាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

១៣១. អនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩២៦ ស្តីពីការទប់ស្កាត់ការជួញដូរទាសករ និងទាសភាព (“អនុសញ្ញាស្តីពី ទាសភាព”) ដែលចូលជាធរមាននៅឆ្នាំ ១៩២៧ ពីដំបូងបានកំណត់និយមន័យទាសភាពថា ជា “ស្ថានភាព ឬលក្ខខណ្ឌនៃមនុស្សម្នាក់ដែលស្ថិតក្រោមការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំង អស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់”²⁵⁶។ អនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាពនេះត្រូវបានបំពេញបន្ថែមដោយអនុសញ្ញា បន្ថែមឆ្នាំ ១៩៥៦ ស្តីពីការលុបបំបាត់ទាសភាព ការជួញដូរទាសករ និងស្ថាប័ន និងទឹកនៃឆ្នាំ អនុវត្តដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងទាសភាព (“អនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាស ភាព”) ដែលចូលជាធរមានក្នុងឆ្នាំ ១៩៥៧ និងបានបញ្ជាក់ឡើងវិញអំពីនិយមន័យនៃទាសភាព ដែលមានកំណត់នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព²⁵⁷។ ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ មានរដ្ឋសរុបទាំងអស់ ចំនួន ៥៦ បានក្លាយជាភាគីនៃអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាពនេះ²⁵⁸ និងមានរដ្ឋចំនួន ៨២ បានក្លាយ ជាភាគីនៃអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព²⁵⁹។ ប្រទេសកម្ពុជាបានចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញា

²⁵⁶អនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ក្រាបពាណិជ្ជកម្មទាសករ និងទាសភាព អនុម័តថ្ងៃទី ២៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩២៦ និងចូលជាធរមាន នៅថ្ងៃទី ៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩២៧, វ៉ុល ៦០ សន្និសីទនៃលេខលំដាប់សន្និសីទប្រជាជាតិ ទំព័រ ២៥៤ (60 LNTS 254), (“ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩២៧”) (“អនុសញ្ញាទាសភាព”) មាត្រា ១(១)។

²⁵⁷មាត្រា ៧(ក) នៃអនុសញ្ញាបំពេញបន្ថែមស្តីពីការលុបបំបាត់ទាសភាព ពាណិជ្ជកម្មទាសករ និងស្ថាប័ន និងការអនុវត្ត ប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងទាសភាពដែលត្រូវបានអនុម័ត ថ្ងៃទី ០៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៥៦, វ៉ុល ២២៦ លេខលំដាប់សន្និសីទ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៣ (226 U.N.T.S 3), (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៥៧) (“អនុ សញ្ញាទាសភាពបំពេញបន្ថែម”) ។

²⁵⁸កម្រងអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ, សន្និសីទពហុភាគីដែលបានដាក់នៅអគ្គលេខាធិការ (MTDSG), ឋានៈ របស់សន្និសីទ, ជំពូក XVIII.3, “បញ្ហាព្រហ្មទណ្ឌៈ អនុសញ្ញាទាសភាព” < [http://treaties.un.org/Home.aspx? lang=en](http://treaties.un.org/Home.aspx?lang=en) >។ តួលេខនេះ រួមមានការចូលជាសមាជិក សន្តិកម្ម និងការឱ្យសច្ចាប័ន។

²⁵⁹កម្រងអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ, សន្និសីទពហុភាគីដែលបានដាក់នៅអគ្គលេខាធិការ, ឋានៈរបស់សន្និសីទ, ជំពូក XVIII.4, “បញ្ហាព្រហ្មទណ្ឌៈ អនុសញ្ញាបំពេញបន្ថែមស្តីពីការលុបបំបាត់ទាសភាព ពាណិជ្ជកម្មទាសករ ទាំងស្ថាប័ន និងការអនុវត្តប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងទាសភាព”។

បន្ថែមស្តីពីទាសភាពនេះ នៅឆ្នាំ ១៩៥៧²⁶⁰។ និយមន័យនៃទាសភាពនៅក្នុងអនុសញ្ញាទាំងនេះ ត្រូវបានបន្តប្រើប្រាស់²⁶¹ និងទទួលស្គាល់ជាសាកលថា ជាបទប្បញ្ញត្តិគ្រឹះសម្រាប់និយមន័យ នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩²⁶² តាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិផងដែរ។

១៣២. បន្ទាប់ពីមានអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករត្រូវបានបញ្ញត្តិលើកដំបូងជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងមាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) មាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE) មាត្រា II (១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង និងគោលការណ៍ Nuremberg VI (គ) គោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០²⁶³។ តុលាការដែលបង្កើតក្រោយសង្គ្រាមលោកលើក ទី II ដែលជាតុលាការដំបូងគេបង្អស់ក្នុងការចោទប្រកាន់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះ

²⁶⁰កម្រងអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ, MTDSG, ឋានៈរបស់សន្និសីទ, ជំពូក XVIII.4, “បញ្ហាព្រហ្មទណ្ឌៈ អនុសញ្ញាបំពេញបន្ថែមស្តីពីការលុបបំបាត់ទាសភាព ពាណិជ្ជកម្មទាសករ និងស្ថាប័ន និងការអនុវត្តប្រហាក់ប្រហែលទៅ នឹងទាសភាព” ។

²⁶¹សូមមើលឧទា. មាត្រា ៧(២)(គ) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ អនុម័តនៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៨, រ៉ូល ២១៨៧ លេខលំដាប់សន្និសីទរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៣ (2187 U.N.T.S 3), (ចូល ជាធរមាននៅថ្ងៃទី ០១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០២) (“លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC”)។

²⁶²សូមមើលឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ១១៧ ដល់ ១២៤។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងរឿងក្តី Sesay, កថាខណ្ឌ ១៩៦ ដល់ ២០០។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Krnojelac, កថាខណ្ឌ ៣៥០ និង ៣៥៣។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ៥១៩ ដល់ ៥៣៧ និងកថាខណ្ឌ ៥៣៩ ដល់ ៥៤៣។ នៅពេលដែលរឿងក្តីទាំងនេះបកស្រាយពន្យល់អំពីការវិវត្តនៃសញ្ញាណផ្សេងៗនៃទម្រង់ថ្មីនៃអំពើធ្វើឱ្យ ទៅជាទាសករថា ជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ចាប់តាំងពីអនុសញ្ញា ទាសភាពដែលស្ថិតនៅក្រៅដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក រឿងក្តីទាំងនេះគួសបញ្ជាក់ដោយឥតល្អៀងនូវ និយមន័យជាមូលដ្ឋាននៃពាក្យទាសភាពនេះ ដែលដំបូងឡើយត្រូវបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លាស់ក្នុងអនុសញ្ញាទាសភាព ថា ជានិយមន័យដែលយកមកអនុវត្តបាននៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។

²⁶³មាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ។ មាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិចុង បូព៌ា។ មាត្រា II(១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។ គោលការណ៍ VI(គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ។

ពុំបានបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់អំពីធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬបកស្រាយនិយមន័យដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាពនោះឡើយ។ ប៉ុន្តែ តុលាការនេះបានវិភាគទៅលើខ្លឹមសារ ដែលតុលាការអន្តរជាតិដែលបង្កើតក្រោយមកទៀតបានឃើញថា កត្តាដែលកើតចេញពីការវិភាគនេះ គឺជាការបង្ហាញពីអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករដែលជាបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ²⁶⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាឃើញថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលបានធ្វើដោយតុលាការបង្កើតក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II រួមជាមួយនឹងនិយមន័យនៃទាសភាពដែលបានកំណត់ក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាពឆ្នាំ ១៩៤៦ បានបង្ហាញអំពីស្ថានភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងនិយមន័យនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នាពេលនោះ។

១៣៣. នៅក្នុងសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ជនជាប់ចោទចំនួន ១២ នាក់ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ ពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម តាមរយៈការចូលរួមរបស់ពួកគេនៅក្នុងកម្មវិធីពលកម្មទាសកររបស់ពួកណាហ្ស៊ី (Nazi) ហើយជនជាប់ចោទម្នាក់ទៀត គឺ Baldur Von Shirach ត្រូវបានតុលាការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ²⁶⁵។ នៅក្នុងសំណុំរឿងហេតុប្រឆាំងខ្លួន តុលាការនេះបានផ្តោតលើទិដ្ឋភាពនៃកម្មវិធី ដូចខាងក្រោម៖

- ថា តើ ពលករទាំងឡាយមានសេរីភាពកម្រិតណាក្នុងការជ្រើសរើសធ្វើការងារឱ្យពួកអាណ្លីម៉ង់

²⁶⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kumarac*, កថាខណ្ឌ ៥២៣ ដល់ ៥២៥ និង ៥៤២។ សូមមើលផងដែរសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kumarac*, កថាខណ្ឌ ១១៩។

²⁶⁵សាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៧៩ ដល់ ២៨២, ២៨៨ ដល់ ៣០១, ៣០៤ ដល់ ៣០៧, ៣១៧ ដល់ ៣២២, ៣២៧ ដល់ ៣៣៣, ៣៣៨ ដល់ ៣៤១។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា នៅក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ពុំបានបែងចែក ឱ្យដាច់ពីគ្នារវាងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ។

- ថា តើ ពលករទាំងនោះត្រូវបានផ្ទេរ និងចាត់ចែង ក្នុងលក្ខខណ្ឌយ៉ាងណាខ្លះ និង
- ថា តើ ពលករទាំងនោះត្រូវបានជ្រើសរើស និងជិះជាន់ពលកម្មក្នុងគោលបំណង អ្វីខ្លះ²⁶⁶ ។

១៣៤. តុលាការនេះយល់ឃើញថា យ៉ាងហោចណាស់មានមនុស្សចំនួន ៥.០០០.០០០ (ប្រាំលាន) នាក់ ត្រូវបាននាំទៅប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ ដើម្បីធ្វើការក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម និងកសិកម្មអាណ្លីម៉ង់²⁶⁷ ។ បន្ទាប់ពីឆ្លងផ្លូវភ្នំតាង ក្នុងនោះរួមទាំងចម្លើយរបស់ជនជាប់ចោទ Fritz Saukel ជាឧត្តមសេនីយ៍វិសាមញ្ញទទួលបន្ទុកលើការប្រើប្រាស់កម្លាំងពលកម្ម ដែលបានលើកឡើងថា “ក្នុងចំណោមកម្មករចំនួន ៥.០០០.០០០ (ប្រាំលាន) នាក់ ដែលបានមកដល់ប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ មានកម្មករចំនួន ២០០.០០០ (ពីរសែន) នាក់ ពុំបានមកដោយស្ម័គ្រចិត្តនោះទេ”²⁶⁸ តុលាការ បានសន្និដ្ឋានថា ទោះបីជាមានពលករមួយចំនួនដែលមកពីអឺរ៉ុបខាងលិច ពីដំបូងត្រូវបានគេ ជ្រើសរើសឱ្យធ្វើការដោយស្ម័គ្រចិត្តក៏ដោយ ក៏ពលករមួយចំនួនធំ ត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យចាកចេញ ពីលំនៅដ្ឋាន ដើម្បីទៅធ្វើការក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម និងធ្វើសឹកសង្គ្រាមរបស់អាណ្លីម៉ង់²⁶⁹ ។ មានករណីជាច្រើន ដែលការកេណ្ឌកម្លាំងពលករ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយវិធីបន្ទាន់ និង ហិង្សា²⁷⁰ ។

១៣៥. តុលាការនេះក៏បានយល់ឃើញផងដែរថា ជាទូទៅ ពលករទាំងឡាយត្រូវបានគេប្រព្រឹត្តលើ យ៉ាងព្រៃផ្សៃ និងអមនុស្សធម៌ នៅពេលដែលពួកគេត្រូវបាននាំទៅដល់ប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ និង

²⁶⁶ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៣ ដល់ ២៤៧។

²⁶⁷ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៣។

²⁶⁸ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I ទំព័រ ២៤៤។

²⁶⁹ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I ទំព័រ ២៤៥ ដល់ ២៤៥។

“ការតាមស្វែងរកចាប់មនុស្សបានប្រព្រឹត្តទៅនៅតាមផ្លូវថ្នល់ នៅតាមរោងភាពយន្ត និងតាមវិហារសាសនាគ្រិស្ត និងនៅ ពេលយប់ នៅតាមផ្ទះនីមួយៗ។ ជួនកាល ផ្ទះទាំងនេះត្រូវបានដុតកម្ទេចចោល ហើយចាប់សមាជិកគ្រួសារធ្វើជាចំណាប់ ខ្លាំង គឺជាអំពើដែលជនជាប់ចោទ Rosenberg បានពិពណ៌នាថា មានប្រភពរបស់វាចេញមកពី **ពួកសម័យដ៏ឆ្នោងពិតនៃ ពាណិជ្ជកម្មទាសករ**”។ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៥។

នៅពេលធ្វើការនៅក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្មរបស់អាណ្លីម៉ង់²⁷¹។ ការប្រព្រឹត្តលើពលករបានធ្វើឡើងតាមរយៈការណែនាំរបស់ជនជាប់ចោទ Sauckel ដែលតម្រូវឱ្យ“ពលករប្រុសៗទាំងអស់ត្រូវទទួលអាហារ ទទួលជម្រក និងការប្រព្រឹត្តគ្រប់មធ្យោបាយដើម្បីរកងប្រវត្តិករគេឱ្យបានច្រើនបំផុត តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដោយធ្វើយ៉ាងណាឱ្យមានការចំណាយតិចបំផុត”²⁷²។ ជារឿយៗ ពលករទាំងឡាយពុំទទួលបានម្ហូបអាហារ សម្លៀកបំពាក់ គ្រឿងសម្ភារៈអនាម័យ និងកំដៅគ្រប់គ្រាន់ ហើយត្រូវបានគេដាក់ទណ្ឌកម្មយ៉ាងសាហាវយង់ឃ្នង²⁷³។ ជំនុំប្រមូលផ្តុំត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ធ្វើជាកន្លែងសម្រាប់ផ្តល់កម្លាំង ពលកម្មហើយអ្នកដែលនៅក្នុងជំនុំនោះត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យ“ធ្វើការឱ្យអស់ពីកម្លាំងកាយ”²⁷⁴។ បន្ថែមលើនេះ មានភស្តុតាងបង្ហាញឱ្យឃើញថា ពលការិនីដែលត្រូវបានគេនាំទៅធ្វើការជាអ្នកបម្រើតាមផ្ទះ និងតាមកសិដ្ឋាន ពុំទទួលបានពេលឈប់សម្រាក ប៉ុន្តែ មានឱកាសតិចតួចបំផុតដែលពួកគាត់ត្រូវបានគេផ្តល់រង្វាន់ដោយអនុញ្ញាតឱ្យចេញក្រៅផ្ទះបានពីរ ឬបីម៉ោង ចំពោះការបំពេញការងារបានល្អ²⁷⁵។

១៣៦. លើសពីនេះទៅទៀត តុលាការរកឃើញថា៖

²⁷¹សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៦៖
 ភស្តុតាងបានបង្ហាញថា កម្មករដែលត្រូវកំណត់យកទៅចក្រភពទីបីអាណ្លីម៉ង់ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅក្រោមការយាមកាម ហើយជារឿយៗ ពួកគេទាំងនេះត្រូវបានដាក់ប្រជ្រៀតគ្នាក្នុងទូរថង់ ដោយពុំមានកំដៅ អាហារ សម្លៀកបំពាក់ ឬបរិក្ខារអនាម័យគ្រប់គ្រាន់ឡើយ។ ភស្តុតាងបានបង្ហាញទៀតថា ការប្រព្រឹត្តតមកលើពលករនៅប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ ក្នុងករណីជាច្រើន គឺត្រូវបានធ្វើឡើងដោយព្រៃផ្សៃ និងប្រមាថម៉ាកងាយ។ ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងការងារ Krupp Works នៅ Essen បានបង្ហាញថា កម្មករត្រូវបានដាក់ទណ្ឌកម្មដែលជាប្រភេទសាហាវយង់ឃ្នងបំផុត។

²⁷²សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៥។

²⁷³សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៦។

²⁷⁴សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៦។

²⁷⁵សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល III, កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី, ថ្ងៃទី ០១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៥ ដល់ ថ្ងៃទី ១៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៥, ទំព័រ ៤៥២។

“គោលនយោបាយទូទៅ ក្នុងការកេណ្ឌកម្លាំងពលកម្មទាសករ” ដូចដែលជនជាប់ចោទ
 ឈ្មោះ SAUCKEL បានលើកឡើងថា “ដើម្បីប្រើប្រាស់រាល់ធនធានដ៏សម្បូរបែប
 និងមហិមាដែលកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់យើងវាយដណ្តើមបាន និងរក្សាឱ្យបាន
 គង់វង់សម្រាប់ពួកយើង (...) ដើម្បីបំបាក់សញ្ញាផលកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងផ្គត់
 ផ្គង់មាតុភូមិ ផងដែរ។ វត្ថុធាតុដើមព្រមទាំងទឹកដីមានជីវជាតិ និងកម្លាំងពលកម្ម
 មនុស្សដែលយើងវាយដណ្តើមបាន នឹងត្រូវប្រើប្រាស់ឱ្យបានពេញលេញ និងយកចិត្ត
 ទុកដាក់ខ្ពស់បំផុត ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់
 អាណ្លីម៉ង់ (...)”²⁷⁶។

១៣៧. អាស្រ័យហេតុនេះ សេវាពលកម្មដោយបង្ខំត្រូវតែបង្កើតឱ្យមាននៅលើទឹកដីដែលបានកាន់កាប់
 ទាំងនោះ ដើម្បី“ជួយដល់សេដ្ឋកិច្ចសង្គ្រាមអាណ្លីម៉ង់” ហើយពលកររបរទេសត្រូវបាននាំទៅ
 ប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ផងដែរ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការកម្លាំងពលកម្ម ក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម
 អាណ្លីម៉ង់²⁷⁷។ យ៉ាងហោចណាស់ មានពលករវិនិច្ឆ័យ ៥០០.០០០ (ប្រាំសែន) នាក់ ត្រូវបាន
 គេនាំទៅប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ ដើម្បីធ្វើការងារជា “ពលករវិនិច្ឆ័យស្រុក” អ្នកបម្រើតាមផ្ទះ និង
 នៅតាមស្រែចំការ²⁷⁸។ ជាទីបញ្ចប់ គោលបំណងមួយទៀតនៃកម្មវិធីពលកម្មទាសករ យោង
 តាមការបញ្ជាក់របស់ជនជាប់ចោទ Hermann Wilhelm Göring²⁷⁹ គឺ“សម្រាប់ហេតុផល
 សន្តិសុខដើម្បីកុំឱ្យពួកវាបញ្ចេញសកម្មភាពនៅក្នុងប្រទេសរបស់ពួកវា និងដើម្បីកុំឱ្យប្រឆាំង
 នឹងយើង”²⁸⁰។

១៣៨. ការសម្រេច ដាក់ពិន្ទុភាពពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ
 ដោយតុលាការ បានផ្អែកស្ទើរទាំងស្រុងលើតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការរៀបចំផែនការ

²⁷⁶សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៧។
²⁷⁷សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៣ ដល់ ២៤៤។
²⁷⁸សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ៣៤០។
²⁷⁹តុលាការរកឃើញថា ជនជាប់ចោទ“ជាមនុស្សដែលមានការកត់សម្គាល់ជាងគេបំផុតនៅក្នុងរបបណាហ្សី”បន្ទាប់ពី
 Hitler, សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៧៩។
²⁸⁰សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អវ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បញ្ហា អនុវត្ត ត្រួតត្រា ឬ ចូលរួមក្នុងការផ្ទេរមនុស្ស ការជ្រើសរើសមនុស្សមកធ្វើការ និងការ
រំលោភបំពានជាប្រព័ន្ធលើពលករដែលមិនស្ម័គ្រចិត្ត នៅក្រោមគោលនយោបាយពលកម្ម
ទាសកររបស់ពួកណាហ្ស៊ី (Nazi)²⁸¹។ ពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំអត្តនោម័តរបស់ជនជាប់ចោទ
តុលាការបានយល់ឃើញថា ជនជាប់ចោទនីមួយៗសុទ្ធតែមានចេតនាចូលរួមក្នុងកម្មវិធីពល
កម្មទាសករ ដោយផ្អែកលើភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ចោទបានដឹង និងបានចូលរួម
ដោយស្ម័គ្រចិត្តក្នុងកម្មវិធីនេះ²⁸²។

១៣៩. បន្ទាប់មកទៀត មានសាលក្រមជាច្រើនរបស់តុលាការយោធា Nuremberg ក្រោមច្បាប់
លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង បានរកឃើញបន្ថែមទៀតនូវកត្តានានាទាក់ទិនទៅនឹងការ
កំណត់និយមន័យ នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិស្របតាម
ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ នៅពេលធ្វើការពិចារណាអំពីអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ក្នុងផ្នែក
នៃឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមនៅពេលនោះ អំពើទាំងនេះត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង
មនុស្សជាតិក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរ²⁸³។ ប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងសាលក្រមរបស់តុលាការ
យោធាអន្តរជាតិដែរ ពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ តុលាការ
ទាំងនេះបានពិចារណាអំពីលក្ខខណ្ឌនៃការកេណ្ឌកម្លាំងពលករ ការផ្ទេរ និងការប្រព្រឹត្តទៅលើ
ពលករទាំងឡាយ ក្នុងកម្មវិធីពលកម្មទាសកររបស់ពួកណាហ្ស៊ី (Nazi) ជាមួយនឹងគោល
បំណងនៃកម្មវិធីនេះ ក្នុងការកំណត់ ថាតើពលកម្មដោយបង្ខំ ចាត់ទុកជាអំពើធ្វើឱ្យទៅ
ជាទាសករ²⁸⁴ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ចំពោះធាតុផ្សំអត្តនោម័តវិញ តុលាការបានពិចារណា

²⁸¹សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៧៩ ដល់ ៣៤១។
²⁸²សូមមើលឧទា. សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨១, ២៩០, ២៩៣, ២៩៦, ២៩៨, ៣០១, ៣០៦ ដល់ ៣០៧, ៣១៨ ដល់ ៣២១, ៣២៩ ដល់ ៣៣០, ៣៣៩ ដល់ ៣៤០។
²⁸³សូមមើលឧទា. រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Milch, បោះពុម្ពឡើងវិញព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការការពារជំនុំជម្រះក្តីនៃឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuernberg នៅក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, វ៉ុល II, (“រឿងក្តី Milch”), ទំព័រ ៧៩១។
²⁸⁴សូមមើលឧទា. រឿងក្តី Milch ទំព័រ ៧៧៩ ដល់ ៧៨៥ និង ទំព័រ ៧៨៩ ដល់ ៧៩០។ រឿងក្តី Poh , ទំព័រ ៩៧០។ រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Flick និងជនដទៃទៀត, បោះពុម្ពឡើងវិញព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការការពារជំនុំជម្រះក្តីលើឧក្រិដ្ឋជន

ថាតើជនជាប់ចោទមានចេតនា ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលដឹងពីគោលនយោបាយពលកម្ម ទាសករ និងបានចូលរួមដោយស្ម័គ្រចិត្តក្នុងកម្មវិធីនេះ²⁸⁵។

១៤០. ជាឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តី *Milch* ជនជាប់ចោទ Erhard Milch ដែលគ្រប់គ្រងឧស្សាហកម្មយន្តហោះអាណ្លឺម៉ង់²⁸⁶ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារចំពោះពលកម្មទាសករ និងការនាំមនុស្សទៅធ្វើពលកម្មទាសករ ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ²⁸⁷។ នៅពេលតុលាការយោធា Nuernberg បានបដិសេធពាក្យការពារខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទដែលបានលើកឡើងថាពលករទាំងឡាយមានសេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើស នៅពេលចុះ“កិច្ចសន្យាការងារ”ជាមួយឧស្សាហកម្មយោធាអាណ្លឺម៉ង់ដែលតុលាការនេះ បានលើកឡើងនៅក្នុងប្រយោគដែលត្រូវបានគេលើកយកជាញឹកញាប់ថា៖

សង្គ្រាម នៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuernberg នៅក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, វ៉ុល VI, (“រឿងក្តី Flick”), ទំព័រ ១១៩៥ ដល់ ១១៩៦។ រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Krauch និងជនដទៃទៀត, បោះពុម្ពឡើងវិញក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការជំនុំជម្រះក្តីលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuernberg នៅក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, វ៉ុល VIII, (“រឿងក្តី I.G. Farben”), ទំព័រ ១១៧២ ដល់ ១១៧៣។ រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Krupp និងជនដទៃទៀត, បោះពុម្ពឡើងវិញក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការជំនុំជម្រះក្តីលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuernberg នៅក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, វ៉ុល IX, (“រឿងក្តី Krupp”), ទំព័រ ១៣៩៦ ដល់ ១៤០៩។ រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Weizsaecker និងជនដទៃ ទៀត, បោះពុម្ពឡើងវិញក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការ ជំនុំជម្រះក្តីលើឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuernberg នៅក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, វ៉ុល XIV, (“រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ”), ទំព័រ ៧៩៤ ដល់ ៨០០។

²⁸⁵ សូមមើលឧទា. រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៨៥ ដល់ ៧៨៨, រឿងក្តី *Pohl*, ទំព័រ ៩៨០ ដល់ ៩៨៤, ៩៩០, ទំព័រ ៩៩៣ ដល់ ៩៩៥, ទំព័រ ៩៩៧ ដល់ ៩៩៩, ទំព័រ ១០០០ ដល់ ១០០១, ទំព័រ ១០០៥ ដល់ ១០០៩, ទំព័រ ១០១៤ ដល់ ១០១៥, ទំព័រ ១០២១ ដល់ ១០២៣, ទំព័រ ១០៤៥ ដល់ ១០៤៨, ទំព័រ ១០៥០ ដល់ ១០៥១។ រឿងក្តី *Flick*, ទំព័រ ១២០២។ រឿងក្តី *I.G Farben*, ទំព័រ ១១៧៩-១១៩៥។ រឿងក្តី *Krupp*, ទំព័រ ១៤៣៨ ដល់ ១៤៤២ និងទំព័រ ១៤៤៩។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, ទំព័រ ៨០០ ដល់ ៨៥៤។

²⁸⁶ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៧៩ និង ៧៨៥។

²⁸⁷ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៧៩ និង ៧៩០។

[ពួកជ្វីហ្វ Slavic] គឺពិតជាទាសករដែលត្រូវបានចាប់ជំរិត ចាត់ជាក្រុម និងគ្រប់គ្រង យ៉ាងតឹងរ៉ឹងឃ្លាលក្រោមការយាមកាមពីឆ្នាំប្រដាប់អាវុធ និងត្រូវធ្វើការរហូតដល់ ស្លាប់ ដោយសារជំងឺ ភាពអត់ឃ្លាន [និង] ការបាក់កម្លាំង។ (...) ចំណែកឯពលករ បរទេសទាំងឡាយដែលមិនមែនជាពួកជ្វីហ្វវិញ (...) ពួកគេត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិក្នុង ការដើរហើរដោយសេរី ឬសិទ្ធិក្នុងការជ្រើសរើសលំនៅដ្ឋានរបស់ខ្លួន សិទ្ធិរស់នៅក្នុង គេហដ្ឋានជុំក្រុមគ្រួសារ សិទ្ធិចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា និងអប់រំកូនចៅរបស់ខ្លួន សិទ្ធិរៀប ការ សិទ្ធិដើរហើរទៅកាន់ទីសាធារណៈតាមចំណូលចិត្តរបស់ខ្លួន សិទ្ធិចរចាជា លក្ខណៈបុគ្គល ឬតាមរយៈអ្នកតំណាងតាមការជ្រើសរើសនូវលក្ខខណ្ឌការងាររបស់ ខ្លួន សិទ្ធិក្នុងការបង្កើតសហជីព សិទ្ធិបញ្ចេញមតិ ឬទស្សនៈដោយសេរីផ្សេងៗទៀត សិទ្ធិក្នុងការប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយអហិង្សា ហើយជាញឹកញាប់ ពួកគេត្រូវបានដកហូត សិទ្ធិក្នុងការគោរពបូជាសាសនាទៅតាមជំនឿរបស់ខ្លួន។ ទាំងអស់នេះ គឺជាសញ្ញាណ នៃទាសភាព មិនមែនជាការបំពេញការងារដោយសេរីតាមកិច្ចសន្យា នោះទេ²⁸⁸។

១៤១. ពាក់ព័ន្ធនឹងភស្តុតាងនៃ *ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត* របស់ជនជាប់ចោទ ពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ តុលាការនេះបានកត់សម្គាល់ថា ជនជាប់ចោទបានដឹងអំពីរបៀបកេណ្ឌ និងរបៀបប្រព្រឹត្តលើ ពលករ²⁸⁹។ ជនជាប់ចោទបានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំយ៉ាងហោចណាស់ចំនួន ១៥ ដង ដែល ត្រូវបានគេលាតត្រដាងថា មានការប្រើប្រាស់នូវវិធីសាស្ត្រដ៏សាហាវយោរយៅ ដើម្បីបង្ខំឱ្យ ជនស៊ីវិលបរទេសមកធ្វើការនៅក្នុងខណ្ឌហាកម្មអាណ្លីម៉ង់²⁹⁰។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ជនជាប់ចោទ បានជំរុញដោយផ្ទាល់នូវការអនុវត្តមធ្យោបាយដ៏តឹងរ៉ឹង និងបង្ខិតបង្ខំយ៉ាងខ្លាំងជាងមុន ដើម្បី ធានានូវការផ្គត់ផ្គង់កម្លាំងពលករឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់²⁹¹។

១៤២. លើសពីនេះទៅទៀត នៅក្នុងរឿងក្តី *Pohl និងជនដទៃទៀត* នៅពេលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ លើជនជាប់ចោទមួយចំនួនធំ ដែលជាសមាជិករបស់ទីស្នាក់ការកណ្តាល (“ទីស្នាក់ការ

²⁸⁸ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៨៩។
²⁸⁹ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៨៥ ដល់ ៧៨៧។
²⁹⁰ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៨៥ ដល់ ៧៨៦។
²⁹¹ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៧៨៦ ដល់ ៧៨៧។

កណ្តាល”) ដែលជានាយកដ្ឋានមួយក្នុងចំណោមនាយកដ្ឋានចម្បងៗទាំង ១២ នៃស្ថាប័នសន្តិសុខ (SS)²⁹² ពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តុលាការយោធា Nuernberg បានកត់សម្គាល់ថា ជនជាប់ចោទបានចាត់ទុកជនស៊ីវិលនៅប្រទេសដែលខ្លួនកាន់កាប់ ត្រូវបាននាំមកដើម្បីធ្វើពលកម្មទាសករ ថា ត្រឹមតែជា“ផ្នែកមួយនៃជ័យភណ្ឌរបស់អ្នកឈ្នះ”តែប៉ុណ្ណោះ²⁹³។ ក្នុងការកំណត់អំពីវិសាលភាពនៃ*ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ តុលាការបានសន្និដ្ឋានថា ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងក្នុងជំរុំប្រមូលផ្តុំដែលត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ជាកម្លាំងពលកម្មទាសករសម្រាប់ឧស្សាហកម្មអាណ្លីម៉ង់ “យើងអាចលុបបំបាត់ចោលរាល់ភស្តុតាងនៃការធ្វើបាប អាចមើលរំលងការស្រែកឃ្លាន ការវាយដំ និងអំពើឃោរឃៅដទៃទៀត ប៉ុន្តែ អង្គហេតុនៃទាសភាពដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ គឺការធ្វើពលកម្មដោយបង្ខំ និងគ្មានប្រាក់កម្រៃ នៅតែមានអត្ថិភាពដដែល។ (...) ទាសភាពដែលមិនមានការស្ម័គ្រចិត្ត នៅតែជាទាសភាពដដែល ទោះបីជាមានការប្រព្រឹត្តដោយមនុស្សធម៌ខ្លះៗក៏ដោយ”²⁹⁴។

១៤៣. ពាក់ព័ន្ធនឹង*ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត*របស់ជនជាប់ចោទចំពោះអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ តុលាការនេះបានកត់សម្គាល់ថា ជនជាប់ចោទ Oswald Pohl គឺជាប្រធានទីស្នាក់ការកណ្តាល (SS)²⁹⁵។ ហេតុដូច្នោះ ជនជាប់ចោទមានសមត្ថកិច្ចលើរដ្ឋបាលនៃជំរុំប្រមូលផ្តុំ²⁹⁶ ហើយមានតួនាទីអនុវត្ត និងពិតជាបានអនុវត្តការតាមដាន និងត្រួតត្រាយ៉ាងពេញលេញ លើការជិះជាន់កម្លាំងពលកម្មរបស់អ្នកជាប់ឃុំឃាំងក្នុងជំរុំ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ឧស្សាហកម្មសង្គ្រាម²⁹⁷។ តុលាការនេះក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថា Pohl បានធ្វើទស្សនកិច្ចនៅតាមជំរុំនានា ហើយបានដឹងលម្អិតនូវ

²⁹² រឿងក្តី Milch, ទំព័រ ៩៦២។
²⁹³ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៧០។
²⁹⁴ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៧០។
²⁹⁵ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៨០។
²⁹⁶ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៨១។
²⁹⁷ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៨២ និង ៩៩០។

ហេតុការណ៍ដែលបានកើតឡើងនៅជំរំ²⁹⁸។ Pohl “បានធ្វើការជំរុញយ៉ាងសកម្ម ដើម្បីឱ្យអ្នកជាប់ឃុំយ៉ាងក្នុងជំរំធ្វើការឱ្យអស់ពីកម្លាំងកាយដើម្បីពន្លឿនវិស័យសេដ្ឋកិច្ច និងសឹកសង្គ្រាមរបស់ចក្រភពអាណ្លីម៉ង់ទីប៊ី (Third Reich)”²⁹⁹ ហើយ“ទាមទារបង្កើនម៉ោងការងារឱ្យបានយូរជាងមុន ការប្រឹងប្រែងខ្លាំងក្លាជាងមុន ផលិតកម្មច្រើនជាងមុន ការជ្រើសរើសជំនាញពិសេសៗ របបនិប្បវេណីជាងមុន និងការគ្រប់គ្រងឱ្យបានតឹងរឹងជាងមុន”³⁰⁰។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ តុលាការនេះ បានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើសមាជិកនាំមុខផ្សេងទៀតនៃទីស្នាក់ការកណ្តាលរបស់ Pohl ក្នុងនោះរួមមាន ជនជាប់ចោទ August Frank, Heinz Karl Fanslau, Hans Loerner, Georg Loerner, Erwin Tschentscher, Max Kiefer, Hans Baier និង Leo Volk ពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយហេតុថា ជនជាប់ចោទទាំងនេះ បានដឹងអំពីកម្មវិធីពលកម្មទាសករ ជាពិសេសទិសដៅនៃគោលនយោបាយរបស់កម្មវិធីនេះ វិធីសាស្ត្រនៃការកេណ្ឌពលករ និងហេតុការណ៍នានាដែលបានកើតឡើងនៅជំរំប្រមូលផ្តុំ ហើយបានជួយគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល ឬបានជួយសម្រួលកម្មវិធីនេះយ៉ាងសកម្ម និងប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ³⁰¹។

១៤៤. ដូចបានបង្ហាញខាងលើ ដោយហេតុថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនៅក្នុងយុគសម័យ Nuremberg ផ្តោតលើធាតុផ្សំពលកម្មដោយបង្ខំ និងជាកាតព្វកិច្ចនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករក៏ប៉ុន្តែ សំអាងហេតុទាំងនោះ ត្រូវបានគូសបញ្ជាក់ដោយការប្រកាសជាទូទៅអំពីការចាត់ទុកជនរងគ្រោះជាទំនិញ (“ជ័យភណ្ឌសង្គ្រាម”³⁰²ដូចគ្នាទៅនឹង“វត្ថុធាតុដើម ក៏ដូចជា ជីវជាតិនៃទឹកដីវាយដណ្តើមបាន”³⁰³ ដែលត្រូវតែ“ជិះជាន់ពលកម្មក្នុងកម្រិតខ្លាំងក្លាបំផុត និងចំណាយ

²⁹⁸ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៨៣ ដល់ ៩៨៤។
²⁹⁹ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៨២។
³⁰⁰ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៨២ ដល់ ៩៨៣។
³⁰¹ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៩៣ ដល់ ៩៩៥, ទំព័រ ៩៩៧ ដល់ ១០០១, ទំព័រ ១០០៤ ដល់ ១០០៩, ទំព័រ ១០១៤ ដល់ ១០១៥, ទំព័រ ១០២១ ដល់ ១០២៣, ទំព័រ ១០៤៥ ដល់ ១០៤៨, ទំព័រ ១០៥០ ដល់ ១០៥១។
³⁰² រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៧០។
³⁰³ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (ITM), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៧។

ឱ្យអស់តិចតួចបំផុត”³⁰⁴)។ ដូច្នោះ បានបញ្ជាក់ថា ឫសគល់នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺស្របនឹងនិយមន័យនៃអំពើទាសភាពនៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពី ទាសភាព។

១៤៥. នៅពេលថ្មីៗនេះ អង្គជំនុំជម្រះនានានៅតាមបណ្តាតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* មួយចំនួន បានវែកញែកអំពីធាតុផ្សំនៃការកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងកត្តានានាដែលជាសញ្ញាណនៃ *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* នៃការ ប្រើប្រាស់អំណាចទាំងឡាយក្នុងនាមជាម្ចាស់តាមនិយមន័យនោះ។ អង្គជំនុំជម្រះនៃតុលាការ ICTY បានធ្វើការកត់សម្គាល់អំពីការវិវឌ្ឍផ្នែកទស្សនទាននៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករតាម ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយបានព្យាយាមពង្រីកនិយមន័យនៃទាសភាព ដែលមានចែង នៅក្នុងអនុសញ្ញា និងអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព ព្រមទាំងនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ស្តីពីការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអនុសញ្ញា និងយុត្តិសាស្ត្រទាំងអស់នេះបង្កើតបានជាច្បាប់ទំនៀម ទម្លាប់អន្តរជាតិត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥។

១៤៦. នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ជា ទល់នឹង Kunarac និងជនដទៃទៀត*³⁰⁵របស់តុលាការ ICTY នៅក្នុងផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធ មានការចោទប្រកាន់ពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករចំពោះអំពើចាប់ស្ត្រី និងកុមារីឃុំឃាំងអស់រយៈពេលជាច្រើនខែ ដែលក្នុងពេលនោះជនរងគ្រោះត្រូវបានគេរំលោភ លើផ្លូវភេទ និងបង្ខំឱ្យធ្វើការងារក្នុងផ្ទះ ព្រមទាំងឱ្យគោរពតាមបញ្ជាគ្រប់បែបយ៉ាង³⁰⁶។ នៅ ពេលអះអាងអំពីការកំណត់និយមន័យនៃទាសភាព ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* បានយល់ឃើញថា “នៅក្នុងអំឡុងពេល ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ រួមមានការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ

³⁰⁴សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (ITM), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៤៥។
³⁰⁵សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥១៨ ដល់ ៥៣៨។
³⁰⁶សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៨ ដល់ ៩។

ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”³⁰⁷។ លើសពីនេះទៀត “*ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត* នៃការ
 រំលោភបំពាន គឺការអនុវត្តដោយចេតនានូវអំណាចនេះ”³⁰⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនេះ
 បានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា វិសាលភាពដ៏ទូលាយនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ គឺ“បង្ហាញឱ្យ
 ឃើញយ៉ាងជាក់លាក់នៅក្នុងរឿងក្តីនានាចាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី II មកម៉្លោះ (...) ដែល
 បានរួមបញ្ចូលនូវពលកម្មដោយបង្ខំ និងជាកាតព្វកិច្ច”³⁰⁹។ ហេតុដូច្នោះ ទោះបីជាមានការ
 កំណត់យ៉ាងត្រឹមត្រូវក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៩ ក៏ដោយ ក៏ការគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*
 អំពីកត្តានានាពាក់ព័ន្ធនឹងការវិភាគ³¹⁰លើអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដូចដែលនឹងពិភាក្សានៅ
 ខាងក្រោមនេះ មានមូលដ្ឋានមួយផ្នែកនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោក
 លើកទី II ដែលទាមទារឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដាក់ទោសកម្មយុត្តិសាស្ត្រនេះ ដើម្បី
 បញ្ជាក់អំពីភស្តុតាងយ៉ាងសំខាន់នៃស្ថានភាពច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងអំឡុងពេល
 នោះ។

១៤៧. តាមនិយមន័យក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* អង្គជំនុំ
 ជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា៖

សញ្ញាណនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដោយរួមបញ្ចូលនូវធាតុផ្សំនៃការត្រួតត្រា និង
 កម្មសិទ្ធិ ការដាក់កំហិត ឬការត្រួតត្រាលើស្វ័យភាពរបស់បុគ្គល សេរីភាពក្នុងការ
 ជ្រើសរើស ឬសេរីភាពក្នុងការដើរហើរ និងជាញឹកញាប់ ការបង្កើននូវផលចំណេញ
 មួយចំនួនដល់ចារី។ ការយល់ព្រម ឬការស្ម័គ្រចិត្តពីជនរងគ្រោះ មិនមានអត្ថិភាព
 ឡើយ។ ឧទាហរណ៍ ជាញឹកញាប់ ការយល់ព្រម ឬការស្ម័គ្រចិត្តនេះ មិនអាច
 កើតមាន ឬ មិនអាចធ្វើទៅរួចនោះទេ ដោយសារមានការគំរាមកំហែង ឬ ការប្រើ
 ប្រាស់កម្លាំង ឬ ទម្រង់នៃការបង្ខិតបង្ខំដទៃទៀត ការភ័យខ្លាចអំពើហិង្សា ការ
 បោកបញ្ឆោត ឬ ការសន្យាមិនពិត ការរំលោភអំណាច ស្ថានភាពងាយរងគ្រោះរបស់

³⁰⁷សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៣៩។
³⁰⁸សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤០។
³⁰⁹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤១។
³¹⁰សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤១ ដល់ ៥៤២។

ជនរងគ្រោះ ការឃុំឃាំង ឬ ការចាប់ឃុំឃាំងតាមអំពើចិត្ត ការគាបសង្កត់ផ្លូវចិត្ត ឬ ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចសង្គម។ សញ្ញាណបន្ថែមទៀតនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ រួមមាន ការជិះជាន់កម្លាំងពលកម្ម ការកេណ្ឌកម្លាំងពលកម្ម ឬសេវាដោយបង្ខំ ឬជាកាតព្វកិច្ច ជាញឹកញាប់ ដោយមិនមានកម្រៃ និងញឹកញាប់ ទោះបីមិនចាំបាច់ក៏ដោយ ពាក់ព័ន្ធ នឹងទុក្ខលំបាកខាងផ្លូវកាយ ផ្លូវភេទ ពេស្យាចារ និងការជួញដូរមនុស្ស³¹¹។

១៤៨. ម៉្យាងវិញទៀត អង្គជំនុំជម្រះនេះបានបង្ហាញនូវ “ការឯកភាពជាទូទៅ” ជាមួយនឹងកត្តានានា ដែលអយ្យការ បានផ្តល់អនុសាសន៍ ដូចខាងក្រោម៖

ការត្រួតត្រាលើសេរីភាពក្នុងការដើរហើររបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ការត្រួតត្រាទីកន្លែងរស់ នៅ ការគាបសង្កត់ផ្លូវចិត្ត ការចាត់វិធានការទប់ស្កាត់ ឬធ្វើឱ្យពួកគេញញើតនឹងការរត់ គេច អំពើហិង្សា ការគំរាមកំហែងថានឹងប្រើហិង្សា ឬការបង្ខិតបង្ខំ ការកំណត់ចិរវេលា ការអះអាងថាជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខ ការដាក់ឱ្យបិទនៅក្រោមការធ្វើបាប និងការបំពាន យោរយោ ការគាបសង្កត់លើសេរីភាពក្នុងទំនាក់ទំនងផ្លូវភេទ និងពលកម្មដោយ បង្ខំ³¹²។

១៤៩. នៅពេលសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ នៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា អង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះ ដែលរួមមាន ការបម្រើការងារផ្ទះ និងការបម្រើផ្លូវភេទដោយមិនមានការស្ម័គ្រចិត្ត គឺដូចគ្នាទៅនឹងការចាត់ ទុកស្ត្រីភេទ និងក្មេងស្រីជាទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន³¹³ ហើយដែលបង្កើតបានជាអំពើធ្វើឱ្យទៅ ជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³¹⁴។

³¹¹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤២។

³¹²សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤៣ (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

³¹³សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៧៤២។

³¹⁴សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៨៨៣ និងកថាខណ្ឌ ៨៨៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, ឧបសម្ព័ន្ធ IV - ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានកែប្រែលើកទី ៣ (IT-96-23-PT), កថាខណ្ឌ ១០.១ ដល់ ១១.៧។

១៥០. ក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានគាំទ្រការបង្កើតទស្សនទានស្តីពីអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសកររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងវិធីសាស្ត្រវិភាគលើកត្តាជាច្រើនដែលមាននៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*³¹⁵ ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា “តើហេតុការណ៍ពិសេសជាក់លាក់ណាមួយជាទម្រង់មួយនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ គឺអាស្រ័យលើអត្ថិភាពនៃកត្តានានា ឬសញ្ញាណនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករដែលបានកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង”³¹⁶។

១៥១. យុត្តិសាស្ត្រតុលាការអន្តរជាតិក្រោយៗមកទៀត ក៏បានគាំទ្រវិធីសាស្ត្រក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* ដូចគ្នាដែរ³¹⁷។ នាពេលថ្មីៗនេះ ក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ជា ទល់នឹង Sesay* នៅតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា៖

ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត នៃបទល្មើសគឺថា ជនជាប់ចោទបានប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្សណាម្នាក់ ឬច្រើននាក់ចំណែកឯ *ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត* គឺជាចេតនាក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចបែបនេះ។ ក្នុងការសម្រេច ថាតើអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករបានកើតឡើង ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាអំពីសញ្ញាណនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ត្រូវបានកំណត់ដោយតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* និងជនជាប់ចោទផ្សេងទៀតដូចតទៅ៖ “ការត្រួតត្រាលើសេរីភាពក្នុងការដើរហើររបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ការត្រួតត្រាទីកន្លែងរស់នៅ ការគាបសង្កត់ផ្លូវចិត្ត ការចាត់វិធានការទប់ស្កាត់ ឬធ្វើឱ្យពួកគេញញើតនឹងការរត់គេច អំពើហិង្សាការគំរាមកំហែងថានឹងប្រើហិង្សា ឬការបង្ខិតបង្ខំ ការកំណត់ចិរវេលា ការអះអាងថា

³¹⁵សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១១៧ ដល់ ១១៨ និង កថាខណ្ឌ ១២២។

³¹⁶សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១១៩។

³¹⁷សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Sesay*, កថាខណ្ឌ ១៩៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៣៥០, កថាខណ្ឌ ៣៥៨ ដល់ ៣៥៩។

ជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខ ការដាក់ឱ្យបិទនៅក្រោមការធ្វើបាប និងការបំពានយោងយោការ
តាមសង្កត់លើសេរីភាពក្នុងទំនាក់ទំនងផ្លូវភេទ និងពលកម្មដោយបង្ខំ³¹⁸។

១៥២. យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលសមស្របបំផុតនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
គាំទ្រនិយមន័យជាមូលដ្ឋាន នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ
ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជានិយមន័យដែលអាចយកមក
អនុវត្តបានចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩។ ដោយមាន*ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត*នៃអំពើធ្វើឱ្យ
ទៅជាទាសករ“ដែលត្រូវបានកំណត់ចរិតលក្ខណៈតាមរយៈការប្រើអំណាចណាមួយ ឬទាំង
អស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”³¹⁹ និង*ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត*ដែលជាការប្រើប្រាស់ដោយចេតនា
នូវ“អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”³²⁰។ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់
ខាងលើ និយមន័យនេះ ត្រូវបានដកស្រង់ចេញពីអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព ឆ្នាំ ១៩២៦ ដែលត្រូវ
បានទទួលស្គាល់ជាទូទៅ ជាប្រភពនៃបញ្ញត្តិមូលដ្ឋាននៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុង
ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

១៥៣. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបំភ្លឺថា ចំពោះ*ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* នៃ
និយមន័យដែលបញ្ជាក់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅទីនេះ ច្បាប់អន្តរជាតិមិនទទួល
ស្គាល់ “សិទ្ធិក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្សទេ”³²¹។ ហេតុដូច្នោះ ពាក្យពេចន៍ដែលសមស្របជាង
នេះ គឺ“ការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស”³²²។ ពាក្យ

³¹⁸សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Sesay*, កថាខណ្ឌ ១៩៨ ដល់ ១៩៩។
³¹⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ
១១៦។
³²⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៥, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ
១១៦។
³²¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១១៨។
³²²សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១១៨ (“មាត្រា ១(១) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព ឆ្នាំ ១៩២៦ ចែងជា
លក្ខណៈការពារលើបគ្គលដែលទទួលរងនូវការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់មកលើខ្លួន”។ ពាក្យ
ពេចន៍នេះ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយពេញចិត្ត”។)

ពេចន៍នេះ ក៏មានលក្ខណៈស្របជាមួយពាក្យពេចន៍ដែលបានបញ្ញត្តិយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងមាត្រា ១(១) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព ឆ្នាំ ១៩២៦ ដែលកំណត់និយមន័យនៃអំពើទាសភាពថា ជា “ស្ថានភាព ឬលក្ខខណ្ឌនៃមនុស្សណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានគេប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស មកលើខ្លួន”³²³។

១៥៤. ចំពោះការលើកឡើងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពីសញ្ញាណដែលទាក់ទងទៅនឹងការវិភាគលើអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគ្រាន់តែលើកឡើងម្តងទៀតនូវកត្តាមួយចំនួនដែលត្រូវបានរកឃើញថា មានការពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*³²⁴។ នៅពេលពិនិត្យទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាឃើញថា កត្តាទាំងឡាយនោះដែលត្រូវបានគូសបញ្ជាក់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានការពាក់ព័ន្ធក្នុងការកំណត់ពីអត្ថិភាព នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលចែងមានលក្ខណៈស្របនឹងលក្ខខណ្ឌនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩។ កត្តាទាំងនោះ បានពន្យល់ច្បាស់ជាងមុន និងបានបំបែកអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករចេញពីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិផ្សេងទៀត។

១៥៥. ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជា ការលើកឡើងជាថ្មីទៀតអំពីកត្តាមួយចំនួនក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* មានលក្ខណៈសមស្របក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការវិភាគរបស់ខ្លួន ខកខានក្នុងការកំណត់ជាអាទិភាពអំពីសារៈសំខាន់នៃធាតុផ្សំទាំងពីរគឺ ធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* និង *សក្យានុម័ត* នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលសំដៅទៅលើការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងឡាយ *ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស* ម្នាក់ទៀតនោះទេ។ នេះគឺមានន័យថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គាំទ្រចំពោះសាលដីកានៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* ដែលថា សញ្ញាណនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដែលផ្តោតជាសំខាន់លើ

³²³មាត្រា ១(១) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព។

³²⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤២។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤៣។

កម្មសិទ្ធិនោះ គឺមិនមែនដូចគ្នានឹង“ទាសភាពក្នុងនាមជាម្ចាស់លើចលនវត្ថុ” នោះទេ³²⁵។ ទាសភាពក្នុងនាមជាម្ចាស់លើចលនវត្ថុបង្កប់ន័យនៃកម្មសិទ្ធិទាំងមូលលើមនុស្ស ហើយដើម្បី ឱ្យមានស្ថេរភាពបានទាមទារ យ៉ាងហោចណាស់ឱ្យមានការទទួលស្គាល់មួយផ្នែកតូចពីសង្គម ជាពិសេសពីប្រព័ន្ធគតិយុត្តិ។ នៅក្នុងទម្រង់ដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរបំផុតនោះ ទាសភាពក្នុង នាមជាម្ចាស់លើចលនវត្ថុបានគ្របដណ្តប់រហូតដល់កម្មសិទ្ធិលើបច្ចុប្បន្នភាព សន្តតិកម្មនៃកម្ម សិទ្ធិ រួមមានតាមរយៈការផ្ទេរមរតក ទីផ្សារទាសករ ការការពារតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំង ការរំលោភបំពាន។ នៅក្នុងសម័យទំនើប ដោយសារមានការផ្តោលទោសជាសកលលើទាស ភាពយន្តការ និងកាលៈទេសៈនៃសង្គម ដែលបង្កឱ្យមានអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករដោយផ្អែក លើការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងស្រុងក្នុងនាមជាម្ចាស់ តាមស្មារតីនៃច្បាប់រដ្ឋប្បវេណី កម្រកើត មានណាស់។ ការប្រើប្រាស់អំណាចមួយចំនួនក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស ជាធម្មតាអាចកើត មានតែក្នុងកម្រិតនៃសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋ និង/ឬនៅក្នុងស្ថានភាពនៃប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋដែលដួល រលំ ឬប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋដែលនៅទន់ខ្សោយតែប៉ុណ្ណោះ។

១៥៦. ទោះក្នុងករណីណាក៏ដោយ អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ចាំបាច់ត្រូវតែមានធាតុផ្សំបង្ហាញអំពី អាកប្បកិរិយាជាកម្មសិទ្ធិ ហេតុដូច្នោះ អង្គហេតុចោទប្រកាន់លើអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ត្រូវ តែវាយតម្លៃឱ្យស្របតាមអត្ថន័យនៃកម្មសិទ្ធិដែលត្រូវបានគេយល់ថា ជាប្រភេទនៃច្បាប់រដ្ឋប្ប វេណី និងសេដ្ឋកិច្ច។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះដែលពិនិត្យមើលពីសញ្ញាណនៃអំពើ ធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ជាសំខាន់នោះ ត្រូវតែកំណត់អំពីសញ្ញាណនៃ“កម្មសិទ្ធិ”គឺថា អង្គហេតុ ទាំងឡាយដែលចង្អុលបញ្ជាក់ថា ជនរងគ្រោះ ត្រូវបានគេបន្ទាបឋានៈមកជាទំនិញ មានន័យថា បុគ្គលនោះគឺជាកម្មវត្ថុនៃ“ការចាត់ចែង” ដែលជនរងគ្រោះជាបុរស ឬស្ត្រី ត្រូវគេប្រើប្រាស់ (ឧទាហរណ៍...ក្នុងគោលបំណងផ្លូវភេទ) ត្រូវបានគេជិះជាន់ជាប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ច ត្រូវបាន គេប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងសម្រាប់ដោះដូរសរីរាង្គ ហើយទើបញ្ចប់ ត្រូវបានគេបោះចោល។ ច្បាស់ណាស់ថា ការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងឡាយក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស តម្រូវឱ្យមាន ការត្រួតត្រាយ៉ាងតឹងរឹងលើជនរងគ្រោះ។ ប៉ុន្តែ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អំពើធ្វើឱ្យទៅ

³²⁵សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ១១៧។

ជាទាសករ មិនមានអត្ថិភាពឡើយនៅក្នុងករណីដែលការត្រួតត្រាមានគោលដៅមួយច្បាស់លាស់ផ្សេង ក្រៅពីការផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យមានការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងឡាយក្នុងនាមជាម្ចាស់។

១៥៧. ធាតុផ្សំនៃផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ច ឬ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បី“បង្កើន(...)ផលចំណេញ” តាមរយៈការប្រើប្រាស់អំណាចក្នុងនាមជាម្ចាស់ និងការត្រួតត្រាលើជនរងគ្រោះ³²⁶ មានលក្ខណៈស្របជាមួយនឹងសញ្ញាណនៃកម្មសិទ្ធិដែលជាមូលដ្ឋានចំបងនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដែលសញ្ញាណនេះចាំបាច់ក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដែលមាននៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II។ សំខាន់បំផុត ផលចំណេញសេដ្ឋកិច្ចបែបនេះ មិនចាំបាច់ទាល់តែជាប្រាក់កាស នោះទេ³²⁷ ។ យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនេះ មិនមានសំអាងហេតុណាមួយដែលថា អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងខ្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលនៅក្នុងអំពើនោះកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការបង្កើនផលចំណេញមិនមែនជាធាតុសំខាន់ចំបងនោះទេ។ នៅក្នុងការរៀបរាប់អំពីសញ្ញាណនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* ធាតុផ្សំនៃផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ច ក៏មានរៀបរាប់ផងដែរ តែមិនចាត់ទុកជាធាតុសំខាន់ឡើយ ដោយហេតុថា ការរៀបរាប់អំពីសញ្ញាណនេះ ផ្តោតព្រមគ្នាទៅលើលក្ខខណ្ឌ និងមធ្យោបាយនានានៃការត្រួតត្រាលើជនរងគ្រោះ ការអនុវត្តការត្រួតត្រាផលប៉ះពាល់ដែលកើតចេញពីការត្រួតត្រាលើជនរងគ្រោះ និងគោលបំណងនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ³²⁸។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* មិនងាកចេញពីទស្សនទានដែលចាត់ទុកជនរងគ្រោះថាជាទំនិញនោះឡើយ។ តាមអង្គហេតុនានានៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* ជនរងគ្រោះ ពិតជាត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាទ្រព្យសម្បត្តិ ពោលគឺ ជនរងគ្រោះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងផ្លូវភេទ និងត្រូវបានជិះជាន់កម្លាំងពលកម្ម

³²⁶ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤២។
³²⁷ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨១។
³²⁸ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៥៤៣។

សម្រាប់ការងារផ្ទះ³²⁹ ហើយជនរងគ្រោះ អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់បម្រើផ្លូវភេទឱ្យអ្នកដទៃ³³⁰ ហើយត្រូវបានបោះចោល នៅពេលណាមួយក៏បាន រួមទាំងតាមរយៈការលក់ដូរផងដែរ³³¹។

១៥៨. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា នៅក្នុងការវិភាគរបស់ខ្លួនអំពីធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ថា ធាតុផ្សំសក្យានុម័តដែលចាំបាច់សម្រាប់អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅចំពោះមុខខ្លួន គឺការខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការបង្កើនផលចំណេញ តាមរយៈការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងឡាយក្នុងនាមជាម្ចាស់លើជនរងគ្រោះនោះឡើយ។ ជាពិសេស ការផ្អែកជាមូលដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការជិះជាន់កម្លាំងពលកម្ម ក្នុងន័យបដិសេធសិទ្ធិទាំងឡាយរបស់ជនរងគ្រោះ និងដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រាទាំងស្រុងពីសំណាក់ពួកជិះជាន់ ថាជាការសន្មតលើការរកឃើញនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការផ្អែកលើមូលដ្ឋានបែបនេះ គឺមានន័យថា បានទទួលស្គាល់ទស្សនទាននេះដូចគ្នា។ ដូច្នោះ ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត និងសក្យានុម័តដែលចាំបាច់នៃបទឧក្រិដ្ឋនៅចំពោះមុខខ្លួន គឺការខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការបង្កើនផលចំណេញ តាមរយៈការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងឡាយក្នុងនាមជាម្ចាស់លើជនរងគ្រោះ។ ធាតុផ្សំនៃផលចំណេញមិនមែនជាធាតុផ្សំបន្ថែមនៃបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ គឺជាគោលបំណងដោយប្រយោលតាមរយៈការប្រើអំណាចក្នុងនាមជាម្ចាស់។

១៥៩. បន្ទាប់ពីបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លើការកំណត់និយមន័យនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនាពេលនេះ លើកយកលក្ខខណ្ឌតម្រូវបន្ថែមទៀត តាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពដែលជាជនជាប់ចោទអាចយល់ដឹងជាមុនបានគ្រប់គ្រាន់ពីអំពើល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងច្បាប់ដែលចែងអំពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើល្មើសនាពេលនោះ។ ទោះបីជា លក្ខខណ្ឌ

³²⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ៨ ដល់ ៩។
³³⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ៧៤២ និង ៧៤៩។
³³¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kunarac, កថាខណ្ឌ ៧៥៦ និង ៧៨១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តម្រូវនេះ ត្រូវបានកំណត់យ៉ាងត្រឹមត្រូវដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏ដោយ³³²ក៏លក្ខខណ្ឌនេះពុំត្រូវបានអនុវត្តតាមដោយមានការវិភាគយ៉ាងហ្មត់ចត់នោះដែរ។

១៦០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គាំទ្រការបកស្រាយលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាចយល់ដឹងបានជាមុនថាជាបទល្មើស ដូចដែលបានរៀបរាប់លម្អិតនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រមុនៗរបស់ អ.វ.ត.ក។ ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យកាន់តែច្បាស់ និងដើម្បីបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាចយល់ដឹងបានជាមុនថាជាបទល្មើស ជនជាប់ចោទ“ត្រូវតែមានលទ្ធភាពយល់ដឹងថា ទង្វើនេះ គឺជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងន័យទូទៅ ដោយមិនចាំបាច់សំអាងលើបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ណាមួយឡើយ”³³³។ ម្យ៉ាងវិញទៀត “ផលវិបាកនានាផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ដែលអាចកើតចេញពីអំពើទាំងឡាយដូចបានចោទប្រកាន់ [ត្រូវតែ] អាចឱ្យគេយល់ដឹងបានជាមុន”³³⁴។ លក្ខខណ្ឌនៃការដឹងថាមានច្បាប់ចែងអាចបង្ហាញតាមរយៈអត្ថិភាពនៃសន្និសីទសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលអាចអនុវត្តបាននៅអំឡុងពេលនោះ³³⁵។

១៦១. ជាបឋម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាលើញថា កំណត់ហេតុនៃបទចោទ និងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥។ ដូចបានកត់សម្គាល់ខាងលើ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ជនជាប់ចោទ

³³²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៨។

³³³ រឿងក្តីព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង នួន ជា និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ ១៤៥ និង ១៤៦), “សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ធ្វើឡើងដោយ នួន ជា និង រៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ”, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ D427/2/15 (“សាលដីកាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើយុត្តាធិការ”), កថាខណ្ឌ ១០៦, ដកស្រង់ចេញពីសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតស្តីពីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម (អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ៣៨), ថ្ងៃទី ២០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D97/15/9 (“សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះស្តីពីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម”), កថាខណ្ឌ ៤៥។

³³⁴សាលដីកាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើយុត្តាធិការ, កថាខណ្ឌ ១២០។

³³⁵សាលដីកាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើយុត្តាធិការ, កថាខណ្ឌ ១០៦, ដកស្រង់ចេញពីសេចក្តីសម្រេចស្តីពីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម, កថាខណ្ឌ ៤៥។

ចំនួន ១៣ នាក់ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ទោះបីជាសាលក្រមនេះ នៅក្នុងផ្នែកជាច្រើនមិនបានញែកឱ្យដាច់ពីគ្នារវាងអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមក៏ដោយ។ ប៉ុន្តែ ចំណុចសំខាន់បំផុតនោះ គឺទង្វើរបស់ជនជាប់ចោទ Baldur Von Shirach ដែលត្រូវបានសម្រេចថា មានពិន្ទុភាពនោះ ត្រូវចាត់ចូលជាប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិយ៉ាងជាក់លាក់³³⁶។ លើសពីនេះទៀត នៅក្នុងរឿងក្តី *Milch* តុលាការយោធា Nuernberg បានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទមាន ពិន្ទុភាពពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយសារជនជាប់ចោទមានតួនាទីនៅក្នុងប្រព័ន្ធពលកម្មទាសកររបស់ពួកណាហ្ស៊ី (Nazi)³³⁷។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា បន្ទាប់ពីមានសាលក្រម ឬសាលដីកាដែលចេញដោយតុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ដូចដែលបានពិភាក្សាក្នុងចំណុចខាងលើ នឹងអាចយល់ដឹងបានជាមុនថា អំពើមួយចំនួន ជាពិសេស អំពើដែលពាក់ព័ន្ធនឹងពលកម្មដោយបង្ខំអាចត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសពីបទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមម្ចាស់អន្តរជាតិត្រីមឆ្នាំ ១៩៧៥។

១៦២. បន្ថែមពីលើនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ច្បាប់អន្តរជាតិដែលអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលនោះ បានធ្វើឱ្យជនជាប់ចោទអាចដឹងបានពីអង្គហេតុនៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ជាក់ស្តែងដែលថា អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលអនុវត្តបាននៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥។ ប្រទេសកម្ពុជាបានចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាពនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៥៧ ដែលក្នុងនោះ មាត្រា ៦ ចែងថា “អំពើធ្វើឱ្យបុគ្គលណាម្នាក់ទៅជាទាសករ (...) ឬ ការប៉ុនប៉ងធ្វើអំពើនេះ (...) គឺជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ”³³⁸។ និយមន័យនៃទាសភាពនៅក្នុងអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព ដែលដូចគ្នាទៅនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាពបង្កើតរូបមន្ត

³³⁶សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT), វ៉ុល I, ទំព័រ ៣១៨ ដល់ ៣២០។

³³⁷ រឿងក្តី *Milch*, ទំព័រ ៨៥៧។

³³⁸មាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

មូលដ្ឋាននៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធ³³⁹។ លើសពីនេះទៀត ដូចបានកត់សម្គាល់នៅក្នុងចំណុចខាងលើ ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករត្រូវបានកំណត់ថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អនុលោមតាមមាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) មាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE) មាត្រា II(១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង និងគោលការណ៍ VI(គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០។ ការសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៦ លើគោលការណ៍នេះ និងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយគណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ (ILC) នៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ អនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចលេខ ១៧៧ (II) ត្រង់កថាខណ្ឌ (ក) របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគោលការណ៍ទូទៅ នៃច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិពេលនោះ³⁴⁰។ ផ្អែកលើការលើកឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ជនជាប់ចោទអាចយល់ដឹងជាមុនថាជាបទឧក្រិដ្ឋ និងអាចដឹងថាមានច្បាប់ចែងថា ខ្លួនអាចត្រូវបានតុលាការចោទប្រកាន់អំពីការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩។

៤.គ.២. ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ និងអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ

១៦៣. ជាចុងក្រោយ ដោយផ្អែកលើសំអាងហេតុពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ទីរ ស ២១ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការពិចារណា ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការខកខានដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទពីអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ដូចបានលើកឡើងខាងលើរួចហើយ ទោះបីជាមានហេតុ

³³⁹មាត្រា ៧(ក) នៃអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព។
³⁴⁰គោលការណ៍ទី VI (គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០។

ផលសមស្របសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការកម្រិត នូវការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន ទៅលើតែអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងឡាយ ដែលបានទទួលរងនូវពលកម្មដោយបង្ខំ ជាពិសេស ដូចមាននៅក្នុងអំពើដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយក៏ដោយ³⁴¹ ក៏អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការកម្រិតខ្លួនឯង ចំពោះអង្គហេតុទាំងនោះឡើយ។ វិធាន ៩៨(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា “សាលក្រមត្រូវសម្រេចតែលើអង្គហេតុណាដែលមាន នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ប៉ុណ្ណោះ”³⁴²។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងអាច “ផ្លាស់ប្តូរការកំណត់បទចោទ ដែលមានកំណត់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ បាន”។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចបំពេញកិច្ចទៅតាមអំណាចរបស់ខ្លួននៅ ពេលពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់លើកំណត់ត្រាអង្គហេតុទាំងអស់ ដើម្បីស្វែងរកសញ្ញាណនៃការធ្វើ ឱ្យទៅជាទាសករ។ ដោយសារនាពេលនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង មានកំហុសនៅក្នុងការកម្រិតសំអាងហេតុរបស់ខ្លួនចំពោះអំពើធ្វើឱ្យទៅជា ទាសករ ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ដែលបានទទួលរងពលកម្មដោយ បង្ខំ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងដោះស្រាយបញ្ហានេះ ដោយអនុវត្តឱ្យបាន ត្រឹមត្រូវតាមនិយមន័យសមស្រប នៃអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ។

១៦៤. តាមរយៈការទទួលស្គាល់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់នូវ សំអាងហេតុពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងឡាយ ដែលមិនបានទទួលរងនូវពលកម្មដោយ បង្ខំ ដោយបានបង្ហាញតែអំពីការគ្រប់គ្រងដោយចេតនា “ទៅលើសកម្មភាពរបស់អ្នកជាប់ឃុំ ឃាំង លើស្ថានភាពផ្លូវកាយ ផ្លូវចិត្ត វិធានការនានាដើម្បីទប់ស្កាត់ ឬធ្វើឱ្យខ្លាចរអែងក្នុងការ រត់គេច ការគំរាមកំហែងថានឹងប្រើហិង្សា ឬការបង្ខិតបង្ខំ ឬការដាក់ឱ្យបិតនៅក្រោមការគ្រប់

³⁴¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២២៥, ដកស្រង់ចេញពីដីកាដោះស្រាយ ដែលត្រូវបានកែប្រែ, កថាខណ្ឌ ១៣៥។

³⁴²វិធាន ៩៨(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

គ្រង និងការបំពានយ៉ាងសាហាវ”³⁴³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានយ៉ាងច្បាស់ថា ជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើការឃុំឃាំងជនរងគ្រោះ“ដោយដាក់ច្រវាក់ និងដាក់ខ្នោះជើងភ្ជាប់ទៅនឹងរនងដែកនៅក្នុងបន្ទប់ឃុំខ្លួន” “ក្រោមការយាមកាមពីសំណាក់អ្នកយាមប្រដាប់ដោយអាវុធជាប់ជាប្រចាំ” និង“ដោយដាក់ខ្នោះដៃ និងចងមុខអ្នកជាប់ឃុំឃាំងជានិច្ច”នៅពេលគេយកចេញ³⁴⁴ និង“ការហូបមិនគ្រប់គ្រាន់”³⁴⁵ និងមិនអាច“ងូតទឹកតាមលក្ខណៈអនាម័យបាន”³⁴⁶ និងការបន្ទាបបន្ថោកបង្ហូរឱ្យ“នោម និងបន្ទោរបង់ក្នុងបន្ទប់ឃុំឃាំងរបស់ពួកគេ”³⁴⁷ “ធ្វើឱ្យចុះខ្សោយ (...) សុខភាពផ្លូវចិត្ត (...) និងស្ថានភាពភ័យខ្លាចជានិច្ច” ដោយសារ“ស្ថានភាពរស់នៅដែលរួមបញ្ចូលទាំងការឃុំខ្លួន ការសួរចម្លើយ និងការបាត់ខ្លួនអ្នកជាប់ឃុំឃាំង”³⁴⁸ “ស្នាមវាយ ស្នាមដាច់ ស្នាមជាំ និងស្នាមមុត”ពីកន្លែងសួរចម្លើយ³⁴⁹ ការដកហូតសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានទាំងអស់ ការធ្វើទារុណកម្ម និងការសម្លាប់³⁵⁰។

១៦៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា អង្គហេតុដែលបានរៀបរាប់លម្អិតខាងលើ គឺជាសញ្ញាបញ្ជាក់ពីអត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយនៃការធ្វើទារុណកម្ម និងការសម្លាប់រង្គាល ដែលការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងការធ្វើបាប គឺជាមធ្យោបាយដើម្បីសម្រេចនូវ គោលដៅទាំងពីរនេះ³⁵¹។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញទៀតថា អង្គហេតុដូចបានរៀបរាប់លម្អិតខាងលើ ត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការវិភាគយ៉ាងពេញលេញ ក្នុងការសម្រេចដាក់ឱ្យជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង

³⁴³បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០៧ (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។
³⁴⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៦០ និង ២៦៣។
³⁴⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៦៨។
³⁴⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៧០។
³⁴⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៧២។
³⁴⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៥៨។
³⁴⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៦៤។
³⁵⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២០៨, ២៤១, ២៥៩។
³⁵¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២០៥ ដល់ ២០៦ និង ៣៤៦។

មនុស្សជាតិទាក់ទងនឹងការសម្លាប់រង្គាល (ដោយស្រូបបញ្ចូលនូវអំពើ មនុស្សឃាត) ការដាក់ ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត និងការធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញ³⁵²។ ក៏ប៉ុន្តែ ពុំមានចំណុចណាមួយនៅក្នុងសំអាងហេតុទាំងនេះ បង្ហាញនូវភស្តុតាងនៃ ការខិតខំរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងការទទួលបានចំណេញមួយចំនួនសម្រាប់ខ្លួន ពីជនជាប់ ឃុំឃាំងទាំងអស់នៅមន្ទីរស ២១ ឬ បើមិនដូច្នោះទេ បង្ហាញនូវការចាត់ទុកអ្នកជាប់ឃុំឃាំង ទាំងអស់នោះជាទំនិញឡើយ។

១៦៦. ផ្ទុយទៅវិញ ចំពោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២៤ វិញ ទោះបីជាជនទាំងនេះត្រូវបានគេ ឃុំឃាំង ដាក់ខ្នោះជើងនៅពេលយប់ បន្ទាបបន្ថោក និងការធ្វើបាបយ៉ាងសាហាវក៏ដោយ³⁵³ ក៏គោលបំណងទាំងមូលនៃការអនុវត្តការគ្រប់គ្រងលើពួកគេ គឺមិនមែនដើម្បីឱ្យពួកគេស្លាប់ នោះទេ ក៏ប៉ុន្តែ ដើម្បី“កែប្រែ និងកសាងយុទ្ធជន ព្រមទាំងធ្វើស្រែដើម្បីផ្គត់ផ្គង់មន្ទីរ ស ២១ និងសាខានានា”³⁵⁴។ ករណីនេះដូចគ្នាទៅនឹងជនជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ មួយក្រុមតូច ដែលត្រូវបានគេជ្រើសរើសដើម្បីឱ្យធ្វើពលកម្មដោយបង្ខំ ដែលបានទទួលស្ថានភាពប្រសើរ ជាងជនជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ដទៃទៀត និងគួរឱ្យកត់សំគាល់នោះ គឺពួកគាត់នៅ រស់រានមានជីវិត³⁵⁵។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា បើទោះជាអំពើ របស់ជនជាប់ចោទលើជនជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ដូចបានលើកឡើងលម្អិតនៅក្នុង សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺជាអំពើឧក្រិដ្ឋក៏ដោយ ក៏អំពើបែបនេះដែលពាក់ ព័ន្ធនឹងជនជាប់ឃុំឃាំងមិនទទួលបាននូវពលកម្មដោយបង្ខំ មិនបង្កើតជាការធ្វើឱ្យទៅជា ទាសករនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះឡើយ។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងមិនមានកំហុស នៅក្នុងការចែងក្នុងសំអាងហេតុរបស់ខ្លួនលើការធ្វើឱ្យទៅជា

³⁵²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤១, ៣៥១, ៣៦០, ៣៧២ ដល់ ៣៧៣, ៣៨៩ ដល់ ៣៩០។
³⁵³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២២៧, ២២៩ ដល់ ២៣០។
³⁵⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២២៦។
³⁵⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៣២ ដល់ ២៣៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទាសករដែលសំដៅទៅតែលើជនជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ដែលបានទទួលរងនូវពលកម្ម ដោយបង្ខំឡើយ។

៤.គ.៣.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

១៦៧. ផ្អែកតាមមូលដ្ឋានដូចបានលើកឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោល ទង្វើករណីទី ៣ នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

៤. ឃ. ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ
ក្នុងអំឡុងពេល ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩
(ទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា)

១៦៨. ទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយបានកំណត់យកអំពើរំលោភលើផ្លូវភេទដែលបានប្រព្រឹត្តនៅមន្ទីរ ស ២១ ថាជាប្រភេទមួយនៃអំពើធ្វើទារុណកម្មដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁵⁶។ ទោះបីជា សហព្រះរាជអាជ្ញាទទួលស្គាល់យុត្តិសាស្ត្រតុលាការអន្តរជាតិដែលបានកំណត់ថា “អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទអាចជាអំពើធ្វើទារុណកម្ម”ក៏ដោយ ក៏សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកអំណះអំណាងថា “តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិបានកំណត់ដោយស្របគ្នាថា អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមួយដាច់ដោយឡែកពីអំពើធ្វើទារុណកម្ម ទោះបីជាអំពើនេះ បង្កើតបានជាបទរំលោភលើផ្លូវភេទផង និងអំពើធ្វើទារុណកម្មផងក៏ដោយ”³⁵⁷ ហេតុដូច្នេះ ជា “ការឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងពេញលេញអំពីស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើស”³⁵⁸។ អាស្រ័យហេតុនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចដាក់ពិន័យពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទរំលោភលើផ្លូវភេទ និងបទធ្វើទារុណកម្មដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁵⁹។

១៦៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសូមរំលឹកថា អ.វ.ត.ក មានយុត្តាធិការលើរឿងក្តីចំពោះ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងពេល ថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ (...) មានជាអាទិ៍៖ (...) ការធ្វើទារុណកម្ម ការរំលោភលើផ្លូវភេទ (...)”³⁶⁰ ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

³⁵⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៣។
³⁵⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៩៦។
³⁵⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៩៧។
³⁵⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២០០។
³⁶⁰មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

១៧០. នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញនូវអង្គហេតុនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទចំនួនមួយករណីត្រូវបានបង្ហាញដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា៖

ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានធ្វើការកែប្រែ ក៏បានបង្ហាញផងដែរថា មានភស្តុតាង យ៉ាងហោចណាស់ក៏មួយករណីដែរ អំពីការរំលោភលើផ្លូវភេទដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅមន្ទីរ ស ២១។ ជនជាប់ចោទបានទទួលស្គាល់ថា នៅក្នុងពេលសួរចម្លើយ បុគ្គលិកមន្ទីរស ២១ ម្នាក់ បានយកលើកក្នុងយោនីរបស់អ្នកជាប់ឃុំយ៉ាងម្នាក់។ (...) អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា អង្គហេតុនេះ មានភស្តុតាងបញ្ជាក់តាមបទដ្ឋានតម្រូវពិតប្រាកដមែន³⁶¹។

១៧១. ដោយគូសបញ្ជាក់អំពីច្បាប់ដែលត្រូវយកមកអនុវត្តទាក់ទងនឹងការរំលោភលើផ្លូវភេទ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា “ការរំលោភលើផ្លូវភេទ ត្រូវបានហាមឃាត់ជាយូរយារណាស់មកហើយ នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ (...)”³⁶² ហើយក៏បានយល់ឃើញថែមទៀតថា៖

ទោះបីការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែក និងត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ទាំងនៅក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក និងនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏មិនមានការជំទាស់នោះទេដែលថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទ អាចបង្កើតបានជាការធ្វើទារុណកម្ម នៅពេលដែលធាតុផ្សំផ្សេងៗទៀតនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម ត្រូវបានបំពេញ (ផ្នែក ២.៥.៣.៧)។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា អំពើដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានធ្វើការកែប្រែ ដែលបង្កើតបានជាការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺវាបានបំពេញយ៉ាងច្បាស់នូវធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់ទាំងបទល្មើសការរំលោភលើផ្លូវភេទ និងការធ្វើទារុណកម្ម។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះ ក៏បានវាយតម្លៃទៅលើភស្តុតាងដែលអាចជឿជាក់បាន ដើម្បីគាំទ្រចំពោះការចោទប្រកាន់នេះផងដែរ (ផ្នែក ២.៤.៤.១.១)។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ករណីការរំលោភលើផ្លូវភេទនេះ បង្កើត

³⁶¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៤៦។

³⁶²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦១។

ឱ្យមាននូវភាពឆ្លងឆ្នេរនៃការធ្វើទារុណកម្មរយៈពេលយូរ និងមានភាពព្រៃផ្សៃមុនពេល
ដែលគាត់ត្រូវបានគេយកទៅសម្លាប់ ដូច្នោះ ចរិតលក្ខណៈនៃអំពើនេះបង្កើតបានជាបទ
ល្មើសការធ្វើទារុណកម្ម³⁶³។

១៧២. បន្ទាប់មកទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា ទាក់ទិននឹងអង្គហេតុនៃការរំលោភ
លើផ្លូវភេទមួយករណីដែលមានភស្តុតាងបញ្ជាក់នេះ ជនជាប់ចោទត្រូវទទួលខុសត្រូវពីបទធ្វើ
ទារុណកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (រួមទាំងការរំលោភលើផ្លូវភេទផងដែរ)
ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៥ និងមាត្រា ២៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូង មិនបានសម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវពីបទរំលោភលើផ្លូវភេទ
ដែលជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែក នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ³⁶⁴។

១៧៣. ដើម្បីដោះស្រាយផ្នែកនេះក្នុងទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អង្គ
ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាបញ្ហាចោទចំពោះមុខដែលត្រូវដោះស្រាយ មានដូចតទៅ៖
១) ដោយពិចារណាអំពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន
កំហុសក្នុងការសម្រេចថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែល
ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់អ.វ.ត.ក ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ដែរ ឬ
យ៉ាងណា។ ២) ប្រសិនបើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកំហុសចំពោះ ករណីខាង
លើនេះទេ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ចំពោះការដែលខ្លួន
ខកខានក្នុងការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា លើជនជាប់ចោទពីបទល្មើសដាច់ដោយឡែកពីគ្នា
រវាងបទរំលោភលើផ្លូវភេទនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ជាមួយនឹងបទធ្វើទារុណកម្ម
នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចំពោះអង្គហេតុនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទដែលបាន
កើតឡើងនៅមន្ទីរស ២១។ និង ៣) ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានកំហុស ដែរ ឬ
យ៉ាងណា ចំពោះការសម្រេចស្របបញ្ចូលបទរំលោភលើផ្លូវភេទ ទៅក្នុងបទធ្វើទារុណកម្ម
ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក ក្នុង

³⁶³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦៦។

³⁶⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អំឡុងពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩។ អង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូលនឹងដោះស្រាយបញ្ហាចោទនីមួយៗ ដូចខាងក្រោម:

**៤. ឃ. ១. ការរំលោភលើផ្លូវភេទគឺជាបទឧក្រិដ្ឋមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុង
ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ**

១៧៤. ចំពោះបញ្ហា ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការយល់ឃើញថា ការរំលោភលើ
ផ្លូវភេទ គឺជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលស្ថិតនៅ
ក្នុងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
រំពឹងថា ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីមុនមក ការអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា
ដំបូងស្របតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវគោរពគោលការណ៍នីត្យានុ
កូលភាពដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក³⁶⁵។ អង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូល មិនអាចចាត់ទុកបទរំលោភលើផ្លូវភេទថា ជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយ
ឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកតែលើស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើសតែមួយ
នោះឡើយ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏ត្រូវពិនិត្យផងដែរ ថាតើការរំលោភលើផ្លូវ
ភេទ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋមួយនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកតាមច្បាប់អន្តរជាតិ
ឬច្បាប់ជាតិ ឬ គោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់នៅពេលប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥
ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ដែរ ឬយ៉ាងណា។

១៧៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ចាប់តាំងពីពេលចាប់ផ្តើមអនុវត្តយុត្តាធិការពេល
វេលារបស់ អ.វ.ត.ក មក ការហាមឃាត់អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម
ត្រូវបានធ្វើឡើងជាយូរមកហើយតាមច្បាប់អន្តរជាតិ³⁶⁶ ទោះបីជា មិនមានច្បាប់ចែងច្បាស់

³⁶⁵មាត្រា ៣៣ ថ្មី ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (យោងទៅលើមាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ
(ICCPR))។

³⁶⁶សេចក្តីណែនាំសម្រាប់កងទ័ពរដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិកនៅសមរម្យ, រៀបរៀងដោយ Francis Lieber, ត្រូវបាន
ប្រកាសឱ្យប្រើជាបទបញ្ជារួមលេខ ១០០ ដោយប្រធានាធិបតី Abraham Lincoln នៅទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោនឌី.ស៊ី, ចុះថ្ងៃទី

លាស់ក៏ដោយ³⁶⁷។ ការរំលោភលើផ្លូវភេទ ត្រូវបានហាមឃាត់យ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងជម្លោះ
ប្រដាប់អាវុធ យោងតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ឆ្នាំ ១៩៤៩³⁶⁸ ព្រមទាំងពិធីសារបន្ថែម
I³⁶⁹ និង II³⁷⁰ ឆ្នាំ ១៩៧៧ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩។ ទោះបីជាធម្មនុញ្ញតុលា

២៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៨៦៣, (“ក្រុម Lieber”), មាត្រា ៤៤ ចែងថា៖ (“អំពើហិង្សាដោយគ្មានត្រាប្រណីទាំងអស់ដែល
ប្រព្រឹត្តលើជននៅក្នុងប្រទេសដែលខ្លួនល្អានបាន (...) ការរំលោភលើផ្លូវភេទទាំងអស់ ការរងរបួស ការធ្វើឱ្យពិការ ឬការ
សម្លាប់អ្នកស្រុកនៃប្រទេសខ្លួនល្អានបានត្រូវបានហាមឃាត់ក្រោមការដាក់ទោសទណ្ឌប្រហារជីវិត ឬការផ្ដន្ទាទោសយ៉ាង
ធ្ងន់ធ្ងរដែលអាចសមល្មមចំពោះភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើស”) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ មាត្រា ៤៩ នៃច្បាប់សង្គ្រាមផ្លូវគោក
ទីក្រុង Oxford ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៨៨០ (“សៀវភៅណែនាំរបស់ Oxford”)។ មាត្រា ៣៨ នៃគម្រោងនៃសេចក្ដី
ប្រកាសអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម, ទីក្រុង Brussels ថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៨៧៤ (“សេច
ក្ដីប្រកាស Brussels”)។ មាត្រា ៤៦ នៃបទបញ្ជា Hague ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផ្លូវគោក ដែលភ្ជាប់
ជាឧបសម្ព័ន្ធអនុសញ្ញា (IV) ទាក់ទងនឹងច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផ្លូវគោក ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩០៧
 (“បទបញ្ជាទីក្រុង Hague ឆ្នាំ ១៩០៧”)។ មាត្រា ៤៦ នៃបទបញ្ជា Hague ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផ្លូវ
គោក ដែលភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធអនុសញ្ញា (II) ទាក់ទងនឹងច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផ្លូវគោក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា
ឆ្នាំ ១៨៦៤ (“បទបញ្ជាទីក្រុង Hague ឆ្នាំ ១៨៦៤”)។ បុព្វកថានៃអនុសញ្ញាទីក្រុង Hague ឆ្នាំ ១៨៦៤។ បុព្វកថានៃអនុ
សញ្ញាទីក្រុងឡាអេ ឆ្នាំ ១៩០៧ (“រហូតដល់ចេញក្រុមពេញលេញនៃច្បាប់សង្គ្រាមសិន រដ្ឋភាគីយល់ថាត្រឹមត្រូវក្នុងការ
ប្រកាសថា នៅក្នុងករណីដែលមិនមានចែងនៅក្នុងបទបញ្ជាដែលអនុម័តដោយរដ្ឋភាគី ប្រជាជន និងអ្នកល្អានបាន
ត្រូវស្ថិតក្រោមការការពារ និងបណ្ដុំនៃគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ ដោយសារតែវាចេញមកពីការអនុវត្តដែលបង្កើតឡើង
ដោយប្រជាជាតិមានអរិយធម៌ ចេញមកពីច្បាប់មនុស្សធម៌ និងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃមនសិការរបស់សាធារណជន”)។

³⁶⁷ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ M. Cherif Bassiouni, *ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, បោះ
ពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ, ទំព័រ ៣៤៨ (ចង្អុលបង្ហាញអំពីជម្រើសនៃការប្រើពាក្យ ដើម្បីអធិប្បាយការរំលោភលើផ្លូវភេទ)។

³⁶⁸មាត្រា ២៧ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទាក់ទងនឹងការការពារជនស៊ីវិលក្នុងពេលសង្គ្រាម អនុម័តនៅថ្ងៃទី ១២ ខែ
សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩, វ៉ុល ៧៥ លេខលំដាប់សន្និសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ២៨៧ (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ២១ ខែ
តុលា ឆ្នាំ ១៩៥០), (“អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ឆ្នាំ ១៩៤៩”)។

³⁶⁹មាត្រា ៧៦(១) នៃពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩ និងទាក់ទិនទៅ នឹង
ការការពារជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ អនុម័តថ្ងៃទី ៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៧៧, វ៉ុល ១១២៥ លេខលំដាប់
សន្និសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៣ (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៨), (“ពិធីសារបន្ថែម I លើអនុសញ្ញា
ទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩”)។

³⁷⁰មាត្រា ៤(២)(ង) នៃពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩ និងទាក់ទិនទៅ
នឹងការការពារជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធមិនមែនអន្តរជាតិ អនុម័តថ្ងៃទី ៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៧៧, វ៉ុល ១១២៥

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTPE) និងច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង មិនបានចាត់ទុកការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ក៏ដោយ ក៏តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTPE) និងគណៈកម្មាធិការយោធារបស់សហរដ្ឋអាមេរិក បានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើមេដឹកនាំជប៉ុន ដូចជាឧត្តមសេនីយ៍ Iwane Matsui និងរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស Kōki Hirota ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ដោយសារតែខកខានក្នុងការរារាំងកងកម្លាំងយោធា ដែលស្ថិតក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន ពីការរំលោភលើផ្លូវភេទទៅលើស្ត្រីប្រហែល ២០.០០០ នាក់ នៅណានយីង (Nanking) ដែរ³⁷¹។

១៧៦. ហេតុនេះ ទោះបីជាការរំលោភលើផ្លូវភេទត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ ក៏ដោយ ក៏ចំណាត់ថ្នាក់របស់វានៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយយោងតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ពុំទាន់លេចចេញជារូបរាងពិតប្រាកដនៅឡើយទេ។ ទោះបីជា ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងបានចែងថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II³⁷² ក៏ដោយ “ក៏មិនមានជនជាប់ចោទណាមួយនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា (NMT) ត្រូវបានដាក់ពន្ធនាគារពីបទរំលោភលើផ្លូវភេទ

លេខលំដាប់សន្លឹសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៦០៩ (1125 UNTS 609) (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៨), (“ពិធីសារបន្ថែម II លើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩”)។

³⁷¹ចំពោះ “ការរំលោភលើផ្លូវភេទនៅ Nanking” និងការរំលោភលើផ្លូវភេទជាទូទៅ, សូមមើលការចេញផ្សាយរបស់ Neil Boister និង Robert Cryer, មានចំណងជើងថា៖ ឯកសារស្តីពីតុលាការយោធាអន្តរជាតិតូក្យូ: ធម្មនុញ្ញ ការចោទប្រកាន់ និងសាលក្រម, ទំព័រ ៥៣៥ ដល់ ៥៣៩, ៦០៤, ៦១២។ សូមមើលផងដែរការជំនុំជម្រះក្តីឧត្តមសេនីយ Tomoyuki Yamashita, សំណុំរឿងលេខ ២១, គណៈកម្មាធិការយោធាសហរដ្ឋអាមេរិក, ទីក្រុងម៉ានីល (Manila), ថ្ងៃទី ០៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ដល់ថ្ងៃទី ០៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៥, ដូចដែលត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញនៅក្នុងរបាយការណ៍ច្បាប់ស្តីពីការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម, ត្រូវបានជ្រើសរើស និងរៀបចំដោយគណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមអង្គការសហប្រជាជាតិ, វ៉ុល IV, បោះពុម្ពនៅទីក្រុងឡុងដ៍ ឆ្នាំ ១៩៤៨។ រឿងក្តី In re Yamashita, វ៉ុល ៣២៧ U.S. ទំព័រ ១ (ឆ្នាំ ១៩៤៦) លេខ ទិន្នន័យ (LexisNexis)។

³⁷²មាត្រា II(១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ឡើយ³⁷³។ បន្ថែមពីលើនេះ ទាំងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ ឬធម្មនុញ្ញតុលាការ យោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE) មិនបានចាត់ទុកការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ។ ដូច្នោះ ទោះបីជា ភស្តុតាងអំពីការរំលោភលើផ្លូវភេទត្រូវបាន លើកឡើងក្នុងកំណត់ហេតុដោយរដ្ឋអាជ្ញាចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT)³⁷⁴ក៏ ដោយ ក៏ប៉ុន្តែតុលាការនេះមិនបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទណាមួយ ចំពោះ ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះដែរ។ ករណីដូចគ្នានេះ ក៏ត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខ តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE) ផងដែរ។ ជាលទ្ធផល ការរំលោភ លើផ្លូវភេទនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់បន្ថែមថា ត្រីម ឆ្នាំ ១៩៧៥ និងរហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ គ្មានសន្និសីទ ឬអនុសញ្ញាអន្តរជាតិណាមួយ ត្រូវបាន អនុម័តដើម្បីហាមឃាត់ការរំលោភលើផ្លូវភេទ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នោះទេ។

១៧៧. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា បានដកស្រង់ករណីមួយចំនួនពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ មិនអចិន្ត្រៃយ៍កមកធ្វើជាសំអាងផ្លូវច្បាប់ សម្រាប់ការអះអាងដែលថា “អាស្រ័យ ទៅលើកាលៈទេសៈនានាតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ការរំលោភលើផ្លូវភេទអាចនឹងទទួល បាននូវឋានៈជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយផ្សេងពីការធ្វើទារុណកម្ម”³⁷⁵ ព្រមទាំងជាបទល្មើសមួយដាច់

³⁷³ ត្រីតួប័ត្រនិពន្ធដោយ Kevin Jon Heller, *តុលាការយោធា Nuremberg និង ដើមកំណើតនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ* ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ ៣៨១។

³⁷⁴ ប្រតិចារិក ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៤៦។ សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ, វ៉ុល VI, ទំព័រ ៤០៤ ដល់ ៤០៧។ ប្រតិចារិក ចុះថ្ងៃទី ១៤ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៤៦, សាលក្រមតុលាការយោធាអន្តរជាតិ, វ៉ុល VII, ទំព័រ ៤៥៦ ដល់ ៤៥៧ (អានជាឯកសារភស្តុតាង “កំណត់ត្រា Molotov” ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៤២)។

³⁷⁵ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៩៤, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Furundžija*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-17/1-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៨, (“សាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Furundžija*”), កថាខណ្ឌ ១៦៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁷⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានដកស្រង់ ករណីដូចគ្នា ព្រមទាំងករណីបន្ថែមផ្សេងទៀតពីតុលាការ ICTY តុលាការ ICTR និង តុលាការព្រហ្មទណ្ឌពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន (SCSL) នៅពេលដែលខ្លួនគូស បញ្ជាក់អត្ថន័យអំពីការរំលោភលើផ្លូវភេទដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁷⁷។

១៧៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា យុត្តិសាស្ត្រខាងលើ ដែលមានការដាក់ពិន្ទុភាពពី បទល្មើសត្រួតគ្នា ចំពោះការរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលជាបទល្មើសមួយដាច់ឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺស្ថិតនៅក្រៅដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ តុលាការ ICTY ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ ១៩៩៣ ហើយយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ តុលាការនេះគ្របដណ្តប់លើអំពើឧក្រិដ្ឋនានាដែលបានប្រព្រឹត្តចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៩១³⁷⁸។ តុលាការ ICTR ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ ១៩៩៤ ដោយយុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះគ្របដណ្តប់ លើអំពើឧក្រិដ្ឋនានា ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងឆ្នាំដូចគ្នានោះ³⁷⁹។ យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ តុលាការ SCSL អនុវត្តលើអំពើឧក្រិដ្ឋនានា ដែលបានប្រព្រឹត្តពីថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ

³⁷⁶ជាពិសេស សហព្រះរាជអាជ្ញាបង្ហាញនូវរឿងក្តីនៅតុលាការ ICTR, *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Akayesu*, សំណុំរឿង លេខ ICTR-94-4-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ០២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៨ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Akayesu*”) និង *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Semanza*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-20-T, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣, (“ការផ្តន្ទាទោស និងសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Semanza*”), និង រឿងក្តីនៅតុលាការ ICTY, សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៩៧ ដល់ ១៩៩។

³⁷⁷អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Furundžija*។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kvočka*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-95-1B-T, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Muhimana និងការផ្តន្ទាទោស*”)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bagosora និងដទៃ ទៀត និង រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Sesay*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-41-T, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង, ថ្ងៃទី ១៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Bagosora និងការផ្តន្ទាទោស*”) និង សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Sesay*។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦១ ដល់ ៣៦៥។

³⁷⁸មាត្រា ១ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី (ICTY)។

³⁷⁹មាត្រា ១ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសហ្វីលីពីន (ICTR)។

១៩៩៦³⁸⁰។ ដូច្នោះ ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពជាក់លាក់ទាំងនេះ មិនផ្តល់ការគាំទ្រចំពោះការយល់ឃើញដែលថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ នោះទេ។ លើសពីនេះទៀត នៅក្នុងការដាក់ពិន្ទុភាពពីបទរំលោភលើផ្លូវភេទជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែក នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តុលាការទាំងនោះ មិនបានពឹងផ្អែកលើប្រភពបន្ថែមនានានៃច្បាប់អន្តរជាតិ ឬច្បាប់ក្នុងស្រុក ដែលបានចាត់ទុកការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមានពីមុន ឬនៅក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក នោះទេ³⁸¹។

១៧៩. ផ្ទុយមកវិញ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលជាសំអាងរបស់ជនជាប់ចោទ និងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បង្ហាញថា នៅក្នុងសម័យកាលនៃតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅតែជាសញ្ញាណមួយ ដែលទើបតែកើតនៅឡើយ³⁸²។ តាមពិត ការទទួលស្គាល់ការរំលោភលើផ្លូវភេទថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស

³⁸⁰មាត្រា ១ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន (SCSL)។
³⁸¹ជាការកត់សម្គាល់ សាលក្រមសំខាន់ៗនាពេលថ្មីៗរបស់តុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី *Akayesu* និងសាលក្រម សំខាន់ៗនាពេលថ្មីៗរបស់តុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, ទទួលយកលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការទាំងនោះ ធ្វើជាប្រភពនៃការផ្តន្ទាទោសបទរំលោភលើផ្លូវភេទដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ នៅក្នុងសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Akayesu* នៅពេលពិចារណាទៅលើ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (ការរំលោភលើផ្លូវភេទ)” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY បានលើកឡើងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ “អាចផ្តន្ទាទោសបានតាមមាត្រា ៣(ឆ) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការនេះ” (កថាខណ្ឌ ៦៨៥), ដោយយល់ឃើញថា “ជនជាប់ចោទត្រូវបានវិនិច្ឆ័យថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវប្រាប្រួលតាមមាត្រា ៣(ឆ) នៃលក្ខន្តិកៈនេះចំពោះ (...) ឧបទ្ទេរហេតុនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទ” (កថាខណ្ឌ ៦៩៦)។ នៅក្នុងសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, តុលាការ ICTY បានលើកឡើងថា “ការរំលោភលើផ្លូវភេទត្រូវបានចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទបីនាក់ថាបានរំលោភច្បាប់ ឬទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម តាមមាត្រា ៣ និងជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមមាត្រា ៥ នៃលក្ខន្តិកៈនេះ។ លក្ខន្តិកៈនេះចាត់ទុកយ៉ាងច្បាស់ថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការក្នុងមាត្រា ៥(ឆ)” (កថាខណ្ឌ ៤៣៦) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។
³⁸²ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Kelly D. Askin, “ការកាត់សេចក្តីលើការរំលោភលើផ្លូវភេទ នៅក្នុងពេលសង្គ្រាម និងបទល្មើសទាក់ទងនឹងយើងខ្លួនផ្អែកតាមច្បាប់អន្តរជាតិ៖ ការរីកចម្រើនជាពិសេស ការតស៊ូនឹងឧបសគ្គ”) *ព្រឹត្តិប័ត្រច្បាប់អន្តរជាតិនិពន្ធដោយ Berkeley*, វ៉ុល ២១ (ឆ្នាំ ២០០៣), ទំព័រ ៣១៩ ដល់ ២២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជាតិ មិនបានលេចចេញជារូបរាងនៅឡើយទេ រហូតដល់ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០³⁸³ បន្ទាប់ពីមានសេចក្តីរាយការណ៍ពីការរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាឧបករណ៍ក្នុងការអនុវត្តការវាយប្រហារជាទូទៅ និងជាប្រព័ន្ធនៅលើប្រជាជននៅប្រទេសហៃទី (Haiti)³⁸⁴ ឬស្វីសេរី (Bosnia)³⁸⁵ និងរវ៉ាន់ដា (Rwanda)³⁸⁶។

³⁸³ សូមមើលឧទា. របាយការណ៍របស់សន្និសីទពិភពលោកលើកទីបួនស្តីពីស្ត្រីដែលលើកឡើងថា “ជាញឹកញាប់ ភាគីនៃជម្លោះរំលោភផ្លូវភេទលើស្ត្រី តែទទួលបាននិទណ្ឌភាព ជួនកាលប្រើការរំលោភលើផ្លូវភេទជាប្រព័ន្ធដែលជាលទ្ធផលនៃសង្គ្រាម និងអំពើហិង្សា”។ របាយការណ៍នៃអង្គការសហប្រជាជាតិរបស់សន្និសីទពិភពលោកលើកទីបួនស្តីពីស្ត្រី, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CONF.177/20 (ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៥), កថាខណ្ឌ ១៣៥។ សូមមើលផងដែររបាយការណ៍ស្តីពីស្ថានភាពកុមារនៅទូទាំងពិភពលោករបស់អង្គការ UNICEF ដែលអះអាងថា “ក្នុងពេលមានសង្គ្រាម វិធានការដែលផ្អែកទៅលើសហគមន៍ជាមូលដ្ឋាន ជាការចាំបាច់សម្រាប់ត្រួតពិនិត្យស្ថានភាព និងតម្រូវការរបស់ស្ត្រី និងកុមារ និងជាពិសេសដើម្បីធានាសន្តិសុខរបស់ពួកគេ ដោយសារតែអំពើហិង្សាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដែល ពួកគេប្រឈមដូចជាអំពើហិង្សាលើផ្លូវភេទ ឬការរំលោភលើផ្លូវភេទ”។ UNICEF “របៀបវារៈប្រឆាំងនឹងសង្គ្រាម” នៅក្នុងស្ថានភាពនៃរបាយការណ៍ស្តីពីកុមារនៅទូទាំងពិភពលោកឆ្នាំ ១៩៩៦, គេហទំព័រ៖ <<http://www.unicef.org/sowc96/antiwar.htm>>។

³⁸⁴ សូមមើលឧទា. របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៤ ពីអ្នករាយការណ៍ពិសេសរបស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសហៃទី ទៅកាន់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានសង្កេតឃើញថា “អ្វីដែលអ្នករាយការណ៍ពិសេសមានកង្វល់បំផុតនោះ គឺមានលេចឡើងនូវបញ្ហាថ្មីមួយក្នុងប្រទេសហៃទី នៅឆ្នាំ ១៩៩៤៖ ការលេចឡើងនូវការរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលបានជម្រុញទឹកចិត្តដោយនយោបាយ និងការប្រើប្រាស់ការបៀតបៀនលើផ្លូវភេទ ដែលជាឧបករណ៍សម្រាប់គាបសង្កត់ និងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្នែកនយោបាយ”។ របាយការណ៍បណ្តោះអាសន្នស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅប្រទេសហៃទី ដែលបានដាក់ជូនដោយអ្នករាយការណ៍ពិសេសរបស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្ស អនុលោមទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មការលេខ ១៩៩៤/៨០ និងសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមលេខ ១៩៩៤/២៦៦, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/49/513 (ថ្ងៃទី ១៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៤), ឧបសម្ព័ន្ធ, កថាខណ្ឌ ១៦។ របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលថ្លែងថា មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ “បានបញ្ជាក់សាជាថ្មីជាឯកច្ឆន្ទថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទក្លាយជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទៅតាមកាលៈទេសៈមួយចំនួន” ហើយបានដកស្រង់ចេញពីរបាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៤ ដោយគណៈកម្មការជាតិស្វែងរកការពិត និងយុត្តិធម៌ ដែលបានសន្និដ្ឋានថា “អំពើហិង្សាលើផ្លូវភេទដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងចំពោះស្ត្រីក្នុងលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ ដោយមូលហេតុនយោបាយនៅប្រទេសហៃទីក្លាយជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”។ របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិស្តីពីកិច្ចការនៃសម័យប្រជុំលើកទី ៤៨ របស់ខ្លួន, ថ្ងៃទី ០៦ ខែ ឧសភា ដល់ថ្ងៃទី ២៦ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៦, ទំព័រ ៥០។

³⁸⁵ សូមមើលឧទា. របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៤ របស់គណៈកម្មការនៃអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបំពានបំពានលើច្បាប់ទី ក្រុងហ្សឺណែវនៅក្នុងអតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវីដែលផ្តោតថា “ករណីការរំលោភលើផ្លូវភេទ និងអំពើហិង្សាលើផ្លូវភេទមួយ ចំនួនដែលបានរាយការណ៍ដែលបានប្រព្រឹត្តដោយពួកស៊ែប ភាគច្រើនប្រឆាំងនឹងពួកមូស្លីម ច្បាស់លាស់ គឺជាលទ្ធផលនៃ អំពើរបស់បុគ្គលនីមួយៗ ឬក្រុមតូចៗ (...)។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាគច្រើនត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាផ្នែកមួយ នៃទម្រង់ទូទៅ (...)” ដែល“បង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពីការកើតមាននូវគោលនយោបាយស្តីពីការរំលោភលើផ្លូវភេទជាប្រព័ន្ធ”។ គណៈកម្មការនៃក្រុមជំនាញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបំពានបំពានទៅលើច្បាប់ទីក្រុងហ្សឺណែវ នៅក្នុងអតីត ប្រទេសយូហ្គោស្លាវី, របាយការណ៍ចុងក្រោយរបស់គណៈកម្មការក្រុមជំនាញបង្កើតឡើងដោយអនុលោមទៅតាមសេចក្តី សម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ ៧៨០ (ឆ្នាំ ១៩៩២), ឯកសារ អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ S/1994/674 (ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៤), កថាខណ្ឌ ២៥២ ដល់ ២៥៣។ “របាយការណ៍ស្តីពីស្ថានភាពកុមារនៅទូទាំងពិភពលោក របស់អង្គការ UNICEF ឆ្នាំ ១៩៩៦” ដែលផ្តោតថា “អំពើហិង្សាលើផ្លូវភេទកើតមានជាទូទៅនៅក្នុងបណ្តាលជម្លោះរវាង ជាតិពន្ធុ។ នៅក្នុងការប្រយុទ្ធគ្នានៅប្រទេសបូស្នី និងហ្វីលីពីន ក្រុមហ្វីលីពីន និង ក្រុមភាគី មានការបង្កើតគោលនយោបាយដោយ ចេតនាមួយដើម្បីធ្វើការរំលោភលើផ្លូវភេទចំពោះស្ត្រីវ័យជំទង់ និងបង្ខំពួកគេឱ្យពរពោះដែលហៅថា *កូនរបស់ស្រ្តី*”។ អង្គការ UNICEF, “នៅក្នុងរបាយការណ៍ស្តីពីកុមារនៅទូទាំងពិភពលោកឆ្នាំ ១៩៩៦: ការធ្វើទារុណកម្ម និងការរំលោភលើ ផ្លូវភេទ”, ឆ្នាំ ១៩៩៦ គេហទំព័រ៖ <<http://www.unicef.org/sowc96/3torrape.htm>>។

³⁸⁶ សូមមើលឧទា. របាយការណ៍ចុងក្រោយរបស់គណៈកម្មការក្រុមជំនាញសម្រាប់ប្រទេសរ៉ាន់ដា ដែលកត់ត្រាថា “របាយការណ៍ដែលបង្ហាញការកង្វល់នានា ដែលត្រូវបានដាក់ជូនគណៈកម្មការជំនាញដែលកត់ត្រាពីការចាប់ពង្រាត់ និង ការរំលោភលើផ្លូវភេទលើស្ត្រី និងកុមារនៅប្រទេសរ៉ាន់ដា (...)”។ របាយការណ៍ចុងក្រោយរបស់គណៈកម្មការជំនាញស្តីពី ប្រទេសរ៉ាន់ដាបង្កើតឡើងដោយអនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៣៥ (ឆ្នាំ ១៩៩៤), ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ លេខ S/1994/1405, (ថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៤), ឧបសម្ព័ន្ធ, កថាខណ្ឌ ១៣៦។ របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ ពិសេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានរាយការណ៍ពីប្រទេសរ៉ាន់ដា ដែលបានកត់សម្គាល់ថា “ការរំលោភលើ ផ្លូវភេទជាវិធានទូទៅ និងពុំមានការលើកលែងទេ”។ របាយការណ៍ស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅប្រទេសរ៉ាន់ដាដែលបាន ដាក់ជូនដោយ Rene Degni-Segui អ្នករាយការណ៍ពិសេសរបស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្ស តាមកថាខណ្ឌ ២០ នៃសេចក្តី សម្រេចលេខ S-3/1 ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៤, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ E/CN.4/1996/68 (ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៦), កថាខណ្ឌ ១៦។ សូមមើលព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Kelly D. Askin “ការកាត់សេចក្តីលើការ រំលោភលើផ្លូវភេទនៅក្នុងពេលសង្គ្រាម និងបទល្មើសទាក់ទងនឹងយើងដោយផ្អែកតាមច្បាប់អន្តរជាតិ”, ទំព័រ ៣៤៧ (“ដប់ឆ្នាំមុន ដោយសារតែមានការចាប់អារម្មណ៍តិចតួចចំពោះការរំលោភលើផ្លូវភេទក្នុងពេលមានសង្គ្រាម មានការ ពិភាក្សាគ្នា ថាតើការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមមួយដែរ ឬយ៉ាងណា។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក តុលាការ នានាបានបង្កើតយ៉ាងច្រើននូវយុត្តិសាស្ត្រស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជ សាសន៍។ ការរីកចម្រើនជាពិសេសដែលមាននៅក្នុងតុលាការនានាស្តីពីការដោះស្រាយឧក្រិដ្ឋកម្មទាក់ទងនឹងយើងខ្ញុំ គឺ

- ១៨០. ជាការសន្និដ្ឋាន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការអង្កេតស្រាវជ្រាវពីទំនៀមទម្លាប់ និងសន្តិសញ្ញានានា ដែលមានពីមុន និងក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់អ.វ.ត.ក បង្ហាញថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទមិនមែនជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទេ យោងតាមប្រភពនានានៃច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុងពេលនោះ។
- ១៨១. បញ្ហាបន្ទាប់គឺ ថាតើជាការស្របនឹងគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដែរ ឬយ៉ាងណា ការដែលចាត់ទុកថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះ ដែលជាបញ្ហាមួយរបស់ច្បាប់កម្ពុជា ឬយោងតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃនីតិ ដែលបានទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍ប្រជាជាតិ ដែលជាប្រភពជម្រើសមួយផ្សេងទៀតនៃច្បាប់អន្តរជាតិ³⁸⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ របស់ប្រទេសកម្ពុជា³⁸⁸ ដែលមានអានុភាពអនុវត្តក្នុងអំឡុងយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត មកត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ ការរំលោភលើផ្លូវភេទត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌយ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងយុត្តាធិការជាតិផ្សេងទៀតរួចហើយ³⁸⁹។
- ១៨២. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ច្បាប់ជាតិ មិនអាចផ្តល់សំអាងផ្លូវច្បាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងករណីនេះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របជាមួយអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលថា “ដោយហេតុថា ធាតុផ្សំបទល្មើសទាំងពីរប្រភេទមិនដូចគ្នាបេះបិទនោះ ទើបបទល្មើសជាតិ និងបទល្មើសអន្តរ

ជាលទ្ធផលដែលបានមកពីការខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងរបស់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ សកម្មជន និងអ្នកអនុវត្តជាក់ស្តែងទាំងនៅក្នុង និងក្រៅតុលាការនានាដែលអ្នកទាំងនោះ បានពុះពារជម្នះឧបសគ្គ អស់ពេលយ៉ាងយូរ និងយ៉ាងពិបាក ដើម្បីធានាថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាក់ទិននឹងយ៉ែនឌ័រ និងផ្លូវភេទត្រូវបានចោទប្រកាន់ ស៊ើបអង្កេត និងបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះយ៉ាងត្រឹមត្រូវ”។

³⁸⁷មាត្រា ១៥(២) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។

³⁸⁸មាត្រា ៤៤៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៥៦។

³⁸⁹សាលដីកាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើយុត្តាធិការ, កថាខណ្ឌ ១៥៣, ជើងទំព័រ ៣៦០ (មានឧទាហរណ៍អំពីការរំលោភលើផ្លូវភេទដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាបទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជាតិត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសដាច់ពីគ្នា³⁹⁰។ នៅទីនេះ មានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នារវាងធាតុផ្សំការរំលោភលើផ្លូវភេទយោងតាមច្បាប់ជាតិ រួមមានក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ និងធាតុផ្សំឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩³⁹¹។ ខុសពីការកំណត់ជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ សម្រាប់រាល់ប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទាំងអស់ក្រោមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដែលផ្សារភ្ជាប់ធាតុផ្សំតាមបរិបទ (Chapeau Elements) ទាំងនេះទៅនឹងបរិបទទូលាយមួយដែលឧក្រិដ្ឋកម្មបានកើតឡើង។ ហេតុដូច្នោះ បទប្បញ្ញត្តិប្រឆាំងនឹងការរំលោភលើផ្លូវភេទនៅក្នុងកម្រិតជាតិ មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ឱ្យការរំលោភលើផ្លូវភេទនេះ ក្លាយជាទម្រង់មួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យោងតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃនីតិ ដែលទទួលស្គាល់ដោយបណ្តាប្រជាជាតិទាំងឡាយនោះទេ³⁹²។ ម្យ៉ាងវិញទៀត គំរូនៃការកំណត់ជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ជួយស្រាយបំភ្លឺនិយមន័យនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ជាពិសេសធាតុផ្សំសត្យានុម័ត និងធាតុផ្សំអត្តនាម័ត នៅពេលដែលអត្ថិភាពនៃបទរំលោភលើផ្លូវភេទនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម

³⁹⁰ សាលដីកាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើយុត្តាធិការ, កថាខណ្ឌ ១៥៣។

³⁹¹ មានការលើកលែងមួយគួរឱ្យកត់សម្គាល់ចំពោះភាពស្លៀមស្លាត់នៃច្បាប់ជាតិចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ស្តីពីឧក្រិដ្ឋភាពនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពី(តុលាការ)ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិឆ្នាំ ១៩៧៣ ប្រទេសបង់ក្លាដេសបានចែងអំពីយុត្តាធិការរបស់តុលាការដែលបង្កើតដោយច្បាប់នេះ រួមមាន“ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” ត្រូវបានកំណត់ដោយរួមបញ្ចូល“ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការចាប់ពង្រត់ ការឃុំខ្លួន ការធ្វើទារុណកម្ម ការរំលោភលើផ្លូវភេទ ឬអំពើអមនុស្សធម៌ដទៃទៀត ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងលើប្រជាជនស៊ីវិល ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ជាតិ ពន្ធុ ឬសាសនា” ទោះបីពុំមានការផ្ដន្ទាទោសតាមច្បាប់នេះក៏ដោយ។ ច្បាប់ស្តីពី(តុលាការ)ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិរបស់បង់ក្លាដេស ឆ្នាំ ១៩៧៣ (ច្បាប់លេខ XIX ឆ្នាំ ១៩៧៣), ផ្នែក ៣(២)(ក) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

³⁹² សូមមើល សាលដីកាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើយុត្តាធិការ, កថាខណ្ឌ ១៥៣ (ទាក់ទងនឹងភាពមិនសមហេតុផលនៃការបញ្ចូលឧក្រិដ្ឋកម្មតាមច្បាប់ជាតិជាមួយប្រវត្តិទៅក្នុងឋានានុក្រមគតិយុត្តិព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ)។ ដើម្បីបង្ហាញសំរាងហេតុផ្តុំដែលអាចនាំឱ្យមានការសន្និដ្ឋានភ័ន្តច្រឡំ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណាថា ឧក្រិដ្ឋភាពពីបុរាណ និងជាសាកលលើអំពើលួច ឬអំពើមនុស្សឃាត ដោយយោងតាមភាពសមហេតុផលនៃការបញ្ចូលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ នឹងអាចបង្កើតជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ។

ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានបង្កើតឡើងរួចហើយ យោងតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ នោះ³⁹³។

១៨៣. ដោយសារមិនមានការគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់ចំពោះអត្ថិភាពនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក យោងតាមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទដែលបានកើតឡើងនៅមន្ទីរ ស ២១ គឺជាការរំលោភលើផ្លូវភេទដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានហាមឃាត់យោងតាមច្បាប់ទំនៀមម្ចាស់អន្តរជាតិ។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធផ្នែកនេះនៃទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយមិនបានផ្តន្ទាទោសត្រួតគ្នាទៅលើជនជាប់ចោទ ពីបទរំលោភលើផ្លូវភេទ និងបទធ្វើទារុណកម្ម ដែលជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែកពីគ្នានៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិចំពោះបទរំលោភលើផ្លូវភេទដែលបានប្រព្រឹត្តនៅមន្ទីរ ស ២១។

៤. ឃ. ២. ការរំលោភលើដួងកេន គឺជារំលោភលើផ្លូវភេទដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

១៨៤. ចំពោះបញ្ហាចុងក្រោយនៃទង្វើករណីបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងសម្រេចតាមគំនិតផ្ទៃផ្ទាល់របស់ខ្លួន (*ex proprio motu*) ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ក្នុងការដែលខ្លួនយល់ឃើញថា អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទដែលបានកើតឡើងនៅមន្ទីរ ស ២១ អាចចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់

³⁹³សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Furundžija*, កថាខណ្ឌ ១៧៧៖ (“ដើម្បីទទួលបាននិយមន័យការរំលោភលើផ្លូវភេទដោយផ្អែកតាមគោលការណ៍ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌស្តីពីភាពជាក់លាក់ (...) ជាការចាំបាច់ដែលត្រូវតែស្វែងរកគោលការណ៍ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ដែលមានភាពទូទៅចំពោះប្រព័ន្ធច្បាប់សំខាន់ៗក្នុងពិភពលោក”)។ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kumarac*, កថាខណ្ឌ ៤៣៩ ដល់ ៤៦០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយយោងតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណា ថាតើការធ្វើទារុណកម្ម គឺជាបទល្មើសមួយនៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩ ដែរ ឬយ៉ាងណា ហើយ ប្រសិនបើមានប្រាកដមែន ថាតើនៅក្នុងនិយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្ម មានរួមបញ្ចូល ទាំងអំពើរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែរ ឬយ៉ាងណា។

១៨៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ដូចគ្នានឹងការរំលោភលើផ្លូវភេទដែរ ការធ្វើទារុណ កម្មត្រូវបានបញ្ញត្តិហាមឃាត់ជាក់លាក់នៅក្នុងច្បាប់សង្គ្រាម³⁹⁴។ ទោះបីជា នៅក្នុងធម្មនុញ្ញ របស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ឬធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុង បូហ្វី (IMTFE) មិនបានចាត់ទុកការធ្វើទារុណកម្មថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក៏ ដោយ ក៏មាត្រា II (១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងបានដាក់បញ្ចូលនូវ អំពើធ្វើទារុណកម្មទៅក្នុងនិយមន័យនៃ“ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” មានដូចជា៖ “អំពើ ឃោរឃៅ និងបទល្មើសនានា ដោយរួមបញ្ចូលទាំង (...) អំពើធ្វើទារុណកម្ម ប៉ុន្តែ មិនកម្រិត ត្រឹមតែអំពើធ្វើទារុណកម្មប៉ុណ្ណោះទេ (...)”។ យោងតាមច្បាប់នោះ ការដាក់ពិន្ទុភាពពីបទ

³⁹⁴មាត្រា ៣(១)(ក) មាត្រា ១២ មាត្រា ៥០ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ (I) ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវស្ថានភាពអ្នក រងរបួស និងអ្នកជំងឺនៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៅសមរម្យ អនុម័តថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩, វ៉ុល ៧៥ លេខ លំដាប់សន្ធិសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៣១ (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥០)។ មាត្រា ៣(១)(ក) មាត្រា ១២ មាត្រា ៥១ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ (II) ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវស្ថានភាពអ្នករងរបួស និងអ្នកជំងឺ និង អ្នករងគ្រោះដោយលិចកប៉ាល់នៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៅសមុទ្រ អនុម័តថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩, វ៉ុល ៧៥ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៨៥ (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥០)។ មាត្រា ៣(១)(ក) មាត្រា ១៣, ១៤, ១៣០ នៃអនុសញ្ញា ទីក្រុងហ្សឺណែវ (III) ទាក់ទិន ទៅនឹងការប្រព្រឹត្តចំពោះឈ្លីយស៊ីក អនុម័តថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩, វ៉ុល ៧៥ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ១៣៥ (ចូលជាធរ មានថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥០)។ មាត្រា ៣(១)(ក) មាត្រា ២៧ មាត្រា ១៤៧ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ឆ្នាំ ១៩៤៩។ មាត្រា ៧៥(២) (ii) នៃពិធីសារបន្ថែម I ទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ ១៩៤៩។ មាត្រា ៤(២) (ក) នៃ ពិធីសារបន្ថែម II ទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ ១៩៤៩។

ធ្វើទារុណកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានសម្រេចនៅក្នុងរឿងក្តីមួយចំនួន នៅតុលាការយោធា Nuremberg³⁹⁵។

១៨៦. ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តីទាក់ទងនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ ជារឿយៗ តុលាការតែងតែផ្ដោតលើការធ្វើ ទារុណកម្មជាបទល្មើសមួយនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលដែលខ្លួនផ្តល់ សំអាងហេតុចំពោះការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ។ ជនជាប់ចោទជាវេជ្ជបណ្ឌិតធ្លាប់មានទំនាក់ទំនងជាមួយចក្រភពអាល្លឺម៉ង់ទី ៣ (Third Reich) បានយកបុគ្គលទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានឃុំឃាំងនៅក្នុងជំរំប្រមូលផ្តុំមកធ្វើការ ពិសោធន៍វេជ្ជសាស្ត្រដោយបង្ខំ³⁹⁶ រួមមាន ការពិសោធន៍“រយៈកម្ពស់ខ្ពស់”³⁹⁷ និង“ការ ពិសោធន៍ជាតិពុល”³⁹⁸។ នៅពេលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទ Karl Brandt ដែលមានការកត់សម្គាល់ជាងគេ តុលាការបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទ៖

³⁹⁵ សូមមើលរឿងក្តី U.S. ទល់នឹង Brandt និងជនដទៃទៀត, “សាលក្រម”, ថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៦, បោះពុម្ពឡើង វិញក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពី ការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuernberg ផ្អែកតាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, រ៉ូល II, (“រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ”) (Medical Case), ទំព័រ ១៩៨, ២១៦ ដល់ ២១៧, ២៤០, ២៤៧ ដល់ ២៤៨, ២៧១។ រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Altstoetter និងជនដទៃទៀត, “សាលក្រម”, ថ្ងៃទី ០៣ ដល់ ០៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៤, បោះពុម្ពឡើងវិញក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពី ការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការ យោធា Nuernberg ក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, រ៉ូល III, (“រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌”), ទំព័រ ៣ ដល់ ៤, ២៣ ដល់ ២៥, ១០៨៧ ដល់១០៨៨, ១០៩២ ដល់១០៩៣, ១១០៧, ១១៥៥ ដល់ ១១៥៦, ១១៦៦, ១១៧០។ រឿងក្តីជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ (Ministries Case), ទំព័រ ៤៦៧ ដល់ ៤៦៧ និង ៤៧១។ រឿងក្តី Pohl, ទំព័រ ៩៦៥ ដល់ ៩៦៦, ៩៧០ ដល់ ៩៧១, ១០៣៦ ដល់ ១០៣៨។

³⁹⁶ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, រ៉ូល II, ទំព័រ១៨៣, ២២៣ ដល់ ២២៧, ២៤០, ២៤៨។

³⁹⁷ នៅក្នុងការពិសោធន៍វេជ្ជសាស្ត្រទាំងនេះ “ជនរងគ្រោះជាច្រើនបានស្លាប់ (...) និងអ្នកផ្សេងទៀត បានទទួលរងរបួស ធ្ងន់ធ្ងរ ការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើបាប” បន្ទាប់ពីពួកគេត្រូវបានដាក់ទៅក្នុងបន្ទប់ដែលមានសម្ពាធទាប ដែលបន្ទប់នោះ ត្រូវបានរៀបចំឡើងឲ្យមានស្ថានភាពដែលរយៈកម្ពស់ខ្ពស់ខ្លាំង ដែលគោលបំណងនៃការពិសោធន៍នេះ គឺដើម្បី“ស៊ើបអង្កេត កម្រិតនៃភាពអំណត់ និងអត្តិភាពរបស់មនុស្ស” នៅក្នុងស្ថានភាពទាំងនោះ។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, រ៉ូល II, ទំព័រ ១៧៥។

³⁹⁸ នៅក្នុងការពិសោធន៍វេជ្ជសាស្ត្រទាំងនេះ “ជនរងគ្រោះត្រូវបានបាញ់ដោយគ្រាប់កាំភ្លើងដែលមានផ្ទុំពុល និងបានទទួល រងការធ្វើទារុណកម្ម និងស្លាប់” នៅក្នុងនីតិវិធីដែលវេជ្ជបណ្ឌិតបានបាញ់ភ្នំអ្នកទោសដោយផ្ទុំ aconitin nitrate ហើយ

បានទទួលខុសត្រូវ បានជួយ និងជំរុញ បានចូលរួមដោយមានការយល់ព្រម និង មានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងផែនការ និងគម្រោងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការពិសោធន៍វេជ្ជសាស្ត្រ ដែលធ្វើឡើងចំពោះប្រជាជនដែលមិនមែនជាជនជាតិអាណ្លឺម៉ង់ ដោយមិនមានការ យល់ព្រមពីអ្នកទាំងនេះ និងអំពើឃោរឃៅផ្សេងទៀត នៅពេលប្រព្រឹត្តអំពើកាប់ សម្លាប់ អំពើព្រៃផ្សៃ អំពើគ្មានមេត្តាធម៌ អំពើធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ ផ្សេងទៀត។ ដោយសារអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ មិនស្ថិតក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ដូច្នោះ អំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁹⁹។

ពាក្យពេចន៍ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះ មានប្រើនៅក្នុងផ្នែកផ្សេងៗនៃសាលក្រមដែលសម្រេច ដាក់ពិន្ទុភាពលើសហចារីមួយចំនួនទៀតរបស់ជនជាប់ចោទ Brandt⁴⁰⁰។

១៨៧. លើសពីនេះទៀត ក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌ មានជនជាប់ចោទច្រើនរូបដែលជា អតីតសមាជិករបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌នៃចក្រភពអាណ្លឺម៉ង់ (Reich Ministry of Justice) អតីត សមាជិករបស់តុលាការពិសេស និងតុលាការប្រជាជន ត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងសម្រេចដាក់ ពិន្ទុភាពពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ រួមមាន អំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តលើ ជនស៊ីវិលជនជាតិអាណ្លឺម៉ង់ ព្រមទាំងប្រជាពលរដ្ឋក្នុងប្រទេសនានា ដែលត្រូវត្រាដោយ អាណ្លឺម៉ង់⁴⁰¹។ ក្នុងចំណោមបទចោទនានា ជនជាប់ចោទទាំងនោះ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុ ភាពក្នុងការប្រើប្រាស់តួនាទីជាអ្នកអនុវត្តក្រឹត្យ “រាត្រី និងអំពៅ” របស់ហ៊ីត្លែរ ដែលនៅក្នុងក្រឹត្យ នោះ “នៅក្នុងបណ្តាប្រទេសត្រូវត្រាដោយអាណ្លឺម៉ង់ ចំពោះជនស៊ីវិលដែលបានចោទប្រកាន់ពី បទល្មើសធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងកងកម្លាំងត្រូវត្រាបស់អាណ្លឺម៉ង់ ត្រូវបានចាប់បញ្ជូនទៅ

បន្ទាប់មកបានកត់ត្រាពីការសង្កេតរបស់ពួកគេ នៅពេលដែលថ្នាំពុលនោះសម្លាប់អ្នកទោសបន្តិចម្តងៗយ៉ាងឈឺចាប់។ រឿង ក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, រ៉ូល II, ទំព័រ ១៧៨ និង ២៤៥ ដល់ ២៤៦។

³⁹⁹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, រ៉ូល II, ទំព័រ ១៨៨។

⁴⁰⁰ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, រ៉ូល II, ទំព័រ ២១៦ ដល់ ២១៧, ២៤០, ២៤៧ ដល់ ២៤៨, ២៧១, ២៨១, ២៨៥, ២៩០, ២៩២, ២៩៥ និង ២៩៧។

⁴⁰¹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, រ៉ូល III, ទំព័រ ២៣។ សូមមើលផងដែរ, ទំព័រ ៣ ដល់ ៤, ២៤ ដល់ ២៥, ១០៨៧ ដល់ ១០៨៨, ១០៩២ ដល់ ១០៩៣, ១១០៧, ១១៥៥ ដល់ ១១៥៦, ១១៦៦, ១១៧០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ធ្វើការជំនុំជម្រះជាសម្ងាត់”⁴⁰² ដោយមានគោលបំណង “ដើម្បីបង្កភាពភ័យខ្លាច ធ្វើទារុណកម្ម ហើយនៅតាមតំបន់ដែលខ្លួនត្រួតត្រាមួយចំនួន គឺដើម្បីសម្លាប់រដ្ឋាលប្រជាជនស៊ីវិលទាំងអស់តែម្តង”⁴⁰³។

១៨៨. ការអនុវត្តបែបនេះ រួមជាមួយនឹងបណ្តុំទស្សនទាននៃ “អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗ” នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបានបញ្ចូលក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិនានា⁴⁰⁴ បានទទួលស្គាល់អត្ថិភាពអំពីបទធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យោងតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រីមឆ្នាំ ១៩៧៥។

១៨៩. នាពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការពិចារណា ទៅលើនិយមន័យនៃបញ្ហានេះ ទៅតាមពេលវេលាពាក់ព័ន្ធ។ ចំពោះបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់ចំពោះការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា៖

បទឧក្រិដ្ឋនៃការធ្វើទារុណកម្មមានចែង និងកំណត់និយមន័យ ដោយលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិជាច្រើន រួមមាន សេចក្តីប្រកាសរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ឆ្នាំ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានអនុម័តជាឯកច្ឆន្ទ និងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៤៨ ប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម។ និយមន័យនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៤៨ ប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីសេចក្តីប្រកាសរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានទទួលយកដោយតុលាការ ICTY ថាជាសេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ តាំងពីពេលចាប់ផ្តើមទទួលយក

⁴⁰² រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៣១។

⁴⁰³ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦០។

⁴⁰⁴ ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ កំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដូចជា “ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រដ្ឋាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល មុន ឬក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយសារមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ក្នុងការប្រព្រឹត្ត ឬពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ថាតើនៅពេលប្រព្រឹត្តនោះ គឺជាការរំលោភបំពានច្បាប់ជាតិដែល ឬ យ៉ាងណា” មាត្រា ៦ នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

អនុសញ្ញានេះដំបូងមកម៉្លេះ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ការកំណត់
និយមន័យនេះ ត្រូវបានទទួលយកជាទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁴⁰⁵។

១៩០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពុំបានផ្តល់សំអាងហេតុណាមួយចំពោះការយល់ឃើញរបស់ខ្លួន
ដែលថា ការកំណត់និយមន័យនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម
កម្មដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ប្រើជាអត្ថបទ
សម្រាប់សេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។ បន្ទាប់មកអង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូង បានផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ដើម្បីបក
ស្រាយនិយមន័យនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ព្រមទាំងធ្វើការវិភាគអត្ថន័យអំពីធាតុផ្សំ
សត្យានុម័ត និង *អត្តនោម័ត* តម្រូវសម្រាប់បទធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស
ជាតិ⁴⁰⁶។

១៩១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជា និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដែល
មានចែងក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម មានលក្ខណៈ
ស្រដៀងនឹងនិយមន័យដែលមានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម ក៏
ដោយ ក៏នៅមានលក្ខណៈខុសគ្នាសំខាន់ៗមួយចំនួនដែរ។ មាត្រា ១ នៃសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ
១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មបានកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដូចខាងក្រោមនេះ៖

អំពើណាមួយដែលបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ ឬរងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរផ្នែករាងកាយ ឬស្មារតី
ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនា ឬដោយការញុះញង់ពីមន្ត្រីសាធារណៈ ទៅលើ
បុគ្គលណាមួយ ក្នុងគោលបំណង ដើម្បីទទួលបានព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាពពីបុគ្គល
នោះ ឬព័ត៌មានជន ឬដើម្បីដាក់ទណ្ឌកម្មបុគ្គលនោះចំពោះអំពើដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត ឬ
ត្រូវបានគេសង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្ត ឬដើម្បីបំភិតបំភ័យបុគ្គលនោះ ឬក៏បុគ្គលដទៃ

⁴⁰⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៥៣ (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចេញ)។

⁴⁰⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៥៤ ដល់ ៣៥៨។

ទៀត។ (...) ការធ្វើទារុណកម្មមានទម្រង់ជាការធ្វើបាប ឬការដាក់ទណ្ឌកម្មដែលមាន
លក្ខណៈឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោកដែលធ្ងន់ធ្ងរ និងដោយចេតនា⁴⁰⁷។

ចំណែកឯអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម បានកំណត់និយមន័យ
នៃការធ្វើទារុណកម្មថា៖

អំពើណាមួយដែលបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ ឬរងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរផ្នែករាងកាយ ឬស្មារតី
ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនា ទៅលើបុគ្គលណាមួយ ក្នុងគោលបំណងដើម្បី
ទទួលបានព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាពពីបុគ្គលនោះ ឬព័ត៌មានជន ឬដើម្បីដាក់ទណ្ឌ
កម្មបុគ្គលនោះចំពោះអំពើដែលខ្លួន ឬក៏តតិយជនបានប្រព្រឹត្ត ឬត្រូវបានគេសង្ស័យថា
បានប្រព្រឹត្ត ឬដើម្បីបំភិតបំភ័យ ឬបង្ខិតបង្ខំបុគ្គលនោះ ឬតតិយជន ឬដើម្បីហេតុផល
ណាមួយផ្នែកលើទម្រង់នៃការរើសអើងណាមួយ នៅពេលដែលការឈឺចាប់ ឬការរង
ទុក្ខដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយខ្លួនឯង ឬដោយមានការញុះញង់ ឬដោយការយល់
ព្រម ឬដោយការស្រុះស្រួលពីមន្ត្រីសាធារណៈ ឬពីបុគ្គលផ្សេងទៀតដែលបំពេញ
ភារៈកិច្ចក្នុងសមត្ថកិច្ចផ្លូវការ⁴⁰⁸។

១៩២. សេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម បានកំណត់និយមន័យអំពីការធ្វើទារុណកម្ម
នេះ ក្នុងលក្ខណៈចង្អៀតជាង។ ឧទាហរណ៍ ការរៀបរាប់អំពីគោលបំណង ឬមូលហេតុជាក់
លាក់នៃការបង្កការឈឺចាប់ ឬការរងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដែលបានប្រព្រឹត្តទៅលើបុគ្គលដទៃ ដែល
បានកំណត់និយមន័យនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម គឺ
មានលក្ខណៈទូលំទូលាយជាង។ ដូចគ្នាទៅនឹងការកំណត់និយមន័យនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ
១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មដែរ និយមន័យនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹង

⁴⁰⁷មាត្រា ១ នៃសេចក្តីប្រកាសស្តីពីការការពារជនគ្រប់រូបមិនឱ្យទទួលរងនូវការធ្វើទារុណកម្ម និងការដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬការ
ប្រព្រឹត្តិដ៏ឃោរឃៅ បន្ទាបបន្ថោក ឬអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជា
ជាតិ លេខ ៣៤៥២ (XXX), ថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៥, (“សេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីទារុណកម្ម”)។

⁴⁰⁸មាត្រា ១ នៃ អនុសញ្ញាប្រឆាំងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តិព្រៃផ្សៃ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក ឬការដាក់ទណ្ឌ
កម្ម ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៤, រ៉ូល ១៤៦៥ លេខលំដាប់សន្និសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៨៥, (ចូលជាធរមាន
នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៨៧), (“អនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម”)។

ការធ្វើទារុណកម្ម បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ពីគោលបំណងនៃការទទួលបាននូវព័ត៌មាន ឬ ចម្លើយសារភាព ឬការដាក់ទណ្ឌកម្ម និងការបំភិតបំភ័យ។ ប៉ុន្តែ និយមន័យក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម ក៏កំណត់ផងដែរ សម្រាប់ហេតុផលនៃការ បង្ខិតបង្ខំ ឬ“ហេតុផលណាមួយដោយផ្អែកលើទម្រង់នៃការរើសអើង”⁴⁰⁹ ពាក្យពេចន៍ដែល មិនមាននៅក្នុងនិយមន័យ ដែលមានកំណត់ក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណ កម្មឡើយ។

១៩៣. និយមន័យដែលមានកំណត់ក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម ក៏ បានដាក់បញ្ចូលនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងន័យទូលាយជាងស្តីពីមន្ត្រីសាធារណៈ⁴¹⁰។ ខុសពីនិយម ន័យដែលមានកំណត់ក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម និយមន័យនៃ ការធ្វើទារុណកម្មតាមអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ ប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម អាចបង្កើតដោយ “មានការយល់ព្រម ឬការស្រុះស្រួល” ពីមន្ត្រីទាំងនោះ⁴¹¹។ ជាងនេះទៀត មន្ត្រីសាធារណៈពិត ប្រាកដ បុគ្គលផ្សេងទៀតដែល “កំពុងបំពេញភារៈកិច្ចក្នុងសមត្ថកិច្ចផ្លូវការ” ក៏អាចប្រព្រឹត្ត អាចញុះញង់ អាចផ្តល់ការយល់ព្រម ឬស្រុះស្រួលបានដែរដល់ការប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទារុណកម្ម នេះ⁴¹²។

១៩៤. លើសពីនេះទៀត បើទោះជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកំណត់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា និយមន័យ នៃការធ្វើទារុណកម្ម នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ និងនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៨៤ មានន័យដូចគ្នាទាំងស្រុងក៏ដោយ ក៏មិនមានន័យថា ដោយសារតែអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងនឹង

⁴⁰⁹មាត្រា ១ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម។
⁴¹⁰សូមមើលជាទូទៅ Manfred Nowak and McArthur, *អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការ ធ្វើទារុណកម្ម: សេចក្តីអធិប្បាយ*, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៨, ទំព័រ ៤៤, កថាខណ្ឌ ៣៩ និងទំព័រ ៧៧ ដល់ ៧៩, ១១៦ ដល់ ១១៩។
⁴¹¹មាត្រា ១ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។ *សូមមើលរឿងក្តី Elmi ទល់នឹង Australia*, យោបល់របស់គណៈកម្មាធិការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម, ឯកសារ អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ CAT/C/22/D/120/1998, (ថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ ៦.៥)។
⁴¹²មាត្រា ១ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការធ្វើទារុណកម្មឆ្នាំ ១៩៨៤ ដែលជាសេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នាពេលនោះ ទើបធ្វើឱ្យនិយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ក្លាយជា សេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលមានតាំងពីជិតដប់ឆ្នាំមុនដែរនោះទេ។ សេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម គឺជាសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត អង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលមិនមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ចនោះឡើយ ហេតុដូច្នោះហើយ តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងជាច្រើនបន្ថែមទៀត មុននឹងឈានដល់ការកំណត់ថា និយមន័យនៃការ ធ្វើទារុណកម្មដែលបានកំណត់ក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ត្រូវបានចាត់ទុកជាច្បាប់ទំនៀម ទម្លាប់អន្តរជាតិ នាពេលនោះ។

១៩៥. ជាលទ្ធផល បញ្ហានៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺថាតើនិយមន័យដែលមាន លក្ខណៈចង្អៀតស្តីអំពីការធ្វើទារុណកម្មដែលមានកំណត់នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម គឺជាសេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ស្ថិតក្នុងដែន កំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់ថា តាមនិយមន័យនៅឆ្នាំ ១៩៧៥ ធាតុផ្សំនៃការធ្វើទារុណកម្មមានដូចតទៅ៖

- (ក) អំពើណាមួយដែលបណ្តាលឱ្យមានការឈឺចាប់ ឬការរងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ផ្នែករាង កាយ ឬស្មារតី (ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត)
- (ខ) ដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនា ទៅលើបុគ្គលណាមួយ (ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត)
- (គ) ដោយមន្ត្រីសាធារណៈ ឬដោយការញុះញង់ពីមន្ត្រីសាធារណៈ
- (ឃ) ក្នុងគោលបំណង ដើម្បីទទួលបាននូវព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព ឬការដាក់ទណ្ឌ កម្ម ឬការបំភិតបំភ័យ។

១៩៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ទោះបីជាមានសេចក្តីប្រកាស និងសន្និសញ្ញាអន្តរជាតិជា ច្រើនដែលត្រូវបានអនុម័តមុនឆ្នាំ ១៩៧៥ បានហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្មក៏ដោយ ក៏សេចក្តី ប្រកាស និងសន្និសញ្ញាទាំងនោះ មិនបានកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មឡើយ⁴¹³។

⁴¹³មាត្រា ៥ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ២១៧ A (III), កំណត់ហេតុផ្លូវការរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ, សម័យប្រជុំលើកទី ៣ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សម្រាប់ជាព័ត៌មានមួយដែលពិនិត្យ
លើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការយោធា Nuremberg ពីឆ្នាំ ១៩៤៦ ដល់ឆ្នាំ ១៩៤៩ ស្តីពីការធ្វើ
ទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់
គ្រង សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយរបស់គណៈកម្មាធិការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិអំពីអនុសញ្ញាទីក្រុង
ហ្សឺណែវ IV ឆ្នាំ ១៩៤៩ រឿងក្តីប្រទេសក្រិក ឆ្នាំ ១៩៦៩ ដោយគណៈកម្មការអឺរ៉ុបសិទ្ធិមនុស្ស
និងដំណើរការជុំវិញការអនុម័តសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម។ ភស្តុតាង
នេះបង្ហាញឱ្យឃើញថា និយមន័យ និងធាតុផ្សំការធ្វើទារុណកម្ម ដែលមានកំណត់នៅក្នុង
សេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានចាត់ទុកជាសេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់
ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។

១៩៧. ចំណុចទីមួយ យោងតាមរឿងក្តី ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ហេតុទាំងនេះ
បង្ហាញថា និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបាន
អនុវត្តដោយតុលាការនោះ រាប់បញ្ចូលមិនត្រឹមតែការបង្កដោយចេតនានូវការឈឺចាប់ ឬការ
រងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើមនុស្សដទៃទៀតប៉ុណ្ណោះទេ⁴¹⁴ ថែមទាំងរាប់បញ្ចូលផងដែរនូវការ
ចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីសំណាក់មន្ត្រីរបស់រដ្ឋ រួមជាមួយគោលបំណងមិនត្រូវបច្ចៀង ដោយ
ឡែក គឺការទទួលបាននូវចម្លើយសារភាព ឬការដាក់ទណ្ឌកម្ម។ រាល់រឿងក្តីដែលបានរៀបរាប់
ខាងលើ បានដាក់ឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង

មាត្រា ៣(១)(ក) នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ I-IV ឆ្នាំ ១៩៤៩។ មាត្រា ៣២ និង ១៤៧ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV
ឆ្នាំ ១៩៤៩។ មាត្រា ៣ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន បើកឱ្យចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ០៤
ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៥០, វ៉ុល ២១៣ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ២២១ (213 UNTS 221), (ចូលជា
ធរមាននៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៥៣) និងបានធ្វើវិសោធនកម្មដោយពិធីសារលេខ ១១ និង ១៤ (“អនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពី
សិទ្ធិមនុស្ស”)។ មាត្រា ៧ នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)។

⁴¹⁴ សូមមើលឧទា. រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, វ៉ុល II, ទំព័រ ១៧៥, ១៧៨, ២៤៥ ដល់ ២៤៦។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធ
នឹងវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦១, ១០៩៤។ រឿងក្តី Pohl, វ៉ុល V, ទំព័រ ៩៧០ ដល់ ៩៧១, ១០៣៦ ដល់ ១០៣៧,
១០៨៦ (មតិស្របរបស់ចៅក្រម Michael A. Musmanno)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយផ្ទាល់ ឬដោយមានការញុះញង់ពីមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលអាណ្លីម៉ង់ នៅក្នុងបរិបទនៃជំរុំប្រមូល
ផ្គុំ⁴¹⁵។ ជាឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ ការពិសោធន៍នានា៖

មិនមែនជាអំពើដាច់ដោយឡែក និងដោយខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្នរបស់វេជ្ជបណ្ឌិត ឬអ្នក
វិទ្យាសាស្ត្រដែលបំពេញការងារតែម្នាក់ឯង ក្នុងលក្ខណៈជាបុគ្គល ក្រោមការទទួល
ខុសត្រូវរៀងៗខ្លួននោះឡើយ ប៉ុន្តែជាលទ្ធផលនៃការបង្កើតគោលនយោបាយរួម និងធ្វើ
ផែនការ នៅកម្រិតរដ្ឋាភិបាល យោធា និងបក្សណាហ្ស៊ី (Nazi) ហើយគោលនយោ
បាយ នេះត្រូវបានអនុវត្តជារួម ក្នុងយុទ្ធនាការសង្គ្រាមទាំងមូលតែម្តង។ ពួកគេត្រូវ
បានបញ្ជា ដាក់ទណ្ឌកម្ម អនុញ្ញាត ឬផ្តល់ការយល់ព្រមដោយបុគ្គលនានាដែលមាន
តួនាទីនៅក្នុងអាជ្ញាធរ⁴¹⁶។

រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌ បានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា ចំពោះរាល់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង
មនុស្សជាតិ “ការចូលរួមរបស់រដ្ឋាភិបាល គឺជាធាតុផ្សំសត្យានុម័ត”⁴¹⁷។

១៩៨. សម្រាប់គោលបំណងក្នុងការហាមឃាត់ ការធ្វើទារុណកម្មដែលមាននៅក្នុងរឿងក្តីច្បាប់លេខ
១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ហាក់ដូចជាមានការទាក់ទងគ្នាជាមួយនឹងការបង្ខំឱ្យផ្តល់

⁴¹⁵ សូមមើលរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៣៣៨ (“ជាការប្រាកដណាស់ថា កម្មវិធីឈ្លានពាន និង
ការកេងប្រវ័ញ្ចរបស់ពួកណាហ្ស៊ី ដែលមានលក្ខណៈលម្អិត ផ្សេងៗគ្នា និងស្មុគស្មាញជាច្រើន មិនអាចអនុវត្តទៅបានដោយ
ខ្លួនឯងនោះទេ ប៉ុន្តែភាពជោគជ័យនៃកម្មវិធីនេះកើតមានដោយពឹងផ្អែកជាចំបាច់ទៅលើវិធានការ ដែលមានទ្រង់ទ្រាយធំ
ដោយសារមានការលះបង់ ព្រមទាំងជំនាញរបស់បុគ្គលដែលមានតួនាទីនៅក្នុងអាជ្ញាធរ ក្នុងនាយកដ្ឋានជាច្រើននៅក្នុងរដ្ឋា
ភិបាលចក្រភពអាណ្លីម៉ង់ ដែលត្រូវរងការចោទប្រកាន់ពីបទចាត់ចែង និងអនុវត្តកម្មវិធីនេះ (...)។ គោលការណ៍ដែលបាន
បញ្ជាក់នៅទីនេះ គឺអាចអនុវត្តបានដូចគ្នាចំពោះចុងចោទនៅទីនេះ ដែលជាសមាជិកនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងអនុវត្តបាន
ចំពោះចុងចោទទាំងឡាយណាដែលមានតួនាទីទទួលខុសត្រូវ និងអំណាចនៅក្នុងក្រសួងនានា”)។ រឿងក្តី Pohl, វ៉ុល V,
ទំព័រ ៩៦២ (“ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះអះអាងបន្ថែមទៀតថា ចុងចោទទាំងអស់ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងស្នាក់ការ
កណ្តាលផ្នែករដ្ឋបាល និងសេដ្ឋកិច្ចដែលត្រូវបានគេហៅថា “WVHA” ដែលនេះជានាយកដ្ឋានមួយក្នុងចំណោមនាយកដ្ឋាន
សំខាន់ៗចំនួន ១២ នៅក្នុងមន្ទីរ SS”)។

⁴¹⁶ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, វ៉ុល II, ទំព័រ ១៨១។

⁴¹⁷ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ៩៨៤។

ចម្លើយសារភាពពីអ្នកទោស⁴¹⁸ ក៏ដូចជាការដាក់ទណ្ឌកម្មផងដែរ។ ការដាក់ទណ្ឌកម្មដែលជាគោលបំណងក្នុងការហាមឃាត់ ត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *វេជ្ជសាស្ត្រ*:

ជនជាប់ចោទព្យាយាមជំទាស់នឹងបទចោទនេះ ដោយលើកឡើងនូវមធ្យោបាយការពារថា បុគ្គលដែលត្រូវគេយកមកប្រើក្នុងការពិសោធន៍នេះ សុទ្ធតែជាអ្នកដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសប្រហារជីវិត ដូច្នោះ លោក Mrguwosky ត្រូវបានគេជ្រើសរើសជាពេជ្ជរូប។

(...) មធ្យោបាយការពារនេះ មិនមានសុពលភាពនោះទេ។ នេះមិនមែនជាការអនុវត្តទោសប្រហារជីវិតស្របច្បាប់នោះទេ (...) ប៉ុន្តែ នេះជាការពិសោធន៍ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈជាបទឧក្រិដ្ឋ (...)។ ជនរងគ្រោះដ៏អភ័ព្វដោយសារការធ្វើទារុណកម្មគួរឱ្យខ្លាចរអានេះ គឺជាលើយសិកជនជាតិរុស្ស៊ី ដែលមានសិទ្ធិទទួលបានការការពារដោយច្បាប់របស់បណ្តាប្រជាជាតិដែលមានអរិយធម៌ (...) ដែល ទោះជាក្នុងកាលៈទេសៈណាក៏ដោយ ក៏មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្លាប់ដោយការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើកាយវិកលកម្មនោះទេ⁴¹⁹។

១៩៩. ចំណុចទីពីរ យោងតាមសេចក្តីអត្ថាធិប្បាយរបស់គណៈកម្មាធិការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិត្រង់មាត្រា ៣២ និង មាត្រា ១៤៧ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ឆ្នាំ ១៩៤៩ កំណត់ថា៖

ការធ្វើទារុណកម្ម គឺជាការវាយប្រហារទៅលើមនុស្ស ដែលជាការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិមនុស្សជាសារវន្ត (...) ។ ការវាយប្រហារមិនចាំបាច់តែទៅលើរូបរាងកាយនោះទេ ព្រោះថា “ភាពរីកចម្រើន”នៃវិទ្យាសាស្ត្រអាចមានការប្រើប្រាស់នូវវិធីសាស្ត្រដែលមិនចាំបាច់បង្កឱ្យមានរបួសស្នាមលើរូបរាងកាយ ប៉ុន្តែ អាចជាការឈឺចាប់ផ្នែករូបរាងកាយបានដែរ⁴²⁰។

២០០. បន្ថែមពីនេះទៀត អត្ថន័យតាមផ្លូវច្បាប់នៃការធ្វើទារុណកម្ម រួមមាន៖

⁴¹⁸ សូមមើលឧទា. រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, រ៉ូល III, ទំព័រ ១០៨៨ ដល់ ១០៩៣។
⁴¹⁹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវេជ្ជសាស្ត្រ, រ៉ូល II, ទំព័រ ២៤៦ ដល់ ២៤៧។
⁴²⁰ និពន្ធនាយក Pictet (ed.), សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយស្តីពីអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ទាក់ទងដល់ការការពារជនស៊ីវិលក្នុងពេលមានសង្គ្រាម, ឆ្នាំ ១៩៥៨, ទំព័រ ២២៣ <<http://www.icrc.org/eng/>>។

ការបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់បុគ្គលណាមួយ ដើម្បីទទួលបាននូវចម្លើយសារភាព ឬ ព័ត៌មានពីបុគ្គលនោះ ឬបុគ្គលដទៃទៀត (...)។ ការបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់នេះ មាន លក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាងការវាយប្រហារទៅលើបុគ្គលដែលផ្នែករាងកាយ ឬស្មារតី។ ចំណុចដែលសំខាន់ គឺមិនសំដៅតែលើការឈឺចាប់ដែលជាគោលដៅនៅពីក្រោយការ វាយប្រហារបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់នោះឡើយ (...)⁴²¹។

២០១. បំណកស្រាយនានាអំពីនិយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្ម ដែលមានកំណត់នៅក្នុងអនុសញ្ញាទី ក្រុងហ្សឺណែវ IV ឆ្នាំ ១៩៤៩ បានជួយគាំទ្រខ្លះដែរ ទៅលើ *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* និង *អត្តនោម័ត* នៃសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម ក៏ដូចជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ការធ្វើ ទារុណកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងគោលបំណងទទួលបាននូវព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព។

២០២. ចំណុចទីបី នៅពេលធ្វើការបកស្រាយ និងអនុវត្តនូវចំណុចហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្ម ដែល មានចែងក្នុងមាត្រា ៣ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស នៅក្នុងរឿងក្តី *ក្រិក* ឆ្នាំ ១៩៦៩ គណៈកម្មការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សបានកំណត់និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្ម ខាងក្រោមដែល មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាជាមួយនឹងនិយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដែលមានកំណត់ ក្នុងសេចក្តីប្រកាស ឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម៖

រាល់អំពើធ្វើទារុណកម្ម ត្រូវតែជាអំពើប្រព្រឹត្តឡើងដោយអមនុស្សធម៌ និងបន្ទាប បន្ថោក ហើយ អំពើអមនុស្សធម៌នោះ ក៏ជាការបន្ទាបបន្ថោក ផងដែរ។ សញ្ញាណនៃ អំពើអមនុស្សធម៌ យ៉ាងហោចណាស់រួមមាន ការប្រព្រឹត្តដោយចេតនា បង្កឱ្យមានការ ឈឺចាប់រាងកាយ ឬស្មារតីដែលក្នុងស្ថានភាពជាក់លាក់ណាមួយក៏ដោយ ក៏មិនអាច ចាត់ទុកថាមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់បានឡើយ។

⁴²¹និពន្ធនាយក Pictet (ed.), *សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយស្តីពីអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ទាក់ទងដល់ការការពារជនស៊ីវិលក្នុង ពេលមានសង្គ្រាម*, ឆ្នាំ ១៩៥៨, ទំព័រ ៥៩៨។

ពាក្យថា “ការធ្វើទារុណកម្ម” ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាញឹកញាប់ ដើម្បីពណ៌នាអំពី អមនុស្សធម៌ ដែលមានគោលដៅទទួលបាននូវព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព ឬក៏ជាការ ដាក់ទណ្ឌកម្ម ហើយជាទូទៅ មានទម្រង់ជាអំពើអមនុស្សធម៌យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ⁴²²។

២០៣. និយមន័យនេះមានធាតុផ្សំដូចជា៖ ការប្រព្រឹត្តដោយចេតនាទៅលើបុគ្គលណាម្នាក់ (ធាតុផ្សំ អត្តនោម័ត) ការឈឺចាប់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរផ្នែករូបកាយ ឬស្មារតី (ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត) សម្រាប់ គោលបំណង ជាពិសេស ទទួលបាននូវព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព ឬក៏ការដាក់ទណ្ឌកម្ម។ មានចំណុចផ្សេងទៀតនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ក៏បាន ពិចារណាអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការចូលរួមជាផ្លូវការផងដែរ បើទោះជាសេចក្តីសម្រេចនោះ បានបកស្រាយត្រឹមតែថា រដ្ឋាភិបាលក្រិកបានរំលោភទៅលើកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនដែលមាន កំណត់ក្នុងអនុសញ្ញា ជាជាងថាមានធាតុផ្សំនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម ក៏ដោយ⁴²³។

២០៤. ជាចុងក្រោយ ទោះបីជានិយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដែលមានកំណត់ក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម ត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋជាសមាជិកនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិដែលមានអានុភាព មិន ចងកាតព្វកិច្ចក៏ដោយ ក៏ការអនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេច “ដោយគ្មានការបោះឆ្នោត” (ពោល គឺ មានការគាំទ្រជាឯកច្ឆន្ទ)⁴²⁴ នេះ គឺជាកត្តាមួយដែលបង្ហាញថា និយមន័យនៃការធ្វើ ទារុណកម្មនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយដោយ សហគមន៍អន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា នាពេលនោះ សមាជិក ចូលរួមបោះឆ្នោតក្នុងមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សរុបមានចំនួន ១៤៤ រដ្ឋ⁴²⁵។

⁴²² រឿងក្តីក្រិក, ព្រឹត្តិប័ត្រប្រចាំឆ្នាំនៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស, វ៉ុល ១២ (ឆ្នាំ ១៩៦៩), ទំព័រ ១៨៦។

⁴²³ រឿងក្តីក្រិក, ទំព័រ ១៩៥ ដល់ ១៩៦ និង ៥០៤។

⁴²⁴ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Furundžija, កថាខណ្ឌ ១៦០។ សូមមើល UNBISnet, ប្រព័ន្ធព័ត៌មាន ស្តីពីប្រវត្តិនិងការផលិតសៀវភៅរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, ការស្រាវជ្រាវកំណត់ត្រានៃការបោះឆ្នោត លើស្លាកសញ្ញា នៃសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ៖ A/RES/3452(XXX)។

⁴²⁵ អង្គការសហប្រជាជាតិ, ការកើនឡើងនូវចំនួនសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ពីឆ្នាំ ១៩៤៥ ដល់បច្ចុប្បន្ន, <<http://www.un.org/en/members/growth.shtml>>។

២០៥. ហេតុដូច្នោះ ផ្អែកលើមូលដ្ឋានដែលបានលើកឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដែលមានកំណត់នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម ដូចដែលបានកត់សម្គាល់មកនេះ គឺជាសេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩។

២០៦. ដោយហេតុថា និយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដែលមានកំណត់នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម អាចអនុវត្តបានតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិសម្រាប់គោលបំណងនៃសំណុំរឿងនេះ នោះបញ្ហាគន្លឹះនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺថា តើអំពើរំលោភលើផ្លូវភេទបែបនេះដែលបានប្រព្រឹត្តទៅមន្ទីរ ស ២១ អាចចាត់ទុកថា ជាអំពើធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ស្របតាមការប្រកាសនៅឆ្នាំ ១៩៧៥ ដែរឬយ៉ាងណា។

២០៧. ចំពោះករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា ទាក់ទងទៅនឹងធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម “អំពើមួយចំនួនត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាអំពើដែលនឹងនាំឱ្យមានការឈឺចាប់ និងរងទុក្ខធ្ងន់ធ្ងរ ដោយផ្អែកលើចរិតនៃអំពើទាំងនោះ។ អំពើទាំងនោះរួមមាន ការរំលោភលើផ្លូវភេទ (...)”⁴²⁶។ ហេតុដូច្នោះ “មិនមានការជំទាស់នោះទេដែលថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទ អាចបង្កើតបានជាការធ្វើទារុណកម្ម នៅពេលដែលរាល់ធាតុផ្សំផ្សេងៗទៀតនៃអំពើធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានបំពេញ”⁴²⁷។

២០៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថា និយមន័យនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលបានកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថាជាការបញ្ចូលអង្គជាតិដោយគ្មានការយល់ព្រមពីជនរងគ្រោះ⁴²⁸ ដែលប្រព្រឹត្តដោយចារី ដោយ

⁴²⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៥៥ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁴²⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦៦។

⁴²⁸និយមន័យពេញលេញនៃពាក្យថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជា “ការបញ្ចូលអង្គជាតិ ទោះបីជាមិនបានស៊ីជម្រៅក៏ដោយ ទៅក្នុងរន្ធយោនី ឬរន្ធកូទរបស់ជនរងគ្រោះដោយអង្គជាតិរបស់ចារី ឬវត្ថុផ្សេងៗទៀតដែលប្រើប្រាស់ដោយចារី ឬការ

មានចេតនា និងដឹងថា គ្មានការយល់ព្រម⁴²⁹។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ តុលាការ ICTY បានកត់សម្គាល់នៅក្នុងរឿងក្តី *Kunarac* ថា “អំពើមួយចំនួនដែលប្រព្រឹត្ត ឡើងបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ទៅលើបុគ្គលណាមួយ។ ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាអំពើដែល ស្តែងឱ្យឃើញបែបនេះ។ (...) អំពើហិង្សាលើផ្លូវភេទចាំបាច់ត្រូវតែបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ ឬ រងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ទោះបីផ្នែករូបកាយ ឬស្មារតី និងដោយស្របតាមមធ្យោបាយនេះហើយ ទើបចាត់ទុកអំពើរំលោភលើផ្លូវភេទថា ជាអំពើធ្វើទារុណកម្ម”⁴³⁰។ លើសពីនេះទៅទៀត អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី *Alkayesu* បានបញ្ជាក់ថា ការ រំលោភលើផ្លូវភេទ ជាញឹកញាប់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង “ក្នុងគោលបំណងបំភិតបំភ័យ [ឬ] ដាក់ទណ្ឌកម្ម (...)។ ដូចគ្នានឹងអំពើធ្វើទារុណកម្មដែរ ការរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាការបំពាន លើសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់បុគ្គល ហើយជាការពិត ការរំលោភលើផ្លូវភេទនេះ គឺជាអំពើធ្វើ ទារុណកម្ម នៅពេលដែលអំពើនេះប្រព្រឹត្តឡើងដោយផ្ទាល់ ឬដោយមានការញុះញង់ពី (...) មន្ត្រីសាធារណៈ (...)”⁴³¹។

បញ្ចូលតាមមាត់របស់ជនរងគ្រោះដោយអង្គជាតិរបស់ចារី នៅពេលដែលការបញ្ចូលអង្គជាតិនោះ កើតឡើងដោយគ្មានការ យល់ព្រមពីជនរងគ្រោះ”។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦២ (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចេញ)។

⁴²⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦៥។

⁴³⁰សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ១៥០។

⁴³¹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Alkayesu*, កថាខណ្ឌ ៥៧៩។ *សូមមើល* ការពិភាក្សារបស់លោកស្រី Valerie Oosterveld ស្តីពី បទឧក្រិដ្ឋផ្នែកលើយ៉ែនឌ័រនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនមនុស្សជាតិ ដែលក្នុងនោះ លោកស្រីបានសរសេរថា “ មានភាព សំខាន់ក្នុងការរក្សានូវលទ្ធភាពដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់អំពើដែលមានមូលដ្ឋានលើយ៉ែនឌ័រ ដែលស្ថិតក្នុងដែនកំណត់នៃអំពើ ដែលត្រូវបានហាមឃាត់ (...) ដូចជា (...) អំពើធ្វើទារុណកម្ម (...)” ដោយសំអាងលើហេតុផលជាច្រើនខុសៗគ្នា រួមទាំង “ ការប្រព្រឹត្តនូវអំពើដែលត្រូវបានហាមឃាត់ អាចកើតឡើងនៅក្នុងចរិតលក្ខណៈដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងយ៉ែនឌ័រ” ហើយថា “អំពើជាក់លាក់មួយអាចត្រូវបានបង្ហាញបានដោយសារការប្រព្រឹត្តអំពើដែរមានមូលដ្ឋានលើយ៉ែនឌ័រ ដែលជាភស្តុតាងមួយ ក្នុងចំណោមភស្តុតាងជាច្រើន”។ លោកស្រី Valerie Oosterveld, “បទឧក្រិដ្ឋដែលមានមូលដ្ឋានលើយ៉ែនឌ័រនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងនមនុស្សជាតិ”, និពន្ធនាយក Leila Nadya Sadat (ed.), *បង្កើតអនុសញ្ញាមួយស្តីអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនមនុស្ស ជាតិ*, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Cambridge (Cambridge University Press), ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ ១០០។

២០៩. ក្នុងសំណុំរឿងនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា នៅមន្ទីរ ស ២១ “មានវិធីសាស្ត្រ ធ្វើទារុណកម្មជាច្រើន”⁴³² សម្រាប់គោលដៅសួរយកចម្លើយ “ដែលវិធីសាស្ត្រទាំងនេះ ត្រូវ បានអនុវត្តក្នុងស្ថានភាព ដែលពោរពេញទៅដោយការភ័យខ្លាចយ៉ាងខ្លាំង ដែលការគំរាម កំហែងទាំងនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាប្រចាំ និងធ្វើឱ្យអ្នកជាប់ឃុំយ៉ាងមានការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរ ទាំងរូបរាងកាយ និងផ្លូវចិត្ត”⁴³³។ វិធីសាស្ត្រសួរយកចម្លើយទាំងនេះ រួមមាន“ការរំលោភលើ ផ្លូវភេទមួយករណី”⁴³⁴។ បន្ថែមពីលើនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា“បុគ្គលិក មន្ទីរ ស ២១ (...) ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទារុណកម្ម គឺបានបំពេញភារកិច្ចក្នុងសមត្ថកិច្ច ផ្លូវការរបស់ពួកគេ”⁴³⁵។ បុគ្គលិកទាំងនោះ បានប្រព្រឹត្តអំពើដែលបង្កើតជាបទល្មើសនៃការធ្វើ ទារុណកម្ម “ក្នុងគោលបំណងដើម្បីទទួលបានចម្លើយសារភាព ឬក្នុងគោលបំណងដាក់ ទណ្ឌកម្ម”⁴³⁶។

២១០. តាមសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា វិធីសាស្ត្រសួរយក ចម្លើយត្រូវបានធ្វើឡើងដោយចេតនារបស់បុគ្គលិកនៅមន្ទីរ ស ២១ ក្នុងគោលបំណងដាក់ លាក់ និងដើម្បីបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ និងរងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន បង្ហាញបន្ថែមទៀតថា អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទត្រូវបានយកមកប្រើក្នុងបរិបទដែលរួមមាន គោលបំណងនៃការទាញយកព័ត៌មានពីជនរងគ្រោះ។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកំហុសនោះទេក្នុងការយល់ ឃើញថា អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទឈានដល់កម្រិតចាត់ទុកជាអំពើធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ដោយហេតុដូចបានលើកឡើងខាងលើរួចមក ហើយថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទមិនទាន់ត្រូវបានចាត់ជាបទល្មើសមូលដ្ឋានមួយដាច់ដោយ ឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនាពេលនោះនៅឡើយទេ ហេតុដូច្នោះ អំពើរំលោភ

⁴³²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ២៤១។
⁴³³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦០។
⁴³⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៥៩ ដល់ ៣៦០។
⁴³⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៥៩។
⁴³⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៦០។

លើផ្លូវភេទនេះ មិនអាចស្រូបបញ្ចូលទៅក្នុងអំពើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បានទេ។

២១១. ទាក់ទងនឹងគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ដោយសារតែយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី ២ ស្របតាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ជនជាប់ចោទអាចយល់ដឹងជាមុនដោយខ្លួនឯងថា ខ្លួនពិតជា អាចរងការចោទប្រកាន់ពីអំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នាពេល ប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវប្តឹងចោទប្រកាន់នោះ។ លើសពីនេះទៀត នៅក្នុងពេលនោះដែរ ជនជាប់ចោទបានដឹងពីនិយមន័យនៃអំពើធ្វើទារុណកម្មក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការ ធ្វើទារុណកម្ម ដូចដែលឆ្លុះបញ្ចាំង និងមានការគាំទ្រដោយនិយមន័យនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលបានដកស្រង់ចេញពីអង្គហេតុនានានៅក្នុងរឿងក្តី ផ្អែកតាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុម ប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ក៏ដូចជានិយមន័យនៃអំពើធ្វើទារុណកម្មដែលជាការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ក្រោមអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ I-IV ឆ្នាំ ១៩៤៩ ព្រមទាំងនិយមន័យនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលមានកំណត់ក្នុងមាត្រា ៣ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ ១៩៥០ ដូចដែលបាន បង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ក្នុងរឿងក្តីក្រឹកឆ្នាំ ១៩៦៩។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត តាមរយៈនិយមន័យនៃ អំពើទារុណកម្មដែលចូលជាធរមានក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ជនជាប់ចោទអាចយល់ដឹងជាមុនថា ខ្លួន អាចនឹងត្រូវរងការចោទប្រកាន់ពីអំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយសារតែតាមធាតុផ្សំសត្យានុម័ត បង្កើតបានជាអំពើរំលោភលើផ្លូវភេទ ហើយរាល់ធាតុ ផ្សំដទៃទៀតត្រូវបានបំពេញ។

២១២. ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែល ថា “ទោះបីជាអំពើអសីលធម៌ ឬអំពើដែលមានចរិតឃោរឃៅ ពុំមែនជាកត្តាគ្រប់គ្រាន់ដែល អាចចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែជាការពិត អំពើអសីលធម៌ ឬអំពើដែលមានចរិតឃោរឃៅនេះ មានតួនាទីនៅក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុង កម្រិតមួយដែលអាចបដិសេធការអះអាងរបស់មេធាវីការពារក្តី ដែលបានលើកឡើងថា ជន

ជាប់ចោទមិនបានដឹងពីអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ខ្លួននោះ”⁴³⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា នាពេលជនជាប់ចោទប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ គឺមានភាពច្បាស់លាស់ណាស់ដែលថា អំពើធ្វើទារុណកម្ម គឺជាការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់បុគ្គល។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់កន្លងរួចមកហើយថា ត្រីមាស ១៩៧៥ អំពើធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានហាមឃាត់ដាច់ខាតក្នុងចំណោមអំពើទាំងឡាយនៃការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ទៅលើសិទ្ធិមនុស្ស ដូចដែលមានកំណត់នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញា និងសេចក្តីប្រកាសអន្តរជាតិស្តីអំពីការប្រើប្រាស់ប្រកាសជាអន្តរជាតិ⁴³⁸។ ហេតុដូច្នោះ ការទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយ ដោយបណ្តាសហគមន៍ប្រជាជាតិស្របតាមអំពើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម បានបង្ហាញពីភាពអាចយល់ដឹងជាមុនថា មានការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើបែបនេះថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

៤. ឃ. ៣. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

២១៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការយល់ឃើញថា អំពើរំលោភលើផ្លូវភេទ គឺជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយយោងតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការស្របបញ្ចូលបទរំលោភលើផ្លូវភេទ ដែលជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែកមួយនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទៅក្នុងបទធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកំហុសទេ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ករណីនៃការរំលោភលើផ្លូវភេទមួយដែលស្ថិតក្រោមនិយមន័យនៃអំពើធ្វើទារុណកម្ម ដែលមានក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រីមាស ១៩៧៥ មានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ប្រឆាំងនឹងអំពើធ្វើទារុណ

⁴³⁷ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣២ (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចេញ)។
⁴³⁸ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសូមកត់សម្គាល់ថា មាត្រា ៧ នៃសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម បានអំពាវនាវដល់រដ្ឋទាំងអស់ឱ្យ “ធានាថា អំពើធ្វើទារុណកម្មទាំងអស់ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១ គឺជាបទល្មើសដែលស្ថិតក្រោមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួន។ ការធានានេះក៏ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នាសម្រាប់អំពើទាំងឡាយដែលជាការចូលរួម ការសមគំនិត ការញុះញង់ ឬក៏ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទារុណកម្ម”ផងដែរ។ មាត្រា ៧ នៃសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីការធ្វើទារុណកម្ម។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កម្ម។ លើសនេះទៅទៀត ដោយសារថា ការរំលោភលើផ្លូវភេទជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស
ជាតិមិនត្រូវបានចែងច្បាស់លាស់នាពេលនោះ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមាន
កំហុសទេ នៅពេលដែលខ្លួនមិនបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារទៅលើជនជាប់ចោទ ពីបទ
ធ្វើទារុណកម្ម ជាមួយនឹងបទរំលោភលើផ្លូវភេទដែលជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែកពីគ្នា នៅក្នុង
ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

២១៤. ហេតុដូច្នោះ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
សម្រេចបដិសេធផ្នែកនេះនៃទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

**៤.១. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពេល
ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩**

២១៥. ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាជាក់លាក់ ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហ
ព្រះរាជអាជ្ញា ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅ
ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណា ថាតើការធ្វើទុក្ខ
បុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសមួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្រោម
ច្បាប់អន្តរជាតិក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណា បើផ្អែក
តាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព។ ប្រសិនបើ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសមួយដាច់
ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងកំណត់ធាតុ
ផ្សំតម្រូវចាំបាច់នៃបទល្មើស ដោយផ្អែកតាមនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ តាមតែធាតុផ្សំដែល
បានកំណត់ក្នុងអំឡុងពេលឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីមុន ការធ្វើទុក្ខ
បុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា បានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ជា
បទល្មើសមួយនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត
អ.វ.ត.ក⁴³⁹។

៤.១.១. អតិរាពនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

២១៦. បូសគល់នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ បានចាប់ផ្តើមជាច្រើនសតវត្សរ៍មក
ហើយ មុនពេលដែលធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានចងក្រងជាលើក
ដំបូងនូវបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិថា ជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ⁴⁴⁰។ នៅឆ្នាំ ១៦២៥ Hugo
Grotius បាននិពន្ធជាស្នាដៃសំខាន់សម្រាប់ការផ្សព្វផ្សាយរបស់គាត់ ដែលមានចំណងជើង

⁴³⁹មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

⁴⁴⁰មាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធា (IMT)។

De jure belli ac pacis ដែលជាស្នាដៃមួយក្នុងចំណោមស្នាដៃគ្រឹះនៃនីតិអន្តរជាតិ⁴⁴¹។ Grotius បាននិពន្ធជាស្នាដៃនេះក្នុងយុគសម័យកែទម្រង់ នៅពេលដែលមានការលេចឡើងនូវនិកាយគ្រីស្ទសាសនាផ្សេងៗ ដែលភ្ជាប់មកជាមួយនូវការកើនឡើងនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ទាក់ទងនឹងព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះ Grotius បានចាត់ទុកថា ជាអំពើ“អយុត្តិធម៌ក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយដាក់ទណ្ឌកម្មដល់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលទទួលយកច្បាប់ព្រះគ្រីស្ទថា ត្រឹមត្រូវប៉ុន្តែបុគ្គលនោះនៅមានគំនិតមន្ទិលសង្ស័យ ឬមានកំហុស ចំពោះចំណុចបន្ទាប់បន្សំមួយចំនួននៃច្បាប់ព្រះគ្រីស្ទ ដោយយល់ថា ចំណុចទាំងនោះមិនមានអត្ថន័យច្បាស់លាស់ ឬខុសពីគ្រីស្ទសាសនិកអភិរក្សនិយម”⁴⁴²។ Grotius បានពន្លាតគោលការណ៍មិនធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះ រហូតដល់អ្នកដែលមិនកាន់សាសនាគ្រីស្ទទៀត ដោយផ្អែកលើមូលហេតុថា “ព្រះគ្រីស្ទដែលជាអ្នកបង្កើតច្បាប់ថ្មី នឹងមិនតម្រូវឱ្យនរណាម្នាក់ត្រូវប្រតិបត្តិតាមលទ្ធិរបស់ព្រះអង្គ ដោយសារភ័យខ្លាចពីការដាក់ទណ្ឌកម្មនោះទេ”⁴⁴³។

២១៧. បន្ថែមពីលើនេះ ជាយូរលង់មកហើយ នៅមុនពេលដែលតុលាការជំនុំជម្រះលើឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ រដ្ឋជាច្រើន បានជំទាស់ជាញឹកញាប់ទៅនឹងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរបស់រដ្ឋមួយចំនួនផ្សេងទៀត ជាពិសេសនៅពេលជនរងគ្រោះ គឺជាក្រុមជនជាតិភាគតិចដែលមានចំណងទាក់ទងជាមួយនឹងរដ្ឋជំទាស់នោះ។ នៅក្នុងករណីមួយចំនួន រដ្ឋបានចុះសន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគី ដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចាញប្រព្រឹត្តកម្មចំពោះជនជាតិភាគតិចណាមួយ និងដើម្បីការពារអ្នកទាំងនោះពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលមានការគាំទ្រពីរដ្ឋ⁴⁴⁴។ លើសពីនេះទៅទៀត ប្រជាជាតិទាំងឡាយដែលបានធ្វើ

⁴⁴¹ ត្រីតប័ត្រនិពន្ធដោយ Hedley Bull, Benedict Kingsbury និង Adam Roberts, ចំណងជើងថា *Hugo Grotius និងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ*, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford (Oxford University Press), ឆ្នាំ ១៩៩២, ទំព័រ ៩៥។
⁴⁴² អ្នកនិពន្ធ Grotius, សៀវភៅចំណងជើងថា *De jure belli ac pacis*, គន្ថី II, ឆ្នាំ ១៦២៥, ជំពូក ២០, កថាខណ្ឌ L។
⁴⁴³ អ្នកនិពន្ធ Grotius, សៀវភៅចំណងជើងថា *De jure belli ac pacis*, គន្ថី II, ឆ្នាំ ១៦២៥, ជំពូក ២០, កថាខណ្ឌ XLVIII។
⁴⁴⁴ សូមមើលឧទា. សន្ធិសញ្ញាមិត្តភាពពាណិជ្ជកម្ម និងការធ្វើនាវាចរណ៍ បារាំង-កូរ៉េ ចុះហត្ថលេខា ថ្ងៃទី ០៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៨៨៦, ថ្ងៃទី ០៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៨៨៦, ដែលមានចំណងជើងថា Parry Consolidated Treaty Series, រ៉ូល ១៦៨, ទំព័រ

ទុក្ខបុកម្នេញលើគ្រីស្តសាសនិក បានផ្តល់ដល់ប្រទេសដែលកាន់គ្រីស្តសាសនា នូវយុត្តិកម្ម ដើម្បីបង្កសង្គ្រាមជាមួយប្រទេស ដែលបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើគ្រីស្តសាសនិកនោះ⁴⁴⁵។ នៅ ក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ប្រទេសនានាស្វែងរកកិច្ចការពារដល់ក្រុមជនជាតិភាគតិច នៅក្នុង ប្រទេសផ្សេងទៀត តាមរយៈការប្រកាសសង្គ្រាម⁴⁴⁶។

២១៨. ដូច្នោះ រដ្ឋនានាបានស្វែងរកកិច្ចការពារប្រឆាំងនឹងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ផ្អែកតាមច្បាប់ទំនៀម ទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលមានជាយូររលងណាស់មកហើយ តាំងពីមុនសង្គ្រាមលោកនាសតវត្សទី ២០ ទៅទៀត។ តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវបានចាត់ទុកថា ជា *ឧបសគ្គ* ផ្អែកតាមនីតិអន្តរជាតិសាធារណៈ បើពិនិត្យនៅក្នុងបរិបទនៃមូលហេតុត្រឹមត្រូវសម្រាប់ ប្រទេសមួយ ក្នុងការបង្កសង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងប្រទេសមួយផ្សេងទៀត មិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្ម អន្តរជាតិ ដែលតម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គលនោះទេ។

២១៩. រហូតដល់ចប់សង្គ្រាមលោកលើកទី I ទើបមានការលើកឡើងជាលើកដំបូងថា ការធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលតម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ជាបុគ្គល។ នៅពេលពិនិត្យលើការបំពារបំពានច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម និងច្បាប់ មនុស្សជាតិ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ខ្លួនក្នុងអំឡុង

៤៩, មាត្រា ៤ (វាក្យខណ្ឌ ២), (ធានាថា នាពេលអនាគត ពលរដ្ឋជនជាតិបារាំងនឹងមាន “សេរីភាពក្នុងការប្រតិបត្តិសាសនា”)។

⁴⁴⁵ អ្នកនិពន្ធ Grotius, សៀវភៅចំណងជើងថា *De jure belli ac pacis*, គន្លឹ II, ជំពូក ២០ កថាខណ្ឌ XLIX (“អំពើឃោរឃៅលើអ្នកកាន់សាសនាគ្រីស្ត គឺជាយុត្តិកម្មមួយសម្រាប់បង្កសង្គ្រាម”)។

⁴⁴⁶ *សូមមើលឧទា.* បដិវត្តន៍ Bohemian ឆ្នាំ ១៦១៨ រីករាលដាលជាសង្គ្រាមកាន់តែធំឡើង នៅពេលព្រះអង្គម្ចាស់ ប្រូតេស្តង់ដែលនៅជាប់ប្រទេសជាមួយគ្នា បានបញ្ជូនកម្លាំងយោធាទៅជួយជនរួមជាតិសាសនានៅ Bohemia ដែលភ័យ ខ្លាចការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញសាសនាដោយចក្រភពរ៉ូម៉ាំងកាតូលិក (Catholic Holy Roman Empire)។ ទីបំផុត ជម្លោះនេះ បានក្លាយជាសង្គ្រាមរយៈពេលសាមសិបឆ្នាំ ដែលត្រូវបានបញ្ចប់ដោយការចុះសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព Westphalia ឆ្នាំ ១៦៤៨។ សន្ធិសញ្ញាទាំងនេះ ចែងបទប្បញ្ញត្តិដែលហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយសារមូលហេតុនយោបាយ។ *សូមមើលឧទា. សន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព* ចក្រភពរ៉ូម៉ាំង Sweden-Holy ចុះហត្ថលេខា នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៦៤៨, ដែលមានចំណងជើងថា Parry Consolidated Treaty Series, វ៉ុល ១, ទំព័រ ២០៩, មាត្រា XXVIII-XXXIV។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពេលសង្គ្រាមលោកលើកទី I គណៈកម្មការដែលមានសមាជិក ១៥(ដប់ប្រាំ) ប្រទេស (Commission of Fifteen Members) បានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ ១៩១៩ ដោយសន្និសីទលើក ដំបូងស្តីពីសន្តិភាព (Preliminary Peace Conference) បានសន្និដ្ឋាននៅក្នុងរបាយការណ៍ របស់ខ្លួនថា “បុគ្គលទាំងអស់របស់ប្រទេសបច្ចុប្បន្ន (...) ដែលមានពិរុទ្ធភាពពីបទល្មើស ប្រឆាំងនឹងច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម ឬច្បាប់មនុស្សជាតិ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការ ចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ”⁴⁴⁷។ គណៈកម្មការនេះបានភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធនូវបញ្ជីនៃការរំលោភ បំពាននានានៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ខ្លួន រួមបញ្ចូលទាំងការរំលោភបំពានទាំងឡាយដែលត្រូវ បានចាត់ជាប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នោះគឺ “ការសម្លាប់រង្គាលលើជនជាតិអាម៉េនី (Armenians) ដែលដឹកនាំដោយពួកទួរគី (Turks) និងការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងការបណ្តេញប្រជាជននិយាយភាសាក្រិកចេញពីប្រទេសទួរគី ព្រមទាំងជនជាតិអំបូរអ៊ីរ៉ុប និងអាស៊ី”⁴⁴⁸។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ទើបតែក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ប៉ុណ្ណោះ ទើបការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គលចំពោះការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តយ៉ាងពិតប្រាកដ ដោយផ្អែកលើនីតិអន្តរជាតិ។ “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា” ត្រូវបានដាក់ បញ្ចូលទៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានចងក្រងនៅក្នុង ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT)⁴⁴⁹ ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុង បូហ្វី (IMTFE)⁴⁵⁰ ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង⁴⁵¹ និងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០⁴⁵²។

⁴⁴⁷អ្នកនិពន្ធ Schwelb, “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”, ទំព័រ ១៨១។

⁴⁴⁸អ្នកនិពន្ធ Schwelb, “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”, ទំព័រ ១៨១ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁴⁴⁹មាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធា IMT។

⁴⁵⁰មាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធា IMTFE។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ធម្មនុញ្ញ របស់តុលាការយោធា IMTFE មិនបានរួមបញ្ចូលសាសនា ថាជាមូលហេតុនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឡើយ។

⁴⁵¹មាត្រា II(១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។

⁴⁵²គោលការណ៍ VI (គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០។

២២០. នៅទីបំផុត តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូក (IMTFE) មិនបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទជាជនជាតិជប៉ុនណាម្នាក់ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ឬបទល្មើសណាមួយផ្សេងទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការជំនុំជម្រះលើពួកល្មោភសង្គ្រាមណាហ្ស៊ី (Nazi) បានផ្តល់នូវប្រភពភស្តុតាងយ៉ាងសំខាន់សម្រាប់ការវិវឌ្ឍនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ សាលក្រមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទ ដូចជា Hermann Wilhelm Göring, Joachim Von Ribbentrop, Alfred Rosenberg, Hans Frank, Wilhelm Frick, Julius Streicher, Walter Funk, Arthur Seyss-Inquart និង Martin Bormann ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ជាពិសេសសំដៅប្រឆាំងនឹងជនស៊ីវិលជាជនជាតិជប៉ុន និងប៉ូឡូញនៅក្នុងប្រទេសអាឡឺម៉ង់ និងនៅក្នុងទឹកដីដែលខ្លួនត្រួតត្រា ដោយមូលហេតុនយោបាយ និងពូជសាសន៍⁴⁵³។ បន្ថែមពីលើនេះ ជនជាប់ចោទ Bormann ដែលជាលេខារបស់ Adolf Hitler “បានអនុវត្តយ៉ាងសកម្មបំផុតនៅក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជប៉ុន មិនមែនត្រឹមតែនៅក្នុងប្រទេសអាឡឺម៉ង់ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងនៅក្នុងប្រទេសដែលខ្លួនដណ្តើមបាន ឬដាក់ក្រោមការត្រួតត្រាទៀតផង។ គាត់បានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សា ដែលនាំឱ្យមានការជម្លៀសជនជាតិជប៉ុនចំនួន ៦០.០០០ (ហុកសិបពាន់) នាក់ ពីទីក្រុងវីយែន (Vienna) ទៅកាន់ប្រទេសប៉ូឡូញ”⁴⁵⁴។ បន្ថែមពីលើនេះ ជនជាប់ចោទ “បានលះបង់ពេលវេលាជាច្រើនរបស់ខ្លួន ក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើវិហារសាសនាគ្រីស្ទ (...) នៅក្នុងប្រទេសអាឡឺម៉ង់”⁴⁵⁵។

⁴⁵³សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ៦៦ ដល់ ៦៧, ២៨២, ២៨៧ ដល់ ២៨៨, ២៩៥ ដល់ ២៩៨, ៣០០ ដល់ ៣០៧, ៣២៨ ដល់ ៣៣០, ៣៣៩ ដល់ ៣៤១។

⁴⁵⁴សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៨៦។

⁴⁵⁵សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៨៥។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា តុលាការយោធា IMT សម្រេចសំរាប់ហេតុនេះនៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិសកលរបស់ខ្លួនអំពីពិន្ទុភាពរបស់ជនជាប់ចោទ Bormann យោងតាមផ្នែកស្តីពី “បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងសន្តិភាព”។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជាការបង្ហាញអំពីទស្សនៈរបស់ខ្លួនថា អង្គហេតុដែលបានលើកឡើង បានបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយសារមូលហេតុសាសនា។

២២១. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ នៅក្នុងការជំនុំជម្រះរបស់តុលាការយោធា Nuremberg នៅក្នុង តំបន់ត្រួតត្រាដោយអាណ្លីម៉ង់ មានការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារជាច្រើនពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅ ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌ ជនជាប់ចោទ Oswald Rothaug ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុពូជសាសន៍លើជនជាតិ ប៉ូឡូញ និងជ្វីហ្វ⁴⁵⁶។ ជនជាប់ចោទ Curt Rothenberger មួយរូបទៀត ក៏ត្រូវបានសម្រេច ដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិប៉ូឡូញ និងជនជាតិជ្វីហ្វ ដោយសារជនជាប់ ចោទបានដកហូតសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះទាំងនោះ នៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ និង រដ្ឋប្បវេណី⁴⁵⁷។ លើសពីនេះទៀត នៅក្នុងរឿងក្តី RuSHA តុលាការបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ លើជនជាប់ចោទមួយចំនួន ដែលជាសមាជិកនៃភ្នាក់ងារមួយក្នុងចំណោមភ្នាក់ងារនៃមន្ទីរសន្តិ សុខ (SS) ទាំងបួនដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងចំណុចផ្សេងៗ នៃកម្មវិធីពូជសាសន៍របស់ណាហ្ស៊ី (Nazi)⁴⁵⁸។ តុលាការបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជន ជាតិប៉ូឡូញ និងជ្វីហ្វ ដោយមូលហេតុពូជសាសន៍⁴⁵⁹។

២២២. ឧទាហរណ៍ផ្សេងមួយទៀត នៅក្នុងរឿងក្តីទាក់ទងនឹងក្រសួងផ្សេងៗ (Ministries Case) ដែលមានជនជាប់ចោទ Richard Walther Darré, Otto Dieterich, Hans Heinrich Lammers, Wilhelm Stuckart និង Lutz Schwerin von Krosigk ត្រូវបានរកឃើញថា មានពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁴⁶⁰ លើជនជាតិប៉ូឡូញ ជ្វីហ្វ និង“បច្ចាមិត្ត និងអ្នកប្រឆាំងនឹង

⁴⁵⁶ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌ រ៉ូល III, ទំព័រ ២៣ ដល់ ២៥ និង ១១១៤ ដល់ ១១៥៦។
⁴⁵⁷ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌ រ៉ូល III, ទំព័រ ១១១០ ដល់ ១១១៤, ១១១៨។
⁴⁵⁸ រឿងក្តីសហរដ្ឋអាមេរិក ទល់នឹង Greifelt និងដទៃទៀត, “សាលក្រម”, ថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៤៨ បោះពុម្ពឡើង វិញព្រឹត្តិប័ត្រនៅក្នុងការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg ក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង, រ៉ូល IV-V, (“រឿងក្តី RuSHA”) រ៉ូល V, ទំព័រ ១៥២ ដល់ ១៥៣, ១៥៥, ១៥៨ ដល់ ១៦២។
⁴⁵⁹ រឿងក្តី RuSHA, រ៉ូល V, ទំព័រ ១៥២ ដល់ ១៥៣, ១៥៥, ១៥៨ ដល់ ១៦២។
⁴⁶⁰ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ រ៉ូល XIV, ទំព័រ ៥៦៣ ដល់ ៥៦៥, ៥៧៥ ដល់ ៥៧៦, ៦០០ ដល់ ៦០១, ៦០៣ ដល់ ៦០៥, ៦៤៥ ដល់ ៦៤៦, ៦៧៥ ដល់ ៦៨០។ ការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លទ្ធិសង្គមនិយមជាតិនិយម (National Socialism)” ដោយមូលហេតុពូជសាសន៍ និង នយោបាយ⁴⁶¹។ លើសពីនេះទៀត ទោះបីជាជនជាប់ចោទ Gustav Adolf Steengracht von Moyland, Ernst von Weizsaecker និង Ernst Woermann ជាចុងក្រោយត្រូវបានរក ឃើញថា គ្មានពិរុទ្ធភាពពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដោយមូល ហេតុសាសនា ដោយសារមិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ អំពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជា បុគ្គលក៏ដោយ⁴⁶² ក៏តុលាការរកឃើញថា របបណាហ្ស៊ី (Nazi) មាន“ផែនការថ្នាក់រដ្ឋា ភិបាលច្បាស់លាស់”⁴⁶³ ដើម្បីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញវិហារកាតូលិក អ្នកមានឋានៈខ្ពស់ក្នុងសាសនា បុព្វជិត ដូនជី និងគ្រីស្តបរិស័ទនៅក្នុងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ និងទឹកដីដែលអាល្លឺម៉ង់ត្រួតត្រា⁴⁶⁴។

២២៣. បន្ថែមពីលើនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានអនុវត្តចំពោះមន្ត្រីណាហ្ស៊ី (Nazi) និង សម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ខ្លួន ត្រូវបានយកមកអនុវត្តបន្ទាប់ពីបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការ យោធាអន្តរជាតិ (IMT) និងតុលាការយោធា Nuremberg។ នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៦ តុលាការ កំពូលរបស់ប្រទេសប៊ូឡូញ បានសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពលើជនជាប់ចោទ Artur Greiser ពីបទ ធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិប៊ូឡូញ ជ្វីហ្វ អ្នកកាន់សាសនាកាតូលិក និងប្រូតេស្តង់⁴⁶⁵។ ក្រោយមកទៀត នៅឆ្នាំ ១៩៦៨ តុលាការកំពូលរបស់ប្រទេសអ៊ីស្រាអែលបានសម្រេចដាក់ ពិរុទ្ធភាពលើជនជាប់ចោទ Adolf Eichmann ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបានគាំទ្រការ សម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាព ដោយគូសបញ្ជាក់អំពីអង្គហេតុដែលថា “ក្នុងការប្រព្រឹត្តិអំពើដូចបាន រៀបរាប់ខាងលើ (ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការ

ក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង វ៉ុល XIII, ទំព័រ ១១៨ (បទជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំ ជម្រះរូបបញ្ចូលអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ)។

⁴⁶¹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៦០៤។

⁴⁶² រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥២៦ ដល់ ៥២៨។

⁴⁶³ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥២០។

⁴⁶⁴ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥២០ ដល់ ៥២២។

⁴⁶⁵ រឿងក្តី Greiser, ទំព័រ ២ ដល់ ៤ និង ១០៥។

បង្អត់អាហារ ការនិរទេសជនស៊ីវិលជាជនជាតិជ្វីហ្វ) ជនជាប់ចោទបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើ ជនជាតិជ្វីហ្វ ដោយមូលហេតុជាតិ ពូជសាសន៍ សាសនា និងនយោបាយ”⁴⁶⁶។

២២៤. ដូចគ្នានេះដែរ នៅឆ្នាំ ១៩៨៥ តុលាការកំពូលរបស់ប្រទេសបារាំង អនុញ្ញាតឱ្យមានការចោទ ប្រកាន់ជនជាប់ចោទ Klaus Barbie ពី “បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជ្វីហ្វ ដោយមូលហេតុ ពូជសាសន៍ និងសាសនា ក្នុងការសម្លាប់រង្គាល (...) ដើម្បីសម្រេចគោលបំណងចុងក្រោយ” ក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី II⁴⁶⁷។ ជនជាប់ចោទត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាព និង ប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ នៅឆ្នាំ ១៩៨៧ ដែលត្រូវបានសម្រេចតម្កល់ ដោយតុលាការកំពូលរបស់ប្រទេស បារាំងនៅឆ្នាំ ១៩៨៨⁴⁶⁸។ នៅឆ្នាំ ១៩៨៦ សាលាដំបូងក្រុង Zagreb របស់ប្រទេសក្រូអាស៊ី បានប្រកាសទោសប្រហារជីវិតលើជនជាប់ចោទ Andrija Artuković ដែលជាសមាជិកជាន់ ខ្ពស់របស់ចលនា Ustaša នៅក្នុងសង្គ្រាមលោកលើកទី II⁴⁶⁹។ សាលាដំបូងក្រុង Zagreb បានរកឃើញថា ដោយសារមាគ៌ានយោបាយនៃចលនា Ustaša ជនជាប់ចោទ Artuković បានបញ្ជាឱ្យសម្លាប់ជាទ្រង់ទ្រាយធំ និងឱ្យជម្លៀសមនុស្សទៅជំរុំប្រមូលផ្តុំដែលជាផ្នែកនៃកម្ម វិធីមួយក្នុងការបង្កើតប្រទេស ដែលមានជនជាតិក្រូអាតសុទ្ធតែមួយ⁴⁷⁰។ កម្មវិធីនេះបាន អនុវត្តនូវ “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ជំរុំប្រមូលផ្តុំ និងការសម្លាប់ជាទ្រង់ទ្រាយធំលើជនជាតិស៊ែប ជ្វីហ្វ ជីពស៊ី (Gypsies) ព្រមទាំងក្រូអាត ដែលមិនព្រមទទួលយកមនោគមន៍វិជ្ជានេះ”⁴⁷¹។

⁴⁶⁶ រឿងក្តី Eichmann, ទំព័រ ២៧៧ ទំព័រ ២៧៨។

⁴⁶⁷ រឿងក្តី Barbie, ទំព័រ ១៣៩។

⁴⁶⁸ រឿងក្តី Barbie, ឆ្នាំ ១៩៨៨ ទំព័រ ៣៣២។

⁴⁶⁹ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦០២, ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី Artuković, ទំព័រ ២៣។

⁴⁷⁰ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦០២, ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី Artuković, ទំព័រ ២៣។

⁴⁷¹ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦០២, ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី Artuković, ទំព័រ ២៣។

២២៥. ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ មានភស្តុតាងបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពី *ទស្សនៈច្បាប់* (opinio juris) និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ ក្នុងការទទួលស្គាល់ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុពូជសាសន៍ សាសនា ឬនយោបាយ ថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យោងតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ ដូចបានកត់សម្គាល់ខាងលើ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមិនត្រឹមតែត្រូវបានធ្វើក្រមនីយកម្ម ដោយសន្និសញ្ញាអន្តរជាតិនៅក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ⁴⁷² ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ ដោយរដ្ឋចំនួន ១៩ ប៉ុណ្ណោះទេ⁴⁷³ ប៉ុន្តែ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ទៅលើជនជាប់ចោទមួយចំនួន ដោយតុលាការយោធាអន្តរជាតិនេះ។ លើសពីនេះទៀត មហាសន្និបាតបានអនុម័តសេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥(I) ជាឯកច្ឆន្ទដោយយល់ឃើញថា ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ និងសាលក្រមផ្ទះបញ្ចាំងដូចគ្នាទៅនឹងគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ⁴⁷⁴។ ចុងបញ្ចប់ អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាម ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រូវទទួលស្គាល់តាមរយៈការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ ដែលបានធ្វើការចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទមួយចំនួនចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅចំពោះមុខតុលាការយោធាកូនកាត់ និងក្នុងតុលាការជាតិ ពីបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង នៅក្នុងសង្គ្រាមលោកលើកទី II⁴⁷⁵។

⁴⁷²បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក៏ត្រូវបានធ្វើក្រមនីយកម្មនៅក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធា IMTFE ទោះបីជា តុលាការមិនបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទឧក្រិដ្ឋនេះឡើយ។ មាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធា IMTFE ។

⁴⁷³ប្រទេសអូស្ត្រាលី បែលហ្សិក អេក្វាទ័រ ដាណឺម៉ាក អេត្យូពី ក្រិច ហៃទី ហុងគ្លេរី ឥណ្ឌា លុចសំប៊ួរ ហូឡង់ នូវវែលសេឡង់ ន័រវេ ប៉ាណាម៉ា ប៉ារ៉ាហ្គាយ ប៊ូឡូញ សាធារណរដ្ឋសែប៊ី អ៊ុយរុយហ្គាយ វេណេហ្ស៊ុយអេឡា, គណៈកម្មការអន្តរជាតិកាកបាទក្រហម, “កិច្ចព្រមព្រៀងសម្រាប់ការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមធំៗនៃពួកអាក់ស៊ីសអឺរ៉ុប និងធម្មនុញ្ញនៃតុលាការយោធាអន្តរជាតិ។ ទីក្រុងឡុងដ៍ ថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥, រដ្ឋភាគី/រដ្ឋហត្ថលេខី ”, <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebSign?ReadForm&id=350&ps=P>>។

⁴⁷⁴ការទទួលស្គាល់គោលការណ៍ (“មហាសន្និបាត (...) ទទួលស្គាល់គោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ Nürnberg និង សាលក្រមរបស់តុលាការ”)។

⁴⁷⁵អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ខ្លួនបានពិនិត្យទៅលើការជំនុំជម្រះជាតិមួយចំនួនដែលបានកើតឡើងក្រោយយុត្តាធិការក្នុងពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះ

៤. ខ. ២. និយមន័យនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

២២៦. នៅពេលពិនិត្យពិចារណាអំពីនិយមន័យ នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ⁴⁷⁶ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបញ្ជាក់អំពីធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ ដូចខាងក្រោម៖

- (១) “អំពើសកម្ម ឬអកម្មដែល (...) ពិតជាសើសអើង ហើយដកហូត ឬរំលោភទៅលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សន្តិសញ្ញាអន្តរជាតិ ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ...”⁴⁷⁷ (ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត)។ និង
- (២) ចារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដោយមានចេតនាសើសអើង...ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា... (ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត)⁴⁷⁸។

២២៧. ទាក់ទិនទៅនឹងធាតុផ្សំសត្យានុម័ត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមិនកំណត់ត្រឹមតែបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជាការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ និងការធ្វើទារុណកម្មនោះទេ⁴⁷⁹។ ជាលទ្ធផលអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ក៏អាចរួមបញ្ចូលផងដែរនូវ “ការយាយី ការបន្ទាបបន្ថោក និងការធ្វើបាបផ្លូវចិត្ត ការឃុំឃាំងក្រោមលក្ខខណ្ឌអមនុស្សធម៌ ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌និងយោរយោ

ចាត់ទុករឿងក្តីទាំងនេះ ជាភស្តុតាងចំពោះច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងអំឡុងយុត្តាធិការក្នុងពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក ពីព្រោះ តុលាការជាតិទាំងនេះបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទដែលបានប្រព្រឹត្តទ្វេធិកម្ម ១៩៧៥, ពិនិត្យលើច្បាប់ដែលមានជាធរមាននៅក្នុងពេលនោះ។

⁴⁷⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧៧។

⁴⁷⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៦ (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

⁴⁷⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៩។

⁴⁷⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៨។

ការនិរទេស ការជម្លៀស និងការផ្លាស់ប្តូរលំនៅដោយបង្ខំ និងការធ្វើពលកម្មដោយបង្ខំ⁴⁸⁰ ។ ដូច្នោះ បញ្ជីឈ្មោះនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ មិនបានគ្របដណ្តប់គ្រប់អំពើទាំងអស់នោះទេ។ ប៉ុន្តែ អំពើដែលមិនត្រូវបានកំណត់ថា ជាបទល្មើសមួយក្នុងចំណោមបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ “ត្រូវតែមានស្ថានទម្ងន់ស្មើគ្នាទៅនឹងបទល្មើសមូលដ្ឋាន ជាក់លាក់ ដើម្បីបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ”⁴⁸¹។ ក្នុងការកំណត់ ថាតើអំពើសកម្ម ឬអកម្មមួយចំនួន មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ ដែរ ឬយ៉ាងណា ដើម្បីបង្កើតបានជាអំពើធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញនោះ អំពើទាំងនេះ“ត្រូវតែធ្វើការផ្លាស់ប្តូរដោយពិនិត្យទៅលើអានុភាពត្រួតគ្នានៃ អំពើទាំងនោះ ដោយមិនគ្រាន់តែពិនិត្យទៅលើអំពើនីមួយៗដាច់ដោយឡែកពីគ្នានោះទេ”⁴⁸²។ លើសពីនេះទៀត “ជាទូទៅ” អំពើសកម្ម ឬអកម្ម តម្រូវឱ្យមានការដកហូតនូវសិទ្ធិមនុស្សជា មូលដ្ឋានដោយកម្រោល ឬដោយឥតលាក់លៀម”⁴⁸³។

២២៨. បន្ថែមលើនេះទៀត នៅពេលបញ្ជាក់ថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវតែមាន “ការរើសអើងពិតប្រាកដ”នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា “អំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះ ត្រូវតែមានការរើសអើងដោយពិតប្រាកដ ។ ចេតនានៃការរើសអើងតែមួយមិន គ្រប់គ្រាន់ទេ ហើយអំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះ ត្រូវតែជាបច្ច័យដែលបណ្តាលមកពីការរើសអើង នោះ”⁴⁸⁴។ អំពើសកម្ម ឬអកម្មណាមួយចាត់ទុកថា ជាអំពើរើសអើង នៅពេលណាដែលជន រងគ្រោះត្រូវបានគេកំណត់ជាគោលដៅ ដោយសារតែជនរងគ្រោះនោះជាសមាជិកនៅក្នុង ក្រុមណាមួយដែលចារីបានកំណត់ដោយអត្តនាម័ត ដោយមូលហេតុ“នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនា”⁴⁸⁵។

⁴⁸⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៨។

⁴⁸¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៨ (សញ្ញាបង្ហាញការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចេញ)។

⁴⁸²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៨។

⁴⁸³សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៨។

⁴⁸⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៦ ដល់ ៣៧៧ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁴⁸⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៧។

២២៩. ទាក់ទិនទៅនឹង *ធាតុផ្សំអត្តិភាព* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា បន្ថែមលើ ចេតនា ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវចាំបាច់សម្រាប់អំពើសកម្ម ឬអកម្មនោះ “អត្តិភាពនៃចេតនា ជាក់លាក់ដែលធ្វើឱ្យបុគ្គលណាម្នាក់រងគ្រោះដោយសារតែគាត់ស្ថិតនៅក្នុងសហគមន៍ ឬក្រុម ជាក់លាក់ណាមួយ គឺគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្កើតឱ្យមានធាតុចេតនា ដែលជាធាតុផ្សំចាំបាច់ សម្រាប់បទល្មើសនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញហើយ”⁴⁸⁶។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ “ធាតុ ចេតនាជាក់លាក់នេះ មិនមែនជាធាតុផ្សំផ្នែកច្បាប់នៃបទល្មើសមូលដ្ឋានមួយចំនួននៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ”⁴⁸⁷។ ជាចុងក្រោយ ដើម្បីបង្ហាញនូវអត្តិភាពនៃចេតនា រើសអើងជាក់លាក់ ធាតុចេតនាមិនអាចទាញចេញដោយគ្រាន់តែមើលទៅលើលក្ខណៈនៃការ រើសអើងជាទូទៅនៃការវាយប្រហារដ៏ទូលំទូលាយនោះបានទេ⁴⁸⁸។ ប៉ុន្តែ ធាតុចេតនានេះអាច ទាញចេញបានពីបរិបទនៃការវាយប្រហារបែបនេះ ប្រសិនបើអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះបង្ហាញ ថា កាលៈទេសៈជាក់លាក់“ជុំវិញការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ បញ្ជាក់អំពី អត្តិភាពនៃចេតនា [រើសអើង] ដូច្នោះ”⁴⁸⁹។

២៣០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកនិយមន័យនេះ ពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍នានា*។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ ថា ទោះបីជា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពិតជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ក៏ដោយ ក៏ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសនេះមិនត្រូវបានពន្យល់បញ្ជាក់ ឱ្យបានក្លាយដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិនានា ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ឬដោយតុលាការជាតិនានា នៅមុនពេលមានយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នៅក្នុង

⁴⁸⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៩។
⁴⁸⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៩។
⁴⁸⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨០។
⁴⁸⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨០ (ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Blaškic*, សំណុំរឿង លេខ IT-95-14-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Blaškic”), កថាខណ្ឌ ១៦៤។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ១៨៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០⁴⁹⁰។ ដូច្នោះ “ការកំណត់ *ប្រភេទ*នៃបទល្មើសនេះ” គឺអាស្រ័យទៅលើ តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍*ទាំងនោះ⁴⁹¹។ នៅពេលដំណាលគ្នានេះដែរ ក្នុងការទទួលយកនូវការ បញ្ជាក់របស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍*នានានោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានគាំទ្រសេចក្តី បញ្ជាក់ ដែលមាននៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការ ICTY ក្នុងរឿង ក្តី *Kordić និង Čerkez* ដែលបានកត់សម្គាល់ថា៖

ទាំងច្បាប់សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ទាំងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនានាសុទ្ធតែមិនបាន ផ្តល់ធាតុផ្សំចាំបាច់ឱ្យបានក្បោយស្តីពីអំពើខុសច្បាប់ ដែលត្រូវចោទប្រកាន់ថាជា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ ហើយការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះមិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ នៅ ក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌសំខាន់ៗក្នុងពិភពលោកនៅឡើយទេ។ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងរបស់តុលាការ ICTY យល់ស្របថា បទល្មើសនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តម្រូវឱ្យមានការវិនិច្ឆ័យ ដោយប្រយ័ត្នប្រយែង និងគិតគូរឱ្យបានច្បាស់លាស់ផ្នែកតាម គោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង*⁴⁹²។

២៣១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការជាតិ ឬអន្តរជាតិក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើកទី II ពុំបានកំណត់ច្បាស់លាស់នូវធាតុផ្សំនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា បន្ថែមលើ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី *Kordić* យុត្តិសាស្ត្រ ផ្សេងៗទៀតរបស់តុលាការ ICTY បានទទួលស្គាល់នូវកង្វះខាតនៃធាតុផ្សំដែលត្រូវកំណត់ ឱ្យបានច្បាស់លាស់⁴⁹³។ កង្វះខាតនេះ មួយផ្នែកបណ្តាលមកពីភាពមិនច្បាស់លាស់នៃទំនាក់

⁴⁹⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៥។
⁴⁹¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៥ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។
⁴⁹²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៥, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kordić និង Čerkez*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14/2-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១ (“សាលក្រមក្នុង រឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez*”), កថាខណ្ឌ ១៩២។
⁴⁹³ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić*, សំណុំរឿងលេខ IT-94-1-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ០៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៧, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Tadić*”), កថាខណ្ឌ ៦៩៤, បញ្ជាក់ឡើងវិញនៅក្នុងសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទំនងរវាងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងបង្អស់នៃការចងក្រងជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិមកម៉្លោះ។ តាមពិត ក្នុងអំឡុងនៃការធ្វើសេចក្តីព្រាងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិជាដំបូង (UNWCC) បានកំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិថា ជា“ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងលើជនណាម្នាក់ ដោយមូលហេតុពូជសាសន៍ សញ្ជាតិ ជំនឿផ្នែកនយោបាយ ឬសាសនា ដោយមិនគិតពីសញ្ជាតិ រួមបញ្ចូលទាំងជនគ្មានសញ្ជាតិ និងដោយមិនគិតថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅទីកន្លែងណានោះទេ”⁴⁹⁴។ ដូច្នេះ និយមន័យនៅក្នុងសេចក្តីព្រាងនេះ គឺបង្ហាញនូវការពិតដែលថា ពីដំបូងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានគេយល់ថា ដើម្បីបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះ រាល់បទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតម្រូវឱ្យមានចេតនាវើសអើងពិសេស។

២៣២. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងសេចក្តីព្រាងចុងក្រោយនៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមានលក្ខណៈខុសគ្នាពីបទឧក្រិដ្ឋដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចខាងក្រោមនេះ ៖

(គ) ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ពោលគឺ ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល មុនពេល ឬក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាម ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា នៅក្នុងការអនុវត្ត ឬពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ទោះបីជាបទល្មើស

Kordić និង Čerkez, កថាខណ្ឌ ១៩២។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Blaškić, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០០, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Blaškić”), កថាខណ្ឌ ២១៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ២១៩។

⁴⁹⁴គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមអង្គការសហប្រជាជាតិ, ប្រវត្តិនៃគណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមអង្គការសហប្រជាជាតិ និងការអភិវឌ្ឍន៍នៃច្បាប់សង្គ្រាម, ទីក្រុងទឡុងដ៍៖ ការិយាល័យសម្ភារៈសិក្សារបស់ព្រះករុណា, ឆ្នាំ ១៩៤៨ ទំព័រ ១៧៦។

នោះរំលោភ ឬមិនរំលោភលើច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេសនោះក៏ដោយ នៅពេលដែលបទល្មើសនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត⁴⁹⁵។

២៣៣. អនុលោមតាមខ្លឹមសារនេះ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវបានញែកចេញយ៉ាងច្បាស់ពីបទឧក្រិដ្ឋដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយការប្រើសញ្ញាចុចក្បៀស (:) និងសន្ទានសព្ទ “ឬ”នៅក្នុងឃ្លានោះ។ លើសពីនេះទៀត វិធីសាស្ត្រពិសេសចំពោះការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងធម្មនុញ្ញនេះ រួមបញ្ចូលលក្ខខណ្ឌតម្រូវពីទំនាក់ទំនងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឬឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងនេះ ក្រោយៗមកទៀត ត្រូវបានពង្រីកវិសាលភាព ដើម្បីយកមកអនុវត្តចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមពិធីសារទីក្រុងប៊ែរឡាំង (Berlin) ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ដោយប្រើសញ្ញាក្បៀស (.) ជំនួសឱ្យសញ្ញាចុចក្បៀស (;)⁴⁹⁶។ ការបកស្រាយរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) អំពីធម្មនុញ្ញរបស់ខ្លួន⁴⁹⁷ និងចុងក្រោយពីគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០⁴⁹⁸។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចដែលអ្នកធ្វើអត្ថាធិប្បាយម្នាក់បានកត់សម្គាល់រួចមកហើយ “ការដកចេញនូវសញ្ញាចុចក្បៀស (:) មិនត្រូវបានបកស្រាយថា ជាការពង្រីកវិសាលភាពទៅលើមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាដែលតម្រូវចាំបាច់ចំពោះគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អនុលោមតាមសេចក្តីព្រាងមុនៗឡើយ”⁴⁹⁹។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីការអនុម័តពិធីសារទីក្រុងប៊ែរឡាំង (Berlin) គណៈកម្មាធិការច្បាប់នៃគណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមអង្គការសហប្រជាជាតិបានសន្និដ្ឋានថា នៅមានសេសសល់បទឧក្រិដ្ឋចំនួនពីរប្រភេទទៀតនៅក្នុង

⁴⁹⁵មាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធា IMT (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។
⁴⁹⁶សាលក្រមរបស់តុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ១១។
⁴⁹⁷សាលក្រមរបស់តុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៥៤។
⁴⁹⁸គោលការណ៍ VI(គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០។
⁴⁹⁹ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Ken Roberts, ដែលមានចំណងជើងថា “ការខិតខំក្នុងការកំណត់និយមន័យ: ច្បាប់ស្តីពីអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញចាប់ពីប្រភពដើមរបស់ខ្លួនទៅដល់តុលាការ ICTY”, និពន្ធនាយកឈ្មោះ Hirad Abtahi and Gideon Boas, (eds.), ដែលមានចំណងជើងថា៖ កំលាំងនៃយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (*The Dynamics of International Criminal Justice*), ចេញផ្សាយដោយ Martinus Nijhoff Publishers, ឆ្នាំ ២០០៦, ទំព័រ ២៦៣។

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺ“ប្រភេទបទធ្វើមនុស្សឃាត មានដូចជា ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស និងបទឧក្រិដ្ឋប្រហាក់ប្រហែលផ្សេង ទៀត និងប្រភេទបទធ្វើទុកបុកម្នេញដែលបទធ្វើទុកបុកម្នេញនេះប្រព្រឹត្តឡើងដោយមូលហេតុ នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា”⁵⁰⁰។

២៣៤. ដោយសារភាពមិនច្បាស់លាស់ និងកង្វះខាតនូវការណែនាំច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងចំណុច សំខាន់ៗនៃធាតុផ្សំការធ្វើទុកបុកម្នេញ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាម លោកលើកទី II អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កត់ធ្ងន់ថា ដោយអនុលោមតាមគោលការណ៍ នីត្យានុកូលភាព ចំណុចសំខាន់ៗនៃធាតុផ្សំបទល្មើស ត្រូវសន្និដ្ឋានដោយប្រុងប្រយ័ត្នចេញពី អង្គហេតុ និងសំអាងហេតុរបស់តុលាការ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II។ ការធ្វើដូច្នោះ គឺ ជាការចាំបាច់ដើម្បីកំណត់ ថាតើ ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ ជនជាប់ចោទដឹងជាមុនថាមានច្បាប់ចែង និងអោយយល់ដឹងថា អំពើរបស់ខ្លួនជាបទល្មើស ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ។ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពពុំបានហាមឃាត់អង្គជំនុំជម្រះក្នុង ការបកស្រាយ ឬបំភ្លឺច្បាប់ ឬដែនកំណត់នៃធាតុផ្សំបទល្មើសនោះឡើយ⁵⁰¹។ លើសពីនេះ ទៀត គោលការណ៍នេះ ពុំបានរារាំងអង្គជំនុំជម្រះក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ច្បាប់ជាបន្តបន្ទាប់ទៀត នោះដែរ⁵⁰²។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ គោលការណ៍នេះពុំអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះ *បង្កើត ច្បាប់ថ្មី* ឬបកស្រាយច្បាប់ដែលមានស្រាប់ឱ្យហួសពីដែនកំណត់នៃការបំភ្លឺសមហេតុផល នោះឡើយ⁵⁰³។

២៣៥. ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការសម្រេច ថាតើការកំណត់ធាតុផ្សំការ ធ្វើទុកបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន សម្រេចយកតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍នានា* មានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬ

⁵⁰⁰ ប្រវត្តិនៃគណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមអង្គការសហប្រជាជាតិ និងការអភិវឌ្ឍន៍នៃច្បាប់សង្គ្រាម, ទំព័រ ១៧៨។
⁵⁰¹ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Aleksovski*, កថាខណ្ឌ ១២៦ ដល់ ១២៧។
⁵⁰² សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić* (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ៣៨។
⁵⁰³ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីយុត្តាធិការក្នុងរឿងក្តី *Ojdanić* (សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម), កថាខណ្ឌ ៣៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

យ៉ាងណា។ ក្នុងការសម្រេចបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់ថា តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍នានា* បានចាប់ផ្តើមកំណត់និយមន័យរបស់ខ្លួននៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ ហើយ បានឈានដល់សេចក្តីសម្រេចមួយ បន្ទាប់ពីមានការប្រែប្រួលផ្ទៃក្នុង នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រ តុលាការអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ពោលគឺជាង ២០ ឆ្នាំ ក្រោយដែលកំណត់យុត្តាធិការពេល វេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ ទាក់ទិនទៅនឹងគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលត្រូវតែពិចារណា ថាតើការពិភាក្សាទៅលើនិយមន័យនេះ មានពាក់ព័ន្ធនឹងការបក ស្រាយ ឬក៏ការបំភ្លឺអំពីដែនកំណត់នៃធាតុផ្សំការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែរ ឬយ៉ាងណា ដោយសារ ធាតុផ្សំទាំងនេះ មានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥។ ជម្រើសម្យ៉ាងទៀត អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវតែកំណត់ ថាតើការបកស្រាយស៊ីជម្រៅអំពីធាតុផ្សំទាំងនេះ គឺជា ច្បាប់ថ្មី ដែលពុំមានអត្ថិភាពនៅពេលនោះសម្រាប់ អ.វ.ត.ក ហើយនេះជាការរំលោភលើ គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដែរ ឬយ៉ាងណា។

៤.៥.២.ក.ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត

២៣៦. ទីមួយ ទាក់ទិនទៅនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃធាតុផ្សំ *អត្តនាម័ត* ដែលចាំបាច់ត្រូវមានការប្រព្រឹត្ត “ដោយចេតនា” នូវអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ដែលមានគោលបំណងជាក់លាក់ក្នុងការធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនានោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថា ធាតុផ្សំការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះត្រូវបានគាំទ្រដោយយុត្តិសាស្ត្រតុលាការក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើកទី II។ សំអាងហេតុរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) និងតុលាការ យោធា Nuremberg បានបង្ហាញយ៉ាងស៊ីសង្វាក់គ្នាថា ចារីត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាព ចំពោះការប្រព្រឹត្តអំពើសកម្ម ឬអាកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយចេតនា និងដឹងជាមុន ហើយ ការប្រព្រឹត្តនេះមានចេតនាសេសសើង ដែលត្រូវបានស្តែងឱ្យឃើញនៅក្នុងបរិបទនៃការចូលរួម នៅក្នុងផែនការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរបស់រដ្ឋាភិបាលអាណ្លីម៉ង់ ដោយស្ម័គ្រចិត្ត និងដឹងជាមុន⁵⁰⁴។

⁵⁰⁴សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨២, ២៨៧ ដល់ ២៨៨, ២៩៥ ដល់ ២៩៩, ៣០០ ដល់ ៣០៧, ៣២៨ ដល់ ៣៣០, ៣៣៩ ដល់ ៣៤១។ វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៧៦។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៨១,

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការនេះ បានសន្និដ្ឋានអំពីចេតនាវើសអើងដោយទាញចេញមិនត្រឹមតែពីអត្ថិភាពនៃផែនការប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ថែមទាំងពីកាលៈទេសៈជាក់លាក់ នៅជុំវិញការប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលបានលើកឡើងនោះ។ ដូចបានធ្វើការកត់សម្គាល់ខាងក្រោម ជនជាប់ចោទកំណត់គោលដៅតែលើជនរងគ្រោះប៉ុណ្ណោះ ដោយសារពួកគាត់ជាសមាជិកនៃក្រុមគោលដៅជាក់លាក់ណាមួយ និងជាញឹកញាប់ជនជាប់ចោទបានធ្វើសេចក្តីផ្តេងការណ៍ជាសាធារណៈដែលបញ្ជាក់អំពីភាពវើសអើងយ៉ាងពិតប្រាកដ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ចេតនាជាក់លាក់ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ មិនចាំបាច់មានវិសាលភាពរហូតដល់តម្រូវថា ចារីត្រូវតែមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងមូលហេតុផ្តាច់ការជាមូលដ្ឋានជាក់លាក់នៃរបបគ្រប់គ្រង ដែលអនុវត្តយុទ្ធនាការ ឬនយោបាយធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ⁵⁰⁵។

២៣៧. លើសពីនេះទៀត ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ខាងលើ ដោយយោងតាមពាក្យពេចន៍យ៉ាងច្បាស់នៃធម្មនុញ្ញរបស់ខ្លួន តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II បានចាត់ទុកអំពើសកម្ម ឬអកម្មថា ជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញយ៉ាងពិតប្រាកដ ក្នុងករណីដែលអំពើទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង

១១១០ ដល់ ១១១៤, ១១៤៤ ដល់ ១១៥៦។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ, រ៉ូល XIV, ទំព័រ ៥៥៥ ដល់ ៥៥៦, ៥៦៣ ដល់ ៥៦៤, ៥៧៥ ដល់ ៥៧៦, ៦៤៥ ដល់ ៦៤៦, ៦៧៨ ដល់ ៦៨០។

⁵⁰⁵ រឿងក្តីអគ្គរដ្ឋទាននៃប្រទេសអ៊ីស្រាអែល ទល់នឹង Enigster, តុលាការជាន់ដំបូងរបស់ទីក្រុង Tel Aviv (ឆ្នាំ ១៩៥២), របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ, រ៉ូល ១៨, (“រឿងក្តី Enigster”), ទំព័រ ៥៤២ (“បុគ្គលដែលទទួលបានការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនិងការបង្ខាំងនៅក្នុងជំងឺដូចគ្នា តាមទស្សនៈផ្នែកច្បាប់ អាចជាប់ពិរុទ្ធភាពពីបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិប្រសិនបើគាត់ប្រព្រឹត្តអំពើអមនុស្សធម៌ប្រឆាំងនឹងអ្នកទោសដូចគ្នាដែរ។ ផ្ទុយទៅនឹងឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម ចារីដែលប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ពុំចាំបាច់ជាជនដែលបានបង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណខ្លួនឯងនៅក្នុងរបបនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ឬគោលបំណងទុច្ចរិតរបស់របបនោះឡើយ”)។ រឿងក្តី J and R (ឆ្នាំ ១៩៤៨), តុលាការកំពូលដែលស្ថិតក្នុងតំបន់ដែលត្រូវបានត្រួតត្រារបស់ចក្រភពអង់គ្លេស, គំបន់ Entscheidungen des Obersten Gerichtshofes für die Britische – Entschiedenungen in Strafsachen, អ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ Walter de Gruyter, ឆ្នាំ ១៩៤៩ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៥១, រ៉ូល I, ទំព័រ ១៦៧ ដល់ ៧១ (“ទំនាក់ទំនងនេះទៅនឹងអំពើហិង្សា និងអំណាចផ្តាច់ការ ពុំចាំបាច់ (...) មាននៅក្នុងការគាំទ្រអំពើផ្តាច់ការនោះឡើយ ប៉ុន្តែ ជាឧទាហរណ៍ ក៏អាចមានការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធនៃអំពើហិង្សា និងអំពើផ្តាច់ការផងដែរ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលទាំងឡាយ ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា⁵⁰⁶។ ការចោទប្រកាន់តាមច្បាប់ជាតិក្រោយៗមកទៀតលើអតីតពួកណាហ្ស៊ី (Nazi) នៅក្នុងប្រទេសប៊ូឡូញ អ៊ីស្រាអែល បារាំង និងក្រូអាស៊ី ចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ក៏បានយកមកអនុវត្តដូចគ្នាឡើងវិញ ចំពោះធាតុផ្សំចាំបាច់នៃការស្តាប់ខ្លឹមដែលមានលក្ខណៈរើសអើងនេះ⁵⁰⁷។ ចំពោះបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា “បទពិសោធន៍ក្នុងរឿងក្តីណាហ្ស៊ី (Nazi) ក៏បានបង្ហាញផងដែរថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិអាចត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយសារមូលហេតុនៃការរើសអើង ជាជាង ដោយសារហេតុផលទាំងឡាយដែលត្រូវបានរៀបរាប់ (...)

ដូចជា ពិការភាពផ្នែករាងកាយ ឬសតិបញ្ញា ឬភាពទន់ខ្សោយដោយមូលហេតុអាយុ និងរូបកាយ ឬចំណង់ផ្នែកផ្លូវភេទ”⁵⁰⁸។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានកម្រិតដោយមូលហេតុនៃការរើសអើង ដែលបានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ពោលគឺ “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា”⁵⁰⁹។

២៣៨. លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របថា មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវថា ចេតនារើសអើងជាក់លាក់ ត្រូវតែយកមកអនុវត្តចំពោះរាល់បទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ⁵¹⁰។ ពាក្យពេចន៍សាមញ្ញក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តី

⁵⁰⁶សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨២, ២៨៧ ដល់ ២៨៨, ២៩៥ ដល់ ២៩៨, ៣០០ ដល់ ៣០៧, ៣២៨ ដល់ ៣៣០, ៣៣៩ ដល់ ៣៤១។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១១១០ ដល់ ១១១៤, ១១១៨, ១១៤៤ ដល់ ១១៥៦។ រឿងក្តី RuSHA, វ៉ុល V, ទំព័រ ១៥២ ដល់ ១៥៣, ១៥៥, ១៥៨ ដល់ ១៦២។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥២០ ដល់ ៥២២, ៦២៦ ដល់ ៥២៨, ៥៦៣ ដល់ ៥៦៥, ៥៧៥ ដល់ ៥៧៦, ៦០០ ដល់ ៦០១, ៦០៣ ដល់ ៦០៥, ៦៤៥ ដល់ ៦៤៦, ៦៧៥ ដល់ ៦៨០។

⁵⁰⁷ រឿងក្តី Greiser, ទំព័រ ១០៥។ រឿងក្តី Eichmann, ទំព័រ ២៧៨។ រឿងក្តី Barbie, ទំព័រ ១៣៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី Artuković, ទំព័រ ២៦។

⁵⁰⁸ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić, សំណុំរឿងលេខ IT-94-1-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៩, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Tadić”), កថាខណ្ឌ ២៨៥។

⁵⁰⁹ មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

⁵¹⁰ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ក៏ដូចជាការញែកអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ឱ្យដាច់ចេញយ៉ាងច្បាស់ពីបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងប្រវត្តិវិទ្យានៃការតាក់តែងសេចក្តីព្រាងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) និងធម្មនុញ្ញនេះ ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង និងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ដែលបានកត់សម្គាល់ខាងលើ បានគាំទ្រការសម្រេចនេះ។ មិនត្រឹមតែអត្ថន័យសាមញ្ញនៃលិខិតុបករណ៍ទាំងនេះបានគាំទ្រការសម្រេចបែបនេះប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ថែមទាំង“មិនសមហេតុផល” និង“មិនមានសារៈសំខាន់ទាល់តែសោះ”សម្រាប់ឱ្យអ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងបង្ហាញយ៉ាងជាក់លាក់ថា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះ បានប្រព្រឹត្តឡើង ដោយមូលហេតុ“នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា” ប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌតម្រូវអំពើចេតនាជាក់លាក់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះរាល់បទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះ⁵¹¹។ ការបកស្រាយលិខិតុបករណ៍ទាំងនេះ ដោយផ្អែកលើកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងដើម្បីមនុស្សធម៌របស់ធម្មនុញ្ញទាំងនេះ បានគាំទ្របន្ថែមទៀតចំពោះសេចក្តីសម្រេចខាងលើនេះ។ គោលដៅរបស់អ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងគឺ ៖

ដើម្បីឱ្យរាល់បទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិអាចផ្តន្ទាទោសបាន រួមទាំងបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយណា ដែលបានបំពេញនូវរាល់លក្ខខណ្ឌស្តីពីសញ្ញាណនៃឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះ ទោះបីជា ការប្រព្រឹត្តអាច ឬមិនអាចបង្កឡើងដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាក៏ដោយ (...) អ្វីដែលមើលមិនឃើញនោះត្រង់ថា ប្រសិនបើអ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាង បានកម្រិតឱ្យបានម៉ត់ចត់ចេតនាសេសអេងចំពោះរាល់ប្រភេទនៃបទល្មើស ដែលមាននៅក្នុងវិសាលភាពនៃ“ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”នោះបទល្មើសទាំងឡាយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងប្រជាជនជាជនស៊ីវិល ដែលបានប្រព្រឹត្តជាប្រព័ន្ធក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ និងសាហាវឃោរឃៅ ពិតជាស្ថិតក្រៅប្រភេទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយសារតែគ្មានចេតនាសេសអេង⁵¹²។

⁵¹¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ២៨៣ ដល់ ២៨៤។

⁵¹²សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ២៨៥។

២៣៩. ជាមួយគ្នាផងដែរ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រតុលាការជាតិនៃប្រទេសផ្សេងៗ បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី II ភ្លាមៗ តុលាការទាំងនោះបានយល់ឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនចាំបាច់មានសកម្មភាពរើសអើង ឬធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឡើយ⁵¹³។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* អំពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវបានគាំទ្រដោយសេចក្តីសម្រេចគ្មានការជំទាស់នៅក្នុងការប្រើប្រាស់ទម្រង់ដូចគ្នានៃធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* នេះ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍*⁵¹⁴។

⁵¹³ សូមមើលឧទា. *In re Ahlbrecht* (លេខ ២) (ឆ្នាំ ១៩៤៩), តុលាការកំពូលពិសេសហ្សឺណែវ, *របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ*, វ៉ុល ១៦, ទំព័រ ៣៩៦ ដល់ ៣៩៨។ *រឿងក្តី Enigster*, ទំព័រ ៥៤១ (“ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យើងពុំមានការស្នាក់ស្នើរឡើយក្នុងការបដិសេធនូវទទ្ទឹករណ៍របស់មេធាវីការពារក្តីដែលថា អំពើណាមួយក៏ដោយក្នុងចំណោមអំពើទាំងឡាយដែលរៀបរាប់លម្អិតនៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវតែប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានចេតនាធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជនរងគ្រោះ ដោយមូលហេតុនយោបាយ សញ្ជាតិ ឬសាសនា។ ជាការច្បាស់ណាស់ថា លក្ខខណ្ឌនេះអាចយកមកអនុវត្តបានតែនៅពេលដែលធាតុផ្សំសំខាន់នៃបទល្មើស គឺជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ប៉ុណ្ណោះ”)។

⁵¹⁴ សូមមើល ឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣២៧ ដល់ ៣២៨។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Deronjić*, សំណុំរឿងលេខ IT-02-61-A, “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Deronjić*”), កថាខណ្ឌ ១០៩។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kvočka*, កថាខណ្ឌ ៣១៩ ដល់ ៣២០។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០១ ដល់ ១០២ និង១១០។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ១៣១។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ១៨៥។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Vasiljević*, សំណុំរឿងលេខ IT-98-32-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Vasiljević*”), កថាខណ្ឌ ១១៣។ *រឿងក្តី Nahimana ទល់នឹង រដ្ឋអាជ្ញា*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-99-52-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nahimana*”), កថាខណ្ឌ ៩៨៥។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Nyiramasuhuko និងជនដទៃទៀត*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-42-T, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Nyiramasuhuko*”), កថាខណ្ឌ ៦០៩៦។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តី *Bagosora*”), កថាខណ្ឌ ២២០៨។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bikindi*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-01-72-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ០២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Bikindi*”), កថាខណ្ឌ ៣៩១។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពីរបស់តុលាការ ICTY និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមួយរបស់តុលាការ ICTR បានយល់ឃើញផងដែរថា ធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* សម្រាប់អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញតម្រូវឱ្យមានការបង្ហាញ

២៤០. ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របតាមការបញ្ជាក់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អំពីធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមកត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥។ លើសពីនេះទៀត ដោយ បានពិនិត្យឡើងវិញនូវសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា មតិភាគច្រើនមិនមានកំហុសនោះទេនៅក្នុងការយកធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមកធ្វើជាសំអាងហេតុរបស់ខ្លួន⁵¹⁵ ដើម្បីសម្រេចថា “ជន ជាប់ចោទមានចេតនាចូលរួមយ៉ាងពេញទំហឹង ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយបក្សកុម្មុយនីស្ត កម្ពុជា ដើម្បីបោសសម្អាតរាល់ខ្មាំងនយោបាយរបស់បក្សទាំងអស់ ដែលបានកំណត់ អត្តសញ្ញាណដោយមជ្ឈិមបក្ស ក្នុងការឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម ការសម្លាប់ និងការធ្វើបាប ដោយអមនុស្សធម៌ទៅលើអ្នកជាប់ឃុំឃាំង ដោយមូលហេតុនយោបាយនៅមន្ទីរ ស ២១”⁵¹⁶ លើសពីនេះទៀត ជនជាប់ចោទ “មានឥទ្ធិពលក្នុងការកំណត់ក្រុមគោលដៅដែលត្រូវកម្ទេច ក្រោមគោលនយោបាយវើសអើងរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជានេះ”⁵¹⁷។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ស្របថា “សេចក្តីសន្និដ្ឋានដ៏ច្រើន” ដែលទាញចេញពីការអនុវត្តគោល នយោបាយវើសអើងរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ដោយដឹងជាមុន ដោយស្ម័គ្រចិត្ត និងដោយ

ភស្តុតាងថា ការដកហូតសិទ្ធិត្រូវតែ “ស្ថិតក្នុងគោលបំណងក្នុងការបំបាត់មនុស្សទាំងនោះចេញពីក្នុងសង្គមដែលពួកគេរស់ នៅជាមួយបាន ឬបំបាត់ពួកគេមិនឱ្យមានភាពជាមនុស្សតែម្តង”។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreskić*, កថាខណ្ឌ ៦៣៤។ *សូមមើលផងដែរ*សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១២៤។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Ruggiu*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-32-I, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ០១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០០ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Ruggiu*”), កថាខណ្ឌ ២២។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល និង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR ពុំបានអនុម័តលក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះទេ។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជាបញ្ហានេះក្លាយជាគោលដៅចុងក្រោយនៃផែនការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ របស់ពួកណាហ្ស៊ី មកលើជនជាតិជ្វីហ្វ ជាពិសេសយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏តុលាការបង្កើតឡើងក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ហាក់ដូចជាមិនតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបែបនេះឡើយ សម្រាប់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ និងគ្រប់ជនជាប់ចោទទាំងអស់ទាក់ទិន នឹងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជាក់លាក់ដែលខ្លួនទទួលរងការផ្តន្ទាទោស។

⁵¹⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩១ ដល់ ៣៩៦។

⁵¹⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩២។

⁵¹⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩៥។

ពេញចិត្តប្រឆាំងនឹងខ្មាំងរបស់បក្សដោយជនជាប់ចោទបានដឹងនោះ បានបង្ហាញថា “ជនជាប់ចោទមានចេតនាជាក់លាក់ ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ”⁵¹⁸។ មូលហេតុជាក់លាក់ដែលជនជាប់ចោទពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺថាតើការដែលជនជាប់ចោទបានយល់ពីគោលបំណងរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា នៅពីក្រោយគោលនយោបាយធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះ ឬគ្រាន់តែចង់បង្ហាញថា ខ្លួនជាសមាជិកដែលមានភក្តីភាព និងមានប្រសិទ្ធភាពចំពោះបក្ស ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ⁵¹⁹ គឺមិនពាក់ព័ន្ធឡើយចំពោះការយល់ឃើញដែលថា ជនជាប់ចោទមានចេតនាជាក់លាក់ចាំបាច់នោះទេ។

៤.៥.២.ខ.ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត

២៤១. ទីពីរ ទាក់ទិនទៅនឹងធាតុផ្សំសត្យានុម័ត នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ខ្លឹមសារនៃធាតុផ្សំនេះនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើក ទី II មានលក្ខណៈមិនសូវច្បាស់លាស់។ ការមិនមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់នៅក្នុងធាតុផ្សំនេះ បានបង្ហាញឱ្យឃើញតាមរយៈខ្លឹមសារ និងសំអាងហេតុនៃយុត្តិសាស្ត្រទាំងនោះ ព្រមទាំងតាមរយៈការពិភាក្សាស្តីអំពីធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៅក្នុងវេទិការបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ជាបន្តបន្ទាប់ និងចម្រុះចម្រាសអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ។ ដូច្នោះ ដោយពិនិត្យលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវតែពិចារណាដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ថាតើមកត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ ជនជាប់ចោទនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ បានដឹងជាមុនដោយសមហេតុផល ដែរ ឬយ៉ាងណា នូវការបញ្ជាក់អំពីធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើង ដែលការបញ្ជាក់នេះទើបតែក្លាយជាយុត្តិសាស្ត្រនៅក្នុងតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នានានៅត្រឹមឆ្នាំ ២០០៣ តែប៉ុណ្ណោះ⁵²⁰។

⁵¹⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩៦។
⁵¹⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, មតិជំទាស់របស់លោកស្រីចៅក្រម Sylvia Cartwright, កថាខណ្ឌ ៣៩៩។
⁵²⁰ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ បន្ទាប់ពីមានការបកស្រាយខុសគ្នាអំពីនិយមន័យនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរួចមក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានបង្កើតយ៉ាងជាក់លាក់នូវនិយមន័យនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ១៨៥។

ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ខាងលើ នៅពេលធ្វើការពន្យល់អំពីធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ បង្កើតបានជាអំពើសកម្ម ឬអកម្ម៖ ១) “ដែលដកហូត ឬរំលោភទៅលើសិទ្ធិសារវន្ត ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ” និង ២) “រើសអើងជាក់ស្តែង”⁵²¹។

៤.ង.២.ខ.១.អំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលដកហូត ឬរំលោភទៅលើសិទ្ធិសារវន្តដែលមានចែងនៅក្នុង ច្បាប់សន្ធិសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ

២៤២. ត្រឡប់ទៅផ្នែកទីមួយនៃធាតុផ្សំនេះ ដែលកំណត់និយមន័យផ្នែកទាំងមូលនៃអំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលអាចបង្កើតបានជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំពួកថា តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានពិពណ៌នាអំពីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៃរបបណាហ្ស៊ី (Nazi) ដូចខាងក្រោមនេះ៖

ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិដើមក្នុងកណ្តាប់ដៃរដ្ឋាភិបាលណាហ្ស៊ី (. . . .) គឺជាកំណត់ហេតុមួយនៃអំពើអមនុស្សធម៌ជាប្រព័ន្ធ និងស៊ីសង្វាក់គ្នាជាទ្រង់ទ្រាយធំ⁵²²។

នៅពេលក្តោបក្តាប់បានអំណាច ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិដើមកាន់តែមានលក្ខណៈខ្លាំងក្លាឡើង។ ច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈរើសអើងមួយចំនួនត្រូវបានអនុម័ត ដែលកំហិតការិយាល័យ និងវិជ្ជាជីវៈសម្រាប់ជនជាតិដើម និងមានការដាក់កំហិតទៅលើជីវិតគ្រួសារ និងសិទ្ធិនៃភាពជាពលរដ្ឋរបស់ពួកគេ។ នៅត្រឹមសរទរដូវឆ្នាំ ១៩៣៨ គោលនយោបាយរបស់ណាហ្ស៊ី ចំពោះជនជាតិដើមបានឈានទៅដល់ដំណាក់កាលដែលមានទិសដៅដកជនជាតិដើមចេញទាំងស្រុងពីជីវិតជនជាតិអាណ្លីម៉ង់។ ចលនាសម្លាប់រង្គាលជនជាតិដើមត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលរួមបញ្ចូលការដុតបំផ្លាញ និងកម្ទេចវិហារជនជាតិដើម ការលួចប្លន់ហាងជំនួញជនជាតិដើម និងការចាប់ខ្លួនពាណិជ្ជករធំៗជាជនជាតិដើម។ មានការផាកពិន័យជាមួយលើជនជាតិដើមចំនួនមួយ

⁵²¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៦។

⁵²²សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៤៩១។

ពាន់លានម៉ាក (រូបិយវត្ថុអាណ្លីម៉ង់) មានការអនុញ្ញាតឱ្យមានការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិ ជនជាតិជ្វីហ្វ ហើយសេរីភាពក្នុងការដើរហើររបស់ជនជាតិជ្វីហ្វ ត្រូវបានរឹតបន្តឹង ដោយបទបញ្ជាទៅតាមពេលវេលាជាក់លាក់ និងស្រុកមួយចំនួន។ ការបង្កើតតំបន់ ក្រីក្រដាច់ដោយឡែកសម្រាប់ជនជាតិជ្វីហ្វ ត្រូវបានអនុវត្តឡើងក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ និង តាមរយៈបទបញ្ជារបស់នគរបាលសន្តិសុខ ហើយជនជាតិជ្វីហ្វត្រូវបានបង្ខំឱ្យពាក់រូប សញ្ញាផ្កាយពណ៌លឿងនៅលើទ្រូង និងខ្នង⁵²³។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរបស់ពួកណាហ្ស៊ី (Nazi) ទៅលើជន ជាតិជ្វីហ្វក្នុងប្រទេសអាណ្លីម៉ង់មុនពេលសង្គ្រាមដែលមានលក្ខណៈយោធា និងគាប សង្កត់នោះ មិនអាចប្រៀបធៀបជាមួយនឹងគោលនយោបាយ ដែលត្រូវបានគេអនុវត្តបន្ត ក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមនៅក្នុងទឹកដីដែលត្រូវបានកាន់កាប់នោះឡើយ។ *ពីដំបូង គោលនយោ បាយនោះស្រដៀងទៅនឹងគោលនយោបាយ ដែលមានជាធរមាន នៅក្នុងប្រទេសអាណ្លី ម៉ង់។* ជនជាតិជ្វីហ្វត្រូវបានតម្រូវឱ្យចុះឈ្មោះ បង្ខំឱ្យរស់នៅក្នុងតំបន់ក្រីក្រដាច់ដោយ ឡែកសម្រាប់ជនជាតិជ្វីហ្វ បង្ខំឱ្យពាក់រូបសញ្ញាផ្កាយពណ៌លឿង និងត្រូវបានប្រើ ប្រាស់ជាពលករទាសករ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ ១៩៤១ មានការរៀបចំផែនការសម្រាប់“ដំណោះស្រាយចុងក្រោយ” លើបញ្ហាជនជាតិជ្វីហ្វ នៅទូទាំងទ្វីបអឺរ៉ុប។ “ដំណោះស្រាយចុងក្រោយ”នេះមានន័យថា សម្លាប់ជនជាតិជ្វីហ្វ ឱ្យផុតពូជ (...)⁵²⁴។

២៤៣. តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) កត់សម្គាល់ថា ពួកណាហ្ស៊ី (Nazi) បានអនុវត្តវិធីសាស្ត្រ យង់ឃ្នងផ្សេងៗគ្នា រួមទាំងការធ្វើពិសោធន៍វេជ្ជសាស្ត្រ ដើម្បីសម្លាប់ជនជាតិជ្វីហ្វឱ្យផុត ពូជ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងជំរុំប្រមូលផ្តុំ ជនជាតិជ្វីហ្វដែលមានកម្លាំងអាចធ្វើការបានត្រូវបាន យកមកប្រើជាពលករទាសករ ចំណែកឯអ្នកផ្សេងទៀតដែលពុំមានកម្លាំងអាចធ្វើការបាន ត្រូវបានសម្លាប់ចោលនៅក្នុងបន្ទប់សម្លាប់មនុស្សដែលប្រើដោយខ្សែនីតុល្យ⁵²⁵។

⁵²³សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩២។

⁵²⁴សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៣ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁵²⁵សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៥។

ជនជាតិជ្វីហ្វជាច្រើនក៏បានស្លាប់ដោយសារជំងឺ និងការបង្កត់អាហារផងដែរ⁵²⁶។
 “ការវាយដំ ការបង្កត់អាហារ ការធ្វើទារុណកម្ម និងការសម្លាប់
 គឺមានលក្ខណៈជាទូទៅ”⁵²⁷នៅក្នុងជំរំ។ សម្លៀកបំពាក់ លុយកាក់ និងវត្ថុមានតម្លៃរបស់អ្នក
 ទោស ត្រូវបានប្រមូលយកមកទុកប្រើប្រាស់ ហើយសូម្បីតែសក់
 របស់អ្នកទោសស្រ្តីជនជាតិជ្វីហ្វ ហើយផេះ ឆ្អឹងរបស់ជនជាតិជ្វីហ្វដែលបានស្លាប់ ក៏ត្រូវបាន
 គេយកមកប្រើប្រាស់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ⁵²⁸។ តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ក៏បានកត់
 សម្គាល់ផងដែរថា បេសកកម្មពិសេសត្រូវបានបញ្ជូនទៅប្រទេសដែលត្រូវបានត្រួតត្រា
 ដើម្បីរៀបចំការនិរទេសជនជាតិជ្វីហ្វជាទ្រង់ទ្រាយធំ ដើម្បី“កម្ចាត់ចោល”⁵²⁹។ Adolf
 Eichmann ដែលទទួលបន្ទុកកម្មវិធីនេះបានប៉ាន់ប្រមាណឃើញថា មានជនជាតិជ្វីហ្វសរុប
 ចំនួនប្រាំមួយលាននាក់ត្រូវបានសម្លាប់ ដោយសារតែនយោបាយប្រឆាំងនឹងជនជាតិជ្វីហ្វ
 ដោយក្នុងនោះជនជាតិជ្វីហ្វចំនួនបួនលាននាក់“ត្រូវបានសម្លាប់នៅទី
 កន្លែងសម្រាប់សម្លាប់ឱ្យផុតពូជ”⁵³⁰។

២៤៤. កម្រងនៃអង្គហេតុទាំងនេះ រួមជាមួយនឹងព័ត៌មានស្តីអំពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្សេងៗទៀត គឺជា
 មូលដ្ឋាន សម្រាប់ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទជាច្រើននាក់ពីបទធ្វើទុក្ខបុក
 ម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយសារអំពើវេសអឺងដែលជាការរំលោភលើ
 សិទ្ធិបុគ្គល។ ការរំលោភបំពានទាំងនេះមានលក្ខណៈកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើងៗ ចាប់ពីការដកហូត
 សិទ្ធិពលរដ្ឋ នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម រហូតដល់ការនិរទេស ការធ្វើពលកម្មទាសករ
 និងការសម្លាប់ឱ្យផុតពូជ។

⁵²⁶សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៥។
⁵²⁷សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៥។
⁵²⁸សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៦។
⁵²⁹សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៦។
⁵³⁰សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៤៩៦។

២៤៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា នៅក្នុងករណីជាច្រើន តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានរកឃើញថា មន្ត្រីណាហ្ស៊ី (Nazi) បានប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញតាមរយៈ អំពើនានា ដូចជា អំពើរើសអើងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ដែលមិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អំពើទាំងនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងបរិបទនៃផែនការ ឬ គោលនយោបាយធ្វើទុក្ខបុកម្នេញយ៉ាងទូលំទូលាយមួយរបស់រដ្ឋ ហើយនិងដើម្បីជួយជ្រោមជ្រែងដល់អំពើដទៃទៀតដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជា ការនិរទេស ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ និងចុងក្រោយ គឺការសម្លាប់ឱ្យផុតពូជ។

២៤៦. ឧទាហរណ៍ ជនជាប់ចោទ Göring បានពិភាក្សាជាមួយរដ្ឋមន្ត្រីសេដ្ឋកិច្ចណាហ្ស៊ី (Nazi) Walther Funk អំពីការហាមឃាត់ជនជាតិជ្វីហ្វមិនឱ្យធ្វើសកម្មភាពជំនួញទាំងអស់ ដែលជា ផ្នែកមួយនៃដំណោះស្រាយចំពោះបញ្ហាជនជាតិជ្វីហ្វ⁵³¹។ ជនជាប់ចោទ Funk ខ្លួនឯងផ្តល់ “បានចូលរួមនៅក្នុងកម្មវិធីរើសអើងដំបូងរបស់ពួកណាហ្ស៊ី ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចប្រឆាំងនឹងជនជាតិ ជ្វីហ្វ” និងបានស្នើឱ្យមានក្រឹត្យមួយ ហាមឃាត់ជនជាតិជ្វីហ្វមិនឱ្យធ្វើរាល់សកម្មភាពជំនួញ ទាំងអស់⁵³²។ នៅក្នុងសេចក្តីផ្តេងការណ៍ជាសាធារណៈមួយ គាត់បានប្រកាសថា “ការបំបាត់ មិនឱ្យជនជាតិជ្វីហ្វមានជីវិតសេដ្ឋកិច្ចកើតឡើងតាមក្រោយ ដោយសមហេតុផលពីការបំបាត់ មិនឱ្យពួកគេមានជីវិតនយោបាយ”⁵³³។ លើសពីនេះទៀត ជនជាប់ចោទ Göring បានពិន័យ ជារួមលើជនជាតិជ្វីហ្វចំនួនមួយពាន់លានម៉ាក (marks) ដែលជាផ្នែកនៃគោលបំណងចុង ក្រោយនៃការនាំមកនូវ “ដំណោះស្រាយពេញលេញលើបញ្ហានៃជនជាតិជ្វីហ្វ”⁵³⁴។ ប្រហាក់ ប្រហែលគ្នានេះដែរ ជនជាប់ចោទ Frick ដែលរើសអើងយ៉ាងខ្លាំងប្រឆាំងនឹងអម្បូរ Semitic ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធពិបទលើសដោយឡែកមួយចំនួនដូចជា “បានធ្វើសេចក្តីព្រាង បាន ចុះហត្ថលេខា និងបានរៀបចំច្បាប់ជាច្រើន ដើម្បីលុបបំបាត់ជនជាតិជ្វីហ្វចេញពីសេដ្ឋកិច្ច និង

⁵³¹សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៥១។

⁵³²សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៥១។

⁵³³សាលក្រមតុលាការយោធា IMT វ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៥៥១។

⁵³⁴សាលក្រមតុលាការយោធា IMT វ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៤៩២ និង ៥២៧។

ជីវិតរបស់ជនជាតិអាណ្លឺម៉ង់”⁵³⁵ ដែល“ជាការត្រួសត្រាយផ្លូវសម្រាប់ដំណោះស្រាយចុងក្រោយ”⁵³⁶។ ជនជាប់ចោទ ក៏ត្រូវបានរកឃើញថា មានការទទួលខុសត្រូវផងដែរក្នុងការហាមឃាត់ជនជាតិដើមឱ្យអនុវត្តវិជ្ជាជីវៈនានា និងទទួលខុសត្រូវក្នុងការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ⁵³⁷។ តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានរកឃើញទៀតថា ជនជាប់ចោទ Seyss-Inquart ក្នុងនាមជាស្នងការនៃចក្រភពអាណ្លឺម៉ង់ទី ៣ (Third Reich) របស់ប្រទេសអាណ្លឺម៉ង់ប្រចាំប្រទេសហូឡង់ បានចេញក្រឹត្យមួយចំនួនក្នុងគោលបំណងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិដើមឱ្យ ដោយ“ដាក់ឱ្យមានការរើសអើងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចប្រឆាំងនឹងជនជាតិដើមឱ្យ” “តម្រូវឱ្យពួកគេចុះឈ្មោះ” “បង្ខំពួកគេឱ្យរស់នៅក្នុងតំបន់ក្រីក្រ និងពាក់សញ្ញារូបផ្កាយ David”⁵³⁸។

២៤៧. ការជំនុំជម្រះក្តីក្រោយៗមកទៀតលើឧក្រិដ្ឋជនជាជនជាតិអាណ្លឺម៉ង់ ដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg បានទទួលស្គាល់នូវការបកស្រាយដ៏ទូលំទូលាយ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ ចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលបានគ្របដណ្តប់លើអំពើខុសៗគ្នាជាច្រើន លើសពីបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលរួមទាំងទម្រង់នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម នយោបាយ និងសិទ្ធិពលរដ្ឋ ដែលតែងតែត្រូវបានដាក់ចេញជាផ្នែកនៃផែនការដ៏ទូលំទូលាយមួយ ក្នុងការបំបាត់ចោលទាំងស្រុងនូវពូជសាសន៍មួយនេះ⁵³⁹។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តីទាក់ទងនឹងក្រសួងផ្សេងៗ (Ministries Case) តុលាការយល់ឃើញថា៖

⁵³⁵សាលក្រមតុលាការយោធា IMT រ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៥៤៥។
⁵³⁶សាលក្រមតុលាការយោធា IMT រ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៥៤៦។
⁵³⁷សាលក្រមតុលាការយោធា IMT រ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៥៤៥ ដល់ ៥៤៦។
⁵³⁸សាលក្រមតុលាការយោធា IMT រ៉ុល, XXII, ទំព័រ ៥៧៦។
⁵³⁹សូមមើលឧទា. រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, រ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៣។ រឿងក្តី RuSHA, រ៉ុល V, ទំព័រ ១៥២។

ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជ្វីហ្វបានប្រព្រឹត្តទៅជាហូរហែរ ពីដំណាក់កាលមួយ ទៅដំណាក់កាលមួយ ហើយទីបំផុតរហូតធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះស្លាប់យ៉ាងអាណោច អាធិម។ ជនជាតិជ្វីហ្វនៅប្រទេសអាឡឺម៉ង់ ដំបូងពួកគេត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិពលរដ្ឋ បន្ទាប់មក ដកហូតសិទ្ធិមិនឱ្យប្រៀន ប្រកបវិជ្ជាជីវៈ ទទួលបានការអប់រំ ឬធ្វើជំនួញ ហើយត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ លើកលែងតែអាពាហ៍ពិពាហ៍ ជាមួយជនជាតិជ្វីហ្វដូចគ្នា និងអ្នកដែលប្រតិបត្តិសាសនាដូចគ្នា ព្រមទាំងទទួលរងនូវ ការចាប់ និងឃុំឃាំងនៅក្នុងជំរុំប្រមូលផ្តុំ ទទួលរងនូវការវាយដំ កាយវិកលកម្ម និង ការធ្វើទារុណកម្ម។ លើសពីនេះ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនរងគ្រោះត្រូវបានរឹបអូស ហើយជនរងគ្រោះ ត្រូវបានប្រមូលផ្តុំឱ្យទៅរស់នៅតំបន់ក្រីក្រ ព្រមទាំង ត្រូវបានបង្ខំ ឱ្យធ្វើចំណាកស្រុក និងទិញលិខិតអនុញ្ញាតដើម្បីធ្វើចំណាកស្រុក។ ជនរងគ្រោះ ត្រូវបាននិរទេសទៅប៉ែកបូព៌ា ហើយនៅទីនោះ ពួកគាត់ត្រូវបានបង្ខំឱ្យធ្វើការរហូត បាក់កម្លាំង និងស្លាប់ ហើយបានក្លាយជាពលករទាសករ និងជាចុងក្រោយត្រូវបាន សម្លាប់អស់ចំនួនជាង ៦.០០០.០០០ (ប្រាំមួយលាន) នាក់⁵⁴⁰។

២៤៨. លើសពីនេះទៀត តុលាការយោធា Nuremberg យល់ឃើញថា “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញតាម រយៈពេលតុលាការ” ដែលជាផ្នែកដ៏សំខាន់នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ (Ministries Case) មានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទ Hans Lammers ពី បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្តល់សំអាងហេតុថា ៖

ដោយសារតែមានការប្រព្រឹត្តមិនប្រក្រតីរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការនេះ បានធ្វើឱ្យជនជាតិ ជ្វីហ្វ និងអ្នកប្រឆាំង ព្រមទាំងសត្រូវដទៃទៀតរបស់សង្គមនិយមជាតិនិយម ត្រូវបានដក ហូតសិទ្ធិដែលបានទទួលស្គាល់ជាទូទៅ និងជាធម្មតាក្នុងការទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះក្តី ប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងទទួលរងនូវការដាក់ទោស រួមទាំងទោសប្រហារជីវិតដែល ពុំសមស្របទាល់តែសោះទៅនឹងបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង⁵⁴¹។

⁵⁴⁰ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៤៧១។

⁵⁴¹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធក្រសួងផ្សេងៗ, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៦០៤។

២៤៩. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *វិស័យយុត្តិធម៌* (Justice Case) ចៅក្រមអាណ្លីម៉ង់ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខ បុកម្នេញលើជនជាតិប៉ូឡូញ និងជ្វីហ្វ ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយមូលហេតុ ការអនុវត្តច្បាប់ដោយវើសអើង⁵⁴²។ ដំបូង តុលាការយោធា Nuremberg បានពិនិត្យទៅលើ កម្មវិធី ឬផែនការជាតិសម្រាប់ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើពូជសាសន៍⁵⁴³។ តុលាការនេះ បានកត់ សម្គាល់ថា “ជាមូលដ្ឋាន កម្មវិធីនោះ គឺជាកម្មវិធីមួយមានគោលបំណងសម្លាប់ឱ្យផុតពូជ យ៉ាងពិតប្រាកដលើជនជាតិប៉ូឡូញ និងជ្វីហ្វ តាមរយៈការឃុំឃាំងនៅក្នុងជំរុំប្រមូលផ្តុំ ឬការ សម្លាប់”⁵⁴⁴។ ទន្ទឹមគ្នានោះដែរ តុលាការនេះបានកត់សម្គាល់ថា “ទម្រង់នៃការធ្វើទុក្ខ បុកម្នេញលើពូជសាសន៍មានលក្ខណៈស្រាលៗ” ដែលត្រូវបានអនុវត្តជាប្រព័ន្ធដោយអាជ្ញាធរ រដ្ឋាភិបាល ក៏ជាផ្នែកមួយនៅក្នុងកម្មវិធី ឬគោលនយោបាយទូទៅ⁵⁴⁵។ ទម្រង់ទាំងនេះមាន ដូចជា ការដកហូតសិទ្ធិរបស់ជនជាតិជ្វីហ្វក្នុងការប្រកបវិជ្ជាជីវៈក្នុងវិស័យច្បាប់ ការហាម ឃាត់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងជនជាតិជ្វីហ្វ និងបុគ្គលទាំងឡាយដែលមានឈាមជ័រអាណ្លីម៉ង់ ការដាក់ទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរលើជនជាតិជ្វីហ្វចំពោះការរួមភេទរវាងជនជាតិជ្វីហ្វ និងអាណ្លីម៉ង់ ការហាមឃាត់ជនជាតិជ្វីហ្វក្នុងការបម្រើការនៅក្នុងការិយាល័យសាធារណៈ: “ស្ថាប័នអប់រំ និងសហគ្រាសជំនួញជាច្រើន” និងការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិជនជាតិជ្វីហ្វ⁵⁴⁶។ ទាក់ទិននឹងការ ពង្រឹងនៃការអនុវត្តច្បាប់វើសអើងប្រឆាំងនឹងជនជាតិជ្វីហ្វ តុលាការនេះបានកត់សម្គាល់ថា៖

ច្បាប់ប្រឆាំងនឹងជនជាតិប៉ូឡូញ និងជ្វីហ្វ (...) ត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងតឹងរ៉ឹង។ ជនជាតិ ប៉ូឡូញ និងជ្វីហ្វ ដែលមានទោសចំពោះបទល្មើសជាក់លាក់ណានោះ ត្រូវបានទទួល រងនូវការដាក់ទណ្ឌកម្មខុសគ្នាពីការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើជនជាតិអាណ្លីម៉ង់ ដែលបាន ប្រព្រឹត្តបទល្មើសដូចគ្នា។ សិទ្ធិរបស់ពួកគេជាជនជាប់ចោទនៅក្នុងតុលាការ ត្រូវបាន

⁵⁴² រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៣។
⁵⁴³ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៣។
⁵⁴⁴ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៣។
⁵⁴⁵ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៣។
⁵⁴⁶ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៣ ដល់ ១០៦៤។

វិតត្យុតយ៉ាងតឹងរឹង។ ទោះបីជា ច្បាប់មិនមានចែងពីទោសប្រហារជីវិតក៏ដោយ ក៏ តុលាការប្រើអំណាចផ្ដន្ទាទោសប្រហារជីវិតទៅលើជនជាតិជំនួញ និងជំនួញបាន ប្រសិនបើ មានភស្តុតាងបង្ហាញអំពី “មូលហេតុពិសេសដែលតុលាការនោះមិនអាច ទទួលយកបាន”។ ហើយចុងក្រោយ ប៉ូលីសអាណ្លីម៉ង់ក៏មាន *អំណាចពេញលេញ*ក្នុង ការដាក់ទណ្ឌកម្មរាល់អំពើ “ឧក្រិដ្ឋ” ដែលប្រព្រឹត្តដោយជនជាតិជំនួញដោយពុំចាំបាច់ ប្រើប្រាស់នីតិវិធីតាមផ្លូវតុលាការនោះទេ⁵⁴⁷។

២៥០. នៅក្នុងករណីផ្សេងៗទៀត តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើ ជនជាប់ចោទនានាចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែលបង្កើតបានជាបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជា អំពើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល និងការ និរទេស។ ឧទាហរណ៍ ជនជាប់ចោទ Von Ribbentrop “បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុង *ដំណោះស្រាយចុងក្រោយ*របស់ហ៊ីត្លែរ (Hitler) ចំពោះបញ្ហាជនជាតិជំនួញ”⁵⁴⁸។ ជនជាប់ ចោទបានបញ្ជាឱ្យតំណាងទូតអាណ្លីម៉ង់ប្រចាំនៅប្រទេសរណបរបស់ខ្លួន បង្កើនការនិរទេស ជនជាតិជំនួញទៅកាន់ប៉ែកបូព៌ា⁵⁴⁹។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ ទាក់ទិននឹងជនជាប់ចោទ Rosenberg តុលាការនេះរកឃើញថា ៖

អ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ជនជាប់ចោទ បានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្លាប់រង្គាលលើជន ជាតិជំនួញ ហើយអ្នករដ្ឋការស៊ីវិលជាន់ខ្ពស់របស់ជនជាប់ចោទនៅប៉ែកបូព៌ា បានយល់ ឃើញថា ការបោសសម្អាតជនជាតិជំនួញចេញពីទឹកដីដែលខ្លួនត្រួតត្រានៅប៉ែកបូព៌ា គឺ ជាការចាំបាច់។ នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤១ ជនជាប់ចោទបានផ្តល់យោបល់ទៅហ៊ីត្លែរ (Hitler) ថា នៅពេលត្រូវការបាញ់សម្លាប់ចំណាប់ខ្មាំងចំនួន ១០០ (មួយរយ)នាក់ គឺ គួរយកតែជនជាតិជំនួញមកសម្លាប់ប៉ុណ្ណោះ⁵⁵⁰។

⁵⁴⁷ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៦៤។

⁵⁴⁸ សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨៧។

⁵⁴⁹ សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨៧។

⁵⁵⁰ សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៩៥ ដល់ ២៩៦។

២៥១. ដូចគ្នានេះដែរ ជនជាប់ចោទ Bormann គឺជា “ជនសកម្មបំផុតក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជ្វីហ្វ” និងបានគាំទ្រឱ្យមានការប្រើប្រាស់ “កម្លាំងយ៉ាងព្រៃផ្សៃ” ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវ “ការលុបបំបាត់ចោលជនជាតិជ្វីហ្វជានិរន្ត”⁵⁵¹។ អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរបស់ជនជាប់ចោទ បានរួមបញ្ចូលនូវការចូលរួមក្នុងការនិរទេសប្រជាជនជាជនជាតិជ្វីហ្វ ក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំចេញពីទីក្រុងវីយែន⁵⁵²។ ជនជាប់ចោទ Frank ជាអគ្គទេសាភិបាលអាណ្លីម៉ង់ប្រចាំប្រទេសប៊ូឡូញ ត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធពីបទ “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជ្វីហ្វ [ដែល] អំពើនេះ បានចាប់ផ្តើមភ្លាមៗ” នៅពេលដែលជនជាប់ចោទបានត្រួតត្រាប្រទេសប៊ូឡូញ⁵⁵³។ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានកត់សម្គាល់ថា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរបស់ជនជាប់ចោទ Frank បានធ្វើឱ្យចំនួនប្រជាជនប៊ូឡូញដែលជាជនជាតិជ្វីហ្វ បានថយចុះពី ២.៥០០.០០០ (ពីរលានប្រាំសែន) ឬ ៣.០០០.០០០ (បីលាន) នាក់ មកនៅត្រឹម ១០០.០០០ (មួយសែន) នាក់ ចាប់តាំងពីពេលដែលជននេះបានចូលកាន់តំណែង រហូតមកត្រឹមដើមឆ្នាំ ១៩៤៤⁵⁵⁴។ តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ក៏បានរកឃើញផងដែរថា ជនជាប់ចោទក៏បានកេងប្រវ័ញ្ចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចលើជនជាតិប៊ូឡូញ រហូតដល់កម្រិតមួយដែលធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះស្លាប់ដោយអត់អាហារ ហើយមានជំងឺរាតត្បាតបានរីករាលដាល⁵⁵⁵។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ តុលាការនេះបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទ Seyss-Inquart “បានគាំទ្រការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជ្វីហ្វ”⁵⁵⁶ ហើយក្នុងនាមជាស្នងការនៃចក្រភពអាណ្លីម៉ង់ទី៣ (Third Reich) របស់ប្រទេសអាណ្លីម៉ង់ប្រចាំប្រទេសហូឡង់ ជននេះបានអនុញ្ញាតឱ្យមាន “ការនិរទេសជនជាតិជ្វីហ្វក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំចំនួន ១២០.០០០ (មួយសែនពីរម៉ឺន) នាក់ ពីក្នុង

⁵⁵¹សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៨៦។
⁵⁵²សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៨៦។
⁵⁵³សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៤២ ដល់ ៥៤៣។
⁵⁵⁴សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៤៣។
⁵⁵⁵សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៤២។
⁵⁵⁶សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៧៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចំណោម ១៤០.០០០ (មួយសែនបួនម៉ឺន) នាក់ នៅក្នុងប្រទេសហូឡង់ទៅកាន់តំបន់អូសហ្វីត (Auschwitz) ហើយបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការអនុវត្តដំណោះស្រាយចុងក្រោយ⁵⁵⁷ ។

២៥២. ដូចគ្នានេះដែរ ការជំនុំជម្រះនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg ក៏បានទទួលស្គាល់ផងដែរនូវអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយគ្របដណ្តប់ទាំងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជា អំពើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល និងការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ។ នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *វិស័យយុត្តិធម៌ (Justice Case)* ជនជាប់ចោទ Rothaug ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធពិបទល្មើសមួយក្នុងចំណោមបទល្មើសជាច្រើន ដោយសារជននេះបានវិនិច្ឆ័យរឿងក្តីមួយ ដោយបានផ្តន្ទាទោសប្រហារជីវិតលើជនជាប់ចោទ ដោយសារតែជាជនជាតិជ្វីហ្វ⁵⁵⁸។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ នៅក្នុងរឿងក្តី *ពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួងផ្សេងៗ (Ministries Case)* តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) បានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទ Richard Walther Darré បានដឹងអំពីផែនការ“ដកហូតជីវិតពីជនជាតិជ្វីហ្វ និងជនជាតិប៉ូឡូញដោយខុសច្បាប់ និងបានបន្ទាបបន្ថោកជនរងគ្រោះទៅជាទាសករ”⁵⁵⁹ ព្រមទាំងបង្ខំឱ្យជនរងគ្រោះធ្វើពលកម្មទាសករ ហើយបានចូលរួមអនុវត្តផែនការនានាដោយដឹងជាមុន និងស្ម័គ្រចិត្តក្នុងតួនាទីជាអ្នកដឹកនាំ នៅក្នុងស្ថាប័ននានាដែលអនុវត្តផែនការទាំងនោះ⁵⁶⁰។ ទន្ទឹមគ្នានោះដែរ ជនជាប់ចោទ Otto Dietrich ត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាពចំពោះការចូលរួមក្នុងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាតិជ្វីហ្វ ដោយប្រកាសសេចក្តីណែនាំតាមសារព័ត៌មានអំពាវនាវឱ្យមានការបំបាត់ជនជាតិនេះចោលទាំងស្រុង⁵⁶¹។

២៥៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា វិសាលភាពនៃធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនេះ គឺមានការកត់សម្គាល់ពិសេសចំនួនពីរចំ

⁵⁵⁷ សាលក្រមតុលាការយោធា IMT, វ៉ុល XXII, ទំព័រ ៥៧៦។

⁵⁵⁸ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *វិស័យយុត្តិធម៌*, វ៉ុល III, ទំព័រ ១១៥៥។

⁵⁵⁹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *ក្រសួងផ្សេងៗ*, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥៦៣។

⁵⁶⁰ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *ក្រសួងផ្សេងៗ*, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥៦៣ ដល់ ៥៦៤។

⁵⁶¹ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *ក្រសួងផ្សេងៗ*, វ៉ុល XIV, ទំព័រ ៥៧៥ ដល់ ៥៧៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ណុច។ ទីមួយ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ពិពណ៌នាពីអំពើជា
មូលដ្ឋានច្រើនប្រភេទ ដែលអាចបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង
មនុស្សជាតិ⁵⁶²។ អំពើទាំងនេះរួមមានឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដទៃទៀត ដូចជា បទល្មើសមូលដ្ឋាន
ដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁶³ ឬឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម⁵⁶⁴ ដែលមានចែងរួច

⁵⁶² ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Heller, *ស្តីពីតុលាការយោធា Nuremberg និងប្រភពដើមនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, ទំព័រ
២៤៥ ដល់ ២៤៩។

⁵⁶³ *សូមមើលឧទា.* ការផ្តល់សំអាងហេតុលើបញ្ហានេះនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreskić,
កថាខណ្ឌ ៥៩៤៖

ទាក់ទិននឹងបញ្ហា ថាតើការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអាចរួមបញ្ចូលនូវអំពើទាំងឡាយដែលបានចែងនៅក្នុង
ចំណងជើងតូចៗផ្សេងទៀតនៃមាត្រា ៥ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ ហើយជាពិសេស ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃអំពើ
មនុស្សឃាត និងការនិរទេស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់សម្គាល់ថា មានឧទាហរណ៍ជាច្រើនអំពីការ
ផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែលកើតចេញពីសង្គ្រាមលោកលើកទី II ។ នៅក្នុង
សំអាងហេតុរបស់ខ្លួនស្តីពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តុលាការយោធា IMT បានដាក់បញ្ចូលបទល្មើសជា
ច្រើន ដែលបច្ចុប្បន្ននេះស្ថិតនៅក្រោមចំណងជើងតូចៗផ្សេងទៀតនៃមាត្រា ៥។ អំពើទាំងនេះរួម
បញ្ចូលនូវអំពើមនុស្សឃាតក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំលើជនជាតិជីវិត ពីសំណាក់ Einsatzgruppen និង SD និង
ការសម្លាប់រង្គាល ការវាយដំ ការធ្វើទារុណកម្ម និង ការសម្លាប់ ដែលរាលដាលទូទៅនៅក្នុងជំរុំប្រមូល
ផ្តុំ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ សាលក្រមដែលបានចេញ អនុលោមតាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សា
គ្រប់គ្រង បានដាក់បញ្ចូលនូវបទល្មើសនានាដូចជា អំពើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យ
ទៅជាទាសករ ការនិរទេស ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងការធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងសំអាងហេតុរបស់
សាលក្រមទាំងនោះស្តីពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជនជាតិជីវិត និងក្រុមផ្សេងៗទៀត ក្នុងអំឡុងយុគសម័យ
ណាហ្ស៊ី (Nazi)។ ដូច្នេះ តុលាការយោធានៅទីក្រុង Nuremberg យល់ឃើញថា ការធ្វើទុក្ខបុក
ម្នេញអាចរួមបញ្ចូលនូវបទល្មើសទាំងនោះដែលមាននៅក្នុងចំណងជើងតូចៗផ្សេងទៀតនៃមាត្រា ៥ នៃ
លក្ខន្តិកៈ។

⁵⁶⁴ *សូមមើលឧទា.* ការវិភាគលើចំណុចនេះនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ
៧០០ ដល់ ៧០១៖

ដូចដែលបានបញ្ជាក់ដោយតុលាការយោធាសហរដ្ឋអាមេរិក នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌
និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង បានហាម
ឃាត់“មិនត្រឹមតែឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងអំពើទាំងឡាយដែលមិនត្រូវបានដាក់

ហើយនៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) និងច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សា
គ្រប់គ្រង ឬអំពើផ្សេងៗទៀតដែលមិនបានចែងច្បាស់លាស់នៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ និងច្បាប់
នេះ នៅពេលដែលអំពើទាំងនេះ បានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្សេងៗទៀតតាមនិយមន័យ
នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។

២៥៤. ទីពីរ អំពើផ្សេងៗទៀត ដែលមិនមានចែងនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍នានា បង្កើតបានជាការ
រំលោភបំពានយ៉ាងច្រើនទៅលើសិទ្ធិបុគ្គលដែលរួមមាន សិទ្ធិលើកម្មសិទ្ធិ សិទ្ធិក្នុងការទទួល
បានការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការការពារដោយស្មើគ្នានៅ
ចំពោះមុខច្បាប់ សិទ្ធិជាពលរដ្ឋ សិទ្ធិក្នុងការជ្រើសរើសមុខរបរ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការ
អប់រំ សិទ្ធិក្នុងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ សិទ្ធិឯកជន និងសេរីភាពក្នុងការដើរហើរ។ ទោះបីជា
យ៉ាងណាក៏ដោយ “មិនមែនរាល់ការដកហូតសិទ្ធិមនុស្ស (...) សុទ្ធតែបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្ម
ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”⁵⁶⁵ តាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II នោះ
ទេ។ ប៉ុន្តែ ដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុងរឿងក្តី Flick ហើយក្រោយមកទៀតបានបញ្ជាក់
ឡើងវិញនៅក្នុងរឿងក្តី I.G. Farben លទ្ធិច្បាប់ស្តីអំពីប្រភេទដូចគ្នា (ejusdem generis)
ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីធ្វើការបកស្រាយធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការនានា ក្នុងការបែងចែក“ដែន

បញ្ចូលនៅក្នុងនិយមន័យពីមុននៃឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម”។ សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយចំពោះករណីនេះបញ្ជាក់ថា
“ជាការច្បាស់ណាស់ដែលថា ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមក៏អាចបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិផង
ដែរ។ បទល្មើសដូចគ្នាអាចជាប្រភេទនៃបទឧក្រិដ្ឋទាំងពីរ”។ នេះ គឺជាវិធីសាស្ត្រដែលតុលាការ
Nürnberg អនុវត្តតាមផងដែរ។ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលេខ ១ រួមមានបទចោទប្រកាន់អំពី
ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមទាំងពីរ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងរួមមានសេចក្តីបញ្ជាក់ដែលថា “ការ
ចោទប្រកាន់នឹងផ្អែកទៅលើអង្គហេតុដែលត្រូវបានផ្តល់សំអាងក្រោមបទចោទទីបី [ឧក្រិដ្ឋកម្ម
សង្គ្រាម] ដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិផងដែរ”។ (...) សេចក្តីបញ្ជាក់ស្រដៀងគ្នា
នេះដែរមាននៅក្នុងរឿងក្តីដទៃទៀត ដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយផ្អែកលើច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុម
ប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ឧទាហរណ៍, ការជំនុំជម្រះក្តី Otto Ohlendorf និងជនដទៃទៀត (“រឿងក្តី
Einsatzgruppen”) និងរឿងក្តី PohP” (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម។ សេចក្តីដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

⁵⁶⁵សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦១៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កំណត់ដែលបានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់រួចហើយ ចំពោះប្រភេទនៃអំពើដែលជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁵⁶⁶។ លទ្ធិច្បាប់នេះតម្រូវថា ក្នុងកម្រិតអប្បបរមា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវតែមានស្ថានទម្ងន់ ឬភាពធ្ងន់ធ្ងរស្មើគ្នាទៅនឹងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁶⁷។ នៅក្នុងរឿងក្តី Flick ទាក់ទិននឹងការរឹបអូសយកទ្រព្យសម្បត្តិផ្នែកឧស្សាហកម្មរបស់ជនជាតិជ្វីហ្វ ដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

ទោះបីជាមានការបកស្រាយយ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវផ្នែកនៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក៏ដោយ ក៏អង្គហេតុ[ការរឹបអូសដោយបង្ខំនូវទ្រព្យសម្បត្តិផ្នែកឧស្សាហកម្មរបស់ជនជាតិជ្វីហ្វ] មិនតម្រូវឱ្យមានការដាក់ពិន្ទុភាព ទេ។ “អំពើយោរយោ និងបទល្មើសនានា” ដែលបានរៀបរាប់ មានដូចជា “អំពើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល”ជាអាទិ៍ សុទ្ធតែជាបទល្មើសប្រឆាំងនឹងបុគ្គល ដោយមិនមានការនិយាយអំពីទ្រព្យសម្បត្តិនោះទេ។ យោងតាមលទ្ធិច្បាប់ស្តីអំពីប្រភេទដូចគ្នា (*ejusdem generis*) “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្សេងៗទៀត”ដែលជាពាក្យពេចន៍ក្តោបន័យរួម ត្រូវបានចាត់ទុកថា រួមបញ្ចូលតែអំពើទាំងឡាយណាដែលប៉ះពាល់ដល់ជីវិត និងសេរីភាពរបស់មនុស្សដែលទទួលរងការគាបសង្កត់ ប៉ុណ្ណោះ។ ការរឹបអូសយកទ្រព្យសម្បត្តិផ្នែកឧស្សាហកម្មមិនស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទនេះទេ ទោះបីជាអំពើនេះសមនឹងទទួលទោសក៏ដោយ⁵⁶⁸។

២៥៥. ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តី Kupreškić បានសម្រេចថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានតែមួយគត់ដែលអាចទាញចេញពីការប្រើប្រាស់លទ្ធិច្បាប់ស្តីអំពីប្រភេទដូចគ្នា (*ejusdem generis*) គឺថា “ការដកហូតសិទ្ធិមនុស្សជាសារវន្តដោយកំរោល ឬដោយឥតលាក់លៀម”

⁵⁶⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦១៨ (សេចក្តីបញ្ជាក់ត្រូវបានដកចេញ)។
⁵⁶⁷សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦១៩។
⁵⁶⁸រឿងក្តី Flick, ទំព័រ ១២១៥។ សូមមើលផងដែរ I.G. Farben, ទំព័រ ១១២៩ ដល់ ១១៣០។

ដែលប៉ះពាល់ដល់ជីវិត និងសេរីភាពបុគ្គលប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចចាត់ទុកថា ឈានដល់កម្រិត ធ្ងន់ធ្ងរ ឬស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁶⁹។

២៥៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា តុលាការព្រហ្មទណ្ឌនានាក្រោយសង្គ្រាមលោក លើកទី II ពុំធ្លាប់បានពិចារណាអំពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដាច់ដោយឡែកតែឯងនោះទេ។ ប៉ុន្តែ តុលាការទាំងនេះ បានពិចារណាលើអំពើទាំងឡាយដែលស្ថិតក្នុងបរិបទនៃការចូលរួមជម្រុញ កិច្ចប្រតិបត្តិការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំដែលគោលបំណង និងលទ្ធផលផងក្រោយ នៃកិច្ចប្រតិបត្តិការនេះ គឺបានរំលោភយ៉ាងកំហែលទៅលើសិទ្ធិសារវន្ត ដែលជាញឹកញាប់បង្កើត បានជាបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ តុលាការទាំង នេះបានវាយតម្លៃថា អំពើទាំងនេះជាផ្នែកនៃព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតឡើងតៗគ្នា ហើយដែល ផលវិបាកនៃអំពើតៗគ្នានេះ មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងខ្លាំង។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ តុលាការបានវិភាគអំពើទាំងនេះដោយផ្សំគ្នាជាមួយនឹងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរផ្សេងៗទៀត លើសិទ្ធិមនុស្ស ដោយសារតែពួកគេបានប្រើប្រាស់តួនាទីជាមធ្យោបាយ ដែលនាំឱ្យមានការ រំលោភសិទ្ធិជាសារវន្ត។ លើសពីនេះទៀត តុលាការពុំបានពិចារណាអំពីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដាច់ដោយឡែកតែឯងនោះឡើយ ផ្ទុយទៅវិញ តុលាការបានពិចារណាលើអំពើទាំងនេះជារួម ដោយភ្ជាប់អំពើទាំងនោះជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក ដោយពិនិត្យលើផលប៉ះពាល់ត្រួតគ្នានៃអំពើ ទាំងនោះទៅលើប្រជាជនទាំងមូល។

២៥៧. សរុបមក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាទូទៅជាមួយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថា ចំណុចទីមួយនៃ *ធាតុផ្សំសក្យានុម័ត*អំពីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺថា ធាតុផ្សំនេះ បង្កើតបាន ជាអំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលដកហូត ឬរំលោភសិទ្ធិសារវន្តដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀម ទម្លាប់អន្តរជាតិ ឬច្បាប់សន្តិសញ្ញា។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបញ្ជាក់ថា យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ចំណុចសំខាន់បំផុតនៃការវិភាគនេះ គឺមិនមែនបិតនៅលើការកំណត់ ថាតើអំពើសកម្ម ឬ

⁵⁶⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៦២០ (សេចក្តីបញ្ជាក់ត្រូវបានដកចេញ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជាក់លាក់នេះ រំលោភលើសិទ្ធិមនុស្សដែលជាសិទ្ធិសារវន្ត ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះឡើយ។ ប៉ុន្តែ ស្ថិតនៅលើការកំណត់ ថាតើអំពើសកម្ម ឬអកម្មនៃការធ្វើទុក្ខ បុកម្នេញនេះ នៅពេលដែលពិចារណាជារួម និងទៅតាមបរិបទ នាំឱ្យមានការរំលោភលើ សិទ្ធិសារវន្ត ដោយកំរោល ឬឥតលាក់លៀម ដែលមានភាពធ្ងន់ធ្ងរ ឬស្ថានទម្ងន់ស្មើគ្នាទៅ នឹងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ជា ការពិត៖

ទៅតាមបរិបទនៃអំពើនីមួយៗ និងភាពចាំបាច់ ដែលអំពើទាំងនេះ រួមទាំងការរំលោភ បំពានដែលបង្កឡើងដោយសារអំពើនេះ ត្រូវតែពិនិត្យជារួមដើម្បីកំណត់ពីស្ថានទម្ងន់ នៃអំពើនេះទាំងមូល ហើយថា ស្ថានទម្ងន់នេះបានកំណត់លើបញ្ហា ថាតើសិទ្ធិដែលត្រូវ បានរំលោភបំពាននោះជាសិទ្ធិ“សារវន្ត” ដែរ ឬយ៉ាងណា ចំពោះគោលបំណងនៃ ឧក្រិដ្ឋកម្មធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁵⁷⁰។

២៥៨. ជាការពិត ដូចដែលបានបង្ហាញដោយយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ដែលបានយោងខាងលើជាញឹកញាប់ ទោះបីជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាអំពើតៗគ្នាក៏ដោយ ក៏អំពើសកម្ម ឬអកម្មតែមួយ អាចត្រូវបានចាត់ទុកថា មានភាពធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីចាត់ ទុកថា ជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ពីព្រោះអំពើនេះបណ្តាលឱ្យមានការដកហូតសិទ្ធិមនុស្សជា សារវន្តដោយកំរោល ឬដោយឥតលាក់លៀម ផ្អែកតាមសន្ធិសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរ ជាតិ⁵⁷¹។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ អំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្ម

⁵⁷⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Brđanin*, សំណុំរឿងលេខ IT-99-36-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ០១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥, (“សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Brđanin*”), ជើងទំព័រ ២៥៨៥។

⁵⁷¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០២, ដកស្រងចេញពីរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Blaškić*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤, (“សាលដីកា ក្នុងរឿងក្តី *Blaškić*”), កថាខណ្ឌ ១៣៥, ដកស្រងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Vasiljević*, កថាខណ្ឌ ១១៣។

អន្តរជាតិដទៃទៀត ជាពិសេសជាបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក៏អាចបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផងដែរ⁵⁷²។

២៥៩. ដើម្បីបញ្ជាក់ជាថ្មីថា ក្នុងការវិភាគអំពីស្ថានទម្ងន់ ឬភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើប្រព្រឹត្តមានកត្តាផ្សេងទៀតដែលត្រូវយកមកពិចារណា រួមមាន ថាតើអំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងបរិបទ ឬជាផ្នែកនៃព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតឡើងតាមគ្នានៅក្នុងប្រតិបត្តិការនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំជាងមុនដែលគោលដៅ និងលទ្ធផលចុងក្រោយនៃប្រតិបត្តិការនេះ មានភាពធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលបានបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើសិទ្ធិជាសាធារណៈ ដែលជាញឹកញាប់ គឺជាបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត មានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការកត់សម្គាល់លើផលប៉ះពាល់ត្រួតគ្នានៃអំពើសកម្ម ឬអកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅពេលដែលអំពើនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយភ្ជាប់ជាមួយនឹងអំពើសកម្ម ឬអកម្មប្រហាក់ប្រហែលគ្នាផ្សេងទៀត។ ជាចុងក្រោយ ត្រូវតែយកមកពិចារណា ថាតើអំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះ បានឈានដល់កម្រិតនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ មិនមែនគ្រាន់តែមាន“អំពើសាហាវយោធន៍យ៉ាងដាច់ខាតស្តែងតែមួយប៉ុណ្ណោះទេ ដែលដើរតួនាទីសំខាន់នោះ ប៉ុន្តែ ត្រូវរួមបញ្ចូលទាំងផលប៉ះពាល់ដែលជាលក្ខណៈរើសអើងទៀតផង ដែលអំពើទាំងនេះបានជំរុញឱ្យប្រជាជនជាទូទៅ”⁵⁷³ប្រឆាំងនឹងក្រុមដែលជាគោលដៅ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត អង្គហេតុដែលថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មដែល មានគោលដៅប្រឆាំងបុគ្គលជាក់លាក់មួយចំនួន ដោយគ្រាន់តែបុគ្គលនោះជាសមាជិកនៅក្នុងក្រុមណាមួយនោះ ពិតជាធ្វើឱ្យស្ថានទម្ងន់ ឬភាពធ្ងន់ធ្ងរកាន់តែខ្លាំងជាងមុន។

២៦០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* បានសម្រេចស្របគ្នាថា បទល្មើសនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អាចគ្របដណ្តប់លើបទល្មើសមូលដ្ឋាន

⁵⁷²សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៨។

⁵⁷³Fausto Pocar, “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជាបទល្មើសក្រោមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ” *ព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីច្បាប់ និងគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ*, វ៉ុល ២ (ឆ្នាំ ២០០៨), ទំព័រ ៣៦០, ការដកស្រង់ចេញពីសាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ២២៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁷⁴ ឬបទល្មើសផ្សេងៗដែលមានចែងក្នុង
លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការទាំងនោះ⁵⁷⁵ ឬអំពើដទៃទៀត ដែលមិនមានចែងនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈទាំង

⁵⁷⁴ សូមមើលឧទា. រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Brđanin, សំណុំរឿងលេខ IT-99-36-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ០៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brđanin”), កថាខណ្ឌ ២៩៦។ សាលដីកា
ក្នុងរឿងក្តី Kordić និង Čerkez, កថាខណ្ឌ ១០៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Blaškić, កថាខណ្ឌ ១៤៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី
Kronjelać, កថាខណ្ឌ ២១៩។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Perišić, សំណុំរឿងលេខ IT-04-81-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១១, (“សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Perišić”), កថាខណ្ឌ
១១៩។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Gotovina និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-06-90-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១, (“អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Gotovina”), កថាខណ្ឌ
១៨០៣។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Dorđević, សំណុំរឿងលេខ IT-05-87/1-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង,
ថ្ងៃទី ២៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, (“សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Dorđević”), កថាខណ្ឌ ១៧៥៧។ រឿង
ក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Popović, សំណុំរឿងលេខ IT-05-88-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១០ ខែ
មិថុនា ឆ្នាំ ២០១០ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Popović”), កថាខណ្ឌ ៩៦៦។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lukić និង Lukić,
សំណុំរឿងលេខ IT-98-32/1-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩, (“សាល
ក្រមក្នុងរឿងក្តី Lukić និង Lukić កថាខណ្ឌ ៩៩៣។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milutinović និងជនដទៃទៀត, សំណុំ
រឿងលេខ IT-05-87-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី
Milutinović”), កថាខណ្ឌ ១៧៨ ដល់ ១៧៩។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Martić, សំណុំរឿងលេខ IT-95-11-T “សាល
ក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Martić”), កថាខណ្ឌ
១១៥។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krajišnik, សំណុំរឿងលេខ IT-00-39-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង,
ថ្ងៃទី ២៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Krajišnik”), កថាខណ្ឌ ៧៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី
Blagojević និង Jokić, កថាខណ្ឌ ៥៨០។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Simić និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-95-9-T,
“សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៣ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Simić”), កថាខណ្ឌ
៤៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Stakić, កថាខណ្ឌ ៧៣៥។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Naletilić និង Martinović,
សំណុំរឿងលេខ IT-98-34-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៣, (“សាលក្រមក្នុង
រឿងក្តី Naletilić និង Martinović”), កថាខណ្ឌ ៦៣៥។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Vasiljević, សំណុំរឿងលេខ IT-98-
32-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Vasiljević”),
កថាខណ្ឌ ២៤៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Krnojelac, កថាខណ្ឌ ៤៣៣។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kvočka និងជនដទៃ
ទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-98-30/1-T “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១, (“សាល
ក្រមក្នុងរឿងក្តី Kvočka”), កថាខណ្ឌ ១៨៥ ដល់ ១៨៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៥៩៤, ៦០០, ៦០៤

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នោះ⁵⁷⁶។ អង្គជំនុំជម្រះនៅក្នុងតុលាការទាំងនេះបានយល់ឃើញស្របគ្នាថា អំពើទាំងនេះ ចាំបាច់ត្រូវតែមានភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងស្ថានទម្ងន់ស្មើគ្នាទៅនឹងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុង

ដល់ ៦០៥, ៦១៥, ៦១៧។ សាលក្រមក្នុង រឿងក្តី Nyiramasuhuko, កថាខណ្ឌ ៦០៩៨ ដល់ ៦០៩៩។ ប៉ុន្តែ សូមមើល សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ៧០២, (ដែលអង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខមានចេតនាបក ស្រាយលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY តាមរបៀបដែលថា អំពើទាំងឡាយដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្រោម ផ្នែកផ្សេងទៀតនៃមាត្រា ៥ មិនត្រូវបានយកមកពិចារណាជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឡើយ)។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី Tadić បានសម្រេចថា សំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន កំហុស ហើយយុត្តិសាស្ត្រក្រោយៗមកទៀតរបស់តុលាការ ICTY មិនបានអនុវត្តតាមសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Tadić នោះទេ។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ២៨១, ៣០៥។

⁵⁷⁵សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brđanin, កថាខណ្ឌ ២៩៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kronjelic, កថាខណ្ឌ ២១៩។ សាលដីកា ក្នុងរឿងក្តី Perišić, កថាខណ្ឌ ១១៩។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Gotovina, កថាខណ្ឌ ១៨០៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Dorđević, កថាខណ្ឌ ១៧៥៧។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Popović, កថាខណ្ឌ ៩៦៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Lukić និង Lukić, កថាខណ្ឌ ៩៩៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Milutinović, កថាខណ្ឌ ១៧៩។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Martić, កថាខណ្ឌ ១១៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krajišnik, កថាខណ្ឌ ៧៣៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Simić, កថាខណ្ឌ ៤៨។ សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី Stakić, កថាខណ្ឌ៧៣៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Naletilić និង Martinović, កថាខណ្ឌ ៦៣៥។ សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី Vasiljević, កថាខណ្ឌ ២៤៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krnojelac, កថាខណ្ឌ ៤៣៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kvočka, កថាខណ្ឌ ១៨៥ ដល់ ១៨៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kordić និង Čerkez, កថាខណ្ឌ ១៩៨។ សាលដីកាក្នុងរឿង ក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦១៧។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ៦៩៩ ដល់ ៧០០ និង ៧០២។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Serugendo, សំណុំរឿងលេខ ICTR-2005-84-I, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៦, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Serugendo”), កថាខណ្ឌ ៤, ៩, ៣០, ៨៣។

⁵⁷⁶សូមមើលឧទា.សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brđanin, កថាខណ្ឌ ២៩៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kvočka, កថាខណ្ឌ ៣២១ ដល់ ៣២៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៥៨១, ៦១៤ ដល់ ៦១៥, ៦១៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Tadić, កថាខណ្ឌ ៧០៣ ដល់ ៧១០។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kordić និង Čerkez, កថាខណ្ឌ ១៩៣ ដល់ ១៩៤។ សាលក្រម ក្នុងរឿងក្តី Kronjelic, កថាខណ្ឌ ៤៣៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Vasiljević, កថាខណ្ឌ ២៤៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Naletilić និង Martinović, កថាខណ្ឌ ៦៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Stakić, កថាខណ្ឌ ៧៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Simić, កថាខណ្ឌ ៤៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Krajišnik, កថាខណ្ឌ ៧៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Martić, កថាខណ្ឌ ១១៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Milutinović, កថាខណ្ឌ ១៧៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Lukić និង Lukić, កថាខណ្ឌ ៩៩៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Popović, កថាខណ្ឌ ៩៦៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Dorđević, កថាខណ្ឌ ១៧៥៧។ សាលក្រមក្នុង

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁷⁷។ អ្វីដែលតុលាការទាំងនេះបានយល់ខុសគ្នាបន្តិចបន្តួចនោះ គឺនៅត្រង់ចំណុច ថាតើអំពើប្រព្រឹត្តប្រភេទណាដែលឈានដល់កម្រិតស្ថានទម្ងន់ និងភាព ធ្ងន់ធ្ងរចាំបាច់នោះ។ អង្គជំនុំជម្រះមួយចំនួនតូចនៃតុលាការ ICTY យល់ឃើញថា មាន តែឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដទៃទៀតប៉ុណ្ណោះដែលស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទនៃអំពើនេះ⁵⁷⁸។ ទន្ទឹមគ្នានេះ ដែរ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី Stakić បានសម្រេចថា អំពើ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សណាមួយ តាមសន្ធិសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀម

រឿងក្តី Gotovina, កថាខណ្ឌ ១៨០៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Perišić, កថាខណ្ឌ ១១៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Bikindi, កថាខណ្ឌ ៣៩២។

⁵⁷⁷ សូមមើលឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brđanin, កថាខណ្ឌ ២៩៦។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Simić និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ IT-95-9-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ២៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ (“សាលដីកា ក្នុងរឿងក្តី Simić”), កថាខណ្ឌ ១៧៧។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Naletilić និង Martinović, សំណុំរឿងលេខ IT-98-34-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ០៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៦ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Naletilić និង Martinović, កថាខណ្ឌ ៥៧៤។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kordić និង Čerkez, កថាខណ្ឌ ១០២ និង១០៥។ សាលដីកា ក្នុងរឿងក្តី Blaškić, កថាខណ្ឌ ១៣៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kvočka, កថាខណ្ឌ ៣២១ ដល់ ៣២៥។ សាលដីកា ក្នុងរឿងក្តី Kmojelac, កថាខណ្ឌ ២២១។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Perišić, កថាខណ្ឌ ១១៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Gotovina, កថាខណ្ឌ ១៨០៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Dorđević, កថាខណ្ឌ ១៧៥៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Popović, កថាខណ្ឌ ៩៦៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Lukić និង Lukić, កថាខណ្ឌ ៩៩៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Milutinović, កថាខណ្ឌ ១៧៩ ដល់ ១៧៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Martić, កថាខណ្ឌ ១១៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Krajišnik, កថាខណ្ឌ ៧៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Blagojević និង Jokić, កថាខណ្ឌ ៥៨០។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Simić, កថាខណ្ឌ ៤៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Stakić, កថាខណ្ឌ ៧៣៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Vasiljević, កថាខណ្ឌ ២៤៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kronjelac, កថាខណ្ឌ ៤៣៤។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦១៩។ សាលដីកា ក្នុងរឿងក្តី Nahimana, កថាខណ្ឌ ៩៨៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Ruggiu, កថាខណ្ឌ ២១។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Nahimana និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ ICTR-99-52-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Nahimana”), កថាខណ្ឌ ១០៧២។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Bikindi, កថាខណ្ឌ ៣៩២ ដល់ ៣៩៤។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Nyiramasuhuko, កថាខណ្ឌ ៦០៩៦។

⁵⁷⁸ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kordić និង Čerkez, កថាខណ្ឌ ១០៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Blaškić, កថាខណ្ឌ ២០០។ អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Kordić, កថាខណ្ឌ ១៩២ និង២០៩ ដល់ ២១០។

ទម្លាប់អន្តរជាតិ អាចបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁵⁷⁹។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះមួយផ្សេងទៀតនៃតុលាការ ICTY ពោលគឺ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac* បានសម្រេចថា ពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវដាច់ដោយឡែកនៃការដកហូតសិទ្ធិសារវន្តរបស់មនុស្សដោយកំរោល ឬដោយឥតលាក់លៀមនោះទេ ប៉ុន្តែ អ្វីដែលសំខាន់នោះ គឺជាអំពើសកម្ម ឬអកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលឈានដល់កម្រិតស្ថានទម្ងន់ ឬភាពធ្ងន់ធ្ងរចាំបាច់ដូចគ្នានឹងបទល្មើសផ្សេងទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁸⁰។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនេះ បានសន្និដ្ឋាននាពេលនោះថា មានតែ “ការដកហូតសិទ្ធិសារវន្តរបស់មនុស្សដោយកំរោល ឬដោយឥតលាក់លៀម” ប៉ុណ្ណោះ ទើបបំពេញបាននូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃស្ថានទម្ងន់⁵⁸¹។

២៦១. ទោះបីជាមានការសម្រេចថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ មិនចាំបាច់ជាបទល្មើសអន្តរជាតិ⁵⁸² ប៉ុន្តែ ជាធម្មតា គឺជាអំពើដែលបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិសារវន្តរបស់មនុស្ស តាមសន្និសីទ ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដើម្បីឈានដល់កម្រិតចាំបាច់នៃស្ថានទម្ងន់ និងភាពធ្ងន់ធ្ងរក៏ដោយ⁵⁸³ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការពិភាក្សាក្នុងចំណោមអង្គ

⁵⁷⁹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៧៧៣។
⁵⁸⁰សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣៤, ជើងទំព័រ ១៣០៣។
⁵⁸¹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣៤។
⁵⁸² *សូមមើល ឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Nahimana*, កថាខណ្ឌ ៩៨៥។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Brđanin*, កថាខណ្ឌ ២៩៦។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kvočka*, កថាខណ្ឌ ៣២៣ និង៣២៥។ *សូមមើលផងដែរ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Nalenilić និង Martinović*, កថាខណ្ឌ ៥៧៤។
⁵⁸³សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Simić*, កថាខណ្ឌ ១៧៧។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣២៧។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Deronjić*, កថាខណ្ឌ ១០៩។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kvočka*, កថាខណ្ឌ ៣២០ ដល់ ៣២១។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Vasiljević*, កថាខណ្ឌ ១១៣។ *សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krnjelac* កថាខណ្ឌ ១៨៥ និង២២១។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Perišić*, កថាខណ្ឌ ១១៨ ដល់ ១១៩។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Gotovina*, កថាខណ្ឌ ១៨០២ ដល់ ១៨០៣។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Dorđević*, កថាខណ្ឌ ១៧៥៥ និង១៧៥៧។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Popović* កថាខណ្ឌ ៩៦៤ និង៩៦៦។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Lukić និង Lukić*, កថាខណ្ឌ ៩៩២ ដល់ ៩៩៣។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Milutinović*, កថាខណ្ឌ ១៧៥, ១៧៨ ដល់ ១៧៩។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Bikindi*, កថាខណ្ឌ ៣៩១, ៣៩៣, ៤៣៥។ *សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Martić*, កថា

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជំនុំជម្រះមួយចំនួនតូចនៃតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នៅមុនពេលសម្រេចលទ្ធផលនេះ មិនរំលោភលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៅក្នុងរឿងក្តីនេះទេ។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ខាងលើ ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអាចគ្របដណ្តប់“អំពើផ្សេងទៀត” ដែលមិនមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការទាំងនេះ បន្ថែមលើបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ដែលមានចែងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញទាំងនេះ នៅពេលដែលយោងតាមលទ្ធិច្បាប់ស្តីពីប្រភេទដូចគ្នា (*ejusdem generis*) អំពើនេះបានឈានដល់កម្រិតនៃភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិសារវន្តរបស់មនុស្ស។ លទ្ធិច្បាប់នេះដែលត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ជាដំបូង ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II គឺនៅក្នុងរឿងក្តី *Flick* បានរារាំងប្រភេទនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញតាមច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មិនឱ្យមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ ឬស្រពិចស្រពិលពេក ហើយលទ្ធិច្បាប់នេះ បានកម្រិតដែនកំណត់ជាក់លាក់ទៅលើប្រភេទនៃអំពើនានាដែលអាចចាត់ជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ការពិភាក្សានៅតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* គឺគ្រាន់តែផ្តោតទៅលើការបកស្រាយអំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងស្ថានទម្ងន់ដែលមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះនានានៅក្នុងតុលាការ

ខណ្ឌ ១១៣ និង១១៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krajišnik*, កថាខណ្ឌ ៧៣៤ ដល់ ៧៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blagojević និង Jokić*, កថាខណ្ឌ ៥៧៩ ដល់ ៥៨០។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Brđanin*, កថាខណ្ឌ ៩៩២ និង៩៩៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Simić*, កថាខណ្ឌ ៤៧ ដល់ ៤៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៧៣២ ដល់ ៧៣៣ និង ៧៣៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Naletilić និង Martinović*, កថាខណ្ឌ ៦៣៤ ដល់ ៦៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Vasiljević*, កថាខណ្ឌ ២៤៤ និង២៤៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣១ និង៤៣៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kvočka*, កថាខណ្ឌ ១៨៤ ដល់ ១៨៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreskić*, កថាខណ្ឌ ៦១៦ និង៦១៩ ដល់ ៦២១ និង៦២៧។ *សូមមើលផងដែរ* សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nahimana*, កថាខណ្ឌ ៩៨៥ និង ៩៨៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Nyiramasuhuko*, កថាខណ្ឌ ៦០៩៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Bagosora*, កថាខណ្ឌ ២២០៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Serugendo*, កថាខណ្ឌ ១០។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Nahimana*, កថាខណ្ឌ ១០៧២។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Ruggiu*, កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ២២។

ទាំងនេះ មានបំណងកម្រិតដែនកំណត់នៃប្រភេទអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ទៅតាមអង្គហេតុស្តុកស្តាញនៃរឿងក្តីជាក់លាក់មួយចំនួន។

២៦២. សរុបសេចក្តីមក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលយកចំណុចទីមួយនៃការកំណត់និយមន័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពី *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* នៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកតាមការស្រាយបំភ្លឺទាំងនេះ។ លើសពីនេះទៅទៀតអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកំហុសនោះទេ នៅពេលដែលខ្លួនយល់ឃើញថា ផ្នែកនៃ *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត*នេះ បានបំពេញលក្ខខណ្ឌតាមអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះ ដោយហេតុថា អំពើជាមូលដ្ឋាននៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនោះ គឺជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵⁸⁴ ហេតុដូច្នោះ អំពើនេះពិតជាអំពើដែលមានស្ថានទម្ងន់យ៉ាងខ្លាំង ដែលបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិសារវន្ត⁵⁸⁵។

៤.៥.២.១.២. អំពើសកម្ម ឬអាកម្មដែលមានការរើសអើងជាក់ស្តែង

២៦៣. នៅពេលពិនិត្យពិចារណាចំណុចទីពីរ នៃការកំណត់និយមន័យធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា អំពើសកម្ម ឬអាកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវតែ “មានការរើសអើងជាក់ស្តែង” ទើបនាំឱ្យមានផលវិបាកដែលមានលក្ខណៈរើសអើងជាក់ស្តែង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សំអាងហេតុនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ដូចដែលបានលើកឡើងក្នុងផ្នែកខាងលើ បានគាំទ្រលក្ខខណ្ឌតម្រូវបែបនេះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មិនអាចរកឃើញរឿងក្តីណាមួយនៅចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ឬតុលាការយោធា Nuremberg (NMT) ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយផ្អែកលើអត្ថិភាពនៃចេតនាជាក់លាក់

⁵⁸⁴ អំពើមូលដ្ឋាននៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ រួមមាន អំពើធ្វើមនុស្សឃាត អំពើសម្លាប់រង្គាល អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ អំពើដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង អំពើធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

⁵⁸⁵ សូមមើលសាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ២៨០, ៣៨១, ៦៧៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយមូលហេតុនៃការរើសអើងតែឯងនោះទេ។ តុលាការទាំងនេះតែងតែចង្អុលបង្ហាញនូវ អំពើរបស់ជនជាប់ចោទដែលមានគោលបំណងយ៉ាងច្បាស់លាស់ទៅលើបុគ្គលនានា ដែលជា សមាជិកនៃក្រុមគោលដៅថា ជាការរើសអើងដោយចេតនា។ ដូចដែលអ្នកអត្ថាធិប្បាយ មួយរូបបានធ្វើការកត់សម្គាល់ដោយដកស្រង់ ជាឧទាហរណ៍ នូវរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *ក្រសួង ផ្សេងៗ (Ministries Case)* របស់តុលាការយោធា Nuremberg (NMT) ថា ការធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីពិពណ៌នាពី *អំពើរើសអើង* ឬ “ការធ្វើបាបដល់ជនជាតិជ្វីហ្វ និង ក្រុមផ្សេងទៀត” ដែលពួកណាហ្សី (Nazis) បានកំណត់គោលដៅជាពិសេស⁵⁸⁶។

២៦៤. ផ្អែកតាមយុត្តិសាស្ត្រខាងលើនេះ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើងជាក់ស្តែង ត្រូវបានអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការ ICTY លើកឡើងក្នុងរឿងក្តីដំបូង គឺរឿងក្តី *Tadić*⁵⁸⁷ ហើយដែលកិច្ចការនេះ ត្រូវបានកត់សម្គាល់ ឬអនុវត្តយ៉ាងជាក់ច្បាស់នៅក្នុងរឿងក្តីក្រោយៗ មកទៀត⁵⁸⁸ រហូតដល់ពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃរឿងក្តី *Kvočka* បានសម្រេច ផ្សេងដោយធ្វើការបដិសេធនូវទស្សនៈស្តីពីធាតុផ្សំ *សក្យានុម័ត*នេះ ដែលផ្ទុយគ្នាទៅនឹងយុត្តិ សាស្ត្រដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ⁵⁸⁹។ ការសម្រេចនៅក្នុងរឿងក្តី *Kvočka* នេះត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយផ្អែកលើភាពជាក់ស្តែងដែលថា លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY មិនបានចែងច្បាស់ លាស់ ថាតើអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តដោយសារមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ត្រូវតែកើតមានយ៉ាងពិតប្រាកដ នូវការរើសអើងប្រឆាំងនឹងក្រុមជន ដែលត្រូវបានកំណត់ គោលដៅ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ផ្អែកតាមលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងបានផ្តល់សំអាងហេតុថា “មូលហេតុនៃការរើសអើង គឺជាទម្រង់ចាំបាច់នៃធាតុ

⁵⁸⁶ សូមមើលព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Ken Roberts, ដែលមានចំណងជើងថា “កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការកំណត់និយមន័យស្តីពី៖ ច្បាប់ស្តីពីអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តាំងពីប្រភពដើមដល់តុលាការ ICTY”, ទំព័រ២៦៤, ២៦៦ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁵⁸⁷ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Tadić*, កថាខណ្ឌ ៧១៥។

⁵⁸⁸ សូមមើលរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ជា ទល់នឹង Krstić*, សំណុំរឿងលេខ IT-98-33-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ០២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krstić*”), កថាខណ្ឌ ៥៣៤ ដល់ ៥៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kordić*, កថាខណ្ឌ ១៩៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៥៧២ និង៦២១។

⁵⁸⁹ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kvočka*, កថាខណ្ឌ ១៩៥។

ផ្សំបទល្មើស ដោយមិនគិតពីភាពជាសមាជិកនៃក្រុមជាក់លាក់នោះទេ” ដែលនេះបញ្ជាក់ពីអត្ថន័យថា “មូលហេតុនៃការរើសអើង” គឺអនុវត្តតែចំពោះធាតុផ្សំ *អត្តនោម័ត* ប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនចាំបាច់អនុវត្តចំពោះធាតុផ្សំ *សត្យានុម័ត* នោះទេ⁵⁹⁰។

២៦៥. ក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានឆ្លើយតបនៅក្នុងសំអាងហេតុថា វិធីសាស្ត្រនៃការបកស្រាយច្បាប់បែបនេះ អាចនាំឱ្យបុគ្គលនានាត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅពេលដែលគ្មានបុគ្គលណាម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយពិតប្រាកដនោះទេ ហើយថា “ចេតនារើសអើងដែលពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានសន្មតថាមាន ដរាបណាជនរងគ្រោះ គឺជាសមាជិកនៃក្រុមនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា”⁵⁹¹។ ជាការពិត ចេតនារើសអើងជាញឹកញាប់ ត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញមួយផ្នែកដោយមូលហេតុជនរងគ្រោះស្ថិតនៅក្នុងក្រុមជាក់លាក់ណាមួយ។ បន្ថែមពីលើនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ អ.វ.ត.ក បានលើកសំអាងហេតុថា វិធីសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kvočka* ដែលតម្រូវឱ្យមានតែចេតនារើសអើង ដោយមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យមានអំពើរើសអើងនោះ គឺនាំឱ្យមានភាពស្រពិចស្រពិលក្នុងការញែកឱ្យបានច្បាស់លាស់រវាងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមានចែងពីដំបូងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT)។ បន្ថែមពីលើនេះ វិធីសាស្ត្រនេះមិនស្របទៅនឹងកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃច្បាប់ប្រឆាំងនឹងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលការពារជាពិសេសចំពោះ “សមាជិកនៃក្រុមនយោបាយ ពូជសាសន៍ និងសាសនា ឱ្យរួចផុតពីការរើសអើងដោយមូលហេតុស្ថិតនៅក្នុងក្រុមណាមួយនៃក្រុមទាំងនេះ”⁵⁹²។

⁵⁹⁰សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kvočka*, កថាខណ្ឌ ១៩៧។
⁵⁹¹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣២ និងជើងទំព័រ ១២៩៤។ *សូមមើលផងដែរ* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ២៣៥។
⁵⁹²សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣២ ជើងទំព័រ ១២៩៤។ *សូមមើលផងដែរ* សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ២៣៥ (លើកឡើងថា “ចារីដែលប្រព្រឹត្តការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ជាដំបូង មិនបានកំណត់គោលដៅលើបុគ្គលទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែកំណត់គោលដៅលើសមាជិកនៅក្នុងក្រុមពូជសាសន៍ សាសនា ឬនយោបាយមួយចំនួន”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

២៦៦. បន្ទាប់ពីការបដិសេធវិធីសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kvočka* ដោយសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac* បានគាំទ្រលក្ខខណ្ឌតម្រូវថា ធាតុផ្សំសត្យានុវត្តិ អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តម្រូវឱ្យមានការរើសអើងជាក់ស្តែង⁵⁹³ ហើយបន្ទាប់មក យុត្តិសាស្ត្រតុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR បានអនុវត្តតាមសេចក្តីសម្រេចបែបនេះរហូតមក⁵⁹⁴។

២៦៧. ដោយផ្អែកលើការលើកឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា ត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ “ការរើសអើងជាក់ស្តែង” ឬការបង្ហាញជាចាំបាច់ពីលទ្ធផលដែលជាការរើសអើងពិតប្រាកដនោះ គឺពិតជាផ្នែកចាំបាច់នៃធាតុផ្សំសត្យានុវត្តិនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ មិនត្រឹមតែសំអាងហេតុនៅក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នានា ដែលកើតក្រោយយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក សុទ្ធតែគាំទ្រការយល់ឃើញដូចខាងលើនេះដែរ។ ទោះបីជាមានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចំនួន ០១ របស់តុលាការ ICTY បានអនុវត្តខុសពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវបែបនេះក្តី ក៏សេចក្តីសម្រេចនោះត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធពោល

⁵⁹³ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac*, កថាខណ្ឌ ១៨៥។

⁵⁹⁴ សូមមើល ឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Simić*, កថាខណ្ឌ ១៧៧។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣២៧។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Deronjić*, កថាខណ្ឌ ១០៩។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kvočka*, កថាខណ្ឌ ៣២០។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០១ ដល់ ១០២។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ១៣១ និង ១៣៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Vasiljević*, កថាខណ្ឌ ១១៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Perišić*, កថាខណ្ឌ ១១៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Gotovina*, កថាខណ្ឌ ១៨០២។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Dorđević*, កថាខណ្ឌ ១៧៥៥ និង ១៧៥៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Popović*, កថាខណ្ឌ ៩៦៤។ សាលក្រមលើរឿងក្តី *Lukić និង Lukić*, កថាខណ្ឌ ៩៩២ ដល់ ៩៩៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Milutinović*, កថាខណ្ឌ ១៧៥ និង ១៧៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Martić*, កថាខណ្ឌ ១១៣ និង ១១៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krajišnik*, កថាខណ្ឌ ៧៣៤។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blagojević និង Jokić*, កថាខណ្ឌ ៥៧៩។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Naletilić និង Martinović*, កថាខណ្ឌ ៦៣៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nahimana*, កថាខណ្ឌ ៩៨៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Bikindi* កថាខណ្ឌ ៣៩១ និង ៤៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Bagosora*, កថាខណ្ឌ ២២០៨។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Nyiramasuhuko*, កថាខណ្ឌ ៦០៩៦។

ក្នុងនាមជាតុលាការវិនិច្ឆ័យលើអង្គច្បាប់ចុងក្រោយ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ឃើញថា ករណីខ្វែងគំនិតគ្នានេះមិនក្លាយជាបញ្ហាសម្រាប់ការសម្រេចរបស់ខ្លួន ដោយផ្អែកតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនោះទេ។

២៦៨. បន្ថែមពីលើនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានខាងលើ បាន ស្របគ្នាជាមួយ នឹងការកំណត់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពី អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឆ្នាំ ១៩៤៨ ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នេះស្ថិតក្នុង *ប្រយោជ* ដូចគ្នាជាមួយនឹងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រង់ចំណុចដែលថា ចារីនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មាន គោលដៅចំពោះជនរងគ្រោះ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានជាសមាជិកនៃក្រុមណាមួយ⁵⁹⁵។ យោង តាមការកំណត់និយមន័យបែបនេះ ធាតុផ្សំ *សក្យានុម័ត*នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវតែ មានកំណត់គោលដៅ *ជាក់ស្តែង*លើសមាជិកមួយ ឬច្រើននៃក្រុមមួយ⁵⁹⁶។ “ទោះបីជាមាន

⁵⁹⁵សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreskić*, កថាខណ្ឌ ៦៣៦ (ចែងថា “ទាំងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជ សាសន៍ គឺជាបទល្មើសដែលប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹងបុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្នុងក្រុមពិសេសមួយ ឬបុគ្គលដែលត្រូវបានគេ កំណត់គោលដៅដោយសារតែស្ថិតនៅក្នុងក្រុមនោះ”។ *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Jelišić*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-10-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៩ (“អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Jelišić*”), កថាខណ្ឌ ៦៨ (សម្រេចថា “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងខ្លាំងជាមួយនឹងបទល្មើសនៃការធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញ” ពីព្រោះចារី “បានរើសជនរងគ្រោះរបស់ខ្លួន ដោយសារតែពួកគាត់ស្ថិតនៅក្នុងក្រុមមនុស្សពិសេសមួយ”)។

⁵⁹⁶ *សូមមើល* មាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ ១៩៤៨ ដែលចែងថា៖

ក. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មានន័យថា ជាអំពើណាមួយក្នុងចំណោមអំពើទាំងប៉ុន្មានខាងក្រោម នេះ ដែលប្រព្រឹត្តក្នុងបំណងបំផ្លាញទាំងស្រុងក្តី ឬដោយផ្នែកក្តី ដល់ប្រជាជាតិមួយ ក្រុមជាតិពន្ធុ មួយ ពូជសាសន៍មួយ ឬក្រុមសាសនាមួយ៖

- (ក) ការសម្លាប់សមាជិកក្រុម។
- (ខ) ការបង្កការឈឺចាប់ និងការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញានៃសមាជិក របស់ក្រុម។
- (គ) ការបង្កមហន្តរាយដោយចេតនាដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់សង្គមមនុស្ស តាមរយៈការ កម្ទេច ការបំផ្លាញបំផ្លាញក្រុមទាំងមូល ឬមួយផ្នែកនៃសង្គម។

ភាពច្បាស់លាស់ថា ចេតនាសំខាន់ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាង ចេតនាសំខាន់ក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ (ដោយមានចេតនាជាក់លាក់ក្នុងការបំផ្លាញក្រុមមួយ) ក៏ដោយ ក៏មិនមែនមានន័យថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍តម្រូវឱ្យមានលទ្ធផលមួយស្រប ទៅនឹង “ចេតនាវើសអើង”តែការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញបែបជាមិនតម្រូវឱ្យមាននោះទេ”⁵⁹⁷ ។

២៦៩. ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ខ្លះនូវភាពស្របគ្នាផ្ទៃក្នុងមួយចំនួនទាក់ទងនឹងការបកស្រាយ និងការអនុវត្តនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ “ការវើសអើងជាក់ស្តែង” ដែលផ្ទុយទៅនឹងអ្វីដែលមានចែងក្នុងច្បាប់។ ការ ពិភាក្សាមួយចំនួនផ្តោតជុំវិញបញ្ហា ថាតើអាចមានការវើសអើងជាក់ស្តែង ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលមានការភាន់ច្រឡំជាសត្យានុម័ត លើសមាជិកភាពរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងក្រុម គោលដៅ⁵⁹⁸ ។

- (ឃ) ការបង្ខំឱ្យអនុវត្តវិធានការនានា ដែលរារាំងការផ្តល់កំណើតទារកនៅក្នុងក្រុម។
- (ង) ការជម្លៀសកុមារដោយបង្ខំពីក្រុមមួយ ទៅដាក់នៅក្នុងក្រុមមួយទៀត។

⁵⁹⁷ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Ken Roberts, ដែលមានចំណងជើងថា “កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការកំណត់និយមន័យស្តីពី ច្បាប់ស្តីពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ចាប់តាំងពីប្រភពដើមដល់តុលាការ”, ទំព័រ ២៧៥។

⁵⁹⁸ *សូមមើលឧទា. សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kmojelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣២, ជើងទំព័រ ១២៩៣ (បានលើកឡើងថា ប្រសិនបើ ចារីកំណត់អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះដោយភ័ន្តច្រឡំថា ជាផ្នែកនៃក្រុមកំណត់គោលដៅ “ការលើកទទ្ទឹករណីថា ការកំណត់ អត្តសញ្ញាណខុសនេះ គឺជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ប្រសិនបើប្រព្រឹត្តឡើយដោយចេតនាវើសអើង ពុំចាំបាច់ពង្រីកដល់ការការ ពារដល់បុគ្គលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ ដែលបុគ្គលនោះមិនមែនជាសមាជិកម្នាក់នៃក្រុមដែលមានក្នុងបញ្ជី ដែលតម្រូវឱ្យមាន ការការពារនៅក្នុងករណីនោះទេ”)។ *ប្តីផ្តន្ទសូមមើលសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kmojelac*, កថាខណ្ឌ ១៨៥។ សាលក្រមក្នុង រឿងក្តី Milutinović, កថាខណ្ឌ ១៧៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Martić, កថាខណ្ឌ ១១៧ ដល់ ១១៨។ សាលក្រមក្នុង រឿងក្តី Blagojević និង Jokić, កថាខណ្ឌ ៥៧៩ និង៥៨៣។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Brđanin, កថាខណ្ឌ ៩៩៣។ សាល ក្រមក្នុងរឿងក្តី Stakić, កថាខណ្ឌ ៧៣៣ ដល់ ៧៣៤។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Simić, កថាខណ្ឌ ៤៩។ សាលក្រមក្នុង រឿងក្តី Naletilić និង Martinović, កថាខណ្ឌ ៦៣៦, ជើងទំព័រ ១៥៧២ (កត់សម្គាល់ថា ចារីបានកំណត់ក្រុមគោលដៅ ហើយ“ប្រសិនបើបុគ្គលណាមួយត្រូវបានចារីកំណត់ថាជាក្រុមគោលដៅ ដូចនេះនិយមន័យនេះ ក្លាយជា “ការវើសអើង ជាក់ស្តែង” ចំពោះជនរងគ្រោះ ដោយសារតែមិនអាចជំទាស់បាន ទោះបីជាការចាត់ចំណាត់បែបនោះ អាចនឹងមិនត្រឹមត្រូវ តាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសត្យានុម័ត”)។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kvočka, កថាខណ្ឌ ១៩៥។

២៧០. ជាថ្មីម្តងទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការពិភាក្សាដេញដោលនេះមិនចោទជាបញ្ហាលើការបញ្ជាក់ពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ “ការរើសអើងជាក់ស្តែង” នៅក្នុងធាតុផ្សំសក្យានុម័តនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ តាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពឡើយ។ ការមិនស្របគ្នានៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ខាងលើ មិនបានជំទាស់ទៅនឹងការលើកឡើងដែលថា ការរើសអើងជាក់ស្តែង គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវតាមផ្លូវច្បាប់នោះទេ។ ប៉ុន្តែ មានបញ្ហាចោទឡើង ថាតើកាលៈទេសៈអ្វីខ្លះដែលពិតជាបង្កើតបានជាការរើសអើងជាក់ស្តែងនោះ។ ហេតុដូច្នេះ ការពិភាក្សានេះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការស្រាយបំភ្លឺខ្លឹមសារ និងដែនកំណត់នៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវខាងលើនេះ នៅពេលយកលក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះមកអនុវត្តចំពោះកាលៈទេសៈនៃអង្គហេតុនៅក្នុងរឿងក្តីជាក់លាក់ណាមួយនោះ។

២៧១. ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកំហុសឡើយ នៅពេលដែលខ្លួនបានអនុវត្តទៅតាម លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើងជាក់ស្តែងដោយផ្អែកតាមធាតុផ្សំសក្យានុម័តនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។

២៧២. លើសពីនេះទៀត ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើងជាក់ស្តែង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា អំពើសកម្ម ឬអកម្ម គឺជាការរើសអើងជាក់ស្តែង នៅពេលដែល “ជនរងគ្រោះត្រូវបានគេកំណត់ជាគោលដៅ ដោយសារតែជនរងគ្រោះជាសមាជិកនៅក្នុងក្រុមណាមួយ ដែលចាំបាច់កំណត់ដោយមូលហេតុជាក់លាក់មួយចំនួន ពោលគឺ មូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា”⁵⁹⁹។ ជាពិសេសទាក់ទងទៅនឹងមូលហេតុនយោបាយ ចារីអាចកំណត់ក្រុមគោលដៅជនរងគ្រោះ ដោយផ្អែកលើការវាយតម្លៃជាអត្តនាម័តចំពោះក្រុមណាខ្លះ ដែលបង្កការគម្រាមកំហែង ឬគ្រោះថ្នាក់ដល់នយោបាយ។ ក្រុមដែលទទួលរងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ អាចរួមបញ្ចូលក្រុមមនុស្សផ្សេងៗ ដូចជាអ្នករាជការ ឬសកម្មជននយោបាយ ក្រុមជនដែលមានទស្សនៈ និន្នាការ និងជំនឿណាមួយ ឬក្រុមជនដែលជាជនជាតិ

⁵⁹⁹សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៧ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

ភាគតិចណាមួយ ឬក្រុមជននៃសញ្ញាតិណាមួយ ឬក្រុមជនដែលតំណាងឱ្យវណ្ណៈណាមួយនៅ ក្នុងសង្គម (ឧទាហរណ៍ “បញ្ញាវន្ត” បុព្វជិត ឬវណ្ណៈគហបតី)។ លើសពីនេះទៀត ក្រុមគោល ដោយមូលហេតុនយោបាយ អាចត្រូវបានចារឹកកំណត់យ៉ាងទូលំទូលាយ ដូច្នេះ ក្រុមនេះអាច ត្រូវបានកំណត់ក្នុងន័យអវិជ្ជមាន និងរួមបញ្ចូលអ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធជិតស្និទ្ធ ឬអ្នកគាំទ្រ ព្រមទាំង ជនដែលសង្ស័យផងដែរ⁶⁰⁰។ តាមការដាក់ស្តែង អំពើប្រព្រឹត្តលើជនដែលសង្ស័យ អ្នកគាំទ្រ និងអ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធ បង្កើតបានជាការរើសអើង ដោយហេតុថា ពួកគេទទួលរងនូវផល ប៉ះពាល់អំពីគោលដៅជាបឋមនៃការរើសអើង បន្ថែមទៅលើការគាបសង្កត់ និងការដាក់ឱ្យ នៅដាច់ដោយឡែកពីគេទាំងស្រុង។ ដូច្នេះ អំពើសកម្ម ឬអកម្មរបស់ចារឹកដែលបានប្រព្រឹត្តទៅ លើក្រុមគោលដៅដូចជា ជនដែលសង្ស័យ អ្នកគាំទ្រ និងអ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធ នៅតែជាអំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលបានប្រព្រឹត្ត ទៅលើក្រុមគោលដៅទាំងមូល។

២៧៣. ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមាន កំហុសក្នុងការយល់ឃើញថា តាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើងដាក់ស្តែង ក្រុមគោលដៅ ដោយមូលហេតុនយោបាយក្នុងរឿងក្តីនេះ រួមបញ្ចូល “ទាំងអ្នកប្រឆាំងនឹងនយោបាយ (បក្ស កុម្មុយនីស្តកម្ពុជា) ពិតប្រាកដ និងតាមការសន្មត ដោយរួមទាំងសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធ ឬអ្នកជាប់ ពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត” ដូចដែលបានកំណត់ដោយមជ្ឈិមបក្ស⁶⁰¹។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា ផ្អែកតាមអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះ ការរៀបរាប់ដែល ត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់ជាងនេះ គឺ “រាល់ខ្មាំងនយោបាយរបស់បក្ស ដែលត្រូវបានកំណត់ អត្តសញ្ញាណដោយមជ្ឈិមបក្ស”⁶⁰² ដោយរួមទាំងសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធ ឬអ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធ ផ្សេងៗទៀត។ មានន័យថា ពាក្យពេចន៍នេះសង្កត់ធ្ងន់ថា បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាមិនបាន

⁶⁰⁰សាលក្រុមក្នុងរឿងក្តី Simić, កថាខណ្ឌ ៤៩, ជើងទំព័រ ៨៩។ សាលក្រុមក្នុងរឿងក្តី Stakić, កថាខណ្ឌ ៧៣៣ ដល់ ៧៣៤។ សាលក្រុមក្នុងរឿងក្តី Naletilić និង Martinović, កថាខណ្ឌ ៦៣៦។ សាលក្រុមក្នុងរឿងក្តី Krnojelac, កថាខណ្ឌ ៥០។ សាលក្រុមក្នុងរឿងក្តី Kvočka, កថាខណ្ឌ ១៩៥, ត្រូវបានបញ្ជាក់អះអាងនៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kvočka, កថាខណ្ឌ ៣៦៣។ រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌, រ៉ូល VI, ទំព័រ ៨១, ជើងទំព័រ ១។

⁶⁰¹សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩០ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁶⁰²សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨២ ដល់ ៣៨៨។

ផ្ដោតលើសកម្មភាពនយោបាយជាក់ស្ដែង ឬនិន្នាការនយោបាយរបស់ក្រុមគោលដៅនោះទេ ប៉ុន្តែ បានផ្ដោតលើការកំណត់ដោយខ្លួនឯងនូវក្រុមមនុស្សមួយចំនួនដែលបក្សចាត់ទុកថា អាច បង្កឱ្យមានការគំរាមកំហែងដល់នយោបាយ⁶⁰³។

២៧៤. បន្ថែមលើនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើង ជាក់ស្ដែង គឺមានទំនាក់ទំនងជាមួយលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ជនរងគ្រោះ ជាការពិតត្រូវតែ ត្រូវបានឱ្យឃើញច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ថា ស្ថិតក្នុងក្រុម នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ណាមួយ។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះ បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងលទ្ធិច្បាប់⁶⁰⁴ និងយុត្តិសាស្ត្រ របស់តុលាការដែលទទួលយកទ្រឹស្តីនៃ“ការរើសអើងជាក់ស្ដែង”។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះ ក៏ត្រូវ បានបញ្ចូលយ៉ាងជាក់ច្បាស់ទៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (“ICC”) ដែលកំណត់និយមន័យអំពីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញថា ជាអំពើដែលត្រូវប្រព្រឹត្តឡើងចំពោះជនណា មួយនៅក្នុង“ក្រុមដែលមានអត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់ ឬសហគមន៍ប្រមូលផ្តុំ”ណាមួយ⁶⁰⁵។

⁶⁰³ក្រុមដែលត្រូវបានកំណត់ រួមមានប្រភេទនៃបុគ្គលដូចខាងក្រោម៖ មន្ត្រី និងយោធានៃរបបមុន បញ្ញវន្ត សិស្ស បុគ្គលិក កាទូត ជនជាតិបរទេស ជាពិសេស ជនជាតិវៀតណាម ព្រះសង្ឃ សាសនា និងក្រុមជនភាគតិចផ្សេងទៀតដែលមាន សាសនា និងអ្នកមកពីទីក្រុង។ សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨៣, ៣៨៦ ដល់ ៣៨៨។

⁶⁰⁴សាលក្រុមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣២, ជើងទំព័រ ១២៩៤ (“ចេតនាធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលពាក់ព័ន្ធ សន្មត ជាមុនដោយចាំបាច់ថា ជនរងគ្រោះគឺជាសមាជិកម្នាក់នៃក្រុមពូជសាសន៍ សាសនា ឬនយោបាយ”)។ សាលក្រុមក្នុង រឿងក្តី *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ២៣៥ (“ចារីដែលប្រព្រឹត្តការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ជាដំបូងមិនបានកំណត់គោលដៅលើបុគ្គលទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែកំណត់គោលដៅលើសមាជិកនៅក្នុងក្រុមពូជសាសន៍ សាសនា ឬនយោបាយមួយចំនួន”)។ *សូមមើលផងដែរ* ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ M. Cherif Bassiouni, មានចំណងជើងថា៖ *ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ*, បោះពុម្ពលើកទី ២, ទំព័រ ៣២៧ (ស្នើឡើងថា ជនរងគ្រោះត្រូវបានកំណត់មុខសញ្ញា ដោយសារតែជំនឿ ទស្សនៈ ឬជា សមាជិកនៅក្នុងក្រុមដែលគេកំណត់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់ ឬប្រភេទមួយដែលត្រូវបានកំណត់ដោយចារី)។ ព្រឹត្តិប័ត្រ និពន្ធដោយ Gerhard Werle, មានចំណងជើងថា៖ *គោលការណ៍នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, បោះពុម្ពលើកទី ១, សារព័ត៌មានរបស់ TMC Asser Press, ឆ្នាំ ២០០៥, ទំព័រ ២៥៤ (“ធាតុផ្សំសត្យានុម័តតម្រូវឱ្យមានអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ លើសហគមន៍ ឬក្រុមដែលគេអាចកំណត់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់បាន”)។

⁶⁰⁵មាត្រា ៧(១)(ជ) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICC (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។ *សូមមើលផងដែរ* ធាតុផ្សំបទឧក្រិដ្ឋរបស់ តុលាការ ICC, មាត្រា ៧(១)(ជ), ធាតុផ្សំ ២។

២៧៥. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនយល់ស្របជាមួយនឹងការលើកឡើងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបានផ្អែកទៅលើសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Naletilić និង Martinović* ថា “នៅពេលការសន្មតរបស់ចារីត្រូវបានប្រើប្រាស់ធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការរើសអើងដែលបានចោទឡើងនេះ ផលវិបាក (នៃការរើសអើង) គឺពិតជាមានសម្រាប់ជនរងគ្រោះ ទោះបីជាការចាត់ចំណាត់ថ្នាក់របស់ចារី អាចមិនត្រឹមត្រូវតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យជាសត្យានុម័តក្តី”⁶⁰⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលយកការលើកឡើងនេះ ត្រឹមតែអត្ថន័យថា ចារី គឺជាអ្នកកំណត់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់កំណត់គោលដៅអំពីមូលហេតុនយោបាយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រង់ចំណុចដែលថា ខ្លួនបានអនុញ្ញាតឱ្យមានចេតនាធ្វើទុក្ខបុកម្នេញតែឯកឯងជាការគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្កើតឱ្យមាននូវបទឧក្រិដ្ឋនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមិនចាំបាច់គិតអំពីបញ្ហា ថាតើជនរងគ្រោះ គឺពិតជាសមាជិកក្នុងក្រុមគោលដៅដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់លាស់ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះទេ។

២៧៦. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា ដោយស្របតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ត្រូវតែមានការរើសអើងជាក់ស្តែង ហើយថា “ជនរងគ្រោះត្រូវបានកំណត់គោលដៅ ដោយសារតែជនរងគ្រោះគឺជាសមាជិកក្នុងក្រុមមួយ ដែលត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណដោយចារីដោយផ្អែកលើមូលហេតុជាក់លាក់ដូចជា នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា”⁶⁰⁷ ផលវិបាកនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ត្រូវតែកើតមានទៅលើក្រុមនេះ ដោយហេតុថា ការបដិសេធសិទ្ធិសារវន្តរបស់ជនរងគ្រោះនីមួយៗ ធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់ស្តីពីការរើសអើងដល់ក្រុមទាំងមូល។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅពេលដែលអំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានចេតនាធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ទៅលើបុគ្គលណាម្នាក់ដែលមិនមែនជាសមាជិកនៃក្រុមគោលដៅទេនោះ ផលវិបាកនៃអំពើនេះ “កើតមានពិតប្រាកដ

⁶⁰⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣១៧, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Naletilić និង Martinović*, កថាខណ្ឌ ៦៣៦, ជើងទំព័រ ១៥៧២។

⁶⁰⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចំពោះជនរងគ្រោះ” ក្នុងន័យថា ជាការបដិសេធនូវសិទ្ធិជាសារវន្ត ប៉ុន្តែ មិនមែនការរើសអើង ជាក់ស្តែងដូចដែលតម្រូវដោយអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ⁶⁰⁸។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងគោលជំហរដែលបានលើកឡើងត្រង់ចំណុចនេះ ដោយអង្គជំនុំ ជម្រះនៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងសាលក្រមនៃរឿងក្តី *Krnjelac*⁶⁰⁹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ឃើញថា ភាពសមហេតុផលនៅក្នុងរឿងក្តីនេះមានលក្ខណៈប្រសើរជាងយុត្តិ សាស្ត្រនានារបស់តុលាការ ICTY⁶¹⁰។

២៧៧. ជាសរុប ដើម្បីឱ្យមានការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ចាំបាច់ត្រូវតែមានអំពើសកម្ម ឬអាក្រក់ដែលរើស អើងជាក់ស្តែង និងរើសអើងប្រឆាំងនឹងក្រុមជាក់លាក់ណាមួយដែលបានកំណត់នៅក្នុង លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យណាមួយ។ ផ្ទុយមកវិញ មិនមានការរើសអើងជាក់ស្តែងនោះទេ នៅពេល ដែល ១) នៅក្នុងអង្គហេតុ ចារីមានការភាន់ច្រឡំលើជនរងគ្រោះដោយមិនដឹង ថាតើជនរង គ្រោះពិតជាស្ថិតនៅក្នុងក្រុមគោលដៅ ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយអត្តនាម័ត ដែរ ឬយ៉ាង ណា⁶¹¹ ឬ ២) ចារីកំណត់គោលដៅជនរងគ្រោះដោយមិនគិត ថាតើជនរងគ្រោះស្ថិតនៅក្នុង

⁶⁰⁸តាមន័យទូទៅ អំពើរើសអើងយ៉ាងខ្លាំងដែលដូចគ្នាទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋណាមួយនោះ ឬដូចទៅនឹងការវាយប្រហារដែល រើសអើងប្រឆាំងនឹងអ្នកទាំងឡាយដែលជាអ្នកទទួលរងអំពើទាំងនេះ ដោយប្រៀបធៀបនឹងអ្នកទាំងឡាយដែលមិនបាន ទទួលរងអំពើទាំងនេះ។

⁶⁰⁹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣២, ជើងទំព័រ ១២៩៣។ *សូមមើលផងដែរ* ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Ken Roberts “កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការកំណត់និយមន័យ: ច្បាប់ស្តីពីអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ចាប់តាំងពីប្រភពដើមរហូតដល់ តុលាការ ICTY” (Striving for Definition: The Law of Persecution from its Origins to the ICTY), ទំព័រ ២៧២ ដល់ ២៧៤ (ដែលវិះគន់ចំពោះទ្រឹស្តីដែលផ្ទុយដោយបង្ហាញថា នៅពេលដែលជនរងគ្រោះត្រូវបានកំណត់គោលដៅដោយ “ភាន់ច្រឡំនោះ” ហើយទទួលរងព្យាបាទសកម្ម តុលាការពុំមានទង្វើកំណត់ណាមួយដើម្បីសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញឡើយ)។

⁶¹⁰ជើងទំព័រ ៥៩៧ នៅខាងលើ។

⁶¹¹អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយសាលក្រមរបស់តុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៤៣២, ជើងទំព័រ ១២៩៣។ *សូមមើល* ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Ken Roberts “កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការកំណត់និយមន័យ: ច្បាប់ស្តីពីអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ចាប់តាំងពីប្រភពដើមរហូតដល់តុលាការ ICTY” (Striving for Definition: The Law of Persecution from its Origins to the ICTY), ទំព័រ ២៧២ ដល់ ២៧៤ (ដែលវិះគន់ចំពោះទ្រឹស្តីដែលផ្ទុយដោយ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃការរើសអើង ដែរ ឬយ៉ាងណា ឬក៏អាចនិយាយបានថា នៅពេលដែលចារី កំណត់គោលដៅដោយមិនរើសអើង⁶¹²។

៤.ង.២.គ.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

២៧៨. ជាការសន្និដ្ឋាន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការកំណត់របស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង អំពីនិយមន័យនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ តាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ មិនមានកំហុសនោះទេ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ត្រង់ផ្នែកខ្លះ នៅក្នុងការបកស្រាយរបស់ខ្លួនអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើងជាក់ស្តែង ក្រោមធាតុផ្សំសត្យានុម័ត នៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។

៤.ខ.៣.ភាពអាចយល់ដឹង និងភាពអាចដឹងជាមុនថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

២៧៩. ដោយយល់ស្របតាមការកំណត់និយមន័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អំពីការធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងអំឡុងពេល ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលធ្វើការវិភាគបន្ថែមថា តើតាម លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ជនជាប់ចោទអាចយល់ដឹងបានគ្រប់គ្រាន់ថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែរ ឬយ៉ាងណា និង ថាតើជនជាប់ចោទអាចដឹងជាមុនថា មានច្បាប់ចែងពីអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលនោះ ។

បង្ហាញថា នៅពេលដែលជនរងគ្រោះត្រូវបានគេកំណត់គោលដៅដោយ“ភាន់ច្រឡំ” ហើយទទួលរងព្យាបាទកម្ម តុលាការពុំ មានទង្វើករណ៍ណាមួយដើម្បីសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឡើយ និងមានការពិភាក្សាយបន្ថែមទៀតទៅលើ កង្វះយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ICTY ស្តីពី“អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយចេតនា”។

⁶¹²ដូច្នោះ ក្នុងកម្រិតណាមួយនោះ នៅក្នុងសំណុំរឿងបច្ចុប្បន្ន ដែលត្រូវពិភាក្សាក្នុងផ្នែកខាងក្រោម។

២៨០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ដោយពិចារណាលើការដាក់ពន្ធនាគារដែលបានសម្រេចនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II និងការជំនុំជម្រះក្តីរបស់តុលាការយោធា Nuremberg ព្រមទាំងនៅចំពោះមុខតុលាការជាតិនានា មុនឆ្នាំ ១៩៧៥ បានបង្ហាញថា ការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គលចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងអំឡុងពេលដែលជនជាប់ចោទប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ។ លើសពីនេះទៀត អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយត្រូវបានធ្វើក្រមនីយកម្ម នៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT)⁶¹³ ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE)⁶¹⁴ ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង⁶¹⁵ និងគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០⁶¹⁶។ ដូច្នេះ ជនជាប់ចោទ (ខុច) ក្នុងនាមជាកម្មាភិបាលម្នាក់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យអាចយល់ដឹងយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ថា ខ្លួននឹងអាចត្រូវចោទប្រកាន់ពីអំពើសកម្ម ឬអកម្មនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានយកនិយមន័យនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពីយុត្តិសាស្ត្រតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នានាក៏ដោយ ក៏ធាតុផ្សំនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដូចដែលបានបញ្ជាក់អះអាងខាងលើ ត្រូវបានសន្និដ្ឋានពីការផ្តល់សំអាងហេតុ និងអង្គហេតុរបស់តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II និងជាផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥⁶¹⁷។ ដូច្នេះ ជនជាប់ចោទអាចដឹងជាមុនបានយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ថា មានច្បាប់កំណត់អំពី

⁶¹³មាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធា IMT ។
⁶¹⁴មាត្រា ៥(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិចុងបូព៌ា។
⁶¹⁵មាត្រា II(១)(គ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។
⁶¹⁶គោលការណ៍ VI (គ) នៃគោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០។
⁶¹⁷សូមមើលជាទូទៅព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Heller, ចំណងជើងថា៖ តុលាការយោធា Nuremberg និងប្រភពដើមរបស់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ, ទំព័រ ៣៨៧ ដល់ ៣៨៨។

និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលត្រូវរងការចោទប្រកាន់
នេះ។

**៤.១.៤. ការយល់ឃើញអំពីអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការ
ធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១**

២៨១. ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណា ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន
កំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ចំពោះការសន្និដ្ឋានថា អ្នកជាប់ឃុំឃាំងនីមួយៗនៅមន្ទីរ ស ២១
បានក្លាយជាជនរងគ្រោះនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយសារអ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងនេះត្រូវបាន
កំណត់ជាគោលដៅដោយមូលហេតុនយោបាយ^{៦១៨}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញ
ថា ក្នុងអំឡុងរបបគ្រប់គ្រងដោយបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា មានក្រុមមនុស្សខុសៗគ្នាត្រូវបាន
កំណត់គោលដៅថា ជាខ្មាំងនយោបាយតាមការកំណត់ ហើយត្រូវបានឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស
២១ ក្រោមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផ្សេងៗ។ បុគ្គលទាំងនេះត្រូវបានកំណត់ជាគោលដៅ ដោយសារ
ពួកគេ ជាអតីតមន្ត្រី និងទាហាននៃរបប លន់ នល់ ដែលត្រូវសង្ស័យថា ធ្លាប់បាន ឬកំពុង
មានទំនាក់ទំនងជាមួយជនបរទេស ឬបង្កើតសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយមហាអំណាចបរទេស ជាបញ្ញ
វន្ត និស្សិត ឬជាមន្ត្រីការទូតដែលត្រូវបានហៅត្រឡប់មកមាតុភូមិវិញ ជាយុទ្ធជន និងកម្មា
ភិបាលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ដែលមានប្រវត្តិរូប ឬទំនាក់
ទំនងគួរឱ្យសង្ស័យជាមួយនឹងអ្នកដែលអង្គការសន្តិភាពជាខ្មាំង ជាជនបរទេស ជាព្រះសង្ឃ
ជាសមាជិកនៃក្រុមសាសនា ឬជនជាតិភាគតិចកម្ពុជា^{៦១៩} ឬជាអ្នកដែលរស់នៅទីក្រុង^{៦២០}។

២៨២. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានរកឃើញផងដែរថា ជនរងគ្រោះ
រួមមានបុគ្គលិកមន្ទីរ ស ២១ ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានធ្វើវិទ្ធិង្វនាប្រឆាំងនឹងអង្គការ ក្រោយ

^{៦១៨}សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨៩។
^{៦១៩}សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨៣ និង ៣៨៥ ដល់ ៣៨៨។
^{៦២០}សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ១០៥ (កត់សម្គាល់ “សេចក្តីបញ្ជាក់ស្តីពីប្រជាជន “ថ្មី” ដែលមកពី
ទីក្រុង”)។

ពេលអ្នកទាំងនោះត្រូវបានគេឆ្លើយដាក់នៅក្នុងចម្លើយសារភាព ឬមានកំហុសនៅពេលធ្វើការ ឬជាបុគ្គលដែលពុំបានបង្ហាញនូវការគាំទ្រដោយសារទង្វើពេញទំហឹង ចំពោះបក្សកុម្មុយនីស្ត កម្ពុជា។ នៅចុងបញ្ចប់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដំណើរការបោសសម្អាតខ្មាំងរបស់ អង្គការ បានធ្វើឱ្យបុគ្គលមួយចំនួនមានការភ័យខ្លាចមិនទុកចិត្តគ្នា និងកាប់សម្លាប់គ្នាពេញផ្ទៃ ប្រទេស⁶²¹ នៅពេលដែល“មជ្ឈិមបក្សបានចាប់ផ្តើមសង្ស័យថា មានខ្មាំងនៅគ្រប់ទីកន្លែង និងចាប់ផ្តើមព្រួយបារម្ភ ចំពោះខ្មាំងខាងក្នុងជាងខ្មាំងខាងក្រៅ”⁶²²។ បុគ្គលទាំងឡាយត្រូវបាន កំណត់អត្តសញ្ញាណ និងត្រូវបានរកឃើញថា មានទោស“ដោយគ្រាន់តែត្រូវបានគេចោទ ប្រកាន់ប៉ុណ្ណោះ”⁶²³។ ផ្អែកទៅលើអង្គហេតុទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលធ្វើការ ពិចារណាថា ដោយខ្មាំងនយោបាយ ត្រូវបានកំណត់តាមគោលនយោបាយមួយដែលប្រើប្រាស់ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទូទៅ នៅខណៈដែលប្រជាជនដទៃទៀតទទួលបានសេរីភាព ដូច្នោះ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការយល់ឃើញថា មានអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយ។

២៨៣. ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ខណៈពេលដែលបដិវត្តកំពុងឆ្ពោះទៅមុខ បុគ្គលទាំងឡាយ ត្រូវបានចាប់ខ្លួន ធ្វើបាប និងបោសសម្អាតដោយមិនរើសមុខ និងដោយគ្មានការធ្វើយុត្តិកម្មដ៏ សមហេតុផល ដោយមូលហេតុនយោបាយនោះទេ។ សកម្មភាពបែបនេះ មិនមែនជាការធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញទៅទៀតនោះទេ ប៉ុន្តែ បង្កើតឱ្យមានការភ័យខ្លាចដែលពុំមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ដែលស្តែងឱ្យឃើញក្នុងការកំណត់គោលដៅលើជនរងគ្រោះឡើយ។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងបានសម្រេចជាឯកច្ឆន្ទថា ជនជាប់ចោទបានដឹងថា អ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់ នៅមន្ទីរ ស ២១ មិនមែនសុទ្ធតែជាខ្មាំងរបស់បក្សនោះទេ ប៉ុន្តែ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងអស់នោះ ត្រូវបានឃុំខ្លួន សួរចម្លើយ និងសម្លាប់⁶²⁴។ ជនជាប់ចោទបាន

⁶²¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨៨។
⁶²²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨៤។
⁶²³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៨៨។
⁶²⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩៤ និង ៣៩៨។

ប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយទាំងអស់ រួមទាំងការធ្វើទារុណកម្ម និងបានព្យាយាមដោយយក ចិត្តទុកដាក់ ក្នុងការអនុវត្តនូវមនោគមន៍វិជ្ជារបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ហើយបានបន្ត ផ្តល់ជូនថ្នាក់លើ នូវឈ្មោះមនុស្សទាំងអស់ដែលខ្លួនបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា ទីបំផុត មនុស្ស ទាំងនេះនឹងត្រូវចាត់ទុកថា ជាជនក្បត់ និងជាសត្រូវនយោបាយ⁶²⁵។ ដូចនេះបង្ហាញឱ្យឃើញ ថា នៅក្នុងសកម្មភាពលើសរបស់ខ្លួន ជនជាប់ចោទបានធ្វើបាបដោយចេតនាលើអ្នកដែលមិន ស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលដែលត្រូវធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ ការដែលជនជាប់ចោទធ្វើដូច្នោះ គឺមិន មែនដើម្បីរើសអើងប្រឆាំងនឹងសត្រូវនយោបាយទេ ប៉ុន្តែ គឺដើម្បីបង្ហាញឱ្យបក្សឃើញអំពី ភាពស្មោះស្ម័គ្រ និងប្រសិទ្ធភាពនៃការងាររបស់ខ្លួន។ ដោយសារតែគ្មានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យជា ទូទៅណាមួយ សម្រាប់កំណត់គោលដៅជនរងគ្រោះទាំងនោះ ដូច្នេះអំពើឃោរឃៅនានាដែល បានប្រព្រឹត្តទៅលើជនរងគ្រោះ មិនមែនជាការរើសអើងជាក់ស្តែង ហើយក៏មិនមែនកើតចេញ ពីចេតនារើសអើង និងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផងដែរ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើនានាដែលបានប្រព្រឹត្តទៅលើ បុគ្គលទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន កំហុសលើអង្គច្បាប់ដោយបានកំណត់អំពើទាំងនេះថា ជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុ នយោបាយ។

២៨៤. ហេតុដូច្នោះ យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធការ សម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបុគ្គលមិនជាក់លាក់មួយចំនួន ដែលបានឃុំខ្លួន សួរចម្លើយ ធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ នោះ មិនមែន ដោយមូលហេតុនយោបាយ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែជនជាប់ចោទបានកំណត់គោលដៅមិនរើស មុខ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបង្គាប់ថា ការដាក់ពិន្ទុភាពនេះត្រូវសម្រេច ដាក់ពីបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជនជាប់ចោទ ត្រូវបានរកឃើញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើបទល្មើសនានា

⁶²⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩៤ និង ៣៩៨។

ដែលបានប្រព្រឹត្តមកលើជនរងគ្រោះ ដូចជា ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ដទៃទៀត។

៤. ប. ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា

២៨៥. បន្ទាប់ពីបានកំណត់និយមន័យនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អំពើធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ថាជាបទឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែកពីគ្នានៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ស្របតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលស្ថិតក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក រួចមក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការពិចារណាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រង់ចំណុចទីករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខដែលបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយមិនបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាលើជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋាននានានៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានរកឃើញថាជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនោះ⁶²⁶។ ដូចបានកត់សម្គាល់ពីខាងដើមរួចមកហើយថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទត្រូវទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គល ចំពោះបទល្មើសនានានៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មានដូចជា ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម (រួមទាំងការរំលោភលើផ្លូវភេទមួយករណីផង) ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត⁶²⁷។ ប៉ុន្តែ បើពិនិត្យមើលអំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *Celebici* និងយុត្តិសាស្ត្រក្រោយៗមកទៀតរបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ហើយដែលអនុវត្តតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ខ្លួនអាចសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទបានតែចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែបទឧក្រិដ្ឋនេះមានភាពជាក់លាក់ជាងគេ⁶²⁸ ហេតុដូច្នោះ

⁶²⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣២។

⁶²⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៥៩។

⁶²⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦០ ដល់ ៥៦១ និង ៥៦៣ ដល់ ៥៦៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហើយ ទើបខ្លួនសម្រេចស្រូបបញ្ចូលអំពើសម្លាប់រង្គាល (តាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* មានការស្រូបបញ្ចូលនូវការធ្វើមនុស្សឃាត)⁶²⁹ ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម (ដែលរួមបញ្ចូលទាំងការរំលោភលើផ្លូវភេទមួយករណី ផងដែរ) និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁶³⁰ ។

២៨៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ត្រង់ផ្នែកនេះ មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសត្រួតគ្នា (*concursum delictorum*) ដែលមាន

⁶²⁹អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សហព្រះរាជអាជ្ញាគូសបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកប្បីសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាលើជនជាប់ចោទពីបទ ធ្វើ មនុស្សឃាត និងបទល្មើសដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ត្រង់ កថាខណ្ឌ ១៣៤, ១៣៨ ដល់ ១៤២ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថា អំពើធ្វើមនុស្សឃាត និងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ មាន ធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័តដែលតម្រូវឱ្យធ្វើការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាលើបទល្មើសទាំងពីរនេះ ទើបជា ការសមរម្យ។ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានឃើញថា ជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ចំពោះបទធ្វើមនុស្សឃាត ដែលត្រូវបានស្រូបបញ្ចូលទៅក្នុងបទសម្លាប់រង្គាលដែល ជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដែលស្រូបបញ្ចូលទៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៥៦៦ និង៥៦៨។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាពុំបានជំទាស់ ឬបង្ហាញទុក្ខករណីពាក់ព័ន្ធនឹងជំហរ ជាក់លាក់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដូចអ្វីដែលខ្លួនបានធ្វើពាក់ព័ន្ធនឹងការដែលអង្គជំនុំជម្រះបញ្ចូលការរំលោភលើផ្លូវ ភេទទៅក្នុងការធ្វើទារុណកម្ម ថាជាបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១៥២ ដល់ ២០០។ លើសពីនេះទៅទៀត នៅក្នុងសំណើរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាបានសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សម្រេចផ្តន្ទាទោសត្រួតគ្នាលើ ជនជាប់ចោទពីបទសម្លាប់រង្គាល (ស្រូបបញ្ចូលបទធ្វើមនុស្សឃាត) និងបទល្មើសដទៃទៀត នៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ២១៦។ ដូច្នោះ បើពិនិត្យមើលបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងមូល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំបានពិចារណាទៅលើ បញ្ហាដែលថា តើបទធ្វើមនុស្សឃាតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្រូបបញ្ចូលសម ស្របទៅក្នុងបទសម្លាប់រង្គាលដែលជាបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបញ្ហានេះត្រូវបានលើកឡើងយ៉ាងត្រឹមត្រូវនៅ ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ។ ប៉ុន្តែ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលនឹងពិនិត្យមើលបញ្ហានេះ នៅពេលពិនិត្យការអនុវត្តនៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងយកមកប្រើ។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣២, ១៣៤, ២១៦។

⁶³⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៨។

ន័យថា ច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសត្រួតគ្នា ឬការវិនិច្ឆ័យពីបទល្មើសត្រួតគ្នាលើជន ជាប់ចោទតែម្នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុមួយដែលមានកាលៈទេសៈនៃបទល្មើសច្រើន⁶³¹។ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា គឺមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង“ស្ថានភាពត្រួតគ្នានៃបទល្មើសដែល មានប្រភេទខុសៗគ្នា ឬស្ថានភាពត្រួតគ្នាដែលកើតពីផ្នែកមួយចំនួននៃអង្គហេតុ ឬស្ថានភាព ទាំងពីរ”⁶³²។ បើផ្អែកតាមមូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខនេះឃើញថា បញ្ហាជាក់លាក់មួយនៅ ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺត្រូវកំណត់ពីវិធានសម្រាប់ធ្វើការដោះស្រាយអំពី បញ្ហាបទល្មើសត្រួតគ្នានេះ ហើយត្រូវមានដំណោះស្រាយសមស្របបែបណា នៅពេលដែល អំពើប្រព្រឹត្តិដូចគ្នានេះ បានបំពេញទៅតាមនិយមន័យនៃបទល្មើសដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ហើយដែលអំពើនេះបង្កើតឱ្យមានបទល្មើសច្រើនផ្អែកតាមច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ការបង្កើតនូវវិធានដែលអាចដោះស្រាយបានចំពោះបញ្ហានេះ គឺជាការសំខាន់ណាស់ទាក់ទង ទៅនឹងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក ទៅលើបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិនៃឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដែល“បើទោះបីជា បទឧក្រិដ្ឋ ទាំងនោះ មានប្រភេទខុសគ្នាក៏ដោយ (...) ក៏នៅតែអាចឈានដល់កម្រិតដូចគ្នាខ្លាំងបានដែរ ហើយក៏អាចមានអំពើឧក្រិដ្ឋមួយចំនួន អាចបំពេញបានតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃបទល្មើស ច្រើន”⁶³³។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវសម្រេចជាបញ្ហាបឋម ថាតើអង្គជំនុំជម្រះ

⁶³¹ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, Carl-Friedrich ចំណងជើងថា “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើស ត្រួតគ្នា”, នៅក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយដោយនិពន្ធនាយក Horst Fischer, Claus Kreß and Sascha Rolf Lüder (eds.)។ ការចោទប្រកាន់ចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ អនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ, BMV, ឆ្នាំ ២០០៤, ទំព័រ ៥៥៩។

⁶³² ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៦៣។

⁶³³ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Mettraux, Guénaëll, ចំណងជើងថា៖ បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ និងតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍, ចេញផ្សាយ ដោយសាតិមានសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៦, ទំព័រ ៣១៥។ ឧទាហរណ៍ អំពើសម្លាប់មនុស្សម្នាក់ទៀត ក្នុង កាលៈទេសៈសមស្រប អាចបង្កើតបានជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ អំពើធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើសម្លាប់រង្គាល នៅក្នុងបទ ឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬអំពើសម្លាប់មនុស្សដោយចេតនា ដែលជាការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ ១៩៤៩។ មាត្រា ៣ ថ្មី ដល់មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ។

សាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការយកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* មកដោះស្រាយចំពោះបញ្ហានេះ។

៤. ច. ១. លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*

២៨៧. លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ត្រូវបានបង្កើតឡើងជាដំបូងដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលនៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Delalić និងជនដទៃទៀត*។ សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលមានខ្លឹមសារដូចខាងក្រោម ៖

ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពិបទលើសត្រូវត្រួតគ្នា(ពិរុទ្ធភាពត្រួតគ្នា)ដែលបានកំណត់ដោយ បទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗគ្នា ប៉ុន្តែ បានផ្អែកលើអំពើតែមួយនោះ គឺអាចធ្វើទៅបានតែក្នុង ករណីដែលបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនីមួយៗនោះ មានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យា នុម័ត ដែលពុំមាននៅក្នុងបទល្មើសផ្សេងទៀតទេ។ ធាតុផ្សំមួយមានភាពដាច់ដោយ ឡែកជាសត្យានុម័តពីធាតុផ្សំមួយផ្សេងទៀត គឺថា ប្រសិនបើនៅពេលមានតម្រូវការ ឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងអំពីអង្គហេតុមួយចំពោះធាតុផ្សំនេះ នោះមិនទាមទារឱ្យធ្វើដូច្នោះ ឡើយចំពោះធាតុផ្សំផ្សេងមួយទៀត។

នៅពេលដែលមិនអាចបំពេញទៅតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះបាន អង្គជំនុំជម្រះត្រូវ សម្រេច ថាតើបទល្មើសមួយណាដែលខ្លួនត្រូវសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ។ កិច្ចការនេះ អាចសម្រេចបាន ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍ថា ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ ត្រូវអនុ លោមតាមបទប្បញ្ញត្តិដែលមានភាពជាក់លាក់ជាងគេ។ ដូច្នោះ ប្រសិនបើអង្គហេតុ កើតឡើងមួយស្ថិតក្រោមបទប្បញ្ញត្តិពីរ ដោយបទប្បញ្ញត្តិមួយមានធាតុផ្សំដាច់ដោយ ឡែកជាសត្យានុម័តបន្ថែមលើសគេនោះ ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រូវអនុលោមតាម បទប្បញ្ញត្តិដែលមានភាពជាសត្យានុម័តលើសគេនោះ⁶³⁴។

⁶³⁴ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Delalić, Mučić, Delic និង Landžo (“Čelebići”)*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-21-A, “សាល ដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ កុម្ភៈ ២០០១, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*”), កថាខណ្ឌ ៤១២ ដល់ ៤១៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

២៨៨. ដោយអនុលោមតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ នៅពេលដែលអំពើប្រព្រឹត្តិមួយ បង្កើតឱ្យមានបទល្មើសច្រើនស្របតាមនិយមន័យនៃបទល្មើសដែលកំណត់ដោយច្បាប់នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា) ចំពោះបទល្មើសទាំងនោះបាន ប៉ុន្តែអង្គជំនុំជម្រះនេះអាចធ្វើដូច្នោះបាន តែក្នុងករណីដែលបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីគ្នាយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ ឬមាន“ធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត”ដែលធាតុផ្សំនោះ មិនមានកំណត់នៅក្នុងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតទេ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត នៅពេលដែលបទឧក្រិដ្ឋពីរ មិនមានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័តរៀងៗខ្លួនទេនោះ បទឧក្រិដ្ឋដែលមានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាបទឧក្រិដ្ឋដែលមានធាតុផ្សំជាក់លាក់ជាងគេ ហើយបទឧក្រិដ្ឋនេះត្រូវស្របបញ្ចូលនូវបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀត រីឯការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ គឺត្រូវយកតែបទឧក្រិដ្ឋមួយប៉ុណ្ណោះ។ ការសម្រេចនេះ គឺទាក់ទងទៅនឹងការប្រៀបធៀបធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់នៃបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ ហើយអង្គហេតុជាក់លាក់ក្នុងរឿងក្តីមិនមានតួនាទីអ្វីទេ⁶³⁵។ ដោយអនុលោមតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ មិនអចិន្ត្រៃយ៍ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ត្រូវបានយកមកអនុវត្តជាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំទៅតាមបរិបទនៃបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ហើយនៅពេលដែលអំពើដូចគ្នាបានបំពេញលក្ខខណ្ឌតាមនិយមន័យ នៃមាត្រាច្បាប់ដែលមានចែងអំពីបទល្មើស គឺថា“ការវិនិច្ឆ័យនោះក៏អាចយកមកអនុវត្តបានផងដែរ ចំពោះធាតុផ្សំសត្យានុម័ត និងធាតុផ្សំអត្តនាម័ត សម្រាប់បទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់តែមួយនោះ”⁶³⁶។

⁶³⁵សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៤០។ ផ្អែកតាមន័យច្បាប់ ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា គឺជាការចាំបាច់។ ដូចដែលបានលើកឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ថា “នៅពេលមានភស្តុតាងគាំទ្រការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាចំពោះអំពើមូលដ្ឋានដូចគ្នា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដូចមានចែងក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* (. . .) មិនអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុវត្តធាតុផ្សំសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទល្មើសមួយ ឬច្រើនបាននោះទេ ដរាបណាបទឧក្រិដ្ឋទាំងពីរនេះ មិនមានធាតុផ្សំដាច់ជាសត្យានុម័ត”។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣៥៨។

⁶³⁶ព្រឹត្តិប័ត្រនៃពន្ធនាគារដោយ Mettraux, *បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ និងតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ (International Crimes and the Ad Hoc Tribunals)*, ទំព័រ ៣១៨។

២៨៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ទោះបីជាច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឬ វិធានផ្ទៃក្នុង មិនបានចែងច្បាស់លាស់ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា *បទល្មើសត្រួតគ្នានេះ* ក៏ដោយ ក៏ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បានចង្អុលបង្ហាញដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីច្បាប់ជា ធរមានដែលត្រូវតែអនុវត្តតាម ទាំងផ្នែកសារធាតុ⁶³⁷ និងនីតិវិធី⁶³⁸។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ស្របថា ច្បាប់ដែលកំណត់អំពីការវិនិច្ឆ័យលើបញ្ហាបទល្មើសត្រួតគ្នាសម្រាប់អំពើ ប្រព្រឹត្តតែមួយ គឺជាបញ្ហានៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌផ្នែកសារធាតុ“ដែលស្ថិតនៅក្នុងចន្លោះព្រំដែន រវាងបទប្បញ្ញត្តិទូទៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងវិធានស្តីពីការកំណត់ទោស” ជាមួយនឹងផល វិបាកផ្នែកនីតិវិធី⁶³⁹។ ការអះអាងបែបនេះ ដោយសារតែបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានលើកឡើងនៅ ក្នុងផ្នែកនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញានេះ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ដូច្នោះ ជាការ សមស្របសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គួរស្វែងរកមើលវិធានដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ អន្តរជាតិ ជាជាងយកតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩។

២៩០. ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការប្រកាសយ៉ាងដូច្នោះ មិនអាចដោះស្រាយបញ្ហានេះបានទាំងស្រុងនោះ ទេ។ នៅតែចោទជាសំណួរនៅឡើយ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬ យ៉ាងណា នៅពេលដែលខ្លួនជ្រើសយកវិធានដែលមានបង្កើតឡើងនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់

⁶³⁷មាត្រា ២(ថ្មី) ដល់ ៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (ចែងថា ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋក្រោមច្បាប់ជាតិ ច្បាប់ជាធរមាន គឺ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៥៦ ចំណែកឯបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ច្បាប់ជាធរមានគឺអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ និង ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ)។

⁶³⁸មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (ចែងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវមើលច្បាប់នីតិវិធីកម្ពុជាដែល មានជាមុនសិន ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើច្បាប់នោះមិនអាចដោះស្រាយចំពោះបញ្ហាជាក់លាក់ណាមួយបាន និងមានភាពមិនច្បាស់ លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្ត ឬមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នានឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ គេអាចស្វែងរកការណែនាំ ក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធីដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិបាន)។

⁶³⁹ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៥៩។ ច្បាប់នេះ អាចមានផលវិបាកផ្នែកនីតិវិធី ឧទាហរណ៍ លើទម្រង់នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ និងការអនុវត្តក្នុងការចោទប្រកាន់ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬលើវិសាលភាពគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ។ ប្រៀបធៀប សាលក្រម ក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦៧០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ដែលផ្ទុយទៅនឹងប្រភពដើមនៃច្បាប់អន្តរជាតិ។ ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ជាបឋម គឺពុំមានអនុសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិណាមួយ ដែលចែងជាក់លាក់សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហា *បទល្មើសត្រួតគ្នាសម្រាប់បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ*នោះទេ។ តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) និងតុលាការយោធា Nuremberg (NMT) បានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារជនជាប់ចោទច្រើននាក់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមផង និងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិផង ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃអំពើដូចគ្នា ដោយមិនមានការពិចារណាផ្លូវច្បាប់អំពីបញ្ហាបទល្មើសត្រួតគ្នានេះទេ⁶⁴⁰ ហើយតុលាការនេះផ្ដោតជាសំខាន់ តែទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពទាក់ទងគ្នា (nexus) រវាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ជាមួយនឹងបទឧក្រិដ្ឋដទៃទៀត ដែលមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT) ឬច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ជាជាងផ្ដោតទៅលើមូលដ្ឋាននៃទ្រឹស្តីអំពីការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា)⁶⁴¹។ លើសពីនេះទៀត បើពិនិត្យលើគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលមានការយល់ដឹងជាទូទៅនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា អំពី

⁶⁴⁰សាលក្រុមតុលាការ IMT, វ៉ុល I, ទំព័រ ២៨១ ដល់ ២៨២, ២៨៧ ដល់ ២៩៨, ៣០០ ដល់ ៣០១, ៣០៥ ដល់ ៣០៧, ៣២០ ដល់ ៣២២, ៣២៤ ដល់ ៣២៥, ៣២៧ ដល់ ៣៣០, ៣៣១ ដល់ ៣៣៦។ *រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌*, វ៉ុល III, ទំព័រ ១០៨៧, ១១០៧, ១១១៨, ១១២៨, ១១៣២, ១១៣៤, ១១៤២, ១១៧០។ វ៉ុល VI, ទំព័រ ៧៤ ដល់ ៧៦។ *រឿងក្តី Pohl*, វ៉ុល V, ទំព័រ ៩៦២, ៩៩២, ៩៩៧, ៩៩៩, ១០០១, ១០១០, ១០១៥, ១០២៣, ១០៣១, ១០៣៤ ដល់ ១០៣៥, ១០៣៩ ដល់ ១០៤០, ១០៤២, ១០៤៧, ១០៥១, ១០៥៦, ១០៥៩។

⁶⁴¹យោងតាម Henri Donnedieu de Vabres ទៅក្រុមប្រឹក្សាតុលាការយោធា IMT បានឲ្យដឹងថា វិធីបែបនេះអនុញ្ញាតឲ្យទៅក្រុមប្រឹក្សាការអនុវត្តតាមស្មារតីនៃខ្លឹមសារនៃគោលការណ៍គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង។ “អនុលោមតាមមាត្រា ៦ នៃលក្ខន្តិកៈនេះ តុលាការមិនបានបោះបង់ចោលគោលគំនិតនៃ “បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” គាត់សរសេរថា “ប៉ុន្តែ ជាការចាំបាច់ យើងត្រូវពន្យល់អំពីកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីកាត់បន្ថយផលវិបាករបស់វាឲ្យនៅត្រឹមកម្រិតអប្បបរមា (...) ចំណែកឯរយៈពេលនៃសង្គ្រាមវិញ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា “បទឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម” និង “បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” គឺស្ថិតនៅក្រោមប្រធានបទតែមួយសម្រាប់ជនជាប់ចោទស្ទើរតែគ្រប់គ្នា ម៉្លោះហើយ ប្រកានេះបានបង្កើតឲ្យមានការខុសគ្នាមួយចំនួនដែលនាំឲ្យមានបញ្ហា និងការច្របាច់បញ្ចូលគ្នានូវប្រភេទបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចូលគ្នាជាមួយនឹងបទឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម”។ Henri Donnedieu de Vabres “ការជំនុំជម្រះក្តីនៅ Nuremberg និង គោលការណ៍សម័យទំនើបនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ” នៅក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយដោយនិពន្ធនាយក Guénaëll Mettreux (ed.), *អំពីទិដ្ឋភាពស្តីពីការជំនុំជម្រះនៅ Nuremberg*, ចេញផ្សាយដោយសារព័ត៌មានសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ២០០៨, ទំព័រ ២៤១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការអនុវត្តជាក់ស្តែងជារួមពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសត្រួតគ្នា ចំពោះអំពើប្រព្រឹត្តិដូចគ្នា ប្រសិន បើ បទល្មើសទាំងនោះមានប្រភេទដាច់ដោយឡែកពីគ្នាគ្រប់គ្រាន់តាមច្បាប់កម្ពុជា^{៦៤២} នោះនឹង

^{៦៤២}ប្រទេសប្រកាន់ច្បាប់ស៊ីវិល (Civil law) ទំនងជាធ្វើដូច្នោះ ដោយសម្លេងលើទ្រឹស្តី“ការត្រួតស៊ីគ្នាតែមួយ”។ *សូមមើល ឧទា. មាត្រា ១៤(២) (១) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦*, “មិនត្រូវទុកជាបទល្មើសច្រើនបទទេ កាលណា បើអំពើ ទាំងឡាយដែលនោះ មានប្រភេទព្រហ្មទណ្ឌដូចគ្នា និងមិនត្រូវផ្ដន្ទាទោសច្រើនបទនោះទេ”។ *រឿងក្តី Oliveira ទល់នឹង ប្រទេសស្វីស សេចក្ដីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការអឺរ៉ុបសិទ្ធិមនុស្ស (84/1997/868/1080) ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៨, កថាខណ្ឌ ២៦:*

នោះគឺ ជាឧទាហរណ៍គំរូមួយនៃអំពើតែមួយ ប៉ុន្តែបង្កើតបានជាបទល្មើសខុសៗគ្នា (*concoirs idéal d'infractions*)។ លក្ខណៈនៃទ្រឹស្តីនេះគឺថា អំពើឧក្រិដ្ឋតែមួយ គឺត្រូវបំបែកជាបទល្មើសពីរដាច់ពីគ្នា ក្នុងករណីនេះគឺការមិនបានគ្រប់គ្រងយានយន្តឱ្យបានល្អ និងភាពធ្ងន់ប្រហែសដែលបង្កឱ្យមានរបួស ស្នាមលើរាងកាយ។ ក្នុងករណីទាំងនេះ ការកំណត់ពិរុទ្ធភាព នឹងត្រូវស្របតាមបទល្មើសដែលស្រាល ជាង។ ប៉ុន្តែក្នុងស្ថានភាពនោះគឺគ្មានអ្វីរំលោភបំពានលើមាត្រា ៤ នៃពិធីសារលេខ ៧ នោះទេ ដោយ សារបទប្បញ្ញត្តិនោះ ហាមប្រាមមិនឱ្យកាត់ទោសមនុស្សពីរដងចំពោះបទល្មើសដូចគ្នា ក្នុងករណីដែល ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើតែមួយដែលបង្កើតបានជាបទល្មើសខុសៗគ្នា (*concoirs idéal d'infractions*) អំពើ ល្មើសតែមួយបង្កើតបានជាបទល្មើសពីរដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។

សូមមើលផងដែរ ការស្ទង់មតិផ្នែកប្រព័ន្ធជាតិក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić* កថាខណ្ឌ ៦៦២ និង៦៨៥។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា” ទំព័រ ៥៩៦ ដល់ ៥៩៧។ ដូចគ្នានេះដែរ ប្រទេសជាច្រើនដែលប្រកាន់ច្បាប់អង្គក្លាស់ស៊ី (common law) ក៏ធ្វើដូច្នោះដែរ ដោយអនុវត្តតាមទ្រឹស្តីនៃលក្ខណៈពិសេសទ្វេ ម្យ៉ាងវិញទៀត នៅពេលដែលនិយមន័យច្បាប់នៃបទល្មើសនីមួយៗមានធាតុ ផ្សំមួយខុសប្លែកគ្នា។ *សូមមើលផងដែរឧទា. នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ក្នុងរឿងក្តី Blockburger ទល់នឹង សហរដ្ឋអាមេរិក តុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិក (ឆ្នាំ ១៩៣២) រ៉ូល ២៨៤ U.S. ទំព័រ ២៩៩, ៣០៤* (“នៅពេលដែលអំពើតែមួយ ឬការ ប្រព្រឹត្តតែមួយបង្កើតបានជាការរំលោភបំពានលើបទប្បញ្ញត្តិពីរដាច់ដោយឡែកពីគ្នាដែលកំណត់ដោយច្បាប់ លក្ខណៈ វិនិច្ឆ័យដែលត្រូវយកមកអនុវត្តដើម្បីសម្រេចថាគឺ មានបទល្មើសពីរ ឬមានតែមួយ គឺថាគឺបទប្បញ្ញត្តិនីមួយៗតម្រូវឱ្យ មានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីអង្គហេតុមួយ ដែលខុសពីបទល្មើសមួយទៀត ដែរ ឬយ៉ាងណា”)។ នៅប្រទេសកាណាដា *រឿងក្តី R. ទល់នឹង Prince*, តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាដា (ឆ្នាំ ១៩៨៦) រ៉ូល ២ កំណត់ហេតុរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ទំព័រ ៤៨០ (2 S.C.R. 480), កថាខណ្ឌ ៣២ (“វិធាននៅក្នុង Kienapple ដែលត្រូវយកមកអនុវត្តដើម្បីហាមឃាត់ ការដាក់ពិរុទ្ធ ភាពត្រួតគ្នាតែប៉ុណ្ណោះ “ក្នុងករណីដែលពុំមានធាតុផ្សំខុសគ្នាបន្ថែមដែលនាំឱ្យមានការដាក់ពិរុទ្ធភាព នៅក្នុងបទល្មើស បន្ថែមនោះ”)។ នៅប្រទេសនូវវែលសេឡង់ សាលាឧទ្ធរណ៍ *រឿងក្តី R. ទល់នឹង Moore*, ទីក្រុងវែលីងតោន, (ឆ្នាំ ១៩៧៤)

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

មាន“ទ្រឹស្តីខ្លាំងគ្នា និងតែងតែមិនអាចរកចំណុចរួមបាននៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា”⁶⁴³ដែលនេះ គឺជាផលវិបាកនៃភាពត្រួតគ្នានេះ⁶⁴⁴។ នេះជាការពិត ទាក់ទងនឹងផ្នែកទាំងពីរ គឺទាំងផ្នែក នៃការសម្រេចដាក់ពិន័យភាពពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពិន័យភាពត្រួតគ្នា) និងការប្រកាសទោស⁶⁴⁵

រ៉ូល ១ NZLR ទំព័រ ៤១៧, រ៉ូល ១៩៧៣ NZLR LEXIS ទំព័រ ៧៥១, ទំព័រ ១៨ (“ថាតើបទល្មើសដែលជនជាប់ចោទ ត្រូវផ្តន្ទាទោស ឬត្រូវលើកលែងការចោទប្រកាន់ ក្នុងករណីដែលកើតមានដូចនេះ ដោយផ្អែកទៅលើការចោទប្រកាន់កាលពី ដំបូង គឺជាបទល្មើសដូចគ្នា ឬតាមការអនុវត្ត ឬតាមខ្លឹមសារ ដូចគ្នា ទៅនឹងបទល្មើសដែលជនជាប់ចោទក្រោយមកទៀត តុលាការបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសនោះ”)។ នៅប្រទេសអូស្ត្រាលី រឿងក្តី R. ទល់នឹង Lucy Dudko, សភាព្រហ្មទណ្ឌ នៃប្រទេស New South Wales, (ឆ្នាំ ២០០២), NSWCCA 336, កថាខណ្ឌ ១០៩ និង ១១៣ (អនុញ្ញាតឱ្យផ្តន្ទាទោស ត្រួតគ្នាចំពោះបទល្មើសច្រើន ដែលកើតចេញពីអំពើដូចគ្នា នៅពេលដែល“ធាតុផ្សំ”បន្ថែមរបស់បទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗដែលត្រូវ បានចោទប្រកាន់ មានភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នា)។ សូមមើលផងដែរ សាលក្រមក្នុង រឿងក្តី Kupreskić, កថាខណ្ឌ ៦៨០ ដល់ ៦៨២។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើស៖ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៩៧ ដល់ ៥៩៨។

⁶⁴³ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើស៖ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៦៣។

⁶⁴⁴សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreskić, កថាខណ្ឌ ៧១៧។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើស៖ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា” ទំព័រ ៥៩៦ ដល់ ៥៩៨។

⁶⁴⁵សូមមើលឧទា. មាត្រា ៥៤(១) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌជប៉ុន (“កាលណាអំពើតែមួយបង្កើតបានជាបទឧក្រិដ្ឋពីរ ឬច្រើនដាច់ ដោយឡែកពីគ្នានោះ ឬកាលណាអំពើមួយគឺជាមធ្យោបាយ ឬលទ្ធផលនៃបទឧក្រិដ្ឋមួយ ដែលបង្កើតបានជាបទឧក្រិដ្ឋផ្សេង មួយទៀត ត្រូវផ្តន្ទាទោសធ្ងន់ជាងគេបំផុតដែលមានចែងពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ”)។ មាត្រា ៤៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ស្វីស “ប្រសិនបើជនល្មើស តាមរយៈការប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយ ឬច្រើន បានបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដាក់ ទោសពីរ ឬច្រើន តុលាការត្រូវដាក់ទោសពីបទល្មើសដែលធ្ងន់ធ្ងរបំផុតនិងបូកបន្ថែមកម្រិតទោសសមស្រប”។ អនុលោម តាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃសាធារណរដ្ឋហុងគ្រី ផ្នែក ៨៥(១)-(៣) (“ក្នុងករណីមានបទល្មើសត្រួតគ្នា តុលាការត្រូវកំណត់ ដាក់ទោសតែមួយប៉ុណ្ណោះ។ ការដាក់ទោសសំខាន់ជាងគេនេះ គឺត្រូវកំណត់យកទោសណាដែលមានស្ថានទម្ងន់ធ្ងន់ជាងគេ បំផុតនៃបទល្មើសក្នុងចំណោមការដាក់ទោសត្រួតគ្នា។ ក្នុងករណីមានបទល្មើសច្រើនបទ ប្រសិនបើការដាក់ទោសជាប់ ពន្ធនាគារសម្រាប់រយៈពេលកំណត់មួយ ត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់ទាក់ទងនឹងអំពើល្មើសយ៉ាងហោចចំនួនពីរ តុលាការ ត្រូវបង្កើនទោសមួយកន្លះទៅលើទោសអតិបរមាដែលជាធរមាននោះ ប៉ុន្តែមិនត្រូវឱ្យលើសពីទោសសរុបនៃការផ្តន្ទាទោស អតិបរមាដែលបានកំណត់សម្រាប់អំពើល្មើសនេះទេ”)។ មាត្រា ៦២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (“ក្នុង ករណីមានបទឧក្រិដ្ឋត្រួតគ្នា តុលាការត្រូវដាក់ទោសធ្ងន់ធ្ងរបំផុតតែមួយប៉ុណ្ណោះ។ តុលាការ អាចតម្កើងទោស ៥ ឆ្នាំ ពីលើទោសអតិបរមានោះ”)។ អនុលោមតាម ក្រមព្រហ្មទណ្ឌសាធារណរដ្ឋសហព័ន្ធគោលដៅម៉ុង ផ្នែក ៥២(១)-(២)

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយសារតែជាផ្នែកមួយ នៃ គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ^{៦៦}។ ដូច្នោះហើយ ទោះបីមានការសន្និដ្ឋានថា ដំណោះស្រាយចំពោះបញ្ហាបទល្មើសច្រើន

(“ប្រសិនបើអំពើដូចគ្នា រំលោភបំពានលើសពីច្បាប់មួយ ឬច្បាប់ដូចគ្នាលើសពីមួយដង តុលាការត្រូវសម្រេចកំណត់ទោសតែមួយប៉ុណ្ណោះ។ ប្រសិនបើអំពើនោះរំលោភច្បាប់លើសពីមួយ ការកំណត់ទោសត្រូវធ្វើឡើងទៅតាមច្បាប់ដែលចែងអំពីទោសធ្ងន់បំផុត។ ទោសនេះមិនត្រូវស្រាលជាងច្បាប់ជាធរមានដែលកំណត់ទោសនេះនោះទេ។ ក្រុមប្រឹក្សាប្រឆាំងសាធារណៈរដ្ឋ Zambia ជំពូក IV ផ្នែក ៣៦ ចែងថា កាលណាអំពើមួយ បង្កើតបានជាបទល្មើសច្រើន ឬកាលណាអំពើច្រើន ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងគោលបំណងឧក្រិដ្ឋតែមួយ ជននោះត្រូវទទួលទោសចំពោះទង្វើនីមួយៗដែលបានចោទប្រកាន់ដែលជាបទឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ហើយតុលាការ ត្រូវផ្ដន្ទាទោសដាច់ដោយពីគ្នាចំពោះអំពើនីមួយៗផងដែរ។ ប្រសិនបើ តុលាការបង្គាប់ដាក់ពន្ធនាគារ ការបង្គាប់ដាក់ពន្ធនាគារនេះអាចកើតឡើងដំណាលគ្នា ឬជាបន្តបន្ទាប់គ្នា។ ប្រសិនបើតុលាការសម្រេចដាក់ទោសជាបន្តបន្ទាប់គ្នា ទោសពន្ធនាគារសរុបនេះ មិនត្រូវលើសពីរយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារខ្ពស់បំផុតជាអតិបរមាដែលច្បាប់អនុញ្ញាតនោះទេ ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្ដន្ទាទោសដែលច្បាប់ចែងអំពីរយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារដ៏យូរបំផុតនោះ។ នៅសហរដ្ឋអាមេរិក បញ្ហានេះត្រូវបានកំណត់យ៉ាងពិស្តារនៅក្នុងសេចក្ដីណែនាំរបស់គណៈកម្មាការក្នុងការដាក់ទោសរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកឆ្នាំ ២០១១ ដែលត្រង់ជំពូក ៣ ផ្នែក យ (“បទចោទត្រួតគ្នា”) (ចែងថា កាលណាជនណាម្នាក់ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសពីបទល្មើសមួយ ឬច្រើន ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើ ឬការប្រព្រឹត្តតែមួយ តុលាការត្រូវបញ្ចូលជាក្រុមចំពោះបទល្មើសដែលពាក់ព័ន្ធបំផុត និងត្រូវអនុវត្តទោស ដែលមានចែងសម្រាប់ការបញ្ចូលបទល្មើសជាក្រុមនោះ ក្នុងកម្រិតទោសនៃបទល្មើសដែលធ្ងន់ធ្ងរបំផុត និងត្រូវបង្កើនកម្រិតនៃបទល្មើសទៅតាមចំនួនដែលមានចែងក្នុងតារាងដែលផ្តល់ឱ្យ។ យោងតាមសេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយ (“ជាទូទៅតុលាការមានសិទ្ធិក្នុងការដាក់ទោសបន្ថែមដល់កម្រិតខ្ពស់បំផុតដែលច្បាប់អនុញ្ញាតចំពោះបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ”)។ នៅប្រទេស នូវវែលសេឡង់ ច្បាប់ស្តីពីបទឧក្រិដ្ឋឆ្នាំ ១៩៦១ ផ្នែក ១០(៣) (“កាលណាអំពើសកម្ម ឬអកម្មណាមួយ គឺជាបទល្មើសនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិពីរ ឬច្រើន នៃច្បាប់នេះ ឬច្បាប់ដទៃទៀត ជនល្មើសអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងផ្ដន្ទាទោសទៅតាមបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៃបទប្បញ្ញត្តិទាំងនោះ”) (សេចក្ដីបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សូមមើលផងដែរ ការស្ទង់មតិនៃវិធីសាស្ត្រជាតិ ដែលធ្វើឡើងក្នុងសាលដីកាកុំឃើងក្រី Čelebići កថាខណ្ឌ ៤០៦ ដល់ ៤០៩។ សាលក្រុមក្នុងកុំឃើងក្រី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៧១៤ ដល់ ៧១៦។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៩៦ ដល់ ៥៩៩។

⁶⁶ សូមមើលឧទា. នៅចក្រភពអង់គ្លេស កុំឃើងក្រី R. ទលនឹង Thomas, (ឆ្នាំ ១៩៥០) រ៉ុល ១ ចេញផ្សាយដោយ K.B. ទំព័រ ២៦, ទំព័រ ៣១ (“ច្បាប់មិនបានចែងថា ជនណាម្នាក់មិនអាចត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសពីរដងចំពោះអំពើដូចគ្នានោះទេ។ ពុំដែលមានការលើកឡើងដូច្នោះដែរ ហើយវិធានក្នុងបកស្រាយក៏មិនបានចែងដូច្នោះដែរ។ អ្វីដែលមានចែងក្នុងវិធាននោះ គឺថា “គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដែលនោះទេ”)។ នៅប្រទេស នូវវែលសេឡង់ ច្បាប់ស្តីពីបទឧក្រិដ្ឋឆ្នាំ ១៩៦១, ផ្នែក ១០(៣) និង (៤) (“កាលណាអំពើសកម្ម ឬអកម្មណាមួយ គឺជាបទល្មើស ស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិពីរ ឬច្រើននៃច្បាប់នេះ ឬច្បាប់ដទៃទៀត ជនល្មើសអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងផ្ដន្ទាទោសទៅតាមបទប្បញ្ញត្តិ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នៅក្នុងការអនុវត្តប្រព័ន្ធច្បាប់អង្គការសកល (common law) និងយុត្តាធិការក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល (civil law) មិនមានភាពខុសគ្នាផ្នែកលទ្ធផល ហើយខុសគ្នាផ្នែកទម្រង់យ៉ាងណាក្តី⁶⁴⁷ ក៏មិនអាចនិយាយបានថា មានគោលការណ៍ច្បាប់ដែលចែងអំពីភាពត្រួតគ្នានៃបទល្មើសច្រើនខុសៗគ្នា ចំពោះអំពើដូចគ្នានោះដែរ⁶⁴⁸។

២៩១. ដោយសារតែកង្វះគោលការណ៍ណែនាំពីសន្និសីទ ទំនៀមទម្លាប់ និងគោលការណ៍ច្បាប់ទូទៅ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិនិត្យមើលភាពត្រឹមត្រូវរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះយកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ធ្វើជាសំអាង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា មានការរិះគន់ចំពោះលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ ដោយសារតែបានអនុញ្ញាតឱ្យ “ដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសត្រួតគ្នា ដោយផ្អែកលើអំពើដូចគ្នាក្រោមប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងគ្នា” តាមរយៈការប្រៀបធៀបនៃធាតុផ្សំ *តាមបរិបទ (chapeau)*

ណាមួយក៏បាននៃបទប្បញ្ញត្តិទាំងនោះ”។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ “មិនចំពោះថាក្នុងពេលសម្រេចផ្តន្ទាទោស ឬពេលចោទប្រកាន់ ឬពេលផ្តន្ទាទោសតាមនីតិវិធីសង្ខេបនោះទេ គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវទទួលខុសត្រូវផ្តន្ទាទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែលនោះទេ”។ អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌរបស់សាលាធរណៈដ្ឋសំបី, ជំពូក IV, ផ្នែក ២០ ចែងថា (“គ្មានជនណាម្នាក់អាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសពីរដងនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនេះ ឬនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ដទៃផ្សេងទៀតចំពោះអំពើសកម្ម ឬអកម្មតែមួយនោះឡើយ លើកលែងតែក្នុងករណីដែលអំពើសកម្ម ឬអកម្មរបស់ជនជាប់ចោទនោះបង្កឱ្យមានការស្លាប់ដល់អ្នកដទៃផ្សេងទៀតប៉ុណ្ណោះ ដែលនៅក្នុងករណីនេះជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសចំពោះបទល្មើសដែលខ្លួនបានបង្កឱ្យមានការស្លាប់បន្ថែមទៀតនេះ ទោះបីជាខ្លួនត្រូវបានតុលាការសម្រេចផ្តន្ទាទោសរួចមកហើយក៏ដោយពីបទល្មើសដូចគ្នានេះដែលបានប្រព្រឹត្តឡើយ ដោយសារអំពើសកម្ម ឬអកម្មរបស់ខ្លួន”)។ ម៉្យាងវិញទៀត នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល (civil law) *គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងនេះ* គឺប្រើសំដៅលើការការពារប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោស និងការដាក់ទណ្ឌកម្មច្រើនដងចំពោះ *អង្គហេតុដូចគ្នា*។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Stuckenberg, Carl-Friedrich “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៦១, ជើងទំព័រ ៤ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁶⁴⁷ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Gerhard Werle *ស្តីពីគោលការណ៍ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ* បោះពុម្ពលើកទី ២ ដោយសាវ័តិមាន TMC Asser, ឆ្នាំ ២០០៩, ទំព័រ ២៤២, ជើងទំព័រ ៥៦៨។

⁶⁴⁸ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៤០៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៧១៨។ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទល្មើសៈ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៦៣។ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Fulvio Maria Palombino, “តើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍អាចអាចស្រូបបញ្ចូលក្នុងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិបាន ឬ ទេ ?” *ព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, វ៉ុល ៣, (ឆ្នាំ ២០០៥), ទំព័រ ៧៨៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នៃបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ជាជាងផ្អែកទៅលើធាតុផ្សំសក្យានុម័ត និងអត្ថនោម័តនៃបទល្មើសទាំងនោះដែលភាគច្រើនជាបទល្មើសដូចគ្នា ប៉ុន្តែស្ថិតនៅក្រោមប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងគ្នា⁶⁴⁹។ ដូច្នោះមានការជំទាស់ថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ដែលអនុញ្ញាតឱ្យសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា) ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃអំពើដូចគ្នាចំពោះបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ដែលពុំមានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីគ្នាយ៉ាងពិតប្រាកដនោះ បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ⁶⁵⁰។

២៩២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា ការជំទាស់ដែលបានធ្វើឡើងនោះ មិនផ្អែកតាមភាពសមហេតុផលនៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនោះទេ ប៉ុន្តែ បានផ្ដោតទៅលើដំណើរការរបស់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ នៅពេលដែលយកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ ទៅអនុវត្តនៅក្នុងបរិបទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលមាននិយមន័យមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ សុគតស្នាញ ហើយមិនច្បាស់លាស់។ បទឧក្រិដ្ឋ ដូចជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ឬឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចែងអំពីប្រភេទនៃអំពើជាច្រើន ដែលអាចគ្របដណ្តប់លើអំពើឧក្រិដ្ឋជាច្រើនដែលអំពើទាំងនេះបានកើតឡើងក្នុងរយៈពេលយូរអង្វែងមកហើយ។ លើសពីនេះទៀត ដោយសារតែប្រភពដែលនិយមន័យនោះបានកើតចេញ ដូចជា ពីទំនៀមទម្លាប់ ឬសន្តិសញ្ញា រួមផ្សំជាមួយនឹងការកែសម្រួលខាងនយោបាយផងនោះ និយមន័យទាំងនេះមិនបានរក្សាអត្ថន័យរបស់ខ្លួនឱ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួនជាប្រព័ន្ធ ដូចជានិយមន័យនៅថ្នាក់ជាតិនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić* ដោយផ្អែកតាមបទឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY បានកត់សម្គាល់ថា៖

ខុសពីបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌជាតិ ឬប្រទេសដែលមិនប្រកាន់ប្រព័ន្ធច្បាប់អង្គកូសាក់សុរុង (common law) វិធាននៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងយ៉ាងច្បាស់ក្នុង

⁶⁴⁹ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Mettraux, Guénaëll *ស្តីពីបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ និងតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍*, ទំព័រ ៣១៨។
⁶⁵⁰ *សូមមើលជាទូទៅ* សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, មិនជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម David Hunt and Judge Mohamed Bennouna។ *សូមមើលផងដែរ* ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Mettraux, Guénaëll *ស្តីពីបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ និងតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍*, ទំព័រ ៣១៨។

យុត្តិសាស្ត្រដែលពាក់ព័ន្ធ ឬមាននៅក្នុងវិសោធនកម្មដែលកំណត់ដោយច្បាប់ មាត្រា នីមួយៗ (...) ពុំបានកម្រិតខ្លួនឯងត្រឹមការកំណត់ចំណាត់ថ្នាក់តែមួយនៃអំពើដែលត្រូវ បានកំណត់និយមន័យច្បាស់លាស់រួចហើយ ដូចជាអំពើមនុស្សឃោត ឬមនុស្សឃោតដោយ ចេតនា ឬដោយអចេតនា ចោរកម្ម ។ល។ នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ មាត្រាទាំងនេះ បាន ចែងក្តោបយ៉ាងទូលំទូលាយចំពោះប្រភេទនៃបទល្មើសជាក្រុម ដែលមានធាតុផ្សំ ផ្នែកច្បាប់ទូទៅ (...)។ ឧទាហរណ៍ ការធ្វើមនុស្សឃោត ការធ្វើទារុណកម្ម ឬការ រំលោភលើផ្លូវភេទលើជនស៊ីវិលដែលស្ថិតក្នុងក្រុមបដិបក្ខ តាមធម្មតាបង្កើតបានជា បទឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម ប៉ុន្តែប្រសិនបើអំពើទាំងអស់នេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃការអនុវត្តទូលំ ទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធ នោះគេអាចកំណត់និយមន័យរបស់វាថាជាបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំង មនុស្សជាតិបាន⁶⁵¹។

២៩៣. ពាក់ព័ន្ធនឹងការត្រួតគ្នានេះ មានការខិតខំទាំងផ្នែកយុត្តិសាស្ត្រ និងអក្សរសាស្ត្រ ដើម្បីផ្តល់ រូបមន្តសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាត្រួតគ្នានៃបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ដែលកើតចេញពីទ្រឹស្តីនៃច្បាប់ ព្រហ្មទណ្ឌជាតិ ដូចជាភាពខុសគ្នានៃផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបានការការពារ⁶⁵² និងការ ត្រួតគ្នាច្បាស់លាស់ ជាក់ស្តែង និងពិតប្រាកដ⁶⁵³។ មានការលើកឡើងផងដែរថា បុរេ លក្ខខណ្ឌផ្នែកច្បាប់ ឬធាតុផ្សំតាមបរិបទនៅក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលមិន មានអានុភាពទៅលើអំពើជាក់ស្តែងរបស់ជនជាប់ចោទទេនោះ គប្បីមិនត្រូវយកមកពិចារណា ឡើយ⁶⁵⁴ ឬមានការលើកឡើងថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះគប្បីត្រូវបង្កើតឡើងសម្រាប់ប្រើប្រាស់

⁶⁵¹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦៩៧ ដល់ ៦៩៨។
⁶⁵²សូមមើល ឧទា. រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kayishema និង Ruzindana, សំណុំរឿងលេខ ICTR-95-I-T “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ ៦៣៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Akayesu, កថា ខណ្ឌ ៤៦៨។
⁶⁵³សូមមើល ឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Čelebići, កថាខណ្ឌ ៤០៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៦៦២, ៦៧៨ ដល់ ៦៩៥។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Akayesu, កថាខណ្ឌ ៤៦៧។
⁶⁵⁴សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Čelebići, មតិជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម David Hunt និងចៅក្រម Mohamed Bannouna, កថាខណ្ឌ ២៦ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។

ក្នុងការកំណត់អត្តសញ្ញាណបទឧក្រិដ្ឋដែលមានការកត់សម្គាល់ជាងគេ⁶⁵⁵។ ទស្សនទានទាំងនេះ ពុំទទួលបានការគាំទ្រទូលំទូលាយក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនោះទេ⁶⁵⁶។

២៩៤. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កម្រិតសាលដីការរបស់ខ្លួនមកត្រឹមតែបណ្តឹងសាទុក្ខដែលមាននៅចំពោះមុខនាពេលបច្ចុប្បន្នតែប៉ុណ្ណោះ មានន័យថា គឺជាការយកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Celebici* មកអនុវត្តលើធាតុផ្សំសត្យានុម័ត និងអត្តនោម័តនៃបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលមានធាតុផ្សំតាមបរិបទតែមួយ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ការពិភាក្សាវែកញែកអំពីការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នានេះ មានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្វី ដែលជាការព្រួយបារម្ភដែលកើតមាននៅក្នុងតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* ទាក់ទងទៅនឹងការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ហើយធ្វើឱ្យមានការខ្វែងយល់គ្នារវាងចៅក្រមនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

២៩៥. ជាទូទៅ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិពិចារណាថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Celebici* បម្រើផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ ដោយធានាថា ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពលើជនជាប់ចោទ ពិតជាឆ្លុះបញ្ចាំងដោយត្រឹមត្រូវ និងពេញលេញអំពីវិសាលភាពនៃអំពើល្មើសរបស់ជន

⁶⁵⁵សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, មតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Dolenc, កថាខណ្ឌ ១៤, ១៧ ដល់ ១៩, ២២ ដល់ ២៦។ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Olaoluwa Olusanya *ស្តីពីការកាត់ទោសពីរដងដោយគ្មានដែនកំណត់៖ នៃការកំណត់បទចោទជាថ្មីក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, បោះពុម្ពផ្សាយដោយ Intersentia ឆ្នាំ ២០០៤, ទំព័រ ២៤១ ដល់ ២៥៥។ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Fulvio Maria Palombino “តើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍គួរស្រូបបញ្ចូលក្នុងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សបានដែរឬទេ?”, ទំព័រ ៧៨៩។

⁶⁵⁶ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Gerhard Werle *ស្តីពីគោលការណ៍នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, បោះពុម្ពលើកទី ២, ទំព័រ ២៤៤ ដល់ ២៤៥, ជើងទំព័រ ៥៨៣ ដល់ ៥៨៥។

ជាប់ចោទ⁶⁵⁷។ នៅពេលទន្ទឹមគ្នានេះ មានការទទួលស្គាល់ថា ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា)បង្កើតឱ្យមានព្យសនកម្មធ្ងន់ធ្ងរចំនួនបី ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ: ទីមួយ ជនជាប់ចោទត្រូវប្រឈមនឹងភាពអាម៉ាសក្នុងសង្គម ដោយការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទឧក្រិដ្ឋបន្ថែមទៀត។ ទីពីរ ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា)អាចធ្វើឱ្យការផ្ដន្ទាទោសមានកម្រិតខ្ពស់ និងប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានដល់លទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានការដោះលែងឱ្យមានសេរីភាពមុនពេលកំណត់ ដោយអនុលោមតាមច្បាប់របស់រដ្ឋស្តីពីការអនុវត្តទោស និងទីបី អាចមានហានិភ័យដល់ការបង្កើនទណ្ឌកម្មនៅពេលសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពជាបន្តបន្ទាប់ ដោយអនុវត្តតាមច្បាប់ស្តីពីជនល្មើសមិនរាងចាល⁶⁵⁸។

នៅពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងបកស្រាយអំពីការព្រួយបារម្ភទូទៅពីរចំណុចហើយផលប៉ះពាល់ជាក់លាក់នៃការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទ នឹងត្រូវបកស្រាយ នៅផ្នែកខាងក្រោម។

២៩៦. ដោយពិចារណាទៅលើភាពអាម៉ាសក្នុងសង្គមដែលថា ជនជាប់ចោទប្រឈមការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទឧក្រិដ្ឋ“បន្ថែម” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការអនុវត្តតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* មិនបណ្តាលឱ្យមានព្យសនកម្មដោយពុំសមហេតុផលទៅលើជនជាប់ចោទនោះទេ។ ដោយសារតែអំពើរបស់ជនជាប់ចោទបានបំពេញធាតុផ្សំបទឧក្រិដ្ឋច្រើន ភាពអាម៉ាសដែលខ្លួនត្រូវទទួល គឺជាផលដ៏សមរម្យនៃការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពតាមផ្លូវច្បាប់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា ការជំទាស់ទៅនឹងគោល

⁶⁵⁷សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៣៣ (“លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃការដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាមានគោលបំណងពីរគឺ ធានាថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពតែបទល្មើសផ្សេងដាច់ដោយឡែកពីគ្នាប៉ុណ្ណោះ ហើយក៏ធានាថា ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រូវតែផ្តុះបញ្ចាំងទាំងស្រុងនូវឧក្រិដ្ឋភាពរបស់ជនជាប់ចោទ”)។

⁶⁵⁸សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, មតិជំទាស់ជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Hunt និង Bennouna, កថាខណ្ឌ ២៣។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Mučić, Delic និង Landžo*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-21-Abis, “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីការផ្ដន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ២៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, មតិជំទាស់រួមរបស់ចៅក្រម Schomburg និងចៅក្រម Güney ទៅលើការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា, កថាខណ្ឌ ២។

ការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា (*concursum delictorum*) ផ្ទុយទៅវិញបានផ្តល់នូវការបរិយាយ ដ៏ត្រឹមត្រូវផ្នែកច្បាប់ចំពោះអំពើឧក្រិដ្ឋ ដើម្បីឱ្យមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ហើយមិនធ្វើឱ្យមានការច្របូកច្របល់ ឬភ័ន្តច្រឡំទាក់ទងទៅនឹងអំពើល្មើសដែលជនជាប់ចោទ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវពិតប្រាកដមែន។ ទោះបីជា មានការកត់សម្គាល់ឃើញថា “ការកើត ឡើងនូវគោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា (*concursum delictorum*) និងវិធីសាស្ត្រសម្រាប់ ដោះស្រាយ គឺជាការបង្ហាញអំពីភាពស្របគ្នាផ្ទៃក្នុង ភាពស្មុគស្មាញ ភាពសមហេតុផលទូទៅ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ”⁶⁵⁹ និងដោយកត់សម្គាល់ឃើញទៀតថា “នេះមិនមែនជាបញ្ហាស្តីពីរចនា បទ ឬទ្រឹស្តីនោះទេ ដោយហេតុថា កង្វះនូវភាពស្របគ្នាផ្ទៃក្នុងអាចបណ្តាលឱ្យមានការរំខាន មានកំហុសផ្នែកវិជ្ជាជីវៈតុលាការ និងភាពអយុត្តិធម៌”⁶⁶⁰ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលពិចារណាថា គ្មានភាពអយុត្តិធម៌នឹងត្រូវកើតឡើងជាស្វ័យប្រវត្តិ ដោយការសម្រេចដាក់ ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា) ដោយយោងទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុង រឿងក្តី *Čelebići* នោះទេ។

២៩៧. នៅពេលពិចារណាអំពីព្យសនកម្មដែលអាចប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលពាក់ព័ន្ធ ទៅនឹងការប្រើប្រាស់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់ថា “ពុំមានភស្តុតាងច្បាស់លាស់ដែលថា ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើស ត្រួតគ្នា(ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា)ចំពោះអំពើដូចគ្នា អាចបណ្តាលឱ្យមានការផ្តន្ទាទោសកាន់តែ ធ្ងន់ធ្ងរ” ឬអាចបណ្តាល ឱ្យមានការជំនុំជម្រះបន្តបន្ទាប់លើជនជាប់ចោទ នៅចំពោះមុខ តុលាការអន្តរជាតិ ចំពោះអង្គហេតុដូចគ្នានោះទេ⁶⁶¹។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការជាតិ ក៏មានការ ប្រើប្រាស់រូបមន្តផ្សេងៗគ្នា ដែលធ្វើឱ្យការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា ត្រូវបានបន្ធូរបន្ថយ

⁶⁵⁹ ត្រីត្រប់ត្ររបស់ Carl-Friedrich Stuckenberg, “ដំណោះស្រាយសម្រាប់គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នានៅក្នុងច្បាប់ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ?”, *វេទិកាច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ*, វ៉ុល ១៦, (ឆ្នាំ ២០០៥), ទំព័រ ៣៦២។
⁶⁶⁰ ត្រីត្រប់ត្ររបស់ Stuckenberg, “ដំណោះស្រាយសម្រាប់គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរ ជាតិ?”, ទំព័រ ៣៦២។
⁶⁶¹ ត្រីត្រប់ត្ររបស់ Stuckenberg, “ដំណោះស្រាយសម្រាប់គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរ ជាតិ?”, ទំព័រ ៣៦២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ផងដែរ⁶⁶²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* កំណត់ថា “គោលដៅរួមទូទៅ ក្នុងការផ្តន្ទាទោស គឺត្រូវតែធានាថា ការប្រកាសទោសចុងក្រោយ ឬទោសរួម បានឆ្លុះបញ្ចាំង ពីស្ថានភាពទាំងអស់នៃ អំពើឧក្រិដ្ឋ និងពិរុទ្ធភាពរួមរបស់ចាវី”⁶⁶³។ ក្នុងករណីដែលមិនមាន និយាមជាក់លាក់សម្រាប់កំណត់អំពីផលវិបាកនៃការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពត្រួតគ្នា នៅពេល ផ្តន្ទាទោស គឺជាតួនាទីរបស់តុលាការក្នុងការធានាថា ជនជាប់ចោទ “មិនត្រូវទទួលរងព្យាបាល កម្មវិធីដោយសារ ការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពត្រួតគ្នាលើជនជាប់ចោទ ដោយផ្អែកទៅលើអង្គ ហេតុដូចគ្នានោះទេ”⁶⁶⁴។

២៩៨. សរុបសេចក្តីមក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមាន កំហុសនោះទេ ក្នុងការដែលយកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* មកធ្វើជាសេចក្តី ណែនាំរបស់ខ្លួន។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះបានធានាជាអប្បបរមាថា ដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យពីបទ ល្មើសត្រួតគ្នាចំពោះអំពើតែមួយ បទល្មើសទាំងឡាយត្រូវតែមានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ទាំងស្រុង ហើយលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ ក៏កំណត់ផងដែរអំពីលទ្ធផលសមស្របមួយ ពោលគឺ ការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពត្រួតគ្នា ដែលបង្ហាញយ៉ាងពេញលេញនូវវិសាលភាពនៃបទដ្ឋាន គតិយុត្តដែលត្រូវបានរំលោភបំពាន។ បន្ថែមលើនេះទៀត លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ ក៏បានកំណត់ ផងដែរអំពីលទ្ធផលដ៏សមស្របមួយ នៅពេលដែលបទល្មើសច្រើនមិនមានភាពដាច់ដោយ ឡែកពីគ្នាទាំងស្រុង ហើយត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពចំពោះតែបទល្មើសជាក់លាក់ ដោយ អនុវត្តនូវ គោលការណ៍ច្បាប់ពិសេស ដែលជាគោលការណ៍ទូទៅមួយនៃច្បាប់អន្តរជាតិ⁶⁶⁵។

⁶⁶² ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Stuckenberg “ពហុភាពនៃបទល្មើស៖ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៨៦ ដល់ ៦០៣។
⁶⁶³ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៤៣០ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។
⁶⁶⁴ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Mettraux *បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ និងតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍*, ទំព័រ ៣១៩។
⁶⁶⁵ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៦៨៣ ដល់ ៦៨៤។ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Stuckenberg, “ពហុភាពនៃបទ ល្មើស៖ គោលការណ៍បទល្មើសត្រួតគ្នា”, ទំព័រ ៥៨៦ ដល់ ៥៨៨។ ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Antonio Cassese ដែលមានចំណង ជើងថា *ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, បោះពុម្ពលើកទីពីរ ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៨, ទំព័រ ១៨២។

២៩៩. ផ្ទុយទៅវិញ នៅពេលបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ មានភាពដាច់ដោយឡែក ពីគ្នាទាំងស្រុង ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទល្មើសតែមួយ គឺមិនបានការពារតម្លៃនៃសង្គម ផ្សេងៗគ្នា ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋខុសៗគ្នាទាំងនោះទេ។ ចៅក្រម Shahabuddeen បានផ្តល់សំអាងហេតុនៅក្នុងរឿងក្តី *Jelisić* នៅតុលាការ ICTY ថា៖

ទោះបីជាអំពើជាក់ស្តែង អាចដូចគ្នាក៏ដោយ ក៏បទឧក្រិដ្ឋអាចបណ្តាលឱ្យមានព្យុសន កម្មផលផលប្រយោជន៍សាធារណៈផ្សេងៗគ្នា។ អត្ថិភាពនៃផលប្រយោជន៍សាធា រណៈផ្សេងៗគ្នា អាចបង្ហាញឱ្យឃើញកាន់តែច្បាស់អំពីធាតុផ្សំពិសេសដោយឡែក ពីគ្នា (...)។ ការការពារផលប្រយោជន៍សង្គមផ្សេងៗគ្នាទាំងនេះ តម្រូវឱ្យមានការ សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា។ ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទល្មើសតែមួយគឺជាការ មើលរំលងទៅលើព្យុសនកម្មចំពោះផលប្រយោជន៍ផ្សេងៗទៀតនៃសង្គមអន្តរជាតិ និងមិនបានបរិយាយឱ្យពេញលេញ នូវវិសាលភាពនៃអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ជនជាប់ ចោទ^{៦៦៦}។

៣០០. ជាទីបញ្ចប់ ភាពសមស្របនៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិត្រូវបានបញ្ជាក់ ឱ្យឃើញថា បន្ទាប់ពីបានចេញសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០១ រួចមក អង្គ ជំនុំជម្រះនានានៅតុលាការ ICTY, ICTR និង SCSL និងនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) បានអនុវត្តដោយស្របគ្នាទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ និងបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការ ចោទប្រកាន់ត្រួតគ្នា ហើយសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទល្មើសត្រួតគ្នា(ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា)ចំពោះ អំពើដូចគ្នា ដែលអំពើនេះស្របតាមនិយមន័យនៃបទល្មើសអន្តរជាតិច្រើនដែលបទល្មើសទាំង នេះត្រូវបានយល់ឃើញថា មានលក្ខណៈខុសៗគ្នាជាសត្យានុម័ត^{៦៦៧}។

^{៦៦៦} សូមមើលរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង *Jelisić*, សំណុំរឿងលេខ IT-95-10-A “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០១, យោបល់ជំទាស់ដោយផ្នែករបស់ចៅក្រម Shahabuddeen, កថាខណ្ឌ ៤២។

^{៦៦៧} សូមមើលឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Jelisić*, កថាខណ្ឌ ៨២។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៣៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Naletilić និង Martinović*, កថាខណ្ឌ ៥៨៩ ដល់ ៥៩០ (ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការ សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទធ្វើទារុណកម្ម)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣៦៦ (ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ បទធ្វើមនុស្សឃាត និងអំពើ អមនុស្សធម៌ ផ្សេងទៀត)។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង *Strugar*, សំណុំរឿងលេខ IT-01-42-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ

**៤. ច. ២. បង្កើនក្រុមបុកប្រយុទ្ធ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដ៏ទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម
ប្រឆាំងបន្ទុកស្រុកដោយយោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ**

ក្នុងរឿងក្តី Čelebići

៣០១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងត្រូវពិនិត្យ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គ
ច្បាប់ ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី Čelebići ចំពោះបទធ្វើទុក្ខ

កំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Strugar”), កថាខណ្ឌ ៣២១ ដល់ ៣២២។ រឿងក្តី
រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krajišnik, សំណុំរឿងលេខ IT-00-39-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ថ្ងៃទី ១៧ ខែ
មីនា ឆ្នាំ ២០០៩ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krajišnik”), កថាខណ្ឌ ៣៨៦ (ដែលសម្រេចតម្កល់ការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ
ក្នុងរឿងក្តី Čelebići)។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង D. Milošević, សំណុំរឿងលេខ IT-98-29/1-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី D. Milošević”), កថាខណ្ឌ ៣៩។
រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Popović, សំណុំរឿងលេខ (IT-05-88-T), “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១០
ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១០, (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Popović”), កថាខណ្ឌ ២១១១។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Musema,
សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-13, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០១, (“សាល
ដីកាក្នុងរឿងក្តី Musema”), កថាខណ្ឌ ៣៥៨ ដល់ ៣៦៩ (“អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចដកចេញថា លក្ខណៈ
វិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី Čelebići គឺជាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់អនុវត្តចំពោះការដាក់ពន្ធនាគារពីបទល្មើសត្រួតគ្នា ដែលមានចែង
នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR”)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Nahimana, កថាខណ្ឌ ១០២៦ ដល់ ១០២៧។ រឿងក្តីរដ្ឋ
អាជ្ញា ទល់នឹង Brima និងជនដទៃទៀត (រឿងក្តី AFRC), សំណុំរឿងលេខ SCSL-04-16-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី AFRC”), កថាខណ្ឌ ២០៩៩ (ដែលបាន
អនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី Čelebići សម្រាប់ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា)។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Sesay
និងជនដទៃទៀត, សំណុំរឿងលេខ SCSL-04-15-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ តុលា
ឆ្នាំ ២០០៩ (“សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី Sesay”), កថាខណ្ឌ ១១៩០។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bemba Gombo, សំណុំ
រឿងលេខ ICC-01/05-01/08, “សេចក្តីសម្រេចអនុលោមតាមមាត្រា ៦១ (៧) (ក) និង (ខ) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមស្តីពី
បទចោទប្រឆាំងនឹង Jean-Pierre Bemba Gombo”, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ
២០២ (“អង្គជំនុំជម្រះពិចារណាយើងថា សម្រាប់ភាពយុត្តិធម៌ និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីឱ្យបានឆាប់រហ័ស មានតែបទ
ល្មើសដាច់ពីដោយឡែកពីគ្នាទេ ដែលអាចជាយុត្តិកម្មសម្រាប់ការចោទប្រកាន់រួមបាន ហើយចុងក្រោយបង្អស់ នឹងត្រូវបាន
បញ្ជាក់ថាជាបទចោទ។ នេះគឺជាតែមួយគត់ ដរាបណាបទប្បញ្ញត្តិនៃលក្ខន្តិកៈនីមួយៗដែលរងការចោទថា រងការរំលោភ
បំពាន ជុំវិញអំពីប្រព្រឹត្តិមួយដែលដូចគ្នា តម្រូវថា យ៉ាងហោចណាស់ជាតុល្យវិធានស្មើគ្នាមុននឹងបន្ថែមនេះខុសប្លែកពីគ្នា”។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជនជាប់
ចោទត្រូវបានរកឃើញថា ជាអ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវពីបទ ដូចជា មនុស្សឃាត សម្លាប់រង្គាល
ធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ធ្វើទារុណកម្ម (រួមបញ្ចូលការរំលោភផ្លូវភេទ
មួយករណី) និងរំពឹងអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត⁶⁶⁸។ នៅក្នុងការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុង
រឿងក្តី *Čelebići* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតត្រា
ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ
មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ ដោយហេតុថា៖

នៅពេល ប្រៀបធៀបជាមួយបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង
មនុស្សជាតិ ធាតុផ្សំបន្ថែមនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ត្រូវតែជាចេតនាសេដ្ឋកិច្ចសំណាក់
ចារី (...)

យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* បានធ្វើការពិចារណាយ៉ាងលម្អិតទៅលើ
ទំនាក់ទំនងរវាងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត ដែលអាចមាន
ការចោទប្រកាន់ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ទោះបីជា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមុនៗ
មានទស្សនៈមួយផ្សេងពីនេះក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ
ICTY ទំនងជាមានទំនោរទៅរកការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតត្រា ចំពោះបទធ្វើទុក្ខ
បុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយ
ផ្អែកលើហេតុផលថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមានធាតុផ្សំខុសគ្នាជាសត្យានុម័ត ពីធាតុផ្សំ
នៃបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

នៅក្នុងសាលដីកានៃរឿងក្តី *Kordić និងជនដទៃទៀត* ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងនូវយុត្តិសាស្ត្រ
របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានបង្ហាញថា មានចៅក្រមពីរ
រូបក្នុងចំណោមចៅក្រមប្រាំរូប បានជំទាស់ថា ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខ
បុកម្នេញ អាចដាក់ត្រួតលើការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀត
នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលដែលការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារទាំងនេះ

⁶⁶⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧៧។

បានផ្អែកទៅលើអំពើឧក្រិដ្ឋដូចគ្នា ។ ដោយសារតែមានភាពខុសគ្នារវាងធាតុផ្សំបទធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅពេលពិចារណាក្នុងន័យអរូបិយ ទើប មានបញ្ហាលើកឡើង ថាតើធាតុផ្សំទាំងនេះមានលក្ខណៈខុសគ្នាជាសត្យានុម័ត ដែរ ឬយ៉ាងណា បើយោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ។ ថាតើបទល្មើស នីមួយៗមានធាតុផ្សំ ដែលតម្រូវឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាងថា មិនមាននៅក្នុងបទ ល្មើសដទៃទៀត ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ ការចោទប្រកាន់ពីបទធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញត្រូវបានសំអាងទៅលើអំពើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ ហើយបទ ចោទប្រកាន់ មានភស្តុតាងបង្ហាញច្បាស់លាស់ អយ្យការមិនចាំបាច់បង្ហាញភស្តុតាង បន្ថែម ដើម្បីបញ្ជាក់ពីពិរុទ្ធភាពចំពោះអំពើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ឡើយ។ ភស្តុតាងដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តាមរយៈអំពើ មនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ ចាំបាច់ត្រូវតែមូលភស្តុតាងនៃអំពើធ្វើមនុស្ស ឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ដទៃទៀត។ បទល្មើសទាំងនេះត្រូវបានស្រូបបញ្ចូលទៅក្នុង បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY គាំទ្រការអនុវត្ត លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ប៉ុន្តែ ក៏បានយល់ស្របថា ចាំបាច់ត្រូវមានការ រៀបរាប់ឱ្យបានលម្អិត អំពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទាំងស្រុងរបស់ពិរុទ្ធជន នៅ ក្នុងផ្នែកសម្រេចសេចក្តី ហេតុដូច្នោះ ត្រូវចង្អុលបង្ហាញនូវអំពើជាក់លាក់ ដែលជាមូល ដ្ឋានក្នុងការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁶⁶⁹។

៣០២. សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកទទ្ធិករណ៍ថា ជាក់ស្តែង លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នាំឱ្យ មានលទ្ធផលផ្ទុយពីនេះត្រង់ចំណុចថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមិនបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា មាន ការស្រូបបញ្ចូលនូវបទល្មើសណាមួយនៃបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គលនោះទេ ដោយហេតុថា “បទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋាននីមួយៗនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (...) សុទ្ធតែ មានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត”⁶⁷⁰។ បន្ថែមលើនេះទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញា លើកទទ្ធិករណ៍ថា ៖ ការខកខានក្នុងការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពលើជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋ

⁶⁶⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៣ ដល់ ៥៦៥ (សេចក្តីដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

⁶⁷⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៤។

មូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់គោលបំណងទ្វេ
នៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចំពោះការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា (...) ហើយបទដ្ឋាននៃការមិន
អនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា មិនអាចអនុវត្តនៅក្នុងរឿងក្តីនេះបានទេ”
ហើយសេចក្តីសម្រេចដែលស្របបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀត មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យ
ឃើញពីអត្ថប្រយោជន៍ដល់សង្គម នៅក្នុងកំណត់ហេតុជាប្រវត្តិសាស្ត្រពេលលេចមួយ ចំពោះ
អំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ជនជាប់ចោទនោះឡើយ⁶⁷¹។

៣០៣. ដើម្បីសម្រេចលើផ្នែកនេះ នៅក្នុងទទ្ទឹករណ៍ទីពីរនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កត់ធ្ងន់ថា ការអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួត
គ្នាសម្រាប់អំពើឧក្រិដ្ឋដូចគ្នា ត្រូវតែបានបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលចែងថា “បទ
ប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈដែលពាក់ព័ន្ធនីមួយៗ មានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត
ដែលធាតុផ្សំនេះ មិនមាននៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈដទៃទៀត”⁶⁷²។ ក្នុងន័យនេះ
ជាការចាំបាច់ក្នុងការស្វែងយល់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវទៅលើអត្ថន័យនៃពាក្យពេចន៍ដែលថា “ធាតុ
ផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត”នោះ។ ដូចដែលបានធ្វើការកត់សម្គាល់ខាងលើ អង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* បានកំណត់និយមន័យនៃ
ពាក្យពេចន៍នេះថា ជាធាតុផ្សំមួយដែល“តម្រូវឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមិនមាននៅក្នុង
បទល្មើសដទៃទៀតឡើយ”⁶⁷³។

៣០៤. ត្រង់ចំណុចនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ *មិន
អចិន្ត្រៃយ៍* សម្រាប់ការអនុវត្តនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិដែល ថាតើអាចមានការ
សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុង
ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ បើទោះជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន
ទទួលស្គាល់ថា សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* នៅតុលាការ ICTY និងសេចក្តី

⁶⁷¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣៤។
⁶⁷²សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៤១២។
⁶⁷³សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៤១២។

សម្រេចក្រោយៗរបស់តុលាការ ICTY និង ICTR បានសម្រេចថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និង បទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែក ពីគ្នាជាសត្យានុម័តក៏ដោយ⁶⁷⁴ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា សំអាងហេតុ នៃមតិដំទាស់នៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* មានលក្ខណៈគួរឱ្យជឿបាន ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា សំអាងហេតុនេះឆ្លុះបញ្ចាំងពី“យុត្តិសាស្ត្រ ដែលអង្គជំនុំជម្រះនោះ បានបង្កើតកន្លងមក”⁶⁷⁵។

៣០៥. ហេតុដូច្នោះ ជាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវពិចារណាទៅលើទំនាក់ទំនងយុត្តិ សាស្ត្រពាក់ព័ន្ធរបស់តុលាការសម្រាប់ជាការណែនាំក្នុងការកំណត់ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងយល់ឃើញត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬយ៉ាងណា ទៅលើពាក្យពេចន៍“ធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ជាសត្យានុម័ត” ដោយយោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ទាក់ទងនឹងការ សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញ ថា ខ្លួនមិនត្រូវបានជាប់កាតព្វកិច្ចដោយសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* និងយុត្តិសាស្ត្រក្រោយៗទៀតនៃសាលដីកានេះ ឬក៏យុត្តិសាស្ត្រពីមុនណាមួយ របស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* នោះទេ។ ដូចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងចាត់ទុក សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការទាំងនេះថា ជាឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់ ដែលមានលក្ខណៈគួរ ឱ្យជឿជាក់បាន ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងអនុវត្តវិធីសាស្ត្រមួយដែលខ្លួនយល់ ឃើញថា ត្រឹមត្រូវទៅតាមផ្លូវច្បាប់។ បន្ទាប់មក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងយកសំអាង ហេតុនោះ មកអនុវត្តចំពោះបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ហើយធ្វើការ

⁶⁷⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៤

⁶⁷⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពិនិត្យលើធាតុផ្សំបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះ ដូចដែលបានបង្ហាញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ⁶⁷⁶។

៤.ច.២.ក.យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍

៣០៦. ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានៅក្នុងរឿងក្តីទីមួយរបស់ខ្លួន ពោលគឺ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kupreškić និង ជនដទៃទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចដាក់ ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទធ្វើមនុស្សឃាតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ⁶⁷⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចថា អំពើមនុស្សឃាត និងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែកពីគ្នាដោយបានផ្តល់សំអាងហេតុថា បទល្មើសទាំងពីរនេះ មាន“ធាតុផ្សំពិសេសរៀងៗខ្លួន” ដែលបទធ្វើមនុស្សឃាតតម្រូវឱ្យមាន ភស្តុតាងបង្ហាញអំពី “ការដកហូតដោយចេតនានូវជីវិតរបស់ជនស៊ីវិលដែលគ្មានកំហុស” រីឯ បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញវិញ តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពី“ចេតនាវើសអើង”⁶⁷⁸។ ហេតុដូច្នេះ

⁶⁷⁶ដូចបានកត់សម្គាល់រួចមកហើយនៅក្នុងសាលដីកានេះ វិសាលភាពនៃបណ្តឹងសាទុក្ខដែលមាននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូល ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើជាមូលដ្ឋាននានា ដែលបង្កើតជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្រោមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវបានកម្រិតមកត្រឹមការពិចារណាលើអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អំពើធ្វើទារុណកម្ម និង អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ។ ហេតុដូច្នេះ នៅក្នុងផ្នែកស្តីពីការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា អង្គជំនុំជម្រះនឹងអនុវត្ត ធាតុផ្សំនានានៃបទឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់ទាំងនោះដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងបណ្តឹង សាទុក្ខនេះ។ សម្រាប់បទឧក្រិដ្ឋនៅសេសសល់នានានៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ចំពោះអំពើដូចជា អំពើសម្លាប់រង្គាល (រួមបញ្ចូលអំពើធ្វើ មនុស្សឃាត) អំពើដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងអំពើអមនុស្សធម៌ដទៃទៀត អង្គជំនុំជម្រះនឹងអនុវត្តធាតុផ្សំដូចដែលអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងបានរៀបរាប់រួចមកហើយ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានជំទាស់លើបញ្ហានេះ។ ហើយសម្រាប់បទ ឧក្រិដ្ឋដែលនៅសេសសល់នានានៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ហើយដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ ដែលជនជាប់ ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានការទទួលខុសត្រូវ ដែលមានដូចជា ការសម្លាប់រង្គាល (រួមទាំងការធ្វើមនុស្សឃាតផងដែរ) ការដាក់ឱ្យជាប់ឃុំឃាំង និងអំពើអមនុស្សធម៌ដទៃទៀតនោះ អង្គជំនុំជម្រះនឹងអនុវត្តធាតុផ្សំ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងបានរៀបរាប់រួចមកហើយ ហើយដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានជំទាស់លើបញ្ហានេះ។

⁶⁷⁷សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៧០៥ ដល់ ៧១០។

⁶⁷⁸សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Kupreškić, កថាខណ្ឌ ៧០៦ និង ៧០៨។

បទល្មើសទាំងពីរនេះបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវរបស់ប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល (Civil Law) ស្តីពីលក្ខណៈពិសេសដែលអាចជំនួសគ្នាបាន ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Blockburger* នៅសហរដ្ឋអាមេរិក⁶⁷⁹។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះនេះយល់ឃើញថា បុគ្គលម្នាក់អាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ (ដោយសារតែមានអំពើជាច្រើនត្រូវបានចោទ រួមទាំងអំពើមនុស្សឃាត) និងបទធ្វើមនុស្សឃាតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ហើយអំពើមនុស្សឃាតដូចគ្នានេះដែលត្រូវបានបង្ហាញថា គ្មានវិមតិសង្ស័យ អាចនាំទៅដល់ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទឧក្រិដ្ឋទាំងពីរនេះ⁶⁸⁰។ នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានយល់ស្របថា ជាទូទៅ ការចោទប្រកាន់ត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អាចអនុវត្តទៅបាន⁶⁸¹។ ប៉ុន្តែ នៅចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះនេះមិនបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទធ្វើមនុស្សឃាតលើជនជាប់ចោទនោះទេ ដោយសារតែជនជាប់ចោទបានបោះបង់នូវបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន⁶⁸²។

៣០៧. សាលដីកាក្រោយៗមកទៀតនៅតុលាការ ICTY បានច្រានចោលនូវការដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលពិនិត្យលើអំពើជាក់លាក់ដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារទាំងនេះ ដែលផ្ទុយទៅនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តី *Kurprešić* ។ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ជា ទល់នឹង Krnojelac* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ចំពោះការចោទប្រកាន់ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ព្រមទាំងអំពើមនុស្សឃាតផ្សេងទៀតដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទាក់ទងទៅនឹងអំពើឧក្រិដ្ឋដូចគ្នា⁶⁸³។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះនេះបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារតែពី

⁶⁷⁹សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៧០៦ និង ៧០៨។
⁶⁸⁰សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៧០៦ ដល់ ៧០៨។
⁶⁸¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៣៩៤។
⁶⁸²សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៣៩៥។
⁶⁸³សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnojelac*, កថាខណ្ឌ ៥០២ ដល់ ៥០៣។

បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញប៉ុណ្ណោះ តែមិនបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ហើយអង្គជំនុំជម្រះនេះបាន ផ្តល់សំអាងហេតុថា “ដោយសារតែមានភាពច្បាស់លាស់ដែលថា បទដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និង អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត គ្មានធាតុផ្សំណាមួយដែលដាច់ដោយឡែកជាសត្យនុម័តពី ធាតុផ្សំបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឡើយ។ ដោយហេតុថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវឱ្យមានធាតុផ្សំ ដាច់ដោយឡែកជាសត្យនុម័ត គឺអំពើរើសអើង និងចេតនារើសអើងនោះ ទើបការតម្រូវនេះ គឺជាបទប្បញ្ញត្តិមួយ ដែលមានលក្ខណៈជាក់លាក់ជាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវដទៃទៀត”⁶⁸⁴។ ដូចគ្នា នេះដែរ បើទោះជា ការដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាមិនមែនជាបញ្ហាមួយក្នុងចំណោមបញ្ហានានាដែល ត្រូវលើកឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ តុលាការ ICTY បានសម្រេចថា ការដាក់ពិន្ទុភាពពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញក្នុងទម្រង់នៃអំពើ អមនុស្សធម៌នានាតាមរយៈការវាយធ្វើបាបនោះ ត្រូវស្រូបបញ្ចូលទាំងការដាក់ពិន្ទុភាពពីបទ អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលដែលការសម្រេចដាក់ ពិន្ទុភាពទាំងពីរនេះ បានផ្អែកទៅលើអង្គហេតុដូចគ្នា⁶⁸⁵។

៣០៨. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ នៅក្នុងរឿងក្តី *វ៉ាស៊ីលៀវ Vasiljević* ជនជាប់ចោទត្រូវ បានចោទពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជា អំពើមនុស្សឃាត អំពើអមនុស្សធម៌នានា និងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃអំពើដូចគ្នា⁶⁸⁶។ នៅពេលអនុវត្តលក្ខណៈ វិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *ឆេប៊ីស៊ី Celebići* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY យល់ឃើញថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសជាក់លាក់ជាងគេ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា បន្ថែមពីលើ ធាតុផ្សំតម្រូវសម្រាប់បទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ការ សម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវឱ្យមាន “ធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជា

⁶⁸⁴សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ៥០៣។

⁶⁸⁵សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krnjelac*, កថាខណ្ឌ ១៨៨ (ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងការសម្រេចរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំ ជម្រះមិនបានយោងទៅលើ ឬអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Celebići* នោះទេ)។

⁶⁸⁶សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Vasiljević*, កថាខណ្ឌ ១៣៥។

សត្យានុម័ត គឺអំពើរើសអើង និងចេតនារើសអើង”⁶⁸⁷។ ដោយយល់ស្របទៅនឹងការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចថា មិនត្រូវសម្រេចដាក់ពិន័យទោសព្រហ្មទណ្ឌលើជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិឡើយ⁶⁸⁸។

៣០៩. នៅក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krstić អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានអនុវត្តវិធីសាស្ត្រប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ ក្នុងការសម្រេចបដិសេធនូវសំណើរបស់រដ្ឋអាជ្ញាដែលសុំឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពិន័យទោសព្រហ្មទណ្ឌលើបទធ្វើមនុស្សឃាត និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ជាមួយនឹងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែលបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងតាមរយៈបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁶⁸⁹។ នៅក្នុងរឿងក្តី Krstić អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចមិនដាក់ពិន័យទោសព្រហ្មទណ្ឌលើជនជាប់ចោទដែលជាឧត្តមសេនីយ៍ជនជាតិបូស្នីសេប (Bosnian Serb) ពីបទធ្វើមនុស្សឃាត និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា បទឧក្រិដ្ឋទាំងពីរនេះត្រូវបាន“ស្របបញ្ចូលទៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ”⁶⁹⁰។ ស្របតាមការអះអាងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY លើបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានពិនិត្យទៅលើការប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសជាមូលដ្ឋាន⁶⁹¹។ អង្គជំនុំជម្រះនេះយល់ឃើញថា នៅពេលដែល“អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវបានផ្អែកលើអំពើមនុស្សឃាត និងអំពើអមនុស្សធម៌នានា ហើយការចោទប្រកាន់លើអំពើទាំងនេះមានភស្តុតាង

⁶⁸⁷សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Vasiljević, កថាខណ្ឌ ១៤៦។

⁶⁸⁸សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Vasiljević, កថាខណ្ឌ ១៣៥ និង ១៤៦។

⁶⁸⁹រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krstić, សំណុំរឿងលេខ IT-98-33-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៤, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krstić”), កថាខណ្ឌ ២៣១ ដល់ ២៣៣។

⁶⁹⁰សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krstić, កថាខណ្ឌ ២៣០។

⁶⁹¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Krstić, កថាខណ្ឌ ២៣២។

បង្ហាញនោះ អយ្យការមិនចាំបាច់បង្ហាញភស្តុតាងបន្ថែមណាមួយ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតឡើយ”⁶⁹²។

៣១០. ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ សាលដីកានាពេលថ្មីៗមួយចំនួននៅតុលាការ ICTY បានបកស្រាយ និងអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ដោយស្របគ្នា ដែលបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលដែលអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងតាមរយៈអំពើនានា ដែលជាបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង រឿងក្តី *Čerkez* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចបដិសេធសេចក្តីសម្រេចមុនៗរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបានស្របបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ហើយនៅពេលអង្គជំនុំជម្រះនេះបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ព្រមទាំងពីបទធ្វើមនុស្សឃាត អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត និងបទដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁶⁹³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY យល់ឃើញថា “មូលហេតុដែលគួរឱ្យជឿបាន” តម្រូវឱ្យមានការអនុវត្តខុសពីរឿងក្តីមុនៗ ពីព្រោះរឿងក្តីទាំងនោះមិនបានអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ដែលបាន“ធ្វើការបដិសេធយ៉ាងច្បាស់នូវវិធីសាស្ត្រមួយដែលចាត់ទុកអំពើជាក់ស្តែងរបស់ជនជាប់ចោទជាកត្តាកំណត់អំពីបញ្ហា ថាតើការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាចំពោះអំពើល្មើសនេះ អាចអនុវត្តបាន ដែរ ឬយ៉ាងណា”នោះទេ⁶⁹⁴។ បន្ថែមលើនេះទៀត រឿងក្តីទាំងនេះ មានលក្ខណៈផ្ទុយទៅនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនៅក្នុងរឿងក្តី *Jelisić*, រឿងក្តី *Kupreškić*, រឿងក្តី *Kunarać* និងរឿងក្តី *Musema* ទាក់ទងទៅនឹងការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ពីព្រោះ រឿងក្តីទាំងនេះ បានពិនិត្យទៅលើ

⁶⁹²សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krstić*, កថាខណ្ឌ ២៣២។
⁶⁹³សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៤៤។
⁶⁹⁴សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៤០។

អំពើរបស់ជនជាប់ចោទ ជាជាងទៅលើធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់នៃបទល្មើសមូលដ្ឋានដែលកំណត់ដោយបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈ⁶⁹⁵។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះនេះយល់ឃើញថា ដោយអនុវត្តដ៏សមស្របនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តអំពើមនុស្សឃាត អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត និងអំពើដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ដែលជាបទល្មើសមូលដ្ឋាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ពីព្រោះបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបង្ហាញពីចេតនាសេសសើងជាក់លាក់ និងការរើសអើងជាក់ស្តែង នៅពេលដែលបទល្មើសមូលដ្ឋាននីមួយៗនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពី *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត (actus reus)* ជាក់លាក់មួយដែលមិនមាននៅក្នុងនិយមន័យនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឡើយ⁶⁹⁶។

៣១១. សាលក្រមបន្តបន្ទាប់មកទៀតនៅតុលាការ ICTY បានអនុវត្តដោយស្របគ្នាតាមសំអាងហេតុដែលមាននៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Stakić* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានផ្អែកដោយផ្ទាល់ទៅលើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ បទសម្លាប់រង្គាល បទជម្លៀស និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត ដោយសំអាងលើមូលដ្ឋានថា បទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័តដែលមិនមាននៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋដទៃទៀត⁶⁹⁷។

៣១២. ដូចគ្នានេះដែរ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Naletilić និង Martinović* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY អនុវត្តតាមការបកស្រាយរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ហើយ

⁶⁹⁵ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៤០។
⁶⁹⁶ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៤១ ដល់ ១០៤៣។
⁶⁹⁷ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣៥៦, ៣៥៩ ដល់ ៣៦៦។

បានដឹកនាំការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទធ្វើទារុណកម្ម ដោយ ផ្អែកទាំងស្រុងលើការប្រៀបធៀបរវាងធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់បទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗ^{៦៩៨}។ នៅក្នុងរឿងក្តី *Naletilić* និង *Martinović* អង្គជំនុំជម្រះនេះបានសម្រេចប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរថា ការ ពិនិត្យលើអំពើជាមូលដ្ឋាននៃបទល្មើស មិនមែនជាការពិចារណាដ៏សមស្របនោះទេ បើយោង តាមការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នៅក្នុងបរិបទនេះ^{៦៩៩}។

៣១៣. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krajišnik* អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចបដិសេធនូវអំណះអំណាងរបស់អ្នកដែលមិន មែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ដែលលើកឡើងប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ^{៧០០}។ អង្គ ជំនុំជម្រះនេះ បានចង្អុលបង្ហាញអំពីការកើនឡើងនៃរឿងក្តី ដែលអនុវត្តតាមការបកស្រាយ របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុង រឿងក្តី *Čelebići* ដោយយល់ឃើញថា “ពុំមានមូលហេតុដែលគួរឱ្យជឿបាន ក្នុងការមិន អនុវត្តតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះទេ ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រេចដាក់ ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY”^{៧០១}។

៣១៤. រឿងក្តីចំនួនពីរដែលបានសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY ក៏បាន ដោះស្រាយលើបញ្ហានៃការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋ មូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Popović* អង្គជំនុំជម្រះនេះយល់ឃើញថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃ ទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា

^{៦៩៨}សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Naletilić* និង *Martinović*, កថាខណ្ឌ ៥៩០។

^{៦៩៩}សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Naletilić* និង *Martinović*, កថាខណ្ឌ ៥៩០។

^{៧០០} *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krajišnik*, សំណុំរឿងលេខ IT-00-39-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃ ទី ១៧ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krajišnik*”), កថាខណ្ឌ ៣៨៩ ដល់ ៣៩១។

^{៧០១}សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Krajišnik*, កថាខណ្ឌ ៣៨៩ និង៣៩១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយមិនចាំបាច់ធ្វើការពិចារណា ទៅលើធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័តនោះទេ⁷⁰²។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Dordević* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY បានដកស្រង់ពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ហើយបានយល់ឃើញថា ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារព្រហ្មទណ្ឌ មានលក្ខណៈសមស្របចំពោះបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បើទោះជា បទឧក្រិដ្ឋទាំងពីរនេះ បានផ្អែកលើអំពើល្មើសជាមូលដ្ឋានដូចគ្នាក៏ដោយ⁷⁰³។ បើទោះជា រឿងក្តីទាំងពីរនេះ កំពុងរង់ចាំការសម្រេចនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏ដោយ ក៏មានការបញ្ជាក់ច្បាស់ថា ការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការតុលាការកំពូលនៅក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ចំពោះការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារព្រហ្មទណ្ឌ បានក្លាយទៅជាយុត្តិសាស្ត្រជាក់លាក់ទៅហើយ នៅតុលាការ ICTY ។

៣១៥. តុលាការ ICTR ក៏បានពិចារណាលើការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារព្រហ្មទណ្ឌពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នេះផងដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៧ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ ICTR បានសម្រេចអនុវត្តតាមវិធីសាស្ត្រក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារព្រហ្មទណ្ឌពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Nohimana និងជនដទៃទៀត* ដែលក្នុងរឿងក្តីនេះ ជនជាប់ចោទចំនួនបីរូប ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងជនជាតិ Tutsis បន្ថែមពីលើបទសម្លាប់រង្គាល និងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁷⁰⁴។ ជនជាប់ចោទពីររូបនៅក្នុងរឿងក្តី *Nohimana និងជនដទៃទៀត*នេះ បានធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារព្រហ្មទណ្ឌពីបទសម្លាប់រង្គាល និងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកលើ

⁷⁰²សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Popović*, កថាខណ្ឌ ២១១៣។
⁷⁰³សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Dordević*, កថាខណ្ឌ ២១៩៦ ដល់ ២២០០។
⁷⁰⁴សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nohimana*, កថាខណ្ឌ ២ ដល់ ៤ និង ៦។

មូលដ្ឋានថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ“ខ្លះធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័តមួយ ដែលត្រូវតែបង្ហាញថា មិនមែនជាធាតុផ្សំនៅក្នុងបទសម្លាប់រង្គាលនោះទេ”⁷⁰⁵។ នៅពេលសម្រេចតម្កល់ការដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR បានដកស្រង់ដោយផ្ទាល់ពីយុត្តិសាស្ត្រជាក់លាក់របស់តុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ហើយធ្វើការសម្រេចថា “បទសម្លាប់រង្គាល តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទបានបង្កឱ្យមនុស្សជាច្រើននាក់ស្លាប់បាត់បង់ជីវិត” ទាំងនេះមានលក្ខណៈខុសប្លែកពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែល“តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបង្ហាញថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មណាមួយ គឺជាអំពើរើសអើងជាក់ស្តែង ហើយអំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនារើសអើងជាក់លាក់”⁷⁰⁶។ នៅក្នុងការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* តុលាការ ICTR បានបដិសេធចំពោះការវិភាគអំពីការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា ដែលបានសំអាងលើអំពើល្មើសជាមូលដ្ឋាន⁷⁰⁷។

៤.៥.២.២.ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នានៅក្នុងរឿងក្តីនេះ

៣១៦. យោងតាមសំអាងហេតុខាងក្រោម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងការបកស្រាយ និងការអនុវត្តបច្ចុប្បន្នរបស់តុលាការ ICTY និង ICTR នូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ដែលអាចមានការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃអំពើល្មើសដូចគ្នា។

៣១៧. ចំណុចទីមួយ នៅពេលផ្អែកលើសំអាងហេតុនៃមតិជំទាស់នៅក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានអនុវត្តដោយពុំត្រឹមត្រូវជាសារវន្តលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ“ធាតុផ្សំ

⁷⁰⁵សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nohimana*, កថាខណ្ឌ ១០២៤។

⁷⁰⁶សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nohimana*, កថាខណ្ឌ ១០២៦, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Stakić*, កថាខណ្ឌ ៣៦៤ និង ៣៦៧។

⁷⁰⁷សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nohimana*, កថាខណ្ឌ ១០២៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត”យោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*⁷⁰⁸។ មតិជំទាស់នៅក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* ព្រមទាំងរឿងក្តី *Naletilić* និង *Martinović* ផ្តល់សំអាងហេតុថា បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវតែយល់ថា គ្រាន់តែជា “ទម្រង់មួយ” មានតួនាទី “មិនសំខាន់ដែលបង្កើតឡើងដើម្បីគ្របដណ្តប់លើរាល់អំពើ ដទៃទៀត ដែលអាចជាបទល្មើសមូលដ្ឋាន”⁷⁰⁹។ យោងតាមការយល់បែបនេះ ធាតុផ្សំ សត្យានុម័ត និងធាតុផ្សំអត្តនោម័តនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានកំណត់តាមរយៈអង្គហេតុ។ ដូច្នេះ ការរកឃើញពីអំពើធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញ ចាំបាច់ត្រូវដាក់បញ្ចូលនូវធាតុផ្សំបទល្មើសមូលដ្ឋានទាំងនេះ។ ដូច្នេះ ភាពខុសគ្នា តែមួយគត់រវាងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិដែលស្របបញ្ចូលទៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺស្ថិតនៅត្រង់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ ភស្តុតាងជាក់លាក់ និងបន្ថែមនូវការវិសោធន៍នៅក្នុងធាតុផ្សំអត្តនោម័ត និងការវិសោធន៍ជាក់ ស្តែងនៅក្នុងធាតុផ្សំសត្យានុម័ត។ ក្នុងន័យនេះ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអាចត្រូវបានបកស្រាយថា ជាធាតុផ្សំតាមបរិបទ ឬជាកត្តាចេតនាផ្លូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ប៉ុន្តែ ពុំមែន ជាបទល្មើសមួយដែលមានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា បន្ថែមលើគោលការណ៍ដែលមាននៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រ ពីមុនរបស់តុលាការ ICTY ការយល់ឃើញរបស់អ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួន ក៏បានគាំទ្រចំពោះ ការយល់ឃើញបែបនេះ ឬប្រហាក់ប្រហែលគ្នាចំពោះការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនេះផងដែរ⁷¹⁰។

⁷⁰⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៥។

⁷⁰⁹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Naletilić* និង *Martinović*, មតិជំទាស់ដោយផ្នែកដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Schomburg, កថាខណ្ឌ ៩។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić* និង *Čerkez* មតិជំទាស់រួមគ្នារបស់ចៅក្រម Schomburg និងចៅក្រម Guney, កថាខណ្ឌ ៦។

⁷¹⁰សូមមើលឧទា. ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ M. Cherif Bassiouni ដែលមានចំណងជើងថា “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ”, បោះពុម្ពលើកទីពីរ, Kluwer Law International, ទំព័រ ២៥៩។ “មាត្រា ៦(គ) សំដៅលើ “ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ” និង បញ្ហាចោទលេចឡើងចំពោះករណី ថាតើពាក្យនេះមានបំណងបង្កើតជាបទល្មើសជាក់លាក់មួយផ្សេងទៀតដែរ ឬក៏យ៉ាង ណា ឬក៏ពាក្យនេះមានបំណងបង្ហាញនូវ “សកម្មភាព ឬគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋ”។ នៅក្នុងទស្សនៈរបស់អ្នកនិពន្ធ ពាក្យនេះមានបំណងដោយសមហេតុផលសំដៅលើ “សកម្មភាព ឬគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋ” ហេតុដូច្នេះពាក្យនេះត្រូវ

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា ការយល់ឃើញនេះពុំមែន ជាការទទួលស្គាល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជានិយមន័យនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែលមានជាធរមាននៅក្នុងអំឡុងពេលពាក់ព័ន្ធនឹងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ថា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសជាក់លាក់ និងដាច់ ដោយឡែកមួយ⁷¹¹ ហើយការប្រៀបធៀបដោយយោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* គួរតែបានធ្វើឡើងដោយគោរពទៅតាមនិយមន័យជាក់ស្តែងដែលបានអនុវត្ត ប៉ុន្តែ មិនគោរពទៅតាមការបកស្រាយពីអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញថា គ្រាន់តែជា“ទម្រង់មួយ”ប៉ុណ្ណោះ នោះទេ។

៣១៨. ដូចអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់រួចមកហើយ⁷¹² នៅពេលធ្វើការប្រៀបធៀប បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ជាមួយនឹងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ តាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* លក្ខខណ្ឌតម្រូវចំពោះ“ធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែក ជាសត្យានុម័ត” សម្រាប់ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា មានន័យថា ធាតុផ្សំនៅក្នុង និយមន័យនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ត្រូវទាមទារឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលពុំមាននៅក្នុង ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងផ្ទុយមក វិញ⁷¹³។ ត្រង់ចំណុចនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានអនុវត្តដោយពុំត្រឹមត្រូវតាម លក្ខខណ្ឌតម្រូវ “ឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលពុំមាននៅក្នុងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផ្សេងទៀត” សម្រាប់ធាតុផ្សំ ដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័ត⁷¹⁴ ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបានធ្វើ

បកស្រាយបន្ថែមលើពិពាក្យ “ការរើសអើង” (...) ។ ក៏ប៉ុន្តែករណីនេះពុំមែនមិនឱ្យពិចារណា“ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ”ជាបទ ឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់ដោយឡែកមួយនោះទេ ដែលខ្លឹមសារបទឧក្រិដ្ឋក្នុងរឿងក្តីនេះត្រូវកំណត់ជាមួយនឹងកម្រិតដ៏ជាក់លាក់មួយ ចំនួនដើម្បីបំពេញ“គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព”។ *សូមមើលផងដែរ*ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ M. Cherif Bassiouni ដែល មានចំណងជើងថា *ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ*, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ, ទំព័រ ៣២៧។

⁷¹¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៧៦ ដល់ ៣៨០។

⁷¹²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦០។

⁷¹³សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៤១២ ដល់ ៤១៣។

⁷¹⁴សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៤១២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការញែកឱ្យដាច់ពីគ្នារវាងអង្គហេតុដែលមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ជាមួយនឹងអង្គហេតុដែល ទាមទារឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីធាតុផ្សំនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋាន ដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលចំណុចនេះ គឺជាចំណុចសំខាន់ក្នុងការ យល់ដឹងអំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*។

៣១៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការប្រៀបធៀប តាមរយៈឧទាហរណ៍រវាងធាតុផ្សំនៃអំពើ ធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជាមួយនឹងអំពើសម្លាប់រង្គាលនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជា បទល្មើសមួយ ក្នុងចំណោមបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានតុលាការរកឃើញថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ។ ដូចបានលើកឡើងពីមុនមកនៅក្នុងសាលដីកានេះ អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជា៖

- (១) នៅពេលពិចារណាតាមបរិបទ និងអំពីអានុភាពត្រួតគ្នា អំពើសកម្ម ឬអកម្មដែល (...)
 រើសអើងជាក់ស្តែង ដែលមានភាពធ្ងន់ធ្ងរ ឬស្ថានទម្ងន់ស្មើគ្នាទៅនឹងបទល្មើស មូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការដក ហូត ឬរំលោភលើសិទ្ធិជាសារវន្តដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សន្ធិសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀម ទម្លាប់អន្តរជាតិ (*ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត*)។ និង
- (២) ការប្រព្រឹត្តអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដែលមានចេតនារើសអើសដោយមូលហេតុ នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា (*ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត*)។

៣២០. ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា អំពើសម្លាប់រង្គាល គឺជា៖

- (១) “អំពើសកម្ម អំពើអកម្ម ឬការដាក់បញ្ចូលគ្នានៃអំពើទាំងពីរ ដែលនាំឱ្យមាន ការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ (*ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត*)”⁷¹⁵។ និង

⁷¹⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៣៤, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blagojević និង Jokic*, កថាខណ្ឌ ៥៧២។ រឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញាទល់នឹង Seromba*, ICTR-01-66-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៨, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Seromba*”), កថាខណ្ឌ ១៨៩។

(២) “ចេតនាក្នុងការសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ឬបង្ករបួសលើរូបកាយធ្ងន់ធ្ងរ ឬបង្កើតលក្ខខណ្ឌនៃការរស់នៅដែលនាំឱ្យមានការស្លាប់ ដោយមានការដឹងជាមុនដោយសមហេតុផលថា អំពើសកម្ម ឬ អកម្មនោះ អាចបង្កឱ្យបាត់បង់ជីវិតមនុស្សច្រើន (ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត)⁷¹⁶។

៣២១. ពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ទោះបីភស្តុតាងបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទបានបង្កឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សជាច្រើន ឬធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើសម្លាប់រង្គាល មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបំពេញផ្នែកខ្លះនៃធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញក៏ដោយ ក៏ការបង្ហាញភស្តុតាងនៃអង្គហេតុនោះ ពុំមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវឡើយ។ នៅតែមានលទ្ធភាពបង្ហាញភស្តុតាងថា មានការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ប្រសិនបើអំពើសកម្ម ឬអកម្មនោះបណ្តាលឱ្យមានការស្លាប់បាត់បង់ជីវិតជាក់ស្តែងនោះ។ ជាការពិត ប្រសិនបើ ចារីបានប្រព្រឹត្តអំពើមួយដែលជនរងគ្រោះទាំងឡាយបានទទួលរងត្រឹមតែរបួសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរប៉ុណ្ណោះ នោះជនជាប់ចោទពុំអាចត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបទសម្លាប់រង្គាលឡើយ ដោយហេតុថាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ពុំត្រូវបានបំពេញ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលសន្មតថា រាល់ទិដ្ឋភាពផ្សេងទៀតនៃការកំណត់និយមន័យនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញត្រូវបានបំពេញ ជនជាប់ចោទនៅតែអាចមានពិរុទ្ធភាពបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយហេតុថា ការបង្ករបួសស្នាមបានបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ពោលគឺអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ត្រូវមានភាពធ្ងន់ធ្ងរ ឬស្ថានទម្ងន់ស្មើគ្នាទៅនឹងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការដកហូត ឬរំលោភលើសិទ្ធិជាសារវន្ត។ ហេតុដូច្នោះ ការបង្ហាញភស្តុតាងដែលថា មនុស្សជាច្រើនត្រូវបានសម្លាប់នោះនឹងមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ អាចបំពេញធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញបានមួយផ្នែក។ ក៏ប៉ុន្តែ ពុំមានភាពចាំបាច់ក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងបែបនេះឡើយ។

⁷¹⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកថាខណ្ឌ ៣៣៨ ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Bagosora, កថាខណ្ឌ ២១៩១។ ការកំណត់និយមន័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើអំពើសម្លាប់រង្គាលដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនមាននៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទេ។ ហេតុដូច្នោះ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ពុំពិនិត្យមើលឡើងវិញ ថាតើនិយមន័យនេះត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ដែរ ឬ យ៉ាងណានោះឡើយ។

៣២២. ផ្ទុយមកវិញ ការសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំជាក់ស្តែង គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលទាមទារឱ្យបំពេញនៅក្នុងធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃបទសម្លាប់រង្គាល ពោលគឺ អំពើសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំនេះ គឺជាធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តដោយយោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ដែលទាមទារឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាងនៃអង្គហេតុមួយ ដែលពុំមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ ទោះបីជាការបង្ហាញភស្តុតាងនៃអំពើសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ បានបំពេញធាតុផ្សំសត្យានុម័តសម្រាប់បទសម្លាប់រង្គាលក៏ដោយ ក៏ការបង្ហាញភស្តុតាងបែបនេះ ពុំមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបំពេញធាតុផ្សំសត្យានុម័តចំពោះបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឡើយ ប្រសិនបើការសម្លាប់នោះមិនបង្កើតបានជាការរើសអើងជាក់ស្តែងនោះទេ។ ដូច្នេះ ធាតុផ្សំសត្យានុម័តសម្រាប់បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ក៏មានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័ត ដែលទាមទារឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាងនៃអង្គហេតុ ដែលពុំមានសម្រាប់បទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជា អំពើសម្លាប់រង្គាលជាដើម។

៣២៣. ម្យ៉ាងវិញទៀត ឧទាហរណ៍នៃធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តនេះ ពុំកម្រិតត្រឹមការពិនិត្យពិចារណាតែធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញប៉ុណ្ណោះទេ។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវធាតុផ្សំអត្តនោម័តនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែលមានចេតនាគិតទុកជាមុនដោយជាក់លាក់ក្នុងការរើសអើងដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា មានធាតុផ្សំ ដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័ត ពីធាតុផ្សំអត្តនោម័តនៃបទសម្លាប់រង្គាល ដែលមានចេតនា សម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ឬបង្ករបួសខាងរូបកាយយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ឬបង្កើតលក្ខខណ្ឌនៃការរស់នៅដែលបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្ស ដោយបានដឹងជាមុនដោយសមហេតុផលថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះ នឹងអាចបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សមានចំនួនដ៏ច្រើន។ បន្ថែមលើឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ ដែលបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទសម្លាប់រង្គាល ត្រូវបានផ្អែកលើអំពើដូចគ្នា ចារីដែលប្រព្រឹត្តអំពើសកម្ម ឬអកម្មលើក្រុមគោលដៅណាមួយ ដោយមូលហេតុនយោបាយ ដោយមានចេតនាគិតទុកជាមុនក្នុងការបង្ករបួសខាងរូបកាយ យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ឬបង្កើតលក្ខខណ្ឌនៃការរស់នៅដែលបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ជីវិតមនុស្ស ប៉ុន្តែពុំបានដឹងដោយសម

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហេតុផល ថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះ នឹងអាចបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ជីវិត មនុស្សមានចំនួន ដ៏ច្រើន ដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ ករណីនេះគ្មានភស្តុតាងបង្ហាញពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើ សម្លាប់រង្គាលនោះទេ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្ថានភាពបែបនេះ នៅតែបំពេញបាននូវ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត*នៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដដែល។ ហេតុដូច្នេះ ការដឹងដោយ សមហេតុផលថា អំពើសកម្ម ឬអកម្ម នឹងបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ជីវិតមនុស្សមានចំនួនដ៏ច្រើន គឺជាអង្គហេតុមួយ ដែលត្រូវតែមានភស្តុតាងបង្ហាញថា អង្គហេតុនេះមិនតម្រូវឱ្យមាន សម្រាប់អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលធ្វើឱ្យ *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត*នៃបទសម្លាប់រង្គាល មានធាតុផ្សំ ដាច់ដោយឡែកមួយជាសត្យានុម័ត។ ផ្ទុយមកវិញ ក្នុងករណីដែលការដឹងជាមុនដោយសម ហេតុផលត្រូវបានបង្ហាញ ប៉ុន្តែ ចេតនាវើសអើងជាក់លាក់ពុំត្រូវបានបង្ហាញ នោះលក្ខខណ្ឌ តម្រូវនៃ *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត*សម្រាប់បទសម្លាប់រង្គាលត្រូវបានបំពេញ ប៉ុន្តែ *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត* សម្រាប់បទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពុំត្រូវបានបំពេញឡើយ។ ហេតុដូច្នេះ ភស្តុតាងនៃចេតនាវើសអើង ជាក់លាក់ដែលតម្រូវឱ្យមានបានធ្វើឱ្យ *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត*នៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ មានធាតុផ្សំ ដាច់ដោយឡែកមួយជាសត្យានុម័ត យ៉ាងពិតប្រាកដផងដែរ។

៣២៤. ចំណុចទីពីរ នៅពេលយកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* មកអនុវត្ត អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង មានកំហុសក្នុងការពិចារណាដែលបានផ្តោតទៅលើតែកាលៈទេសៈអង្គហេតុនៃ អំពើល្មើស ជាជាងការផ្តោតទៅលើធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់ចំពោះបទល្មើសមូលដ្ឋាននីមួយៗនៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវតាមលក្ខណៈ វិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នោះ។ ទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា ខ្លួនត្រូវពិនិត្យពិចារណា នៅក្នុងការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនអំពី“ធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់នៃបទល្មើស នីមួយៗដែលអាចជាកម្មវត្ថុនៃការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា ជាជាងត្រូវពិនិត្យពិចារណាពី អង្គហេតុនៃបទល្មើសមូលដ្ឋាននោះ”⁷¹⁷ក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅតែបន្ត ពិនិត្យពិចារណាពីអង្គហេតុនៃបទល្មើសមូលដ្ឋានទាំងនោះ នៅពេលខ្លួនពិចារណាអំពីការ សម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នា ដោយបានសន្និដ្ឋានថា៖

⁷¹⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦១

ទោះបីជាធាតុផ្សំនៃបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀត អាចមានលក្ខណៈខុសគ្នានៅពេលពិចារណាតាមបែបអរូបិយ ក៏ដោយ យោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* ក៏បញ្ហា ថា តើមានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត ដែរ ឬយ៉ាងណា ពោលគឺ ថា តើបទល្មើសមូលដ្ឋាននីមួយៗមានធាតុផ្សំដែលតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងនៃអង្គហេតុ ដែលមិនតម្រូវសម្រាប់បទល្មើសផ្សេងទៀត ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ឧទាហរណ៍ នៅពេលបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ មានមូលដ្ឋានលើអំពើធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ ហើយមានភស្តុតាងបង្ហាញពីបទចោទនេះ នោះអយ្យការមិនចាំបាច់មានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីអង្គហេតុបន្ថែមណាមួយក្នុងការធានាការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ ឡើយ។ ភស្តុតាងដែលថា ជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ តាមរយៈអំពើធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ ចាំបាច់ត្រូវរួមបញ្ចូលនូវភស្តុតាងនៃអំពើធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើអមនុស្សធម៌ រួចទៅហើយ។ បទល្មើសទាំងនេះត្រូវបានស្រូបបញ្ចូលទៅក្នុងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែល មានលក្ខណៈជាក់លាក់ជាង⁷¹⁸។

៣២៥. ជាថ្មីម្តងទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនយល់ស្របជាមួយនឹងការយល់ឃើញខាងលើរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ។ ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ខ្លួនមិនពិចារណាអំពីធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់ និងភស្តុតាងនៃអង្គហេតុដែលតម្រូវឱ្យមានចំពោះធាតុផ្សំទាំងនេះ ដែលជាភស្តុតាងគាំទ្រអំពើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់បទធ្វើមនុស្សឃាត ឬបទអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា ពុំចាំបាច់បង្ហាញពីអំពើបន្ថែមទៀត ដើម្បីអាចសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទល្មើសមូលដ្ឋានទាំងនោះឡើយ⁷¹⁹។ ក៏ប៉ុន្តែ ជាការពិត ធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់“អរូបិយ” និងភស្តុតាងនៃអង្គហេតុដែលតម្រូវឱ្យមានចំពោះធាតុផ្សំទាំងនេះ ត្រូវយកមកធ្វើការប្រៀបធៀបនៅពេលវិភាគ

⁷¹⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៥ (សម្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

⁷¹⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៥។

អំពីការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា ជាជាងយកកាលៈទេសៈនៃអង្គហេតុជុំវិញអំពើមូលដ្ឋាន
មកវិភាគវិញ⁷²⁰។

៣២៦. ទោះបីជា ធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់ទាំងនេះ ទំនងជាមានអត្ថិភាពជាអរូបិយក៏ដោយ ក៏ធាតុផ្សំទាំងនេះ
ពិតជាបង្កើតបាននូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវដាច់ដោយឡែកពិតប្រាកដ ដើម្បីឱ្យអយ្យការធ្វើការបង្ហាញ
ភស្តុតាងចំពោះបទល្មើសមូលដ្ឋាននីមួយៗដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។ នៅពេលបន្តលើកឡើងនូវ
ឧទាហរណ៍ខាងលើចំពោះអំពើសម្លាប់រង្គាល និងអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អយ្យការត្រូវបង្ហាញឱ្យ
ឃើញថា មានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សមានចំនួនដ៏ច្រើនពិតប្រាកដ ដែលជាលទ្ធផលនៃអំពើ
សម្លាប់រង្គាលរបស់ជនជាប់ចោទ។ ក៏ប៉ុន្តែ ចំពោះអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អយ្យការត្រូវបង្ហាញ
ថា អំពើនេះ បានរំលោភបំពានលើសិទ្ធិជាសារវន្ត និងមានការរើសអើងជាក់ស្តែង។ នៅក្នុង
ឧទាហរណ៍នេះ អំពើជាមូលដ្ឋាននេះ គឺជាអំពើដូចគ្នា ពោលគឺ ជនជាប់ចោទបានសម្លាប់
មនុស្សមានចំនួនដ៏ច្រើនដែលនៅក្នុងក្រុមគោលដៅ។ ក៏ប៉ុន្តែ ធាតុផ្សំផ្លូវច្បាប់ដែលមាន
លក្ខណៈដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តទាំងនេះ តម្រូវឱ្យអយ្យការបង្ហាញភស្តុតាងនៃអង្គ
ហេតុខុសៗគ្នា។ ដូច្នេះ ជាការពុំសមស្របនោះទេដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការ
វិភាគរបស់ខ្លួនទៅលើការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា បានផ្ដោតទៅលើអំពើជាមូលដ្ឋាននៅ
ក្នុងបទចោទ ជាជាងផ្ដោតទៅលើភស្តុតាងនៃអង្គហេតុដែលតម្រូវឱ្យមាន សម្រាប់ធាតុផ្សំផ្លូវ
ច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីគ្នាទាំងនេះ។ ក្រោយពីបានទទួលស្គាល់ថា អំពើធ្វើ
ទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាបទល្មើសមូលដ្ឋានដាច់ដោយឡែកមួយនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ
ដោយសារ *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* និង *ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត* ដាច់ដោយឡែករបស់វាដែលមាន
លក្ខណៈខុសពីបទល្មើស ដែលទាមទារឱ្យមានធាតុផ្សំតាមបរិបទ ឬគ្រាន់តែ“ជាទម្រង់”
ប៉ុណ្ណោះ ទាំងនេះជាការពុំសមហេតុផលនោះទេ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបាន
សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នាពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ក៏ដូចជាពីបទល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅ
ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលបានចោទប្រកាន់ យោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងក្តី
Čelebići ។

⁷²⁰ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kordić និង Čerkez*, កថាខណ្ឌ ១០៤០។

៣២៧. ចំណុចចុងក្រោយ ការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាលើជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនោះ ពិតជាមិនប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទនោះទេ។ ចំណុចទីមួយ ភាពអាម៉ាសរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសង្គម ពិតជាពុំកើតមានដោយសារការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពត្រួតគ្នាពីបទធ្វើមនុស្សឃាត បទសម្លាប់រង្គាល បទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ បទដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង បទធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត បន្ថែមទៅលើបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ឡើយ ដោយហេតុថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទត្រូវទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌលើបទល្មើសទាំងនោះរួចហើយ⁷²¹។ ជាទូទៅ ទោះបីភាពអាម៉ាសនៅក្នុងសង្គម ដែលអាចកើតមានដោយសារការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសមួយដែលអាចលើសពីភាពអាម៉ាស ដោយសារការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌក៏ដោយ ក៏ស្ថានទម្ងន់នៃអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងនៃអំពើនេះលើប្រទេសកម្ពុជា ពុំអាចចាត់ទុកថា ជនជាប់ចោទបានទទួលភាពអាម៉ាសបន្ថែមដោយសារការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពជាផ្លូវការនេះឡើយ។

៣២៨. ចំណុចទីពីរ ជាទំនៀមទម្លាប់ ហានិភ័យដែលកើតមានដល់ជនជាប់ចោទ គឺកើតចេញពីលទ្ធភាពដែលថា យុត្តាធិការជាតិដែលអនុវត្តទោស នឹងសម្រេចអំពីឱកាសក្នុងការទទួលបានការដោះលែងមុនពេលកំណត់ដោយអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ ដោយផ្អែកមួយផ្នែកលើចំនួននៃការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាព ពោលគឺ នៅពេលណាដែលមានការសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពពីបទល្មើសកាន់តែច្រើន ឱកាសក្នុងការទទួលបានការដោះលែងមុនពេលកំណត់នឹងមានកាន់តែតិចទៅ⁷²²។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងបរិបទ អ.វ.ត.ក ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បញ្ហាជាក់លាក់នៃសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការដោះលែង មុនពេលកំណត់មានចែងនៅក្នុងច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា⁷²³។

⁷²¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៧។
⁷²²សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, មតិជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Hunt និង Bennouna, កថាខណ្ឌ ២៣។
⁷²³មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយអនុលោមតាមច្បាប់នេះ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការដោះលែងមុនពេលកំណត់ត្រូវបានសម្រេចតាមរយៈការពិនិត្យមើលរយៈពេលនៃទោសវ្យាមមួយដែលត្រូវបានប្រកាស មិនមែនតាមរយៈបទល្មើសច្រើនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ត្រួតគ្នានោះទេ⁷²⁴។ ដូច្នោះ ក្របខណ្ឌគតិយុត្តជាធរមាន មានការការពារក្នុងការលុបបំបាត់ហានិភ័យណាមួយដែលថា ការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នានឹងមានផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានចំពោះលទ្ធភាព ក្នុងការទទួលបានការដោះលែងមុនពេលកំណត់។

៣២៩. ជាចុងក្រោយ ជនជាប់ចោទពុំប្រឈមនឹងហានិភ័យដោយសារបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ស្តីពីជនល្មើសមិនរាងចាល ឬហានិភ័យដោយសារការបង្កើនទម្ងន់ទោស នៅពេលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពេលក្រោយមកនោះទេ ដោយហេតុថា ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចចាត់ទុកការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារមុនៗពីបទល្មើសនានាអនុលោមតាមយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនថា ជាកត្តាស្ថានទម្ងន់នៅពេលប្រកាសទោសក៏ដោយ⁷²⁵ ក៏យោងតាមកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តីនេះពុំអាចមានហានិភ័យណាមួយដែលថា ជនជាប់ចោទនឹងត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារពីបទល្មើសដែលកើតមានជាហូរហែនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឬទឹកផ្លូវផ្សេងទៀតក្រោយពីការអនុវត្តទោសបច្ចុប្បន្នរបស់ខ្លួនរួចហើយនោះទេ។

៣៣០. ក៏ប៉ុន្តែ ទោះបីជាការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារត្រួតគ្នា នឹងមិនប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក៏ដោយ ក៏ការដែលពុំបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទ បានធ្វើ

⁷²⁴មាត្រា ៥១២ និង ៥១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ចែងថា គ្រប់ទណ្ឌិតដែលត្រូវទទួលទោសពន្ធនាគារមួយ ឬច្រើន អាចត្រូវបានដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ ប្រសិនបើ(ក)ទណ្ឌិតនេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញថាខ្លួនមានគំនិតមារយាទល្អក្នុងរយៈពេលជាប់ឃុំ និង (ខ)មានសម្បទា ដែលអាចបញ្ចូលខ្លួនទៅក្នុងសង្គមវិញបាន។ (គ)លក្ខខណ្ឌទាក់ទងនឹងថិរវេលានៃទោសដែលទណ្ឌិតត្រូវបានទទួលរួចរាល់ហើយ)។ មាត្រា ១៣៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ ចែងថា (“កាលបើនៅក្នុងពេលចោទប្រកាន់តែមួយជនជាប់ចោទត្រូវបានគេរកឃើញថាមាន ពន្ធពីបទល្មើសច្រើនទោសនីមួយៗអាចត្រូវប្រកាសឡើង។ ប៉ុន្តែ កាលបើទោសត្រូវទទួលបានច្រើន ហើយ មានប្រភេទដូចគ្នាគុណការត្រូវប្រកាសទោសតែមួយនៃប្រភេទនេះ នៅក្នុងព្រំដែននៃអតិបរមាស្របច្បាប់ដែលខ្ពស់ជាងគេ”)។

⁷²⁵សាលាក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៨៣, ដកស្រង់ចេញពីលក្ខន្តិកៈស្តីពីនីតិវិធីប និងភស្តុតាងរបស់ដែលចុះហត្ថលេខា និងចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០២ (“ICCRPE”), វិធាន ១៤៥(២)(ខ)។

ឱ្យប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍សង្គម នៅក្នុងការបង្ហាញអំពី“ពិរុទ្ធភាពទាំងអស់របស់ជនជាប់
ចោទណាមួយ ឬនៅក្នុងការផ្តល់នូវរូបភាពពេញលេញមួយដែលបង្ហាញពីអំពើល្មើសរបស់ជន
ជាប់ចោទរូបនេះ”⁷²⁶។ នៅពេលពិចារណាអំពីបទចោទប្រកាន់ទាំងអស់ដែលមាននៅក្នុង
ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទ
ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពតែពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើជនជាប់ចោទ ពុំ
បានផ្តល់នូវរូបភាពឱ្យបានពេញលេញ និងច្បាស់លាស់ ចំពោះភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើល្មើសរបស់
ជនជាប់ចោទនោះឡើយ ដោយហេតុថា អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអាចរួមបញ្ចូលនូវកម្រិតខុសៗ
គ្នានៃអំពើឧក្រិដ្ឋ។ និយមន័យដ៏ទូលាយមួយនៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អាចអនុញ្ញាតឱ្យមានការ
កំណត់អំពើជាច្រើនថា ជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលមានន័យថា ទោះបីជា អំពើគួរស្តាប់ខ្លឹម
ទាំងឡាយអាចបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញក៏ដោយ ក៏ការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិជា
សារវន្តដែលមិនសូវជាធ្ងន់ធ្ងរ ក៏អាចបង្កើតបានជាអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដូចគ្នានេះដែរ ដរាប
ណាអំពើរំលោភបំពានទាំងនេះ មានភាពធ្ងន់ធ្ងរស្មើគ្នាទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅ
ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលពិចារណាទៅតាមបរិបទ និងនៅពេលពិចារណា
អំពីការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពត្រួតគ្នា។ ផលប៉ះពាល់ដែលកើតមាននេះ គឺថា ការសម្រេចដាក់
ពិរុទ្ធភាពពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អាចផ្អែកលើអំពើដកហូតសិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ ឬអាច
ផ្អែកលើអំពើដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរដូចគ្នាទៅនឹងអំពើសម្លាប់រង្គាលជាដើម។

៣៣១. នៅត្រង់ចំណុចនេះ ជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ
ចំពោះអំពើធ្ងន់ធ្ងរបំផុតមួយចំនួន ក្នុងចំណោមអំពើល្មើសមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម
ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចជា អំពើមនុស្សឃាត អំពើសម្លាប់រង្គាល អំពើធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ
អំពើដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង អំពើធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត។ ក៏ប៉ុន្តែ ការ
សម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពបច្ចុប្បន្នលើជនជាប់ចោទ គ្រាន់តែផ្តុះបញ្ចាំងពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ
ប៉ុណ្ណោះ។ ទោះបីជា ការស្រូបបញ្ចូលគ្នា ដែលជាគោលការណ៍ច្បាប់ បង្ហាញពិរុទ្ធភាពនៃ

⁷²⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦០, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kumarac, កថាខណ្ឌ
១៦៩។

អំពើល្មើសក៏ដោយ ក៏ភាពខុសគ្នានៃបទល្មើសតាមផ្លូវច្បាប់នេះ ពុំមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ ការស្របបញ្ចូលបទល្មើសមូលដ្ឋានទាំងអស់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ទៅក្នុងការសម្រេច ដាក់ពន្ធនាគារតែពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយពុំបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារនោះ គឺជាការ សម្រេចពុំបានដោះស្រាយឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ពីព្យសនកម្មចំពោះផលប្រយោជន៍នីមួយៗនៅក្នុង សង្គម ដែលមានបញ្ញត្តិការពារដែលបញ្ញត្តិទាំងនេះបានចែងពីបទឧក្រិដ្ឋខុសគ្នានៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

៣៣២. សរុបមក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការអនុវត្តដីត្រីមត្រូវនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* នាំទៅដល់ការសន្និដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទគប្បីត្រូវបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ ភាពត្រួតត្រាពីបទសម្លាប់រង្គាល (រួមបញ្ចូលអំពើមនុស្សឃាត) បទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ បទ ដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង បទធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត និងបទធ្វើទុក្ខបុក ម្នេញ ដោយហេតុថា បទល្មើសនីមួយៗដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ មានធាតុផ្សំដាច់ដោយ ឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត ដែលពុំមាននៅក្នុងបទល្មើសផ្សេងទៀតឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលបានបង្ហាញខាងលើរួចហើយ អំពីធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត ដែលបានរកឃើញនៅក្នុងបទសម្លាប់រង្គាល និងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ចំពោះអំពើសម្លាប់ រង្គាល និងអំពើមនុស្សឃាត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា អំពើសម្លាប់រង្គាល គឺជា៖

- (១) អំពើសកម្ម អកម្ម ឬការរួមបញ្ចូលគ្នានៃអំពើទាំងពីរនេះដែលនាំឱ្យមានការបាត់ បង់ជីវិតមនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ⁷²⁷ (ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត)។ និង
- (២) “ចេតនាក្នុងការសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ឬបង្ករបួសលើរូបរាងកាយ ផ្លូវផ្លូវ ឬបង្កើតលក្ខខណ្ឌនៃការរស់នៅដែលនាំឱ្យមានការស្លាប់ដោយយល់ដឹងដោយ

⁷²⁷ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកថាខណ្ឌ ៣៣៤, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blagojević និង Jokić*, កថាខណ្ឌ ៥៧២។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Seromba*, កថាខណ្ឌ ១៨៩។

សមហេតុផលថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មនោះមុខជាបង្កឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្ស
មានចំនួនដ៏ច្រើន”(ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត)⁷²⁸ ។

៣៣៣. ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកំណត់និយមន័យនៃអំពើធ្វើមនុស្សឃាតថាជា៖

(១) អំពើសកម្ម ឬ អកម្ម ដែលបណ្តាលឱ្យជនរងគ្រោះស្លាប់ (ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត)⁷²⁹។
និង

(២) “ចេតនាសម្លាប់ ឬបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មលើរូបរាងកាយគូនគ្នា ដោយយល់ដឹង
ដោយសមហេតុផលថា អំពើសកម្ម ឬ អកម្មនោះមុខជាបង្កឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិត
មនុស្ស”⁷³⁰ (ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត)។

៣៣៤. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របថា យោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងរឿងក្តី
Čelebići អំពើសម្លាប់រង្គាលនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជាបទល្មើសជាក់
លាក់មួយផងនោះ បានស្របបញ្ចូលអំពើធ្វើមនុស្សឃាតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ
ដូចគ្នា⁷³¹។ បទល្មើសទាំងពីរនេះមានធាតុផ្សំសត្យានុម័ត និងធាតុផ្សំអត្តនោម័តដូចគ្នា លើក
លែងតែអំពើសម្លាប់រង្គាល ដែលមានលក្ខណៈព្រៃប្រែប្រួលបន្ថែម គឺអំពើសម្លាប់ក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ
ដែលធ្វើឱ្យអំពើសម្លាប់រង្គាលនេះ មានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកជាសត្យានុម័តពីអំពើធ្វើមនុស្ស
ឃាត⁷³²។

⁷²⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៣៨, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Bagosora*, កថាខណ្ឌ
២១៩១។

⁷²⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៣១។

⁷³⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៣៣, ដកស្រង់ចេញពីសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blagojević និង Jokić*,
កថាខណ្ឌ ៥៥៦។ និយមន័យដែលកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការសម្លាប់រង្គាលដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង
មនុស្សជាតិ ពុំនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ ហេតុដូច្នោះ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ អង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូលពុំពិនិត្យមើលឡើងវិញថាតើនិយមន័យនេះត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ។

⁷³¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៦។

⁷³²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៦។

៣៣៥. ពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋទាំងបួន ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្របបញ្ចូលទៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយបទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗនេះ សុទ្ធតែមានធាតុផ្សំដាច់ដោយឡែកពីគ្នាជាសត្យានុម័ត ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ដូច្នេះ ការសម្រេចដាក់ពិន័យទោសពន្ធនាគារបទល្មើសទាំងប្រាំ ទើប ជាការត្រឹមត្រូវ។ ក្នុងចំណោមបទឧក្រិដ្ឋទាំងបួន មិនមានបទឧក្រិដ្ឋណាមួយតម្រូវឱ្យមានការបង្ហាញអំពីចេតនាវេសអើងជាក់លាក់ដែលជាធាតុផ្សំចាំបាច់ ដូចមាននៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ⁷³³។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ យ៉ាងហោចណាស់ ក៏មានធាតុផ្សំមួយនៃ *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* នៃបទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗក្នុងចំណោមបទឧក្រិដ្ឋទាំងបួន ខ្ពស់ជាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវអប្បបរមានៃ “អំពើសកម្ម ឬអាកម្មដែល... វេសអើងជាក់ស្តែង ហើយដែលបដិសេធសិទ្ធិជាសារវន្ត ឬរំលោភបំពានសិទ្ធិជាសារវន្ត” ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ *ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត* តម្រូវគត់នៃអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁷³⁴។ ដូច្នេះ ជាការសមស្របដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន័យទោសពន្ធនាគារបទឧក្រិដ្ឋទាំងបួន រួមទាំងបទសម្លាប់រង្គាល បទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ បទដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងបទធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត។

៤. ប. ៣. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៣៣៦. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលយកទង្វើករណីទីពីរត្រង់ផ្នែកនេះនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ក្នុងការស្របបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋាន

⁷³³ ផ្នែកនានាខាងលើចែងអំពីនិយមន័យដែលកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ *សូមមើលផងដែរ* ក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤៧ (ចែងអំពីនិយមន័យដែលកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង) និងកថាខណ្ឌ ៣៦៧ ដល់ ៣៧១ (បញ្ជាក់អំពីនិយមន័យដែលកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចំពោះអំពើមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត)។ ការកំណត់និយមន័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងអំពើមនុស្សធម៌ដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនបានលើកឡើងចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឡើយ។ ដូច្នេះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មិនតម្រូវឱ្យពិនិត្យឡើងវិញថា តើការកំណត់និយមន័យទាំងនេះត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ដែរឬយ៉ាងណាឡើយ។

⁷³⁴ *សូមមើល* ផ្នែកមុននៅក្នុងសាលដីកានេះស្តីពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញ ហួសពីវិមតិសង្ស័យ ទៅក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបង្គាប់ថា បន្ថែមពីលើការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារលើជនជាប់ចោទ ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារដាច់ដោយឡែកផ្សេងទៀតផងដែរលើជនជាប់ ចោទពីបទសម្លាប់រង្គាល (ដោយរួមទាំងបទធ្វើមនុស្សឃាត) បទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ បទ ដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង បទធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត⁷³⁵។

⁷³⁵ចំពោះការបង្គាប់បែបនោះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា តុលាការបានអនុវត្តដោយអនុលោមតាមវិធាន ១១០(៤) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុងនៅពេលកែប្រែផ្នែកសម្រេចសេចក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ពីព្រោះអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងមិនបានឱ្យជនជាប់ចោទរួចផុតពីការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសទាំងនេះនោះទេ។ បន្ថែមពីលើនេះអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថាការបញ្ជូលការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារជាផ្លូវការនៅទីនេះ គឺអនុលោមតាមវិធាន ១១០(២) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង និងមាត្រា ៤០១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ដែលតុលាការខ្លួនឯង អាច កែប្រែបទចោទ ដោយមិនត្រូវបន្ថែមធាតុផ្សំថ្មីនៃបទល្មើសណាមួយដែលមិនបានដាក់ជូននៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដើម្បី សម្រេចនោះទេ។

**៥. កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងការប្រកាសទោស (ទង្វើករណី ទី ២ នៃ
 បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី និងទង្វើករណី ទី ១
 នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា)**

៥.ក. ទង្វើករណី ទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី

៣៣៧. ជាបឋម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ទង្វើករណីទីពីរនៃបណ្តឹងសាទុក្ខ
 របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ បាន
 លើកឡើងពី “កំហុសឆ្គងទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារសរុបរួមមានកំណត់ ៣៥
 ឆ្នាំ”⁷³⁶។ អំណះអំណាងដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងទង្វើករណីទីពីរនេះ គឺដើម្បី“បញ្ជាក់អំពី
 កំហុសអង្គច្បាប់ដែលនាំឱ្យមោឃៈ”ការប្រកាសទោសនេះ⁷³⁷ ហាក់ដូចជាទាក់ទិនដោយផ្ទាល់
 ជាមួយទង្វើករណីទីមួយនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ស្តីពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល។
 ឧទាហរណ៍ មេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានលើកឡើងនៅក្នុងសារណារបស់ខ្លួនស្តី
 ពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលនូវកត្តាស្ថានសម្រាលទោសមានដូចជា “ហ៊ានពិតប្រាកដរបស់ជន
 ជាប់ចោទក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”⁷³⁸ និង“ភាពជាក់ស្តែងដែលថា ជនជាប់
 ចោទបានសហការយ៉ាងពេញលេញជាមួយអង្គជំនុំជម្រះ”⁷³⁹។ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់
 មេធាវីការពារក្តីក៏បានផ្តោតផងដែរ ទៅលើយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលនៅក្នុងផ្នែកដែលបានលើក
 ឡើងពី “ទង្វើករណី ទី ២៖ កំហុសឆ្គងទាក់ទងនឹងការសម្រេចពីពិរុទ្ធភាព និងការផ្តន្ទា
 ទោស”⁷⁴⁰។

⁷³⁶សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, ចំណងជើងពាក់ព័ន្ធនឹង កថាខណ្ឌ ៨ ដល់ ៩។
⁷³⁷វិធាន ១០៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
⁷³⁸សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, ថាខណ្ឌ ៨។
⁷³⁹សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, ថាខណ្ឌ ៨។
⁷⁴⁰ការផ្តោតនេះស្របគ្នាទៅនឹងយុទ្ធសាស្ត្ររបស់មេធាវីការពារក្តីដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់។
 ប្រតិចារិក ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1, ទំព័រ ១១ បន្ទាត់ (១៥ ដល់ ១៧)។ ប្រតិចារិក

៣៣៨. ផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ផ្លូវច្បាប់របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងចេតនាដែលបានសន្មតទុកជាមុននៅ ក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលពិចារណាថា មេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា នៅក្នុងការប្រកាសទោស អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងខកខានក្នុងការពិចារណាអំពីតួនាទីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នៅក្នុងឋានានុក្រមនៃ របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ^{៧៤១} និងភាពគ្មានអំណាចក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេច^{៧៤២} ដែលជា កត្តាស្ថានសម្រាលទោស។ មេធាវីការពារក្តីក៏បានលើកឡើងផងដែរក្នុងអំឡុងសវនាការលើ បណ្តឹងសាទុក្ខថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយខកខានក្នុងការផ្តឹងផ្ទៃឱ្យបាន សមស្របទៅលើកិច្ចសហការ និងការសំដែងនូវវិប្បដិសារីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ^{៧៤៣}។ មេធាវី ការពារក្តីលើកទីក្រណីថា កត្តាស្ថានសម្រាលទោសទាំងនេះ តម្រូវឱ្យមានការកំណត់ទោស អតិបរមាត្រឹមតែ ៣០ ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែ មេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា ការដាក់ពន្ធនាគាររយៈ ពេលកំណត់ ១៥ ឆ្នាំ ជាការសមស្របបំផុត^{៧៤៤}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការ ពិចារណាឱ្យបានសមស្របទៅលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទាំងនេះ ដែលនឹងត្រូវលើកយកមក ពិចារណារួមជាមួយនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងការប្រកាសទោស។

៣៣៩. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ មេធាវីការពារក្តីលើកទីក្រណីយ៉ាងច្បាស់ថា អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការសម្រេចផ្តន្ទាទោសមិនសមស្រប ដោយខកខានក្នុងការ

ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F1/3.2 ទំព័រ ២០ (បន្ទាត់ ២៣ ដល់ ២៥) និង ទំព័រ ២១ (បន្ទាត់ ១ ដល់ ៧) ។

^{៧៤១}សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ៣៦ (ដែលបានបញ្ជាក់ថា ផ្អែកតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់របស់ កម្ពុជា ចារិកាចត្រូវបានរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ឬបានទទួលការសម្រាលទោស ប្រសិនបើ បទឧក្រិដ្ឋ នោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ដោយសារតែទទួលបានបញ្ជាពីបុគ្គលដទៃទៀត។ ការយោងបានធ្វើឡើងផងដែរនៅក្នុងជើងទំព័រ ២៣ នៃរឿងនិទានខ្មែរ ដែលមានបំណងបានផ្តល់ជាភស្តុតាងដល់ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់នេះ)។

^{៧៤២}បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ៨៧ ដល់ ៩០។

^{៧៤៣}ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី២៩ខែមីនាឆ្នាំ២០១១, ឯកសារF1/3.2ទំព័រ ២៦ (បន្ទាត់៤ ដល់ ៥)។

^{៧៤៤}ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារF1/3.2 ទំព័រ ២៥ (បន្ទាត់ ២២ ដល់ ២៥) ដល់ទំព័រ ២៦ (បន្ទាត់ ១ ដល់ ២២) និង ទំព័រ ៦៩ (បន្ទាត់ ២១ ដល់ ២៥)។

ពិចារណាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ទៅលើមាត្រា ៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩^{៧៤៥}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាពិសេសរបស់មេធាវីការពារក្តីនេះ គឺចង់មានន័យថា ច្បាប់អន្តរជាតិ រួមទាំងយុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនានា មិនអាចយកមកអនុវត្តបានឡើយចំពោះការប្រកាសទោសនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ គ្រប់ភាគីត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអញ្ជើញ^{៧៤៦}ឱ្យបញ្ចេញយោបល់របស់ខ្លួនលើអានុភាពនៃមាត្រា ៦៦៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ដែលបានចូលជាធរមានក្រោយការចេញសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ក្នុងការឆ្លើយតបនាពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ មេធាវីការពារក្តីបានលើកទឡើងករណីថា ដោយពុំមានភាពខុសគ្នារវាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ជនជាប់ចោទគួរតែទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ដែលក្រមនេះផ្តល់ផលប្រយោជន៍ច្រើនជាងដល់ជនជាប់ចោទ^{៧៤៧}។

៣៤០. ជាការឆ្លើយតប សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា ទឡើងករណីទីពីរនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តីមិនមានមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវជាក់ស្តែងឡើយ ហើយម្យ៉ាងទៀតទឡើងករណីនេះខកខានក្នុងការបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវអប្បបរមានៃសារណាការពារបណ្តឹងសាទុក្ខ ហេតុដូច្នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគប្បីមិនពិចារណា^{៧៤៨}។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងបន្ថែមទៀតថា តាមពិតសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលទាក់ទងទៅនឹងការប្រកាសទោស គឺមិនមានអ្វីខុសប្លែកទៅនឹងសារណារបស់ខ្លួន ដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការលើរបបគុលនោះទេ ដូច្នោះហើយគប្បីត្រូវបដិសេធចោល^{៧៤៩}។

^{៧៤៥}បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី, កថាខណ្ឌ ៩១។ ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/3.2, ទំព័រ ៦៩ (បន្ទាត់ ១៧ ដល់ ២៥), ទំព័រ ៧០ (បន្ទាត់ ៨ ដល់ ១០) និង ទំព័រ ៧១ (បន្ទាត់ ៣ ដល់ ១៤)។

^{៧៤៦}ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខទំព័រ ៤។

^{៧៤៧}ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/3.2, ទំព័រ ៦៣ (បន្ទាត់ ១១) ដល់ ទំព័រ ៦៦ (បន្ទាត់ ១៣)។

^{៧៤៨}សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៧ ដល់ ៩។

^{៧៤៩}សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៥០ ដល់ ៥១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៣៤១. ទាក់ទិននឹងការអនុវត្តក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ជាពិសេស មាត្រា ១០ មាត្រា ៩៥ និងមាត្រា ៦៦៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះពុំអាចជាបង្អែកមួយនៃរបបប្រកាសទោសដែលអាចយកមកអនុវត្តបានចំពោះកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នោះឡើយ ដូច្នោះហើយមិនគប្បីលើកមកពិចារណាទេ។ ទីមួយ សហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈសម្បត្តិជា“ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចរិតពិសេស” ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៦៦៨(៣) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩⁷⁵⁰។ ហេតុដូច្នោះ “បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ”⁷⁵¹នៅក្នុងមាត្រា ៦៦៨(២) ដែលចែងអំពីការអនុលោមតាមគន្លឹទី ១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ក្នុងករណីដែលក្រមនេះមានទំនាស់ជាមួយបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌដោយឡែក រួមទាំងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ផង គឺមិនអាចយកមកអនុវត្តបានឡើយ⁷⁵²។ ទីពីរ សហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា បទប្បញ្ញត្តិទាក់ទងទៅនឹងការប្រកាសទោសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ពុំចងកាតព្វកិច្ច អ.វ.ត.ក ឡើយ ពីព្រោះថា កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បានបង្កើត“ស្ថាប័នពិសេស”⁷⁵³ ដែលត្រូវអនុវត្តនូវរបបនៃការប្រកាសទោសដោយជាក់លាក់ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក⁷⁵⁴។ ទទ្ទីករណី

⁷⁵⁰ប្រតិចារឹកថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/3.2, ទំព័រ ៣៣ (បន្ទាត់ ៨ ដល់ ១០) ទំព័រ ៣៧ (បន្ទាត់ ១៥ ដល់ ១៩) និងទំព័រ ៥៩ (បន្ទាត់ ១ ដល់ ៨)។

⁷⁵¹ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១, ឯកសារលេខ F1/3.2, ទំព័រ ៣២ (បន្ទាត់ ២០ ដល់ ២១)។

⁷⁵²ប្រតិចារឹក ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/3.2, ទំព័រ ៣២ (បន្ទាត់ ១៣) ដល់ ទំព័រ ៣៧ (បន្ទាត់ ១៩) ទំព័រ ៥៧ (បន្ទាត់ ២០) ដល់ទំព័រ ៦០ (បន្ទាត់ ១២) និងទំព័រ ៦២ (បន្ទាត់ ១៦ ដល់ ២២)។

⁷⁵³ប្រតិចារឹកថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/3.2, ទំព័រ ៣៤ (បន្ទាត់ ២ ដល់ ៣)។

⁷⁵⁴ប្រតិចារឹកថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/3.2, ទំព័រ ៣៣ (បន្ទាត់ ២១) ដល់ ទំព័រ ៣៦ (បន្ទាត់ ១៥)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដែលលើកឡើងនៅក្នុងការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី គឺមិនបានលើកឡើងទាក់ទងទៅនឹង
ការប្រកាសទោសឡើយ⁷⁵⁵។

៥. គ. ១. ច្បាប់ជាធរមានទាក់ទងទៅនឹងរបបនៃការប្រកាសទោស

៣៤២. ដើម្បីដោះស្រាយទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី ជាដំបូងអង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាលើសារណានានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ ដែលត្រូវយកមក
អនុវត្តចំពោះរបបនៃការប្រកាសទោស។ វិធាន ៩៨(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងថា៖

ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានទោស អង្គជំនុំជម្រះត្រូវផ្តន្ទាទោស
ជនជាប់ចោទនោះ ឱ្យស្របទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំ
ជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ⁷⁵⁶។

៣៤៣. មាត្រា ១០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចែងថា
ទណ្ឌកម្មជាអតិបរមាសម្រាប់ផ្តន្ទាទោស គឺកំណត់ត្រឹមដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត⁷⁵⁷។
បន្ថែមពីលើនេះ មាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអ.វ.ត.ក ចែងថា៖

ជនទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋណាមួយដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៣ ថ្មី មាត្រា ៤
មាត្រា ៥ មាត្រា ៦ មាត្រា ៧ និងមាត្រា ៨ នៃច្បាប់នេះត្រូវផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋ
ដាក់ពន្ធនាគារពី ៥ ឆ្នាំ រហូតដល់មួយជីវិត⁷⁵⁸។

៣៤៤. បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ ផ្តល់អំណាចដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការជ្រើសរើសការប្រកាស
ទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានរយៈពេលកំណត់ពី ៥ ឆ្នាំឡើងទៅ ឬដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយ
ជីវិត។

⁷⁵⁵ការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី ផ្តោតទៅលើយុត្តាធិការលើរបបបុគ្គលលើ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

⁷⁵⁶វិធាន៩៨(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

⁷⁵⁷មាត្រា ១០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ។

⁷⁵⁸មាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

៣៤៥. បញ្ហាដែលត្រូវដោះស្រាយ ថាតើបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួននៅក្នុងគន្ថីមួយនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ កម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩⁷⁵⁹ ជាពិសេសមាត្រា ១០ និងមាត្រា ៩៥ អាចយកមកអនុវត្តបាន ដែរ ឬ យ៉ាងណាក្នុងការកំណត់ទោស។ ខាងក្រោមនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការ ពិចារណាអំពីការអនុវត្តបាន ឬមិនបានចំពោះមាត្រាទាំងនេះ។

៣៤៦. មាត្រា ១០(១) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ធានាអំពីគោលការណ៍នៃច្បាប់ដែល កំណត់ពីទោសស្រាលជាង ដែលមានខ្លឹមសារថា “បទប្បញ្ញត្តិដែលចែងអំពីទោសស្រាល ជាងត្រូវតែយកមកអនុវត្តភ្លាម”⁷⁶⁰។ មាត្រា ៩៥ នៃក្រមនេះបានចែងថា “កាលណាបទ ល្មើសត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ចៅក្រម ដែលផ្តល់ស្ថានសម្រាលទោស អាចប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារក្នុងចន្លោះរវាង ១៥ (ដប់ប្រាំ) ឆ្នាំ និង ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំ”។

៣៤៧. ដោយផ្អែកតាមបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ មេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា រយៈពេលនៃការដាក់ ពន្ធនាគារ ដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ គប្បីមានអានុភាពក្នុងការ អនុវត្តជាង ពីព្រោះថាមានកម្រិតទោសស្រាលជាងរយៈពេលនៃទោស ដែលមានចែងក្នុងក្រប ខណ្ឌច្បាប់របស់ អ.វ.ត.ក។ ទោះបីជាមេធាវីការពារក្តីពុំបានលើកឡើងច្បាស់លាស់ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ធ្វើការបកស្រាយចំពោះទង្វើករណីរបស់មេធាវីការពារក្តីថា ទង្វើករណីរបស់មេធាវីការពារក្តីក៏បានផ្អែកផងដែរ ទៅលើបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងទៀតនៃក្រម ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ជាពិសេសមាត្រា ៤៦ ដែលមិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការប្រកាស

⁷⁵⁹ដោយហេតុថា គន្ថីមួយ (បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ) នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ បានចូលជាធរមាន នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៩ ដូច្នេះ បទប្បញ្ញត្តិដទៃទៀតនៃក្រមនេះ អាចអនុវត្តបានបន្ទាប់ពីមួយឆ្នាំក្រោយមក។ មាត្រា ៦៧២ នៃក្រមនីតិវិធី ព្រហ្មទណ្ឌ។ ព្រះរាជក្រម នស/រកម/១១០៩/០២២ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ថ្ងៃទី ៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ (កាលបរិច្ឆេទដាក់ឯកសារ), ឯកសារលេខ E 180.1។ មាត្រា ៩៣ ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

⁷⁶⁰មាត្រា ១០(១) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ១៥(១) នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និង នយោបាយ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទោសដែលមានរយៈពេលកំណត់លើសពី ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំឡើយ។ មាត្រា ៤៦ (និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋ) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ចែងថា៖

បទល្មើសជាបទឧក្រិដ្ឋ នៅក្នុងករណីដែលអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលត្រូវ
រងនោះ៖

(១) ជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។

(២) ជាទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និងក្រោម ឬស្មើនឹង
៣០(សាមសិប)ឆ្នាំ។

៣៤៨. ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទំនាក់ទំនងរវាង
មាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងមាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ
២០០៩ ត្រូវធ្វើការពិចារណាដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីគោលការណ៍នៃច្បាប់ដែលមានធវិធិពិសេស។
ដោយហេតុថាក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ គឺជាច្បាប់ទូទៅដែលដាក់ឱ្យអនុវត្តសម្រាប់
តុលាការជាតិកម្ពុជា រីឯច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវបានតាក់តែងឡើងជាពិសេស
សម្រាប់គោលបំណងពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក តាមអាណត្តិ យុត្តាធិការ ធវិធិ និងរចនាសម្ព័ន្ធ
របស់ខ្លួន។ ដូច្នេះ ផ្អែកតាមគោលការណ៍នៃ ច្បាប់ពិសេស ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវ
មានអានុភាពអនុវត្តចំពោះកម្រិតទណ្ឌកម្មនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។

៣៤៩. សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះផ្អែកទៅលើការបកស្រាយបទប្បញ្ញត្តិចំនួនពីរ គឺមាត្រា ៨ និងមាត្រា ៦៦៨
នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩។ មាត្រា ៦៦៨ (ការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌ
ដោយឡែក) នៃក្រមនេះចែងថា៖

(១) ចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែង និងផ្តន្ទាទោសដោយច្បាប់ និងបទ
ប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌដោយឡែកផ្សេងទៀត ដែលកំពុងនៅជាធរមាន ត្រូវអនុវត្ត ដោយ
អនុលោមតាមច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌទាំងនោះ។

(២) នៅក្នុងករណីដែលមានទំនាស់រវាងច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌដោយឡែក និងបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនេះ ត្រូវអនុវត្ត ដោយអនុលោមតាមវិធានដែលមានចែងក្នុងគន្លឹ ទី ១ (បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ) នៃក្រមនេះ។

(៣) បទប្បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើ មិនត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែល មានចរិតពិសេស។

៣៥០. មាត្រា ៨ (អវត្តមាននៃនិទណ្ឌភាពក្នុងបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរខាងនីតិមនុស្សធម៌អន្តរជាតិ) នៃក្រម នេះចែងថា៖

បទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនេះ ពុំអាចនាំឱ្យមានការបង្កើតនូវស្ថានភាពយុត្តិធម៌សេដ្ឋកិច្ចចំពោះជន រងគ្រោះនៃបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរដែលកំណត់ដោយច្បាប់ដោយឡែក ទាក់ទងដល់ការ រំលោភនីតិមនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ឬអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែល ទទួលស្គាល់ដោយព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឡើយ។

៣៥១. ក្រោយពីបានពិចារណាទៅលើពាក្យពេចន៍ និងខ្លឹមសារនៃបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងសហព្រះរាជអាជ្ញាថា ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក គឺជា “ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចរិតពិសេស” យោងតាមអត្ថន័យនៃមាត្រា ៦៦៨(៣) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩។ ហេតុដូច្នេះ បទប្បញ្ញត្តិនៃគន្លឹទី ១ (បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ) នៃក្រមនេះ មិនមានអានុភាពជាបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឡើយ ក្នុងករណីដែលមានទំនាស់រវាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ជាពិសេស ក្នុងករណីដែលតុលាការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេល កំណត់ ដែលមាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការប្រកាស ទោសលើសពី ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំទេ ប៉ុន្តែ មាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក វិញ មិនបានកំហិត អ.វ.ត.ក ក្នុងការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារចាប់ពី ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំ រហូតដល់អស់មួយជីវិតនោះទេ។ ការកំណត់ខុសគ្នាបែបនេះ បង្កើតបានជាទំនាស់រវាង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក លើបញ្ហា ថាតើ អ.វ.ត.ក អាចកំណត់ទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលកំណត់លើសពី ៣០ (សាមសិប)ឆ្នាំ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បានដែរ ឬយ៉ាងណា។ អាស្រ័យហេតុនេះ មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តលើរឿងក្តីនានានៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នោះទេ ហើយកម្រិតនៃទណ្ឌ កម្ម អាចស្ថិតនៅចន្លោះណាមួយរវាងទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ៥ (ប្រាំ)ឆ្នាំ រហូតដល់ទោសអស់ មួយជីវិត ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ដោយ ពិចារណាលើឃើញថា មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ មិនមានអានុភាពចង កាតព្វកិច្ច អ.វ.ត.ក ទេ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ច្បាប់ដែលកំណត់ ពី ទោសស្រាលជាង មិនអាចយកមកអនុវត្តក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះបានឡើយ⁷⁶¹។

៥. ក. ២. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៣៥២. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោលទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រង់ចំណុចប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោស ដែលស្នើសុំឱ្យ មានការកំណត់ទោសក្នុងកម្រិតទណ្ឌកម្ម ដូចដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩។

៥. ខ. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញស្តីពីរបបនៃការប្រកាសទោស

៣៥៣. មុនពេលចាប់ផ្តើមពិនិត្យលើទង្វើករណីទីមួយនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវធ្វើការបញ្ជាក់អំពីបទដ្ឋានជាធរមាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ មុន ពេលធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើការសម្រេចផ្តន្ទាទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ទាក់ទង នឹងបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការ ផ្តន្ទាទោសត្រូវអនុលោមតាមវិធាន ១០៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងថា៖

⁷⁶¹ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Nikolić, សំណុំរឿងលេខ IT-94-02-A, “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការប្រកាស ទោស” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលថ្ងៃទី ០៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៥ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Nikolić”), កថា ខណ្ឌ ៨១ (ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា គោលការណ៍នៃ ការអនុវត្តច្បាប់ដែលចែងអំពីទោសដែលស្រាលទាក់ទង តែនឹងច្បាប់ដែលចងកាតព្វកិច្ចលើតុលាការប៉ុណ្ណោះ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

(១) អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខជំទាស់ទៅនឹងសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី ឬសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាន ដូចខាងក្រោម៖

ក. កំហុសលើអង្គច្បាប់ ដែលនាំឱ្យមោឃៈសេចក្តីសម្រេចនោះ ឬ

ខ. កំហុសនៃអង្គហេតុ ដែលនាំឱ្យសេចក្តីសម្រេចនោះ មានភាពមិនយុត្តិធម៌។

(...)

(២) អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចសម្រេចតម្កល់ ឬ ទុកជាមោឃៈ ឬ កែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមួយផ្នែក ឬទាំងស្រុងបាន ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ១១០។

(៣) សេចក្តីសម្រេចនៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ និងមិនត្រូវបង្វិលឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងវិញឡើយ⁷⁶²។

៣៥៤. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនមានគោលការណ៍ណែនាំនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.ក ឬច្បាប់ និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការកម្ពុជាពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តវិធាន ១០៤(១) (ក) (ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទៅលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសឡើយ។ ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវស្វែងរកគោលការណ៍ណែនាំក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្រប និងទទួលយកបទដ្ឋានដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ថា ជាការបកស្រាយអំពីការអនុវត្តដ៏ត្រឹមត្រូវនៃវិធាន ១០៤(១) (ក) (ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ទាក់ទងទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសដែលមានដូចខាងក្រោម៖

⁷⁶²វិធាន ១០៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

ដោយយោងតាមកាតព្វកិច្ចក្នុងការអនុវត្តគោលការណ៍ឯកត្តកម្មនៃទោស ដើម្បីឱ្យសមស្របទៅតាមស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទ និងស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានធនានុសិទ្ធិយ៉ាងទូលំទូលាយ ក្នុងការកំណត់ការផ្ដន្ទាទោសយ៉ាងសមស្រប រួមបញ្ចូលទាំងការផ្ដើមផ្ដែងអំពីស្ថានទម្ងន់ទោស ឬស្ថានសម្រាលទោស។ តាមវិធានទូទៅ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងមិនធ្វើការកែប្រែទោសឡើយ លើកលែងតែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានការភ័ន្តច្រឡំ ដែលស្ដែងចេញពីការប្រើធនានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬខកខានមិនបានអនុវត្តតាមច្បាប់ជាធរមាន។ ម្ចាស់បណ្ដឹងសាទុក្ខត្រូវបង្ហាញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្ដើមផ្ដែងអំពីកត្តានានាដែលមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធឬក្រៅសាច់រឿង ឬខកខានមិនបានផ្ដើមផ្ដែង ឬផ្ដើមផ្ដែងមិនបានគ្រប់គ្រាន់ចំពោះកត្តាពាក់ព័ន្ធនានា ដែលបណ្ដាលឱ្យមានកំហុសអង្គហេតុយ៉ាងច្បាស់ដែលស្ដែងចេញពីការប្រើធនានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬត្រូវបង្ហាញថា សេចក្ដីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានសំអាងហេតុអ្វីទាល់តែសោះ ឬមានភាពមិនយុត្តិធម៌ដើម្បីឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចលើកឡើងបានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជាខកខានមិនបានប្រើធនានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវមែន⁷⁶³។

៥. គ. ទង្វើករណី ១ នៃបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

៣៥៥. នៅក្នុងទង្វើករណីទីមួយនៃបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានកំហុសដោយមិនបានផ្ដន្ទាទោសកម្រិតខ្ពស់បំផុតដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចសម្រេចបាន ដោយផ្អែកតាមច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ពោលគឺទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។ ការផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារចំនួន ៣៥ (សាមសិបប្រាំ)ឆ្នាំ មិនបានដាក់ទម្ងន់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ទៅលើស្ថានទម្ងន់ដែលជាកត្តាសត្យានុម័តនៃបទល្មើស ដែលតម្រូវឱ្យដាក់ទោសកម្រិតខ្ពស់បំផុតនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការដាក់ទោស ដែលមានលក្ខណៈស្រាលពេក និងមានភាពមិនយុត្តិធម៌ដែលបានស្ដែងចេញយ៉ាងច្បាស់ ដោយមិនបានពិចារណាអំពីកាលៈទេសៈជាក់លាក់របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។ ក្រោយពីបានវាយតម្លៃលើស្ថានទម្ងន់ទោស ដោយផ្អែកលើកត្តាទាំងឡាយដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបាន

⁷⁶³សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី D.Milošević, កថាខណ្ឌ ២៩៧។

ស្នើឡើង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានក្នុងការផ្តល់ទម្ងន់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ទៅលើស្ថាន
ទម្ងន់ទោសទាំងនេះទេ ជាពិសេសការរំលោភអំណាច និងអំពើគ្មានមេត្តាធម៌ចំពោះជនរង
គ្រោះដែលមិនមានមធ្យោបាយការពារខ្លួនអ្វីទាល់តែសោះ និងស្ថិតក្នុងស្ថានភាពងាយរងគ្រោះ
បំផុត ហើយឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានចេតនាវើសអើង⁷⁶⁴។

៣៥៦. សហព្រះរាជអាជ្ញាក៏បានលើកឡើងផងដែរថា ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរក
ឃើញស្ថានសម្រាលទោសដែលលើកឡើងដោយ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានទម្ងន់“នៅមានកម្រិត”
ឬ “តិចតួច”ក៏ដោយ ក៏នៅក្នុងការប្រកាសទោសចុងក្រោយរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលា
ដំបូងបែរជាចាត់ទុកស្ថានសម្រាលទោសទាំងនោះថា “មានសារៈសំខាន់”ទៅវិញ។ អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានដោយភ័ន្តច្រឡំថា ទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតចាំបាច់
ត្រូវបន្ថយមក“ទោសដែលមានរយៈពេលកំណត់” ៣៥ (សាមសិបប្រាំ) ឆ្នាំ។ អង្គជំនុំជម្រះ
សាលាដំបូង ខកខានក្នុងការពិចារណាលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបើកការដេញដោលរបស់សហព្រះ
រាជអាជ្ញា ដែលបានលើកឡើងថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គប្បីទទួលបានការបន្ថយទោសតិចតួច
ប៉ុណ្ណោះ ចំពោះកិច្ចសហការ “ជាទូទៅ” របស់ខ្លួនជាមួយនឹងតុលាការ ការទទួលស្គាល់ការ
ទទួលខុសត្រូវតិចតួច និងផលប៉ះពាល់ដែលអាចមានលើការផ្សះផ្សាជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះ
សាលាដំបូង ក៏ខកខានក្នុងការពិចារណាលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការដេញដោលរបស់សហ
ព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនគួរយកស្ថានសម្រាលទោសមក
ពិចារណាឡើយ ដោយសារការផ្លាស់ប្តូរនូវវិធីការពារក្តីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងសំណើសុំឱ្យ
រួចផុតពីបទចោទ⁷⁶⁵។

៣៥៧. សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានបន្ថែមទៀតថា សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ខកខាន
ក្នុងការផ្តល់សំអាងហេតុ ចំពោះការសម្រេចផ្តន្ទាទោស កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឱ្យជាប់ពន្ធនាគារ
រយៈពេលកំណត់ ៣៥ (សាមសិបប្រាំ)ឆ្នាំ ហេតុដូច្នេះហើយ សាលក្រមនេះបានសម្រេចផ្តន្ទា
ទោស ដោយមិនសមហេតុផល មិនផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការចំពោះរឿងក្តីណាមួយ

⁷⁶⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ៣២, ៣៤, ៤៣, ៥០ ដល់ ៥៥។

⁷⁶⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៦១, ៦៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា និងមិនផ្អែកលើច្បាប់ពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយ ដូចសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងនៅពេលជំនុំជម្រះនោះឡើយ។ ជាក់ស្តែងណាស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ នៅពេលសម្រេចផ្តន្ទាទោស កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយមិនមានភាពយុត្តិធម៌។ ការផ្តន្ទាទោសនេះស្ថិតនៅក្រៅដែនកំណត់នៃទោសយ៉ាងច្បាស់ក្រឡេកដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវសម្រេចនៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តីនេះ ហើយការផ្តន្ទាទោសនេះ មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ពីគោលបំណងជាសារវន្តនៃការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ជាពិសេសគោលបំណងនៃការធ្វើឱ្យរាងចាល និងការស្តារនីតិសម្បទាឡើងវិញនោះទេ។ ការផ្តន្ទាទោសដែលទាបជាងទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតមិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ពីកំហឹងរបស់សហគមន៍ជាតិ និងអន្តរជាតិ ចំពោះអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយរបស់ជនជាប់ចោទ និងមិនបានព្រមានឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីទប់ស្កាត់មិនឱ្យមានការប្រព្រឹត្តនូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រភេទនេះនាពេលអនាគតនោះឡើយ⁷⁶⁶។

៣៥៨. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល:

- (ក) កែប្រែការប្រកាសទោស ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចឱ្យទៅជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។
- (ខ) បង្គាប់ថា ទោសខាងលើនេះត្រូវកាត់បន្ថយមកនៅត្រឹមទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេលកំណត់ ៤៥ (សែសិបប្រាំ) ឆ្នាំ ដើម្បីជាការផ្តល់សំណងមួយដ៏សមស្របសម្រាប់ការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទដោយខុសច្បាប់នីតិវិធី នៅតុលាការយោធា។
- (គ) បង្គាប់ថា ការកាត់បន្ថយទោសបន្ថែមទៀតត្រូវធ្វើឡើងឱ្យបានសមស្របចំពោះស្ថានសម្រាលទោសដែលមានកម្រិតតិចតួចបំផុតនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ដោយត្រូវកាត់បន្ថយទោសជាអតិបរមាត្រឹម ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និង

⁷⁶⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៩២, ១២១។

(ឃ) សម្រេចថា ជនជាប់ចោទនឹងត្រូវអនុវត្តទោសដោយពុំមានលទ្ធភាពទទួលបានការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌឡើយ⁷⁶⁷។

៣៥៩. មេធាវីការពារក្តីមិនបានដាក់សារណាតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ។ សារណារបស់មេធាវីការពារក្តីដែលមិនបានលើកឡើងលម្អិតទាក់ទងទៅនឹងស្ថានសម្រាលទោស និងការផ្តន្ទាទោសដ៏សមស្របនោះ ត្រូវបានសង្ខេបនៅផ្នែកខាងលើរួចហើយ ហើយនឹងត្រូវដោះស្រាយនៅផ្នែកខាងក្រោម ដោយរួមជាមួយនឹងសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

៥. គ. ១. សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការប្រកាសទោស

៣៦០. នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ស្របជាមួយសហព្រះរាជអាជ្ញាថា តួនាទីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នៅក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ផលប៉ះពាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះទៅលើជនរងគ្រោះ និងក្រុមគ្រួសារជនរងគ្រោះ ព្រមទាំងស្ថានភាពបុគ្គលរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គឺជាកត្តាពាក់ព័ន្ធក្នុងការកំណត់អំពីស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ដែលមានលក្ខណៈសាហាវឃោរឃៅ និងគួរឱ្យតក់ស្លុតរន្ធត់យ៉ាងខ្លាំង ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ជនជាប់ចោទមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរបំផុត។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានរកឃើញផងដែរនូវស្ថានទម្ងន់ទោសនានា ដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើង ជាពិសេស:

- (ក) ការរំលោភអំណាច ឬការរំលោភមុខងារផ្លូវការរបស់ជនជាប់ចោទ
- (ខ) ភាពសាហាវឃោរឃៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្ត
- (គ) នគ្គិភាពនៃមធ្យោបាយការពារខ្លួនរបស់ជនរងគ្រោះ និង

⁷⁶⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២១៦។

(ឃ) ចេតនាវើសអើងក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម⁷⁶⁸។

ទាក់ទងនឹងស្ថានសម្រាលទោសវិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន:

(ក) ផ្លឹងផ្លែងតិចតួចចំពោះបរិយាកាសគាបសង្កត់ក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងតំណែងរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងនាមជាអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់ នៅក្នុងបក្ស កម្ពុយនីស្តកម្ពុជា។

(ខ) ពិចារណាថា ការសហការរបស់ជនជាប់ចោទជាមួយ អ.វ.ត.ក អាចចាត់ទុក ជាស្ថានសម្រាលទោសបាន។

(គ) រកឃើញថា ការដែលជនជាប់ចោទមិនបានទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវ របស់ខ្លួនឱ្យបានពេញលេញ និងច្បាស់លាស់ ធ្វើឱ្យអានុភាពនៃស្ថានសម្រាលទោស ចំពោះការសម្តែងវិប្បដិសារីរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានកាត់បន្ថយ និងស្ទើរតែមិន មាន និង

(ឃ) ពិចារណាបន្តិចបន្តួចចំពោះលទ្ធភាពក្នុងការកែប្រែខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ⁷⁶⁹។

៣៦១. ក្នុងការប្រកាសទោស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានដូចតទៅ៖

ដើម្បីកំណត់ទោសមួយឱ្យបានសមស្រប អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណានូវកាលៈទេសៈ ទាំងអស់នៃរឿងក្តីនេះ រួមទាំងគោលការណ៍នៃការផ្តន្ទាទោសដែលពាក់ព័ន្ធ និងកត្តាទាំង អស់ដែលបានពិភាក្សាពីមុននេះ។

អង្គជំនុំជម្រះបានធ្វើការសន្និដ្ឋានជាករណីថា ពិតជាមានស្ថានសម្រាលទោសដែល អនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះ កំណត់ទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានរយៈពេលកំណត់ជាក់ លាក់មួយបាន ក្នុងករណីដែលទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតមិនត្រូវបានយកមក

⁷⁶⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៩៦ ដល់ ៥៩៧,៦០០ ដល់ ៦០៥។

⁷⁶⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០៨ ដល់ ៦១១។

អនុវត្តនោះ។ ស្ថានសម្រាលទោសទាំងនេះ មានដូចជា៖ កិច្ចសហការរបស់ជនជាប់
ចោទជាមួយអង្គជំនុំជម្រះ ការទទួលស្គាល់នូវការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន ការសម្តែង
វិប្បដិសារីរបស់ខ្លួន (ទោះបីជាត្រូវកាត់បន្ថយនូវការសម្រាល ដោយសារគាត់បានស្នើ
សុំឱ្យរួចផុតពីការចោទប្រកាន់លើរូបគាត់ នៅក្នុងសម្តីចុងក្រោយរបស់គាត់យ៉ាងណាក្តី)
បរិយាកាសបង្កិតបង្កំក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលគាត់បានបំពេញការងារ និង
សក្តានុពលដែលអាចស្តារនីតិសម្បទាបានរបស់គាត់។

អង្គជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់បន្ថែមផងដែរ លើស្ថានទម្ងន់ទោសជាច្រើន រួមទាំងលក្ខណៈនៃ
បទល្មើសដែលត្រូវឱ្យកាត់ស្តុករដ្ឋកិច្ចយ៉ាងខ្លាំង និងសហការយង់ឃ្នងដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្ត
មកលើជនរងគ្រោះយ៉ាងតិច ១២.២៧៣ នាក់ ក្នុងរយៈពេលដែលបានអូសបន្លាយយ៉ាង
យូរ។ នៅពេលធ្វើការពិចារណារួមគ្នាទាំងមូល កត្តាទាំងអស់នេះអាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះ
កំណត់រយៈពេលមួយជាក់លាក់សម្រាប់ផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារបាន។

តាមមូលដ្ឋានដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ មតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះ
(លោកចៅក្រម Lavergne ជំទាស់) សម្រេចកំណត់រយៈពេលដាក់ពន្ធនាគារចំនួន ៣៥
(សាមសិបប្រាំ) ឆ្នាំ⁷⁷⁰។

៣៦២. យោងតាមការពិចារណារបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងចំណោមកត្តាស្ថានសម្រាល
ទោសទាំងបួន កត្តាចំនួនពីរមានអានុភាពសម្រាលទោស“តិចតួច”ប៉ុណ្ណោះ ហើយអានុភាព
នៃស្ថានសម្រាលទោសរបស់កត្តាទីបី “ត្រូវបានកាត់បន្ថយ” និង“ស្ទើរតែមិនមាន” នោះទេ។
ប៉ុន្តែ នៅក្នុងផ្នែកក្រោយទៀតនៃសាលក្រមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បែរជាបាន
រៀបរាប់អំពីកត្តាស្ថានសម្រាលទោសទាំងបួនថា ជាកត្តាដែល“មានសារៈសំខាន់”ទៅវិញ⁷⁷¹
ដោយមិនមានការពន្យល់អ្វីនោះទេ។ ជាការសន្មត អានុភាពត្រួតគ្នានៃកត្តាស្ថានសម្រាល
ទោសទាំងបីដែលមានអានុភាព“តិចតួច” ឬ“ស្ទើរតែមិនមាន”នោះ រួមផ្សំជាមួយនឹងកិច្ចសហ

⁷⁷⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦២៨ ដល់ ៦៣១។

⁷⁷¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០៨ ដល់ ៦១១ និង៦២៩។

ការរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា កត្តាស្ថានសម្រាលទោសទាំងនេះ “មានសារៈសំខាន់”ទៅវិញ។

៣៦៣. ទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយក្នុងការឆ្លើងផ្លែអំពីកត្តាស្ថានសម្រាលទោសយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មានកំហុសអង្គច្បាប់ចំពោះអានុភាពនៃកត្តាស្ថានសម្រាលទោស នៅក្នុងការសម្រេចដាក់ទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិនិត្យកត្តាស្ថានសម្រាលទោសនីមួយៗដើម្បីសម្រេចទៅលើសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលលើកឡើងថា កត្តាស្ថានសម្រាលទោសទាំងនេះទទួលបានការផ្តល់ទម្ងន់ហួសហេតុក្នុងការផ្តន្ទាទោស។

៣៦៤. ទីមួយ ទោះបីជាពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញពីការបង្ខិតបង្ខំណាមួយក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការពិចារណាតែបន្តិចបន្តួចទៅលើ “បរិយាកាសគាបសង្កត់នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទជាអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់គេ ក្នុងបក្សកម្ពុយនីស្តកម្ពុជា” ផងដែរ⁷⁷²។ ការយល់ឃើញនេះ គឺមាននៅក្នុងកថាខណ្ឌស្តីពីការបង្ខិតបង្ខំដោយហេតុថា ការបង្ខិតបង្ខំនេះមានហេតុផលចម្បង ទោះបីជាក្នុងកម្រិតតិចតួចក៏ដោយ ក៏ការផ្តន្ទាទោសគប្បីធ្វើឡើងឱ្យសមស្របទៅនឹងលទ្ធភាពដែលមានតិចតួចរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ក្នុងការជ្រើសរើសយកជម្រើសផ្សេង ដែលមានលក្ខណៈសីលធម៌ ដោយហេតុថាការបដិសេធក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ នឹងនាំទៅដល់ការគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិតរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។ ក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានខកខានក្នុងការបង្ហាញថា ខ្លួនមិនមានជម្រើសអ្វីក្រៅពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ឬថាខ្លួនបានទទួលការគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិត ឬថាខ្លួនបានព្យាយាមក្នុងការផ្តាច់ខ្លួនចេញពីអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ខ្លួនឡើយ⁷⁷³។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា “ជនជាប់ចោទខ្លួនឯងបានចូលរួម

⁷⁷²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០៨។

⁷⁷³ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Erdemović, សំណុំរឿងលេខ IT-96-22-T/ស្តវ, “សាលក្រមស្តីពីការប្រកាសទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៨, កថាខណ្ឌ ១៧ (ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការគំរាមកំហែងគឺជាកត្តាស្ថានសម្រាលទោសមួយ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទអាចបង្ហាញថា ជីវិតរបស់ក្រុមគ្រួសារ និង

ដោយស្ម័គ្រចិត្ត និងដោយសកម្ម”⁷⁷⁴ ក្នុងការប្រព្រឹត្តនូវឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ ដោយប្រើសិទ្ធិ
អំណាចរបស់គាត់ “ក្នុងការអនុវត្តនូវមនោគមន៍វិជ្ជារបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា” តាមរយៈ
“ការប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយទាំងអស់”⁷⁷⁵។ ហេតុដូច្នេះ ស្ថានសម្រាលទោសដោយមូល
ហេតុ “បរិយាកាសគាបសង្កត់នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”⁷⁷⁶ គឺមានកម្រិតអប្បបរមា។

៣៦៥. ទីពីរ អានុភាពនៃស្ថានសម្រាលទោស ដែលអាចមានក្នុង“តួនាទីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាអ្នក
ស្ថិតក្រោមបង្គាប់គេ”⁷⁷⁷ ត្រូវវាយតម្លៃតាមរយៈបទបញ្ជារបស់ថ្នាក់លើ ដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ
បានទទួលយកមកអនុវត្ត។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចរួចហើយ ដោយ
ហេតុថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានដឹងថា បទបញ្ជាទាំងនេះខុសច្បាប់⁷⁷⁸ និងថាបទបញ្ជាទាំងនេះ
មិន“មានការគំរាមកំហែងដែលនាំទៅដល់ការបង្ខិតបង្ខំ”⁷⁷⁹ ទើបអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
សម្រេចថា មិនមានអានុភាពនៃស្ថានសម្រាលទោសសម្រាប់ការបង្ខិតបង្ខំនេះទេ។

ជីវិតរបស់ខ្លួនស្ថិតក្រោមការគំរាមកំហែងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនិងជាក់ច្បាស់ប៉ុណ្ណោះទេ នឹងថែមទាំងត្រូវបង្ហាញដល់តុលាការថា
ខ្លួនបានបង្ហាញឆន្ទៈមិនគោរពតាមបញ្ជាដែលជាបទល្មើសមកលើខ្លួនជាច្រើនលើកច្រើនសារ)។ សូមមើលផងដែរ រឿង
ក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Erdemović, សំណុំរឿងលេខ IT-96-22-TA “មតិជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Casseses”,
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៧, កថាខណ្ឌ ១៥ (“ប្រសិនបើ បញ្ជារបស់ថ្នាក់លើបង្ហាញ
ថាខុសច្បាប់តាមច្បាប់អន្តរជាតិនោះ អ្នកក្រោមបង្គាប់មានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបដិសេធបញ្ជានេះ។ បន្ទាប់ពីបានបដិសេធនៃ
ហើយ ប្រសិនបើបញ្ជានេះត្រូវបានធ្វើឡើងសាជាថ្មីទៀតដោយមានការគំរាមកំហែងណាមួយដល់អាយុជីវិត ឬអវៈយវៈ
ណាមួយនោះ សិទ្ធិក្នុងការពារខ្លួនពីការគំរាមកំហែងនេះ អាចត្រូវបានលើកយកការពារខ្លួនដោយស្របច្បាប់”)។

⁷⁷⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៥៧។

⁷⁷⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៩៥។

⁷⁷⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០៨។

⁷⁷⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០៨។

⁷⁷⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៥២។

⁷⁷⁹រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Mrđa, សំណុំរឿងលេខ IT-02-59-S, “សាលក្រមស្តីពីការប្រកាសទោស”, អង្គជំនុំជម្រះ
សាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី៣១ខែមីនាឆ្នាំ២០០៤កថាខណ្ឌ៦៧ (“អង្គហេតុដែលថា ជនជាប់ចោទស្តាប់បង្គាប់តាមបទបញ្ជាដែល
ខុសគ្នាទៅនឹងការអនុវត្តតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួនផ្ទាល់នោះមិនសមនឹងទទួលបានការសម្រាលទោស” ដោយពុំមាន
ភស្តុតាងបង្ហាញអំពីការគំរាមកំហែងនោះឡើយ)។

៣៦៦. ទីបី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា ការសហការរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាមួយនឹង អ.វ.ត.ក ជាកត្តាស្ថានសម្រាលទោស⁷⁸⁰ ហើយសម្រេចថា “ការសហការនេះ បានសម្រួលដល់ដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ” និង “បានជួយក្នុងការស្វែងរក ការផ្សះផ្សាជាតិ”⁷⁸¹។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដទៃទៀត ក៏បានទទួលស្គាល់ការសហ ការយ៉ាងច្រើនជាមួយនឹងអយ្យការ ដែលជាកត្តានៃស្ថានសម្រាលទោសមួយក្នុងការផ្តន្ទា ទោស⁷⁸²ផងដែរ។ ក្នុងករណីនេះ ការពិចារណាត្រឹមត្រូវត្រូវតែមានចំពោះកិច្ចសហការរបស់ ជនជាប់ចោទ ដូចជាការបំភ្លឺអំពីភាពមន្ទិលសង្ស័យនៃការស៊ើបអង្កេត ដែលរួមមានបទឧក្រិដ្ឋ នានាដែលរដ្ឋអាជ្ញា⁷⁸³ ពុំបានដឹងពីមុនមក និងការទទួលស្គាល់អង្គហេតុ⁷⁸⁴ និងការជួយ សម្រួលដល់កិច្ចប្រតិបត្តិការដែលនាំទៅដល់ការចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យដទៃទៀត⁷⁸⁵ និងការយល់ ព្រមផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងនាមជាសាក្សី នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីផ្សេងៗទៀត⁷⁸⁶។ ដូចដែលអង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការ ICTY បានសម្រេចរួចហើយថា:

⁷⁸⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧។

⁷⁸¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ៦០៩។

⁷⁸²វិធាន ១៤៥(ក)(២) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។ វិធាន ១០១(ខ)(២) នៃវិធានស្តី ពីនីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY។ វិធាន ១០១(ខ)(២) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR និង វិធាន ១០១(ខ)(២) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការ SCSL។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៤៣៤។

⁷⁸³សូមមើលឧទា. សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Serugendo*, កថាខណ្ឌ ៦១ និង ៦២។

⁷⁸⁴សូមមើលឧទា. រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Musema*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-13-A, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទា ទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Musema*”), កថាខណ្ឌ ១០០៧។

⁷⁸⁵សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Serushago*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-39-S, “ការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ០៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៩ (“ការផ្តន្ទាទោសក្នុង រឿងក្តី *Serushago*”), កថាខណ្ឌ ៣២។

⁷⁸⁶សូមមើលឧទា. ការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តី *Serugendo*, កថាខណ្ឌ ៣៣។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Todorović*សំណុំ រឿងលេខ IT-95-9/1-S, “សាលក្រមស្តីពីការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០១, កថាខណ្ឌ ៨៤។

ភាពស្មោះត្រង់ និងកម្រិតនៃការសហការរបស់ជនជាប់ចោទជាមួយនឹងរដ្ឋអាជ្ញា គឺជា កត្តានៃការសម្រេច ថាតើមានមូលហេតុក្នុងការកាត់បន្ថយទោសដោយផ្អែកលើមូល ដ្ឋាននេះ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ហេតុដូច្នោះ ការវាយតម្លៃអំពីកិច្ចសហការរបស់ជនជាប់ ចោទ គឺអាស្រ័យទៅលើបរិមាណ និងគុណភាពនៃព័ត៌មានដែលជនជាប់ចោទបាន ផ្តល់ជូនតុលាការ។ លើសពីនេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងផ្តោតជាពិសេស ទៅលើការសហការដោយស្ម័គ្រចិត្ត និងដោយមិនគិតពីប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដែលត្រូវ បានផ្តល់ដោយមិនមានការស្នើសុំអ្វីមួយជាថ្មី⁷⁸⁷។

៣៦៧. នៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា ការសហការរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានកម្រិតតិចតួច បានជួយសម្រួលតិចតួចដល់ការសន្សំសំចៃនៃកិច្ចដំណើរការនីតិ វិធី ហើយជាចុងក្រោយ មិនបានពេញលេញ ដោយត្រួសៗ និងបែបឱកាសនិយម⁷⁸⁸។ មេធាវី ការពារក្តីមិនបានលើកឡើងនូវទង្វើករណី ដែលមានលក្ខណៈរឹងមាំនៅក្នុងសារណាតបរបស់ ខ្លួនឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលបាន នូវឥទ្ធិពលសិទ្ធិយ៉ាងទូលំទូលាយក្នុងការវាយតម្លៃអំពីកត្តាស្ថានសម្រាលទោស។ ប៉ុន្តែអង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលនៅតែកត់សម្គាល់ថា សេចក្តីសន្និដ្ឋាននៅពេលសវនាការដែលមាន លក្ខណៈលម្អិត និងមានសេចក្តីយោងត្រឹមត្រូវរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលអះអាងថា កត្តា ស្ថានសម្រាលនេះគួរតែទទួលបាននូវទម្ងន់តិចតួចប៉ុណ្ណោះ ហើយសេចក្តីសន្និដ្ឋានទាំងនេះមិន ត្រូវបានយកមកពិចារណាទាល់តែសោះ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

៣៦៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របជាមួយសហព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានខកខានក្នុងការផ្តល់នូវទិដ្ឋភាពពេញលេញនៃការយល់ដឹងអំពីអង្គហេតុរបស់ខ្លួន នៅក្នុង រឿងក្តីនេះ ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីកាត់បន្ថយជាអតិបរមានូវតួនាទីរបស់ខ្លួននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋ កម្មទាំងឡាយ។ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានគេចវេសដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ក្នុងការឆ្លើយតបដោយពេញ

⁷⁸⁷ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Blaškić*, កថាខណ្ឌ ៧៧៤ (សេចក្តីដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។
⁷⁸⁸ សារណាដេញដោលបញ្ចប់នៃការជំនុំជម្រះរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, ឯកសារលេខ E159/9, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ៦៦ ដល់ ៧០, ៤២៣ ដល់ ៤២៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លេញនៅពេលប្រឈមទៅនឹងការចោទប្រកាន់នានា ដែលទាក់ទិននឹងការចូលរួមដោយផ្ទាល់
របស់ខ្លួននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ ដោយទម្លាក់ការទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ
ទៅលើអ្នកដទៃវិញ ហើយបានធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដែលមិនស៊ីសង្វាក់ជាមួយនឹងភស្តុតាង
ដែលមាន។ ជាសរុប បន្ទាប់ពីបានពិនិត្យឡើងវិញនូវសកម្មភាពទាំងមូលរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ
នៅក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
ជឿជាក់ថា ការសហការរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិនបានផ្តល់នូវព័ត៌មានយ៉ាងច្រើនទាំង
បរិមាណ និងគុណភាពទេ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា ការសហ
ការនេះទទួលបានទម្ងន់តិចតួចប៉ុណ្ណោះ។

៣៦៩. ទីបួន ចំពោះការសម្តែងវិប្បដិសារី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ទោះបីជាមាន
ការសុំទោសជាសាធារណៈក៏ដោយ ក៏“ការខកខានក្នុងការបង្ហាញនូវការទទួលខុសត្រូវរបស់
កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឱ្យបានពេញលេញ និងដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌ បានប៉ះពាល់ដល់ស្ថានសម្រាល
ទោសដែលអាចនឹងបានមកពីការសម្តែងវិប្បដិសារីរបស់គាត់” ជាពិសេស ការស្នើសុំឱ្យរួច
ខ្លួន⁷⁸⁹ដែលបានធ្វើឡើងនាពេលក្រោយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កត់ធ្ងន់ថា ការ
បដិសេធមិនទទួលខុសត្រូវ និងការស្នើសុំឱ្យរួចខ្លួន គឺជាសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។
ក៏ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីនេះគប្បីមានការកត់សម្គាល់ថា ការស្នើសុំឱ្យរួចខ្លួនមិនបានផ្អែកលើការ
បដិសេធនូវអង្គហេតុ និងពិរុទ្ធភាពឡើយ ហើយតាមតថភាព និងផ្លូវច្បាប់ ការសុំនេះមិន
បានប៉ះពាល់ទៅដល់ការសម្តែងវិប្បដិសារីឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា
នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានចំណាយពេលដែល
បានផ្តល់ឱ្យស្នើរតែទាំងស្រុង ទៅលើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ចុងក្រោយរបស់ខ្លួន ក្នុងការសុំកាត់
បន្ថយជាអតិបរមានូវការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន ដោយបានទម្លាក់ការទទួលខុសត្រូវនេះ ទៅ
លើ“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់”ទៅវិញ។ នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ចុងក្រោយដែល
មានរយៈពេលជិតសាមសិបនាទី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានលើកឡើងយ៉ាងលម្អិតអំពីហេតុផល
ដែលគាត់ជឿជាក់ថា ខ្លួនគាត់មិនស្ថិតនៅក្នុងដែនយុត្តាធិការលើរបបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ទេ

⁷⁸⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦១០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទន្ទឹមគ្នានេះដែរ ការសម្តែងអំពីវិប្បដិសារី និងការសុំទោស មានកម្រិតតិចតួចត្រឹមតែពីរបីប្រយោគប៉ុណ្ណោះ ដែលក្នុងនោះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ “នៅតែប្រកាន់ជំហរសុំអភ័យទោស” ពីជនរងគ្រោះ និងក្រុមគ្រួសារឱ្យ “ទទួលយកការសុំអភ័យទោសរបស់ខ្លួន”⁷⁹⁰។ ឥរិយាបថនេះបង្ហាញថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បាត់បង់ឱកាសចុងក្រោយក្នុងការបង្ហាញពីភាពស្មោះត្រង់ក្នុងការធ្វើសេចក្តីផ្តេងការណ៍ពីមុនស្តីពីវិប្បដិសារី និងការសុំអភ័យទោស⁷⁹¹។ ដោយបានពិចារណាលើបញ្ហាទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទម្ងន់នៃការសម្តែងវិប្បដិសារីដែលជាកត្តាសម្រាលទោសនោះ មានកម្រិតតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។

៣៧០. កត្តាស្ថានសម្រាលទោសចុងក្រោយ ដែលត្រូវបានយកមកពិចារណាដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះ គឺជាលទ្ធភាពនៃការស្តារនីតិសម្បទារបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងការយល់ឃើញ ដែលបានគាំទ្រដោយយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ដែលថា “គប្បីធ្វើការពិចារណាតិចតួចប៉ុណ្ណោះ” ទៅលើកត្តានៃការស្តារនីតិសម្បទានេះក្នុងការប្រកាសទោស⁷⁹²។

៣៧១. ជាសរុប អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា កត្តាស្ថានសម្រាលទោសដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ មានឥទ្ធិពលបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះទៅលើការប្រកាសទោស។ លើសពីនេះទៅទៀត កត្តាស្ថានទម្ងន់ទោសដែលកត់សម្គាល់ជាងគេ និងវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានលក្ខណៈ

⁷⁹⁰ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/4.1, ទំព័រ ១១៣ (បន្ទាត់ ២៣) ដល់ទំព័រ ១១៤ (បន្ទាត់ ២) ដែលជនជាប់ចោទបានបញ្ជាក់ថា ៖ “ខ្ញុំនៅតែរក្សាជំហររបស់ខ្ញុំចំពោះការទទួលខុសត្រូវតាមច្បាប់ចំពោះជនរងគ្រោះដែលទទួលព្យាសនកម្មនៅ មន្ទីរ ស ២១ និងការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តចំពោះជនរងគ្រោះទូទាំងប្រទេស។ ខ្ញុំនៅតែរក្សាជំហររបស់ខ្ញុំក្នុងសុំអភ័យទោសដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់ជនរងគ្រោះ ចំនួន ១២.៧៣៣ នាក់ដែលបានបាត់បង់អាយុជីវិតនៅមន្ទីរ ស ២១ និងដល់ក្រុមគ្រួសារជនរងគ្រោះមេត្តាទទួលនូវការសុំអភ័យទោសរបស់ខ្ញុំ”។

⁷⁹¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Nikolić, កថាខណ្ឌ ១១៧, ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តីរបស់តុលាការ ICTY និង ICTR ចំពោះសេចក្តីអះអាងដែលថាវិប្បដិសារីត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាកត្តាស្ថានសម្រាលទោសដរាបណាវិប្បដិសារីនេះជាការពិតនិងស្មោះត្រង់។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Rugambarara, សំណុំរឿងលេខ ICTR-00-59-T, “សាលក្រមស្តីពីការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៣៣។

⁷⁹²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦១១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ធំធេង និងពិសេសដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនោះ នឹងត្រូវលើកយកមក ពិចារណានៅក្នុងផ្នែកខាងក្រោម នឹងធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវឥទ្ធិពលចំពោះកត្តាស្ថានសម្រាលទោស ទាំងនេះ។

៣៧២. អានុភាពទន់ខ្សោយនៃកត្តាស្ថានសម្រាលទោសនៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ មានលក្ខណៈគ្រប់ គ្រាន់ ដើម្បីធ្វើការបដិសេធនូវការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា កត្តា ស្ថានសម្រាលទោសទាំងនេះមាន“សារៈសំខាន់” “តម្រូវឱ្យមាន”ការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលកំណត់ ដោយមិនបានយោងលើសំអាងផ្លូវច្បាប់ណាមួយនោះ។ អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង ថែមទាំងខកខានក្នុងការពិចារណាលើច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិដែលបាន អនុញ្ញាតឱ្យមានការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ដោយមិនគិតពីកត្តាស្ថាន សម្រាលទោសនានា ហេតុដូច្នោះអាចសន្មតបានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានផ្តល់ នូវទម្ងន់ណាមួយទៅលើច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធទាំងនោះទេ។ នៅក្នុងកម្រិតជាតិ មាត្រា ៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ បានផ្តល់ធនានុសិទ្ធិដល់ចៅក្រមក្នុងការ សម្រេច ថាតើ ផ្តល់ ឬមិនផ្តល់ប្រយោជន៍នៃស្ថានសម្រាលទោសជាទម្រង់នៃការប្រកាស ទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលកំណត់ កាលណាបទល្មើសត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនា គារអស់មួយជីវិត⁷⁹³។ នៅក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ គោលការណ៍នៅក្នុងសាលដីការបស់តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតនៅតែ រក្សាទុក នៅពេលដែលស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មតម្រូវឱ្យប្រកាសទោសបែបនេះ ទោះបីជាមាន កត្តាស្ថានសម្រាលទោសនានាក៏ដោយ⁷⁹⁴។

⁷⁹³មាត្រា ៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាថែមថា (“កាលណាបទល្មើសត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ អស់មួយជីវិត ចៅក្រមដែលផ្តល់ស្ថានសម្រាលទោសអាច”បន្ថយការផ្តន្ទាទោសដូចដែលមានចែង) (សេចក្តីបញ្ជាក់ បន្ថែម)។

⁷⁹⁴សូមមើល ឧទា.រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Renzaho, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-31-A, “សាលដីការ”, អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០១ (“សាលដីការលើរឿងក្តីRenzaho”) កថាខណ្ឌ ៦១២, ដែលដក ស្រង់ ចេញពី រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Karera, សំណុំរឿងលេខ ICTR-01-74-A, “សាលដីការ”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ៣៩០។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Niyitegeka, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៣៧៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់ទម្ងន់មិនសមហេតុផលចំពោះស្ថានសម្រាលទោស និងមិនបានផ្តល់ទម្ងន់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ចំពោះស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងស្ថានទម្ងន់ទោស ហើយជាចុងក្រោយ បានប្រកាសទោសដែលមិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្ត។ ការខកខានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនេះ គឺជាកំហុសអង្គច្បាប់ដែលនាំឱ្យមោឃៈការប្រកាសទោសនៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយអនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

ក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវអន្តរាគមន៍ជាចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើការប្រកាសទោសមួយដ៏សមស្រប។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលយកទង្វើករណីទីមួយនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

៥. គ. ២. ការប្រកាសទោសដែលត្រូវតែប្រយោជន៍ដល់ជម្រះតុលាការកំពូល

៣៧៤. ដោយសារតែមិនមានយុត្តិសាស្ត្រប្រហាក់ប្រហែលគ្នានៅតុលាការកម្ពុជានោះ ដូចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បន្តធ្វើការពិនិត្យទៅលើការប្រកាសទោសរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត ដែលដោះស្រាយបញ្ហាអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញពីការចាំបាច់ក្នុងការពិចារណាអំពីស្ថានភាពនៃសំណុំរឿងនីមួយៗ និងស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ព្រមទាំងហានិភ័យក្នុងការពឹងផ្អែកទៅលើសំណុំរឿងដែលមិនមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មានសារៈប្រយោជន៍ក្នុងការ

14-A, “សាលដីកា”របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ២៦៧ និងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Musema, កថាខណ្ឌ ៣៩៦។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Seromba, កថាខណ្ឌ ២២៦ ដល់ ២៣៩ (សម្រេចផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតលើជនជាប់ចោទ ថ្វីបើមានស្ថានសម្រាលទោសក្តី)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Galić, កថាខណ្ឌ ៤៥៣ ដល់ ៤៥៦ (ដែលបានរកឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការដាក់ទោសតែរយៈពេល ២០ ឆ្នាំ ទោះបីជាមានសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលមិនមានវិវាទលើមូលដ្ឋានអង្គហេតុទាក់ទិននឹងអត្ថិភាពនៃស្ថានសម្រាលទោសយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយពិចារណាទៅលើកម្រិតនៃស្ថានទម្ងន់នៃការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនិងកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទហើយចុងក្រោយបានផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចាត់ទុកការប្រកាសទោស នៅក្នុងសំណុំរឿងដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ថាជា ប្រភពនៃការណែនាំ⁷⁹⁵។

៣៧៥. នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រតុលាការអន្តរជាតិជាច្រើនបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋ កម្មរបស់ពិរុទ្ធជន គឺជាកត្តាចំបងនៅក្នុងការប្រកាសទោស⁷⁹⁶។ ដោយសាររាល់ឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក បានរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់ព្រហ្ម ទណ្ឌកម្ពុជា និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិនោះ ហេតុនេះមានកត្តាពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនសម្រាប់ លើកយកមកធ្វើការវាយតម្លៃ អំពីស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើសជាក់លាក់ណាមួយ⁷⁹⁷។ ធាតុផ្សំទាំង នេះ ពាក់ព័ន្ធជុំវិញស្ថានភាពជាក់លាក់នៃរឿងក្តី ដោយរួមបញ្ចូលទាំងទម្រង់ និងកម្រិតនៃការ ចូលរួមរបស់ពិរុទ្ធជន រួមមាន ចំនួន និងភាពងាយរងគ្រោះបំផុតរបស់ជនរងគ្រោះ ផល ប៉ះពាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មទៅលើជនរងគ្រោះ និងសាច់ញាតិរបស់ពួកគាត់ ចេតនាវើសអើងរបស់

⁷⁹⁵ សូមមើល ឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៧៥៦ (ដែលបញ្ជាក់ជាទូទៅថា ភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការ ផ្តន្ទាទោស គឺជា “ការឆ្លុះបញ្ចាំងដ៏សំខាន់នៃសញ្ញាណយុត្តិធម៌ស្មើភាពគ្នា” និងកថាខណ្ឌ ៧៥៩ និង ៨៥១ (ដែលយល់ឃើញ ថា ទណ្ឌកម្មដែលសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងផ្នែកខ្លះ មិនគ្រប់គ្រាន់នោះទេ ដោយសារតែមិនស៊ីសង្វាក់គ្នា ជាមួយនឹងរឿងក្តីដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងស្ថានភាពស្រដៀងគ្នា)។

⁷⁹⁶ សូមមើលឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Nahimana*, កថាខណ្ឌ ១០៦០ (ដែលយល់ឃើញថា “ស្ថានទម្ងន់នៃការប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបង្ហាញឱ្យឃើញជាក់ស្តែង គឺជាកត្តាសម្រាប់កំណត់អំពីការផ្តន្ទាទោស”)។ *រឿងក្តីវដ្តអាជ្ញា ទល់នឹង Mucić និងជនដទៃទៀត*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-21, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៨, កថាខណ្ឌ ១២២៥ (“ការពិចារណាដ៏មានសារសំខាន់ជាងគេបំផុត ... គឺស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម”)។ សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី *Aleksovski*, កថាខណ្ឌ ១៨២ (“ការពិចារណាអំពីស្ថានទម្ងន់នៃអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ គឺធម្មតា ជាចំណុចចាប់ ផ្តើមសម្រាប់ការពិចារណាអំពីការកំណត់ទោសដ៏សមស្រប”)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kambanda*, កថាខណ្ឌ ១២៥។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kupreškić*, កថាខណ្ឌ ៤៤២។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ៧៣១។

⁷⁹⁷ សូមមើលឧទា. សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, កថាខណ្ឌ ៥៥៥ (“ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែលមាន ចែងនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ [តុលាការ ICTR] គឺជាប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងខ្លាំង” ដោយហេតុនេះមាន ភាពសំខាន់ជាងការពិនិត្យ “អំពីស្ថានទម្ងន់អរូបិយនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម” ដើម្បីវាយតម្លៃអំពីស្ថានភាពពាក់ព័ន្ធនៃរឿងក្តី)។ *រឿងក្តីវដ្ត អាជ្ញា ទល់នឹង Karera*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-01-74-T, “សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៥៧៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពិរុទ្ធជននៅពេលដែលចេតនានេះមិនមែនជាធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋ ទំហំ និងភាពសាហាវព្រៃ ផ្ទៃនៃបទល្មើស និងតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ⁷⁹⁸។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានសម្រេច ផ្តន្ទាទោសកម្រិតខ្ពស់បំផុត ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ចំពោះរឿងក្តីនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរពិសេស⁷⁹⁹។ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់បន្ថែមថា តុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* បានសម្រេចប្រកាសទោស ដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ភាគច្រើនចំពោះរឿងក្តីដែលពិរុទ្ធជនបានរំលោភលើមុខដំណែង ដឹកនាំ តាមរយៈការរៀបចំផែនការ ឬបញ្ជាឱ្យមានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទ ប្រកាន់⁸⁰⁰ ព្រមទាំងរឿងក្តីនានាដែលមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីភាពយោរយោ ឬការបំពេញ

⁷⁹⁸ សូមមើលសាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Milutinović*, កថាខណ្ឌ ១១៤៧។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Lukić និង Lukić*, កថាខណ្ឌ ១០៥០, ដកស្រង់ចេញពីសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići*, កថាខណ្ឌ ១២៦០។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Blaškić* កថាខណ្ឌ ៦៨៣។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kunarac*, កថាខណ្ឌ ៣៥២, ៣៥៧។ សាលដីកាក្នុង រឿងក្តី *Tadić*, កថាខណ្ឌ ៣០៥។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Deli*, សំណុំរឿងលេខ IT-04-83-A, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ៥៦៣។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bošković និង Tarčulovski*, សំណុំរឿងលេខ IT-04-82-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ៥៨៨។

⁷⁹⁹ សូមមើល *ឧទា*. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៤៥៥ (ដែលសម្រេចប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយ ជីវិតដែលបដិសេធចោលការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ២០ ឆ្នាំរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដោយសារតែ ការប្រកាសទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងជាពិសេសទៅលើលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ ជនជាប់ចោទក្នុងការរៀបចំឱ្យមានការបាញ់គ្រាប់កាំភ្លើងធំ និងការវាយប្រហារដោយលបបាញ់ដែលទង្វើទាំងនេះ បាន សម្លាប់ប្រជាជនស៊ីវិលរាប់រយនាក់)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kayishema និង Ruzindana*, សំណុំរឿងលេខ ICTR- 95-1-A, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ ១៥ ដល់ ១៦, ២៦ ដល់ ២៧ (ដែលសម្រេចប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតចំពោះជនជាប់ចោទម្នាក់ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទពីរនាក់ ផ្អែកតាមការរួមចំណែកទៅនឹងការសម្លាប់រង្គាល់ចំនួនបួន ដែលសម្លាប់មនុស្សប្រុសស្រីនិងកុមារជាច្រើនពាន់នាក់នៅ រវ៉ាន់ដា មុខតំណែងក្នុងសមត្ថកិច្ចរបស់គាត់និងការពេញចិត្តចំពោះការកិច្ចពិសេសដែលគាត់បានគ្រប់គ្រងលើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំង នេះ)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kayishema និង Ruzindana*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-95-1-A, “សាលដីកា (សំអាង ហេតុ)”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០១ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kayishema និង Ruzindana*”, កថាខណ្ឌ ៣៧១។

⁸⁰⁰ សូមមើល *ឧទា*. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៤១១ ដល់ ១២, ៤៥៥ ដល់ ៤៥៦ (ដែលបន្ថែមការប្រកាស ទោសដាក់ពន្ធនាគារជនជាប់ចោទពីររយៈពេល ២០ ឆ្នាំរហូតដល់ការដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយពេញចិត្ត⁸⁰¹។ ហេតុដូច្នោះ ដើម្បីធ្វើការប្រកាសទោសឱ្យបានសមស្រប អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណាអំពីស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ព្រមទាំងកត្តាស្ថានទម្ងន់

អំពីមុខតំណែងដឹកនាំរបស់គាត់ក្នុងនាមជាមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់មួយរូប។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Musema*, កថាខណ្ឌ ១០០២ ដល់ ១០០៣ (ដែលសម្រេចផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតទៅលើនាយករោងចក្រតែដ៏មានឥទ្ធិពលមួយរូប ដែលគាត់បាននាំកម្មករនានាឱ្យទៅវាយប្រហារលើជនរៀសខ្លួន Tutsi)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kambanda*, សំណុំ រឿងលេខ ICTR-97-23-S, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៩៨, កថាខណ្ឌ ៦១ ដល់ ៦២ (ដែលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដោយសារតែជនជាប់ចោទបំពានលើសមត្ថកិច្ចរបស់គាត់តាម រយៈការញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ក្នុងនាមគាត់ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃរដ្ឋាភិបាលបណ្តោះអាសន្នរបស់ ប្រទេសរវ៉ានដា)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Niyitegeka*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-14-T, “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ៤៩៩ (ដែលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដោយសារ តែជនជាប់ចោទបានបំពានបំពានមុខតំណែងរបស់គាត់តាមរយៈការញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ក្នុងនាម គាត់ជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មាន)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Ndindabahizi*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-2001-71-T, “សាល ក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ កថាខណ្ឌ ៥០៨ (ដែលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារអស់ មួយជីវិតពីព្រោះជនជាប់ចោទគាំទ្រគោលនយោបាយអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅតំបន់កំណើតរបស់គាត់ ក្នុងនាមគាត់ជា រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Nchamihigo*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-01-63-T, “សាលក្រម និង ការផ្តន្ទាទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨ (“សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោសក្នុង *រឿងក្តី Nchamihigo*”), កថាខណ្ឌ ៣៩១ និង ៣៩៦ (ដែលបានសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដោយសារតែក្នុងនាមជា “រដ្ឋអាជ្ញារង (ជនជាប់ចោទ) ត្រូវបានគេសង្ឃឹមថា គោរពតាមវិធានច្បាប់និងគោលការណ៍ស្តីពីក្រមសីលធម៌”)។

⁸⁰¹ *សូមមើល ឧទា. សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Lukic និង Lukic*, កថាខណ្ឌ ១០៦០ ដល់ ១០៦៩ (ដែលពិចារណាអំពីភាព សាហាវព្រៃផ្សៃពិសេសរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងការវាយដំយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអ្នកទោស ដុតជនរងគ្រោះទាំងរស់ និងនៅក្នុង ករណីមួយនោះជនជាប់ចោទបានសើចសប្បាយនៅពេលបាញ់លើស្ត្រីពីរគ្រាប់)។ សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តី *Bagosoro*, កថាខណ្ឌ ២២៦៥ ដល់ ២២៦៧ (ដែលពិចារណាអំពីភាពសាហាវព្រៃផ្សៃជាពិសេសរបស់ជនជាប់ចោទ នៅពេលកាត់អវៈយវៈ និងធ្វើកាយវិកលកម្មលើប្រដាប់ភេទរបស់ជនរងគ្រោះ)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kayishema និង Ruzindana*, កថាខណ្ឌ ៣៦១ (ដែលពិចារណាអំពីការពេញចិត្តរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម និងកម្រិតនៃ ការបង្កនូវពូជសាសន៍ និងជាពិសេសពិចារណាលើពូជសាសន៍ដែលមិនអាចជួសជុលបាន ដោយសារការធ្វើកាយវិកល កម្ម)។ សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តី *Nchamihigo*, កថាខណ្ឌ ៣៩១ (ដែលពិចារណាអំពីភាពហោរហោយ៉ាង ខ្លាំងរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងការលួចប្លន់ក្នុងផ្ទះដែលធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះឆេះស្លាប់ព្រមទាំងការបង្ហាញអំពីការពេញចិត្តរបស់ គាត់ក្នុងការធ្វើដំណើរទៅឆ្ងាយៗ ជាច្រើនកន្លែងដើម្បីអន្តរាគមន៍ក្នុងការសម្លាប់មនុស្ស)។ សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស

ទោសនានាដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ដូចជាតួនាទីដឹកនាំរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និង ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដោយភាពហោរហើ និងពេញចិត្តដែលមានភស្តុតាងបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ លាស់នៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ។

៣៧៦. នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បាន ប្រព្រឹត្ត គឺមាន“លក្ខណៈសាហាវយង់ឃ្នង និងគួរឱ្យព្រឺខ្លាច” ដោយផ្អែកតាមចំនួនជនរង គ្រោះដែលត្រូវបានសម្លាប់មិនតិចជាង ១២.២៧២ នាក់នោះទេ ព្រមទាំងការធ្វើទារុណកម្ម ជាប្រព័ន្ធ និងស្ថានភាពអាក្រក់ទូទៅដែលជនរងគ្រោះទទួលរងថែមទៀតផង⁸⁰²។ សហព្រះ រាជអាជ្ញាបានបង្ហាញថា សំណុំរឿងបច្ចុប្បន្ននេះ ជាសំណុំរឿងមួយក្នុងចំណោមសំណុំរឿង ដែលមានភាពធ្ងន់ធ្ងរជាងគេបំផុត បើគិតពីចំនួនជនរងគ្រោះយ៉ាងច្រើនដែលបានសម្លាប់ និង អំពើកាប់សម្លាប់មានរយៈពេលវែងជាងគេបំផុត បើប្រៀបធៀបទៅនឹងសំណុំរឿងដែលមាន លក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាចំនួនប្រាំពីរ ដែលត្រូវបានប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយ ជីវិត ក្នុងនោះមានសំណុំរឿងចំនួនពីរនៅតុលាការ ICTY⁸⁰³ និងសំណុំរឿងចំនួនប្រាំនៅ

ក្នុងរឿងក្តី *Muhimana*, កថាខណ្ឌ ៦១២ (ដែលពិចារណាអំពីប្រភេទគួរឱ្យព្រឺខ្លាចពិសេសនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ ដោយរួមបញ្ចូលឧទាហរណ៍មួយទាក់ទងនឹងការធ្វើកាយវិការកម្មលើស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ)។

⁸⁰²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៩៧។

⁸⁰³ឧបសម្ព័ន្ធក្នុងទៅនឹងសារណាផ្ទាល់មាត់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអំពីការប្រកាសទោស នៅក្នុងសវនាការលើបណ្តឹង សាទុក្ខរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/3.1, ជាមួយនឹងឯកសារភ្ជាប់ នានា, ឯកសារលេខ F1/3/1.1។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៤៥៥ ដល់ ៤៥៦ (ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលនៃតុលាការ ICTY បានប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតលើជនជាប់ចោទចំពោះភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃយុទ្ធនាការ លបបាញ់ និងការបាញ់គ្រាប់កាំភ្លើងដែលបានកើតឡើងជាច្រើនខែនិងបណ្តាលឱ្យជនស៊ីវិលស្លាប់រាប់រយនាក់និងជនស៊ីវិល រងរបួសរាប់ពាន់នាក់)។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Lukić* និង *Lukić*, កថាខណ្ឌ ១០៦៣ ដល់ ១០៦៩ (ដែលប្រកាសទោស ដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដល់ជនជាប់ចោទមួយរូបក្នុងចំណោមពីររូប ចំពោះអំពើហោរហើជាពិសេសដែលគាត់បាន ប្រព្រឹត្តការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយសារមូលហេតុនយោបាយជាតិសាសន៍ និងសាសនា ការធ្វើមនុស្សឃាតអំពើអមនុស្សធម៌ និងការសម្លាប់រង្គាលដោយរួមបញ្ចូលទាំងការធ្វើមនុស្សឃាតលើកម្មស្ត្រីម្នាក់ស្នៀយយ៉ាងតិចណាស់ ១៣២ នាក់)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការ ICTR⁸⁰⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ទៅលើរឿងក្តីមួយចំនួនទៀត ដែលក្នុងនោះ ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹងរឿងក្តីនេះ ក៏បានប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតផងដែរ⁸⁰⁵។ ចំនួនអ្នកស្លាប់យ៉ាងច្រើនដែល

⁸⁰⁴ ឧបសម្ព័ន្ធស្តាប់ទៅនឹងសារណាផ្ទាល់មាត់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Akayesu (បានប្រកាស ទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដល់ជនជាប់ចោទ ចំពោះការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់រួមមានការចោទប្រកាន់ពីបទ ប្រល័យពូជសាសន៍ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ការញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ការធ្វើទារុណកម្មការ រំលោភលើផ្លូវភេទនិងការធ្វើមនុស្សឃាតលើពួក Tutsis យ៉ាងតិចណាស់ ២០០០ នាក់ នៅទីក្រុងដែលជនជាប់ចោទជា អភិបាលក្រុង)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Karera, កថាខណ្ឌ ៣៩៣, ៣៩៨ (ដែលប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ដល់ជនជាប់ចោទចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ការសម្លាប់រង្គាលនិងការធ្វើមនុស្សឃាត ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិដោយរួមបញ្ចូលការវាយប្រហារនៅវិហារគ្រិស្តដែលបានសម្លាប់ជនភៀសខ្លួន Tutsi រាប់រយនាក់)។ សាល ដីកាក្នុងរឿងក្តី Kayishema និង Ruzindana, កថាខណ្ឌ ២៩៩, ៣៧១ ដល់ ៣៧២ (ដែលប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារ អស់មួយជីវិត ចំពោះជនជាប់ចោទមួយរូបក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទពីររូបចំពោះការចូលរួមក្នុងសម្លាប់រង្គាលចំនួនបួន ដែលបណ្តាលឱ្យស្លាប់មនុស្សរាប់ពាន់នាក់)។ សាលក្រម និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី Bagosora, កថាខណ្ឌ ៤១, ២២៥៩ (ដែលប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដល់ជនជាប់ចោទបីរូបក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទបួនរូប ចំពោះ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនិងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការសម្លាប់ជន ស៊ីវិល Tutsi រាប់ពាន់នាក់។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Renzaho, កថាខណ្ឌ ៦២១ ដល់ ៦២២ (ដែលប្រកាសទោសដាក់ ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដល់ជនជាប់ចោទចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ការធ្វើមនុស្សឃាត ដោយរួមបញ្ចូលការ បញ្ជាឱ្យសម្លាប់ជនភៀសខ្លួន Tutsi រាប់រយនាក់ព្រមទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ)។

⁸⁰⁵ សូមមើលឧទា.រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Gacumbitsi, សំណុំរឿងលេខ ICTR-2001-64A-A “សាលដីកា”, អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦, (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Gacumbitsi”), កថាខណ្ឌ ២០៤, ២០៦ (ដែលបានប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតលើជនជាប់ចោទចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ ដែលរួមបញ្ចូល ការវាយប្រហារដែលសម្លាប់ប្រជាជនរាប់ពាន់នាក់អង្គជំនុំជម្រះដាក់ទម្ងន់លើ “តួនាទីស្នូលរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការរៀប ចំផែនការការញុះញង់ការបញ្ជាការប្រព្រឹត្តនិងការជួយទំនុកបម្រុង”ឱ្យប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម)។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kajelijeli, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-44A-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥ (“សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kajelijeli”), កថាខណ្ឌ ៣២៤ (ដែលប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតលើ ជនជាប់ចោទដោយផ្អែកលើស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ទោះបីជាការបន្តរបស់ទោសចុងក្រោយត្រឹមរយៈពេល ៤៥ ឆ្នាំ សម្រាប់ជាការទូទាត់សងចំពោះការបំពានបំពានលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងអំឡុងពេលប៉ុន្មានបណ្តោះ អាសន្នខុសច្បាប់ក៏ដោយ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ព្រមទាំងបទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងរយៈពេល ដំរីង (លើសពីបីឆ្នាំ) គឺពិតជាធ្វើឱ្យសំណុំរឿងនេះ ជាសំណុំរឿងមួយដែលមានលក្ខណៈ ធ្ងន់ធ្ងរជាងគេបំផុត នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្ពុជានានា។

៣៧៧. ពាក់ព័ន្ធនឹងកត្តាស្ថានទម្ងន់ទោស កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានតួនាទីជាមេដឹកនាំធំជាងគេនៅមន្ទីរ ស ២១ ហើយបានបំពានតួនាទីរបស់ខ្លួនដោយបានបង្ហាត់បង្រៀន បញ្ជា និងគ្រប់គ្រងទៅលើ បុគ្គលិកក្នុងការធ្វើទារុណកម្មជាប្រព័ន្ធ និងការសម្លាប់អ្នកទោសដែលត្រូវបានចាត់ទុកថា ជា សត្រូវរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ^{៨០៦} ដោយបង្ហាញពី “ការខិតខំប្រឹងប្រែងបំពេញ ភារកិច្ចដើម្បីធ្វើឱ្យមន្ទីរ ស ២១ ដំណើរការទៅបានយ៉ាងរលូន”^{៨០៧}។ ការដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិនមែនជាជនកំពូលនៃខ្សែសង្វាក់បញ្ជានៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មិនអាចធ្វើជា យុត្តិកម្មក្នុងការកាត់បន្ថយទោសនោះបានទេ។ តាមការពិត មិនមានវិធានណាមួយដែលចែង អំពីកម្រិតនៃការផ្ដន្ទាទោសខ្ពស់បំផុតចំពោះចារី ដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាជនកំពូលនៃខ្សែ សង្វាក់បញ្ជានោះទេ^{៨០៨}។ ប៉ុន្តែ យុត្តិសាស្ត្រតុលាការអន្តរជាតិបានរក្សាការផ្ដន្ទាទោសកម្រិត

⁸⁰⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០២។

⁸⁰⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦០៧។

⁸⁰⁸សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Lukić និង Lukić* កថាខណ្ឌ ១០៥៥ (ដែលតម្កល់សេចក្តីសម្រេចពីមុនរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលបដិសេធមិនធ្វើយុត្តិកម្មទៅលើការផ្ដន្ទាទោសស្រាល ដោយគ្រាន់តែសំអាងថា ជនជាប់ចោទស្ថិតក្នុងថ្នាក់ បញ្ជាការកម្រិតទាប ដោយសារតែ “ការផ្ដន្ទាទោសត្រូវតែធ្លុះបញ្ចាំងជានិច្ចអំពីកម្រិតនៃស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម” ដែលអាច ជាយុត្តិកម្មដាក់ទោសកម្រិតធ្ងន់ទោះបីជានៅពេលដែល “ជនជាប់ចោទមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធបញ្ជាការ ទាំងមូលក្តី”។ ត្រីត្រីប័ត្រនិពន្ធដោយ Jens David Ohlin: “ការកំណត់ទោស ដែលមានលក្ខណៈសមមាត្រគ្នានៅ តុលាការ ICTY” - *កេស៊ីដីវ៉ែណាលរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្ពុជានានាសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី*, បោះពុម្ពផ្សាយ ដោយ Bert Swart, Goran Sluiter, Alezander Zahar-(eds.), ចេញផ្សាយដោយសាវ័តិមាននៃសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ ២ ដល់ ៣ (ពន្យល់ថា នៅពេលដែល ការកំណត់ទោសផ្អែកលើ “សមមាត្រនៃស្ថានទម្ងន់បទ ល្មើស” ដូចទៅនឹងការអនុវត្តរបស់តុលាការ ICTR ជនជាប់ចោទទទួលទោសសមមាត្រទៅនឹងអំពើល្មើសរបស់ខ្លួន។ ដូច្នេះ បទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ ត្រូវទទួលបានការផ្ដន្ទាទោសកម្រិតធ្ងន់ប្រហែលជាការផ្ដន្ទាទោសកម្រិតធ្ងន់បំផុតដោយមិនគិត ថាតើបុគ្គល នោះ បានប្រព្រឹត្តនូវបទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរជាងនេះទេ។ ការកំណត់ទោសនេះមានលក្ខណៈមិនស្របទៅនឹង “សមមាត្រទាក់ទង ទៅនឹងជនជាប់ចោទ” ដែលបានអនុវត្តតាមដោយតុលាការ ICTY ចំណែកជនជាប់ចោទដែលទទួលខុសត្រូវស្រាល

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អតិបរមាទៅលើ “ជនដែលប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរបំផុត”⁸⁰⁹ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថា ជាជនដែលមានមុខតំណែងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ជាពិសេសបំផុតធ្វើតាមរយៈការបញ្ជា ឬការរៀបចំផែនការ ឬការដឹកនាំការប្រព្រឹត្តអំពើបែបនេះ និង/ឬតាមរយៈការអនុវត្តឱ្យបានសម្រេចទៅតាមសេចក្តីណែនាំដែលខ្លួនបានទទួល ដោយក្តីពេញចិត្ត ឬដោយក្តីសាទរ ឬដោយប្រសិទ្ធិភាព ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ពីឆន្ទៈរបស់ពិរុទ្ធជនក្នុងការចូលរួមយ៉ាងសកម្មដើម្បីប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម⁸¹⁰។ ទោះបីជាសំណើចុងក្រោយរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ សុំឱ្យរួចខ្លួនពីបទចោទ ដោយផ្អែកលើអង្គហេតុដែលថា គាត់មិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ⁸¹¹ក៏ដោយ ក៏តុលាការយល់ឃើញថាការផ្តន្ទាទោសគួរតែសមស្របទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានប្រព្រឹត្តដោយមិនគិតថា មានអ្នកដទៃផ្សេងទៀតបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរជាងនោះទេ។

ទទួលការផ្តន្ទាទោសស្រាលជាងជនជាប់ចោទ ដែលទទួលខុសត្រូវច្រើនដោយមិនគិតពីស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើសរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ)។

⁸⁰⁹ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង *Ntagerura និងជនដទៃទៀត*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-99-46-T “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤, (“សាលក្រម និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី *Ntagerura*”) កថាខណ្ឌ ៨១៥។ *សូមមើលផងដែរ* សាលក្រម និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, កថាខណ្ឌ ៥៥៩ (“ទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ដែលជាការដាក់ទោសខ្ពស់បំផុតនៅតុលាការនេះគឺតែងប្រើសម្រាប់ជនឧក្រិដ្ឋដែលប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរបំផុត)។

⁸¹⁰ *សាលក្រម និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី Ntagerura*, កថាខណ្ឌ ៨១៥។ *សាលក្រម និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី Semanza*, កថាខណ្ឌ ៥៥៧ និង៥៥៩ (ដែលបដិសេធពោលសំណើរបស់រដ្ឋអាជ្ញាសុំឱ្យដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានសំខាន់ថា គ្រាន់តែមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងនាមជាចារីប្រយោលគាត់មិនបានស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទនៃ “ជនឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរបំផុត” នោះទេ។ *សាលក្រម និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី Nchamihigo* កថា ខណ្ឌ ៣៨៨ (នៅក្នុងតុលាការនេះការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតជាទូទៅប្រើសម្រាប់ជនទាំងឡាយដែលរៀបចំផែនការឬបញ្ជាឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើកាចសាហាវយង់ឃ្នងនិងជនទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដោយការពេញចិត្តពិសេសចំពោះការប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួន ឬសេចក្តីសប្បាយដោយបានធ្វើបាបគេ)។

⁸¹¹ ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/4.1, ទំព័រ ១០៨ (បន្ទាត់ ២៥) ដល់ទំព័រ ១០៩ (បន្ទាត់ ១ ដល់ ២)។

៣៧៨. តាមការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល តួនាទីដឹកនាំរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និង ការពេញចិត្តយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ គឺជាកត្តាស្ថានទម្ងន់ទោសដែល គួរតែទទួលបាននូវទម្ងន់ទោសក្នុងការកំណត់ទោសលើជនជាប់ចោទ បើធៀបទៅនឹងទម្ងន់ដែល មានកម្រិតតិចតួចនៃស្ថានសម្រាលទោស។

៣៧៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតលើរឿងក្តីជាច្រើននៅតុលាការ *មិន អចិន្ត្រៃយ៍* នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការទាំងនោះ បានបង្កើនទម្ងន់ ទោសនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ⁸¹² រួមបញ្ចូលទាំងការដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត⁸¹³។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទទួលបាននូវឆន្ទានុសិទ្ធិយ៉ាងទូលំទូលាយក្នុងការប្រកាស ទោសយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានអំណាចផ្លាស់ប្តូរទម្ងន់ទោសជាថ្មី ដូចនៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ នៅពេលដែល“ការប្រកាសទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា

⁸¹² សូមមើលឧទា. រឿងក្តី *Semanza* ទល់នឹងរដ្ឋអាណា, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-20-A “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥, កថាខណ្ឌ ៣៣៨ ដល់ ៣៩ (បានបន្ថែមទោសដែលសម្រេចដោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពី ១៥ ឆ្នាំ ទៅ ២៥ ឆ្នាំ ដោយសារតែទោសនេះ មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រល័យពូជសាសន៍ និងការសម្លាប់រង្គាល់ដែលជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្ត)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Aleksovski* កថាខណ្ឌ ១៨៧, ១៩១ (ដែលសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារប្រាំពីរឆ្នាំបន្ទាប់ពីយល់ឃើញថា ទោសជាប់ពន្ធនាគារពីរឆ្នាំកន្លះដែលសម្រេច ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគឺ “មានលក្ខណៈមិនគ្រប់គ្រាន់យ៉ាងជាក់ច្បាស់” និងបានផ្តល់នូវស្ថានទម្ងន់មិនគ្រប់គ្រាន់ ទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ)។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Čelebići* កថាខណ្ឌ ៨៥១ (ដែលយល់ឃើញថា នៅ ក្នុងករណីជនជាប់ចោទម្នាក់ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទទាំងបីនាក់ ដែលត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាព អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងពុំបានយកចិត្តទុកដាក់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់គាត់ឡើយ និងបង្វែររឿងក្តីនេះ ទៅឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងវិញដើម្បីបន្ថែមទោស)។

⁸¹³ សូមមើលឧទា. សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៤៥៥ ដល់ ៤៥៦ (ដែលបានប្រកាសដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារ អស់មួយជីវិត បន្ទាប់ពីយល់ឃើញថា ទោសជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល ២០(ម្ភៃ)ឆ្នាំ ដែលសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង ពុំបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ចំពោះភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Gacumbitsi*, កថាខណ្ឌ ២០៦ (ដែលប្រកាសដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត បន្ទាប់ពី សម្រេចថា ទោសជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៣០(សាបសិប)ឆ្នាំ ដែលសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបាន “ផ្តល់ នូវស្ថានទម្ងន់សមស្របចំពោះភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានប្រព្រឹត្ត និងចំពោះតួនាទីសំខាន់របស់ គាត់នៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះឡើយ”)។

ដំបូងមិនស្របទៅនឹងរបបនៃការប្រកាសទោស⁸¹⁴។ ប្រសិនបើពិចារណាឱ្យបានត្រឹមត្រូវពីស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងកាលៈទេសៈពិសេសនៃរឿងក្តី។

៣៨០. ក្នុងចំណោមគោលបំណងមួយចំនួនក្នុងការដាក់ទណ្ឌកម្មផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ដោយសារស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ការដាក់ទោសដែលសមនឹងទទួល និងការធ្វើឱ្យរាងចាល គឺជាគោលបំណងសំខាន់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ⁸¹⁵។ ទណ្ឌកម្មត្រូវតែមានទម្ងន់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្ត និងដើម្បីទប់ស្កាត់កុំឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះកើតឡើងជាថ្មីទៀត។ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានប្រព្រឹត្តក្នុងរឿងក្តីនេះ គឺពិតជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយនៅក្នុងចំណោមឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏អាក្រក់បំផុតនៅក្នុងកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់មនុស្សជាតិ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះសមនឹងទទួលនូវទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដើម្បីជាការឆ្លើយតបប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងគ្រប់គ្រាន់ចំពោះអំពើសាហាវឃោរឃៅ ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះបង្កឡើងទៅលើជនរងគ្រោះ ក្រុមគ្រួសារ

⁸¹⁴សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Gacumbitsi*, កថាខណ្ឌ ២០៥។

⁸¹⁵សូមមើលជាទូទៅសាលដីកាក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Nahimana*, កថាខណ្ឌ ១០៥៧ (“ដោយពិចារណាលើស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ដែលតុលាការមានយុត្តាធិការទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ គោលបំណងសំខាន់ពីរក្នុងការដាក់ទោសគឺ ការផ្ដន្ទាទោស និងការធ្វើឱ្យរាងចាល”។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Rutaganda*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-3-T, “សាលក្រម និងការប្រកាសទោស”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ៤៥៥ (“វា ច្បាស់ណាស់ថា ទណ្ឌកម្មដែលបានដាក់ទៅលើជនជាប់ចោទដែលតុលាការបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាពនោះ គឺទីមួយត្រូវសំដៅទៅលើការផ្ដន្ទាទោសដែលសមនឹងទទួលរបស់ជនជាប់ចោទទាំងនោះ ដែលត្រូវតែមើលឃើញថា បទឧក្រិដ្ឋដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តត្រូវបានផ្ដន្ទាទោស ហើយម្យ៉ាងវិញទៀតគឺសំដៅទៅលើការធ្វើឱ្យរាងចាល ពោលគឺដើម្បីទប់ស្កាត់អ្នកដទៃទៀតដែលអាចត្រូវបានគេបញ្ជូនបញ្ចូលឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅបែបនេះ នៅពេលអនាគតដោយបង្ហាញប្រាប់ ពួកគេថា សហគមន៍អន្តរជាតិមិនត្រូវអត់ឱនឡើយចំពោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងសិទ្ធិមនុស្ស”)។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Gacumbitsi*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-2001-64-T “សាលក្រម”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ៣៣៥ ដល់ ៣៦ (“ដោយពិចារណាលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើស ដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងប្រទេសរវ៉ាន់ដាក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៤ វាមានសារៈសំខាន់ជាទីបំផុតដែលថា សហគមន៍អន្តរជាតិផ្ដន្ទាទោសចំពោះបទល្មើសដែលបានរៀបរាប់ទាំងនោះ នៅក្នុងលក្ខណៈមួយដែលនឹងទប់ស្កាត់កុំឱ្យបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះកើតឡើងម្តងទៀតនៅក្នុងប្រទេសរវ៉ាន់ដា ឬក៏នៅកន្លែងផ្សេងទៀត”។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

និងសាច់ញាតិ ក៏ដូចជាប្រជាជនកម្ពុជា និងមនុស្សជាតិទាំងមូល។ សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបាន
បំផ្លើសឡើយ នៅពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានសំដៅទៅលើមន្ទីរ ស ២១ ថាជា “ទី
កន្លែងសម្លាប់មនុស្សដ៏ធំ ដោយមានការរៀបចំ”⁸¹⁶។ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានបញ្ជា និងប្រតិបត្តិ
ការទឹកកន្លែងសម្លាប់មនុស្សនេះអស់រយៈពេលជាងបីឆ្នាំ។ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានសម្លាប់មនុស្ស
អស់យ៉ាងតិច ១២.២៧២ (ដប់ពីរពាន់ពីររយចិតសិបពីរ) នាក់ ដោយគ្មានធម៌មេត្តា ដែលក្នុង
នោះរួមមានស្ត្រី និងកុមារផងដែរ។

៣៨១. ទោះបីជាឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយបានកើតឡើងជាង ៣០ ឆ្នាំហើយក៏ដោយ ក៏ការកន្លងផុតដ៏យូរ
នេះមិនអាចកាត់បន្ថយភាពចាំបាច់ក្នុងការផ្ដន្ទាទោសធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ។ ការឈឺចាប់របស់ជនរង
គ្រោះ ព្រមទាំងក្រុមគ្រួសារ និងសាច់ញាតិ គឺមិនត្រឹមតែជារឿងអតីតកាលប៉ុណ្ណោះទេ ក៏ប៉ុន្តែ
ការឈឺចាប់អស់ទាំងនេះបានបន្ត និងនៅតែបន្តរហូតអស់មួយជីវិត។ ទោះបីជាការដាក់ទណ្ឌ
កម្មលើ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិនអាចព្យាបាលឱ្យជាសះស្បើយទាំងស្រុងនូវការឈឺចាប់ទាំងអស់
នេះក៏ដោយ ក៏ជនរងគ្រោះសមនឹងទទួលបានយុត្តិធម៌យ៉ាងពេញលេញតាមក្តីរំពឹងដ៏ត្រឹមត្រូវ
និងសមហេតុផលរបស់ខ្លួន។ ឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់
ដែលមិនអាចព្យាបាលបាន ចំពោះប្រជាជនកម្ពុជាទាំងមូល។ ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងមូលនៅតែ
ប្រឈមជាមួយបញ្ហាដែលមិនធ្លាប់ជួបប្រទះ ក្នុងការធ្វើឱ្យធ្ងន់ស្បើយនូវសោកនាដកម្ម ដែល
បង្កឡើងដោយឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភ
យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិក្នុងដែនកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់
អ.វ.ត.ក។

៣៨២. ភាពចាំបាច់ក្នុងការសម្រេចនូវគោលបំណងធ្វើឱ្យរាងចាល ដើម្បីដាក់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋ
ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានចងក្រងជាប្រចាំធ្វើជាឯកសារ តាមរយៈរបាយការណ៍របស់
រដ្ឋាភិបាលនានាដែលប្រឆាំងនឹងប្រជាជនរបស់ខ្លួន និងតាមរយៈការកើនឡើងនៃសំណុំរឿង
នៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ នៅខណៈពេលដែលសាលដីកានេះកំពុងត្រូវបានធ្វើឡើង។

⁸¹⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ២១០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

គោលបំណងធ្វើឱ្យរាងចាលនេះ ទាមទារឱ្យមានសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយដែលថា ទោះបីជា ពេលវេលាបានកន្លងទៅ ក៏មិនអាចនាំឱ្យមាននិទណ្ឌភាព និងការដាក់ទោសស្រាលដែលមិន ត្រឹមត្រូវនោះដែរ។

៣៨៣. យោងតាមសំអាងហេតុទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា ការប្រកាសទោស ដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៣៥ (សាមសិបប្រាំ)ឆ្នាំ ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបាន ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យបានសមរម្យទៅនឹងស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងស្ថានភាពបុគ្គលរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិតជាមានកំហុសក្នុងការប្រកាសទោស ដែលមានលក្ខណៈមិនគ្រប់គ្រាន់យ៉ាងច្បាស់ក្រឡែត និងបានភាន់ច្រឡំក្នុងការប្រើធនានុសិទ្ធិ របស់ខ្លួន។ ដូច្នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សម្រេចប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយ ជីវិតលើ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

៥.គ.៣. ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ

៣៨៤. សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិនមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការដោះលែង ដោយមានលក្ខខណ្ឌនោះទេ ដោយសារតែមានសំអាងហេតុជាច្រើន⁸¹⁷ ហើយសហព្រះរាជ

⁸¹⁷ សំអាងហេតុទាំងនោះរួមមាន៖ (ក) ដោយបានសម្រេចលើសចំនួនឆ្នាំចំពោះការកំណត់ទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ជាក់លាក់ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់កម្ពុជានោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ពីរបបនៃការកំណត់ទោស *វិសេសដាច់ ដោយឡែកមួយ (sui generis)* របស់តុលាការនេះ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក៏បានសង្កត់ធ្ងន់ពីលក្ខណៈរបស់ខ្លួន ក្នុងការសម្រេចលើការកំណត់ទោស ដោយមិនបានគោរពតាមការអនុវត្តក្នុងស្រុករបស់ប្រទេសកម្ពុជាឡើយ។ (ខ) ខណៈ ដែលការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌទទួលបានការអនុញ្ញាតនៅតុលាការអន្តរជាតិដទៃទៀត ដោយមានបទប្បញ្ញត្តិជាក់ លាក់ស្តីពីការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ និងវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភ័ស្តុតាងក៏ដោយក៏មិនមានឯកសារ ណាមួយនៅ អ.វ.ត.ក យោងទៅដល់ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌចំពោះជនជាប់ចោទឡើយ។ (គ) ដោយសារជន ជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោសតែពីបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះ ហេតុនេះមានតែរបបនៃការប្រកាសទោសជាលក្ខណៈអន្តរ ជាតិប៉ុណ្ណោះដែលគួរយកមកអនុវត្ត។ (ឃ) បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ក្នុងស្រុកទាក់ទិននឹងការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ មិន អនុវត្តនៅតុលាការនេះទេ ដោយសារតែលក្ខណៈពិសេសនៃការផ្តន្ទាទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិទាំងឡាយ។ (ង) ការ អនុញ្ញាតឱ្យមានការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌនៅក្រោមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា គឺជាការដកជនជាប់ចោទចេញពី យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលវាផ្ទុយពីគោលការណ៍នានានៃតុលាការអន្តរជាតិ។ បើតាមគោលការណ៍អន្តរជាតិ តុលា

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អាជ្ញាធរស្នើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវអនុវត្តទោសដោយមិនមានលទ្ធភាពទទួលបាននូវការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌនោះឡើយ⁸¹⁸។ មេធាវីការពារក្តីមិនបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានណាមួយស្តីពីបញ្ហានេះទេ។

៣៨៥. មាត្រា ៥១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ ចែងថា “គ្រប់ទណ្ឌិតដែលត្រូវទទួលទោសពន្ធនាគារមួយ ឬច្រើន អាចត្រូវដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ ប្រសិនបើទណ្ឌិតនេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ខ្លួនមានគំនិតមារយាទណ្តក្នុងរយៈពេលជាប់ឃុំ និងមានសម្បទាដែលអាចបញ្ចូលខ្លួនទៅក្នុងសង្គមវិញបាន”។ ដូច្នោះ លទ្ធភាពទទួលបានការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌលើកទឹកចិត្តឱ្យមានគំនិតមារយាទណ្តក្នុងរយៈពេលជាប់ឃុំ ដែលសម្រួលដល់ការបញ្ចូលខ្លួនទៅក្នុងសង្គមវិញ។ គោលបំណងនៃការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌនេះ ត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាច្រើននៅលើពិភពលោកថា ជាកត្តាដ៏សំខាន់មួយនៃការដាក់ទណ្ឌកម្មផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ។ នៅក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ រាល់ការបន្ធូរបន្ថយទោសទៅលើទោសដាក់ពន្ធនាគារអាចអនុវត្តបានចំពោះទណ្ឌិតទាំងអស់ និងរួមទាំងទណ្ឌិតដែលទទួលទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ មាត្រា ១១០(៣) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ចែងអំពីការតម្រូវឱ្យពិនិត្យឡើងវិញនូវទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតបន្ទាប់ពីបានទទួលទោសអស់រយៈពេល ២៥ (ម្ភៃប្រាំ)ឆ្នាំ⁸¹⁹។

៣៨៦. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ បានចែងថា ទណ្ឌិតដែលត្រូវជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត អាចទទួលបានការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ ប្រសិនបើទណ្ឌិតបានទទួលទោស

ការដែលសម្រេចផ្តន្ទាទោសមុនគេ គឺមិនមានអំណាចចេញសេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហាកាត់បន្ថយរយៈពេលនៃទោសឡើយ។ (បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១២២ ដល់ ២៩)។

⁸¹⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១២២។

⁸¹⁹វិធាន ២២៤(៣) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC។ មាត្រា ២៨ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY។ វិធាន ១២៣ ដល់ ១២៥ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY។ មាត្រា ២៧ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR។ វិធាន ១២៤ ដល់ ១២៦ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR។ មាត្រា ២៣ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ SCSL។ វិធាន ១២៣ ដល់ ១២៤ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការ SCSL។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជាប់ពន្ធនាគារយ៉ាងតិចបំផុត ២០ (ម្ភៃ)ឆ្នាំ រួចហើយ។ ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌត្រូវ ផ្តល់ឱ្យដោយប្រធានតុលាការជាន់ដំបូងនៃទឹកនៃឃុំខ្លួន។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ប្រធាន តុលាការនេះអាចត្រូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ដោយអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអម សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬព្រះរាជអាជ្ញានៃតុលាការសាមី⁸²⁰។

៣៨៧. ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ គឺជានីតិវិធីដាច់ដោយឡែកមួយនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការ អនុវត្តទោសជាប់ពន្ធនាគារ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា នីតិវិធីនៃបទប្បញ្ញត្តិ ពិសេសស្តីពីការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ នៅក្នុងឯកសារផ្លូវច្បាប់នានារបស់ អ.វ.ត.ក បង្ហាញឱ្យឃើញថា បញ្ហានេះគួរត្រូវបានពិចារណាទៅតាមនីតិវិធីក្នុងស្រុកជាធរមាន នា ពេលដែលការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌនេះ ត្រូវបានលើកមកពិចារណាសម្រាប់ទណ្ឌិត ជាក់លាក់ណាម្នាក់ ហើយអាចជាពេលវេលាមួយដែល អ.វ.ត.ក បានបញ្ចប់អាណត្តិការងារ របស់ខ្លួន បន្ទាប់ពីការបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធីទាំងស្រុងរួចហើយ។ លើសពីនេះទៀត ផ្ទុយពី សារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា⁸²¹ លទ្ធភាពដែលអាចពិចារណាក្នុងពេលអនាគតទៅលើ ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ ដោយអាជ្ញាធរតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចផ្សេងពីស្ថាប័ន អ.វ.ត.ក នឹងមិនធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់អាណត្តិការងាររបស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងការវិនិច្ឆ័យ ទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់ខ្លួននោះឡើយ។

៣៨៨. ជាសន្និដ្ឋាន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា ខ្លួនមិនមានសមត្ថកិច្ចសម្រេចអំពីសិទ្ធិ របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ក្នុងការទទួលបានការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌនោះទេ។ អាស្រ័យ ហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចបដិសេធសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

⁸²⁰មាត្រា៥១៣ ដល់ ៥១៤ និង ៥១៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

⁸²¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១២៩។

៥.គ.៤. ការឃុំខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការយោធាកម្ពុជា

៣៨៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ការកាត់បន្ថយទោសចំនួន ៥ (ប្រាំ)ឆ្នាំ និងការគិតបញ្ចូលរយៈពេលដែលបានជាប់ឃុំក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការយោធាកម្ពុជា⁸²² គឺជាការផ្តល់សំណងសមរម្យចំពោះការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយសារការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់នីតិវិធីដោយតុលាការយោធាកម្ពុជា ចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ រហូតដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧។ សហព្រះរាជអាជ្ញា មិនត្រឹមតែពុំបានជំទាស់ទៅនឹងផ្នែកសម្រេចសេចក្តីនេះទេ⁸²³ ថែមទាំងពុំបានប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបានចេញនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩ ទៀតផង⁸²⁴។ ប៉ុន្តែដោយហេតុថា ការប្រកាសទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវបានកែប្រែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិនិត្យពិចារណាតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ថាតើ សំណងនេះគួរតែរក្សា

⁸²²សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទឱ្យនៅក្រៅឃុំចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E39/5 (“សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង”), កថាខណ្ឌ២៩ និងកថាខណ្ឌ ៧ និង ៨ នៅក្នុងផ្នែកសម្រេចសេចក្តី (ដែលចង្អុលបង្ហាញថា ការគិតបញ្ចូលមិនត្រូវបានផ្តល់ជូនទេអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិដែលពាក់ព័ន្ធដែលត្រូវបានរកឃើញថា មិនអាចអនុវត្តបានប៉ុន្តែ “ជាសំណង”)។ ពិតណាស់ការកាត់បន្ថយទោស មានលក្ខណៈជា “សំណងបន្ថែម”)។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបានបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់អំពីមូលហេតុអ្វីក្នុងការតម្រូវឱ្យការទូទាត់នោះជាសំណង ប៉ុន្តែ សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគឺថា សំណងត្រូវបានផ្តល់ដោយពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភសិទ្ធិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងបរិបទដូចគ្នាដែលការកាត់បន្ថយទោសត្រូវបានផ្តល់។ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦២៤ (ដែលពិពណ៌នាអំពីសំណងនេះថា “ការកាត់បន្ថយទោសបន្ថែមទៀត”) និងកថាខណ្ឌ ៦៨១ (ដែលបញ្ជាក់ឡើងវិញតាមរយៈជើងទំព័រថាការគិតបញ្ចូលរយៈពេលនៃការជាប់ឃុំក្រោមតុលាការយោធាត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ ដោយយោងតាមសេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង)។

⁸²³បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣០ និង ១៣១។ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/3.2, ទំព័រ ៤៨ (បន្ទាត់ ២៥) ដល់ទំព័រ ៤៩ (បន្ទាត់ ៩) (សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងឡើងវិញថា ទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតគឺជាការដាក់ទោសមួយដ៏សមស្រប ហើយការកាត់បន្ថយទោសមកត្រឹម ៤៥ឆ្នាំ ដែលតម្រូវដោយច្បាប់គឺគ្រាន់តែដើម្បីទូទាត់សងចំពោះការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ ដែលជនជាប់ចោទបានទទួលរង។ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ចប់សវនាការដេញដោលរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជាមួយឧបសម្ព័ន្ធ ១ ដល់ ៥, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E159/9, កថាខណ្ឌ ៤៥៩។

⁸²⁴សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទុក ដែរ ឬយ៉ាងណា តាមអង្គច្បាប់ដោយមិនចាំបាច់ពិចារណាលើការយល់ឃើញអំពីអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ⁸²⁵។

៣៩០. មូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់សម្រាប់ការផ្តល់សំណងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺផ្អែកលើការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនដែលថា យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR “ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិទាមទារការទូទាត់សំណង ចំពោះការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដោយអាជ្ញាធរជាតិ” ទោះបីជាការរំលោភបំពានបែបនេះ មិនមែនជាការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការអន្តរជាតិ ឬមិនបានបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវខ្ពស់ ដែលបង្កើតឱ្យមានការរំលោភបំពាននីតិវិធីក៏ដោយ⁸²⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានទៀតថាក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាព កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវទទួលបានផងដែរ⁸²⁷នូវការកាត់បន្ថយទោស។ ដោយឡែកក្នុងករណីដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានសិទ្ធិទាមទារសំណងសមរម្យនៅចំពោះមុខសមត្ថកិច្ចជាតិ⁸²⁸។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ច្បាប់ដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក រួមទាំងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិមិនបានបង្ហាញថា ការរំលោភសិទ្ធិរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គួរត្រូវបានទូទាត់សងដោយ អ.វ.ត.កឡើយ នៅពេលពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញថា អ.វ.ត.ក ជាអ្នករំលោភកិច្ចនីតិវិធី ឬជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភសិទ្ធិទាំងនោះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញដូចខាងក្រោមថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការបកស្រាយយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធត្រង់ចំណុចដែលមានខ្លឹមសារថា ការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិរបស់

⁸²⁵ សូមមើលរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Erdemović, សំណុំរឿងលេខ IT-96-22-A, “សាលដីកា”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៧, កថាខណ្ឌ ១៦ (អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនត្រូវបានកម្រិតត្រឹមតែបញ្ហាទាំងឡាយដែលត្រូវបានលើកឡើងជាផ្លូវការដោយភាគីនោះឡើយ)។

⁸²⁶ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ៣៥។

⁸²⁷ ការផ្តល់សំណងដោយការកាត់បន្ថយទោសត្រូវបានផ្តល់បន្ថែមទៅនឹងការគិតបញ្ចូលរយៈពេល ដែលជាប់ឃុំយ៉ាងក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការយោធា។

⁸²⁸ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ៣៦ ដល់ ២៧ និងកថាខណ្ឌ ៥ និង ៨ នៃផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គប្បីត្រូវទទួលបាននូវការទូទាត់ពី អ.វ.ត.ក ទោះបីជាមិនមែនជាការរំលោភបំពានរបស់ អ.វ.ត.ក និងទោះបីជា មិនមានការរំលោភលើកិច្ចនីតិវិធីក៏ដោយ។

៣៩១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា មិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឬវិធានផ្ទៃក្នុងនៃ អ.វ.ត.ក ទាក់ទងនឹងការផ្តល់សំណងចំពោះការរំលោភលើសិទ្ធិមនុស្សនោះទេ។ ការផ្តល់សំណងតាមវិធីកាត់បន្ថយទោសមិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ និងការអនុវត្តនៃប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជាឡើយ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលស្វែងរកគោលការណ៍ណែនាំនៅកម្រិតអន្តរជាតិ។

៣៩២. យុត្តិសាស្ត្រតុលាការអន្តរជាតិបញ្ជាក់យ៉ាងដាច់ខាតថា “មុនពេលអាចទទួលបានសំណងដែលខ្លួនទាមទារនោះ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបង្ហាញថា ការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងស្ថាប័នតុលាការណាមួយ ឬបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ តុលាការមានការទទួលខុសត្រូវមួយចំនួនចំពោះការរំលោភសិទ្ធិនេះ”⁸²⁹។ ម្យ៉ាងវិញទៀត តុលាការអន្តរជាតិមានកាតព្វកិច្ចទូទាត់សំណងចំពោះការរំលោភបំពានដែលមានភស្តុតាងបង្ហាញពី “សកម្មភាពរួមគ្នា” រវាងស្ថាប័នតុលាការទាំងនេះ និងស្ថាប័នខាងក្រៅដែលនាំឱ្យកើតមាននូវការរំលោភបំពានសិទ្ធិទាំងនេះ។ ផ្ទុយទៅវិញ លទ្ធិច្បាប់ដែលមានឬសគល់នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេសក្នុងស្តីពីការរំលោភលើកិច្ចនីតិវិធី ដូចដែលត្រូវបានបកស្រាយនៅកម្រិតអន្តរជាតិនោះ តម្រូវឱ្យតុលាការបដិសេធយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងទម្រង់នៃសំណងនេះ ដោយមិនចាំបាច់ពិចារណាថា

⁸²⁹ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Karadžić, សំណុំរឿងលេខ IT-95-5/18-PT, “សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំផ្តល់សំណងរបស់ជនជាប់ចោទចំពោះការរំលោភសិទ្ធិទាក់ទងនឹងការចាប់ខ្លួន”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ (“សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី Karadžić ស្តីពីសំណងរបស់ជនជាប់ចោទចំពោះការរំលោភសិទ្ធិទាក់ទងនឹងការចាប់ខ្លួន”), កថាខណ្ឌ ៦។ សូមមើលផងដែររឿងក្តី Barayagwiza ទល់នឹងរដ្ឋអាជ្ញា, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-19-AR72, “សេចក្តីសម្រេច”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៩ (សាលដីកាលើរឿងក្តី Barayagwiza), កថាខណ្ឌ ៦៧, ៧១, ៩០, ៩៩។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kajelijeli, កថាខណ្ឌ ២៥២ ដល់ ២៥៣។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Rwamakuba, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-44C-A, “សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការផ្តល់សំណងសមស្រប”របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ២៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ស្ថាប័នណាមួយជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើការរំលោភលើសិទ្ធិទាំងនេះឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការកត់សម្គាល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា លទ្ធិច្បាប់នេះ “ត្រូវបានបកស្រាយក្នុងន័យចង្អៀត និងមានកម្រិតចំពោះតែករណីទាំងឡាយដែលការរំលោភសិទ្ធិនេះ បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់នីតិវិធី ក្នុងការនាំយកជនជាប់ចោទទៅជំនុំជម្រះ”⁸³⁰ ។

៣៩៣. ក្នុងពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិនិត្យពិចារណា ថាតើការឃុំខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយតុលាការយោធាកម្ពុជា មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក ឬស្ថាប័ននានារបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា អ.វ.ត.ក គឺជា “តុលាការមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដាច់ដោយឡែក ឯករាជ្យ និងមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ” ដែលទោះបីជា អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការកម្ពុជាដែលមានស្រាប់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ អ.វ.ត.ក គឺជា “ស្ថាប័នមួយឯករាជ្យ”⁸³¹ ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា “ពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងស្ថាប័នតុលាការរបស់ អ.វ.ត.ក នៅក្នុងសំណុំរឿងរបស់តុលាការយោធាកម្ពុជាពាក់ព័ន្ធ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឡើយ និងជាពិសេស នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនជនត្រូវជាប់ចោទ”⁸³² ។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ “ពុំបានរកឃើញភស្តុតាងដែលបង្ហាញថា តុលាការយោធាកម្ពុជាបានបំពេញកិច្ចជំនួស អ.វ.ត.ក ក្នុងការឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ ឬពុំឃើញមានភស្តុតាងបង្ហាញពីសកម្មភាពរួមគ្នារវាងស្ថាប័ន អ.វ.ត.ក និងតុលាការយោធាកម្ពុជាឡើយ”⁸³³ ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំឃើញមានហេតុផលណាមួយដែលខុសពីអង្គហេតុដែលគ្មានការជំទាស់ខាងលើនេះឡើយ។

⁸³⁰ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ៣៣។

⁸³¹ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ១០។

⁸³² សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ១៤។

⁸³³ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច”, ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារលេខ C5/45, កថាខណ្ឌ ២១។

៣៩៤. ពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធិច្បាប់ស្តីពីការរំលោភកិច្ចនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា^{៨៣៤} ករណីនេះ ពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ក្នុងអំឡុងនៃការឃុំខ្លួនរបស់តុលាការយោធាកម្ពុជាជនជាប់ចោទបានទទួលរងនូវ“ការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ”^{៨៣៥} ឬក៏ថា ខ្លួនបានទទួលរងនូវការរំលោភសិទ្ធិយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដែលបង្ហាញឱ្យឃើញនូវការប៉ះពាល់ដល់សុចរិតភាពរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ^{៨៣៦}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការរំលោភសិទ្ធិនេះមិនមានហេតុផលក្នុងការបដិសេធយុត្តាធិការឡើយ។

៣៩៥. ផ្អែកតាមការយល់ឃើញទាំងពីរនេះ ដោយគ្មានការរំលោភបំពានសិទ្ធិជនជាប់ចោទដោយអ.វ.ត.ក និងការរំលោភកិច្ចនីតិវិធីនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរតែត្រូវបដិសេធសំណើរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការសុំឱ្យផ្តល់សំណង។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ក្នុងការផ្តល់សំណង ដោយផ្អែកលើ“យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR”^{៨៣៧} ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការបកស្រាយដោយភាន់ច្រឡំនេះ បើតាមការវិភាគឱ្យបានស៊ីជម្រៅជាងនេះ។

៣៩៦. ជាបឋម ឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់តែមួយគត់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដកស្រង់ គឺរឿងក្តី *Barayagwiza* ពាក់ព័ន្ធនឹងករណីមួយ ដែលការរំលោភកិច្ចនីតិវិធី *មានភស្តុតាងបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់លាស់* ។ ដូច្នោះហើយ មិនអាចអះអាងឱ្យបានច្បាស់ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី *Barayagwiza* បានសម្រេចផ្តល់សំណង ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងករណីគ្មានការរំលោភសិទ្ធិ ដែលជាការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការ និងគ្មានការរំលោភកិច្ចនីតិវិធីនោះ។ ការពិត ការដែលជនជាប់ចោទ *Barayagwiza* បានទទួលសំណងទាក់ទងទៅនឹងការរំលោភសិទ្ធិ ដែលមិនមែនជាការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការ

⁸³⁴សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ៣៤។ *សូមមើលផងដែរ*សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ១៦។

⁸³⁵សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Karadžić* ស្តីពីសំណងចំពោះការរំលោភសិទ្ធិទាក់ទងនឹងការចាប់ខ្លួន, កថាខណ្ឌ ៧។

⁸³⁶*សូមមើលសេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី Barayagwiza*, កថាខណ្ឌ ៧៤ និង ៧៧។

⁸³⁷សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ៣៥។

ICTR នោះ គឺមិនដូចគ្នានឹងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះឡើយ ដោយហេតុថា ក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ គ្មានភស្តុតាងស្តែងឱ្យឃើញអំពីការរំលោភកិច្ចនីតិវិធីនោះទេ⁸³⁸។

៣៩៧. លើសពីនេះទៀត រឿងក្តីទាំងមូលដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR បានសម្រេចផ្តល់សំណង បានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ការរំលោភសិទ្ធិ ដែលតុលាការនេះបានយកមកពិចារណានោះ គឺការរំលោភសិទ្ធិដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង បន្ទាប់ពីរដ្ឋអាជ្ញាបានស្នើឱ្យចាប់ខ្លួន ឬផ្ទេរជនជាប់ចោទ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៤០ និងវិធាន ៤០ ស្ទួន នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR ហេតុដូច្នេះ បង្ហាញឱ្យឃើញថា យ៉ាងហោចណាស់ក៏ការរំលោភសិទ្ធិនោះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការ ICTR ដែរ។ នៅក្នុងរឿងក្តី *Semanza* ការសម្រេចផ្តល់សំណងត្រូវបានធ្វើឡើងចំពោះការរំលោភសិទ្ធិ ដែលស្ថិតក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការទាំងស្រុង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR បានពិចារណាត្រឹមតែការរំលោភសិទ្ធិជនជាប់ចោទ ដែលកើតឡើងចាប់ពីពេលដែលរដ្ឋអាជ្ញាបានស្នើឱ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទោះបីជាជនជាប់ចោទ កំពុងត្រូវបានឃុំខ្លួនដោយអាជ្ញាធររបស់ប្រទេសកាមេរូនក៏ដោយ⁸³⁹។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនបានពិចារណាទៅលើការរំលោភណាមួយ ដែលកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលដែលរដ្ឋអាជ្ញាបានសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ រហូតដល់ពេលដែលខ្លួនស្នើសុំឱ្យមានការចាប់ខ្លួនជាលើកទីពីរ ក្នុងអំឡុងពេលដែលជនជាប់ចោទ *Semanza* ត្រូវបានអាជ្ញាធរតុលាការ

⁸³⁸សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Barayagwiza*, កថាខណ្ឌ ១០១ (យល់ឃើញថា អង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះបានយុត្តិកម្មទៅលើគោលការណ៍នៃការរំលោភដំណើរការនីតិវិធី)។

⁸³⁹រឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Semanza*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-20-A, “សេចក្តីសម្រេច”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០០, កថាខណ្ឌ ៤, ៥, ៧៩ (កំណត់ថ្ងៃចាប់ផ្តើមនៃការរំលោភបំពានសិទ្ធិនៅថ្ងៃដែលរដ្ឋអាជ្ញាបានចេញសំណើទីមួយរបស់ខ្លួន អនុលោមតាមវិធាន ៤០ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងការដាក់ភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTR ទោះបីជាជនជាប់ចោទកំពុងត្រូវបានឃុំខ្លួនអនុលោមតាមដីកាចាប់ខ្លួនអន្តរជាតិដែលផ្អែកលើការចោទប្រកាន់ស្រដៀងគ្នា។ *សូមមើលផងដែរ*សេចក្តីសម្រេច និងការប្រកាសទោសក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, កថាខណ្ឌ ៥៨៣ ដល់ ៥៨៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រទេសកាមេរូនសម្រេចឃុំខ្លួនដោយឯកឯងនោះទេ⁸⁴⁰។ នៅក្នុងរឿងក្តី *Kajelijeli* ជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តល់ការកាត់បន្ថយទោសចំពោះការរំលោភសិទ្ធិជនជាប់ចោទដែលកើតមានឡើងបន្ទាប់ពីរដ្ឋអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យមានការចាប់ខ្លួន⁸⁴¹។ ជាចុងក្រោយ នៅក្នុងរឿងក្តី *Rwamakuba* តុលាការបានសម្រេចផ្តល់សំណងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ចំពោះការរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទដែលទាក់ទងទៅនឹងជំនួយផ្នែកច្បាប់ ដែលកើតឡើងនៅពេលដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរឃុំឃាំងរបស់តុលាការ ICTR ។ ផ្ទុយទៅវិញ សំណើរបស់ជនជាប់ចោទ *Rwamakuba* ដែលសុំឱ្យពិនិត្យឡើងវិញអំពីលក្ខខណ្ឌក្នុងការឃុំខ្លួនគាត់ក្នុងប្រទេសណាមីប៊ីត្រូវបានតុលាការ ICTR បដិសេធចោល ដោយសំអាងលើការដែលគ្មានសកម្មភាពរួមគ្នារវាងអាជ្ញាធរជាតិ និងតុលាការ ICTR នាពេលនោះ⁸⁴²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTR សម្រេចថា “ការជំទាស់ណាមួយនៅក្នុងបញ្ហានេះ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការដោះស្រាយចំពោះមុខយុត្តាធិការរបស់ណាមីប៊ី”⁸⁴³។

៣៩៨. យុត្តិសាស្ត្រខាងលើរបស់តុលាការ ICTR បង្ហាញឱ្យឃើញថា ដើម្បីអាចផ្តល់សំណងដល់ជនជាប់ចោទបាន ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សត្រូវតែជាការរំលោភកិច្ចនីតិវិធី ឬក៏ជាការរំលោភសិទ្ធិដែលជាការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការ និងត្រូវបង្ហាញឱ្យឃើញផងដែរថា សំណងទាំងនេះជានិច្ចកាលត្រូវសម្រេចផ្តល់ឱ្យក្នុងករណី ដែលមានការខកខានក្នុងការបំពេញកិច្ចពីសំណាក់រដ្ឋអាជ្ញា ឬស្ថាប័នផ្សេងណាមួយរបស់តុលាការនោះ។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY បានសម្រេចថា៖

⁸⁴⁰សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, កថាខណ្ឌ ៧៩ និង៨៨។
⁸⁴¹សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kajelijeli*, កថាខណ្ឌ ២២៧, ៣២៣ ដល់ ៣២៤។
⁸⁴²រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា *ទល់នឹង Rwamakuba*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-44-T, “សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងការចាប់ខ្លួនដោយខុសច្បាប់ និងការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទដោយខុសច្បាប់”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០០ (“សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Rwamakuba* ស្តីពីការចាប់ខ្លួន និងការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់”), កថាខណ្ឌ ២៧ និង៣០។
⁸⁴³សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Rwamakuba*, ស្តីពីការចាប់ខ្លួន និងការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់, កថាខណ្ឌ ៣០។

គួរកត់សម្គាល់ថា នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ដែលជនជាប់ចោទយកមកធ្វើជាសំអាង ដើម្បីគាំទ្រគោលជំហររបស់ខ្លួនដែលថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការពុំមែនជា លក្ខខណ្ឌតម្រូវចាំបាច់ក្នុងការសម្រេចផ្តល់សំណងនោះ គឺថា សំអាងហេតុ និងការ ពិចារណាសំខាន់ៗ បានផ្តោតជាចុងក្រោយជុំវិញការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋអាជ្ញា ចំពោះការរំលោភសិទ្ធិ ជាជាងការទទួលខុសត្រូវរបស់អាជ្ញាធរជាតិ⁸⁴⁴។

៣៩៩. យោងតាមហេតុផលដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល (ចៅក្រម Klonowiecka-Milart និង ចៅក្រម Jayasinghe ជំទាស់) យល់ឃើញថា នេះមិនមែនជា ករណីដែល អ.វ.ត.ក គប្បីសម្រេចផ្តល់សំណងចំពោះការរំលោភសិទ្ធិរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឡើយ។ ដោយសារតែនេះជាបញ្ហាផ្នែកច្បាប់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានធានាសិទ្ធិក្នុង ការផ្តល់សំណង ចំពោះការចោទប្រកាន់អំពីការរំលោភសិទ្ធិរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះឡើយ ហើយ កំហុសអង្គច្បាប់នេះ ប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ដល់ការប្រកាសទោសស្ថាពរដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវទទួល។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេច (ចៅក្រម Klonowiecka- Milart និង ចៅក្រម Jayasinghe ជំទាស់) ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គ ច្បាប់ ដែលនាំឱ្យមោឃៈការប្រកាសទោសក្នុងការសម្រេចកាត់បន្ថយរយៈពេលផ្តន្ទាទោស ចំនួន ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ និងការគិតបញ្ចូលនូវរយៈពេលជាប់ឃុំឃាំង ចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ រហូតដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ដែលជាការផ្តល់សំណងសមស្របចំពោះ ការរំលោភសិទ្ធិ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

៥.គ.៥. ការគិតបញ្ចូលនូវរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនមុនដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ

៤០០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានសិទ្ធិទទួលបាននូវការគិត បញ្ចូលថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទាំងស្រុងចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ រហូតដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ (នៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការយោធាកម្ពុជា) និងរយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចាប់ពីថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ រហូតដល់ពេល

⁸⁴⁴សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី Karadžić ស្តីពីសំណងចំពោះការរំលោភសិទ្ធិទាក់ទងនឹងការចាប់ខ្លួន, កថាខណ្ឌ ៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សាលក្រមនេះចូលជាស្ថាពរ (នៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់ អ.វ.ត.ក)^{៨៤៥}។ យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចំពោះរយៈពេលឃុំខ្លួនដំបូងនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការយោធាកម្ពុជាត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាផ្នែកមួយនៃការទូទាត់សំណងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់^{៨៤៦} រីឯរយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នបន្ទាប់ដែលស្ថិតក្រោមសមត្ថកិច្ច អ.វ.ត.ក ត្រូវបានគិតបញ្ចូលទៅក្នុងចំណោមនៃទោសដោយផ្អែកតាមសិទ្ធិ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥០៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧^{៨៤៧}។ ដោយហេតុថា រយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នបន្ទាប់ដែលស្ថិតក្រោមសមត្ថកិច្ច អ.វ.ត.ក ពុំមែនជាចំណោទបញ្ជាតទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវពិនិត្យពិចារណាទៅលើរយៈពេលឃុំខ្លួនដំបូង នៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការយោធា។

៤០១. ដោយហេតុថា នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការគិតបញ្ចូលចំណោមនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ មាត្រា ៥០៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានចែងថា ចំណោមនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវបានគិតបញ្ចូលទាំងស្រុងទៅក្នុងចំណោមនៃទោសដែលបានប្រកាស ឬដោយហេតុនៃចំណោមនៃទោសដែលត្រូវទទួលរង បន្ទាប់ពីការស្រូបទោសបញ្ចូលគ្នា។ មាត្រា ៥១ (ការគិតបញ្ចូលចំណោមនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៩ ចែងស្រដៀងគ្នាថា ចំណោមនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នត្រូវគិតបញ្ចូលទាំងស្រុងទៅក្នុងចំណោមនៃទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលត្រូវទទួល។ តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់កម្ពុជា ក៏ដូចជាអន្តរជាតិដែរការគិតបញ្ចូលត្រូវបានយកមកអនុវត្ត

⁸⁴⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៨១។

⁸⁴⁶សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ២៩ និងកថាខណ្ឌ ៧ នៃផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

⁸⁴⁷សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ២៧ និងកថាខណ្ឌ ៦ នៃផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦២៤, ៦៨១។

ដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងរឿងក្តីនានាដែលនាំឱ្យមានការប្រកាសទោសដែលមានរយៈ
ពេលកំណត់ និងការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត⁸⁴⁸។

៤០២. ដោយហេតុថា ការទូទាត់សំណងដោយសារការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នៅមុន
ពេលជំនុំជម្រះក្តី គឺជាបញ្ហាមួយដាច់ដោយឡែកពីការគិតបញ្ចូលរយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះ
អាសន្នទៅក្នុងថិរវេលានៃទោសដែលបានប្រកាស⁸⁴⁹។ ទោះបីជាសំណងដែលបានផ្តល់ឱ្យ
ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវបានបដិសេធទាំងស្រុងក៏ដោយ ក៏មិនមែនមានន័យថា
មិនគិតបញ្ចូលនូវថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នពីមុននោះទេ។

៤០៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ការចោទប្រកាន់
ទាំងឡាយដែលតុលាការយោធាកម្ពុជាបានយកមកធ្វើជាសំអាងដើម្បីឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទ គឺ
“មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាយ៉ាងខ្លាំង”⁸⁵⁰ ទៅនឹងការចោទប្រកាន់ទាំងឡាយនៅក្នុងដំណើរការ
នីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។ ពិតណាស់ នេះគឺជាហេតុផលដែលតុលាការយោធាកម្ពុជា
បានបញ្ចប់យុត្តាធិការរបស់ខ្លួននៅពេលដែល អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើង⁸⁵¹។ យុត្តិសាស្ត្រ
របស់តុលាការអន្តរជាតិ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* បញ្ជាក់ថា ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ ដោយសារតែ
ហេតុផលនៃយុត្តិធម៌ រយៈពេលដែលជនជាប់ចោទស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ននៅ
ក្រោមអំណាចតុលាការជាតិតែម្នាក់ឯង គឺត្រូវគិតបញ្ចូលទាំងស្រុងទៅក្នុងថិរវេលានៃទោស

⁸⁴⁸ សូមមើលឧទា.សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Lukić និង Lukić*, កថាខណ្ឌ ១១២០។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Galić*, កថាខណ្ឌ ៥
នៃផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Seromba*, កថាខណ្ឌ ៩ នៃផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

⁸⁴⁹ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, កថាខណ្ឌ ៣២៨។

⁸⁵⁰ សេចក្តីសម្រេចរបស់លើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ២៨។

⁸⁵¹ “ដីកាសម្រេច”, ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃតុលាការយោធា, ឯកសារខ្មែរចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារ
បកប្រែភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E52/4.66 (“យល់ឃើញថា ក្រោយ
ពេលបង្កើត អ.វ.ត.ក ឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ
សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩ ក្នុងអំឡុងពេលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តា
ធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះ ដូច្នេះតុលាការយោធាមិនមានយុត្តាធិការទៅលើបទល្មើសទាំងអស់ដែលមានចែង
ក្នុងយុត្តាធិការ អ.វ.ត.ក ទៀតឡើយ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដែលសម្រេចចុងក្រោយ⁸⁵²។ លើសពីនេះទៀត មាត្រា ៧៨(២) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមបាន ចែងពីលទ្ធភាពក្នុងការ“គិតបញ្ចូលនូវរយៈពេលណាមួយ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួន ទាក់ទងទៅនឹងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋជាមូលដ្ឋាន”⁸⁵³។

៤០៤. ដោយពិចារណាលើបទដ្ឋានអន្តរជាតិទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញជា ឯកច្ឆន្ទថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានសិទ្ធិទទួលបាននូវការគិតបញ្ចូលនូវថិរវេលានៃការឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្នទាំងស្រុង ចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ មក ដោយមិនរាប់បញ្ចូល ថ្ងៃចេញសាលដីកានេះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចអនុវត្តការគិតបញ្ចូលទៅក្នុង ថិរវេលា នៃការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតចំពោះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយប្រកាស ថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានទទួលរងទោសរបស់ខ្លួនអស់រយៈពេល ១២ ឆ្នាំ និង ២៦៩ ថ្ងៃរួច ហើយដែលជារយៈពេលជននេះស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្នចាប់ពី ថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ដល់ ថ្ងៃទី ២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២ នេះផងដែរ។

៥. ឃ. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៤០៥. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចបដិសេធទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី ហើយសម្រេចទទួលយកផ្នែកខ្លះ និងសម្រេចដិសេធផ្នែកខ្លះនៃទង្វើករណីទី ១ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

⁸⁵² សូមមើល ឧទា.សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Kajelijeli, កថាខណ្ឌ ៣២២, ៣២៤(ដែលតម្កល់ការសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រម របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTR ត្រង់កថាខណ្ឌ ៩៦៦។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Semanza, កថាខណ្ឌ ៥៨៤។

⁸⁵³ មាត្រា ៧៨(២) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC។

៦. កំហុសដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងការរាយការណ៍របស់យុវករ
នៃការត្រួតពិនិត្យស្តីពីការដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
(បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, ២ និង៣)

៦.ក. ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការ
បង្កើតសញ្ញាណថ្មីនៃជនចម្រោះ

៦.ក.១. សារណា

៤០៦. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ក្រុម ២ និងក្រុម ៣ (ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី) បានអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការទទួលស្គាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានលក្ខណៈតឹងរ៉ឹងពេក និងដែលមិនមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង។ កំហុសអង្គច្បាប់នេះមានការពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមិនមែនជាសមាជិកគ្រួសារផ្ទាល់របស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ដែលបានមរណភាពដោយឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវបង្ហាញអំពីចំណងសាច់ញាតិជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ និងអំពីកាលៈទេសៈនានា ដែលបណ្តាលឱ្យមាន“ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់” ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុកជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ផង⁸⁵⁴។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ លើកឡើងបន្ថែមទៀតថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ភាពយុត្តិធម៌នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដោយហេតុថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យអំពី“ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់”នេះ មិនអាចដឹងជាមុនបានហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិនបានជូនដំណឹងអំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ នៅមុនពេលចេញសាលក្រមរបស់ខ្លួន⁸⁵⁵។

⁸⁵⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, ទឡើករណ៍ទី ២, កថាខណ្ឌ ៤០ ដល់ ៦២។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានទឡើករណ៍ទី ៤ កថាខណ្ឌ ៩១ ដល់ ១០៩។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ទឡើករណ៍ទី៣, កថាខណ្ឌ ៨៥ ដល់ ៩៤។

⁸⁵⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៤០ ដល់ ៦២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤០៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបង្ហាញដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីអត្ថិភាពនៃកំហុសរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដែលមានទំនាក់ទំនងហេតុ និងផលដោយផ្ទាល់ទៅនឹងព្យសនកម្មដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានទទួលរងដោយផ្ទាល់ ហើយដែលអាចបង្ហាញបាន⁸⁵⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកលើមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ ហើយបានយល់ឃើញថា ពាក្យពេចន៍“ផលវិបាកផ្ទាល់” ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនេះ សង្កត់ធ្ងន់ទៅលើទំនាក់ទំនងរវាងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងព្យសនកម្មដែលបានទទួលរង ជាជាងទៅលើគោលដៅដែលជាចេតនានៃអំពើល្មើសនេះ⁸⁵⁷។ ដូចនេះ ការទទួលខុសត្រូវរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិនត្រូវបានកម្រិតត្រឹមជនទាំងឡាយណាដែលរងគ្រោះដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលបានប្រព្រឹត្តប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងអាចពន្លាតដល់ក្រុមជនរងគ្រោះដែលមានចំនួនច្រើនជាងនេះ⁸⁵⁸។ ដោយមានការពន្យល់បន្តិចបន្តួច⁸⁵⁹ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា សមាជិកគ្រួសារផ្ទាល់ គឺស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាន ២៣(២)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ប៉ុន្តែ“ការបង្ហាញការខូចខាតដោយផ្ទាល់ទៅលើសមាជិកគ្រួសារ

⁸⁵⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៩ ដល់ ៦៤០។

⁸⁵⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤២។

⁸⁵⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤២។

⁸⁵⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤២ ដល់ ៦៤៣ និង ជើងទំព័រ ១០៧៥ ដល់ ១០៧៦។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយោងលើការយល់ពាក្យ“ជនរងគ្រោះ” នៅក្នុងយុត្តាធិការផ្សេងៗទៀត និងនៅក្នុងគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងគោលការណ៍ណែនាំនានាស្តីពីសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានដំណោះស្រាយ និងការជួសជុលសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះចំពោះការរំលោភទាំងស្រុងលើច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ (G.A. Res. 60/147), កំណត់ហេតុផ្លូវការរបស់មហាសន្និបាតនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (UN GAOR), សម័យប្រជុំលើកទី ៦០, ឯកសារលេខ A/RES/60/147 (ថ្ងៃទី ២១ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៦) (“គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង”) ដោយគ្មានការបំភ្លឺ ថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាត់ទុកប្រភពទាំងអស់នេះ ជាការបញ្ជាក់អំពីការចងក្លាប់នឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ សមត្ថកិច្ចដែលអាចជឿជាក់បានពាក់ព័ន្ធនឹងការបកប្រែ ឬដែលក្រោយមកជាបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ឬយ៉ាងណាឡើយ។

សាច់ញាតិគ្នាយៗ ពិតជាមានការលំបាកណាស់”⁸⁶⁰។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន ពិចារណាថែមទៀតថា នៅក្នុងករណីលើកលែងមួយចំនួន ការខូចខាតដែលបានចោទឡើង ដោយសមាជិកនៃគ្រួសារសាច់ញាតិគ្នាយៗ ក៏អាចចាត់ទុកជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស បាននៅពេលដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំ អាចបង្ហាញពីភាពជាសាច់ញាតិជាមួយនឹងជនរងគ្រោះ ផ្ទាល់ ក៏ដូចជាចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុកជាមួយជនរងគ្រោះផ្ទាល់⁸⁶¹។

៤០៨. នៅក្នុងទង្វើករណីនានានៃបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ បញ្ហាបឋមនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល គឺថាតើអ្នកណាខ្លះដែលអាចត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះ មុខ អ.វ.ត.ក។ បញ្ហាដែលត្រូវពិចារណាបន្តទៀត គឺបញ្ហា ថាតើការយល់ឃើញជាទូទៅ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា “សមាជិកក្រុមគ្រួសារផ្ទាល់របស់ជនរងគ្រោះ គឺស្ថិត នៅក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាន ២៣(២)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង”⁸⁶² មានសុពលភាពថា ជាការ យល់ឃើញផ្នែកអង្គច្បាប់ ឬជាការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុ។ បន្ទាប់មកទៀត ផ្អែកតាម ចម្លើយនានាដែលទទួលបាន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិនិត្យមើល ថាតើអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការតម្រូវឱ្យមានការបង្ហាញពីចំណងពិសេសនៃ ក្តីស្រលាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុក ដើម្បីទទួលយកពាក្យសុំរបស់គ្រួសារសាច់ញាតិគ្នាយៗនៃជន រងគ្រោះផ្ទាល់ដែលបានទទួលមរណភាព។

៦. ក. ២. សញ្ញាណនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក

៤០៩. ជាចំណុចចាប់ផ្តើមនៃការវិភាគ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើកឡើងម្តងទៀតថា យោង តាមមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងអង្គការសហប្រជាជាតិ និង មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ច្បាប់កម្ពុជា នៅតែជាច្បាប់នីតិវិធីគ្រប់គ្រង សម្រាប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក លើកលែងតែក្នុងករណីដែលច្បាប់

⁸⁶⁰ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៣។
⁸⁶¹ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៣។
⁸⁶² សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កម្ពុជាមិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ យោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិទាំងអស់នេះ^{៨៦៣}។ ការទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងវិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) ដែលដូចគ្នាទៅនឹងមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ចែងដូចខាងក្រោមថា:

ដើម្បីឱ្យពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចទទួលយកបាន ព្យសនកម្មត្រូវតែជា:

- ក) ការខូចខាតខាងរាងកាយ សម្ភារៈ ឬ ផ្លូវចិត្ត និង
- ខ) ជាផលវិបាកដោយផ្ទាល់ពីបទល្មើសជាព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន និងបានកើតមានពិតប្រាកដមកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ន។

៤១០. ដោយបានពិចារណា ថាតើការកំណត់និយមន័យនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានចែងគ្រប់គ្រាន់ដោយច្បាប់កម្ពុជា ដែរ ឬ យ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំពូកថា វិធាន ២៣ (២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាការផ្ទេរឡើងវិញនូវមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ដែលដូចគ្នាបេះបិទទៅនឹងមាត្រា ២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង^{៨៦៤}។ ចំណុចសំខាន់របស់និយមន័យនៃពាក្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងលិខិតូបករណ៍គតិយុត្តទាំងអស់នេះ មិនមែនជាការបង្ហាញអំពីចំណាត់ថ្នាក់ផ្លូវការជាក់លាក់របស់សមាជិកក្នុងគ្រួសារនោះទេ ប៉ុន្តែ គឺជាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដ៏សំខាន់ទៅលើព្យសនកម្មជាក់ស្តែង ដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើសតែប៉ុណ្ណោះ។

៤១១. វិធីសាស្ត្រក្នុងការទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានផ្អែកលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសំខាន់នេះ គឺស្របជាមួយនឹងគោលការណ៍ដែលថា ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មានទំនាក់ទំនងដែលមិនអាចដាច់ចេញពីគ្នាបានជាមួយនឹង

^{៨៦៣}មាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ។ មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

^{៨៦៤}សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ដែលទទួលស្គាល់សិទ្ធិក្នុងការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ដោយមិនទាក់ទងទៅនឹងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ អាចកំណត់ប្រភេទក្រុមនៃបុគ្គលទាំងឡាយដែលត្រូវបានអនុញ្ញាត បើតាមន័យជា ផ្លូវការ និងមានលក្ខណៈចង្អៀត ការផ្តល់ឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានតែចំពោះបុគ្គល ណាដែលត្រូវបានគេរំលោភសិទ្ធិ ឬទទួលរងគ្រោះដោយសារអំពើនានាដែលត្រូវបានចោទ ប្រកាន់ និងបានតែចំពោះបុគ្គលដែលមានឈ្មោះជាក្រុមគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់ នៅក្នុងករណី នៃមរណៈភាពរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់តែប៉ុណ្ណោះ⁸⁶⁵។ បុគ្គលដែលត្រូវបានគេរំលោភសិទ្ធិ ឬ ទទួលរងគ្រោះ តម្រូវឱ្យធ្វើការបង្ហាញអំពីការរំលោភសិទ្ធិ ឬការបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់ខ្លួនតែ ប៉ុណ្ណោះ ចំណែកឯបុគ្គលដែលមានឈ្មោះជាក្រុមគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់ ត្រូវធ្វើការបង្ហាញ អំពីការពិតដែលថា ខ្លួនស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទជាសិទ្ធិវន្តដែលត្រូវបានអនុញ្ញាត។ វិធីសាស្ត្រ ផ្លូវ

⁸⁶⁵ សូមមើល ឧទា. មាត្រា ៣៩៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអាណ្លីម៉ង់ (ចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ដែលអាចបំពេញ តួនាទីជា“រដ្ឋអាជ្ញាបន្ទាប់បន្សំឯកជន (private accessory prosecutor)” (“Nebenklage”) ដោយសិទ្ធិនេះផ្តល់ឱ្យតែជន រងគ្រោះណាដែលត្រូវបានសម្លាប់ដោយអំពើខុសច្បាប់ (ឬក៏កូន ឪពុកម្តាយ បងប្អូន ឬប្តីប្រពន្ធ) ហើយការប្រើប្រាស់សិទ្ធិ នេះ គឺជាបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឯករាជ្យ។ មាត្រា ៤៩ ដល់ ៥៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប៉ូឡូញឆ្នាំ ១៩៩៧ (ចែងថា ជនរងគ្រោះអាចដើរតួជាអ្នកជំនួយបាន ហើយក្នុងករណី ដែលជនរងគ្រោះបានទទួលមរណភាពសិទ្ធិនានារបស់ជនរង គ្រោះអាចត្រូវបានអនុវត្តដោយសាច់ញាតិ ដែលសិទ្ធិទាំងនេះត្រូវបានចែងយ៉ាងច្បាស់។ នៅ New South Wales និង ស្រដៀងគ្នានៅរដ្ឋផ្សេងទៀតរបស់អូស្ត្រាលី ជនរងគ្រោះអាចដាក់“សេចក្តីថ្លែងការណ៍អំពីផលប៉ះពាល់លើជនរងគ្រោះ” ក្រោយពេលមានការសម្រេចពីពិរុទ្ធភាពប៉ុន្តែមុនពេលការប្រកាសទោស។ (នីតិវិធីនៃការប្រកាសទោស) មាត្រា ២៨(១) ឆ្នាំ ១៩៩៩ នៃច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសរបស់ប្រទេស New South Wales នៅក្នុងករណីនៃមរណភាពរបស់ជនរងគ្រោះដំបូង (ជនរងគ្រោះផ្ទាល់) ជនរងគ្រោះជាក្រុមគ្រួសារ (សមាជិកគ្រួសារ) អាចដាក់សេចក្តីថ្លែងការណ៍អំពីផលប៉ះពាល់លើ ជនរងគ្រោះបាន (មាត្រា ២៨(៣))។ ជនរងគ្រោះជាក្រុមគ្រួសារ “មានន័យថាជាបុគ្គលដែលជាសមាជិកម្នាក់ក្នុងចំណោម ក្រុមគ្រួសារផ្ទាល់របស់ជនរងគ្រោះដំបូង នៅពេលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តនិងរួមទាំងបុគ្គលបែបនេះមិនថាជាអ្នកដែល ទទួលរងនូវព្យាបាទកម្មផ្ទាល់ខ្លួន ដោយសារបទល្មើសឬអត់នោះទេ” (មាត្រា ២៦)។ ក្រុមគ្រួសារផ្ទាល់រួមមាន៖ “(ក) ប្តី ឬប្រពន្ធរបស់ជនរងគ្រោះ ឬ (ខ) ដៃគូតាមហេតុការណ៍ជាក់ស្តែងរបស់ជនរងគ្រោះ ឬ(ខ១) បុគ្គលដែលភ្ជាប់ពាក្យដើម្បី រៀបការជាមួយជនរងគ្រោះ ឬ (គ) ឪពុកម្តាយជីដូនជីតាអាណាព្យាបាលឬឪពុកម្តាយចុងរបស់ជនរងគ្រោះ ឬ (ឃ) កូនចៅឬកូនចុងរបស់ជនរងគ្រោះ ឬកូនមួយចំនួនផ្សេងទៀតដែលស្ថិតក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ជនរងគ្រោះ ឬ (ង) បងប្អូនប្រុសស្រីបងប្អូនស្រីដែលមានតែឪពុក ឬម្តាយរួមបងប្អូនប្រុសស្រីចុងរបស់ជនរងគ្រោះ” (មាត្រា ២៦)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការ ហើយតឹងរឹងជាងនេះ ក្នុងការទទួលស្គាល់ជនរងគ្រោះនានាជាភាគីនោះ គឺមានលក្ខណៈ ត្រឹមត្រូវទៅតាមគោលការណ៍នៃបណ្តឹងអាជ្ញា គោលការណ៍សមភាពនៃសិទ្ធិរបស់ភាគី និង គោលការណ៍ស្តីពីផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលមានតួនាទីកម្រិតសិទ្ធិ ចូលរួមនៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងការគាំទ្រដល់បណ្តឹងអាជ្ញា និងដើម្បីកម្រិតពេលវេលា សម្រាប់ការសម្រេចអំពី ភាពអាចទទួលយកបានរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានជាភាគី ជាប់ពាក់ព័ន្ធតែទៅនឹងអង្គហេតុនៃការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី ពីអំពើឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបាន ចោទប្រកាន់តែប៉ុណ្ណោះ ដោយគ្មានការកម្រិតជាផ្លូវការណាមួយទាក់ទិនទៅនឹងបុគ្គលដែល ទាមទារសំណងនោះឡើយ។ មានការសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការវាយតម្លៃភស្តុតាងដែលគាំទ្រដល់ ការទាមទារ ជាជាងទៅលើការបង្កើតឱ្យមានការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ។

៤១២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ទោះបីជាវិធានផ្ទៃក្នុងមានចរិតលក្ខណៈលាយចម្រុះគ្នា ហើយត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មជាច្រើនដង ទៅលើទម្រង់នៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងក៏ដោយ ក៏និយមន័យនៃពាក្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចមាន ចែងនៅក្នុងសំណើដើមនៃវិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧) ជាចាំបាច់នៅតែមិនត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរនោះទេ ដូចនេះ គឺជាការបញ្ជាក់អំពីសុពលភាព ដ៏យូរអង្វែងរបស់និយមន័យនេះនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក⁸⁶⁶។

⁸⁶⁶លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាននិងបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ត្រូវបានបញ្ជាក់បំភ្លឺនៅក្នុងវិសោធនកម្មលើកទី៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ សូមមើលផងដែរវិធាន ២៣ស្រទ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨) ចែងថា៖ “ដើម្បីឱ្យពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចទទួលយកបាន អ្នកដាក់ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវ៖ ក- បង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណឱ្យបានច្បាស់លាស់។ និងខ- បង្ហាញ ជាលទ្ធផលដោយផ្ទាល់ពីបទឧក្រិដ្ឋ យ៉ាងហោចណាស់មួយនៃបទឧក្រិដ្ឋជាច្រើន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់លើជនត្រូវចោទ ថាខ្លួនពិតជាបានទទួលរងនូវព្យាបាទកម្មខាង រូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ ឬផ្លូវចិត្ត ដែលអាចជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព”។ ការ បញ្ជាក់បំភ្លឺនេះមិនតម្រូវឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ នៅក្នុងខ្លឹមសារនៃការកំណត់និយមន័យនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤១៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដើម្បីកំណត់អំពីជនរងគ្រោះនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ និងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការចូលរួមពីជនរងគ្រោះ⁸⁶⁷។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហា ថាតើគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់

⁸⁶⁷ សូមមើល ឧទា. វិធាន ៨៥(ក) នៃវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងនៅតុលាការ ICC (កំណត់និយមន័យជនរងគ្រោះថា ជា “រូបវន្តបុគ្គល ដែលបានទទួលរងព្យាបាទកម្ម ដែលកើតឡើងដោយសារការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសណាមួយ ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ”។ ស្ថានភាពនៅក្នុងប្រទេសសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ កុងហ្គោ នៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញាទ្រព្យនឹង Thomas Lubanga Dyilo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-1432, “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I លើការចូលរួម របស់ជនរងគ្រោះកាលពីថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨”, តុលាការកំពូល, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៣៨ (ដែលចៅក្រមបួនរូបក្នុងចំណោមចៅក្រមប្រាំរូប បានសម្រេចថា “សញ្ញាណរបស់ជនរងគ្រោះ ត្រូវចាំបាច់បញ្ជាក់អំពីអត្តិភាពនៃព្យាបាទកម្មផ្ទាល់ខ្លួន ប៉ុន្តែ មិនចាំបាច់បញ្ជាក់អំពីអត្តិភាពនៃព្យាបាទកម្មផ្ទាល់នោះទេ”។ ទស្សនទានរបស់តុលាការ ICC ចំពោះពាក្យពេចន៍ “ជនរងគ្រោះ” អាចមានលក្ខណៈខុសគ្នាពីពាក្យ “ជនរងគ្រោះ” ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និង មាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ (“CCP”) ដែលចាំបាច់តម្រូវឱ្យព្យាបាទកម្ម គឺជា “ផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស”។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ “ផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស” ហាក់ដូចជាត្រូវបានគាំទ្រដោយចៅក្រម G.M Pikis នៅក្នុង “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨” “មតិជំទាស់ដោយផ្នែករបស់ចៅក្រម G.M Pikis”, ទំព័រ ៣៧ ដល់ ៣៨, កថាខណ្ឌ ៣ (“ត្រូវតែមានការទាក់ទងផ្ទាល់រវាងបទល្មើស និងព្យាបាទកម្ម ក្នុងន័យហេតុ និងផល។ ព្យាបាទកម្ម ផ្លូវចិត្តអាចត្រូវបានទទួលរងយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដោយគ្មានព្យាបាទកម្មផ្នែករាងកាយមុននេះទេ ប៉ុន្តែបទល្មើសនោះត្រូវតែជាមូលហេតុដែលបង្កឱ្យមានព្យាបាទកម្ម នៅពេលដែលអាចជាករណីបំផ្លិចបំផ្លាញ ការរំលោភបំពាន ឬការធ្វើឱ្យខូចកិត្តិយសរបស់អ្នកដែលនៅក្បែរ និងជាទីស្រឡាញ់របស់ជនរងគ្រោះ”។ វាមិនច្បាស់លាស់ទេថា ចៅក្រមភាគច្រើននៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ ICC មិនយល់ស្របថា “បទល្មើសនោះត្រូវតែជាមូលហេតុដែលបង្កឱ្យមានព្យាបាទកម្ម”។ នៅក្នុងករណីណាក៏ដោយ នៅ អ.វ.ត.ក ព្យាបាទកម្មដែលជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលបានទទួលរងដូចគ្នា ត្រូវតែជាព្យាបាទកម្ម “ផ្ទាល់” ក្នុងន័យហេតុ និងផល និងផ្ទាល់ខ្លួន។ នៅតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេស លីបង់ (“តុលាការ STL”) ជនរងគ្រោះ ត្រូវបានកំណត់និយមន័យថាជា “រូបវន្តបុគ្គល ដែលបានទទួលរងព្យាបាទកម្មរាងកាយ សម្ភារៈ ឬផ្លូវចិត្តដែលជា លទ្ធផលផ្ទាល់នៃការវាយប្រហារដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ” (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ “ជនរងគ្រោះដែលចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី” ត្រូវបានកំណត់និយមន័យថាជា “ជនរងគ្រោះនៃការវាយប្រហារ ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការដែលត្រូវបានយល់ព្រម

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការផ្តល់សំណង អាចជាគំរូនៃបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាលើព្យាបា ការកំណត់និយមន័យនៃជនរងគ្រោះ ដែលមានចែងក្នុងនោះ មានការពាក់ព័ន្ធនឹងគោលបំណងនៃឯកសារ *ក្នុងន័យទូលាយ (sensu largo)*។ គោលបំណងនេះ បានកំណត់អំពីកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការផ្តល់ដំណោះស្រាយ និងសំណងទៅដល់ជនរងគ្រោះ ជាជាងអំពីទម្រង់ជាក់លាក់នៃការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ បន្ថែមពីលើនេះ គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលបានដំណោះស្រាយ បានអនុញ្ញាត

អនុញ្ញាតដោយចៅក្រមអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីបង្ហាញពីទស្សនៈ និងការព្រួយបារម្ភ របស់ខ្លួននៅដំណាក់កាលមួយ ឬច្រើន នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បន្ទាប់ពីដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវបានបញ្ជាក់អះអាង”។ (វិធាន ២(ក) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង (អនុម័តថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០))។ ហេតុដូច្នេះ នីតិបុគ្គល និងអ្នកទាំងឡាយណាដែលអាចទទួលបាន នូវព្យាសនកម្មដោយប្រយោលមិនទទួលបានឋានៈ ជា“ជនរងគ្រោះ”នៅចំពោះមុខតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ ទេ។ ភាពខុសគ្នាផ្សេងទៀតរវាង អ.វ.ត.ក និងតុលាការ ICC ទាក់ទងនឹងបញ្ហានៃសិទ្ធិវ័ន្ត។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICC បានបដិសេធចោលអំណះអំណាងរបស់ជនរងគ្រោះដោយផ្អែកលើសិទ្ធិវ័ន្ត ដោយយុត្តិសាស្ត្រនេះអនុញ្ញាតឱ្យលើក អំណះអំណាងផ្អែកលើសិទ្ធិផ្ទាល់របស់ជនរងគ្រោះ។ *សូមមើល ឧទា. ស្ថានភាពនៅក្នុងសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងហ្គេរ*, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-423-Corr-t-ENG, “ការកែតម្រូវចំពោះ “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួម ដែលបានដាក់ពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចស៊ើបសួរនៅក្នុងសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកុងហ្គោចាប់ពីលេខa/0004/06 ដល់ a/0009/06, a/0016/06 ដល់ a/0063/06, a/0071/06 ដល់ a/0080/06 និង a/0105/06 ដល់ a/0110/06, a/0188/06, a/0128/06 ដល់ a/0162/06, a/0199/06, a/0203/06, a/0209/06, a/0214/06, a/0220/06 ដល់ a/0222/06, a/0224/06, a/0227/06 ដល់ a/0230/06, a/0234/06 ដល់ a/0236/06, a/0240/06, a/0225/06, a/0226/06, a/0231/06 ដល់ a/0233/06, a/0237/06 ដល់ a/0239/06 and a/0241/06 ដល់ a/0250/06”,អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់), ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ២៣ ដល់ ២៥។ *ស្ថានភាពនៅក្នុងរឿងក្តី Darfur* ប្រទេសស៊ូដង, សំណុំរឿងលេខ ICC-02/05-111-Corr “ការកែតម្រូវចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់អ្នកដាក់ ពាក្យសុំលេខ a/0011/06 ដល់ a/0015/06, a/0021/07, a/0023/07 ដល់ a/0033/07 និង a/0035/07 ដល់ a/0038/07”, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ កថាខណ្ឌ ៣៥។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្របខណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក បានអនុញ្ញាតយ៉ាងច្បាស់លាស់ឱ្យសិទ្ធិវ័ន្តរបស់ជនរងគ្រោះ ដាក់ពាក្យបណ្តឹងក្នុងនាមជនរងគ្រោះ។ មាត្រា ១៦ នៃក្រម នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ (“ក្នុងករណីមរណភាពនៃជនរងគ្រោះ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចត្រូវបានផ្តើមធ្វើ ឬបន្តបាន ដោយសិទ្ធិវ័ន្ត”)។

យ៉ាងច្បាស់លាស់ឱ្យច្បាប់ជាតិ⁸⁶⁸ធ្វើការកំណត់វិសាលភាពនៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់។ ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិកាលពីដំបូង ដែលមានការពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ជាងនេះទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាសេចក្តីប្រកាសអំពីគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃភាពយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភអំណាច⁸⁶⁹។ សេចក្តីប្រកាសនេះក៏មានការកំណត់ពាក្យពេចន៍ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជនរងគ្រោះដែលមិនផ្ទាល់ផងដែរ⁸⁷⁰ថា ទីបំផុតសេចក្តីសម្រេចស្តីពីវិសាលភាពនៃជនរងគ្រោះ មិនផ្ទាល់ស្ថិតនៅក្រោមការកំណត់របស់ច្បាប់ជាតិ។

៤១៤. ហេតុដូច្នោះ មិនអាចលើកឡើងបានថា វិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ បានរំលោភលើបទដ្ឋានអន្តរជាតិឡើយ។ ហេតុដូច្នោះ បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ នៅតែជាបទប្បញ្ញត្តិមានន័យគ្រប់គ្រងលើវិសាលភាពនៃពាក្យ “ដើមបណ្តឹង

⁸⁶⁸ “សម្រាប់គោលបំណងនៃឯកសារបច្ចុប្បន្នជនរងគ្រោះទាំងឡាយ គឺជាជនដែលទទួលរងព្យសនកម្មដោយឡែក ឬព្យសនកម្មរួម ដោយរួមបញ្ចូលទាំងព្យសនកម្មផ្នែករាងកាយឬផ្លូវចិត្តការឈឺចាប់ផ្លូវអារម្មណ៍ការបាត់បង់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬការខូចខាតសំខាន់នៃសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាននានារបស់ខ្លួន (...)។ តាមករណីសមស្រប ពាក្យថា “ជនរងគ្រោះ” ក៏រួមទាំងសមាជិកគ្រួសារផ្ទាល់ ឬអ្នកស្ថិតនៅក្នុងបន្ទុករបស់ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ ព្រមទាំងបុគ្គលទាំងឡាយដែលទទួលរងនូវព្យសនកម្មនៅក្នុងការធ្វើអន្តរាគមន៍ជួយជនរងគ្រោះពីទុក្ខភ័យ ឬការពារកុំឱ្យរងគ្រោះផងដែរ”។ កថាខណ្ឌ ៨ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

⁸⁶⁹ សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ 40/34, កំណត់ហេតុផ្លូវការរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ (UN GAOR), សម័យប្រជុំលើកទី ៤០, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/RES/40/34 (ថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥) (សេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីគោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ)។

⁸⁷⁰ “ជនរងគ្រោះ” មានន័យថា ជាបុគ្គលទាំងឡាយដែលបានទទួលរងនូវព្យសនកម្មដោយឡែកឬជាមួយគ្នា ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការខូចខាតផ្នែករាងកាយ ឬផ្លូវចិត្តការឈឺចាប់ផ្លូវអារម្មណ៍ការបាត់បង់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចឬ ការខូចខាតសំខាន់នៃសិទ្ធិនានាជាមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួនតាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ដែលបំពានបំពានលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ដែលអនុវត្តនៅក្នុងរដ្ឋសមាជិក (...)។ តាមករណីសមស្របពាក្យថា “ជនរងគ្រោះ” ក៏រួមបញ្ចូលទាំងក្រុមគ្រួសារផ្ទាល់ ឬអ្នកស្ថិតនៅក្នុងបន្ទុករបស់ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ និងបុគ្គលទាំងឡាយដែលបានទទួលរងនូវព្យសនកម្មនៅក្នុងការធ្វើអន្តរាគមន៍ជួយជនរងគ្រោះពីទុក្ខភ័យ ឬការពារកុំឱ្យរងគ្រោះផងដែរ” សេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីគោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ, កថាខណ្ឌ ១ ដល់ ២ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

រដ្ឋប្បវេណី” នៅ អ.វ.ត.ក ហើយ យោងលើបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយដែល ចង្អុលបង្ហាញឱ្យធ្វើការកំណត់និយមន័យឡើងវិញនូវពាក្យនេះឡើយ។ ហេតុនេះ សញ្ញាណនៃ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវតែធ្វើការបកស្រាយដោយយោងលើនីតិវិធីកម្ពុជា និងបកស្រាយ តែក្នុងករណីដែលនីតិវិធីនេះមិនឆ្លើយតប នៅក្នុងផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធជុំវិញនោះ ទើប“ត្រូវធ្វើការ ស្វែងរកការណែនាំនៅក្នុងនីតិវិធីដែលបង្កើតឡើងនៅកម្រិតអន្តរជាតិ”⁸⁷¹។

៤១៥. យោងតាមការកំណត់និយមន័យជាក់លាក់នៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចដែលបានរៀបរាប់ ខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ព្យសនកម្មដែលកើតចេញមកពីឧក្រិដ្ឋ កម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ គឺជាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលកំណត់និយម និងដាក់កំហិតតែមួយ គត់សម្រាប់ភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ពាក្យ “ព្យសនកម្ម” ចង្អុលបង្ហាញនូវការឈឺចាប់ ការខូចខាត ឬ ការអន្តរាយ ដែលកើតឡើងតាម រយៈការបាត់បង់ ឬការបំផ្លិចបំផ្លាញ⁸⁷²។ វិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងថា ព្យសនកម្ម

⁸⁷¹មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

⁸⁷²អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា នៅ អ.វ.ត.ក និងនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិពាក្យ“ព្យសនកម្ម” ត្រូវបានប្រើប្រាស់ផ្លាស់ប្តូរគ្នាបានជាមួយនឹងពាក្យ “ការខូចខាត”។ នៅក្នុងដីកាសម្រេចស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាននៅក្នុង សំណុំរឿង ០០២ ដែលបានចេញនៅខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានប្រើពាក្យ “ការខូចខាត” និង “ព្យសនកម្ម” ផ្លាស់ប្តូរគ្នាបាន។ *សូមមើល ឧទា. ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានអាសយដ្ឋាននៅក្នុងក្រុងកែប ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារ D392។ សូមមើលផងដែរ ដីកា សម្រេចលេខ D393, D394, D395, D396, D397, D398, D399, D401, D403, D404, D406, D408, D409, D410, D411, D414, D415, D416, D417, D418, D419, D423, D424, D426(ជារួមហៅថា “ដីកាសម្រេចរបស់សហចៅ ក្រមស៊ើបអង្កេតស្តីពីការទទួលយកនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២”)។ នៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះរបស់ អ.វ.ត.កបាន ប្រើប្រាស់ពាក្យ ទាំងនេះស្រដៀងគ្នាដែរ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២។ *សូមមើល ឧទា. សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតលើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ឯកសារលេខ D404/2/4, ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១។ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកា សម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលើភាពអាចទទួលយកបាន នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ឯក សារលេខ D411/3/6 ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១ (ជារួមហៅថា “សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលើភាពអាចទទួលយកបាន”)។ នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរ**

ត្រូវតែជា “ការខូចខាតខាងរាងកាយ សម្ភារៈ ឬផ្លូវចិត្ត” និងត្រូវតែ “កើតមានពិតប្រាកដមក ទល់ពេលបច្ចុប្បន្ន”⁸⁷³។ ការខូចខាតខាងរាងកាយមានន័យថាជាការខូចខាតខាងជីវសាស្ត្រ ខាងសរីរាង្គ ឬខាងប្រព័ន្ធដំណើរការនៃសរីរាង្គ។ ការខូចខាតខាងរូបកាយនេះអាចជារបួស ស្នាម កាយវិកលកម្ម ការខូចទ្រង់ទ្រាយ មានជំងឺ ការបាត់បង់ ឬ ការមិនដំណើរការនៃ សរីរាង្គណាមួយ ឬ មរណភាព។ ព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈ សំដៅដល់ការបាត់បង់តម្លៃជារត្ន រូបិយ ដូចជា ការខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនទាំងស្រុង ឬ មួយផ្នែក ឬ ការបាត់បង់ប្រាក់ ចំណូលជាដើម។ ជាចុងក្រោយ ដូចអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់សម្គាល់បានគ្រប់គ្រាន់រួច មកហើយថា ព្យសនកម្ម“អាចជាការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្ត ហើយរួមបញ្ចូលទាំងជំងឺផ្លូវចិត្ត ឬ វិកលចរិត ដូចជា ជំងឺបាក់ស្បាត”⁸⁷⁴។

៤១៦. ព្យសនកម្មដែលអាចកើតឡើងដោយថាហេតុ ឬអាចមានរូបភាពពិតប្រាកដ នៅពេលដែលមាន ការរំលោភសិទ្ធិកើតឡើង។ ប៉ុន្តែមិនមែនរាល់ការរំលោភសិទ្ធិទាំងអស់ជានិច្ចកាលត្រូវបាន សន្មតទុកជាមុនថា មានព្យសនកម្ម ឬសុទ្ធតែបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មនោះទេ។ អនុលោមតាម លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យលើព្យសនកម្ម ពាក្យថា “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ជាធម្មតារួមបញ្ចូលនូវ

ជាតិ (“ICC”) ពាក្យថា “ការខូចខាត” និង“ព្យសនកម្ម” ត្រូវបានប្រើប្រាស់ទាំងនៅក្នុងវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាង និង លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម (វិធាន ៨៥, ៩៤, ៩៧, ១៤៥(គ) និង ២១៩) និងមាត្រា ៦ ដល់ ៨, ៧៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC។ នៅក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICC ដោយយោងលើ វចនានុក្រមច្បាប់ Black’s Law និងវចនានុក្រមភាសាអង់គ្លេស Oxford បានពន្យល់ថា៖“ពាក្យ“ព្យសនកម្ម”ក្នុងន័យ ធម្មតាសំដៅលើការឈឺចាប់ ការខូចខាត និងការខូចប្រយោជន៍។ ពាក្យព្យសនកម្មមានន័យដូចគ្នានៅក្នុងអត្ថបទគតិយុត្តិ ដែលមានន័យជាការខូចខាត ការបាត់បង់ ឬការខូចប្រយោជន៍ និងជាអត្ថន័យនៃ “ព្យសនកម្ម” នៅក្នុងវិធាន ៨៥(ក)។ “សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នានារបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង I លើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨”, កថាខណ្ឌ ៣១។ ដើម្បីមានភាពងាយស្រួល សម្រាប់ការយោង និងដោយសារតែតុលាការកំពូលរកឃើញថាគ្មានភាពខុសគ្នានៅក្នុងអត្ថន័យនៃពាក្យ “ព្យសនកម្ម” និង “ការខូចខាត” ទេនោះ ដូចនេះវាមិនមានការកែប្រែការជ្រើសរើសភាសានៅក្នុងសាលក្រមនោះទេ។

⁸⁷³វិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។ សូមមើលផងដែរ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ មាត្រា ១៣ (“ការខូចខាតអាចជាការខូចខាតចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិ រូបរាងកាយ ឬការខូចខាតផ្លូវចិត្ត”)។

⁸⁷⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤១, ជើងទំព័រ ១០៧៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពាក្យដែលត្រូវបានសម្គាល់ជាទូទៅ ដោយពាក្យ“ជនរងគ្រោះ” ពោលគឺ បុគ្គលណាមួយដែលសិទ្ធិទាំងឡាយរបស់ខ្លួនទទួលបានដោយអំពើព្រហ្មទណ្ឌ ដែលជាអំពើមួយត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា “បានប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន”។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដើម្បីឱ្យទទួលបានឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតាមផ្លូវច្បាប់ ជាការចាំបាច់ណាស់ដែលបុគ្គលនេះ បានទទួលរងព្យសនកម្ម⁸⁷⁵។ ដើម្បីឱ្យមានភាពច្បាស់លាស់ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងប្រើប្រាស់ពាក្យ“ជនរងគ្រោះផ្ទាល់”សម្រាប់ក្រុមបុគ្គលណា ដែលសិទ្ធិរបស់ខ្លួនត្រូវបានរំលោភបំពាន ឬទទួលរងការប៉ះពាល់ដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។ ពាក្យនេះមានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីក្រុមបុគ្គលដែលទទួលរងព្យសនកម្ម ដែលជា“ផលវិបាកដោយផ្ទាល់” ពីអំពើព្រហ្មទណ្ឌនោះ⁸⁷⁶ ។ នៅក្នុងរឿងក្តីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

⁸⁷⁵ដើម្បីបង្ហាញចំណុចសំខាន់នៃព្យសនកម្មចំពោះទស្សនាទានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចូរយើងប្រើប្រាស់ឧទាហរណ៍នៃអំពើគាស់ទម្លុះផ្ទះ ដែលបានប្រព្រឹត្តលើគ្រួសារ NN នៅពេលគ្រួសារនេះលំហែវិស្សមកាល។ ចោរគាស់ផ្ទះត្រូវបានចាប់ខ្លួនភ្លាមៗបន្ទាប់ពីរកឃើញប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិអចលនទ្រព្យនិងទ្រព្យដែលបានលួចទៅនោះមកវិញ។ កម្មសិទ្ធិករនៃទ្រព្យទាំងនេះបានដឹងអំពីគាស់ទម្លុះផ្ទះក្រោយពីខ្លួនបានវិលត្រឡប់មកវិញបន្ទាប់ពីវិស្សមកាល។ ទោះបីជា NN ជាជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់នៃបទល្មើសគាស់ទម្លុះផ្ទះនេះក៏ដោយក៏ NN មិនបានទទួលរងនូវព្យសនកម្ម ហើយឋានៈក្នុងនាមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺមិនទំនងជាអាចទទួលបានឡើយ។ ដូចគ្នានេះដែរ បើតាមសម្មតិកម្ម ជនដែលត្រូវបានខ្មែរក្រហមចាប់ខ្លួនតាមអំពើចិត្ត អាចជាជនរងគ្រោះនៃការចាប់ខ្លួន ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើជនរងគ្រោះបានចូលរួមភ្លាមៗជាមួយនឹងរបបដែលមានការគាបសង្កត់ (ឧទា. នៅពេលសួរចម្លើយដំបូង) ជនរងគ្រោះនេះអាចគេចផុតពីការទទួលរងព្យសនកម្មបាន ហេតុដូច្នេះបុគ្គលនេះពិតជាពិបាក ក្នុងការបង្ហាញនូវការអះអាងថា ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ។ សូមមើលផងដែរ គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិស្តីពីសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ របាយការណ៍កិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងឡាអេ (Hague)(ឆ្នាំ ២០១០) (“សេចក្តីព្រាងសេចក្តីប្រកាសរបស់គោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ ស្តីពីសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (បញ្ហាសំខាន់)”, ទំព័រ ៩ ដល់ ១០ (“ការទទួលស្គាល់“ការខូចខាតសំខាន់នៃសិទ្ធិនានាជាមូលដ្ឋាន” ថា ជាហានិភ័យនៃការខូចខាតបានរាប់បញ្ចូលបញ្ហា ថា តើការរំលោភបំពានច្បាប់ បានកើតឡើយដោយមានបញ្ហាថា តើបានបង្កព្យសនកម្ម ដែរ ឬយ៉ាងណា (...) ព្យសនកម្មអាចទទួលរងមិនត្រឹមតែបុគ្គលដែលត្រូវបានរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ពួកគេប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ តតិយជនទទួលរងព្យសនកម្ម” <<http://www.ila-hq.org/en/committees/index.cfm/cid/1018>>។

⁸⁷⁶អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសំដៅលើជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ថា ជាជនរងគ្រោះ។ សូមមើលឧទា.សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៣ ដល់ ៦៤៤, ៦៤៨ ដល់ ៦៥០, ៦៦៧។ ដីកាសម្រេចស្តី

ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ គឺមិនតិចជាង ១២.២៧៣ នាក់នោះទេ ដែលជាអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរស ២១ ដែលទទួលបានការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម និង ជាច្រើនករណី⁸⁷⁷ ការធ្វើមនុស្សឃាត។ មានជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់មួយចំនួនតូចតែប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់រានមានជីវិតរហូតមកទល់សព្វថ្ងៃនេះ។

៤១៧. បញ្ហាចោទមួយទៀតនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺថាតើចរិតលក្ខណៈនានានៃ “ព្យសនកម្ម” ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ខាងលើ គ្របដណ្តប់លើព្យសនកម្មរបស់បុគ្គលណាមួយ ក្រៅពីជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ យោងតាមនិយមន័យសំខាន់នៃពាក្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ចាំបាច់ត្រូវតែទទួលបានព្យសនកម្មដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តមកលើជនរងគ្រោះផ្ទាល់(ទាំងនោះ)។ ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ទាំងនោះ រួមបញ្ចូលទាំងជនទាំងឡាយណាដែលពិតជាបានទទួលព្យសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត ឧទាហរណ៍ ដោយសារលទ្ធផលនៃព្យសនកម្មដែលកើតមានចំពោះអ្នកជាទីស្រឡាញ់របស់ខ្លួន ទោះបីជាអចិន្ត្រៃយ៍ ឬមួយរយៈពេលខ្លីក៏ដោយ។ ព្យសនកម្មខាងផ្លូវចិត្តកើតចេញពីភាពពុំប្រាកដប្រជា និងភាពភ័យខ្លាចអំពីជោគវាសនារបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ការដឹងអំពីការឈឺចាប់របស់ជនរងគ្រោះទាំងនោះ⁸⁷⁸ ឬការមានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាចអំពីសុវត្ថិភាព និងប្រឈមនឹងការខ្លាចផ្លូវចិត្ត⁸⁷⁹។ នៅក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរ ឬអស្ចារ្យព្យសនកម្មខាងផ្លូវចិត្តអាច

ពីការទទួលបានពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានអាសយដ្ឋាននៅក្នុងខេត្តរតនគិរី ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D394។

⁸⁷⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៣៤០, ជើងទំព័រ ១១៩។

⁸⁷⁸នៅក្នុងកិច្ចសវនាការ អ្នកជំនាញ ឈឹម សុផាវ៉ា រៀបរាប់លម្អិតអំពីផលវិបាកនៃស្ថានភាពផ្លូវចិត្ត និងរូបរាងកាយរបស់សមាជិកគ្រួសាររបស់ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់នៅមន្ទីរ ស ២១ និងលក្ខណៈនៃការបាក់ស្បាត ដែលកើតចេញពីការដឹងព្រះអំពីមរណភាពនៃសាច់ញាតិនៅទីនោះ រួមទាំង នៅក្នុងចំណោមនោះគឺ ការរកឃើញនូវការឈឺចាប់របស់ជនរងគ្រោះ ពិរុទ្ធភាព ភាពគ្មានទីពឹង និងស្ថានភាពផ្លូវចិត្ត ដូចជា ជំងឺបាក់ស្បាត។ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៣។

⁸⁷⁹ជនរងគ្រោះដោយប្រយោលនៃការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ ដូចជា មរណភាព ឬ ការធ្វើទារុណកម្ម អាចទទួលបានពីជំងឺ “បាក់ស្បាត” ឬ “នៅឯកោ”។ ផលវិបាកក្នុងរយៈពេលយូរនឹងរួមមានអារម្មណ៍ថាខ្លួនខុស ភាពគ្មានទីពឹង ការផ្ទេរការទម្លាក់កំហុស ដែលនាំឱ្យមានការបាក់បែកទំនាក់ទំនងគ្រួសារ និងការរុករានខ្លួនខ្លួន ដែលធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះពុំមានលទ្ធភាព

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បណ្តាលឱ្យមានព្យាបាលកម្មខាងរាងកាយដោយបង្កជាជំងឺដង្កាត់ផ្សេងៗ។ ព្យាបាលកម្មខាងផ្លូវចិត្ត និងខាងរូបកាយអាចទទួលបានដោយជនងាយរងគ្រោះ ដូចជា ទារក កុមារ មនុស្សចាស់ និងអ្នកជំងឺ ដោយសារតែការបាត់បង់អ្នកបីបាច់ថែរក្សារបស់ខ្លួន។ ព្យាបាលកម្មខាងសម្ភារៈអាចធ្លាក់ទៅលើជនទាំងឡាយដែលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ បានផ្ទេរទៅឱ្យនៅពេលទទួលបានរងគ្រោះ ឬនឹងអាចផ្ទេរទៅឱ្យនាពេលអនាគត ដូចជានៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងឪពុកម្តាយ និងកូន។ ព្យាបាលកម្មខាងសម្ភារៈអាចត្រូវបានបង្កឡើង ឬអាចជាផលវិបាកខាងសម្ភារៈដោយសារការធ្វើឱ្យខូចខាតដល់បេតិកភណ្ឌរបស់គ្រួសារ⁸⁸⁰។ ជាយថាហេតុ ព្យាបាលកម្មខាង

បង្កើតទំនាក់ទំនងផ្លូវការម្តងទៀតជាមួយនឹងជនដទៃ។ សូមមើលរឿងក្តី Paniagua Morales និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Guatemala (“រឿងក្តី the white van”), សាលក្រមរបស់តុលាការ IACtHR, (សំណង និងសេចក្តីសម្រេច) ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០១ កថាខណ្ឌ ៦៦ (មានការរៀបរាប់ពន្យល់អំពីការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្ត)។ នៅក្នុងរឿងក្តី Caracazo ទល់នឹង Venezuela, តុលាការ IACtHR បានបញ្ជាក់ថា ការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តអាចរួមបញ្ចូលទាំង “ការខូចខាតដល់គម្រោងរស់នៅរបស់ជនរងគ្រោះដោយសារការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិទទួលបានការព្យាបាលបែបមនុស្សធម៌ ដរាបណារប្បសព្វដែលបានទទួលនេះ បានបង្កើតជាឧបសគ្គរារាំងមិនឱ្យទទួលបានការងាររបស់ខ្លួន (...)”។ រឿងក្តី Caracazo ទល់នឹង វេណេស៊ុយអេឡា, តុលាការ IACtHR, សាលក្រមស្តី(សំណង និងសេចក្តីសម្រេច), ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២, កថាខណ្ឌ ៩៧(ខ)។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃលើវិសាលភាពនៃផលប៉ះពាល់ខាងផ្លូវចិត្តដោយសារតែកូនរបស់ខ្លួនទទួលបានមរណភាព តុលាការកំពូលរបស់ប្រទេសកាណាដា បានលើកឡើងថា តុលាការគួរពិចារណាលើកត្តាដូចតទៅ “នៅក្នុងនោះរួមមាន៖ កាលៈទេសៈនៃមរណភាព វ័យរបស់អ្នកស្លាប់ និងឪពុក ឬ ម្តាយ លក្ខណៈ និងតម្លៃនៃទំនាក់ទំនងរវាងសព និងឪពុក ឬ ម្តាយ បុគ្គលិកលក្ខណៈ និងលទ្ធភាពរបស់ឪពុក ឬ ម្តាយ ក្នុងការគ្រប់គ្រងលើផលវិបាក ផ្នែកអារម្មណ៍របស់សព និងផលប៉ះពាល់នៃមរណភាពមកលើជីវិតឪពុក ម្តាយ ក្នុងនោះគឺ ពេលមានកូនផ្សេងទៀត ឬលទ្ធភាពដែលអាចមានកូនផ្សេងទៀត”។ រឿងក្តី Augustus ទល់នឹង Gosset (ឆ្នាំ ១៩៩៦) រ៉ុល ៣ នៃកំណត់ហេតុក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ទំព័រ ២៦៨ (3 S.C.R. 268), កថាខណ្ឌ ៥០។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី Çakici ទល់នឹង ប្រទេសទួកគី, ECtHR, សេចក្តីសម្រេចដ៏ប្រណិតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 23657/94, ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ ៩៨ (ដែលពិភាក្សាលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្ត៖ “ធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតនឹងរួមបញ្ចូលទាំងភាពជិតស្និទ្ធនៃទំនាក់ទំនងគ្រួសារនៅក្នុងបរិបទនេះគឺ ទម្ងន់មួយចំនួននឹងភ្ជាប់ទៅនឹងទំនាក់ទំនងរវាងឪពុក ឬ ម្តាយ និងកូន ជាពិសេស កាលៈទេសៈនៃទំនាក់ទំនង ដែលសមាជិកគ្រួសារបានឃើញហេតុការណ៍ដែលបានកើតឡើង ការចូលរួមរបស់សមាជិក គ្រួសារនៅក្នុងការព្យាយាមទទួលបានព័ត៌មានអំពីអ្នក ដែលបានបាត់ខ្លួន និងមធ្យោបាយដែលអាជ្ញាធរឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរទាំងនោះ”។

⁸⁸⁰ជនរងគ្រោះនៅចំពោះមុខតុលាការអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (“តុលាការ IACtHR”) អាចទាមទារសំណងជាថវិកាចំពោះការខូចខាតលើបេតិកភណ្ឌរបស់គ្រួសារ ការបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិដែលរកបាន និងផលវិបាកកើតចេញពីការខូចខាត

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សម្ភារៈ អាចមានប្រភពនៅក្នុងបណ្តឹងទាមទាររបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ដោយផ្អែកលើច្បាប់ ឬដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យា ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មនេះបានរារាំងដល់ការអនុវត្ត។ ដូចនេះ អត្ថន័យនៃ ពាក្យ“ព្យសនកម្ម” យោងតាមមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ នៅក្នុងបរិបទ នៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ គឺត្រូវស្ថិតនៅក្នុងសេណារីយ៉ូជាច្រើន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រភេទនៃ បុគ្គលជាច្រើន។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្ថានភាពជាក់ស្តែងនីមួយៗនៃព្យសនកម្មត្រូវតែ បង្ហាញទៅតាមករណីជាក់លាក់នីមួយៗ។

៤១៨. យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវ នៃព្យសនកម្មដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស នៅក្នុងវិធាន ២៣(២)(ក)-(ខ) នៃវិធានផ្ទៃ ក្នុង ពុំបានដាក់កំហិតលើការទទួលយកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រឹមតែជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ប៉ុណ្ណោះនោះទេ ប៉ុន្តែ អាចរួមបញ្ចូលទាំងជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ដែលទទួលរងដោយផ្ទាល់នូវ ព្យសនកម្មដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តលើជនរងគ្រោះផ្ទាល់ផង ដែរ។ ក្នុងករណីពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយដាក់កំហិតដូច្នោះ ប្រភេទនៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ពុំ ត្រូវបានកំហិតត្រឹមតែប្រភេទបុគ្គលជាក់លាក់ទាំងឡាយ មានដូចជាសមាជិកក្រុមគ្រួសារនោះ ឡើយ⁸⁸¹។ ប្រភេទនៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ អាចរួមបញ្ចូលទាំងសហព័ទ្ធនៅក្នុងប្រព័ន្ធអងក្ខ លាក់សុវង ញាតិសាច់ឆ្ងាយ មិត្តភក្តិ ឪពុកម្តាយធម៌ និងកូនធម៌តាមព្រឹត្តិនិយម ឬ អត្ថាគ្រាហកផ្សេងទៀត នៅពេលដែលអាចបង្ហាញថា ព្យសនកម្មបានកើតមានចំពោះខ្លួន។

ទាំងនេះ ដូចជា ការចំណាយលើពិធីបុណ្យសព និងការចំណាយលើការព្យាបាល។ រឿងក្តី Caracaza ទល់នឹង Venezuela, សាលក្រមស្តីពី (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៨០ ដល់ ៨៨។

⁸⁸¹ សូមមើល គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិស្តីពីសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ សមាគមនីតិអន្តរជាតិ របាយការណ៍ប្រជុំនៅទីក្រុងឡាអេ (Hague) (ឆ្នាំ ២០១០) “សេចក្តីព្រាងសេចក្តីប្រកាសគោលការណ៍នីតិអន្តរជាតិ ស្តីពី សំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (បញ្ហាសំខាន់), ទំព័រ ១០ (“គណៈកម្មាធិការយល់ឃើញថា មានតែ ការទទួលរងព្យសនកម្មប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីអាចឱ្យតតិយជនមានឋានៈជាជនរងគ្រោះ”)។ វាមិនមានមូលហេតុច្បាស់លាស់ ដើម្បីដាក់កំហិតជាមុនដល់ក្រុមតតិយជននេះ មិនឱ្យចាត់ទុកជា “គ្រួសារផ្ទាល់” “អ្នកស្ថិតនៅក្នុងបន្ទុក” ឬ “បុគ្គលទាំង ឡាយដែលទទួលរងព្យសនកម្ម ក្នុងការធ្វើអន្តរាគមន៍ជួយជនរងគ្រោះពីទុក្ខភ័យ ឬការពារកុំឱ្យរងគ្រោះ” ដូចមានចែងនៅ ក្នុងគោលការណ៍មូលដ្ឋាន”)។

ផ្ទុយមកវិញ ជនទាំងឡាយដែលពុំអាចបង្ហាញថា ជនរងគ្រោះផ្ទាល់បានទទួលរងនូវ ព្យសនកម្មនោះទេ ជននោះពុំត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់នោះទេ។ (ផ្ទុយមក វិញ ជនទាំងឡាយដែលមិនបានទទួលរងព្យសនកម្ម ពុំត្រូវបានចាត់ទុកថាជាជនរងគ្រោះមិន ផ្ទាល់នោះទេ ទោះបីជាជននោះជាសមាជិកសាច់ញាតិផ្ទាល់របស់ជនរងគ្រោះ ផ្ទាល់ក៏ដោយ (ក្នុងប្រព័ន្ធអង់ក្លូសាក់សុង)។ បន្ថែមលើសពីនេះ ការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ គឺមានលក្ខណៈឯករាជ្យពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ នេះមានន័យថា ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ អាចទទួលបានឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទោះបីជាក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះផ្ទាល់នៅ រស់រានមានជីវិត ហើយមិនបានប្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយខ្លួនឯងក៏ ដោយ។

៤១៩. នៅក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា យោងតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ កម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ មានយន្តការចំនួនពីរដែលសមាជិកគ្រួសារនៃជនរងគ្រោះផ្ទាល់ អាចចូល រួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបាន ពោលគឺ យោងតាមមាត្រា ១៣ នៃក្រមនេះ ការចូលរួមក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ដែលបានទទួលរងព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន ដែលជា លទ្ធផលនៃព្យសនកម្មពីសមាជិកគ្រួសាររបស់ខ្លួន (ម្យ៉ាងវិញទៀត គឺក្នុងនាមខ្លួនឯងផ្ទាល់) ឬ ការចូលរួមក្នុងនាមជាសិទ្ធិនៃរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដោយដាក់ ឬគាំទ្របណ្តឹងទាមទារ ក្នុង នាមជនរងគ្រោះដែលទទួលមរណភាព (ម្យ៉ាងវិញទៀត គឺក្នុងនាមសិទ្ធិវ័ន្ត) យោងតាមមាត្រា ១៦ នៃក្រមនេះដែលចែងថា “នៅក្នុងករណីមរណភាពរបស់ជនរងគ្រោះ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចត្រូវបានចាប់ផ្តើមធ្វើ ឬបន្តដោយសិទ្ធិវ័ន្ត”។

៤២០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចពីមុនរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងដែលបានយល់ឃើញថា ការធ្វើបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាសិទ្ធិពិសេសមួយដែលត្រូវ“បកស្រាយយ៉ាងតឹងរ៉ឹងនៅក្នុងព្រំដែនកំណត់ដោយ ច្បាប់”⁸⁸²។ ជាក់ស្តែង យោងតាមមាត្រា ១៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧⁸⁸³

⁸⁸²សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំទាក់ទងនឹងមរណភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E2/5/3 (“សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំទាក់ទងនឹងមរណភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”), កថាខណ្ឌ ៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា “ដើម្បីទទួលបានសំណងផ្លូវចិត្ត សិទ្ធិវត្តមានជនរងគ្រោះដែលទទួលបានមរណភាព ដែលមានបំណងធ្វើបណ្តឹងទាមទារក្នុងនាមភាគីក្នុងរឿងក្តីនេះ ត្រូវបង្ហាញថា ខ្លួនបានដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”⁸⁸⁴។ នៅពេលពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានដាក់នៅមុនមរណភាពនៃជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់នោះទេ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា “សិទ្ធិវត្តមានត្រឹមតែស្វែងរកសំណងសម្រាប់បញ្ជូនសកម្មផ្ទាល់ខ្លួន ដែលកើតចេញពីមរណភាពរបស់ជនរងគ្រោះប៉ុណ្ណោះ ហើយមរណភាពនេះត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ជាមួយនឹងបទល្មើសដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់”⁸⁸⁵។

៤២១. ទោះបីជា ពុំមានបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើការទទួលយកសិទ្ធិវត្តមានរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានទទួលមរណភាពហើយក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មានការចាំបាច់ក្នុងការបំភ្លឺថា សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបានកម្រិតវិសាលភាពនៃសិទ្ធិរបស់សិទ្ធិវត្តមានស្របច្បាប់ត្រឹមតែករណីដែលជនរងគ្រោះ បានដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយផ្ទាល់នៅមុនពេលមរណភាពនោះ សេចក្តីសម្រេចនេះ ពុំមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងច្បាប់ជាធរមានឡើយ⁸⁸⁶។

⁸⁸³អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយោងលើ“បទប្បញ្ញត្តិចុងក្រោយ” ហើយបទប្បញ្ញត្តិនេះត្រូវបានដកស្រង់ចេញពីចេញពីមាត្រា ១៦។ ដូច្នោះអាចសន្មតបានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានបំណងយោងលើមាត្រា ១៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧។ សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំទាក់ទងនឹងមរណភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, កថាខណ្ឌ ១១។

⁸⁸⁴សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំទាក់ទងនឹងមរណភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, កថាខណ្ឌ ១១។

⁸⁸⁵សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំទាក់ទងនឹងមរណភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, កថាខណ្ឌ ១២។

⁸⁸⁶ចំពោះលទ្ធភាពដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង “បានបង្កើតថ្មី” ស្របតាមមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអ.វ.ត.ក. ផ្នែកខាងក្រោមនៃសាលដីកានេះ ត្រូវបានយកមកអនុវត្តដោយដាក់ជាចំណុចយោង។

**៦.ក.៣. ការកំណត់និយមន័យឡើងវិញលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
ឬការសន្តតទុកជាមុន**

៤២២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញបន្ថែមថា នៅក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលផ្អែកតាម មាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ និងវិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំ មានការបែងចែករវាងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ និងជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ឡើយ។ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ ស្តែង ការសម្រេចលើបណ្តឹងទាមទារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជាគោលការណ៍ គឺជាបញ្ហា ភស្តុតាងដែលត្រូវសង្កត់ធ្ងន់លើអត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មដោយផ្ទាល់ ដែលជាលទ្ធផលបណ្តាល មកពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។ ដូចបានបង្ហាញខាងលើ ការលើកឡើងរបស់អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា សមាជិកគ្រួសារផ្ទាល់ដែលស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាន ២៣(២)(ក)-(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង គឺមានលក្ខណៈដាច់ខាតពេក បើប្រៀបធៀបទៅនឹង ក្របខណ្ឌគតិយុត្តជាធរមាន។ សំអាងហេតុមិនគ្រប់គ្រាន់ដែលផ្តល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងក្នុងការសម្រេចសេចក្តី ហាក់ដូចជាមានការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីមួយដោយដាក់បញ្ចូលគ្នា រវាងបញ្ហានិយមន័យនៃពាក្យព្យសនកម្ម ដែលជាមូលដ្ឋានសំខាន់ផ្លូវច្បាប់របស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី និងបញ្ហាភស្តុតាងដែលត្រូវបង្ហាញថា មានព្យសនកម្មផ្ទាល់។ ទោះបីជាអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងអាចប្រើប្រាស់នូវឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងការសម្រេចអំពីអង្គហេតុក៏ដោយ ក៏តុលាការនេះពុំមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការកំណត់និយមន័យឡើងវិញចំពោះពាក្យពេចន៍ ដែលមាន ចែងនៅក្នុងច្បាប់ឡើយ។ ដូច្នោះ ភាពស្រពិចស្រពិលដែលមាននៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងបង្កើតជាបញ្ហាចោទ ថា តើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចាត់ទុកនិយមន័យ បច្ចុប្បន្នស្តីពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងបរិបទ អ.វ.ត.ក. ថាមានលក្ខណៈមិនសមស្រប ដែរ ឬយ៉ាងណា ហើយក៏បានជ្រើសរើសយក “ការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីមួយ” ដោយយោងតាម មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក. ឬថា តើចេតនារបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង គឺដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់អំពីការសន្តតទុកជាមុននូវអង្គហេតុ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ដោយពិចារណាឃើញថា បញ្ហានេះមិនត្រឹមតែជាបញ្ហាដែលកើតមាននៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ន នេះប៉ុណ្ណោះទេ តែហាក់បីដូចជាមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក ផង

ដែរ⁸⁸⁷។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណាពីលទ្ធភាពនៃផលប៉ះពាល់នីមួយៗ
នេះ។

⁸⁸⁷ក្នុងសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់ស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី របស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងសំណុំ
រឿងលេខ ០០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបង្កើតការសន្មតទុកជាមុនចំនួនពីរប្រភេទគឺ “ជាក់លាក់” និង “ពាក់ព័ន្ធ” ដោយ
ពុំបានពន្យល់លើផលប៉ះពាល់តាមផ្លូវច្បាប់នៃភាពខុសគ្នារវាងប្រភេទទាំងពីរ ឬអំណាចក្នុងការបង្កើតការសន្មតទុកជាមុន
នេះឡើយ៖

ក. មានការសន្មតទុកជាមុននៃការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តចំពោះសមាជិកគ្រួសារបង្កើតរបស់ជនរងគ្រោះ
ដោយផ្ទាល់។ នៅ ពេលអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដូចមានចែងនៅក្នុងដីកានេះ សញ្ញាណនៃគ្រួសារផ្ទាល់
មិនត្រឹមត្រូវបញ្ចូលទាំងឪពុក ម្តាយ និងកូនៗនោះទេ វាថែមទាំងរួមបញ្ចូលទាំងសហព័ទ្ធ និងបងប្អូន
បង្កើតរបស់ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ផង ដែរ។ ការសន្មតទុកជាមុននេះនឹងត្រូវយកមកពិចារណាថា
ជាកត្តាជាក់លាក់នៅក្នុងស្ថានភាពខាងក្រោម៖

១. នៅពេលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់បានទទួលមរណភាព ឬ បានបាត់ខ្លួនដោយសារផល
វិបាកដោយផ្ទាល់លើអង្គហេតុដែលស្ថិតនៅក្រោមការស៊ើបអង្កេត។

២. នៅពេលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ត្រូវបានគេជម្លៀស និងបំបែកចេញដោយបង្ខំពីគ្រួសារ
ផ្ទាល់ ដោយសារផលវិបាកផ្ទាល់នៃអង្គហេតុដែលស្ថិតនៅក្រោមការស៊ើបអង្កេត។ ការ
បំបែកចេញបែបនេះនាំឱ្យមានការឈឺចាប់លើសមាជិកគ្រួសារផ្ទាល់ ដែលបានបំពេញ
លក្ខខណ្ឌអប្បបរមានៃការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តលើបុគ្គល។

ខ. នៅពេលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យរៀបការ កាលៈទេសៈបែបនេះ បាន
បណ្តាលឱ្យមានការឈឺចាប់ដោយជឿសមិទ្ធផល ដែលបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌអប្បបរមានៃ
ការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តដោយផ្ទាល់លើឪពុកម្តាយ សហព័ទ្ធ និងកូនៗ។

គ. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ស្របជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបានរក
ឃើញថា “ការខូចខាត ដោយផ្ទាល់អាចមានលក្ខណៈពិបាកក្នុងការបង្ហាញចំពោះទំនាក់
ទំនងគ្រួសារដែលពុំសូវជិតស្និទ្ធ” ហើយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណាឃើញថា
ការសន្មតទុកជាមុនពាក់ព័ន្ធមានអត្ថិភាពចំពោះសមាជិកគ្រួសារសាច់ឆ្ងាយ (ដីដូនដីតាឪពុក
មា និងម្តាយមីងក្មួយៗបងប្អូនដីដូនមួយសាច់ថ្លៃ និងញាតិសណ្តានមិនផ្ទាល់ផ្សេងទៀត។
នៅក្នុងករណីបែបនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនឹងធ្វើការវាយតម្លៃទៅតាមករណីនីមួយៗ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤២៣. យោងតាមការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ទម្រង់នៃ“ការបង្កើតសញ្ញាណ ថ្មី”ដែលអនុញ្ញាតដោយមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវបានសម្រេច តាមរយៈការអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការពិភាក្សាផ្លាស់ប្តូរយោបល់ និង មានការឯកភាពយល់ព្រមពីចៅក្រមភាគច្រើនរបស់ អ.វ.ត.ក^{៨៨៨}។ ទោះបីជាមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឬវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំបានហាមឃាត់ការបង្កើតសញ្ញាណថ្មី ពីសេស ដោយការិយាល័យ ឬ អង្គជំនុំជម្រះណាមួយនៅក្នុងករណីចាំបាច់ក៏ដោយ ក៏ការ អនុវត្តនូវសញ្ញាណថ្មីនេះក្នុងបច្ចេកទេសនីតិវិធីជាក់លាក់របស់អង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវមានកម្រិត ដោយសារការពុំបានជូនដំណឹងជាមុន និងពុំមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ច អ.វ.ត.ក ជាមួយ។

ថា តើមានធាតុផ្សំគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការសន្មតលើចំណងនៃក្តីស្រលាញ់ ឬការពឹងផ្អែកគ្នារវាងអ្នក ដាក់ពាក្យសុំនិងជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ដែរឬទេ។ ការសន្មតទុកជាមុននេះនឹងចាត់ទុកជា កត្តាកំណត់មួយនៅពេលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ បានទទួលមរណភាពឬបានបាត់ខ្លួន ដោយសារផលវិបាកដោយផ្ទាល់នៃអង្គហេតុដែលស្ថិតនៅក្រោមការស៊ើបអង្កេត។

ដីកាសម្រេចរបស់ ស.ច.ស ស្តីពីភាពអាចទទួលយកពាក្យសុំនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ១៤ រួមគ្នា (D392 ដល់ D399, D394, D401, D403 ដល់ D404, D406, D408)។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្មតថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានបំណងចង់បង្កើតការសន្មតទុកជាមុនដែលអាច ឬពុំអាចតវ៉ាបាន។ យោងតាម ទស្សនៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ប្រភេទទីមួយនោះនឹងទាមទារឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់ មួយស្របតាមមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ក្នុងសាលដីការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹង ឯឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីភាពអាចទទួលបាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានច្រាន ចោល ការសន្មតទុកជាមុន“ជាក់លាក់”ថា៖ “អង្គបុរេជំនុំជម្រះសង្កេតឃើញបន្ថែមទៀតថា សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតកំណត់និយមន័យ“ការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តដោយផ្ទាល់” នៅក្នុងដីកាសម្រេចរបស់ខ្លួនក្នុងន័យតឹងរ៉ឹង។ អង្គ បុរេជំនុំជម្រះពិចារណាឃើញថា ក្នុងករណីឯកឃើញថា ទំនាក់ទំនងគ្រួសារជាលក្ខខណ្ឌទាមទារ នោះសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុវត្តលក្ខខណ្ឌកម្រិតដោយពុំបានពិចារណាឬពុំមានមូលដ្ឋានសមស្រប។ ការសន្មតទុក ជាមុនពាក់ព័ន្ធនឹងការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីពុំរាប់បញ្ចូលសេចក្តី ពិចារណាផ្សេងៗ និងត្រូវបានសន្និដ្ឋានជាមួយនឹងការលើកឡើងដោយគ្មានសំអាងនៅក្នុងកថាខណ្ឌ១៤យើងដីកាសម្រេច។ សាល ដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីភាពអាចទទួលបាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២, កថាខណ្ឌ ៤៨ រួម”។

^{៨៨៨}វិធាន ២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទោះបីជា មានការអនុញ្ញាតដោយមាត្រា ៣៣ ថ្មី នេះក៏ដោយ ក៏ការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីនានា របស់អង្គជំនុំជម្រះនីមួយៗទាក់ទងទៅនឹងទស្សនៈទានផ្លូវច្បាប់ និងធ្វើឱ្យទស្សនៈទានទាំងនេះ មានភាពខុសគ្នាមិនអាចទទួលយកបាន ហើយបានប៉ះពាល់ដល់សច្ចភាពតាមផ្លូវច្បាប់នៃ ដំណើរការរបស់ អ.វ.ត.ក។ តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង ពុំមានការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីទាំងនេះ នោះទេ⁸⁸⁹។

៤២៤. ពាក់ព័ន្ធនឹងខ្លឹមសារនៃ“ការបង្កើតសញ្ញាណថ្មី” ផ្អែកតាមសម្មតិកម្មវិញ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ស្របថា បញ្ហាចោទអាចកើតមានឡើងពាក់ព័ន្ធនឹង *អ្វីដែលគួរតែជា ច្បាប់ (de lege ferenda)* គឺ ថាតើប្រព័ន្ធមួយដែលអនុញ្ញាតឱ្យជនរងគ្រោះចូលរួមយ៉ាងទូលំ ទូលាយ ប៉ុន្តែ ត្រូវផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើការបង្ហាញឱ្យឃើញថា មានព្យសនកម្មនោះ គឺមាន លក្ខណៈស្របគ្នា ដែរ ឬយ៉ាងណា ទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌពាក់ព័ន្ធនឹង ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសំខាន់ៗ ដែលជនរងគ្រោះមានចំនួនច្រើន។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ដូចបាន ពិភាក្សាខាងលើ សញ្ញាណនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចបានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងក្រមនីតិ វិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ និងវិធានផ្ទៃក្នុង មានអត្ថន័យយ៉ាងច្បាស់លាស់ និងជា លក្ខណៈសំខាន់ពិសេសមួយនៃគំរូជាក់លាក់ដែល អ.វ.ត.ក បានជ្រើសរើស។ ការធ្វើអន្តរាគម ទាក់ទងទៅនឹងនិយមន័យនេះ នឹងជំរុញឱ្យមានការពិចារណាឡើងវិញទាំងស្រុងពីភាព ស៊ីសង្វាក់គ្នានៃគំរូនេះ។ ដូច្នោះ នឹងមានការរំពឹងទុកថា សេចក្តីសម្រេចក្នុងការកំណត់ និយមន័យឡើងវិញលើសញ្ញាណនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានផ្អែកទៅលើមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក យ៉ាងជាក់ច្បាស់ ហើយបានពិភាក្សាជាពិសេសលើលក្ខណៈ វិនិច្ឆ័យ ដែលផ្តល់ជាយុត្តិកម្មលើការកំណត់និយមន័យនេះ និងប្រើប្រាស់ពាក្យដែលមាន អត្ថន័យជាក់លាក់ ដែលខុសពីពាក្យពេចន៍មិនច្បាស់លាស់ ដូចជា ពាក្យ“គ្រួសារផ្ទាល់” ជាដើម។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបែរជាមិនអនុវត្តទៅវិញ។ លើសពីនេះទៀត ក្នុង ដំណាក់កាលចេញសាលក្រម គឺជាពេលវេលាមួយដែលមិនសមស្របនោះទេក្នុងការកែប្រែ ច្បាប់ ទោះបីជាតាមបទដ្ឋានណាក៏ដោយ។ យោងតាមសំអាងហេតុទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះ

⁸⁸⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៦២ (ពាក់ព័ន្ធនឹងទម្រង់នៃសំណង)។

តុលាការកំពូលពិចារណាយើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពុំបានបញ្ជាក់អំពីការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ។ ការពន្យល់នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៦៤៣ នៃសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទំនងជាបង្ហាញថា សញ្ញាណថ្មីនេះ គឺជាការសន្មតទុកជាមុន។

៦.ក.៤. ការសន្មតទុកជាមុនតាមផ្លូវច្បាប់ ឬតាមធនាវុសិទ្ធិ

៤២៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងត្រូវដោះស្រាយបញ្ហា ថាតើការយល់ឃើញជាទូទៅរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា សមាជិកក្រុមគ្រួសារផ្ទាល់របស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាន ២៣(២)(ក)-(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ជាការសន្មតទុកជាមុនដែលមានសុពលភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ តុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ការសន្មតទុកជាមុនមិនលុបបំបាត់ធាតុផ្សំដែលចាំបាច់នៃការកំណត់និយមន័យ (អត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មដោយផ្ទាល់ និងផ្ទាល់ខ្លួន) នោះទេ ប៉ុន្តែយោងតាមលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន ការសន្មតទុកជាមុននេះអាចបន្ថយបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីធាតុផ្សំនោះ។

៤២៦. ជាចំណុចចាប់ផ្តើម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំពួកអំពីភាពខុសគ្នានៃការសន្មតទុកជាមុនដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ (*praesumptio iuris* ការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ ឬតាមអាណត្តិ) និងការសន្មតទុកជាមុនដែលបង្កើតឡើងដោយតុលាការ (*praesumptio iudicis* ការសន្មតទុកជាមុនតាមធនាវុសិទ្ធិ) នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល។ ការសន្មតទុកជាមុនដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ ត្រូវបានដកស្រង់ចេញពីគោលការណ៍ច្បាប់មួយចំនួន ឬឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់ រីឯការសន្មតទុកជាមុនដែលបង្កើតឡើងដោយតុលាការកើតមានឡើង នៅពេលគ្មានច្បាប់ចែងលើចំណុចនេះ ហើយចៅក្រមត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅតាមកាលៈទេសៈជាក់ស្តែងនានា។ តាមករណីទាំងពីរខាងលើ ពាក្យ“ការសន្មតទុកជាមុន” មានន័យថា ជាការប៉ាន់ស្មានដោយសមហេតុផលមួយ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាអ្វីមួយដែលមានមន្ទិលសង្ស័យកើតចេញពីការអះអាង និងការបង្ហាញនានា ហើយដែលអាចទទួលយកជាភស្តុតាងដោយសារកាលៈទេសៈតម្រូវ។ ការសន្មតទុកជាមុនដែលមាននៅក្នុងច្បាប់ គឺដើម្បី

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការពារផលប្រយោជន៍ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាទូទៅ ជាធម្មនុប និងស្ថិតស្ថេរ ដូចជា សច្ចភាពផ្លូវច្បាប់ ការរារាំងការរំលោភអំណាច និងវិធានការព្រមាន។ ការសន្មតជាមុននៅ ក្នុងច្បាប់កម្ពុជា មានដូចជា ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស និងការសន្មតទុកជាមុនដទៃ ទៀតដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល^{៨៩០} ឬនៅក្នុងសាលក្រម សិទ្ធិស្របច្បាប់ និងឯកសារ ផ្លូវការផ្សេងៗ^{៨៩១}។ ការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយផ្អែកលើ មូលដ្ឋានពិសេស (*ad hoc*) សម្រាប់គោលបំណងឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពដល់កិច្ចដំណើរការនីតិ វិធី។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយមិនមានន័យថា ដើម្បីផ្តល់ឱ្យភាគីមួយនូវផលប្រយោជន៍ ហួសហេតុ ឬគ្រាន់តែជួយសម្រួលដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការនោះទេ។ ការ សន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា^{៨៩២}។

៤២៧. ការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ ដែលបង្កើតឡើងដោយតុលាការ មិនត្រូវឱ្យផ្ទុយទៅនឹង ការសន្មតទុកជាមុនដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់នោះឡើយ។ ការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ ចងកាតព្វកិច្ចគ្រប់ភាគីទាំងអស់ ចំណែកឯការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ អាចអនុវត្តបាន តែនៅចំពោះមុខតុលាការ ដែលបានបង្កើតការសន្មតទុកជាមុននេះតែប៉ុណ្ណោះ ហើយអាចជា កម្មវត្ថុនៃការជំទាស់ និងការពិនិត្យឡើងវិញដោយតុលាការជាន់ខ្ពស់សំអាងលើអង្គហេតុ។ ការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ អាច ឬមិនអាចជំទាស់ ចំណែកឯការសន្មតទុកជាមុនតាម ធនានុសិទ្ធិ អាចជំទាស់ជានិច្ច។ ការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ត្រូវបានចាត់ទុកថា មានតម្លៃ ស្មើនឹងភស្តុតាង និងជាបន្ទុកលើភាគីជំទាស់។ ហេតុដូច្នោះ តុលាការអាចផ្អែកការសម្រេច របស់ខ្លួនទៅលើការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់បាន ទោះបីជាតុលាការមានការមន្ទិលសង្ស័យ ទៅលើភាពស្របគ្នារវាងការសន្មតទុកជាមុន និងអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះក៏ដោយ។ ប៉ុន្តែផ្ទុយ ទៅវិញ ប្រសិនបើមានភាពផ្ទុយគ្នាខ្លាំងពេកនោះ តុលាការមិនអាចសម្រេចដោយផ្អែកទៅលើ

⁸⁹⁰ សូមមើលឧទា. មាត្រា ៩ នៃច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ ឆ្នាំ ១៩៨៩ (ការសន្មតបិតភាពរបស់ស្វាមីបច្ចុប្បន្ន) មាត្រា ៨២ ដល់ ៨៣ (ការសន្មតបិតភាព)។ មាត្រា ៩៨៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៣ (ការសន្មតបិតភាព) និង មាត្រា ២៣៤(៤) (ការសន្មតកម្មសិទ្ធិស្របច្បាប់)។

⁸⁹¹ សូមមើលឧទា. មាត្រា ១៥៥(២) និង ១៥៥(៤)-(៥) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៦។

⁸⁹² សូមមើលឧទា. មាត្រា ១២៣(១)-(២) និងមាត្រា ៩៦(១) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៦ ។

ការសន្មតទុកជាមុនដែលខ្លួនបានបង្កើតដោយផ្ទាល់នោះទេ។ ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចទៅលើបញ្ហារដ្ឋប្បវេណីបាន ការសន្មតទុកជាមុនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិត្រូវតែមានការគាំទ្រពីធាតុផ្សំមួយចំនួនដែលជាធាតុបន្ទាប់បន្សំ ដូចជា ភស្តុតាងគាំទ្រ ភស្តុតាងមិនផ្ទាល់ ឬការទទួលស្គាល់ដោយប្រយោល។ អាស្រ័យហេតុនេះ ការសន្មតទុកជាមុនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិមិនបានកាត់បន្ថយភាពចាំបាច់នៃការបង្ហាញភស្តុតាងឡើយ។ ហេតុដូច្នោះ ការប្រើប្រាស់ការសន្មតទុកជាមុនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ បង្ហាញឱ្យឃើញជាចម្បងនៅក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងដែល *ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង* ដូចជា នៅពេលដែលការសម្រេចមិនទាន់ជាស្ថាពរនៅឡើយ (ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចបឋមអំពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី) ឬ នៅពេលដែលស្ថិតនៅក្នុងឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយ ដែលមិនប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ណាមួយនោះ (ឧទាហរណ៍ដូចជា នៅក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យមានការពន្យារកាលបរិច្ឆេទ)។ ដោយហេតុថា ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យមានការសម្រេចអំពីអង្គសេចក្តីនៃវិវាទរដ្ឋប្បវេណី គឺតម្រូវឱ្យការសន្មតទុកជាមុនមួយដោយមានការគាំទ្រពីធាតុផ្សំទាំងឡាយ ដែលជាធាតុបន្ទាប់បន្សំឧទាហរណ៍ដូចជា ភស្តុតាងគាំទ្រ ភស្តុតាងមិនផ្ទាល់ ឬការទទួលស្គាល់ដោយប្រយោល។

៤២៨. ចំពោះបញ្ហាពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែបង្ហាញឱ្យឃើញហួសពីវិមតិសង្ស័យលើហេតុការណ៍ដែលបណ្តាលឱ្យមានព្យសនកម្ម ហើយដែលជាមូលដ្ឋាននៃអង្គហេតុចំពោះការចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌ^{៨៩៣}។ ការសន្មតទុកជាមុនថាធាតុផ្សំនេះពិតជាមានអត្ថិភាពពាក់ព័ន្ធនឹងបទចោទនោះ អាចនឹងផ្ទុយពីគោលការណ៍នៃការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ ផ្ទុយទៅវិញ ធាតុផ្សំណាមួយនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលហួសពីធាតុផ្សំនៃបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវតែបង្ហាញនៅក្នុងកម្រិតនៃភស្តុតាងដែលតម្រូវក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា នៅក្នុងការចោទប្រកាន់ពីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិចម្បងៗ ដូចជា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក នោះ ចំនួនជនរងគ្រោះ ឬអត្តសញ្ញាណរបស់ពួកគេមិន

^{៨៩៣}វិធាន ៨៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បង្កើតបានជាធាតុផ្សំបទល្មើស ហើយមិនចាំបាច់ដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងបទចោទទាំងនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ជាទូទៅ ព័ត៌មានលម្អិតរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ មិនត្រូវបានបង្ហាញដោយសហព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ ប៉ុន្តែ នឹងត្រូវបង្ហាញដោយដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីទៅវិញ។ ដូចគ្នានេះដែរ ព្យសនកម្មដែលទទួលដោយជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ដែល បណ្តាលមកពីបទល្មើស ជាធម្មតា ស្ថិតនៅក្រៅវិសាលភាពនៃការចោទប្រកាន់ពីបទ ព្រហ្មទណ្ឌ ហេតុដូច្នោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងក្នុងកម្រិតអតិបរមា លើក លែងតែច្បាប់តម្រូវឱ្យមានលក្ខខណ្ឌទាបជាងនេះ⁸⁹⁴។

៤២៩. ដោយពិចារណាឃើញថា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ និងវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបាន កាត់បន្ថយបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងចំពោះក្រុមជនរងគ្រោះណាមួយ ហើយមិនបានអនុ ញ្ញាតច្បាស់លាស់ឱ្យមានការបង្កើត និងការអនុវត្តការសន្មតទុកជាមុន ប៉ុន្តែ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋ ប្បវេណីកម្ពុជា បានអនុញ្ញាតឱ្យមានការបង្កើត និងអនុវត្តការសន្មតទុកជាមុនដោយតុលាការ នោះ ទើបមានបញ្ហាចោទឡើង ថា តើក្នុងលក្ខខណ្ឌអ្វីដែលអាចឱ្យស្ថាប័នតុលាការរបស់ អ.វ.ត.ក បង្កើតការសន្មតទុកជាមុននេះបាន។

៤៣០. ទាក់ទងទៅនឹងការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ ដែលជាការផ្ទេរបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង នោះ តម្រូវឱ្យមានការប្រុងប្រយ័ត្នទៅលើអានុភាពនៃការសន្មតទុកជាមុនទាំងនោះ នៅក្នុង ដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក ។ ដូចដែលបានពន្យល់ខាងលើ ប្រសិនបើការសន្មតទុកជាមុន ដែលច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យបង្កើតឡើងដោយការិយាល័យ ឬអង្គជំនុំជម្រះណាមួយរបស់ អ.វ.ត.ក នោះ ការសន្មតទុកជាមុននេះមិនមានលក្ខណៈរឹងមាំនោះទេ។ ដោយសារតែការផ្ទេរបន្ទុកក្នុង ការបង្ហាញភស្តុតាងចងកាតព្វកិច្ចភាគីទាំងឡាយនៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ ទើបកង្វះអានុភាព ចងកាតព្វកិច្ចទៅលើ អ.វ.ត.ក ទាំងមូល បានលុបបំបាត់ចោលនូវលក្ខណៈខុសគ្នារវាងការ សន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ (*praesumpio iuris*) និងការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ

⁸⁹⁴មាត្រា ៩២ និងមាត្រា ១២៤(១) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

(*praesumptio iudicis*)⁸⁹⁵។ ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គសេចក្តីវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ពិចារណាលើវិញថា នៅក្នុងបរិបទ អ.វ.ត.ក ការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ អាចត្រូវបាន បង្កើតឡើងនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌដូចគ្នា ដែលអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ចេញពីនីតិវិធីដែលបានកំណត់ ដោយច្បាប់ដែលអាចជា “ការបង្កើតសញ្ញាណថ្មី”ដោយផ្អែកតាមមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តី ពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ដូចគ្នានេះដែរ បន្ថែមទៅលើការបញ្ជាក់អំពីភាពខ្វះចន្លោះនៅក្នុង ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីរបស់កម្ពុជា ការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងថ្មីៗ អាច សំអាងទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិ ឬការអនុវត្តជាក់ស្តែងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបរិបទរបស់ អ.វ.ត.ក ដោយបង្ហាញ នូវលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នានៃភាពស្មុគស្មាញតាមផ្លូវច្បាប់ និងតាម កាលៈទេសៈជាក់ស្តែង ហើយគោលនយោបាយសាធារណៈដូចគ្នាត្រូវតែជាប់ទាក់ទងទៅនឹង ការបញ្ជាក់អំពីការផ្ទេរបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង។

៤៣១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក⁸⁹⁶ សំអាង យ៉ាងខ្លាំងទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិប្រមូលកម្មវិធីសិទ្ធិមនុស្ស (IACtHR) និង តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECtHR) ដែលជាតុលាការថ្នាក់តំបន់ដែលបានបង្កើតឡើង

⁸⁹⁵ចំណុចនេះត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងការសន្មតទុកជាមុន “ប្រកបដោយសេចក្តីសម្រេចចិត្ត” និង “ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ” ដែល បានប្រើនៅក្នុងដីការរបស់ ស.ច.ស សម្រេចអំពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដែលត្រូវបានបដិសេធដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅក្នុងសាលដីការរបស់ខ្លួនសម្រេចអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជំទាស់នឹងដីការរបស់ ស.ច.ស សម្រេចអំពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២, កថាខណ្ឌ ៤៨ រួម។

⁸⁹⁶សូមមើលឧទា. ដីការរបស់ ស.ច.ស សម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២, ជើងទំព័រ ១១ ដល់ ១៣ និង ១៥។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៦។ បណ្តឹងសាទុករបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អំពីភាពអាចទទួលយកបាន, ឯកសារលេខ F11, កថាខណ្ឌ ៥៦។ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីការសម្រេច របស់ ស.ច.ស អំពីភាពអាចទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២, ជើងទំព័រ ៧៧, ១១១ និង ១២៩។

តាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស^{៨៩៧}(ACHR) និងអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECHR)។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា បណ្តឹងទាមទារឱ្យមានសំណងប្រហែលជាពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុសម្រាប់ការវិភាគនៅ អ.វ.ត.ក ព្រោះបណ្តឹងទាំងនេះកើតចេញពីទម្រង់នៃការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ។ ប៉ុន្តែដោយសារតែតុលាការសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ផ្តោតសំខាន់តែទៅលើការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ ចំពោះការរំលោភលើកាតព្វកិច្ចដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង ជាជាងផ្តោតទៅលើការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ទើបតុលាការទាំងពីរនេះ (ECtHR) និង (IACtHR) ចាំបាច់ត្រូវប្រតិបត្តិការក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្ត ហើយត្រូវបង្កើតគោលនយោបាយផ្សេងពី អ.វ.ត.ក ។

៤៣២. ហេតុដូច្នេះ ពាក្យបណ្តឹង និងសំណើនានា យោងតាមអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស (ECHR) និងអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) ត្រូវតែកើតចេញពីការរំលោភសិទ្ធិទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានការពារដោយអនុសញ្ញានីមួយៗ^{៨៩៨} ពីសំណាក់រដ្ឋភាគីណាមួយ។ ដោយផ្អែកជាពិសេសតាមច្បាប់អន្តរជាតិ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ទាំងនេះត្រូវអភិវឌ្ឍនីតិវិធីរបស់ខ្លួនឱ្យបានទូលំទូលាយតាមរយៈយុត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួនផ្ទាល់^{៨៩៩} និងនៅ

^{៨៩៧}អនុញ្ញាតឱ្យចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៦៤, លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ រ៉ូល ១១៤៤ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ១៤៣ (1144 UNTS 143) (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៧៨)។

^{៨៩៨}មាត្រា ៣៤ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស៖ (ដើមបណ្តឹងត្រូវតែអះអាងថា “ខ្លួនជាជនរងគ្រោះដោយការរំលោភបំពានពីសំណាក់រដ្ឋភាគីនៃសិទ្ធិ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញានេះ និងពិធីសារនានា”)។ មាត្រា ៤៤ នៃអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស៖ (“ជនណាម្នាក់ ឬក្រុមមនុស្សណាមួយ ឬស្ថាប័នមិនមែនរដ្ឋាភិបាលណាមួយ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់នៅក្នុងរដ្ឋជាសមាជិកមួយ ឬច្រើននៃអង្គការនេះ អាចដាក់ពាក្យពាក្យបណ្តឹងទៅគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សដោយមានការចោទប្រកាន់ ឬប្តឹងតវ៉ាចំពោះការរំលោភអនុសញ្ញានេះពីសំណាក់រដ្ឋភាគី”) មាត្រា ៦៣(១) ចែងថា៖ (“ប្រសិនបើតុលាការឃើញថា មានការរំលោភសិទ្ធិ ឬសេរីភាព ដែលបានការពារដោយអនុសញ្ញានេះ តុលាការត្រូវសម្រេចថា ភាគីរងគ្រោះត្រូវបានធានាចំពោះការទទួលបានសិទ្ធិ ឬសេរីភាពរបស់ខ្លួនដែលត្រូវបានរំលោភនេះ”)។

^{៨៩៩} តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សសង្កត់ធ្ងន់ថា ពាក្យ “ជនរងគ្រោះ” ត្រូវបានបកស្រាយដោយឯករាជ្យ និងដោយមិនគិតពីច្បាប់ក្នុងស្រុកនោះឡើយ ដូចជា បញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ឬសមត្ថភាពចាត់វិធានការ។ *សូមមើលឧទា. រឿងក្តី Gorraiz Lizarraga និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសអេស្ប៉ាញ*, ECtHR, សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ក្នុងការកំណត់អំពីអត្តាភាពនៃសំណងទាំងនេះ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សទាំងនេះបានអនុវត្ត
ធនានុសិទ្ធិទូលំទូលាយជាងធនានុសិទ្ធិ ដែលបានអនុញ្ញាតតាមក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់
អ.វ.ត.ក ទៅទៀត^{៩០០}។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលបានបង្កើតឡើងស្របតាមអនុសញ្ញា

62543/00, ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៤ កថាខណ្ឌ ៣៥។ តុលាការនេះបានលើកឡើងបន្ថែមទៀតថា “លក្ខខណ្ឌ
គ្រប់គ្រងទៅលើពាក្យបណ្តឹងរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗអនុលោមតាមមាត្រា ២៥ (បច្ចុប្បន្ននេះ មាត្រា ៣៤)នៃអនុសញ្ញា មិន
ចាំបាច់ដូចគ្នាទៅនឹងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងច្បាប់ជាតិដែលទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹង និងបង្ហាញជូន
តុលាការពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងព្យសនកម្ម (*locus standi*)ទេ។ នៅក្នុងករណីនេះ ច្បាប់ជាតិអាចបម្រើគោលបំណង
ផ្សេងពីគោលបំណងទាំងឡាយដែលបានគិតប្រមើលឃើញនៅក្នុងមាត្រា ២៥ ហើយក្នុងពេលខ្លះ គោលបំណងទាំងនេះ
អាចមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាប៉ុន្តែមិនចាំបាច់ត្រូវតែដូចគ្នានោះទេ”។ រឿងក្តី *Norris ទល់នឹង ប្រទេសអៀកឡង់*,
ECtHR, សេចក្តីសម្រេចកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ, បណ្តឹងលេខ 10581/83 ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៨៨, កថាខណ្ឌ ៣១។
ដូចគ្នានេះដែរ តុលាការ IACHR សង្កត់ធ្ងន់ថា “កាតព្វកិច្ចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៦៣(១) នៃអនុសញ្ញានេះត្រូវបានគ្រប
ដណ្តប់ដោយច្បាប់អន្តរជាតិនៅគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ ដូចជា វិសាលភាព ចរិតលក្ខណៈ និងអត្ថប្រយោជន៍របស់វា។ល។”
រឿងក្តី *Aloeboetoe និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Suriname*, ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៣, កថាខណ្ឌ ៤៤។

^{៩០០}នៅចំពោះមុខតុលាការ ECtHR ការបកស្រាយពាក្យ “ជនរងគ្រោះ” គឺធ្វើឡើងដើម្បីពង្រីកទៅតាមលក្ខខណ្ឌនៅក្នុង
សង្គមតាមសហកាល និងត្រូវតែយកមកអនុវត្តដោយមិនមានទម្រង់និយមហ្សូសហេតុ។ រឿងក្តី *Gorraiz Lizarraga
និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសអេស្ប៉ាញ*, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៣៨។ រឿងក្តី *Monnat ទល់នឹង
ប្រទេសស្វីស*, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 73604/01, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ កថាខណ្ឌ
៣០ ដល់ ៣៣។ រឿងក្តី *Stukus និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសប៊ូឡូញ*, ECtHR,សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹង
លេខ 12534/03, ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ៣៥។ រឿងក្តី *Zietal ទល់នឹង ប្រទេសប៊ូឡូញ*, ECtHR,
សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 64972/01, ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៥៤ ដល់ ៥៩។
តុលាការបានទទួលស្គាល់ថា “ជាទូទៅ ករណីសិទ្ធិមនុស្សទាំងអស់នៅចំពោះមុខខ្លួនក៏មានការឆ្លើងឆ្លងអំពីបញ្ហាសីលធម៌
ផងដែរ(...) ប្រសិនបើបញ្ហាជាចម្បងដែលបានលើកឡើងក្នុងរឿងក្តីវាលើសពីបញ្ហាបុគ្គល ហើយផលប្រយោជន៍របស់ដើម
បណ្តឹង និងទាយាទរបស់ខ្លួន អាចប៉ះពាល់ដល់អ្នកដទៃទៀត”។ រឿងក្តី *Micallef ទល់នឹង ប្រទេសម៉ាល់តា*, ECtHR,
សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 17056/06, ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ៤៥។ តុលាការ IACHR
បានពន្យល់អំពីសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការពិចារណាទាំងប្រភេទនៃសិទ្ធិវន្ត និងជនរងគ្រោះ ដែលត្រូវបានទទួលសំណងទៅ
តាមសិទ្ធិរបស់ពួកគេផ្ទាល់។ *សូមមើលឧទា. រឿងក្តី Juan Humberto Sánchez ទល់នឹង ប្រទេសហុងឌូរ៉ាស*, IACHR,
សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះស្តីពី(ការបកស្រាយនៅក្នុងសាលក្រមអំពីអញ្ញាតកម្ម អង្គសេចក្តី និងសំណង”) ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ
វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ៥៧ និងកថាខណ្ឌ ៥៩ ដល់ ៦៦។ រឿងក្តី *Myrna Mack Chang ទល់នឹង ប្រទេស
ហ្គ្រេតម៉ាឡា*, IACHR, សាលក្រម (អង្គសេចក្តី សំណង និងសេចក្តី) “សំអាងហេតុនៃមតិស្របរបស់ចៅក្រម

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទាំងពីរនេះ បានប្រើប្រាស់នូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទូលំទូលាយជាងសម្រាប់ការទទួលស្គាល់បុគ្គល នានាជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រៅពីជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ នៅពេលអនុវត្តបទដ្ឋាននៃ “ទំនាក់ ទំនងផ្ទាល់ដោយពេញលេញរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទៅនឹងព្យួរសកម្មដែលពួកគេយល់ ឃើញថា ពួកគេបានទទួលរងដោយសារការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដូចដែលបានចោទឡើង នេះ”⁹⁰¹ តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECtHR) បានទទួលយកពាក្យបណ្តឹងជា *បណ្តោះ អាសន្ន* ពីសាច់ញាតិរបស់អ្នកដែលបានទទួលមរណភាព ក្នុងករណីដែលពាក្យសុំទាំងនេះត្រូវ បានបង្ហាញហេតុផលសមស្របតាមរយៈវិធានលក្ខណៈនៃការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដូចដែល បានចោទប្រកាន់ និងការពិចារណាអំពីការអនុវត្តអនុសញ្ញានេះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព⁹⁰²។

Garcia-Ramirez”, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ៥៧៖ (“នៅក្នុងផ្នែកមួយនៃ “ការវិវត្តន៍ ករណី យុត្តិសាស្ត្រ” មានបុគ្គលមួយប្រភេទដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ ហើយកំពុងតែត្រូវបានចាប់ផ្តើម ចាត់ថ្នាក់ថា ជាជនរងគ្រោះដោយប្រយោល ប៉ុន្តែ ជាអ្នកដែលមានសិទ្ធិទទួលសំណង ដោយសារពួកគេត្រូវបានទទួលរង អន្តរាយដោយអង្គហេតុដែលបានដាក់ជូនតុលាការឱ្យធ្វើការពិចារណា។ ជាសង្ខេប កម្មវត្ថុទាំងអស់នេះត្រូវបានគ្របដណ្តប់ ដោយទស្សនៈនៃ “អត្តភាព” (...) ដែលតុលាការប្រើប្រាស់ជាទូទៅ ដែលគ្របដណ្តប់ទៅលើជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ជនរង គ្រោះមិនផ្ទាល់ និងអ្នកដទៃទៀត ដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតនៅខ្សែបន្ទាត់បែងចែកចង្អៀត និងពិបាកបកស្រាយរវាងប្រភេទ បុគ្គលចុងក្រោយនេះ និងតតិយជន”។

⁹⁰¹ រឿងក្តី Gorraiz Lizarraga និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសអេស្ប៉ាញ, សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៣៥។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី Fairfield និង ជនដទៃទៀត ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស, ECtHR, សាលក្រមរបស់អង្គ ជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 24790/04, ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ៤ ដល់ ៥។

⁹⁰² តុលាការ ECtHR បានបញ្ជាក់អះអាងថា “បុគ្គលដែលជាសាច់ញាតិរបស់ជនដែលបានស្លាប់នៅក្នុងកាលៈទេសៈដែលនាំ ឱ្យកើតមានបញ្ហា ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញានេះ អាចដាក់ពាក្យសុំជាដើមបណ្តឹងនៅក្រោមសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ផ្ទាល់” ប៉ុន្តែបានសម្រេចថា “នេះគឺជាស្ថានភាពពិសេស”។ រឿងក្តី Fairfield និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស, ទំព័រ ៥ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី Biç និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសតួរគី, ECtHR, សាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 55955/00, ចុះថ្ងៃទី ០២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៦, កថាខណ្ឌ ២២ (បានបដិសេធពាក្យសុំរបស់ សាច់ញាតិដែលបានដាក់ដោយយោងតាមមាត្រា ៥ និង មាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញា)។ ប៉ុន្តែសូមមើល រឿងក្តី Grădinar ទល់នឹង ប្រទេសម៉ូលដូវ៉ា (Moldova), ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 7170/02, ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ៩១ (បានទទួលយកពាក្យបណ្តឹងរបស់សាច់ញាតិ ដែលបានប្តឹងអំពីការរំលោភទៅលើមាត្រា ៣ ហើយបានបញ្ជាក់ថា “តុលាការបានបដិសេធដូចគ្នាថា មិនអាចទទួលយកបានចំពោះពាក្យសុំដែលមានអំណះអំណាង ដែលបានដាក់ដោយសាច់ញាតិរបស់អ្នកស្លាប់ ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភលើសិទ្ធិដែលមិនមានចែងក្នុងមាត្រា ២ និង ៣ នៃ

អនុសញ្ញានេះ”) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងសាលក្រមល្បីល្បាញនៅក្នុងរឿងក្តី Kurt ទល់នឹង ប្រទេសតួគី, ការយល់ឃើញរបស់តុលាការចំពោះការរំលោភបំពានមាត្រា ៣ នៃអនុសញ្ញា ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយអង្គហេតុដែលថា រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងម្តាយរបស់ជនរងគ្រោះដោយការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ ហើយខ្លួនអ្នកស្រីផ្ទាល់ជាជនរងគ្រោះដោយការប្រព្រឹត្តិកម្មរបស់អាជ្ញាធរ ចំពោះការខឹងសម្បារ និងទុក្ខសោករបស់អ្នកស្រី។ រឿងក្តី Kurt ទល់នឹង ប្រទេសតួគី, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 24276/94, កថាខណ្ឌ ១៣០ ដល់ ១៣៤។ សូមមើលផងដែររឿងក្តី Varnava និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសតួគី, ECtHR, សាលក្រមប្រណិតអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 និង 16073/90, ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ២០០ ដល់ ២០២។ ទាក់ទងនឹងមាត្រា ៥ (សិទ្ធិទទួលបានសេរីភាព)៖ តុលាការ ECtHR បានទទួលយកពាក្យបណ្តឹងរបស់សហព័ទ្ធដែលជាស្វាមីរបស់ជនរងគ្រោះ ដែលត្រូវបានបញ្ជូនដោយបង្ខំទៅមន្ទីរពេទ្យវិកលចរិត បន្ទាប់ពីវិជ្ជបណ្ឌិតបានបញ្ជូនបញ្ជូលឱ្យគាត់ជឿថា ការបញ្ជូនភរិយារបស់គាត់ទៅមន្ទីរពេទ្យដោយបង្ខំ គឺជាការចាំបាច់។ រឿងក្តី Houtman និង Meeus ទល់នឹង ប្រទេសបែលហ្ស៊ិក, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 22945/07, ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ២៧ ដល់ ៣១។ ទាក់ទងនឹងមាត្រា ៦ (សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌)៖ តុលាការ ECtHR បានទទួលយកដើមបណ្តឹងដែលបានស្វែងរកការការពារកិច្ចិយសរបស់ប្តីប្រពន្ធ ប៉ុន្តែ តុលាការបានកត់សម្គាល់ថា ដើមបណ្តឹងគឺជាទាហានរបស់អ្នកដែលទទួលមរណភាព។ រឿងក្តី Grădinar ទល់នឹង ប្រទេស ម៉ូលដូវ៉ា (Moldova), ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 7170/02, ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៨, កថាខណ្ឌ ៩២ ដល់ ៩៥។ សម្រាប់រឿងក្តីផ្សេងទៀត ទាក់ទងនឹង មាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញា ECHR រួមមាន រឿងក្តី Brudnicka និងជនផ្សេងទៀត ទល់នឹង ប្រទេសប៊ូលហ្សារី, ECtHR, សាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 54723/00, ចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៥, កថាខណ្ឌ ៣២ ដល់ ៣៤។ រឿងក្តី Marie-Louise Loyen និង Bruneel ទល់នឹង ប្រទេសបារាំង, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 55929/00, ចុះថ្ងៃទី ០៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ២៩។ តុលាការបានទទួលយកពាក្យបណ្តឹងពីស្ត្រីមេម៉ាយម្នាក់ ដែលជាភរិយារបស់ចុងចោទ ដែលជាជនរងគ្រោះដោយការរំលោភសិទ្ធិក្នុងសន្តតទុកជាមុនថាឥតទោស។ រឿងក្តី Nöllenbockhoff ទល់នឹង ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 10300/83, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៨៧, កថាខណ្ឌ ៣៣។ ប៉ុន្តែ តុលាការបានប្រោសចោលការទាមទាររបស់សាច់ញាតិរបស់ដើមបណ្តឹង ដែលទាក់ទងទៅនឹងព្យសនកម្មដែលមិនមែនជាប្រាក់កាស ចំពោះការតានតឹងក្នុងចិត្ត និងការប្រមាថមើលងាយ ដែលពួកគេបានរងការឈឺចាប់ ដោយសារតែលទ្ធផលនៃការជាប់ពន្ធការរបស់ដើមបណ្តឹង ក្រោយពីការរកឃើញថាពួកគេមិនទទួលបានឋានៈជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងរង្វង់អត្ថន័យនៃមាត្រា ៣៤ នៃអនុសញ្ញា។ រឿងក្តី Stoimenov ទល់នឹង ប្រទេសម៉ាសេដូវៀ “Macedonia” នៃអតីតសាធារណៈរដ្ឋយូហ្គោស្លាវី, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 17995/02, ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៥០ និង ៥៣។ ផ្អែកតាមមាត្រា ១០ (សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ)៖ តុលាការបានទទួលស្គាល់សម្បទារបស់ស្ត្រីមេម៉ាយដែលជាភរិយារបស់ដើមបណ្តឹង ដោយអង្គហេតុដែលបានបញ្ជាក់ថា ជនរងគ្រោះបានដាក់ពាក្យបណ្តឹងដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ហើយពាក្យ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

យោងតាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់អាចដាក់
សំណើសុំដោយយោងតាមទស្សនទានស្តីពីសន្តតិកម្ម បន្ទាប់ពីជនរងគ្រោះផ្ទាល់⁹⁰³ ឬយោង
តាមលទ្ធិច្បាប់ស្តីពីការរំលោភសិទ្ធិ ទទួលបានការការពារបូរណភាពផ្លូវចិត្តរបស់ជនរងគ្រោះ
មិនផ្ទាល់ រួមជាមួយនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ពីតុលាការ⁹⁰⁴។

បណ្តឹងនេះត្រូវបានបន្តដោយស្ត្រីមេម៉ាយរូបនេះ។ រឿងក្តី *Dalban ទល់នឹង ប្រទេសហ្វីលីពីន*, ECtHR, សាលក្រមប្រណិក
របស់អង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 28114/95, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ ៣៨ ដល់ ៣៩។ តុលាការ
បានបញ្ជាក់អះអាងអំពីសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនដើម្បីសម្រេច ថាតើវាសមស្របឬអត់ក្នុងការ បន្តការសួរដេញដោលរបស់ខ្លួន
សម្រាប់គោលបំណងនៃការការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងការពិចារណាអំពីការពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ទៅដៃរបស់យោងណា។
រឿងក្តី *Karner ទល់នឹង ប្រទេសអូទ្រីស*, ECtHR, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 40016/98, ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ
កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ២៥ ដល់ ២៨។ រឿងក្តី *Marie-Louise Loyen និង Bruneel ទល់នឹង ប្រទេសបារាំង*,
សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ២៩។

⁹⁰³ *សូមមើលឧទា. រឿងក្តី Aloboetoe និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ស៊ូរីណាម (Suriname)*, សាលក្រម (សំណង និង
សោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៥៤ (“ព្យសនកម្មដែលជនរងគ្រោះទាំងនេះបានទទួលរងរបួសកម្រិតទល់នឹងពេលពួកគេទទួល
មរណៈភាពនោះបានផ្តល់សិទ្ធិឱ្យពួកគេទទួលបានសំណង។ សិទ្ធិទទួលបានសំណងនេះត្រូវបានផ្ទេរទៅឱ្យទាមទាររបស់
ពួកគេតាមរយៈសន្តតិកម្ម”)។ រឿងក្តី *Garrido និង Baigorria ទល់នឹង ប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង*, តុលាការ IACtHR, សាល
ក្រមស្តីពី(សំណង និងសោហ៊ុយ), ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៥០។ រឿងក្តី *white van*, សាលក្រម
ស្តីពី(សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៨៤។ រឿងក្តី *Juan Humberto Sánchez ទល់នឹង ប្រទេសហុងឌូរ៉ាស*, សាល
ក្រមស្តីពី(ការបកស្រាយនៅក្នុងសាលក្រមអំពីអញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី និង សំណង”), កថាខណ្ឌ ៥៩ ដល់ ៦៦។

⁹⁰⁴ រឿងក្តី *Myrna Mack Chang ទល់នឹងប្រទេសហ្គេតេម៉ាលា* ដែលតុលាការអនុវត្តតាមតុលាការ ECtHR នៅក្នុង
រឿងក្តី *Kurt ទល់នឹង ប្រទេសអូទ្រីស* ដោយបានរកឃើញការរំលោភសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីថ្លែងរឿងតាមផ្លូវសីលធម៌នៃសាច់
ញាតិជិតស្និទ្ធរបស់ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ បន្ទាប់ពីការរកឃើញថា អាជ្ញាធរបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងគំរាមកំហែងពួកគេ
រួចមក។ រឿងក្តី *Myrna Mack Chang ទល់នឹង Guatemala* សាលក្រមស្តីពី(អង្គសេចក្តី សំណង សោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ
២៣២, ២៣៤។ រឿងក្តី *La Cantuta ទល់នឹង ប្រទេសប៉េរូ* (តុលាការ IACtHR បានសម្រេចថា “ក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង
ការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំ អាចត្រូវបានគេយល់ថា ការរំលោភសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីថ្លែងរឿងតាមផ្លូវចិត្ត និងផ្លូវសីលធម៌
របស់សាច់ញាតិជិតស្និទ្ធជនរងគ្រោះ គឺពិតជាផលវិបាកដោយផ្ទាល់នៃព្រឹត្តិការណ៍នោះ ដែលបណ្តាលឱ្យពួកគេទទួលរង
ការឈឺចាប់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ហើយវាកាន់តែអាក្រក់ទៅទៀត ដោយការបន្តបដិសេធដោយសំណាក់អាជ្ញាធររដ្ឋមិនផ្តល់ព័ត៌មានថា
តើជនរងគ្រោះស្ថិតនៅទីណានោះ ឬមិនបំពេញកិច្ចស៊ើបអង្កេតប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដើម្បីបំភ្លឺការពិត”។ រឿងក្តី *La
Cantuta ទល់នឹង ប្រទេសប៉េរូ*, តុលាការ IACtHR, សាលក្រមស្តីពី (អង្គសេចក្តី សំណង សោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤៣៣. បើប្រៀបធៀបទៅនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ទំនាក់ទំនងហេតុ និងផលដែលជាប់ទាក់ទងទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធីយោងតាមលិខិតុបករណ៍ ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ បានផ្តោតទៅលើសិទ្ធិជាជាងផ្តោតទៅលើព្យសនកម្ម។ ជួនកាល ទំនាក់ទំនងហេតុ និងផលនេះ នាំទៅដល់ការបង្រួមវិសាលភាពនៃសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ^{៩០៥}

១២៣។ នៅក្នុងរឿងក្តីផ្សេងៗទៀត តុលាការក៏បានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការរំលោភបំពានសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីផ្តើមតាម ផ្លូវសីលធម៌ ដោយមិនគិតពីទង្វើរបស់អាជ្ញាធរក្នុងការដោះស្រាយចំពោះសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធទេ។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី Blake ទល់នឹង ហ្គេកេម៉ាឡា*, តុលាការ IACtHR, សាលក្រមស្តីពី“អង្គសេចក្តី”, ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កថា ខណ្ឌ ១១៤ ដល់ ១១៦។ *រឿងក្តី Bámaca Velásquez ទល់នឹង ប្រទេសហ្គេកេម៉ាឡា*, IACtHR, សាលក្រមលើ“អង្គ សេចក្តី”, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០០, កថាខណ្ឌ ១៦០។ ទាក់ទងនឹងមាត្រា ៨(១) និងមាត្រា ២៥ នៃអនុសញ្ញា អាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សបានលើកឡើងថា៖ “មាត្រា ៨(១) នៃអនុសញ្ញានេះត្រូវ តែទទួលបានការបកស្រាយឱ្យបានទូលំទូលាយដោយសំអាងទាំងលើសាលក្រម និងស្មារតីនៃបទប្បញ្ញត្តិនេះ (...)^{៩០៥}។ ដូច្នេះ ការបកស្រាយដូចបានលើកឡើងខាងលើ ក្នុងមាត្រា ៨(១) នៃអនុសញ្ញានេះ ក៏រាប់បញ្ចូលនូវសិទ្ធិរបស់សាច់ញាតិជនរងគ្រោះ ក្នុងការទទួលបានការធានាតាមផ្លូវតុលាការផងដែរ។ *រឿងក្តី Blake ទល់នឹង ប្រទេសហ្គេកេម៉ាឡា*, សាលក្រមលើ (អង្គសេចក្តី), កថាខណ្ឌ ៩៦ ដល់ ៩៧។

^{៩០៥}នៅក្នុងរឿងក្តី *white van*, តុលាការ IACtHR បានសង្កត់ធ្ងន់អំពីភាពមិនពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គល៖ “ខុសពីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌក្នុងស្រុក គេមិនចាំបាច់ក្នុងការសម្រេចអំពីការទទួលខុសត្រូវ ឬចេតនារបស់ជនល្មើសដើម្បីរកឱ្យ ឃើញថា សិទ្ធិដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញានេះ ត្រូវបានរំលោភ ហើយក៏មិនចាំបាច់កំណត់អត្តសញ្ញាណភ្នាក់ងារទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភសិទ្ធិមនុស្សនោះដែរ។ មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវតែមួយគត់ ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញថា អាជ្ញាធររដ្ឋ បានគាំទ្រ ឬ បានអត់ឱនដល់ការរំលោភសិទ្ធិ ដែលបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងអនុសញ្ញា”។ *រឿងក្តី white van*, សាលក្រម លើ“អង្គសេចក្តី”, ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៩៨, កថាខណ្ឌ ៩១។ ការផ្តោតទៅលើការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋនាំឱ្យ សម្រេចបាននូវសញ្ញាណរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងកម្រិតចង្អៀត នៅចំពោះមុខតុលាការ ECtHR។ *រឿងក្តី Çakici ទល់នឹង ប្រទេសទួគី*, កថាខណ្ឌ ៩៨៖ “*រឿងក្តី Kurt* មិន (...) បង្កើតគោលការណ៍ទូទៅណាមួយថា សមាជិកគ្រួសារណាម្នាក់ របស់“អ្នកបាត់ខ្លួន” គឺជាជនរងគ្រោះដោយការប្រព្រឹត្តផ្ទុយទៅនឹងមាត្រា ៣។ ទោះបីជាសមាជិកគ្រួសារណាម្នាក់ជាជន រងគ្រោះបែបនេះ ឬមិនមែនជាជនរងគ្រោះបែបនេះក៏ដោយ វានឹងអាស្រ័យទៅលើអត្ថិភាពនៃកត្តាពិសេសៗមួយចំនួន ដែល បង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់ដើមបណ្តឹង ទាំងទំហំ និងចរិតលក្ខណៈនៃការឈឺចាប់ ដែលខុសពីការតានតឹងផ្លូវអារម្មណ៍ ដែលអាចចាត់ទុកថា មិនអាចចៀសរួច ដែលបានកើតមានឡើងចំពោះសាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះដោយការរំលោភសិទ្ធិ មនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ(...)។ (...) ខ្លឹមសារនៃការរំលោភបែបនេះ មិនសំអាងទៅលើ “ការបាត់ខ្លួន”សមាជិកគ្រួសារខ្លាំងក្លានោះទេ ប៉ុន្តែ វាពាក់ព័ន្ធនឹងប្រតិកម្ម និងឥរិយាបថ របស់អាជ្ញាធរចំពោះស្ថានភាពនេះ នៅពេលដែលការរំលោភបែបនេះត្រូវ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពេលខ្លះទៀតនាំទៅដល់ការពង្រីកវិសាលភាពនៃសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះទៅវិញ^{៩០៦}។ ម្យ៉ាងវិញ ទៀត អាណត្តិនៃយន្តការការពារសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ទាំងនេះ បានពង្រីកហួសពីការជំនុំ ជម្រះរឿងក្តីនៅទីក្រុង Strasbourg និង San José។ ដូចដែលតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECtHR) បានកត់សម្គាល់៖

“តុលាការតែងតែបានលើកឡើងថា តាមពិត សាលក្រមរបស់ខ្លួនមិនត្រឹមតែសម្រេច ទៅលើរឿងក្តីទាំងឡាយដែលបានប្តឹងមកខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំង ជាទូទៅ គឺដើម្បី ស្រាយបំភ្លឺ ការពារ និងអភិវឌ្ឍនូវវិធានទាំងឡាយដែលបានបង្កើតឡើងដោយអនុ សញ្ញានេះ តាមរយៈការរួមចំណែកក្នុងការប្រតិបត្តិតាមពីសំណាក់រដ្ឋទាំងឡាយ ដែល មានការជាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងនាមខ្លួនជារដ្ឋភាគីនៃអនុសញ្ញានេះ (...) ទោះបីជាគោល បំណងចម្បងនៃអនុសញ្ញានេះ គឺដើម្បីផ្តល់ដំណោះស្រាយនីមួយៗ ក៏ដោយ ក៏ បេសកកម្មរបស់អនុសញ្ញានេះ គឺដើម្បីសម្រេចទៅលើបញ្ហាទាំងឡាយស្តីពីមូលដ្ឋាន

បានគេយកមកឱ្យអាជ្ញាដោះស្រាយ។ ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធនឹងចំណុចចុងក្រោយដែលថា សាច់ញាតិអាចអះអាងដោយ ផ្ទាល់ ថាជាជនរងគ្រោះដោយអំពើរបស់អាជ្ញាធរ។ រឿងក្តី *Micallef ទល់នឹង ប្រទេសម៉ាល់តា*, សាលក្រមដ៏ប្រណិត របស់អង្គជំនុំជម្រះ, “មតិយោបល់ជំទាស់មួយផ្នែករបស់ចៅក្រម Björgvinsson និងចៅក្រម Malinverni”, កថាខណ្ឌ ៤(ខ)៖ (“(...) ក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ទទួលបានមរណភាព *មុនពេលដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅតុលាការ* នោះ សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តីក្រោយនេះនឹងទទួលស្គាល់សមាជិកគ្រួសាររបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងករណីលើកលែងបំផុត ថាមាន ឋានៈជាជនរងគ្រោះ”) (ត្រូវបញ្ជាក់បន្ថែម)។ *សូមមើលផងដែររឿងក្តី Lipencov ទល់នឹង ប្រទេសម៉ាល់តា*, តុលាការ ECtHR, សាក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 27763/05, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ២៧ (បានសម្រេចថា ក្នុងករណីដែលឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងជាជនរងគ្រោះផ្ទាល់ នៅក្រោមមាត្រា ៣ លើសពីវិមតិសង្ស័យ នោះមិនត្រូវឱ្យពិនិត្យពាក្យបណ្តឹងមួយផ្សេងទៀតពីម្តាយរបស់ដើមបណ្តឹងដែលស្ថិតនៅក្រោមមាត្រា ៣ “ដែលមានទុក្ខ សោកយ៉ាងខ្លាំង” និងដែលមាន“កង្វល់ និងការតានតឹងអារម្មណ៍” ពាក់ព័ន្ធនឹងសុខុមាលភាពកូនប្រុសរបស់គាត់ នៅពេល ដែលកូនប្រុសរបស់គាត់ ត្រូវបានគេឃុំឃាំងខ្លួន បើពិនិត្យទៅលើអាយុ និងភាពអសមត្ថភាពរបស់គាត់។

⁹⁰⁶ដើម្បីមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងអត្ថន័យនៃមាត្រា ៣៤ របស់តុលាការ ECHR មិនមានលក្ខខណ្ឌត្រូវ ថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវទទួលបាននូវព្យាបាលសុខភាពលាក់ឡើយ។ តុលាការបានទទួលស្គាល់ថា នៅក្នុងបរិបទនៃមាត្រា ៣ ការរំលោភបំពានដែលអាចកើតមាននៅពេលអនាគត អាចមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌត្រូវជាជនរង គ្រោះ។ *សូមមើលរឿងក្តី Soering ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស*, ECtHR, សេចក្តីសម្រេចរបស់កិច្ចប្រជុំពេញអង្គ, បណ្តឹង លេខ 14038/88, ចុះថ្ងៃទី ៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៨៩, កថាខណ្ឌ ៩០។

គោលនយោបាយសាធារណៈ នៅក្នុងផលប្រយោជន៍រួមដែលតាមរយៈនេះ នាំឱ្យមាន
ការលើកឡើងអំពីបទដ្ឋានទូទៅនៃការការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងការពង្រីកយុត្តិសាស្ត្រ
ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស នៅទូទាំងសហគមន៍របស់បណ្តារដ្ឋជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញានេះផង
ដែរ^{៩០៧}។

៤៣៤. នៅពេលដែលបានស្វែងយល់យ៉ាងទូលំទូលាយអំពីបេសកកម្មនេះ ដំណើរការនីតិវិធីនៅ
ចំពោះមុខតុលាការថ្នាក់តំបន់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECtHR) និង (IACtHR) អនុញ្ញាតឱ្យមាន
ការប្រើប្រាស់ធនធានសិទ្ធិទូលំទូលាយ ក្នុងការសម្រេចអំពីការទទួលយកជនរងគ្រោះ និងការ
ទាមទារសំណង ជាជាងត្រឹមតែធានានូវធនធានសិទ្ធិនេះ តាមគោលការណ៍ជំនុំជម្រះក្តីដោយ
យុត្តិធម៌នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌប៉ុណ្ណោះទេ។ ការបន្ធូរបន្ថយលក្ខខណ្ឌទាំងនេះ នឹង
ធ្វើឱ្យមានភាពស្មុគស្មាញដល់បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង^{៩០៨} វិសាលភាពនៃអត្ថប្រយោជន៍^{៩០៩}

^{៩០៧} រឿងក្តី *Karner ទល់នឹង ប្រទេសអូទ្រីស*, កថាខណ្ឌ ២៦, ដកស្រង់ចេញពី *រឿងក្តីប្រទេសអូទ្រីស ទល់នឹង ចក្រភព
អង់គ្លេស*, សេចក្តីសម្រេចកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ, បណ្តឹងលេខ 5310/71, ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៨ កថាខណ្ឌ ១៥៤។
រឿងក្តី *Guzzardi ទល់នឹង ប្រទេសអ៊ីតាលី*, សេចក្តីសម្រេចកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ, បណ្តឹងលេខ 7367/76, ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ
វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨០, កថាខណ្ឌ ៨៦។ ភាពខុសគ្នានៃអំណាចនិងឥទ្ធិពលរបស់វាលើការអនុវត្តយុត្តាធិការត្រូវបានកត់សម្គាល់
ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងផ្នែកពិភាក្សាទៅលើសំណង។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ
៦៦២ ដល់ ៦៦៣។

^{៩០៨} *សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី white van*, សាលក្រមស្តីពី(សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៥១៖ “តុលាការធ្លាប់បាន
ចង្អុលបង្ហាញថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខតុលាការ មិនស្ថិតនៅក្រោមទម្រង់បែបបទ ដូចគ្នាទៅនឹងកិច្ចដំណើរ
ការនីតិវិធីជាតិឡើយ (...)។ យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិបានតម្កល់អំណាចរបស់តុលាការក្នុង ការវាយតម្លៃលើភស្តុតាងនៅក្នុង
កម្រិតនៃធនធានសិទ្ធិរបស់តុលាការដ៏ត្រឹមត្រូវ ហើយតែងតែបានបញ្ជូននូវការធ្វើសេចក្តីសម្រេចដ៏តឹងរឹងអំពីចំនួននៃ
ភស្តុតាង ដែលតម្រូវឱ្យមានដើម្បីគាំទ្រដល់សាលក្រម”។ រឿងក្តី *Juan Humberto Sánchez ទល់នឹង Honduras*, សាល
ក្រម (ការបកស្រាយសាលក្រមអំពីអញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី និងសំណង), កថាខណ្ឌ ៤២។ (“ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ គោល
ការណ៍ណែនាំ ” គឺយុត្តិធម៌ “មិនអាចត្រូវបានលះបង់ដើម្បីតែទម្រង់បែបបទប៉ុណ្ណោះឡើយ ” ហើយដូច្នោះ តុលាការសិទ្ធិ
មនុស្សអន្តរជាតិមានភាពបត់បែន និងវិសាលភាពធំជាង នៅពេលធ្វើការវាយតម្លៃលើភស្តុតាង។

^{៩០៩} *សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Garrido និង Baigorria ទល់នឹង ប្រទេសអាហ្សង់ទីន*, សាលក្រមស្តីពី (សំណង និង
សោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៦៣ ដល់ ៦៤ (បានសម្រេចផ្តល់សំណងជូនបងប្អូនបង្កើតរបស់ជនរងគ្រោះទោះបីជាបានរក
ឃើញថា “ពួកគាត់ពុំបានផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីទំនាក់ទំនងផ្លូវចិត្តដែលការបាត់ខ្លួនរបស់បងប្អូនប្រុសរបស់ពួកគាត់ បាន

និងបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង⁹¹⁰។

បណ្តាលឱ្យពួកគាត់ទទួលបានការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរឡើយ។ អ្នកខ្លះរស់នៅចម្ងាយ ១.០០០ គម ពីកន្លែងដែល(ជនរងគ្រោះ រស់នៅ) ហើយពុំមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ពួកគាត់បានទៅសួរសុខទុក្ខគ្នាជាញឹកញាប់ ឬក៏ថា ពួកគាត់បានចាប់អារម្មណ៍ ច្រើនពីជីវិតរស់នៅរបស់បងប្អូនប្រុសរបស់ពួកគាត់ឡើយ”។ *រឿងក្តី Juan Humberto Sánchez ទល់នឹង ប្រទេស ហុងឌូរ៉ាស Honduras*, សាលក្រមស្តីពី(ការបកស្រាយសាលក្រមអំពីអញ្ញាត្រកម្ម អង្គសេចក្តី និងសំណង) ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៣ កថាខណ្ឌ ៥៨ ដល់ ៥៩ (បានទទួលស្គាល់សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសំណង (តាមរយៈសន្តិកិច្ច ឬ សិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគាត់) នៅលើផ្នែកនៃប្រពន្ធចុងពីរនាក់បន្តបន្ទាប់គ្នារបស់អ្នកស្លាប់)។ *រឿងក្តី Caracazo ទល់នឹង ប្រទេសវ៉េណេស៊ុយអេឡា*, សាលក្រមស្តីពី (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ៩១ (ភាគរយជាក់លាក់នៃសំណងជំងឺចិត្ត ត្រូវបានផ្តល់តាមរយៈសន្តិកិច្ចទៅឱ្យកូន សហព័ទ្ធ ឬដៃគូ ឪពុកម្តាយ ឬអ្នកទាំងឡាយណាដែលមានទំនាក់ទំនងផ្លូវចិត្តនៃ លក្ខណៈស្រដៀងគ្នា ជាឪពុកចុង ម្តាយមីង/អីស្រី ពូ/អីប្រុស ឬជីដូន/ជីតា។ ប្រសិនបើពុំមានអ្នកទាំងនេះទេ តុលាការ សម្រេចថា សំណងជំងឺចិត្តត្រូវផ្តល់ជូនជាភាគរយស្មើគ្នាទៅឱ្យឪពុកម្តាយ និងបងប្អូនបង្កើតរបស់ជនរងគ្រោះ។ តុលាការ ECHR ដោះស្រាយអំពីសញ្ញាណនៃជនរងគ្រោះជាទូទៅក្នុងលក្ខណៈតឹងរឹងជាង។ *សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Velikova ទល់នឹងប្រទេសប៊ុលហ្គារី* សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ECtHR (បណ្តឹងលេខ 41488/98) ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ទំព័រ ១២ (“ស្ថាប័ននៃអនុសញ្ញានេះតែងតែបានចាត់ទុកដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួនថា ឪពុក/ម្តាយបងប្អូនបង្កើត ឬក្មួយប្រុសរបស់បុគ្គលដែលការស្លាប់របស់បុគ្គលនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាជាប់ពាក់ព័ន្ធ នឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលជាចុងបណ្តឹងអាចអះអាងថា ជាជនរងគ្រោះនៃការរំលោភបំពានដែលត្រូវ បានចោទប្រកាន់នៃមាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញាទោះបីជាសាច់ញាតិជិតជាងនេះដូចជាកូនរបស់អ្នកស្លាប់ពុំបានដាក់ពាក្យសុំ ក៏ដោយ។ នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងអស់នេះបញ្ហាថាតើអ្នកដាក់ពាក្យសុំគឺ ជាទាហានស្របច្បាប់របស់អ្នកស្លាប់ ឬយ៉ាងណានោះ គឺពុំពាក់ព័ន្ធឡើយ”ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី *Yaşa ទល់នឹង ប្រទេសទួគី* សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ECtHR(បណ្តឹងលេខ 22495/93) ចុះថ្ងៃទី ២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៦៦)។ ហេតុផលដែលថាក្មួយប្រុស នៅក្នុងរឿង ក្តី *Yaşa* ត្រូវបានចាត់ទុក “ដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌ” ថាជាជនរងគ្រោះមិនត្រូវពន្យល់នៅក្នុងទស្សនាទាន នៃសន្តិកិច្ច ឬសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ក្មួយប្រុសឡើយ។ *រឿងក្តី Yaşa ទល់នឹង ប្រទេសទួគី* កថាខណ្ឌ ៦១ ដល់ ៦៦។

⁹¹⁰ *រឿងក្តី Juan Humberto Sánchez ទល់នឹងប្រទេសហុងឌូរ៉ាស*, សាលក្រម (ការបកស្រាយរបស់សាលក្រមអំពីអញ្ញាត្រ កម្ម អង្គសេចក្តី និងសំណង) កថាខណ្ឌ ៤៧៖ “(...) ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដើម្បីសម្រេចអំពីការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ការ ការពាររបស់រដ្ឋមិនអាចត្រូវបានផ្អែកលើភាពអលទ្ធភាពរបស់អ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹង ក្នុងការចោទប្រកាន់អំពីភស្តុតាង នៅពេលដែលភ័ស្តុតាងនោះ មិនអាចទទួលបានដោយគ្មានកិច្ចសហការណ៍របស់រដ្ឋនោះឡើយ ដូច្នោះភាគី និងជាពិសេស រដ្ឋត្រូវតែផ្តល់ឱ្យតុលាការនូវធាតុផ្សំជាភ័ស្តុតាងចាំបាច់ទាំងអស់”។ ជាក់ស្តែង នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ តុលាការមិនអាចដាក់កាតព្វកិច្ចទៅលើមេធាវីការពារក្តីដើម្បីឱ្យផ្តល់នូវធាតុផ្សំ ជាភស្តុតាង ហើយតុលាការក៏មិនអាច អះអាងឱ្យអនុវត្តដូចគ្នានេះ ដោយបង្កើតនូវការសន្មតទុកជាមុនឡើយ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤៣៥. យោងតាមសំអាងហេតុទាំងនេះ ទស្សនទានតាមផ្លូវច្បាប់នៃយន្តការស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់មិនចាំបាច់ផ្តល់ការណែនាំសម្រាប់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនានានោះទេ។ ផលប្រយោជន៍ខុសគ្នាដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ តម្រូវឱ្យមានការប្រុងប្រយ័ត្ននៅក្នុងការបែងចែកបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង។ គ្រប់ករណីទាំងអស់ មុនពេលធ្វើការដកស្រង់ការសន្មតទុកជាមុនមួយពីយុត្តិសាស្ត្រណាមួយរបស់តុលាការមកអនុវត្តនៅក្នុងបរិបទរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវមានសុភវិនិច្ឆ័យក្នុងការចាត់ទុក បញ្ហាមុខងារគំរូ ជាច្បាប់ (ការសន្មតទុកជាមុនតាមផ្លូវច្បាប់) ឬក៏ជាការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ។

៤៣៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ត្រង់ចំណុចនេះថា អំណាចរបស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងការប្រើប្រាស់ការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ កើតចេញពីគោលការណ៍នៃការវាយតម្លៃភស្តុតាងដោយសេរី។ ហេតុដូច្នេះ ការសន្មតទុកជាមុនបែបនេះអាចយកមកអនុវត្តបានដោយកម្រិតទៅតាមការលើកឡើងខាងលើ។ ដោយហេតុថា មានចំណុចពីរដែលមិនអាចបំបែកបាននៅក្នុងការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់នោះ ទើបតុលាការត្រូវយកចំណុចនេះមកពិចារណាយ៉ាងពិសេសនៅក្នុងការបង្ហាញអំពីការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ ដែលចំណុចពីរនេះ គឺភាពសមហេតុសមផល និងភាពអាចយល់ដឹងជាមុនបាន។

៤៣៧. មូលដ្ឋាននៃការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ គឺជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលមានលក្ខណៈប្រហែល“តាមធម្មជាតិ” បើតាមសញ្ញាណនៃតក្កវិជ្ជា វិទ្យាសាស្ត្រ និងបទពិសោធន៍រួមរបស់មនុស្ស សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះត្រូវបានកើតចេញពីអ្វីដែលកើតឡើងតាមធម្មតានៅក្នុងជីវិតទូទៅ និងចេញពីការពិចារណាទៅលើកត្តាជំរុញនានា ដែលជាធម្មតាធ្វើឱ្យបុគ្គលនានាប្រែប្រួលទៅតាមកាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយចំនួន។ ដូច្នេះ បង្ហាញឱ្យឃើញថា ដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យមានការសម្រេចដោយមិនសមស្រប ការសន្មតទុកជាមុនបែបនេះ ត្រូវតែផ្តុះបញ្ចាំងអំពីច្បាប់ជាជាងផ្តុះបញ្ចាំងជាករណីពិសេស។ បើពុំដូច្នោះទេ អានុភាពនៃការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិនេះ នឹងប្រែប្រួលអាស្រ័យទៅតាមកាលៈទេសៈដែលកើតចេញពីការសន្មតទុកជាមុនទាំងនេះ។ ជានិច្ចកាល ខ្លឹមសារនៃការសន្មតទុកជាមុនទាំងនេះ គឺជាព្រឹត្តិការណ៍ដែលអាចនឹងកើតឡើង ដែលសំអាងទៅលើអង្គហេតុនានា ប៉ុន្តែមិនសំអាងទៅលើបទដ្ឋានផ្លូវច្បាប់

ឡើយ។ ក្នុងករណីនេះ ការសន្មតទុកជាមុនដែលបានលើកឡើងដោយតុលាការ និងតុលាការ ពិសេសនៅកម្រិតអន្តរជាតិ អាចមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក ដោយមូលហេតុថា ការ សន្មតទុកជាមុនទាំងនេះត្រូវបានទាញចេញពីកាលៈទេសៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ដែលគួរឱ្យ ជឿជាក់បាន ឬបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងជាក់ស្តែង ដែលជាទូទៅត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាការពិត។

៤៣៨. បញ្ហាជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវតម្រូវជាចាំបាច់ថា ដើម្បីឱ្យការសន្មតទុកជាមុនតាម ធនានុសិទ្ធិ អាចបើកសិទ្ធិឱ្យជំទាស់តវ៉ា ឬបដិសេធបាននោះ ត្រូវតែមានការជូនដំណឹងឱ្យបាន គ្រប់គ្រាន់ដល់ភាគីទាំងអស់។ ការជូនដំណឹងនេះ មិនតម្រូវឱ្យធ្វើឡើងនោះទេ ប្រសិនបើការ សន្មតទុកជាមុន បានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីព្រឹត្តិការណ៍ដែលអាចនឹងកើតមានឡើង ដោយសារ អំណះអំណាងដែលមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់។ ផ្ទុយទៅវិញ ការសន្មតទុកជាមុនក្នុងដំណាក់ កាលចេញសាលក្រមធ្វើឱ្យភាគី មិនបានទទួលការជូនដំណឹងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ហើយសិទ្ធិ របស់ខ្លួនត្រូវបានរំលោភដោយសារសាលក្រមនេះនាពេលអនាគត។

៤៣៩. ការពិនិត្យឡើងវិញនូវយុត្តិសាស្ត្ររបស់អនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) បង្ហាញ ឱ្យឃើញថា ការសន្មតទុកជាមុនទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានអនុវត្តដោយតុលាការអន្តរជាតិ អាមេរិក⁹¹¹ គឺភាគច្រើនជាការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ។ ដូច្នោះ ការសន្មតទុកជាមុន

⁹¹¹នៅក្នុងរឿងក្តីដំបូង តុលាការ IACtHR បានសម្រេចថា “ទាក់ទិននឹង [សន្តិសុខ] មានការអះអាងថា មរណភាពរបស់ ជនរងគ្រោះ បានបណ្តាលពួកគាត់ទទួលបានការខូចខាតផ្នែកផ្លូវចិត្ត និងការខូចខាតជាក់ស្តែង ហើយបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញ ភស្តុតាង គឺស្ថិតនៅលើភាគីម្ខាងទៀតក្នុងការបង្ហាញថា ការខូចខាតទាំងនោះ ពុំមានអត្ថិភាពឡើយ”។ *រឿងក្តី Aloeboetoe និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Suriname* សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ៥៤។ តុលាការបានបន្តបកស្រាយ សញ្ញានៃសន្តិសុខវិធានបញ្ញត្តិទូទៅ ដោយយោងទៅលើវិធានទូទៅនានា ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃបណ្តា ប្រទេសនានា ដែលចង្អុលបង្ហាញថា តុលាការយល់ឃើញថា និយមន័យនៃសន្តិសុខ ជាប្រភេទដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ទោះបីជាព្យសនកម្មនៅលើផ្នែករបស់ពួកគាត់ត្រូវបានសន្មតថា ជាបញ្ហាអង្គហេតុក៏ដោយ។ *រឿងក្តី Aloeboetoe និង ជនដទៃទៀត ទល់នឹង Suriname* សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ)”, កថាខណ្ឌ៥៤, ៦២, ៧១, ៧៦។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី Castillo-Páez ទល់នឹង ប្រទេសប៉េរូ* សាលក្រមរបស់តុលាការ IACtHR (សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៨៦ ដល់ ៩០។ នៅ អ.វ.ត.ក សិទ្ធិរបស់សន្តិសុខ ក្នុងការ បន្តបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសន្តិកម្មបែបនេះត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់កម្ពុជា។

ទាំងនោះត្រូវទៅតាមរឿងក្តីជាក់លាក់មួយចំនួន ដោយហេតុថាការសន្និដ្ឋាននេះ បានផ្តុះ
 បញ្ជាំងពីទំនាក់ទំនងជាក់ស្តែង ដែលជាទូទៅត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា ជាការពិត។ ដូច្នេះ
 តុលាការនេះយល់ឃើញថា ពុំត្រូវឱ្យមានភស្តុតាងក្នុងការទទួលស្គាល់ថា ជនរងគ្រោះបាន
 ទទួលរងព្យាបាលកម្មផ្លូវចិត្តនោះឡើយ “ពីព្រោះ ការដែលថា បុគ្គលណាមួយដែលទទួលរង
 ពីអំពើល្មើសពាន និងការរំលោភបំពាន (ដូចជា ការឃុំឃាំងដោយខុសច្បាប់ ការប្រព្រឹត្តិអំពើ
 ឃោរឃៅ និងអមនុស្សធម៌ ការធ្វើឱ្យបាត់ខ្លួន និងការសម្លាប់) នឹងទទួលរងការឈឺចាប់
 ផ្លូវចិត្តនោះ គឺជាលក្ខណៈធម្មជាតិរបស់មនុស្ស”⁹¹²។ ដូចគ្នានេះដែរ តុលាការនេះបាន
 លើកឡើងដោយស៊ីសង្វាក់គ្នាថា “អាចសន្មតបានថា ខ្ញុំពុំកម្លាយបានទទួលរងការឈឺចាប់
 ផ្លូវចិត្ត ដែលបណ្តាលមកពីការបាត់បង់អាយុជីវិតកូនរបស់ខ្លួនដោយអំពើព្រៃផ្សៃ ពីព្រោះ នេះ
 ជាការពិតដែលមនុស្សគ្រប់រូបមានអារម្មណ៍ឈឺចាប់ ចំពោះការធ្វើបាបមកលើកូនរបស់
 ខ្លួន”⁹¹³។ នៅក្នុងករណីជាក់លាក់មួយចំនួន ការសន្មតទុកជាមុននៃព្យាបាលកម្មផ្លូវចិត្ត ត្រូវបាន
 ពន្លាតរហូតទៅដល់កូនរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់⁹¹⁴ ប៉ុន្តែ ចំពោះបង្កបង្កើតមិនបានពន្លាតខ្លាំង
 ណាស់ណានោះទេ⁹¹⁵។ ការសម្រេចដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយជាងនេះ បានបង្កើត

⁹¹² រឿងក្តី *Aloeboetoe និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Suriname*, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៥២។ *សូម
 ប្រៀបធៀប រឿងក្តី the white van* សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១០៦។ រឿងក្តី *Castillo-Páez ទល់
 នឹង ប៊ែរូ*, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៨៦។

⁹¹³ រឿងក្តី *Aloeboetoe និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Suriname* សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ៧៦។ រឿងក្តី
Castillo-Páez ទល់នឹង ប៊ែរូ សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ៨៨។ រឿងក្តី *the white van* សេចក្តីសម្រេច
 (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១០៨។ រឿងក្តី *Loayza-Tamayo ទល់នឹង ប៊ែរូ* សាលក្រមរបស់តុលាការ IACtHR
 (សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៧ កថាខណ្ឌ ១៤២។ រឿងក្តី *Garrido និង Baigorria ទល់នឹង
 អាហ្សង់ទីន* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៦២។

⁹¹⁴ រឿងក្តី *Loayza-Tamayo ទល់នឹង ប៊ែរូ* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១៤០។ រឿងក្តី *the white
 van* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១០៨។

⁹¹⁵ រឿងក្តី *Loayza-Tamayo ទល់នឹង ប្រទេសប៊ែរូ និងនៅក្នុងរឿងក្តី “Street Children”* តុលាការ IACtHR បានសម្រេច
 ថា “យើងអាចសន្មតថា មរណភាពរបស់បុគ្គលមួយរូប បង្កឱ្យមានព្យាបាលកម្មមិនមែនជាប្រាក់កាសដល់សាច់ញាតិរបស់
 គាត់”។ រឿងក្តី *Villagrán Morales ទល់នឹង Guatemala* (រឿងក្តី “Street Children”) សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ
 IACtHR (សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០១ កថាខណ្ឌ ៦៨។ រឿងក្តី *Loayza-Tamayo*

ឱ្យមានការសន្មតទុកជាមុននៃការឈឺចាប់ផ្លូវចិត្តរបស់សមាជិកគ្រួសារជិតស្និទ្ធបំផុត ជា ពិសេស អ្នកដែលមានទំនាក់ទំនងស្និទ្ធស្នាលបំផុតជាមួយជនរងគ្រោះដែលបាត់បង់ជីវិត ឬ បាត់ខ្លួន^{១៦}។

៤៤០. ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ក្នុងការសង្ខេបយុត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិក^{១៧} បាន សម្រេចថា នៅពេលយកការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ ដែលទទួលរងការជំទាស់ (presumption *iuris tantum*/legal rebuttable presumption) មកអនុវត្តនោះ គឺបង្ហាញឱ្យ ឃើញថា មានការរំលោភលើបួរណភាពផ្លូវចិត្ត និងសីលធម៌របស់សាច់ញាតិផ្ទាល់របស់ជន រងគ្រោះ ដូចជា ឪពុកម្តាយ កូនប្រុសស្រី ប្តីប្រពន្ធ និងអ្នករស់នៅជាអតីតសង្វាស នៅពេល ដែលបញ្ហានេះបានឆ្លើយតបទៅនឹងកាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តីនានា ដូចជានៅក្នុងករណី

ទល់នឹង ប្រទេសប៊ែរូ សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១៤៣។ *រឿងក្តី the white van*, តុលាការយល់ឃើញថា “វាចាំបាច់ត្រូវពិចារណាអំពីកម្រិតនៃទំនាក់ទំនង និងក្តីស្រឡាញ់ ដែលមានរវាង (ជនរងគ្រោះ និង សាច់ញាតិរបស់គាត់)”។ *រឿងក្តី the white van*, សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១០៩។ ស្រដៀងគ្នា នេះដែរ នៅក្នុង *រឿងក្តី Garrido និង Baigorria ទល់នឹង អាហ្សង់ទីន* តុលាការយល់ឃើញថា សាច់ញាតិមិនអាចបង្ហាញ ថា មាន“ទំនាក់ទំនងនៃក្តីស្រឡាញ់”ជាមួយជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់។ *រឿងក្តី Garrido និង Baigorria ទល់នឹង ប្រទេស អាហ្សង់ទីន* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៦៣ ដល់ ៦៤។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ តុលាការមិន បានបដិសេធចោលសំណងជាលក្ខណៈសាច់ញាតិទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែកាត់បន្ថយសំណងដោយផ្តល់ជាសំណងនិមិត្តរូបវិញ ដែលវាហាក់ដូចជាទទួលស្គាល់ចំណងមនោសញ្ចេតនាដែលបន្ទូលទុករវាងសាច់ញាតិ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ទាក់ទងនឹង សំណងជាប្រាក់កាស តុលាការរកឃើញនូវរូបសនកម្មទូទៅមួយលើកេរ្តិ៍មរតករបស់ក្រុមគ្រួសារ ដែលបណ្តាលមកពី មរណភាពរបស់សាច់ញាតិ។ *រឿងក្តី the white van*, សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៩៩។

^{១៦} *រឿងក្តី the white van*, សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១០៦។ *រឿងក្តី Juan Humberto Sánchez ទល់នឹង ហុងឌូរ៉ាស* សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ IACtHR (អង្គត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និង សោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ កថាខណ្ឌ ១៥៦។

^{១៧} *រឿងក្តី Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Colombia* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ១១៩។ *រឿងក្តី Kawas-Fernández ទល់នឹង ប្រទេស ហុងឌូរ៉ាស* សេចក្តី សម្រេចរបស់តុលាការ IACtHR (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ១២៨ ដល់ ១២៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នៃការសម្លាប់រង្គាល⁹¹⁸ ការធ្វើឱ្យបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ⁹¹⁹ និងការសម្លាប់ក្រៅច្បាប់⁹²⁰។ ទាក់ទងនឹងបញ្ហាសាច់ញាតិផ្ទាល់បែបនេះ រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចជំទាស់ទៅនឹងការទាមទាររបស់ពួកគេ។

៤៤១. នៅក្នុងករណីផ្សេងទៀត តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកត្រូវតែវិភាគ ថាតើភស្តុតាងនៅក្នុងកំណត់ត្រាបង្ហាញថា មានការរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ក្នុងការទទួលបានប្រព្រឹត្តកម្មមនុស្សធម៌ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ ដោយមិនគិតពីបញ្ហាថា ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់នេះ គឺជាសាច់ញាតិ ឬមិនមែនជាសាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះនោះទេ។ ទាក់ទងនឹងជនទាំងឡាយដែលតុលាការមិនបានសន្មតថា សិទ្ធិទទួលបានប្រព្រឹត្តកម្មមនុស្សធម៌របស់ខ្លួនត្រូវបានរំលោភបំពាន ដោយសារតែពួកគេមិនមែនជាសាច់ញាតិផ្ទាល់នោះ ទើបតុលាការត្រូវវាយតម្លៃ ថាតើមានចំណងសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធបំផុតរវាងពួកគេ និងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ តុលាការនេះ ក៏ត្រូវវាយតម្លៃផងដែរ ថាតើជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់បានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌ក្នុងរឿងក្តីជាក់លាក់នេះដែរ ឬយ៉ាងណា⁹²¹

⁹¹⁸ រឿងក្តី “Mapiripán Massacre” ទល់នឹងប្រទេស កូឡុំប៊ី សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ IACtHR (អង្គសេចក្តីសំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ១៤៦។ រឿងក្តី Ituango Massacres ទល់នឹងប្រទេសកូឡុំប៊ី សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ IACtHR (អង្គត្រកូម អង្គសេចក្តី សំណង និង សោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦ កថាខណ្ឌ ២៦២។

⁹¹⁹ រឿងក្តី Blake ទល់នឹង Guatemala សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី) កថាខណ្ឌ១១៤។ រឿងក្តី Heliodoro Portugal ទល់នឹង ប្រទេស ប៉ាណាម៉ា សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ IACtHR សេចក្តីសម្រេច (អង្គត្រកូម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១៧៤ ដល់ ១៧៥។ រឿងក្តី Goiburú និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប៉ារ៉ាហ្គាយ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ IACtHR (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ កថាខណ្ឌ៩៦ ដល់៩៧។

⁹²⁰ រឿងក្តី La Cantuta ទល់នឹង ប្រទេស ប៊ែរូ សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦, កថាខណ្ឌ ២១៨។

⁹²¹ រឿងក្តី Bámaca Velásquez ទល់នឹង Guatemala សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី) កថាខណ្ឌ ១៦៣។ រឿងក្តី Heliodoro-Portugal ទល់នឹង ប្រទេស ប៉ាណាម៉ា (អង្គត្រកូម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១៦៣។ រឿងក្តី Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេស កូឡុំប៊ី សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១១៩។

ឬថាតើពួកគេបានទទួលរងនូវការឈឺចាប់ដែលបណ្តាលមកពីអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះ ឬដោយសារអំពើសកម្ម ឬអកម្មជាបន្តបន្ទាប់របស់អាជ្ញាធររដ្ឋដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងឧប្បត្តិហេតុទាំងនេះ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះ⁹²²។

៤៤២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា នៅក្នុងរឿងក្តីភាគច្រើនដែលបានអនុវត្តការសន្មតទុកជាមុនទាក់ទងនឹងអត្ថិភាពនៃព្យាសនកម្មនោះ តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកបានសំអាងបន្ថែមទៅលើកត្តាដទៃទៀតដែលគាំទ្រដល់ការសន្មតទុកជាមុននេះ ដូចជា ចម្លើយរបស់ជនរងគ្រោះដែលទទួលបានដោយផ្ទាល់ ឬតាមសារណា⁹²³ ការទទួលស្គាល់របស់រដ្ឋចំពោះការទទួលខុសត្រូវ⁹²⁴ ទោះបីជាក្រោយមកត្រូវបានដកចេញទៅវិញក្តី⁹²⁵ ការទទួលស្គាល់អង្គហេតុតាមការសន្មតពីសំណាក់រដ្ឋ (ដោយគ្មានការជំទាស់តវ៉ា)⁹²⁶ រឿងក្តីមុនៗរបស់

⁹²² រឿងក្តី *Blake ទល់នឹង Guatemala* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី) កថាខណ្ឌ ១១៤។ រឿងក្តី *Heliodoro Portugal និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប៉ាណាម៉ា* សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១៦៣។ រឿងក្តី *Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត កូឡុំប៊ី* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១១៩។

⁹²³ រឿងក្តី *Kawas-Fernández ទល់នឹង ហុងឌូរ៉ាស* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ១៣១ ដល់ ១៣៨។ រឿងក្តី *Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង កូឡុំប៊ី* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ១២១។ រឿងក្តី *Caracazo ទល់នឹង វេណេស៊ុយអេឡា* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និង សោហ៊ុយ)", កថាខណ្ឌ ៦៣។

⁹²⁴ រឿងក្តី *Aloeboetoe និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Suriname* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៥២។ រឿងក្តី *Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង កូឡុំប៊ី* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១១៥។

⁹²⁵ រឿងក្តី *Caracazo ទល់នឹង វេណេស៊ុយអេឡា* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ)", កថាខណ្ឌ ៥២ (អនុលោមតាមគោលការណ៍ *estoppel* (...)) ការទទួលស្គាល់នូវអង្គហេតុដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងពាក្យបណ្តឹង និងការទទួលស្គាល់នូវការទទួលខុសត្រូវទាក់ទងនឹងអង្គហេតុទាំងនោះ ដែលលើកឡើងដោយរដ្ឋ មានសារៈសំខាន់។

⁹²⁶ រឿងក្តី *Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត ទល់នឹងកូឡុំប៊ី* សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ)", កថាខណ្ឌ ១១៥។ រឿងក្តី *Caracazo ទល់នឹង វេណេស៊ុយអេឡា* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៥៤។

តុលាការ⁹²⁷ លិខិតធ្វើសច្ចាប្រណិធាន ឬរបាយការណ៍អ្នកជំនាញឯកជន⁹²⁸ សេចក្តីប្រកាស
របស់ជនរងគ្រោះដែលបានចុះហត្ថលេខាដោយមានវត្តមានរបស់សារការី⁹²⁹ និងឯកសារ
ភស្តុតាងផ្សេងៗទៀត។

៤៤៣. ទោះបីជានៅក្នុងរឿងក្តីដែលមានការលើកឡើងអំពីការសន្មតទុកជាមុនតាមច្បាប់ ប៉ុន្តែដោយ
សារ រដ្ឋបានជំទាស់ទៅនឹងការសម្រេចណាមួយទាក់ទងទៅនឹងការរំលោភបំពាន ដែលត្រូវ
បានចោទឡើងក៏ដោយ ក៏តុលាការបានបន្តពិនិត្យភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញដោយអ្នកតំណាង
របស់រដ្ឋនោះដែរ⁹³⁰។ នៅក្នុងការពិចារណា ថាតើមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធ ដែរ ឬយ៉ាង
ណានោះ តុលាការបានពិនិត្យភស្តុតាងដែលបានផ្តល់ឱ្យ និងបានសួរសំណួរមួយចំនួន ដូចជា៖
តើមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាជាប្រចាំ ដែរ ឬយ៉ាងណា ឬតើមានបានផ្តល់ការថែទាំ ដែរ
ឬយ៉ាងណា ឬតើមានការឈឺចាប់ផ្លូវចិត្ត ដែរ ឬយ៉ាងណា ឬតើមានការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ
ដែរ ឬយ៉ាងណា⁹³¹ តុលាការនេះបានតម្រូវថា “យ៉ាងហោចណាស់ ត្រូវផ្តល់ភស្តុតាងតាម
រយៈសក្ខីកម្ម”⁹³²។ ទោះបីជាមានចរិតលក្ខណៈ “ច្បាប់” មិនរឹងមាំក៏ដោយ ក៏យុត្តិសាស្ត្រនេះ
បង្ហាញឱ្យឃើញថា ការសន្មតអំពីព្យសនកម្មត្រូវបានអនុវត្តតាមព្រឹត្តិហេតុថា ជាការសន្មត
ទុកជាមុនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ ដែលការសន្មតបែបនេះមានអានុភាពតែក្នុងករណីដែលភាគីដទៃ

⁹²⁷ រឿងក្តី Castillo-Páez ទល់នឹង ប្រទេសប៉េរូ សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៨៦។ រឿងក្តី the
white van, សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១០៨។

⁹²⁸ រឿងក្តី Castillo-Páez ទល់នឹង ប្រទេស ប៉េរូ សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៣៣។ រឿងក្តី
Valle-Jaramillo និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ),
កថាខណ្ឌ ១២៤។

⁹²⁹ រឿងក្តី Castillo-Páez ទល់នឹង ប្រទេស ប៉េរូ សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៨១។

⁹³⁰ រឿងក្តី Kawas-Fernández ទល់នឹង ប្រទេស ហុងឌូរ៉ាស សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ),
កថាខណ្ឌ ១៣០ ដល់ ១៣៩។

⁹³¹ រឿងក្តី Kawas-Fernández ទល់នឹង ប្រទេស ហុងឌូរ៉ាស សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ),
កថាខណ្ឌ ១៣០ ដល់ ១៣៩។

⁹³² រឿងក្តី Kawas-Fernández ទល់នឹង ប្រទេស ហុងឌូរ៉ាស សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ),
កថាខណ្ឌ ១៣០ ដល់ ១៣៩។

ទៀតមិនបានជំទាស់តែប៉ុណ្ណោះ។

៤៤៤. ជាសរុប យុត្តិសាស្ត្រដែលអនុវត្តតាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) បង្ហាញថា នៅពេលដែលមានបទដ្ឋាននៃការអនុវត្តការសន្មតទុកជាមុន ទាក់ទងនឹងវិសាលភាពនៃ សញ្ញាណជនរងគ្រោះ នោះសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាក់លាក់ មិនត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាច្បាប់នោះទេ ប៉ុន្តែ ត្រូវបានចាត់ទុកជាការអះអាងផ្នែកអង្គហេតុ ដែលទាញចេញពីការពិចារណាទៅលើ កាលៈទេសៈនៃរឿងក្តី⁹³³។ ការសន្មតទុកជាមុនទាំងនេះអាចជាជំនួយសម្រាប់ អ.វ.ត.ក ដោយសារថា ការសន្មតទាំងនេះបានបង្ហាញពីភាពទូទៅនៃព្រឹត្តិការណ៍អាចនឹងកើតមានឡើង ជាក់លាក់មួយចំនួន នៅក្នុងកាលៈទេសៈណាមួយ។ ប៉ុន្តែ អ.វ.ត.ក ប្រើប្រាស់ធនានុសិទ្ធិ ផ្ទាល់ខ្លួន ក្នុងការបង្កើតការសន្មតទុកជាមុនទៅតាមបរិបទជាក់ស្តែងនៃរឿងក្តីនៅចំពោះមុខ។

៦. ក. ៥. ការវាយតម្លៃលើការសន្មតទុកជាមុនដែលអនុវត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង

៤៤៥. ដោយសារតែមិនមានការប្រកាសឱ្យបានច្បាស់លាស់ ចំពោះការបង្កើតសញ្ញាណថ្មីតាមផ្លូវ ច្បាប់ស្របតាមមាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងដោយមិនមានការពន្យល់ អំពីមូលដ្ឋានគតិយុត្តិ និងមិនមានសំអាងហេតុនៃការមិនពន្យល់នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលធ្វើការសន្មតលើកថាខណ្ឌ ៦៤៣ នៃសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជា ការបញ្ជាក់អំពីការសន្មតទុកជាមុនតាមធនានុសិទ្ធិ ហើយនឹងបន្តវាយតម្លៃអំពីការសន្មតទុក ជាមុននេះ។

៤៤៦. ការជំទាស់តវ៉ានៅទីនេះ គឺពាក់ព័ន្ធនឹងជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ដែលមិនមែនជាសមាជិក “គ្រួសារផ្ទាល់” ដែលប្រឈមមុខនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យបង្ហាញអំពី“ចំណងពិសេសនៃក្តី

⁹³³ដូចដែលបានបញ្ជាក់ដោយតុលាការ IACHR ដោយពាក់ព័ន្ធនឹងសំណងចំពោះព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត៖ “តុលាការ ពិចារណាថា យុត្តិសាស្ត្រអាចយកមកធ្វើជាការណែនាំមួយដើម្បីបង្កើតជាគោលការណ៍នៅក្នុងបញ្ហានេះទោះបីយុត្តិ សាស្ត្រមិនអាចយកមកប្រើជាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដាច់ខាតមួយ ដោយសារតែលក្ខណៈពិសេសនៃរឿងក្តីនីមួយៗត្រូវតែពិ ចារណា”។ រឿងក្តី *the white van* សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១០៤។

ស្រឡាញ់ ឬអ្នករស់នៅក្នុងបន្ទុករបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ សម្រាប់ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ខ្លួន។

៤៤៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬការរស់នៅក្នុងបន្ទុកដែលជាប់ទាក់ទងរវាងអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ គឺ គ្របដណ្តប់ទៅលើសារៈសំខាន់នៃទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួនទៅវិញទៅមក ហើយការខូចខាត គឺជា លទ្ធផលនៃព្យសនកម្មដែលប៉ះពាល់ទៅលើជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះអនុវត្ត ចំពោះមនុស្សគ្រប់រូបដែលបានអះអាងថា ជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ទោះបីជាសមាជិកគ្រួសារ ក្តី ឬមិនមែនជាសមាជិកគ្រួសារក្តី ដោយហេតុថា ប្រសិនបើ មិនមានចំណងទាក់ទងពីមុន ដែលចងភ្ជាប់ម្ចាស់បណ្តឹងទាមទារសំណង តាមផ្លូវមនោសញ្ចេតនា ញាតិលោហិត ឬ សេដ្ឋកិច្ច ជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ទេនោះ ព្យសនកម្មដែលបណ្តាលមកពីការប្រព្រឹត្តបទ ល្មើសនេះ មិនអាចកើតមានចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងទាំងនេះបានទេ។ ដោយសារតែពាក្យពេចន៍ បែបនេះអាចត្រូវបានបង្ហាញជាលើកដំបូង នៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង⁹³⁴ ទើប លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ដែលបានបញ្ជាក់ក្នុងសាលក្រមនេះ គឺជាប់ទាក់ទងទៅនឹងសញ្ញាណនៃ ព្យសនកម្មនៅក្នុងអត្ថន័យនៃមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ដែលអាច អនុវត្តចំពោះជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់⁹³⁵បាន។ ហេតុដូច្នេះ ការប្រើប្រាស់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះ គឺ

⁹³⁴ ប៉ុន្តែសូមមើល គណៈកម្មាធិការស្តីពីសំណងចំពោះជនរងគ្រោះក្នុងសង្គ្រាម សមាគមន៍ច្បាប់អន្តរជាតិ របាយការណ៍ កិច្ចប្រជុំ Rio 2008 “សេចក្តីព្រាងសេចក្តីប្រកាសគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះក្នុងសង្គ្រាម (បញ្ហាចាំបាច់)” ទំព័រ ៧ (“ផ្នែកតាមវិធានទូទៅ បុគ្គលដែលរងការប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ នឹងត្រូវចាត់ទុកថាជាជនរងគ្រោះ ប៉ុណ្ណោះ។ ការលើកឡើងនេះ មិនបានបដិសេធថា នាពេលអនាគត បុគ្គលដែលមានចំណងទំនាក់ទំនងពិសេស ដូចជា ចំណងគ្រួសារ ឬអារម្មណ៍ខ្លាំងក្លា ចំពោះបុគ្គលដែលទទួលរងព្យសនកម្មដោយផ្ទាល់ អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជាជនរង គ្រោះ” (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម) <<http://www.ila-hq.org/en/committees/index.cfm/cid/1018>>។

⁹³⁵ សូមមើលផងដែររឿងក្តី Lubanga, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-1813, “សំណើដែលកោសលុបនៃ ‘សេចក្តី សម្រេចស្តីពី ‘ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់’”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I, ថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ៥០ (“អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ ICC បានសម្រេចថា ទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធផ្ទាល់ខ្លួនរវាងឪពុកម្តាយនិងកូន គឺជាបុរេលក្ខខណ្ឌក្នុងការចូលរួមជាក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់”, ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី Lubanga, “សាលដីកា

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ និងអាចយល់ដឹងជាមុនបាន ដូចគ្នាទៅនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យបង្ហាញ ព្យសនកម្ម ដែលត្រូវតែអាចយល់ដឹងជាមុនបាន ចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់។ អាស្រ័យហេតុនេះ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលលើកឡើងពីកំហុសអង្គ ច្បាប់ដោយសារភាពមិនអាចយល់ដឹងជាមុន ទាក់ទងទៅនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ“ចំណង ពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬការរស់នៅក្នុងបន្ទុក” ត្រូវបានបដិសេធចោល។

៤៤៨. ជាជម្រើសមួយទៀត បញ្ហាដែលបានចោទឡើងជាអង្គហេតុនោះ គឺថា តើអ្នកដាក់ពាក្យសុំ មួយចំនួនអាចត្រូវបានសន្មតថា មានចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬជាអ្នករស់នៅក្នុងបន្ទុក របស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ចំណងនៃក្តីស្រឡាញ់ និងការរស់នៅក្នុងបន្ទុក គឺជាឥទ្ធិពលដែលមានជាធម្មតានៅក្នុងចំណោម សមាជិកគ្រួសារជិតស្និទ្ធបំផុត។ អាស្រ័យហេតុនេះ ការធ្វើឱ្យបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ការឃុំឃាំង ក្នុងពន្ធនាគារ ការធ្វើទារុណកម្ម និងការសម្លាប់ដោយហេតុនូវសមាជិកគ្រួសារណាម្នាក់ អាចនាំឱ្យមានការឈឺចាប់ ប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត និងប្រភេទនៃព្យសនកម្មដទៃទៀតដែលកើតឡើង ចំពោះសមាជិកគ្រួសារជិតស្និទ្ធបំផុត ដូចជា ការបាត់បង់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុជាដើម។ សេចក្តី សន្និដ្ឋាននេះមានការគាំទ្រដោយភស្តុតាងដែលមាននៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ដោយសុភវិនិច្ឆ័យ និង ដោយការយល់ឃើញ ដែលមានភស្តុតាងជាសំអាងតាមតុលាការអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC)⁹³⁶។ ហេតុដូច្នេះ គឺជាការត្រឹមត្រូវ ឬ

ស្តីពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ស្តីពី ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨”, កថាខណ្ឌ ៣២)។

⁹³⁶ សូមមើលឧទា. ស្ថានភាពនៅ Darfur, ប្រទេសស្វីដង, ក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bahar Idriss Abu Garda, សំណុំ រឿងលេខ ICC-02/05-02/09-255, សេចក្តីសម្រេចស្តីពីបណ្តឹងលេខ a/0655/09, a/0656/09, a/0736/09 ដល់ a/0747/09, និង a/0750/09 to a/0755/09 សុំចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះនៃរឿងក្តី នេះ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ I (ចៅក្រមមួយរូបគត់), ថ្ងៃទី ១៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១០, កថាខណ្ឌ ២៨, ៣០ (ទាក់ទងនឹង“មីងមា, បងប្អូនជីដូនមួយ, ក្មួយប្រុងស្រី, កូនប្រុសរបស់ម្តាយមីង និងមិត្តភក្តិស្និទ្ធស្នាលរបស់ទាហាន រក្សាសន្តិសុខដែលបានទទួល មរណភាព”, “ចៅក្រមមួយរូបបានពិចារណាថា ដើម្បីទទួលស្គាល់ជាជនរងគ្រោះនៅក្នុង កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខ តុលាការ, ពាក្យសុំរបស់សមាជិកគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់របស់អ្នកស្លាប់ជាជនរងគ្រោះ ជាធម្មតាតម្រូវឱ្យមានព័ត៌មាន

សមហេតុផល ក្នុងការមិនដាក់បន្ទុកទៅលើគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់ឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងអំពី ព្យសនកម្ម បន្ទាប់ពីបានកំណត់ និងមន័យនៃគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់បានច្បាស់លាស់ហើយ និងបានជូនដំណឹងដល់ភាគីនោះ។

៤៤៩. ទាក់ទងទៅនឹងវិសាលភាពនៃការសន្មតទុកជាមុនអំពីព្យសនកម្ម ជាការសមហេតុផលផល ក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់ ដោយគិតអំពីប្រភេទព្យសនកម្មដែល ទាមទារនៅក្នុងបរិបទនៃចំណងគ្រួសារក្នុងសង្គមកម្ពុជា។ ក្នុងករណីនេះ អ្នកជំនាញមួយរូប ដែលបានចាត់តាំងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់សក្ខីកម្មថា ជាទូទៅ គ្រួសារក្នុង សង្គមកម្ពុជារស់នៅជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា និងពឹងអាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមកដែលជាទូទៅបង្កើតបាន ជាចំណងទាក់ទងដ៏រឹងមាំបែបនេះ។ គ្រួសារមិនមែនរាប់បញ្ចូលត្រឹមតែប្តីប្រពន្ធ និងកូន ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ រាប់បញ្ចូលទាំង“សមាជិកផ្សេងទៀតដែរ ដូចជា ឪពុកម្តាយចាស់ជរា” ឬ “បងប្អូនបង្កើត និងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ” ឬ “ជីដូនជីតា បងប្អូនជីដូនមួយ ម្តាយមីង និង ឪពុកមា”⁹³⁷។ នៅក្នុងវប្បធម៌នៃសង្គមកម្ពុជា មានប្រពៃណីគោរពបូជា និងការគោរពសមា ជិកគ្រួសារដែលមានវ័យចាស់។ ក្នុងកាលៈទេសៈភាគច្រើន មនុស្សដែលមានវ័យចាស់ជាង ត្រូវធ្វើជាកំរូនៅក្នុងជីវិតរស់នៅសម្រាប់មនុស្សជំនាន់ក្រោយ។ ហេតុដូច្នេះ កត្តាទាំងនេះ បង្កើតបានជាចំណងពិសេស និងជិតស្និទ្ធបំផុត⁹³⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលយក សញ្ញាណដ៏ទូលំទូលាយស្តីពីសមាជិកគ្រួសារសាច់ញាតិផ្ទាល់ទៅតាមព្រឹត្តិហេតុ ប៉ុន្តែក្រោយ មកយល់ឃើញថា “នៅក្នុងករណីលើកលែងតែប៉ុណ្ណោះ” សមាជិកគ្រួសារដែលមិនមែនជា

និង/ឬ ភស្តុតាងតិចតួចនិយាយអំពីទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងអ្នកស្តាប់ដើម្បីអាចទទួលស្គាល់ជាជនរងគ្រោះ, ដោយហេតុថា សមាជិកនៃគ្រួសារនេះ ជាធម្មតាទទួលបានការប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងបំផុត ចំពោះមរណភាពរបស់សមាជិកគ្រួសារខ្លួន។ ហេតុ ដូច្នេះ ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត គឺពុំសូវបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់នោះឡើយ ក្នុងករណីដែលបុគ្គលនោះជាខ្សែស្រឡាយសាច់ឆ្ងាយ ឬក្រៅរង្វង់សមាជិកគ្រួសារ ហើយព័ត៌មាន និង/ឬភស្តុតាង អាចនឹងជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងការគាំទ្រអំណះអំណាង របស់ខ្លួន ដែលថាខ្លួនមានទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកស្តាប់ជាជនរងគ្រោះនោះ ហើយការស្តាប់នេះបានធ្វើឱ្យមានព្យសនកម្មផ្លូវ ចិត្តដល់ខ្លួន និង/ឬបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ការគាំពារ ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច”។

⁹³⁷សាលាក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៧។

⁹³⁸ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ២៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/68.1, ទំព័រ ៣៧ (បន្ទាត់ ២២) ដល់ទំព័រ ៣៨ (បន្ទាត់ ៩)។

សាច់ញាតិផ្ទាល់ ត្រូវបានចាត់ទុកថាមាន “ចំណងពិសេសនៃសេចក្តីស្រឡាញ់ ឬជាអ្នករស់នៅក្នុងបន្ទុក” ជាមួយជនរងគ្រោះផ្ទាល់^{៩៣៩}។ ដោយហេតុថា សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះបានកំណត់និយមន័យនៃវិសាលភាពការសន្មតទុកជាមុនក្នុងន័យចង្អៀតជាងវិសាលភាព ដែលបានបញ្ជាក់អះអាងក្នុងសក្ខីកម្មរបស់អ្នកជំនាញដែលបានចាត់តាំងនោះ ដូច្នោះសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ មិនបានរំលោភសិទ្ធិរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ ដោយហេតុថាការបង្កើតការសន្មតទុកជាមុននេះ គឺផ្អែកលើធានានុសិទ្ធិរបស់តុលាការ មិនមែនផ្អែកលើសិទ្ធិរបស់ភាគីដើម្បីទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីការសន្មតទុកជាមុននេះទេ។

៤៥០. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ ការដែលមិនបានជូនដំណឹងជាមុននោះ មិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ ដោយហេតុថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីព្យសនកម្ម។ ដូច្នោះ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីការបដិសេធចោលនូវពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះ ត្រូវបដិសេធចោល។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណានៅក្នុងផ្នែកខាងក្រោមលើបញ្ហា ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គហេតុ ក្នុងការសម្រេចអំពីលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនីមួយៗ ដែរ ឬ យ៉ាងណា។

៦. ខ. ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញចំពោះភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាវិវឌ្ឍន៍អាការ

៦. ខ. ១. សវនា

៤៥១. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ក្រុម ២ និងក្រុម ៣ បានលើកឡើងនូវទំនៀមរម្យជាច្រើននៃបណ្តឹងសាទុក្ខថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការ

^{៩៣៩}សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៣។

សម្រេចអំពីឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាពីរដំណាក់កាលនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១។ ជំហានដំបូងគឺជាការវាយតម្លៃបឋមដែលធ្វើឡើង មុនពេល ក្នុងអំឡុងពេល ឬក្រោយពីសវនាការបឋម ដោយអាស្រ័យលើអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ហើយជំហានទីពីរធ្វើឡើងនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើងថា បទដ្ឋាននៃការសម្រេចជាពីរដំណាក់កាលមិនមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង អ.វ.ត.ក ឬច្បាប់កម្ពុជាឡើយ។ ជាពិសេស ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានភារកិច្ចក្នុងការផ្អែកលើវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មទី ៣) ដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្មក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន។ តាមទស្សនៈរបស់ខ្លួនបានឱ្យដឹងថា វិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានចែងទាក់ទងតែចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើការទាមទារសំណងប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនបានចែងទាក់ទងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេច លើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តក្រៅដែនយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ខ្លួន^{៩៤០} ក្នុងការសម្រេចអំពីឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងដំណាក់កាលចេញសាលក្រម ដោយហេតុថា វិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវតែសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅពេលចាប់ផ្តើមដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ។ លើសពីនេះទៀត យោងតាមវិធាន ៨៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវពិនិត្យរាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងដំណាក់កាលសវនាការបឋម^{៩៤១} ។

^{៩៤០}បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ២៦។

^{៩៤១}បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ កថាខណ្ឌ ១៨ ដល់ ១៩។ (“ទង្វើករណីទី ១ ៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការសំអាងទៅលើ វិធាន ១០០(១)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញអំពីឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិជនរងគ្រោះ”)។ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ៤៩ (“ទង្វើករណីទី ១ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខ៖ (...) ផ្អែកលើកំហុសអង្គច្បាប់/វិធានផ្ទៃក្នុងដែលធ្វើឱ្យសាលក្រមមោឃៈដោយរំលោភលើវិធាន ២១(១) ២១(១)(ក) ២១(១)(គ) ២៣(៤) ៨៣(១) និង១០០”)។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងក្រុម ៣ កថាខណ្ឌ ៣៨ ដល់ ៤០ (“ទង្វើករណីទី ១៖ កំហុសអង្គច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (...)”)។

៤៥២. ដោយយោងតាមវិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី លើកឡើងថា “នៅពេលដែលពាក្យសុំត្រូវបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និង មិនទាន់ត្រូវបានប្រកាសថា មិនអាចទទួលយកបាន ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបានចាត់ទុកថា បាន‘ចូលរួម’ ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”⁹⁴² ដោយមានអានុភាពដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣(៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង⁹⁴³។ ម្ចាស់បណ្តឹង សាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា ខ្លួនបានប្រើប្រាស់សិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចក្នុងការ ចូលរួមរបស់ខ្លួននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី ហើយការដកឋានៈរបស់ពួកគាត់នៅ ដំណាក់កាលក្រោយមកទៀតនោះ ធ្វើឱ្យមាន“ការប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ផ្លូវចិត្តរបស់ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខជាថ្មីម្តងទៀត” ជាពិសេស ធ្វើឡើង“ដោយគ្មានការជូនដំណឹងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ជាមុន”⁹⁴⁴។ បន្ទាប់ពីបានរំលឹកឡើងវិញយ៉ាងលម្អិតជាសាធារណៈ នូវរឿងរ៉ាវពីអតីតកាល ដែលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ផ្លូវចិត្តរបស់ពួកគាត់រួចមក ការដកហូតឋានៈនេះបានបណ្តាល ឱ្យមាន“ភាពតានតឹង តប់ប្រមល់ និងឈឺចាប់យ៉ាងច្រើនបន្ថែមទៀត”⁹⁴⁵។ លើសពីនេះទៀត វិធីសាស្ត្រខុសឆ្គងដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានជ្រើសរើសនេះ គឺមិនបានយកចិត្តទុក ដាក់ដល់ក្តីកង្វល់ចំពោះការប្រើប្រាស់ពេលវេលា និងធនធានយ៉ាងច្រើនឡើយ⁹⁴⁶។ ប៉ុន្តែ ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពុំបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិន

⁹⁴²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ២៨។
⁹⁴³វិធាន ២៣ (៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) (“ការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានអានុភាពដូច តទៅ៖ ក) នៅពេលតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជនរងគ្រោះក្លាយជាភាគីក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានសាកសួរក្នុងឋានៈដូចសាក្សីធម្មតាបានទេ ចំពោះរឿងដដែល និងអនុលោមទៅតាមវិធាន ៦២ ស្តីពីដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួសដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចត្រូវបានអាចត្រូវបានសាកសួរក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាជាមួយ នឹងជនត្រូវចោទប្រឆាំងជាប់ចោទ។ ខ) អង្គជំនុំជម្រះមិនត្រូវចេញសេចក្តីសម្រេចចំពោះបណ្តឹងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលផ្ទុយគ្នាទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចផ្នែកបណ្តឹងអាជ្ញាចំពោះករណីរឿងតែមួយឡើយ ហើយ គ) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះអាចចាត់វិធានការការពារដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដូចមានចែងក្នុងវិធាន ២៩”)។
⁹⁴⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៣៤ ដល់ ៣៨។
⁹⁴⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៥៦។
⁹⁴⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៥៣។

អាចដកហូតឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅពេលឋានៈនោះត្រូវបានផ្តល់រួចហើយនោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរួចហើយនោះឋានៈនេះគប្បីរក្សាទុករហូត លើកលែងតែមានភស្តុតាងជាក់លាក់ និងច្បាស់លាស់បង្ហាញអំពីភាពសង្ស័យទៅលើឋានៈនេះ^{៩៤៧} ។

៤៥៣. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា ច្បាប់ជាធរមាននៅចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ពុំបានចែងអំពីបទដ្ឋាននៃការសម្រេចជាពីរដំណាក់កាលស្តីពីឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះឡើយ^{៩៤៨} ។ តាមរយៈសហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើងបន្ថែមទៀតថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភលើគោលការណ៍ជាសារវន្តធានាអំពីសុច្ឆន្ទៈផ្លូវច្បាប់ និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រកបដោយតម្លាភាពដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង^{៩៤៩} ។ ការអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការសម្រេចជាពីរដំណាក់កាលនាំឱ្យមានការផ្តល់សិទ្ធិខុសគ្នា ដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ក្រុមជនរងគ្រោះផ្សេងៗគ្នា^{៩៥០} ។ ជនរងគ្រោះបានចង្អុលបង្ហាញថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួនត្រូវស្ថិតនៅក្រោមបទដ្ឋាននៃការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ អំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបីដំណាក់កាល^{៩៥១} ។

^{៩៤៧} បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៣១។

^{៩៤៨} បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ២៨។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៣៨។

^{៩៤៩} បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៤៥ ដល់ ៤៩។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៣៨។

^{៩៥០} បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២៩ ដល់ ៣៤។

^{៩៥១} បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៣៣។

៤៥៤. ជាចុងក្រោយ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសម្តែងនូវក្តីបារម្ភដោយហេតុថា វិធានផ្ទៃក្នុងពុំអនុញ្ញាតឱ្យពួកគាត់ ប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធពាក្យសុំតាំង ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសេចក្តីសម្រេចអំពីសំណងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពីព្រោះជាលទ្ធផល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងចេញសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរលើឋានៈជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្រោយពេលដែលសិទ្ធិធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច ស្តីពីសំណងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវផុតរលត់។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីដែលជំទាស់បាន ដោយជោគជ័យប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធដោយដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះ នឹងត្រូវបាត់ឱកាសជារៀងរហូតក្នុងការប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តី សម្រេចស្តីពីសំណងនេះ។ ដូច្នេះ ការវាយតម្លៃឡើងវិញអំពីឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺពិតជាបានអនុវត្តផ្ទុយទៅនឹងផល ប្រយោជន៍ផ្នែកយុត្តិធម៌⁹⁵²។

៦.១.២.សាវតានីតិវិធី

៤៥៥. ដូចមានការលម្អិតខាងក្រោម ក្នុងចំណោមម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ២២នាក់⁹⁵³ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខខ្លះបានដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយ បានចាប់ផ្តើមចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ក្នុងអំឡុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត និងនៅតែ បន្តធ្វើជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅពេលសវនាការបឋម។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខខ្លះទៀតបាន

⁹⁵²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៣៥ ដល់ ៤៤។
⁹⁵³អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន៩ នាក់ មកពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១៖ លី ហ៊ី ហៅ អ៊ា ហ៊ីវ (E2/61) ; Joshua ROTHSCHILD (E2/88) ; Jeffrey JAMES (E2/86); ហ៊ឹម ម៉ុ (E2/62); ស្ទួន សៀង (D25/15); ង៉ែត អ៊ុយ (E2/74); ធៀវ នាប (E2/75); លីម យ៉ុន (E2/69); នង សារ៉ាត (E2/73)។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំង ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន៥ នាក់ មកពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២៖ ណាំ ម៉ុន (E2/32); ឆាយ កន ហៅ សៀង កន (E2/35); ហុង សារ៉ាត (E2/83); លីម ស៊ីថា (E2/22); ញីប គីមស្រីហា (E2/64)។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន៨ នាក់ (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម៣)៖ សូ សូង (E2/34); យួន សារិន (D25/11); ម៉ែន សុផា (E2/82); ចាន់ យឿង (E2/70); សឹម ពៅ (E2/71); ប៉ាន់ ប៊ិច (E2/63); ភោគ ខន (E2/33); ឡាយ ចាន់ (E2/23)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដាក់ពាក្យសុំនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយបានទទួលនូវលិខិតទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នពីក្រឡាបញ្ជីនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយមានរបស់ពួកគាត់ត្រូវបានប្រកាសទទួលស្គាល់ពេញលេញនៅពេលសវនាការបឋម។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដទៃទៀតបានដាក់ពាក្យសុំនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយត្រូវបានទទួលយកនៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការលើអង្គសេចក្តី។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដទៃទៀតបានដាក់ពាក្យសុំនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយត្រូវបានទទួលយកក្នុងអំឡុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចដាច់ដោយឡែករបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ពាក្យសុំភាគច្រើនក្នុងចំណោមពាក្យសុំទាំងនេះ ត្រូវបានតវ៉ាជាបន្តបន្ទាប់ដោយមេធាវីការពារក្តីក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។ ជាទីបញ្ចប់ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំង ២២ នាក់នេះត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន។

៦. ខ. ៣. ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

៤៥៦. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី យួន សារិន (D25/11) និង សួន សៀង (D25/15) បានតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងអំឡុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនីមួយៗក្នុងចំណោមម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខទាំងនេះ បានទទួលលិខិតមួយច្បាប់ពីក្រឡាបញ្ជីរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបានជូនដំណឹងដល់ពួកគាត់ ដូចខាងក្រោមនេះថា៖

“១. ទម្រង់បែបបទសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់លោក លោកស្រី ត្រូវបានទទួលដោយក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ហើយតាមការណែនាំរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវបានដាក់ចូលទៅក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ។ ដូច្នោះ លើកលែងតែមានសេចក្តីសម្រេចផ្តាស់ប្តូរនៅពេលក្រោយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (សូមអាន កថាខណ្ឌ ២) លោក លោកស្រី នៅពេលនេះ ត្រូវបានចាត់ទុក

ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណើរការស៊ើបអង្កេតរបស់តុលាការទាក់ទិននឹង
រឿងក្តីនេះ។

២. សូមរំលឹកថា នៅគ្រប់ពេលនៃដំណើរការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន សហចៅក្រមស៊ើប
អង្កេតអាចធ្វើសេចក្តីសម្រេចជាផ្លូវការមួយទាក់ទិននឹងពាក្យសុំរបស់លោក លោកស្រី
ដែលអាចជាការសម្រេចយល់ព្រម ឬ បដិសេធ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
ពិចារណាយើងឃើញថា លោក លោកស្រីមិនមែនជាជនរងគ្រោះ ឬថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ
ទាំងឡាយដែលកំណត់ដោយវិធានផ្ទៃក្នុង និងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តពីការចូលរួម
របស់ជនរងគ្រោះមិនត្រូវបានបំពេញ។

៣. លោក លោកស្រី ក៏ត្រូវដឹងផងដែរថា តាមរយៈការចូលរួមក្នុងឋានៈជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី លោក លោកស្រី និងមេធាវីរបស់លោក លោកស្រី អាចដឹងអំពី
ព័ត៌មានសម្ងាត់ដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌនេះ”⁹⁵⁴។

៤៥៧. នៅថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបញ្ជាក់ដូចខាងក្រោមថា៖

នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការស៊ើបអង្កេត ដោយផ្អែកតាមវិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មាន
បុគ្គលប្រាំបីរូបបានតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលក្នុងនោះមានអតីតអ្នក
ទោសនៃមន្ទីរ ស ២១ និងសមាជិកក្រុមគ្រួសារអតីតអ្នកទោសដែលត្រូវបានសម្លាប់
នៅមន្ទីរនេះ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ២០ រូបផ្សេងទៀតបានដាក់ពាក្យបណ្តឹង
នៅចន្លោះពេលនៃការបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបអង្កេត និងពេលចេញដីកាដោះស្រាយ⁹⁵⁵។

⁹⁵⁴ឋានៈនៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D25/11/4 និង
D25/15/3, ។ សូមមើលផងដែរដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៦។ ក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
បានចេញលិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្នជូនដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួនម្ភៃប្រាំបី ដែល
អ្នកទាំងនោះបានស្នើសុំក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលនៃដំណើរការនីតិវិធីស៊ើបសួរ។ មិនដូចគ្នានឹងលិខិតដទៃផ្សេងទៀត
លិខិតទីមួយនៃលិខិតទាំងនេះ មានបន្ថែមកថាខណ្ឌមួយពីមុខ, កថាខណ្ឌ ២ ដែលចែងថា “ពាក្យសុំរបស់លោក លោកស្រី
កំពុងត្រូវបានវាយតម្លៃ និងធ្វើការជូនដំណឹងជូនលោក លោកស្រីនៅពេលក្រោយតាមពេលវេលាសមស្រប”។ កថាខណ្ឌ
នេះ ត្រូវបានលុបចោលនៅក្នុងលិខិតទទួលស្គាល់ផ្សេងទៀត ដែលបានចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។

⁹⁵⁵ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះកថាខណ្ឌ ៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ E28

៤៥៨. នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបឋម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបញ្ជាក់ថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី D25/11 និង D25/15 “នៅតែ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងរឿងក្តីប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ”⁹⁵⁶។ បន្ទាប់មក ពាក្យសុំ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ D25/11 និង D25/15 ត្រូវបាន បដិសេធនៅក្នុងសាលក្រម⁹⁵⁷។

៦.ខ.៤. ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

៤៥៩. នៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩ ក្រឡាបញ្ជីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញលិខិត ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន ចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដូចខាង ក្រោម នេះ៖ ឈឹម ស៊ីថា (E2/22)⁹⁵⁸, លៀង កន (E2/35)⁹⁵⁹, ណាំ ម៉ុន (E2/32)⁹⁶⁰, ឡាយ ចាន់ (E2/23)⁹⁶¹, ឆោត ខន (E2/33)⁹⁶², និង សូ ស្វង (E2/34)⁹⁶³។ បន្ទាប់មកទៀត នៅថ្ងៃទី ១១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ ក្រឡាបញ្ជីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញលិខិត ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន ចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដូចខាង ក្រោមនេះ ៖ លី ហិ ហៅ អិ ហិរ (E2/61)⁹⁶⁴, ហ៊ឹម ម៉ុ (E2/62)⁹⁶⁵, ញឹប គឹមស្រី

⁹⁵⁶ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារE1/3/1, ទំព័រ ២៧ (បន្ទាត់ ២៥) ដល់ ទំព័រ ២៨ (បន្ទាត់ ២)។ សូមមើលផងដែរ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188 (“សាលក្រម”), កថាខណ្ឌ ៦៣៧។

⁹⁵⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

⁹⁵⁸ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/22/3។

⁹⁵⁹ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/35/3។

⁹⁶⁰ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/32/3។

⁹⁶¹ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/23/3។

⁹⁶²ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/33/4។

⁹⁶³ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/34/4។

⁹⁶⁴ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ១១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/61/3។

(E2/64)⁹⁶⁶, ប៉ាន់ ប៊ិច (E2/63)⁹⁶⁷។ លិខិតទាំងអស់នេះមានខ្លឹមសារដូចគ្នា ដូចខាងក្រោមនេះ ៖

២. ដើម្បីជាវិធានការបណ្តោះអាសន្ន លោក លោកស្រី ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងដំណើរការនីតិវិធី រហូតដល់សវនាការបឋមនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ដែលនៅពេល នោះពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់លោក លោកស្រី នឹងត្រូវលើកមកពិចារណាស្របតាមបញ្ញត្តិនៃវិធាន ៨៣ (...)

៤. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចធ្វើសេចក្តីសម្រេចជាផ្លូវការក្នុងការទទួលយកពាក្យសុំរបស់ លោក លោកស្រី ហើយក៏អាចបដិសេធពោលផងដែរនូវពាក្យសុំនេះ ប្រសិនបើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ពាក្យសុំរបស់លោក លោកស្រី មិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌផ្លូវច្បាប់ថា ជាជនរងគ្រោះដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង និងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីអំពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ។

៥. លោក លោកស្រី ត្រូវដឹងថាតាមរយៈការចូលរួមរបស់លោក លោកស្រីជាភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី លោក លោកស្រី មេធាវី និង/ឬបុគ្គលផ្សេងទៀតដែលជួយដល់លោក លោកស្រី អាចទទួលបានព័ត៌មានសម្ងាត់ដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងបាន។

៦. បន្ទាប់ពីចេញលិខិតទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន មេធាវីរបស់លោក លោកស្រី នឹងត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីបញ្ជីឈ្មោះសាក្សី និងអ្នកជំនាញ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមានបំណងកោះហៅឱ្យចូលរួម សវនាការ ព្រមទាំងឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត។ យោងតាមបញ្ញត្តិនៃវិធាន ៨០(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង រាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានបំណងកោះហៅសាក្សី ឬអ្នកជំនាញណាមួយដែលមិនមានឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីដែលផ្តល់ឱ្យដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវដាក់បញ្ជីឈ្មោះសាក្សី

⁹⁶⁵ ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ១១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/62/3។
⁹⁶⁶ ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ១១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/64/3។
⁹⁶⁷ ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ១១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/63/3។

បន្ថែមក្នុងរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃគិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលដំណឹងនៃបញ្ជីឈ្មោះសាក្សីរបស់សហ
ព្រះរាជអាជ្ញានេះ។

៤៦០. នៅពេលសវនាការបឋម ថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង “បាន
ទទួលស្គាល់យ៉ាងពេញលេញនូវឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងឡាយណា ដែលត្រូវ
បានទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នរួចហើយជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (...)”^{៩៦៨}។ ចៅក្រម
Lavergne បានបញ្ជាក់នៅពេលសវនាការបឋមថា៖

ក្រោយពីស្តាប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្សេងៗគ្នារបស់ភាគី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការ
សម្រេចដូចតទៅ ៖ មុនពេលចេញការទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន អង្គជំនុំជម្រះ
សាលាដំបូងបានធ្វើការពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់ លើរាល់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការ
ពិនិត្យភស្តុតាងបឋម។ ប្រការនេះមិនមែនជាការពិនិត្យលើខ្លឹមសារ ឬលើអង្គសេចក្តី
ឡើយ។ ទាក់ទិននឹងអត្ថិភាពនៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ សម្រាប់ការវាយតម្លៃលើពាក្យសុំតាំង
ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ អង្គជំនុំជម្រះបានតម្កល់ឋានៈ
របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងឡាយណា ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះ
អាសន្នរួចហើយថា ពួកគាត់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងរឿងក្តីប្រឆាំងនឹង ជន
ជាប់ចោទ (...)”^{៩៦៩}។

៤៦១. ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបឋម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេច “ទទួលយកជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ចំពោះគ្រប់ “អ្នកដាក់ពាក្យសុំចុងក្រោយនេះ” ដែលរួមមានម្ចាស់បណ្តឹង
សាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សារ៉ាត (E2/73), Jeffrey JAMES (E2/86), Joshua
ROTHSCHILD (E2/88), ផៀវ នាប ហៅ ខៀវ នាប (E2/75), ហុង សារ៉ាត (E2/83),

^{៩៦៨}ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/3/1, ទំព័រ ៣៧ (បន្ទាត់ ៣ ដល់ ៥)។

^{៩៦៩}ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/3/1, ទំព័រ ៣៦ (បន្ទាត់ ២៤ ដល់ ២៥) ដល់ ទំព័រ ៣៧
(បន្ទាត់ ១ ដល់ ៧)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចាន់ ឃៀង (E2/70), សឹម ពៅ (E2/71), ម៉ែន សុផា (E2/82)។ ចៅក្រម Lavergne បានបញ្ជាក់ថា៖

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានធ្វើការពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់លើរាល់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំង ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នេះ ដោយអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យភស្តុតាង បឋមសម្រាប់អត្ថិភាពនៃលក្ខណៈ វិនិច្ឆ័យសម្រាប់វាយតម្លៃលើពាក្យបណ្តឹងសុំតាំង ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងក្រោយពីបានស្តាប់យោបល់របស់ភាគីផ្សេងៗទៀត រួចមក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសូមប្រកាសថា រាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅសល់ដែលពុំទាន់មានការទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន គឺត្រូវបាន ទទួលយកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងរឿងក្តីប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ លើក លែងតែអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី E2/69, E2/74, E2/87 តែប៉ុណ្ណោះ។

តាមរយៈឯកសារដែលសន្យាថាដាក់ជូនមកអង្គជំនុំជម្រះនៅព្រឹកនេះ អង្គជំនុំជម្រះនឹង ធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ លើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី E2/69, E2/74, E2/87 ហើយនឹងចេញសេចក្តីសម្រេចទាក់ទងទៅនឹងពាក្យសុំទាំងនេះ នៅក្នុងពេល វេលាសមស្រប និងឱ្យបានមុនសវនាការលើអង្គសេចក្តី⁹⁷⁰។

៤៦២. នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩⁹⁷¹ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញសេចក្តីសម្រេច ទទួលយកម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ង៉ែត អ៊ុយ (E2/74) និងនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩⁹⁷² អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញសេចក្តីសម្រេចទទួលយកម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ លីម យ៉ុន (E2/69) ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿងប្រឆាំងនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

⁹⁷⁰ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/3/1, ទំព័រ ៣៩ (បន្ទាត់ ១៧ ដល់ ២៥) ដល់ ទំព័រ ៤០ (បន្ទាត់ ១ ដល់ ២)។

⁹⁷¹សេចក្តីសម្រេចអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីការបញ្ជាក់ភស្តុតាងលើអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/94។

⁹⁷²សេចក្តីសម្រេចអំពីឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំពោះអ្នកដាក់ពាក្យសុំ, ឯកសារលេខ E2/36, E2/51 និង E2/69 ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/94/2។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤៦៣. នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តី មេធាវីការពារក្តី បានជំទាស់^{៩៧៣}ទៅនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួន រួមមានពាក្យសុំ របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ១៤ នាក់ ដូចខាងក្រោមនេះ ៖

ឈឹម ស៊ីថា (E2/22), សួន សៀង (D25/15), ឆាយ កន ហៅ លៀង កន (E2/35), ហ៊ឹម ម៉ុ (E2/62), ញឹប គឹមស្រី (E2/64), ប៉ាន់ ប៊ុច (E2/63), លឹម យ៉ុន (E2/69), ចាន់ យឿង (E2/70), សឹម ពៅ (E2/71), នង សារ៉ាត (E2/73), ង៉ែត អ៊ុយ (E2/74), ធៀវ នាប ហៅ ខៀវ នាប (E2/75), ម៉ន សុផា (E2/82) និង ហុង សារ៉ាត (E2/83)។ នៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបង្គាប់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានជំទាស់ដោយមេធាវីការពារក្តីទាំងនោះឱ្យដាក់ភស្តុតាង បន្ថែម។ សេចក្តីបង្គាប់ ដែលត្រូវបានចេញដោយប្រធានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មាន ខ្លឹមសារនៅក្នុងផ្នែកពាក់ព័ន្ធដូចខាងក្រោមនេះ ៖

១. ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងឡាយណា ដែលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីរបស់ខ្លួនត្រូវបាន ជំទាស់តវ៉ាពីភាពស្របច្បាប់ក្នុងការសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សូមដាក់ជូនភស្តុតាងជាឯកសារ បន្ថែមដល់អង្គជំនុំជម្រះ ដើម្បី បញ្ជាក់អំពីភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយរវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងជនរងគ្រោះនៃ សំណុំរឿង ០០១។ ២. ប្រសិនអាចធ្វើទៅបាននោះ សូមភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដាក់នូវភស្តុតាង ជាឯកសារទាំងនោះដល់អង្គជំនុំជម្រះ យ៉ាងយូរបំផុតត្រឹមថ្ងៃ ព្រហស្បតិ៍ ទី ៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩ វេលាម៉ោង ៤ និង ៣០ នាទី ល្ងាច^{៩៧៤}។

⁹⁷³ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/68.1, ទំព័រ ៥១ (បន្ទាត់ ២៣ ដល់ ២៥) ដល់ ទំព័រ ៥៦ (បន្ទាត់ ១ ដល់ ២២)។

⁹⁷⁴ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/70.1, ទំព័រ ២ (បន្ទាត់១០ ដល់ ១៦)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤៦៤. ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ៨ នាក់^{៩៧៥} ក្នុងចំណោមម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលប្តឹងសាទុក្ខនោះ មិនត្រូវបានជំទាស់តវ៉ាដោយមេធាវីការពារក្តីឡើយ ដូច្នោះហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានស្នើឱ្យដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងសាលក្រម ពួកគាត់បានឃើញឈ្មោះពួកគាត់ស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំង ២៤ នាក់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ពុំមានភស្តុតាងដើម្បីគាំទ្រដល់ការអះអាងរបស់ខ្លួនដែលថា ពួកគាត់បានទទួលរងព្យួសនកម្មជាផលវិបាកដោយផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកាំងហ្គេកអ៊ាវ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ។

៤៦៥. ក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការសង្ខេបបទដ្ឋាននៃការសម្រេចជាពីរដំណាក់កាលរបស់ខ្លួនលើពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដូចខាងក្រោមនេះ៖

ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានសម្រេចជាបឋមថា អាចទទួលយកបាននៅពេលពាក្យសុំនោះឆ្លើយតបទៅនឹងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ សម្រាប់ការចូលរួមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានបំពេញ។ ជាទូទៅ ដោយផ្អែកតាមការអនុវត្តរបស់តុលាការអន្តរជាតិស្រដៀងគ្នានេះ អង្គជំនុំជម្រះ បានធ្វើការវាយតម្លៃលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងអំពីការជឿជាក់លើព័ត៌មាន ដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់ឱ្យ។ នីតិវិធីនៃការសម្រេចទទួលយកពាក្យសុំបែបនេះ មានលក្ខណៈខុសគ្នាពីការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ដែលសម្រេចលើអង្គសេចក្តីនៃពាក្យសុំទាំងអស់នៅ

⁹⁷⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ (ឯកសារលេខ E2/61, E2/86, E2/88)។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ (ឯកសារលេខ E2/32)។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ (ឯកសារលេខ E2/23, E2/33, E2/34, D25/11)។ អ្នកដាក់ពាក្យជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងឯកសារE2/38 និង E2/37 មិនបានប្តឹងបណ្តឹងសាទុក្ខចំពោះការបដិសេធចោលពាក្យសុំរបស់ខ្លួននោះទេ។ មេធាវីការពារក្តីមិនបានជំទាស់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងស្រុងរបស់ម្ចាស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាំម៉ុន (E2/32) ប៉ុន្តែគ្រាន់តែជំទាស់ថាណាំម៉ុនមិនមែនជាបុគ្គលិកនៅមន្ទីរ ស ២១ និងសំណើសុំដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (ប្រតិចារិក ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/70.1, ទំព័រ ៣៩ ដល់ ៤១។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៨ ជើងទំព័រ ១០៦៧ ដល់ ១០៦៨។

ក្នុងសាលក្រម ដែលផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃភស្តុតាងទាំងអស់ដែលបានដាក់ជូននៅក្នុង
អំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធី^{៩៧៦}។

(...)

នៅពេលប្រកាសទទួលស្គាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅដំណាក់កាលដំបូងនៃដំណើរ
ការនីតិវិធី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវតែបញ្ចេញដល់អង្គជំនុំជម្រះអំពីទំនាក់ទំនង
ដោយផ្ទាល់រវាងកំហុសរបស់ជនជាប់ចោទ និងព្យួសនកម្មដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
បានទទួលរងដោយផ្ទាល់^{៩៧៧}។

៦.ខ.៥.ច្បាប់ជាធរមាន

**៦.ខ.៥.ក.ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ
ឆ្នាំ ២០០៧**

៤៦៦. ដោយពិចារណាទៅលើទង្វើករណីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចាប់
ផ្តើមពិនិត្យបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនានានៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។ អង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការសម្រេច ថាតើវិធានផ្ទៃក្នុងនៃ អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈខុសគ្នាពី
ប្រព័ន្ធនៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ដែរ
ឬយ៉ាងណា ហើយប្រសិនបើខុសគ្នាមែននោះ តើខុសគ្នានៅក្នុងកម្រិតណា។

៤៦៧. យោងតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ នៅមុនដំណាក់កាលដំបូងជម្រះ ជនរង
គ្រោះ អាចតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបសួរបានគ្រប់ពេល
វេលានៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលកំពុងបន្ត^{៩៧៨} ឬអាចដាក់ពាក្យប្តឹងជូនចៅក្រមស៊ើបសួរ
ដោយមានការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី^{៩៧៩}។ ទោះបីជាពុំមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធី

^{៩៧៦}សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៦ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

^{៩៧៧}សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៩។

^{៩៧៨}មាត្រា ១៣៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧។

^{៩៧៩}មាត្រា ១៣៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាឆ្នាំ ២០០៧ ក៏ដោយ ក៏ការពិនិត្យបឋមអប្បបរមាមួយចំនួនលើពាក្យសុំ
 តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ដើម្បីចុះបញ្ជីកាត់ត្រាទុកនូវការ
 ទាមទាររបស់ជនរងគ្រោះថា ការទាមទារទាំងនោះ ពិតជាពាក់ព័ន្ធនឹងព្រឹត្តិការណ៍របស់
 តុលាការ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរជាបឋមត្រូវតែពិនិត្យ ថាតើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
 រដ្ឋប្បវេណី យោងទៅលើរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌយ៉ាងច្បាស់លាស់ដែលកំពុងផ្អាករង់ចាំនៅចំពោះ
 មុខខ្លួន ឬត្រូវចាត់ទុកថាជាបណ្តឹងព្រហ្មទណ្ឌ ឬត្រូវបញ្ជូនទៅតុលាការរដ្ឋប្បវេណី ជាបណ្តឹង
 រដ្ឋប្បវេណីស្វយ័ត។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាឆ្នាំ ២០០៧ ពុំ
 បានចែងអំពីការពិនិត្យរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ ទៅលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
 រដ្ឋប្បវេណី ថាតើពាក្យសុំនោះបំពេញនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងមាត្រា ១៣ ស្តីពីការបង្ហាញ
 ឃើញថា មានព្យសនកម្មទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ដែរ ឬយ៉ាងណា
 នោះឡើយ។ ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ ចែងថា
 ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចចេញដីកា“ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន” ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
 ចំពោះជនរងគ្រោះឡើយ។ នៅក្នុងការអនុវត្តជាទូទៅរបស់តុលាការកម្ពុជា ក្រឡាបញ្ជីពុំអាច
 ចេញនូវលិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្នជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចំពោះអ្នកដាក់ពាក្យសុំ
 តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឡើយ។

៤៦៨. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាឆ្នាំ ២០០៧ ចែងអំពីការចេញដីកាសម្រេចមិនអាចទទួលយកបាន
 នូវពាក្យប្តឹងដោយមានការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី តែក្នុងករណីដែលអ្នកដាក់ពាក្យ
 ប្តឹងនោះខកខានក្នុងការបង់ប្រាក់តម្កល់ទុកដែលតម្រូវជាចាំបាច់តែប៉ុណ្ណោះ^{៩៨០}។ ក្រៅពីនេះ
 ជាការច្បាស់ណាស់ដែលថា អ្នកដែលតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវទទួលបានឋានៈជា
 ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអនុវត្តសិទ្ធិនានាដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជា
 ឆ្នាំ ២០០៧។ លើសពីនេះទៀត នៅពេលដែលជនរងគ្រោះដាក់ពាក្យប្តឹងដោយមានការតាំង
 ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ

^{៩៨០}មាត្រា ១៤០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧។

សម្រេចធ្វើការស៊ើបសួរ និង/ឬ របស់ព្រះរាជអាជ្ញា^{៩៨១} ចាប់ពីពេលនេះតទៅ ជនរងគ្រោះនេះ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាត ប្រសិនបើការស៊ើបសួរដែលចាប់ផ្តើមធ្វើដោយផ្អែក ទៅលើមូលដ្ឋានតែមួយប៉ុណ្ណោះនៃបណ្តឹងរបស់ជនរងគ្រោះនោះ ត្រូវបានរកឃើញនៅដំណាក់ ក្រោយទៀតថា នីតិវិធីនេះធ្វើឡើង “ដោយរំលោភ ឬដោយអួសបន្លាយពេលវេលា”^{៩៨២} ។ សេណារីយ៉ូនេះមិនមានចែងនៅក្នុងប្រព័ន្ធ អ.វ.ត.ក ឡើយ ដោយសារតែសិទ្ធិក្នុងការចូលរួម របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានកម្រិត ដោយគ្រាន់តែគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ប៉ុណ្ណោះ^{៩៨៣} ប៉ុន្តែមិនអាចផ្តួចផ្តើមឱ្យមានការស៊ើបសួរផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌឡើយ^{៩៨៤} ។

៤៦៩. អនុលោមតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ជនរងគ្រោះអាចតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាននៅចំពោះមុខតុលាការ ប្រសិនបើខ្លួនពុំទាន់បានតាំងខ្លួននៅឡើយនៅ ចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបសួរ^{៩៨៥} ។ ជនរងគ្រោះក៏អាចដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីបានផងដែរ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ^{៩៨៦} ។ ជនរងគ្រោះដែលបានតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរួចហើយនៅពេលស៊ើបសួរនោះ មិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាថ្មីទៀត នៅចំពោះមុខតុលាការឡើយ។ ចុងក្រោយ អនុលោមតាមមាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ “នៅក្នុងសាលក្រមតែមួយជាមួយរឿង ព្រហ្មទណ្ឌ តុលាការសម្រេចអំពីផលប្រយោជន៍ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី។ តុលាការវិនិច្ឆ័យអំពីភាព

^{៩៨១}មាត្រា ១៣៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ២ និង ៥ ។
^{៩៨២}មាត្រា ១៤២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ។
^{៩៨៣}វិធាន ២៣(១)(ក), ៥៥(៥)(ក), ៥៩,៨៣,៩១(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) ។
^{៩៨៤}វិធាន ២៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) (“គោលបំណងនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំ ជម្រះវិសាមញ្ញ គឺដើម្បីចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (...) ដោយគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់” ។ (សេចក្តីបញ្ជាក់ បន្ថែម) ។ ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងស្រដៀងគ្នាទៅនឹងបទប្បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៣៨ ដល់ ១៣៩, កថា ខណ្ឌទីមួយ និងទីប្រាំ ក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ឡើយ ។
^{៩៨៥}មាត្រា ២៩១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៣ ។
^{៩៨៦}មាត្រា ៣១១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ១ ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អាចទទួលយកបាននៃការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយសម្រេចអំពីពាក្យបណ្តឹងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំពោះជនជាប់ចោទ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី⁹⁸⁷។

៤៧០. ជាសង្ខេប នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទាំងមូល ក្រុមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បញ្ជូលអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីយ៉ាងទូលំទូលាយ និងសន្មតជាមុនថា ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាការទទួលខុសត្រូវចំពោះហានិភ័យដោយខ្លួនឯង។ នៅពេលដែលតុលាការបានទទួលយកការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរួចហើយ តុលាការត្រូវពិនិត្យលើអង្គសេចក្តីនៃការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី នៅពេលទន្ទឹមគ្នានឹងការសម្រេចអំពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ។ រាល់បញ្ហាពាក់ព័ន្ធ ដែលរួមមានអត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ការទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីរបស់ជនជាប់ចោទ និងជាចុងក្រោយ សំណងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រម។ ទោះបីជាក្រុមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ ពិតជាមិនបានចែងអំពីបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញជាពីរដំណាក់កាលទៅលើការទាមទារសំណងផ្នែករដ្ឋប្បវេណីក៏ដោយ ក៏ក្រុមនេះចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ការវាយតម្លៃយ៉ាងទូលំទូលាយអំពីការទាមទារសំណងផ្នែករដ្ឋប្បវេណី រួមទាំងឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវសម្រេចនៅក្នុងដំណាក់កាលចេញសាលក្រម។

៦.១.៥.១.ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងក្របខណ្ឌ អ.វ.ត.ក

៤៧១. ដោយធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយនឹងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ចែងអំពីការពិនិត្យរបស់តុលាការទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ អនុលោមតាមវិធាន ២៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្ម លើកទី ៣) “នៅពេលណាក៏ដោយក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរ ជនរងគ្រោះដែលមានបំណងចង់តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខសហចៅក្រម

⁹⁸⁷មាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ស៊ើបអង្កេត ត្រូវដាក់ពាក្យសុំនោះ ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ”។ វិធានផ្ទៃក្នុងអនុញ្ញាតឱ្យសហ
ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេច “ចេញដីកាដោយមានសំអាងហេតុបដិសេធពាក្យបណ្តឹងតាំងខ្លួន
ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាន។ ដីកានេះ ត្រូវបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ (...)”⁹⁸⁸ទៅអង្គបុរេជំនុំ
ជម្រះ។ នៅក្នុងក្របខណ្ឌនេះ នៅពេលដែលជនរងគ្រោះបានដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះអាចចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងបន្ត
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៀត លើកលែងតែមានដីកាសម្រេចដែលមានសំអាងហេតុ ដែលចេញ
ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ប្រកាសបដិសេធពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីនោះ។ យោងទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុង ២៤(៤) “ជនរងគ្រោះដែលបានដាក់ពាក្យបណ្តឹង
តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរ មិនត្រូវអោយដាក់ពាក្យជាថ្មីម្តង
ទៀតនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះឡើយ”។

៤៧២. គ្មានការអនុញ្ញាតឱ្យសម្រេច “ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន” និងទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួន
ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានចែងច្បាស់លាស់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើក
ទី ៣) នោះឡើយ។ អានុភាពគតិយុត្តិនៃការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន ឬភាពអាចប្តូរ
អាចទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ព្រមទាំងអានុភាពរួមនៃទង្វើទាំង
នេះ នាំឱ្យមានការបកស្រាយផ្សេងៗគ្នា⁹⁸⁹។ ដូចដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងលិខិតរបស់

⁹⁸⁸វិធានផ្ទៃក្នុង ២៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។ សូមមើលផងដែរ វិធាន ៧៤(៤)(ខ) នៃវិធាន
ផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។

⁹⁸⁹សូមមើលឧទា. សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើប
អង្កេតលេខឯកសារ D250/3/3, ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2, ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ
មករា ឆ្នាំ ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ ឧសភា
ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D250/3/2/1/5។ “មតិយោបល់របស់ចៅក្រម ចៅក្រម Marchi-Uhel ចៅក្រម ហ្គត រុឌី
និងចៅក្រម នីយ ថុល ទាក់ទងនឹងការបដិសេធពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវបានទទួលយក”, កថា
ខណ្ឌ ១១ (បញ្ជាក់ថា ទោះបីជា “ឋានៈបណ្តោះអាសន្នមិនអាចបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃសេចក្តីសម្រេចចែងនៅក្នុងវិធាន
២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏ដោយ ក៏ឋានៈនេះមានប្រយោជន៍សម្រាប់ជនរងគ្រោះជាងសេចក្តីសម្រេចសេចក្តីសម្រេចតឹងរ៉ឹង
ដែលបដិសេធអ្នកដាក់ពាក្យសុំនូវសិទ្ធិចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី”។ ប៉ុន្តែ “មតិរបស់ចៅក្រម ROWAN
DOWNING និងចៅក្រម ប្រាក់ គីមសាន ទាក់ទងទៅនឹងការបដិសេធពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវ

ក្រឡាបញ្ជីខាងលើ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបកស្រាយវិធានផ្ទៃក្នុងថា មិនតម្រូវឱ្យ ខ្លួនចេញសេចក្តីសម្រេច“ជាផ្លូវការ”ទៅលើភាពអាច ឬមិនអាចទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះឡើយ ហើយ លើសពីនេះទៀត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវគិតថាខ្លួនពុំជាប់កាតព្វកិច្ចដោយលិខិត “ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន”នោះឡើយ។

៤៧៣. នៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ជនរងគ្រោះអាចដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយ៉ាងតិចដប់ថ្ងៃមុនកាលបរិច្ឆេទនៃសវនាការបឋម⁹⁹⁰។ នៅក្នុង ពេលសវនាការបឋម“អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវពិនិត្យរាល់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ជនរងគ្រោះ ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ២៣(៤)”⁹⁹¹។ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង “តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដោយមានសំអាងហេតុ អាច សម្រេចថា ពាក្យស្នើសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះមិនអាចទទួលយកបាន” ដោយ ហេតុថាពាក្យសុំនោះមិនបានដាក់ឱ្យទាន់ពេលវេលា ឬដោយពុំមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់ គ្រាន់⁹⁹²។ អំណាចនេះត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ភាគីដែលរួម មានជនរងគ្រោះ និងជនត្រូវចោទ⁹⁹³ និងដើម្បីគោរពផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចនៃកិច្ចដំណើរ

បានទទួលស្គាល់”, កថាខណ្ឌ ៨ ដល់ ១២ (សម្រេចថា ដំណើរការពីរជំហានរំលោភទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់សេចក្តីសម្រេចច្បាប់ និងភាពយុត្តិធម៌លើដំណើរការនីតិវិធី។ ពួកគាត់បានពិចារណាថា លិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះ អាសន្ន ដែលចេញដោយក្រឡាបញ្ជីតំណាងឱ្យសេចក្តីសម្រេចជាផ្លូវការដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (“ស.ច.ស”) និងយល់ឃើញថា អនុលោមតាមច្បាប់ជាធរមាន ស.ច.ស មិនអាចចេញសេចក្តីសម្រេចនៅពេលក្រោយទៀតទៅលើភាព អាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានឡើយ ពីព្រោះវិធានផ្ទៃក្នុងពុំបានចែងឱ្យមាន ការចេញសេចក្តីសម្រេចពីរដង ទៅលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែមួយឡើយ ហើយការធ្វើបែបនេះ នឹង នាំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអនុវត្ត ហួសដែនអំណាចរបស់ខ្លួន និងរំលោភទៅលើសិទ្ធិរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការទទួលបាននូវ “ភាពយុត្តិធម៌លើដំណើរការនីតិវិធី”)។

⁹⁹⁰វិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
⁹⁹¹វិធាន ៨៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
⁹⁹²វិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
⁹⁹³វិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការនីតិវិធី⁹⁹⁴ ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការប្រើប្រាស់អំណាចនេះស្ថិតលើធនានុសិទ្ធិរបស់តុលាការដែរ។ ដោយហេតុថា ពុំមានការកំណត់អំពីកាលបរិច្ឆេទចុងក្រោយសម្រាប់ការចេញសេចក្តីសម្រេចបែបនេះ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អាចប្រកាសបដិសេធមិនទទួលយកពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅពេលណាមួយ នៅក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះនៃរឿងក្តីនេះបាន។ បើពុំមានសេចក្តីសម្រេចបែបនេះទេ នោះអ្នកដាក់ពាក្យសុំនឹងត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមនៅក្នុងសវនាការក្នុងនាមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

៤៧៤. ដោយហេតុថា នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងពុំមានចែងអំពីការអនុញ្ញាតឱ្យសម្រេច“ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន” និងទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទេ ដូចនេះអាស្រ័យនៃទង្វើណាមួយ ឬក៏អាស្រ័យនៃទង្វើទាំងនេះ ត្រូវស្ថិតនៅលើការបកស្រាយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏វិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងមាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានចែងដូចគ្នាថា “អង្គជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចអំពីផលប្រយោជន៍ផ្នែករដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម។ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចអំពីភាពដែលអាចទទួលយកបាន និងខ្លឹមសារនៃការទាមទារចំពោះជនជាប់ចោទ”⁹⁹⁵។

៤៧៥. ក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចបដិសេធ ក្នុងការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី វិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងថា “សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល” “លើកលែងតែពាក្យសុំនោះត្រូវបានបដិសេធចោល ដោយសារមិនគោរពពេលកំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងអនុវិធាននេះ”។ វិធាន ១០៤(៤)(ង) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) បានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា “សេចក្តីសម្រេច”ដែលអាចប្តឹងសាទុក្ខបានដោយយោងតាមវិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ គឺជាសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលសម្រេច“បដិសេធពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”។ វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានកំណត់ឡើយទាក់ទិនទៅនឹងបញ្ហា ថាតើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដែលសម្រេចបានចោល

⁹⁹⁴វិធាន ២១(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

⁹⁹⁵ វិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលសម្រេចមិនទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានអានុភាពត្រឹមតែជា“លក្ខខណ្ឌតម្រូវបឋម” ឬក៏ជាសេចក្តីសម្រេចដែលមានអានុភាពជាស្ថាពរអំពីភាពអាចទទួលយកបាននេះ ដែលជាហេតុរារាំងដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការសម្រេចឡើងវិញអំពីបញ្ហានេះ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង^{៩៦} ដែរ ឬយ៉ាងណា។

៦.ខ.៥.គ.ការអនុវត្តរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ

៤៧៦. ឆ្លើយតបចំពោះអំណះអំណាងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា អង្គជំនុំជម្រះបានប្រើប្រាស់ វិធីសាស្ត្រសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃអំពីភាពជឿជាក់ចំពោះព័ត៌មានដែលផ្តល់ដោយអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ស្របតាមការអនុវត្តរបស់តុលាការអន្តរជាតិ ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នានោះ ឃើញថាមានទង្វើករណីមួយបានលើកឡើងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា នីតិវិធីដែលមានពីរដំណាក់កាលបែបនេះ មិនមានការគាំទ្រក្នុងការអនុវត្តនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ឡើយ^{៩៧}។ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងអំណះអំណាងនេះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណា ថាតើវិធានដែលបង្កើតឡើងដោយតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនានា បានគាំទ្រការអះអាងនេះ ដែរ ឬទេ ហើយប្រសិនបើមានការគាំទ្រមែន ថាតើស្ថិតត្រឹមកម្រិតណាដែរ។

^{៩៦}បញ្ហាចុងក្រោយនេះ មិនពាក់ព័ន្ធចំពោះបណ្តឹងសាទុក្ខឡើយ ហើយដោយសារតែមានការកែប្រែនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងបញ្ហានេះ នឹងមិនកើតមានឡើយនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រនារបស់តុលាការនាពេលអនាគតឡើយ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា សាលដីការរបស់ខ្លួនលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ គឺជាសាលដីកាស្ថាពរ និងមានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមច្បាប់ និងជាសាលដីកាស្ថាពរ និងមានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមស្ថានភាពនៃអង្គហេតុដែលយកមកវិនិច្ឆ័យ។ ដូច្នោះ សេចក្តីសម្រេចទទួលយករបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ស្តីពីភាពអាចទទួលយកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងចូលជាស្ថាពរ ទាក់ទិននឹងស្ថានភាពនៃភ័ស្តុតាងដែលមាននៅពេលធ្វើការវិនិច្ឆ័យដោយមិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សំណងហេតុឡើយ ដោយផ្អែកលើភ័ស្តុតាងថ្មីដែលបានផ្តល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ។

^{៩៧}បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ២៨។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៣៨។ បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៣៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៤៧៧. ក្រៅពី អ.វ.ត.ក ក៏នៅមានតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានធិតលក្ខណៈអន្តរជាតិពីរទៀត គឺ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) និងតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (STL) ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ។ ក្នុងចំណោមតុលាការទាំងពីរនេះ គឺមានតែតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានយុត្តាធិការផ្តល់សំណងដល់ជនរងគ្រោះ។ នៅក្នុងផ្នែកនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការពិចារណាលម្អិតតែទៅលើ ឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះដែលអនុវត្តនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(ICC)ប៉ុណ្ណោះ ហើយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នឹងពិចារណាតែលើក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់តុលាការពិសេស សម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (STL) ដោយហេតុថា ការអនុវត្តនៅតុលាការនេះកំពុងស្ថិតក្នុង ដំណាក់កាលដំបូងនៃការអភិវឌ្ឍប៉ុណ្ណោះ។

៤៧៨. ដើម្បីពិចារណាអំពីប្រព័ន្ធស្តីពីឋានៈជនរងគ្រោះ នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) គួរមានការកត់សម្គាល់អំពីភាពខុសគ្នាមួយយ៉ាង សំខាន់។ នៅអ.វ.ត.ក ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី រួមបញ្ចូល ជាស្វ័យប្រវត្តិរូបសិទ្ធិចូលរួមយ៉ាងពេញលេញដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមាន ផ្អែកតាមក្រម នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និងវិធានផ្ទៃក្នុង នៅមុនដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ដំណាក់កាលជំនុំ ជម្រះ នៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ជនរងគ្រោះមិនមានឋានៈជាភាគីមួយនៅក្នុងកិច្ចដំណើរ ការនីតិវិធីនោះទេ ប៉ុន្តែជនរងគ្រោះមានឋានៈពិសេសរបស់ខ្លួន។ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៦៨(៣)នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(ICC) ៖

កាលណាមានការប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនរងគ្រោះ តុលាការ ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យជនរងគ្រោះបង្ហាញនូវទស្សនៈ និងការកង្វល់របស់ខ្លួន ហើយតុលាការ ត្រូវពិចារណាអំពីបញ្ហានេះ នៅក្នុងដំណាក់កាលណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែល តុលាការយល់ឃើញថាសមស្រប និងនៅក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមិនប៉ះពាល់ ឬមិន

ស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងភាពមិនលំអៀង^{៩៩៨}។

៤៧៩. ហេតុដូច្នោះ ការផ្តល់នូវឋានៈជាជនរងគ្រោះ មិនមែនផ្តល់ជាស្វ័យប្រវត្តិសិទ្ធិចូលរួមនោះទេ ប៉ុន្តែតុលាការនឹងផ្តល់នូវសិទ្ធិចូលរួមស្តាប់សវនាការ និងសិទ្ធិចូលរួមផ្សេងៗទៀត^{៩៩៩}នៅពេល ដែលមានការបង្ហាញអំពីផលប្រយោជន៍ជាក់លាក់ណាមួយប៉ុណ្ណោះ^{១០០០}។

៤៨០. ទាក់ទងនឹងនីតិវិធីទូទៅក្នុងការចូលរួមជាជនរងគ្រោះ វិធាននីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) បញ្ជាក់ថា ដើម្បី“បង្ហាញទស្សនៈ និងការកង្វល់របស់ខ្លួន” ជន

^{៩៩៨}មាត្រា ៦៨(៣) នៃលក្ខន្តិៈទីក្រុងរ៉ូមរបស់តុលាការ ICC។

^{៩៩៩}សូមមើលឧទា. រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និង មេធាវីការពារក្តី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I លើការការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨”, កថាខណ្ឌ ៣ (បង្ហាញអំពីអំណាចនាំឱ្យដាក់ភស្តុតាង និងការតវ៉ាភាពអាចទទួលយកបាននូវភស្តុតាង)។

^{១០០០}រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Katanga និង Chui, សំណុំរឿងលេខ (ICC-01/04-01/07-2288), “សាលដីកាលើបណ្តឹង សាទុក្ខរបស់លោក Katanga ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ ដែលមានចំណងជើងថា“សេចក្តីសម្រេចលើទម្រង់នៃការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅពេលសវនាការ”របស់អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ កថាខណ្ឌ ៣៩។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga, (ICC- 01/04-01/06-1119) “សេចក្តីសម្រេចលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ” របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៩៦៖ (បានសម្រេចថា “បន្ទាប់ពីមានសេចក្តីសម្រេចបឋមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថា ជនរងគ្រោះត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី [ឧទា. ឋានៈជាជនរងគ្រោះ] បន្ទាប់ពីនោះ មកដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងដំណាក់កាលជាក់លាក់ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឧទា. ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលសាក្សីជាក់ លាក់ ឬការពិភាក្សាអំពីបញ្ហាផ្នែកច្បាប់ជាក់លាក់ ឬប្រភេទនៃភស្តុតាង ជនរងគ្រោះនឹងតម្រូវឱ្យបង្ហាញនូវមូលហេតុនៅ ក្នុងពាក្យសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាច់ដោយឡែក ថាហេតុអ្វីបានជាផលប្រយោជន៍របស់គាត់ត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយ ភស្តុតាង ឬបញ្ហាដែលកើតមាននៅក្នុងរឿងក្តី និងលក្ខណៈ និងវិសាលភាពនៃការចូលរួមដែលពួកគាត់ស្វែងរក។ ផល ប្រយោជន៍ទូទៅនៅក្នុងលទ្ធផលនៃរឿងក្តី ឬនៅក្នុងបញ្ហានានា ឬភស្តុតាង ដែលអង្គជំនុំជម្រះនឹងធ្វើការពិចារណានៅ ដំណាក់កាលនោះ គឺហាក់បីដូចជាមិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយ”។ “មតិយោបល់ជំទាស់ និងដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម René Blattmann”, កថាខណ្ឌ ២១ ដល់ ២២, ៣១។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga, “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ រដ្ឋអាជ្ញា និង មេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I លើការការចូលរួមរបស់ជនរង គ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨”, កថាខណ្ឌ ៩៩។

រងគ្រោះ“ត្រូវដាក់ពាក្យសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅរដ្ឋបាលតុលាការ”¹⁰⁰¹។ រដ្ឋបាលតុលាការបញ្ជូនពាក្យសុំទៅអង្គជំនុំជម្រះដែលពាក់ព័ន្ធ អង្គជំនុំជម្រះអាចបដិសេធចោលពាក្យសុំ នៅពេលអ្នកដាក់ពាក្យសុំមិនមែនជាជនរងគ្រោះ ឬមិនត្រូវបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងមាត្រា ៦៨(៣) នៃលក្ខន្តិកៈ។ “ជនរងគ្រោះណាមួយ ដែលពាក្យសុំរបស់ខ្លួនត្រូវបានបដិសេធចោលនោះ អាចដាក់ពាក្យសុំជាថ្មី នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងដំណាក់កាលក្រោយៗទៀតបាន”¹⁰⁰²។ ដើម្បីទទួលយកពាក្យសុំ អង្គជំនុំជម្រះដែលពាក់ព័ន្ធត្រូវ“បញ្ជាក់ពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងរបៀបនៃការចូលរួមដែលចាត់ទុកថាសមស្រប”¹⁰⁰³។ គួរកត់សម្គាល់ថា “អង្គជំនុំជម្រះអាចកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ដែលបានសម្រេចកន្លងមកបាន”¹⁰⁰⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា អំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គជំនុំជម្រះនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ក្នុងការកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនដែលបានធ្វើកន្លងមក មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងកិច្ចការ ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់ អ.វ.ត.ក បានធ្វើឡើងទាក់ទងនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួន ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ។

៤៨១. នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) បានបង្កើតវិធីសាស្ត្រមួយដែល មានលក្ខណៈអនុគ្រោះដល់ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្រោយដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត¹⁰⁰⁵ដោយសម្រេចថា បុគ្គលទាំងឡាយដែលបានទទួលឋានៈជាជនរងគ្រោះនៅមុខអង្គ

¹⁰⁰¹វិធាន ៨៩(១) វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងការដាក់ភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC។
¹⁰⁰²វិធាន ៨៩(២) វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងការដាក់ភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC។
¹⁰⁰³វិធាន ៨៩(១) វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងការដាក់ភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC។
¹⁰⁰⁴វិធាន ៩១(១) វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងការដាក់ភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។
¹⁰⁰⁵ស្ថានភាពនៅក្នុងសាលាដំបូងប្រជាធិបតេយ្យនៅប្រទេសកុងហ្គោ, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-556, “សាលដីកាស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ OPCD ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ I ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ និងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ OPCD និងរដ្ឋអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ I ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ២,៤៣ ដល់ ៤៤, ៥៧, ៥៩ (ដែលអះអាងថាជនរងគ្រោះលែង

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បុរេជំនុំជម្រះ រួចហើយ ត្រូវអនុញ្ញាតជាស្វ័យប្រវត្តិឱ្យចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅ ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ដោយមិនតម្រូវឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចុះបញ្ជី និងវាយតម្លៃ ពាក្យសុំរបស់ពួកគេទៀតឡើយ¹⁰⁰⁶។ ប៉ុន្តែ ការសម្រេចបែបនេះបង្ហាញឱ្យឃើញត្រឹមតែជា ការសន្មតទុកជាមុនអំពីផលប្រយោជន៍ផ្លូវច្បាប់ក្នុងការបន្តចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះរហូតដល់ ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ជាជាងការលើកទទ្ទឹករណ៍ថា ការសម្រេចបែបនេះ គឺជាការសម្រេច ស្ថាពរអំពីឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រាប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែល ត្រូវមានបន្តទៀត។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) បានសម្រេចថា ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំរបស់ ភាគីជនរងគ្រោះ ដែលបានចូលរួមក្នុងនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះ“នឹងមិនធ្វើការសាកសួរអំពីបញ្ហា

ទទួលបានសិទ្ធិទូទៅ ក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតនៃស្ថានការណ៍នេះ) ទទួលស្គាល់ នៅក្នុងស្ថានភាពនៅក្នុងសាលាឈ្មោះរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យក្នុងប្រទេសកុងហ្គោ, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04 “សេចក្តី សម្រេចស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាក់ទងនឹងស្ថានការណ៍នៅក្នុងសាលាឈ្មោះរដ្ឋប្រជា ធិបតេយ្យ កុងហ្គោ”, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ I ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១ កថាខណ្ឌ ១៥ ដល់ ១៧។
¹⁰⁰⁶ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Katanga និង Chui, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/07-933-ENG, “សេចក្តីសម្រេច លើការពិចារណាអំពីពាក្យសុំចូលរួម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ១០។
រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bemba, ICC-01/05-01/08, “សេចក្តីសម្រេចកំណត់ឋានៈជនរងគ្រោះចំនួន ៥៤ នាក់ ដែលបាន ចូលរួម នៅដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះនិងស្នើឱ្យភាគីដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើពាក្យសុំចូលរួមរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំចំនួន ៨៦ នាក់” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង III ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១០ កថាខណ្ឌ ១៧ ដល់ ២២។
រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Banda and Jerbo, សំណុំរឿងលេខ ICC-02/05-03/09-231, “សាលក្រមលើរបាយការណ៍ក្រឡាបញ្ជីស្តីពី ពាក្យសុំចំនួនប្រាំមួយ ដើម្បីចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី” របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង IV កថាខណ្ឌ ១៥ ដល់ ១៧។
ទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I វាយតម្លៃលើបណ្តឹងស្នើសុំឋានៈជាជនរងគ្រោះរបស់បុគ្គលចំនួនបួនរូប ដែលត្រូវបាន ផ្តល់ឋានៈដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ ជនរងគ្រោះទាំងបួនរូបនេះ បានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ និងត្រូវ បានផ្តល់សិទ្ធិចូលរួមនៅក្នុងបណ្តឹងខន្ធរណ៍បន្ទាន់បង្ខំនៅក្នុងរឿងក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ រឿងក្តី Lubanga, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-1119, “សាលក្រមលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ”, អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ១១២។ រឿងក្តី Lubanga, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04- 01/06-1556, “សាលក្រមលើបណ្តឹងរបស់ជនរងគ្រោះដើម្បីចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៥៤ ដល់ ៥៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះនោះទេ ប៉ុន្តែ នឹងត្រូវសាកសួរដំណាក់កាលបន្ទាប់ទៀតអំពីបញ្ហា ថាតើមានការប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនរងគ្រោះដោយសារបណ្តឹងសាទុក្ខ បន្ទាន់បង្ខំនេះដែរ ឬយ៉ាងណា”¹⁰⁰⁷។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅតែអាចបដិសេធការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះបានដែរ ចំពោះស្ថានភាពដែលជនរងគ្រោះ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចេញទៅ ឱ្យចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅដំណាក់កាលបុរេជំនុំ ជម្រះ¹⁰⁰⁸ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានការចោទប្រកាន់ដែលជាហេតុ មិនទាន់មានការ សម្រេចច្បាស់លាស់ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ឬនៅពេលដែលមានអង្គហេតុថ្មីដែលបង្ហាញឱ្យ ឃើញថា ការផ្តល់ឋានៈឱ្យជនរងគ្រោះ មិនមានមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវ¹⁰⁰⁹។

¹⁰⁰⁷ រឿងក្តី *Lubanga*, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-1335, “សាលដីកានៅពេលជិតចាប់ផ្តើមសវនាការលើការ ចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងដែលមានចំណងជើងថា “សេចក្តីសម្រេចលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ”” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៣៧។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី Bemba*, សំណុំរឿងលេខ ICC- 01/05-01/08, “សាលដីកាសម្រេចលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹង“សេចក្តីសម្រេចលើ ពាក្យសុំដោះលែងបណ្តោះអាសន្ន”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង III” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ៨។

¹⁰⁰⁸ រឿងក្តី *Katanga និង Chui* “សេចក្តីសម្រេចលើការពិចារណាអំពីពាក្យសុំចូលរួម”, កថាខណ្ឌ ១១។ រឿងក្តី *Bemba* “សេចក្តីសម្រេចកំណត់ឋានៈជនរងគ្រោះចំនួន ៥៤ នាក់ ដែលបានចូលរួមនៅដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះនិងស្នើឱ្យ ភាគី ដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើពាក្យសុំចូលរួមរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំចំនួន ៨៦ នាក់” កថាខណ្ឌ ១៩ (អង្គជំនុំជម្រះ ឯកភាពថា ការចូលរួមមិនអាចបន្តទៀតបានទេប្រសិនបើព្យសនកម្មដែលបានលើកឡើងថាបានទទួលរងនោះ តាមការអង្កេតបឋម មិនមែនជាលទ្ធផលនៃបទឧក្រិដ្ឋយ៉ាងតិចមួយដែលត្រូវបានអះអាង ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នោះឡើយ)។

¹⁰⁰⁹ រឿងក្តី *Katanga និង Chui* “សេចក្តីសម្រេចលើការពិចារណាអំពីពាក្យសុំចូលរួម”, កថាខណ្ឌ ១២។ (“វាអាច ដូច្នោះ មែន ឧទាហរណ៍ សម្រាប់ជនរងគ្រោះដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយខុសឆ្គងឱ្យចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិ វិធីដោយ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃឯកសារគាំទ្រដែលក្រោយមកបានក្លាយជាគ្មានសុពលភាព។ ក្នុងករណីនោះ គឺជាតួនាទីរបស់ក្រុមបញ្ជី ឬភាគីនានាធ្វើការជូនដំណឹងភ្លាមទៅអង្គជំនុំជម្រះ ដើម្បីឱ្យអង្គជំនុំជម្រះអាចសម្រេចលើបញ្ហា នោះ”)។

៤៨២. មានមធ្យោបាយមួយផ្សេងទៀតសម្រាប់ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅចំពោះមុខតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) គឺនៅពេលដែលតុលាការនេះសម្រេចអំពីពិរុទ្ធភាពលើជនជាប់ ចោទ។ អនុលោមតាមមាត្រា ៧៥(១)នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC)៖

តុលាការត្រូវបង្កើតគោលការណ៍នានាដែលទាក់ទងនឹងសំណង ឬទាក់ទងនឹងជនរង គ្រោះរួមមាន បដិទាន សំណងជំងឺចិត្ត និងការស្តារនីតិសម្បទាឡើងវិញ។ ដោយឈរ លើមូលដ្ឋាននេះ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន [ពោលគឺ សាលក្រម/សាលដីកា] តុលាការអាចសម្រេចតាមសំណើ ឬតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួននៅក្នុងកាលៈទេសៈ ពិសេសអំពីកម្រិតវិសាលភាព និងកម្រិតនៃការខូចខាត ការបាត់បង់ និងព្យសនកម្ម ណាមួយ ឬទាក់ទងនឹងជនរងគ្រោះ ហើយបញ្ជាក់ពីគោលការណ៍អនុវត្ត។

៤៨៣. ចំពោះការទាមទារសំណងវិញ បុគ្គលណាមួយដែលមានឋានៈជាជនរងគ្រោះក្នុងគោលបំណង ចូលរួមក្នុងនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី មិនមានសិទ្ធិជាស្វ័យប្រវត្តិក្នុងការទទួលបានសំណងទេ។ ដូច ដែលបានលើកឡើងដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ថា “ការចូលរួមរបស់ជនរង គ្រោះ នៅពេលជំនុំជម្រះ (...) មិនមែនជាបុរេលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ទាមទារសំណងនោះទេ” ដោយហេតុថា “សំណងដែលបានកំណត់ក្នុងលក្ខន្តិកៈ អាចទាមទារបានតែពីបុគ្គលដែលត្រូវ បានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាពប៉ុណ្ណោះ (មាត្រា ៧៧ (២))”¹⁰¹⁰។ ដោយហេតុថា លក្ខខណ្ឌ តម្រូវនៃទំនាក់ទំនងរវាងការទាមទារសំណង និងការរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព គឺជាលទ្ធភាព មួយដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) នឹងវាយ តម្លៃឡើងវិញអំពីឋានៈជនរងគ្រោះនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ដើម្បីសម្រេចអំពីការផ្តល់ សំណង។

¹⁰¹⁰ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga, ICC-01/04-01/06-1432, “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញានិងមេធាវី ការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I លើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ១១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨ “យោបល់ជំទាស់ដោយផ្នែករបស់ ចៅក្រម G. M. Piki” កថាខណ្ឌ ១៨។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញាទល់នឹង Katanga និង Chui, ICC-01/04- 01/07-1491-Red-t-ENG, “មូលដ្ឋានចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួមចំនួន ៣៤៥ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលបានដាក់ដោយជនរងគ្រោះ” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II ថ្ងៃទី ២៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ៥៥។

៤៨៤. ជាការសន្និដ្ឋាន ដោយផ្អែកតាមមាត្រា ៦៨(៣) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) អង្គជំនុំជម្រះតុលាការនេះបានអនុវត្តធានាសុវត្ថិភាពរបស់ខ្លួនយ៉ាងទូលាយ ក្នុងការសម្រេចអំពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅតាមដំណាក់កាលផ្សេងៗគ្នានៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។ ដោយអនុលោមតាមលក្ខន្តិកៈ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះដែលបានសម្រេចទទួលស្គាល់ថានេះជាជនរងគ្រោះរួចហើយ មិនមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ចដល់អង្គជំនុំជម្រះនេះមិនឱ្យកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួននោះឡើយ។ ក្របខណ្ឌគតិយុត្តសម្រាប់ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ (ក្នុងន័យទូលាយ *sensu largo*) ដែលរួមបញ្ចូលផងដែរនូវការទាមទារសំណង) មិនបានកំណត់ឱ្យបានច្បាស់អំពីការវាយតម្លៃឡើងវិញ លើឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះនោះទេ ហើយក៏មិនបានបដិសេធមិនឱ្យវាយតម្លៃឡើងវិញបែបនេះដែរ។ ដូចដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលកំណត់អំពីកាលៈទេសៈ ដែលនាំឱ្យមានការបដិសេធថ្នាជនរងគ្រោះនោះគឺអាចបណ្តាលមកពី ការដាក់ភស្តុតាងថ្មី ការផ្លាស់ប្តូរប្រភេទគតិយុត្តនៃអង្គហេតុចោទប្រកាន់ ឬការបំពេញនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យបន្ថែមដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យជនរងគ្រោះចូលរួមបាននៅក្នុងដំណាក់កាលផ្សេងៗគ្នានៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬ ការវាយតម្លៃផ្សេងៗអំពីផលប្រយោជន៍របស់ជនរងគ្រោះក្នុងការចូលរួមនេះ¹⁰¹¹។

៤៨៥. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹងប្រព័ន្ធតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ដែរ របបនៃតុលាការពិសេស សម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (STL) បានអនុញ្ញាតឱ្យតុលាការមានធានាសុវត្ថិភាព ក្នុងការសម្រេចឱ្យមានការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ដោយយោងលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដូចគ្នាដែលមាននៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC)។ យោងតាមវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ

¹⁰¹¹ ទោះបីជាត្រូវបានចេញក្រោយពេលប្រកាសសាលដីកាលើសវត្តិករនេះក៏ដោយ, សូមមើលរឿងក្តី Lubanga, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-2842, សាលក្រមដោយយោងតាមមាត្រា ៧៤ នៃលក្ខន្តិកៈ, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, កថាខណ្ឌ ៤៨៤, ៥០២, ១៣៦២ ដល់ ១៣៦៣។ មតិជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Odio Benito, កថាខណ្ឌ ២២ ដល់ ៣៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (STL)¹⁰¹² នៅពេលពាក្យសុំរបស់ជនរងគ្រោះដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹⁰¹³ “ត្រូវបានពិនិត្យថា មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់” តាមទម្រង់បែបបទរបស់អង្គការជនរងគ្រោះរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់(STL) រួចហើយនោះ¹⁰¹⁴ ពាក្យសុំនេះត្រូវបានបញ្ជូនទៅចៅក្រមអង្គបុរេជំនុំជម្រះដើម្បីពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើការសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ជនរងគ្រោះដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនេះ បន្ទាប់ពីពេលចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ¹⁰¹⁵។ ដំណាក់កាលបន្ទាប់គឺថា “ជនណាដែលត្រូវបានបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់នៅក្នុងសាល ស្ថាពរថាជាជនរងគ្រោះ ឬចាត់ទុកខ្លួនថាជាជនរងគ្រោះ (...) នៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ជនជាប់ចោទដែល ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាពដោយតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្ម”¹⁰¹⁶ អាចប្តឹងទាមទារសំណងនៅចំពោះមុខតុលាការជាតិបាន¹⁰¹⁷។ មិនដូចគ្នាទៅនឹងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) និង អ.វ.ត.ក នោះទេ គឺថា តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (STL) មិនមានសមត្ថកិច្ចសម្រេចអំពីសំណងឡើយ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដើម្បីឱ្យការទាមទារសំណងនេះអាចធ្វើទៅបានតាមរយៈប្រព័ន្ធតុលាការជាតិនោះ តុលាការពិសេសនេះត្រូវបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះឱ្យបានច្បាស់លាស់នៅក្នុងសាលក្រម។ ដូច្នេះ បង្ហាញថា “ការបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណនៅក្នុងសាលក្រម” គឺ

¹⁰¹²វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL (អនុម័តនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩, ធ្វើវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ និងធ្វើការកែប្រែនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០) (“STL RPE”) (វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL)។

¹⁰¹³វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL វិធាន ២ (“ជនរងគ្រោះដែលចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី: ជនរងគ្រោះនៃការវាយប្រហារនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ដែលត្រូវបានផ្តល់ការអនុញ្ញាតដោយអង្គ បុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងការបង្ហាញទស្សនៈរបស់ខ្លួន និងការព្រួយបារម្ភនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្ទាប់ពីចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ”) ។

¹⁰¹⁴វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL វិធាន ៥១(ខ)(៣)។

¹⁰¹⁵វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL វិធាន ៨៦។

¹⁰¹⁶វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL វិធាន ៨៦(ឆ)។ សូមមើលផងដែរ លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ STL S/RES/1757(ឆ្នាំ ២០០៧) (“លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការSTL”) មាត្រា ២៥។

¹⁰¹⁷វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL វិធាន ៨៦(ឆ)។ និងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ STL, មាត្រា ២៥(៤)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជាសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរលើឋានៈជនរងគ្រោះ ពីព្រោះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចផ្លាស់ប្តូរ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេ ដោយយោងតាមលទ្ធផលនៃការជំនុំជម្រះ។

៤៨៦. ដោយពិចារណាអំពីភាពខុសគ្នាជាសារវន្តនៃឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះ នៅចំពោះមុខតុលាការ ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ និងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ ឃើញថា ការអនុវត្តរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទាំងនេះស្តីពីការណែនាំដល់ការ សម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននូវពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានកម្រិត តិចតួច។ ប៉ុន្តែទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ច្បាប់ និងការអនុវត្តរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា មិន គាំទ្រការលើកឡើងរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អំពី“អនិត្យានុកូល ភាព”នៃបទដ្ឋានក្នុងការសម្រេចជាពីរដំណាក់កាល ទៅលើអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញបន្ថែមទៀតថា ការ អនុវត្តនេះ មិនបានផ្តល់ការគាំទ្រដល់បទដ្ឋាននៃពិនិត្យឡើងវិញជាពីរដំណាក់កាលដែលបាន សម្រេចនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នោះទេ។

៦.១.៦. ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

៤៨៧. ដើម្បីដោះស្រាយទុក្ខិករណ៍របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អំពី អនិត្យានុកូលភាព និងភាពមិនអាចយល់ដឹងជាមុននូវបទដ្ឋាននៃការសម្រេចជាពីរដំណាក់កាល ចំពោះពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបញ្ជាក់នូវមូលដ្ឋានដូចខាងក្រោម។

៤៨៨. ទីមួយ ចំណុចដែលខុសគ្នាទៅនឹងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) និងតុលាការពិសេស សម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (STL) គឺថា នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ជនរងគ្រោះមានឋានៈជា

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ភាគីមួយ¹⁰¹⁸។ នៅពេលដែលទទួលស្គាល់នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីទទួលបាននូវសិទ្ធិចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងអាចទទួលបាន៖

- (១) សិទ្ធិទទួលបាននូវវិធានការការពារ¹⁰¹⁹
- (២) សិទ្ធិទទួលបានមេធាវីតំណាង¹⁰²⁰
- (៣) សិទ្ធិអាចត្រូវបានចោទសួរដោយមានវត្តមានមេធាវីរបស់ខ្លួន¹⁰²¹
- (៤) សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យមានកិច្ចស៊ើបសួរ¹⁰²²
- (៥) សិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁰²³
- (៦) ជាទូទៅសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមជាភាគីមួយនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ¹⁰²⁴
- (៧) សិទ្ធិគាំទ្របណ្តឹងអាជ្ញា យោងតាមវិធាន¹⁰²⁵
- (៨) សិទ្ធិទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព¹⁰²⁶
- (៩) សិទ្ធិចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការជំនុំជម្រះ¹⁰²⁷
- (១០) សិទ្ធិកោះហៅសាក្សី¹⁰²⁸
- (១១) សិទ្ធិមើលសំណុំរឿង¹⁰²⁹
- (១២) សិទ្ធិឆ្លើយតបទៅនឹងអញ្ញាតកម្ម¹⁰³⁰

¹⁰¹⁸វិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។ សន្តានុក្រមវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) (“ភាគី” សំដៅទៅលើសហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)។

¹⁰¹⁹វិធាន ២៣(៦)(គ) និង ២៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁰វិធាន ២៣(៧) និង ៨៣ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²¹វិធាន ២៣(៦)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²²វិធាន ៥៥(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²³វិធាន ៧៤(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁴វិធាន ៧៤(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁵វិធាន ២៣(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁶វិធាន ២៣(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁷វិធាន ២៣(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁸វិធាន ៨០(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁰²⁹វិធាន ៨៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

- (១៣) សិទ្ធិសួរសំណួរជនជាប់ចោទ¹⁰³¹
- (១៤) សិទ្ធិស្តាប់ចម្លើយក្នុងសវនាការ¹⁰³²
- (១៥) សិទ្ធិដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ¹⁰³³ និង
- (១៦) សិទ្ធិធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបិទកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល¹⁰³⁴

៤៨៩. ដោយហេតុថា តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការគាំទ្របណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងបណ្តឹងអាជ្ញា ដែលរួមបញ្ចូលនូវលទ្ធភាពក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង និងក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិស្តាប់ចម្លើយនៅក្នុងសវនាការ ដើម្បីអាចប្តឹងសាទុក្ខចំពោះសេចក្តីសម្រេចបាន និងអានុភាពដែលការគាំទ្រនេះ អាចមានទៅលើបញ្ហានៃតុល្យភាពតទល់ទើបធ្វើឱ្យកិច្ចនីតិវិធីណាមួយ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការទទួលស្គាល់បុគ្គលណាម្នាក់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ មានសារៈសំខាន់ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង។ សារៈសំខាន់នេះកាន់តែមានភាពប្រសើរឡើងថែមទៀត នៅពេលដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានចំនួនកាន់តែច្រើន។ ហេតុដូច្នោះ យោងតាមទស្សនៈនៃគោលការណ៍មួយចំនួនដូចជា៖ សិទ្ធិទទួលបានមេធាវីការពារក្តី¹⁰³⁵ ការជំនុំជម្រះប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌¹⁰³⁶ សេចក្តីផ្តន្ទាទោស¹⁰³⁷ និងផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹⁰³⁸ ដែលមានផលប្រយោជន៍ផ្លូវច្បាប់ក្នុងការ“រៀបចំ”កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីឱ្យមានស្ថេរភាពនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ។

¹⁰³⁰វិធាន ៨៩(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³¹វិធាន ៩០(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³²វិធាន ៨៨(១) និង វិធាន៩១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³³វិធាន ៩២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³⁴វិធាន ៩៤(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³⁵វិធាន ២៣(៧) និងវិធាន (៨) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³⁶វិធាន ២១(១) (ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³⁷វិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹⁰³⁸វិធាន ២១(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

៤៩០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា តាមវិធាន ៨៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) តម្រូវឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ធ្វើការ“ពិចារណា”ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណាក់កាលសវនាការបឋមដោយអនុលោមតាមវិធាន ២៣(៤) នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) ដែលគ្រាន់តែបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចចេញ សេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដោយមានសំអាងហេតុ នៅក្នុងដំណាក់កាលណាមួយ ក្នុងការជំនុំជម្រះថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានបដិសេធចោល។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះត្រូវបានបកស្រាយថាជាការ ផ្តល់ធានាសិទ្ធិដោយគ្មានកម្រិតដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីជម្រើស ថាតើខ្លួនត្រូវធ្វើការពិនិត្យអំពីការទទួលយកបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណី ដែរ ឬទេ។ ប៉ុន្តែការបកស្រាយបែបនេះមិនមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅនឹងទស្សនៈ របស់ជនរងគ្រោះក្នុងនាមជាភាគីនៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទេ។ នៅក្នុងបរិបទនេះ ហាក់បីដូចជា មានភាពខុសគ្នាក្នុងការអនុវត្តតាមធានាសិទ្ធិរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដែលមាន ភាពទូលំទូលាយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របថា ដោយសារបណ្តឹងទាមទារ របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានចំនួនច្រើន ដូច្នេះតម្រូវឱ្យតុលាការមានការពិចារណាឱ្យបាន ល្អិតល្អន់ ដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យមានបណ្តឹងដែលមិនត្រឹមត្រូវ ឬគ្មានមូលដ្ឋានដែលការធ្វើបែប នេះមិនស្របទៅនឹងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ក្នុងការទទួលស្គាល់ជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតាមការទទួលខុសត្រូវចំពោះហានិភ័យដោយខ្លួនឯង។ នៅក្នុងករណីបែប នេះ អនុលោមតាមសច្ចភាពផ្លូវច្បាប់ និងផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវតែបានពិនិត្យទៅតាមវិធាន នៅក្នុងជំហានដំបូង បំផុត និងមុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការជំនុំជម្រះ ដើម្បីឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំដែលត្រូវបាន បដិសេធមានឱកាសអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ឬអាចបំពេញបន្ថែមលើពាក្យសុំរបស់ខ្លួនដែលមិនគ្រប់ គ្រាន់។

៤៩១. នៅពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយមតិភាគតិចរបស់អង្គបុរេជំនុំ ជម្រះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដែលថា“លិខិតទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន” គឺជាសេចក្តី

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សម្រេចរបស់តុលាការក្នុងការទទួលស្គាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយទទួលបានបន្ថែមនូវ រាល់សិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចក្នុងការចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹⁰³⁹។ បន្ទាប់ពីចេញសេចក្តី សម្រេចទទួលស្គាល់ទាំងនេះ ចៅក្រមនោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនចប់ សព្វគ្រប់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យលើពាក្យសុំទាំងនេះ (functus officio)¹⁰⁴⁰ លើកលែងតែច្បាប់ អនុញ្ញាតឱ្យមានការពិនិត្យសេចក្តីសម្រេចទាំងនេះឡើងវិញ។ សេចក្តីសម្រេចបន្តបន្ទាប់ទៀត ដែលចេញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើបញ្ហាដដែលនេះ គួរតែផ្អែកទៅលើការប្រែ ប្រួលនៃកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តី ភស្តុតាងថ្មី ឬការកើនឡើងនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃកម្រិតភស្តុតាង ចំពោះរឿងក្តី ដែលឈានទៅរកដំណាក់កាលថ្មីនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។ ទោះបីជាយ៉ាងណា ក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានទាំងនេះមិនមានមូលដ្ឋាន ច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្តនៃវិធានផ្ទៃក្នុងនាពេលនោះទេ ហេតុដូច្នោះ មិនបានធ្វើឱ្យ ដីកាក្រោយៗដែលសម្រេចពី“ការទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ននេះ”មោឃៈនោះទេ។

៤៩២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា វិសោធនកម្មជាបន្តបន្ទាប់លើវិធានផ្ទៃក្នុង បានលុបចោលនូវចន្លោះប្រហោងមួយចំនួនពាក់ព័ន្ធនឹងបទប្បញ្ញត្តិ ដែលមានអានុភាពលើការ

¹⁰³⁹សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើដីកាសម្រេចរួមរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 និងដីកាសម្រេច ឯកសារលេខ D250/3/2 ស្តីពីការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “មតិយោបល់របស់ចៅក្រម ប្រាក់ គីមសាន និងចៅក្រម ROWAN DOWNING ទាក់ទងទៅនឹងការបដិសេធភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវបានប្រកាស”, កថាខណ្ឌ ១។

¹⁰⁴⁰សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើដីកាសម្រេចរួមរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 និងដីកាសម្រេច ឯកសារលេខ D250/3/2 ស្តីពីការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “មតិយោបល់របស់ចៅក្រម ប្រាក់ គីមសាន និងចៅក្រម ROWAN DOWNING ទាក់ទងទៅនឹងការបដិសេធភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវបានប្រកាស”, កថាខណ្ឌ ៩។ (“នៅពេលចេញសេចក្តីសម្រេច អនុលោមតាមវិធាន ២៣ នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនចប់សព្វគ្រប់ ពោលគឺខ្លួនបានប្រើប្រាស់អស់អំណាចរបស់ខ្លួនលើ ករណីនេះរួចហើយ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនអនុញ្ញាតឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចជាលើកទីពីរឡើយ ហើយក៏មិន អនុញ្ញាតឱ្យពិចារណា និងសើរើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនឡើងវិញដែរ។ ការរក្សាសិទ្ធិនៅក្នុងកថាខណ្ឌ ទីពីរនៃលិខិតនេះ គឺ ហួសដែនអំណាចរបស់ខ្លួន បានន័យថា វាហួសពីដែនអំណាចដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមាន”)។

សម្រេចពី ភាពដែលអាចទទួលយកបាននូវពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰⁴¹។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា តាមក្របខណ្ឌនៃវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្ម លើកទី ៣) តុលាការនៅតែមានលទ្ធភាពធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញឱ្យបានច្បាស់លាស់និងត្រឹម ត្រូវនូវពាក្យសុំទាំងនេះ មុនពេលឈានដល់ដំណាក់កាលចេញសាលក្រម។ ការចេញ“លិខិត ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន”ជាច្រើនដំណាក់កាល និងរួមទាំងការប្រកាសទទួលស្គាល់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី“នៅក្នុងសំណុំរឿង” ហើយនិងការសម្រេចទទួលស្គាល់នៅក្នុង“លិខិត ទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន” ដោយរួមបញ្ចូលនូវការពិតដែលថា ទាំងវិធានផ្ទៃក្នុង និង “លិខិតទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្ន” ពុំបានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ ថាតើពាក្យសុំនោះត្រូវបាន ពិនិត្យរួចហើយ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ ហើយប្រសិនបើបានពិនិត្យវិញ ថាតើអនុលោមតាម បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងអ្វី ករណីទាំងអស់នេះអាចបណ្តាលឱ្យមានភាពច្របូកច្របល់ អំពីឋានៈតាមផ្លូវច្បាប់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰⁴²។ ជាពិសេស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា លិខិតទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នដែលក្រឡាបញ្ជីរបស់អង្គជំនុំ

¹⁰⁴¹វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) ថ្ងៃទី ៩ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១០ (វិធាន ៨៣ ត្រូវបាននិរាករណ៍ ហើយវិធាន ២៣ ភ្នំ (៣) និងវិធាន ៧៧ ភ្នំ ថ្មី បានបង្កើត ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ពុំមែន បណ្តឹងសាទុក្ខនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឡើយ ហើយវិធាននេះចែងថា៖ “សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេ ជំនុំ ជម្រះចិបផ្លូវតវ៉ា”។ វិធាន ១១០(៥) ដែលត្រូវបានរក្សាទុកមកពីវិធានផ្ទៃក្នុង វិសោធនកម្មលើកទីបួន អនុញ្ញាតឱ្យដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល “តែលើបញ្ហាផលប្រយោជន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណីប៉ុណ្ណោះ”។

¹⁰⁴²សូមមើល បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៤៧ (សំដៅ លើការបដិសេធមិនទទួលស្គាល់នៅក្នុងសាលក្រមថាជា “សេចក្តីសម្រេចលើកទីពីរ”)។ សូមមើលផងដែរ Silke Studzinsky “ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា” នៅក្នុង *Zeitschrift fur Internationale Strafrechtsdogmatik* ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១ ទំព័រ ៨៨៧, អាចមើលបានតាមរយៈ http://www.zis-online.com/dat/artikel/2011_10_627.pdf, ទំព័រ ៨៨៧ (បានលើកឡើងថា “ដោយសារការគ្រប់គ្រងរបស់សាធារណ ជនឱ្យចាប់ផ្តើមសវនាការឱ្យបានឆាប់រហ័សតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិនបានចេញសេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាន នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីដំបូងឡើយ។ ផ្ទុយមកវិញ អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់ដល់ពួកគេនូវ “ឋានៈបណ្តោះអាសន្ន ឬបានចាប់ផ្តើមហៅពួកគេថាជា “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ទោះបីសេចក្តីសម្រេចស្តីពីការទទួលយកនេះ មិនទាន់បានធ្វើឡើងក៏ដោយ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជម្រះសាលាដំបូង បានចេញនោះបង្កប់ន័យថា នៅក្នុងពេលបណ្តោះអាសន្ននេះ ការទទួលស្គាល់នឹងមានអានុភាពរហូតត្រឹមពេលសវនាការបឋមតែប៉ុណ្ណោះ ដែលនៅពេលនោះនឹងមានការសម្រេចលើពាក្យសុំ¹⁰⁴³ ហើយសេចក្តីសម្រេចផ្លូវការមួយនឹងធ្វើឡើង ប្រសិនបើមិនបានបំពេញទៅតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផ្លូវច្បាប់សម្រាប់ការកំណត់ឋានៈជនរងគ្រោះ¹⁰⁴⁴។ ជុំវិញបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបានបំពេញកិច្ចនេះ នៅក្នុងពេលសវនាការបឋមក្នុងការពន្យល់ស្ថានភាពបច្ចុប្បន្នរបស់ជនរងគ្រោះអាចមិនគ្រប់គ្រាន់នោះឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ការប្រកាសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីអំពីការពិនិត្យឡើងវិញរបស់ខ្លួនដែលពុំទាន់ចប់សព្វគ្រប់នោះ¹⁰⁴⁵ ពុំមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់នៅឡើយ ដែលយ៉ាងហោចណាស់ ពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់”នៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត ដែលករណីនេះអាចយល់ថា ជាបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងការ

¹⁰⁴³ សូមមើល ឧទា. លិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/22/3 (“លិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន, ឯកសារលេខ E2/22/3”) (“២. យោងតាមវិធានការបណ្តោះអាសន្ន លោក លោកស្រី ត្រូវបានទទួលស្គាល់នាពេលនេះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី រហូតដល់ពេលធ្វើសវនាការបឋមនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ ដែលនៅពេលនោះពាក្យសុំរបស់លោកលោកស្រីនឹងត្រូវយកមកពិចារណាស្របតាមវិធាន ៨៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង”)។

¹⁰⁴⁴ សូមមើល ឧទា. លិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន, ឯកសារលេខ E2/22/3 (“៤.អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អាចចេញសេចក្តីសម្រេចផ្លូវការមួយពាក់ព័ន្ធនឹងភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំរបស់ លោក លោកស្រី ហើយអាចបដិសេធពាក្យសុំទាំងនេះទោលបានប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាឃើញថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យតាមផ្លូវច្បាប់ដែលកំណត់ឋានៈជនរងគ្រោះដូចមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង និងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ពុំត្រូវបានបំពេញ”)។

¹⁰⁴⁵ ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/3.1, ទំព័រ ៣៦ (បន្ទាត់ ២៥) ដល់ ទំព័រ ៣៧ (បន្ទាត់ ៩) (“មុនពេលចេញការទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន អង្គជំនុំជម្រះបានទទួលដោយយកចិត្តទុកដាក់លើពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនីមួយៗ ហើយអង្គជំនុំជម្រះបានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងបឋម។ នេះពុំមែន ជាការពិនិត្យលើខ្លឹមសារ ឬ លក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ឡើយ”)។

ទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ននៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតតែប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនមែនជាការសម្រេចទទួលស្គាល់ ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ¹⁰⁴⁶។

៤៩៣. ជាសន្និដ្ឋាន ទោះបីជាមិនអាចលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបំពេញកិច្ចក្រៅក្របខណ្ឌនៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ក្របខណ្ឌគតិយុត្ត ក្នុងការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅមានលក្ខណៈស្រពេចស្រពិល។ ដូច្នោះភាពស្រពេចស្រពិលនេះកាន់តែធ្វើឱ្យស្មុគស្មាញឡើងៗនៅចន្លោះរវាងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត និងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ដោយមានការប្រកាសជាច្រើនលើកច្រើនសារអំពីឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយគ្មានការពិនិត្យឱ្យបានល្អិតល្អន់ទៅលើលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

៤៩៤. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជំទាស់ទៅនឹងនីតិវិធីនៃការវាយតម្លៃជាលើកទីពីររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅលើឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសាលក្រម និងបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយផ្អែកលើវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) ជាមូលដ្ឋានគតិយុត្តសម្រាប់ការវាយតម្លៃនេះ¹⁰⁴⁷។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថាពាក្យពេចន៍“បណ្តឹងទាមទារ”ដែលបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំរាប់

¹⁰⁴⁶ សូមមើល ឧទា. លិខិតទទួលស្គាល់បណ្តោះអាសន្ន, ឯកសារលេខ E2/22/3 (“២. លោក លោកស្រីត្រូវបានទទួលស្គាល់នាពេលនេះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរហូតដល់ពេលធ្វើសវនាការបឋមនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ ដែលនៅពេលនោះពាក្យសុំរបស់លោកលោកស្រីនឹងត្រូវយកមកពិចារណាស្របតាមវិធាន ៨៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង”)។

¹⁰⁴⁷ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៦, ជើងទំព័រ ១០៦៤ (ដោយដកស្រង់“សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ក្រុម ២) - ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល’ E159/6 ចុះថ្ងៃទី ១២ [ទាំងស្រុង] ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៦ ដល់ ៨ (ដោយស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះ[សាលាដំបូង] ឱ្យចាត់ទុកដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាបណ្តោះអាសន្នជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)” ដើម្បីទទួលស្គាល់ថា យ៉ាងហោចណាស់មានមេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីខ្លះបានយល់ថា នៅពេលនោះ (ថ្ងៃដាក់ឯកសារទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩) លក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចជាស្ថាពរនៅត្រឹមពេលនេះឡើយ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បញ្ចូលនូវបញ្ហាស្តីពីឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២¹⁰⁴⁸ បានចង្អុលបង្ហាញយ៉ាងត្រឹមត្រូវលើភាពខុសគ្នារវាងវិធានផ្ទៃក្នុងជាភាសាអង់គ្លេស និង ភាសាបារាំង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។ ជាការពិត វិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងជា ភាសាបារាំង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) “បានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាច ទទួលយកបាន ទៅនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី [សម្រាប់ឋានៈ:]” ដែល ករណីនេះពុំមានចែងច្បាស់លាស់នៅក្នុងភាសាអង់គ្លេស និងភាសាខ្មែរឡើយ។ ទោះបីជា យ៉ាងណាក៏ដោយ យោងតាមសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ ឃើញថា ការបកស្រាយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅលើវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃ ក្នុង មានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ ហើយភាពខុសគ្នារវាងភាសាអង់គ្លេស-ខ្មែរ និងភាសាបារាំងមិន សំខាន់នោះឡើយចំពោះសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ។

៤៩៥. វិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មានអត្ថន័យដូចគ្នានឹងមាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ កម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ត្រង់ខ្លឹមសារដែលចែងយ៉ាងច្បាស់ថា៖ “នៅក្នុងសាលក្រមតែមួយជាមួយ រឿងព្រហ្មទណ្ឌ តុលាការ[ជាន់ដំបូង]សម្រេចអំពីផលប្រយោជន៍ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី។ តុលាការ វិនិច្ឆ័យអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយសម្រេច អំពីពាក្យប្តឹងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅលើជនជាប់ចោទ និងលើអ្នកទទួលខុសត្រូវ រដ្ឋប្បវេណី”¹⁰⁴⁹។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាបានបញ្ជាក់ច្បាស់ផងដែរថា “ពាក្យសុំតាំង ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” សំដៅលើពាក្យសុំរបស់ជនរងគ្រោះដើម្បីតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰⁵⁰។ ពាក្យ“ភាពអាចទទួលយកបាន” ត្រូវបានចែងបំភ្លឺនៅក្នុងមាត្រា ១៣៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ និងវិធាន ២៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ យោងតាមបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ អង្គហេតុដែលកំណត់អំពីឋានៈរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំថា ជាជនរងគ្រោះនោះ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលយ៉ាងជាក់លាក់នៅក្នុងចំណោមធាតុផ្សំ ដែលចាំបាច់

¹⁰⁴⁸បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ៣៧។
¹⁰⁴⁹មាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។
¹⁰⁵⁰មាត្រា ១៣៧, ១៣៨ និង ៣១១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

ត្រូវបង្ហាញដើម្បីឱ្យពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចទទួលយកបាន។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានមូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់ តាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ក្នុងការសម្រេចអំពីលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន។

៤៩៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញបន្ថែមទៀតថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជាបានជូនដំណឹងជាមុន និងផ្តល់ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ដល់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ជាគោលការណ៍ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មាត្រា ៣៥៥ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ និងវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ចំពោះការជូនដំណឹងរួចហើយ។ រាល់មេធាវីជាតិ និងអន្តរជាតិដែលតំណាងឱ្យម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គួរតែយល់ដឹងអំពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាដែលតម្រូវយ៉ាងជាក់លាក់ឱ្យតុលាការជាន់ដំបូងសម្រេចជាចុងក្រោយ លើការទទួលយកដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន។ ទោះបីជាមានវិមតិសង្ស័យលើការសម្រេចនានារបស់ស្ថាប័ននៃអ.វ.ត.ក នៅក្នុងដំណាក់កាលដំបូងនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក៏ដោយ ក៏ក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់ អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះនៅក្នុងការវាយតម្លៃយ៉ាងទូលំទូលាយអំពីភាពអាចទទួលយកបាន នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម។

៤៩៧. លើសពីនេះទៅទៀត បើទោះជាមានការប្រកាសជាច្រើនលើកច្រើនសារអំពីឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចន្លោះរវាងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត និងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជា បានផ្តល់ជាសញ្ញានូវការពុំទាន់បញ្ចប់លើការវាយតម្លៃ ដែលជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង នៅក្នុងសវនាការបឋម។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់អំពីការលើកឡើងរបស់ចៅក្រម Lavergne ដែលថា៖

“ខ្ញុំគិតថា ភាគីទាំងអស់គ្នាយល់យ៉ាងច្បាស់ហើយថា យើងនឹងមិនពិនិត្យលើខ្លឹមសារនៃពាក្យសុំទាំងនេះឡើយ យើងគ្រាន់តែពិចារណាលើអត្ថិភាពនៃការខូចខាតដែលអាច

ទំនងជាមាន។ យើងយល់យ៉ាងច្បាស់ថា ក្នុងពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តី យើងត្រូវ
ពិនិត្យមើលពាក្យសុំនីមួយៗដើម្បីឱ្យយើងច្បាស់ទាំងអស់គ្នាថា ការខូចខាតដូចបាន
ចោទប្រកាន់ពិតជាបានកើតឡើងមែន¹⁰⁵¹។

៤៩៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា ការលើកឡើងខាងលើដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលា
ដំបូង បើទោះជាពុំត្រូវបានចាត់ទុកថា “មានលក្ខណៈយ៉ាងច្បាស់លាស់” ដែលពាក់ព័ន្ធនឹង
អ្វីដែលតុលាការបានពិនិត្យរួចហើយក៏ដោយ ក៏ការលើកឡើងបែបនេះបាន “បញ្ជាក់យ៉ាង
ច្បាស់ថា” អង្គជំនុំជម្រះពុំបានចាត់ទុកថា លទ្ធផលនៃការពិនិត្យរបស់ខ្លួនលើពាក្យសុំទាំងនេះ
ថាជាការពិនិត្យចុងក្រោយនោះទេ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ទោះបីជាការលើកឡើងនេះពុំបញ្ជាក់
ច្បាស់ដល់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្តី ក៏ពិតជាបានផ្តល់ឱកាសដល់ម្ចាស់
បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការស្នើសុំការបញ្ជាក់បំភ្លឺបន្ថែមទៀតពីអង្គជំនុំ
ជម្រះលើបញ្ហានេះ។

៤៩៩. ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តល់ឱកាសក្នុងការដាក់សារណានៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ ដែលមាន
រយៈពេលបីខែនៅមុនពេលបញ្ចប់ការជំនុំជម្រះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្ហាត់មេធាវី
តំណាងអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា “សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការ
ពិភាក្សាដេញដោលជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើមាន ត្រូវ
បញ្ជាក់នូវមូលដ្ឋានអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់សម្រាប់គាំទ្រដល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីដើម្បីចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ក្នុងនាមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”¹⁰⁵²។
សេចក្តីបង្ហាត់នេះទំនងជាជម្រុញឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ ធ្វើការស្នើសុំទៅអង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងសារណាបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល“ឱ្យប្រកាសទទួលយកភ្លាមៗ

¹⁰⁵¹ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/3.1, ទំព័រ ៣៤ (បន្ទាត់ ៣ ដល់ ៦) ។

¹⁰⁵²សេចក្តីណែនាំស្តីពីនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារសំណង និងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបញ្ចប់ការ
ពិភាក្សាដេញដោល, ឯកសារលេខ E159 ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ (សេចក្តីណែនាំ ថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ
២០០៩) កថាខណ្ឌ ៥។ សូមមើលផងដែរ កថាខណ្ឌទី ១ សេចក្តីណែនាំ ថ្ងៃទី ២៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ នៅក្នុងទំព័រទី ១
(កំណត់កាលបរិច្ឆេទ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩ សម្រាប់ក្រុមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់សារណាជាលាយ
លក្ខណ៍អក្សរ)។

នូវដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែល“បណ្តោះអាសន្ន”ទាំងអស់ ដោយសារលទ្ធផលនៃការសន្មត មិនច្បាស់លាស់ពីភាពអាចទទួលយកបាន”¹⁰⁵³។ អ្វីដែលមិនបានបង្ហាញច្បាស់នោះគឺថា “អំណះអំណាងផ្លូវច្បាប់ និងអង្គហេតុ ដែលគាំទ្រដល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីដើម្បីចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងនាមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ដូចដែលបាន បង្ហាញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះ ពុំឃើញលើកឡើងនៅក្នុងសារណាបញ្ចប់ការ ពិភាក្សាដេញដោលឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរមានការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ នៅពេលចាត់ទុកសេចក្តី បង្ហាញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជា“អនុសាសន៍ ជាជាងការចងកាតព្វកិច្ច ឬ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនោះ”¹⁰⁵⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ដល់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីថា សារណាបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ“ណាមួយ” “ត្រូវ បង្ហាញអំណះអំណាងផ្លូវច្បាប់ និងអង្គហេតុដែលគាំទ្រដល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ដើម្បីចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងនាមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”។ ឯកសារ នេះដែលមានចំណងជើងថា “សេចក្តីបង្គាប់” ក៏បានបញ្ជាក់នូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវផងដែរ។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរសម្រេចចិត្តមិនទាញ យកប្រយោជន៍ពីឱកាស ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់ឱ្យនោះទេ ហើយផ្ទុយមក វិញបានលើកទឹកចិត្តករណីដែលពុំពាក់ព័ន្ធដោយយោងទៅតាមកាលៈទេសៈថា ជនរងគ្រោះ បានក្លាយជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរួចមកហើយ។

៥០០. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមាន កំហុសអង្គច្បាប់ ក្នុងការវាយតម្លៃលើទិដ្ឋភាពដែលថា តើភាពជាជនរងគ្រោះបានបង្ហាញគ្រប់

¹⁰⁵³សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ក្រុម ២) សារណាចុងក្រោយ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E159/6 (“ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២”), កថាខណ្ឌ ២១(១)។ សូមមើលផងដែរ ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៦ ដល់ ៨ ដូចបានយោងនៅក្នុងសាលក្រុមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៦, យោងជើងទំព័រ ១០៦៤។

¹⁰⁵⁴ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

គ្រាន់ ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលដែលខ្លួនសម្រេចលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសាលក្រម។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញបន្ថែមទៀតថា ទោះបីជា អ.វ.ត.ក. ទំនងជាធ្វើឱ្យមានភាពស្រពិចស្រពិលលើឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅ ក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះពីដំបូងយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ពុំបានបណ្តាលឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិចូល រួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នោះ ឡើយ។

៥០១. បើទោះជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានកំហុសអង្គច្បាប់ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលកត់សម្គាល់ថា មានការយល់ច្រឡំជាសារវន្តរវាងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងទៅនឹងលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ និងអានុភាពតាមផ្លូវច្បាប់នៃ ការពិនិត្យបឋមលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក៏ទទួលស្គាល់ផងដែរថា ដំណើរការទទួលស្គាល់ និងការបដិសេធហ្វាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចបណ្តាលឱ្យមានការប៉ះពាល់ផ្លូវចិត្ត និងការខកចិត្តដោយការចូលរួមដោយឥតប្រយោជន៍ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីកន្លងមក¹⁰⁵⁵។ ក្រោយពីបានពិចារណាអំពីចរិតលក្ខណៈថ្មី និង

¹⁰⁵⁵ សូមមើលជាទូទៅ *Phuong Pham និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត*, “ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ និងការជំនុំជម្រះជនជាប់ ចោទ ខុច នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា” ព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស វ៉ុល ៣:៣ ឆ្នាំ ២០១១ ទំព័រ ២៨៤៖

ក. ក្នុងចំណោមអ្នកដែលសុំឱ្យធ្វើការបដិសេធហ្វាងរបស់ខ្លួនចោល ដោយសារការខឹងសម្បា គ្មាន មធ្យោបាយការពារខ្លួន ភាពអាម៉ាស់ និងមានអារម្មណ៍ថាមិនមានប្រយោជន៍។ នៅពេលដែលការ បដិសេធត្រូវបានធ្វើឡើងនៅពេលបញ្ចប់ការជំនុំជម្រះ សារណាតបត្រូវតែបង្ហាញអំពីភាពចាំបាច់ ទាក់ទងនឹងជនរងគ្រោះ ដើម្បីឱ្យការបដិសេធហ្វាងឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនត្រូវបាន គិតថា ជាការអស់សង្ឃឹម។ នេះមានន័យថា មិនត្រឹមតែបានជូនដំណឹងដល់ម្ចាស់បណ្តឹងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអំពីការបដិសេធប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែពន្យល់មូលហេតុដែលកើតឡើង ដើម្បីពួក គាត់អាចភ្ជាប់ការបដិសេធនេះទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធីតាមផ្លូវច្បាប់។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពិសេសនៃក្របខណ្ឌដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក និងភាពមិនច្បាស់លាស់ ដែលអាចមើលឃើញ ទាក់ទិនទៅនឹងការរៀបចំជាក់លាក់នៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់នូវលទ្ធភាពដែល អាចកើតមានឡើងថា មានម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួន អាចមាន ការយល់ច្រឡំចំពោះបញ្ហា ថាតើនៅតែមានការទាមទារឱ្យពួកគាត់ដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមទៀត ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ហេតុដូច្នោះ ដើម្បីផ្តល់នូវឱកាសដែលបានបាត់បង់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណី អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចទទួលយកសំណើរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំដាក់ភស្តុតាងបន្ថែម ដោយមិនចាំបាច់ពិចារណា ថាតើភស្តុតាង ទាំងនេះមានរួចហើយនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីវតិកិច្ចរបស់តុលាការជាន់ដំបូង ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះឡើយ។

៦.គ.ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលាក្រម

៦.គ.១.សវននា

៥០២. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ក្រុម ២ និងក្រុម ៣ បានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងមាន កំហុសអង្គច្បាប់ ក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញទៅលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលាក្រមដោយហេតុថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃ ការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមិនត្រឹមត្រូវ¹⁰⁵⁶។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ និងក្រុម ២ បាន អះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងមិនសម

សូមមើលផងដែរ Eric Stover និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត, “ប្រឈមនឹងរឿងក្តីខុសៗ ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា” ព្រឹត្តិប័ត្តស្តីពីការពិនិត្យឡើងវិញជាអន្តរជាតិរបស់ កាកបាទក្រហម រ៉ូល ៩៣:៨៨២ (ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១), ទំព័រ ៣៨ ដល់ ៤៤។

¹⁰⁵⁶បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥០។ បណ្តឹងសាទុក្ខ របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៦, ៦៣, ៦៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហេតុផល¹⁰⁵⁷ និងកត់សម្គាល់ថា វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានចែងអំពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងសម្រាប់ការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាន នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ¹⁰⁵⁸។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគ្រប់ក្រុមទាំងអស់បានកត់សម្គាល់ថា នៅពេលកំណត់ជាដំបូងអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅមុខពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដោយផ្អែកលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង ។ នៅក្នុងដំណាក់កាលចេញសាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងមួយដែលថ្មី និងគ្មានការកំណត់ច្បាស់លាស់¹⁰⁵⁹។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ អះអាងថា បទដ្ឋាននេះត្រូវបានសម្រេចទទួលយកដោយមិនមានការជូនដំណឹងជាមុនដែលជាហេតុធ្វើឱ្យបាត់បង់ប្រយោជន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់គ្នា¹⁰⁶⁰។

៥០៣. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានលើកឡើងថា វិសោធនកម្មចំពោះវិធានផ្ទៃក្នុងដែលបានធ្វើឡើងក្រោយការធ្វើវិសោធនកម្មលើកទី ៣ អាចប្រើប្រាស់ជាគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលមានភាពត្រឹមត្រូវបាន។ ជាពិសេស ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមនេះ បានយោងទៅលើវិសោធនកម្មលើកទី ៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១០ ដែលមានរយៈពេលប្រាំខែ មុនពេលចេញសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ វិធាន ២៣ ស្ទួន(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្មលើកទី ៥ បានចែងថា“នៅពេលពិចារណាអំពីភាពអាចទទួលយកបាន នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែមានជំនឿថា អង្គហេតុ

¹⁰⁵⁷ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៦៣ ដល់ ៧៥។ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥៥ ដល់ ៧០។

¹⁰⁵⁸ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥១។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ កថាខណ្ឌ ៦៥។

¹⁰⁵⁹ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៩១ ដល់ ១០៩។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៦៨។

¹⁰⁶⁰ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៦៨, ៧៦។

ដែលគាំទ្រដល់ការដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ មានភាពពិតប្រាកដ”។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា បទដ្ឋាននេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ភស្តុតាង ទោះបីជាភស្តុតាងនេះ មានកម្រិតទាបក្តី¹⁰⁶¹។ ដោយយោងទៅលើការអនុវត្តរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) និងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ នានា¹⁰⁶² ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងនេះ បានសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក គប្បីប្រើប្រាស់បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលផ្អែកលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង ដែលបានអនុវត្តនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ទាំងនៅដំណាក់កាលមុនពេលជំនុំជម្រះ និងនៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ¹⁰⁶³។ បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងនេះ គប្បីត្រូវយកមកអនុវត្តជំនួសការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជាពិសេសការវាយតម្លៃទៅលើសេចក្តីបញ្ជាក់របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំអំពីអង្គហេតុ ដែលមានខ្លឹមសារស៊ីសង្វាក់ច្បាស់លាស់។

៥០៤. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ លើកឡើងករណីបន្ថែមថា វិធាន ២៣(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានអនុញ្ញាតឱ្យមាន“សេរីភាពក្នុងការដាក់ភស្តុតាង”¹⁰⁶⁴។ សេរីភាពនេះត្រូវតែបកស្រាយដោយផ្អែកទៅលើបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រនៃការឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ និងមន្ទីរ ស ២៤ និងអង្គហេតុដែលថា កំណត់ហេតុនៅមន្ទីរឃុំឃាំងទាំងនោះមានលក្ខណៈមិនពេញលេញ ឬត្រូវបានបាត់បង់ ឬត្រូវបានរក្សាទុកនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌមិនល្អ។ ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ជាក់បន្ថែមថា វិធានស្តីពីភស្តុតាងត្រូវតែវាយតម្លៃដោយយោងទៅលើផលវិបាកនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ ដែលមានមកលើជនរងគ្រោះ¹⁰⁶⁵។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសង្កេតឃើញថា តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ក៏បានទទួលស្គាល់ផងដែរនូវភស្តុតាងដោយប្រយោល នៅពេល

¹⁰⁶¹ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥៣។

¹⁰⁶² បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥៥ ដល់ ៦៩។

¹⁰⁶³ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧០។

¹⁰⁶⁴ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៤៥។

¹⁰⁶⁵ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៤១ ដល់ ៨៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដែលបន្តកន្លែងការបង្ហាញភស្តុតាង មិនអាចបង្ហាញបាន ដោយសារតែឧបសគ្គជា សត្យានុម័ត¹⁰⁶⁶។

៥០៥. ទោះបីជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ទទួលយកថា “ជាការត្រឹមត្រូវហើយដែលអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចាំបាច់ត្រូវផ្តល់ភស្តុតាងមួយចំនួន បន្ថែមទៀត ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់អំពីអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន”¹⁰⁶⁷ក្តី ក៏ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ លើកទឡើងវិញថា នៅក្នុងការពិនិត្យភស្តុតាងអំពីអត្តសញ្ញាណ អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងមិនបានបង្ហាញអំពីភាពបត់បែនទេ ដែលនេះ ជាចំណុចខុសគ្នាពីតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC)។ ឧទាហរណ៍ “[អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង] បានយល់ព្រមទទួល យកចម្លើយរបស់ជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងសុពលភាពនៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា[ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី] ជាជាងពិចារណាទៅលើឯកសារ និងសេចក្តីបញ្ជាក់របស់[ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី]”¹⁰⁶⁸។ យោងតាមសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Omar Hassan Achmad Al-Bashir¹⁰⁶⁹ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ បានលើកឡើងអំពីការ ទទួលស្គាល់របស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ដែលថា “ទោះបីជាពាក្យសុំត្រូវផ្អែក លើភស្តុតាងជាឯកសារក៏ដោយ ក៏ស្ថានភាពនៃសង្គ្រាម និងចលាចលអាចជាឧបសគ្គរារាំង ចំពោះការដាក់ភស្តុតាង ដើម្បីបញ្ជាក់លើអត្តសញ្ញាណកម្មនេះ”¹⁰⁷⁰។

¹⁰⁶⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៥៦ ដល់ ៥៧, ជើងទំព័រ ៦ (យោងទៅលើស្ថាន ភាពនៅ ប្រទេសអ៊ីហ្គ្លង់ដា សំណុំរឿងលេខ ICC-02/04-101 “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ជនរងគ្រោះសម្រាប់ ការចូលរួម a/0010/06, a/0064/06 to a/0070/06, a/0081/06 to a/0104/06 និង a/0111/06 ដល់ a/0127/06” អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់) ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ១៥។

¹⁰⁶⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៧២។

¹⁰⁶⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៧៣។

¹⁰⁶⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, ជើងទំព័រ ៧៨។

¹⁰⁷⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៧២។

៦.គ.២. សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

៥០៦. នៅចំណុចចាប់ផ្តើមដំបូងក្នុងផ្នែក “ប្រវត្តិនីតិវិធី” ត្រង់ចំណុចដែលមានចំណងជើងថា “សំណងរដ្ឋប្បវេណី” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងដូចខាងក្រោម៖

ជាទូទៅ ដោយផ្អែកតាមការអនុវត្តរបស់តុលាការអន្តរជាតិស្រដៀងគ្នានេះ អង្គជំនុំជម្រះបានធ្វើការវាយតម្លៃលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង អំពីការជឿជាក់លើព័ត៌មានដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់ឱ្យ។ នីតិវិធីនៃការសម្រេចទទួលយកពាក្យសុំបែបនេះ មានលក្ខណៈខុសគ្នាពីការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ដែលសម្រេចលើអង្គសេចក្តីនៃពាក្យសុំទាំងអស់នៅ ក្នុងសាលក្រមដែលផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃភស្តុតាងទាំងអស់ ដែលបានដាក់ជូននៅក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធី¹⁰⁷¹។

៥០៧. ការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ “បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង” នៅក្នុងផ្នែក “សំណងរដ្ឋប្បវេណី” មានតែនៅក្នុងជើងទំព័រមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលបានលើកឡើងថា “លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំ និងបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងទាំងនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់ច្បាស់នៅក្នុងវិសោធនកម្ម(វិធានផ្ទៃក្នុង) ដែលបានអនុម័តនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គលើកទី ៧”¹⁰⁷²។ នៅក្នុងជើងទំព័រដូចគ្នានេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងនូវវិធាន ២៣៤៧ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៥) ទាំងស្រុងថា៖

ដើម្បីឱ្យពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចទទួលយកបាន អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវ៖

- ក - បង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណឱ្យបានច្បាស់លាស់
- ខ - បង្ហាញជាលទ្ធផលដោយផ្ទាល់ពីបទឧក្រិដ្ឋ យ៉ាងហោចណាស់មួយនៃបទឧក្រិដ្ឋជាច្រើន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់លើជនត្រូវចោទ ថាខ្លួនពិតជា

¹⁰⁷¹ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៦។
¹⁰⁷² សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧២ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

បានទទួលរងនូវព្យួរសនកម្មខាងរូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ ឬផ្លូវចិត្ត ដែល
អាចជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព ។

នៅពេលពិចារណា អំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែមានជំនឿថា អង្គហេតុដែលគាំទ្រដល់
ការដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ មានភាពពិតប្រាកដ។

៥០៨. ជាការច្បាស់ណាស់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានតម្រូវឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី“លើកបង្ហាញភស្តុតាងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់” នៅក្នុងពាក្យសុំរបស់ខ្លួន។
ក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះបានចាត់ទុកបញ្ហានៃភាពអាចជឿជាក់លើសេចក្តីបញ្ជាក់របស់
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាបញ្ហាសំខាន់ជាចម្បង ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះបានលើកឡើងថា“មិន
អាចកំណត់ថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានភស្តុតាងបញ្ជាក់គ្រប់គ្រាន់
ដោយផ្អែកលើសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនត្រឹមត្រូវនោះទេ”¹⁰⁷³។
ដូច្នោះ ទាក់ទងនឹងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមួយចំនួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា
ពួកគាត់មិនបានផ្តល់“ភស្តុតាងជាក់ស្តែង” និងថា “ការរៀបរាប់អំពីស្ថានភាពឃុំខ្លួន” “មាន
ភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងភស្តុតាងជាច្រើន ដែលដាក់ជូនអង្គជំនុំជម្រះទាក់ទងនឹង
ប្រតិបត្តិការនៅមន្ទីរ ស ២១”¹⁰⁷⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានយល់ឃើញដែរថា “ភាព
មិនស៊ីសង្វាក់គ្នារវាងព័ត៌មាន ដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណី ជាមួយនឹងចម្លើយដែលពួកគាត់បានឆ្លើយនៅពេលសវនាការ ព្រមទាំងសារណា
ដែលបានដាក់ជាបន្តបន្ទាប់នោះ” ហើយទោះបីជាមាន“ផលប៉ះពាល់នៃការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត និង
ការកន្លងផុតនៃពេលវេលា”ក៏ដោយ ក៏មិនអាចឱ្យសន្និដ្ឋានបានថា អ្នកទាំងនោះត្រូវបានឃុំខ្លួន

¹⁰⁷³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៩។

¹⁰⁷⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧, ទំព័រ ២២៣ (សំអាងហេតុទាក់ទងនឹងអ្នកដាក់ពាក្យសុំជា
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី E2/23) និងទំព័រ ២២៤ ដល់ ២២៥ (ស្តីពីអង្គហេតុទាក់ទងនឹងឯកសារលេខ E2/33 និង
E2/61)។

នៅមន្ទីរ ស ២១ ដែរ¹⁰⁷⁵។ នៅក្នុងករណីផ្សេងទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធពោលនូវពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រោយពីខ្លួនរកឃើញថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំទាំងនោះ មិនបានផ្តល់ឯកសារ ឬលិខិតបញ្ជាក់សម្រាប់គាំទ្រដល់សេចក្តីអះអាង អំពីភាពញាតិសន្តានជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់¹⁰⁷⁶។

៥០៩. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនច្បាស់ទេ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានគោលបំណងអនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលមានកំណត់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្មលើកទី ៥ (អាចជាការពិត) នៅក្នុង“ការសម្រេចអំពីលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់” ដែលមានភាពផ្ទុយទៅនឹង“ការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនដោយផ្នែកលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង” ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏មានភាពមិនច្បាស់ដែរ ថាតើបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងណាមួយ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រើប្រាស់ នៅពេលដែលខ្លួន បានប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍“បទដ្ឋានតម្រូវ”រហូតដល់ចំនួនប្រាំដង ក្នុងការសម្រេចបដិសេធពោលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰⁷⁷។ ហេតុដូច្នោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ពិតជាបានអះអាងត្រឹមត្រូវហើយដែលថា បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលប្រើប្រាស់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺ “មិនមានកំណត់ច្បាស់លាស់”នោះទេ¹⁰⁷⁸។ ជាអប្បបរមា ចំណុចនេះបង្ហាញឱ្យឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រើប្រាស់នូវបទដ្ឋាន “អាចជាការពិត” ដែលមានលក្ខណៈជាការណែនាំមានសារៈប្រយោជន៍ ក្នុងការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន។

¹⁰⁷⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧ ទំព័រ ២២៣ (សំអាងហេតុទាក់ទងនឹងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឯកសារលេខ E2/32)។

¹⁰⁷⁶សូមមើល ឧទា. សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨, ទំព័រ ២២៦ (ស្តីពីសំអាងហេតុទាក់ទងនឹងអ្នកដាក់ពាក្យសុំជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឯកសារលេខ E2/62 និងអ្នកផ្សេងទៀត ក្រោមប្រភេទដូចគ្នា)។

¹⁰⁷⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទំព័រ ២២៣, ២២៥, ២២៩។

¹⁰⁷⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៦៨។

៦.គ.៣. ច្បាប់ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត

៥១០. វិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងអំពីការណែនាំ ស្តីពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវតែបំពេញឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអាចទទួលយកបាន¹⁰⁷⁹ ប៉ុន្តែ វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានចែងអំពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលកំណត់អំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ធ្វើការវាយតម្លៃនៅក្នុងសាលក្រមនោះទេ។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់កន្លងមកនៅក្នុងសាលដីកានេះ ដោយអនុលោមតាមរបបគតិយុត្តន្តីពីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទូទៅ ពេលគឺ ធាតុផ្សំអង្គហេតុនៃបណ្តឹងទាមទាររបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមិនស្ថិតក្រោមបណ្តឹងអាជ្ញា ហើយដែលមិនអាចមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ប្តឹងចោទប្រកាន់បាន នោះធាតុផ្សំអង្គហេតុនេះ ត្រូវតែបង្ហាញភស្តុតាងដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយអនុលោមតាមបទដ្ឋានស្តីពីខត្តមានុភាពនៃភស្តុតាង¹⁰⁸⁰។ មានបញ្ហាមួយចោទឡើង ថា តើខត្តមានុភាពនៃភស្តុតាង គឺជាបទដ្ឋានសមស្រប ចំពោះកាលៈទេសៈនៃការដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ហើយមានបញ្ហាផ្សេងមួយទៀត ថា តើកម្រិតនៃភស្តុតាងដែលតម្រូវដោយ អ.វ.ត.ក សម្រាប់កំណត់អំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅដំណាក់កាលដំបូង នៅតែបន្តអនុវត្តដោយគ្មានការប្រែប្រួល ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅដំណាក់កាលចេញសាលក្រម ជាពេលដែលភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានពិចារណាសម្រេចជាស្ថាពរ។

¹⁰⁷⁹វិធាន ២៣(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) (បានតម្រូវថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់“ត្រូវមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យពិនិត្យបញ្ជាក់អំពីភាពសមស្របរបស់ពាក្យបណ្តឹងជាមួយនឹងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ។ ជាពិសេស ពាក្យបណ្តឹងត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិតអំពីឋានៈជាជនរងគ្រោះ បញ្ជាក់អំពីប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវចោទប្រកាន់ និងភ្ជាប់មកជា មួយនូវភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្មដែលទទួលបាន ឬការបង្ហាញអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ឧក្រិដ្ឋជនដែលត្រូវចោទប្រកាន់”)។

¹⁰⁸⁰សូមមើល កថាខណ្ឌ ៤២៨ ខាងលើ។

៥១១. ហាក់បីដូចជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តរួចហើយ ដូចអ្វីដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰⁸¹បានទទួលស្គាល់ថា បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមាន ចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) (“ដែលអាចជាការពិត”) គឺជាគោល ការណ៍ណែនាំធម្មនុប សម្រាប់ការកំណត់អំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីដែលអនុលោមតាមវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។ ប៉ុន្តែ បទដ្ឋាននៅក្នុង វិសោធនកម្មលើកទី ៥ នេះ មានគោលបំណងអនុវត្តនៅដំណាក់កាល“សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេត” ដូច្នោះ មានន័យថា អនុវត្តតែនៅដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះ។ បន្ទាប់មក ក៏កើតមានបញ្ហាចោទ ថាមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការយកបទដ្ឋាននៃ ការបង្ហាញភស្តុតាងនៅដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះអង្គសេចក្តី មកអនុវត្តនៅដំណាក់កាល សម្រេចពីសំណង។ ជាចម្លើយតបចំពោះសំណួរនេះ ជាដំបូងត្រូវមានការកត់សម្គាល់ថា បន្ទាប់ពីបានដកចេញនូវចំណុច ដែលបើកលទ្ធភាពឱ្យមានការដាក់បណ្តឹងទាមទារជាបុគ្គល នៅដំណាក់កាលសវនាការរួចមក¹⁰⁸² វិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៥) ក៏បានដកហូត សមត្ថកិច្ចពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាបុគ្គលដែរ¹⁰⁸³។ អនុលោមតាមវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) ក៏ដូចជានៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងនាពេលបច្ចុប្បន្ន (វិសោធនកម្មលើកទី ៨) ដែរ អំណាចក្នុងការ សម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាបុគ្គល គឺត្រូវប្រគល់ឱ្យទៅ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ហើយដែលបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ ស្រដៀង

¹⁰⁸¹ សូមមើល ឧទា. បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥, ១៣, ៥៣។

¹⁰⁸² វិធាន ២៣(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥)។

¹⁰⁸³ ឧទាហរណ៍ ពាក្យ“ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ដែលកំណត់និយមន័យនៅក្នុងសទ្ទានុក្រមនៃវិសោធនកម្មលើកទី ៥ គឺ សំដៅទៅលើ“ជនរងគ្រោះដែលដាក់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដោយយោងទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ” រីឯនៅក្នុងសទ្ទានុក្រមនៃវិសោធនកម្ម លើកទី ៤ កំណត់និយមន័យពាក្យនេះថាជា “ជនរងគ្រោះដែលដាក់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដោយយោងទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុង នេះ” (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

គ្នានេះដែរ អនុលោមតាមវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣) អំណាចក្នុងការសម្រេច
 អំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាបុគ្គល ត្រូវប្រគល់ឱ្យទៅអង្គជំនុំ
 ជម្រះសាលាដំបូង ហើយបើកផ្លូវប្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល¹⁰⁸⁴។ ដូច្នេះ
 ដោយអនុលោមតាមវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣) និងវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្ម
 លើកទី ៥) ក៏ដូចជា(វិសោធនកម្មលើកទី ៨) ទាំងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងទាំងអង្គជំនុំ
 ជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវដូចគ្នា ក្នុងការសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយក
 បានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយដែលការសម្រេចទាំងនោះត្រូវបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ និង
 ប្តឹងសាទុក្ខ។ លក្ខណៈរួមរវាងវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣) និងវិធានផ្ទៃក្នុង
 (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) អនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាអំពីភាពពាក់ព័ន្ធ
 នៃបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៥)
 នៅពេលដែលយកវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៣) មកអនុវត្ត។

៥១២. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងការអនុវត្ត អាចមានភាពខុសគ្នាយ៉ាងសំខាន់កើតមានរវាង
 ដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះ និងដំណាក់កាលនៃការសម្រេចអំពីសំណង ដែលរួមមានទាំង
 បរិមាណ និងគុណភាពនៃភស្តុតាងដែលមានឥទ្ធិពលដល់ឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង
 សំណើទាមទារសំណង ដែលកើតចេញពីភស្តុតាងដែលផ្តល់ដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង
 ពីសំអាងហេតុនានា ដែលទាក់ទិននឹងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ។
 ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវតែកំណត់យកនូវបទដ្ឋានមួយដែលមានលក្ខណៈសម
 ស្រប សម្រាប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃការសម្រេចពីសំណង។ នៅក្នុងការស្វែងរកចម្លើយទៅ
 នឹងសំណួរដែលបានចោទឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចពិចារណា ថាតើ

¹⁰⁸⁴បានចែងថា ពាក្យសុំមិនត្រូវបានសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង/ឬ អង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលបន្ទុកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍
 បដិសេធថា មិនអាចទទួលយកបានរួចហើយនោះទេ។ (វិធាន ២៣(៣), វិធាន ៧៤(៤)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្ម
 លើកទី ៣))។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

មានការណែនាំណាមួយ អាចត្រូវបានបង្កើតឡើង“នៅក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធីក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ ដែរ ឬយ៉ាងណា”¹⁰⁸⁵។

៦.គ.៣.ក. វិធានស្តីពីនីតិវិធីដែលបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ

៦.គ.៣.ក.១.តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (“តុលាការ ICC”) និងតុលាការពិសេស សម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (“តុលាការ STL”)

៥១៣. នៅពេលដែលបុគ្គលម្នាក់ដាក់ពាក្យសុំឋានៈជាជនរងគ្រោះ នៅក្នុងរឿងក្តីមួយទៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICC ទាំងនៅដំណាក់កាលមុនពេលចាប់ផ្តើមឬនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ អង្គជំនុំជម្រះនេះត្រូវតែធ្វើឱ្យខ្លួនឯងមានភាពជឿជាក់អំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំនោះ¹⁰⁸⁶ ដោយអនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមានលក្ខណៈ

¹⁰⁸⁵មាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ មាត្រា ៣៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

¹⁰⁸⁶រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Jean-Pierre Bemba Gombo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/05-01/08-1017, “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំ ៧៧២ ធ្វើឡើងដោយជនរងគ្រោះសុំចូលរួមក្នុង កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០, កថាខណ្ឌ ៣៨ (ដែលបង្កើតនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ដើម្បីបង្ហាញ ៖ (១) ថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំ គឺជារូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គល (២) អ្នកដាក់ពាក្យសុំបានទទួលរងព្យាបាទ (៣) ថា ព្រឹត្តិការណ៍ដែលអ្នក ដាក់ពាក្យសុំបានពិពណ៌នា គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ហើយ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ និង(៤) ថា មានទំនាក់ទំនងរវាងព្យាបាទដែលបានទទួលរង និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងរឿងក្តីចំពោះមុខ”។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ គឺស្រដៀងទៅនឹងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលអនុវត្តដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃតុលាការ ICC ក្នុងអំឡុងដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះនៃរឿងក្តី។ សូមមើល ឧទា. ស្ថានភាពនៅសាធារណរដ្ឋអាហ្វ្រិកកណ្តាល នៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Jean-Pierre Bemba Gombo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/05-01/08-320, “សេចក្តីសម្រេចលើកទី ៤ លើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ” អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់) ថ្ងៃទី ១២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៣០។ ស្ថានភាពនៅសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ នៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Germain Katanga and Chui, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/07-357, “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ a/0327/07 ដល់ a/0337/07 និង a/0001/08” អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់) ថ្ងៃទី ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨ ទំព័រ ៨។ ស្ថានភាពនៅ Darfur, ស្វីដង់ នៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bahar Idriss Abu Garda, សំណុំរឿងលេខ ICC-02/05-02/09-255, “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំ a/0655/09, a/0656/09, a/0736/09 ដល់

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង¹⁰⁸⁷។ នៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ជាការបន្ថែមទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ដែលអាចអនុវត្តបាននៅមុនដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ តុលាការត្រូវតែពិចារណា ថា តើ ព្យួសនកម្មដែលបានអះអាងថា បានទទួលរងនោះ ពិតជាមានសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងថា ជា

a/0747/09, និង a/0750/09 ដល់ a/0755/09 សុំចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះនៃ រឿងក្តី” អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់) ថ្ងៃទី ១៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១០ កថាខណ្ឌ ៨។ ស្ថានភាព នៅសាលាដំបូង ប្រជាធិបតេយ្យក្នុងក្រុង នៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Callixte Mbarushimana, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/10-351, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់) ថ្ងៃទី ១១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ១៩។ ស្ថានភាពនៅ សាលាដំបូងរដ្ឋកេនយ៉ា នៅក្នុងរឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង William Samoei Ruto, Henry Kiprono Kosgey និង Joshua Arap Sang, សំណុំរឿង ICC-01/09-01/11-17, “សេចក្តីសម្រេចលើកទី ១ លើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុង រឿងក្តី”, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ចៅក្រមតែម្នាក់) ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ៦។

¹⁰⁸⁷មុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង រឿងក្តី Thomas Lubanga Dyilo, សំណុំរឿង ICC-01/04-01/06-1119, “សេចក្តីសម្រេចលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ” របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង ថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៩៩។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Katanga and Chui, មូលដ្ឋាននានាសម្រាប់ធ្វើសេចក្តី សម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ទាំង ៣៤៥ ពាក្យសុំ ដែល ត្រូវបានដាក់ដោយជនរងគ្រោះនានា កថាខណ្ឌ ៥៧ (“អង្គជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញទៀតថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវ តម្រូវឱ្យបង្ហាញថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យបួនទាំង នេះត្រូវបានបំពេញ តាមការវិភាគបឋម ដោយពុំចាំបាច់តម្រូវឱ្យ អង្គជំនុំជម្រះធ្វើការវាយតម្លៃឱ្យបានស៊ីជម្រៅអំពី ភាពគួរឱ្យជឿជាក់បាននៃការអះអាងរបស់ពួកគេ”)។ ក្នុងអំឡុង សវនាការ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Thomas Lubanga Dyilo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-2659-Corr-Red, “សំណើកោសលុបនៃកំហុសនៃ សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំធ្វើឡើងដោយជនរងគ្រោះ ១៥ នាក់ សុំចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី” អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង ថ្ងៃទី ៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ២៨, ៣០ (“កាតព្វកិច្ចទៅលើអ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវបានកម្រិតត្រឹមការ ផ្តល់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះនូវភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបង្ហាញ បឋម នូវអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន និងទំនាក់ទំនងរវាងព្យួសនកម្ម ដែលបានទទួលរង និងការចោទប្រកាន់នានាប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ . . . អ្នកដាក់ពាក្យសុំទាំង ១៥ នាក់នេះ គ្រាន់តែស្នើ សុំចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ប៉ុណ្ណោះ ហើយនៅពេលនេះ ពួកគាត់មិនបានស្នើសុំនូវតួនាទីសកម្មជាងនេះនៅក្នុង សវនាការឡើយ ហើយពួកគាត់ក៏ មិនមែនជាសាក្សីនៅសវនាការដែរ”)។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Thomas Lubanga Dyilo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-2764-Red, “សំណើកោសលុបនៃកំហុសនៃសេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំធ្វើ ឡើងដោយជនរងគ្រោះ ០៧ នាក់ សុំចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ២៣។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Jean-Pierre Bemba Gombo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/05-01/08-1862, “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំ ២៧០ ធ្វើឡើងដោយជនរងគ្រោះសុំចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី”, អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ២៧, ៣០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លទ្ធផលនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលយ៉ាងហោចណាស់ក៏មានមួយក្នុងចំណោមឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែល ត្រូវរកឃើញថា មានពិរុទ្ធ ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁰⁸⁸។ មធ្យោបាយនៃការបង្ហាញភស្តុតាង គឺអាចទទួលយកបានយ៉ាងទូលំទូលាយ¹⁰⁸⁹ ហើយពុំតម្រូវឱ្យមានភាពពិតប្រាកដក្នុងការប្រើប្រាស់ ទម្រង់ពិសេសនៃភស្តុតាងឡើយ លើកលែងតែភស្តុតាងជាឯកសារស្តីពីអត្តសញ្ញាណ និង ឯកសារស្តីពីការប្រគល់សិទ្ធិ¹⁰⁹⁰។ នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICC

¹⁰⁸⁸ រឿងក្តី Lubanga, “សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច របស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I លើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨”, កថាខណ្ឌ ១១ ដល់ ១៦។ រឿងក្តី Katanga និង Chui, សេចក្តីសម្រេចលើការពិចារណាអំពីពាក្យសុំចូលរួម កថាខណ្ឌ ១៣។ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Jean-Pierre Bemba Gombo, សំណុំរឿងលេខ ICC-01/05-01/08-699, “សេចក្តីសម្រេចកំណត់ឋានៈជនរង គ្រោះចំនួន ៥៤ នាក់ ដែលបានចូលរួមនៅដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះ និងស្នើឱ្យភាគីដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើពាក្យសុំ ចូលរួមរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំចំនួន ៨៦ នាក់” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១០, កថាខណ្ឌ ១៩។

¹⁰⁸⁹ ស្ថានភាពនៅក្នុងប្រទេសអ៊ុយហ្គង់ដា “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ a/0010/06, a/0064/06 to a/0070/06, a/0081/06 to a/0104/06 និង a/0111/06 to a/0127/06”, កថាខណ្ឌ ១៥ (“មានការរំពឹងទុកដោយ សមហេតុផលថា ជនរងគ្រោះពិតជាមិនមែន ឬតែងតែមិនស្ថិតក្នុងតួនាទីក្នុងការធ្វើយុត្តិកម្មឱ្យបាន ពេញលេញលើ អំណះអំណាងរបស់ពួកគាត់ឡើយ។ វាត្រូវបានទទួលស្គាល់ផងដែរថា ជាគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ដែលថា “ការ បង្ហាញភស្តុតាងដោយប្រយោល” (ខ. ការសន្និដ្ឋាននៃអង្គហេតុ និងភស្តុតាងប្រយោល) គឺអាចទទួលយកបាន ប្រសិនបើ បង្ហាញឱ្យឃើញថា ភាគីដែលមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងត្រូវបានរារាំងដោយ ឧបសគ្គសត្យានុម័តមិនឱ្យប្រមូល នូវភស្តុតាងផ្ទាល់អំពីធាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធដែលគាំទ្រដល់ការអំណះអំណាងរបស់គាត់។ ជាងនេះទៅទៀត នៅពេលដែល ភស្តុតាងប្រយោលបែបនេះទំនងជាផ្អែកទៅលើ “អង្គហេតុមួយចំនួនដែលមាន ទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នា ហើយនាំឱ្យមានការ សន្និដ្ឋានតែមួយដោយសមហេតុផល”។ ដោយមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នា ទៅនឹងវិធីសាស្ត្រដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះ I បាន អនុវត្តតាម ដូច្នោះចៅក្រមតែម្នាក់ជាដំបូងនឹងធ្វើការវាយតម្លៃលើការ បញ្ជាក់នីមួយៗរបស់ជនរងគ្រោះជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ហើយមុនគេបង្អស់នោះគឺទៅលើអង្គសេចក្តីនៃភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា ដ៏សំខាន់នៃសេចក្តីបញ្ជាក់នោះ ព្រមទាំងទៅលើមូលដ្ឋាន នៃព័ត៌មានផ្សេងពីនេះដែលអង្គជំនុំជម្រះមាន”)។

¹⁰⁹⁰ សូមមើល រឿងក្តី Bemba “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំ ៧៧២ ដែលធ្វើឡើងដោយជនរងគ្រោះសុំចូលរួមនៅក្នុង កិច្ច ដំណើរការនីតិវិធី”, កថាខណ្ឌ ៣៩ (ពាក្យសុំពេញលេញនូវឋានៈក្នុងការចូលរួមក្នុងអំឡុងសវនាការ ឱ្យត្រូវតែមានព័ត៌មាន ដូចខាងក្រោមនេះ៖ (១) អត្តសញ្ញាណនៃ [ជនរងគ្រោះ] អ្នកដាក់ពាក្យសុំ (២) កាលបរិច្ឆេទនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម (៣) ទីតាំងនៃ ឧក្រិដ្ឋកម្ម (៤) ការពិពណ៌នាអំពីព្យសនកម្មដែលត្រូវបានទទួលរងជាលទ្ធផលនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយនៅក្នុង យុត្តាធិការរបស់តុលាការ (៥) ឯកសារបញ្ជាក់ពីអត្តសញ្ញាណ[របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំជាជនរងគ្រោះ] (៦) ប្រសិនបើពាក្យ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បានសម្រេចផ្ដន្ទាទោសជនជាប់ចោទ សំណើទាមទារសំណងដែលអនុលោមតាមមាត្រា ៧៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC មានប្រការមួយក្នុងចំណោមប្រការផ្សេងទៀត បានកំណត់ ថា “ស្ថិតក្នុងកម្រិតដែលអាចកំណត់បាន ត្រូវមានអត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលម្នាក់ ឬបុគ្គល ច្រើននាក់ដែលជនរងគ្រោះជឿជាក់ថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាត ការបាត់បង់ ឬ ព្យសនកម្ម”¹⁰⁹¹។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ សំណើទាមទារសំណង ត្រូវបានដាក់ជូន“ដោយស្ថិត ក្នុងកម្រិតដែលអាចកំណត់បាន”ឯកសារគាំទ្រដែលពាក់ព័ន្ធណាមួយ រួមមានទាំងឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋានរបស់សាក្សី”¹⁰⁹²។

៥១៤. ដូច្នោះ ហាក់បីដូចជាអាចធ្វើទៅបានដែលថា ដើម្បីសម្រេចអំពីសំណង អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងនៃតុលាការ ICC នឹងធ្វើការវាយតម្លៃឡើងវិញអំពីឋានៈជាជនរងគ្រោះ នៅក្នុង ឬបន្ទាប់ ពីខ្លួនចេញសាលក្រមចុងក្រោយស្តីពីពិរុទ្ធភាព¹⁰⁹³។ ហាក់បីដូចជាអាចធ្វើបានផងដែរថា

សុំត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបុគ្គលដែលធ្វើឡើង ដោយមានការយល់ព្រមពីជនរងគ្រោះត្រូវបញ្ជាក់ ពីការយល់ព្រមរបស់ជនរង គ្រោះនោះ (៧) ប្រសិនបើពាក្យសុំត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបុគ្គលក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះ នៅក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះ ជាកុមារ ត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងអំពីភាពជាសាច់ញាតិ ឬភាពជាអាណាព្យាបាល ស្របច្បាប់ ឬនៅក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះ ដែលជនពិការ ត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងអំពីភាពជាអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់ (៨) ហត្ថលេខា ឬស្នាមមេដៃរបស់អ្នកដាក់ ពាក្យសុំនៅលើឯកសារនៅខាងក្រោមបំផុតនៃទំព័រ ចុងក្រោយនៃពាក្យសុំ។

¹⁰⁹¹វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC វិធាន ៩៤(១)(គ) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹⁰⁹²វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC វិធាន ៩៤(១)(ឆ) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សូមមើលផងដែរ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC វិធាន ៩៧(២) ចែងថា៖

ក. តាមសំណើរបស់ជនរងគ្រោះ ឬតាមរយៈតំណាងស្របច្បាប់របស់ពួកគេ ឬតាមសំណើរបស់ ទណ្ឌិត ឬតាមការស្នើរបស់ខ្លួនតុលាការអាចតែងតាំងអ្នកជំនាញសមស្របដើម្បីជួយតុលាការនៅក្នុង ការកំណត់វិសាលភាព ទំហំនៃព្យសនកម្ម ការបាត់បង់ និងការខូចខាតដល់ ឬទាក់ទងនឹងជនរងគ្រោះ និងស្នើឡើងនូវជម្រើសនានា ទាក់ទងនឹងប្រភេទ និងទម្រង់ដី សមស្របនៃសំណង។

¹⁰⁹³ លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICC មាត្រា ៧៥ (១) ចែងថា ៖

ក. តុលាការត្រូវបង្កើតជាគោលការណ៍ដែលទាក់ទងដល់ការជួសជុលដល់ ឬទាក់ទងនឹងជន រងគ្រោះ រួមមាន ការសងវិញសំណងជម្ងឺចិត្ត និងការស្តារនីតិសម្បទាឡើងវិញ។ ដោយឈរលើមូលដ្ឋាននេះ

នៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការសម្រេចពីសំណងក្នុងរឿងក្តីមួយ តម្រូវការក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំឋានៈជាជនរងគ្រោះ នៅតែមានភាពអាចបត់បែនបាន ជាពិសេស ពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកទម្រង់ អំពីការបង្ហាញភស្តុតាងជាឯកសារនោះឡើយ។ ម៉្យាងវិញទៀត មធ្យោបាយក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលអាចរកបានតាមច្បាប់ក្នុងការសម្រេចអំពីសំណង គឺមានលក្ខណៈទូលំទូលាយដែលបង្ហាញពីសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការក្នុងការទាមទារឱ្យផ្តល់សំអាងហេតុស្របតាមបទដ្ឋានស្តីពីឧត្តមានភាពនៃភស្តុតាង។

៥១៥. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយសារតែរហូតមកទល់ពេលនេះ នៅមិនទាន់មានសាលក្រមនៅក្នុងរឿងក្តីណាមួយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICC ទេ ទើបជាការឆាប់រហ័សពេកក្នុងការសន្និដ្ឋាន ថាតើតុលាការ ICC បានធ្វើការវាយតម្លៃឡើងវិញអំពីឋានៈជាជនរងគ្រោះ នៅក្នុង ឬបន្ទាប់ពីខ្លួនចេញសាលក្រមចុងក្រោយស្តីពីពិរុទ្ធភាព ដែរ ឬយ៉ាងណា ហើយប្រសិនបើជាបានធ្វើដូច្នោះមែន ថាតើបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងណាមួយ ដែលតុលាការ ICC យកមកអនុវត្តក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញនេះ¹⁰⁹⁴។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ទោះបីជា

នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន តុលាការអាចកំណត់តាម សំណើ ឬតាមការស្នើរបស់ខ្លួននៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសៗ នូវកម្រិតវិសាលភាព និង ទំហំនៃព្យសនកម្ម ការបាត់បង់ និងការខូចខាតដល់ ឬទាក់ទងនឹងជនរងគ្រោះ ហើយផ្ទៃក្នុង ពីគោលការណ៍ទាំងឡាយដែលខ្លួនកំពុងសំអាងលើ។

¹⁰⁹⁴មានការបញ្ចេញទស្សនៈប្រឆាំងទៅនឹងការវាយតម្លៃឡើងវិញនៅដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះ និងដំណាក់កាល ជំនុំជម្រះ និងនៅពេលធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បន្ទាន់បង្ខំ។ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06-824 “សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់លោក Thomas Lubanga Dyilo ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ I ដែលមានចំណងជើងថា “សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាពបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនជាប់ចោទ Thomas Lubanga Dyilo” “យោបល់ជំទាស់របស់ចៅក្រម Sang-Hyun Song ពាក់ព័ន្ធនឹងការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ” អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ១៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៥ ដល់ ៨ (ដែលបានលើកទឡើងករណីថា នៅពេលដែលជនរងគ្រោះអាចបង្ហាញនូវផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ នៅក្នុងរឿងក្តីនោះ ផលប្រយោជន៍ទាំងនេះត្រូវបានប៉ះពាល់នៅក្នុងគ្រប់ដំណើរការនីតិវិធីទាំងអស់ដែលកើតចេញពីរឿងក្តីនោះ)។ រឿងក្តី Lubanga “សេចក្តីសម្រេចមុនការចាប់ផ្តើមសវនាការលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ដែលមានចំណងជើងថា “សេចក្តីសម្រេចលើការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ” “យោបល់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Georghios M. Pikiis”, កថាខណ្ឌ ៣ (កត់

ចៅក្រមនៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ (តុលាការ STL) ត្រូវតែសម្រេច “ថា តើអ្នកដាក់ពាក្យសុំបានផ្តល់ភស្តុតាងដែល *ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង* ដើម្បី កំណត់ថា ជននោះជាជនរងគ្រោះ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង” ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁰⁹⁵ ក៏ដោយ ក៏ជាការដាច់របស់ពេកនៅក្នុងអត្ថិភាពនៃតុលាការ នេះ ក្នុង ការសន្និដ្ឋាន ថា តើតុលាការនេះធ្វើការវាយតម្លៃឡើងវិញអំពីឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះ សម្រាប់ ការចូលរួមនៅក្នុងនីតិវិធី នៅក្នុង ឬបន្ទាប់ពីមានសាលក្រមស្តីពីពិរុទ្ធភាព ហើយប្រសិនបើ បានធ្វើដូច្នោះមែន ថា តើបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងណាមួយដែលតុលាការ STL បានយក មកអនុវត្តក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញនេះ¹⁰⁹⁶ ។

៦.គ.៣.ក.២.តុលាការថ្នាក់តំបន់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស

៥១៦. យុត្តិសាស្ត្រដែលបានមកពីស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំតំបន់នានា ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងស្រប តាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) និងអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECHR) អាចយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការពិចារណាបាន ប៉ុន្តែ ដូចដែលបានពិភាក្សា កន្លងមកនៅក្នុងសាលដីកានេះឃើញថា ទាំងតុលាការអឺរ៉ុប និងទាំងតុលាការអន្តរអាមេរិក ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស បានទាមទារឱ្យមានវិធីសាស្ត្រដាច់ដោយឡែកស្តីពីការបង្ហាញភស្តុតាងដែល

សម្គាល់ថា មានការដោះស្រាយតាមច្បាប់ថា បុគ្គលដែលឋានៈរបស់ពួកគាត់ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយសាលាដំបូងរួច ហើយនោះ មិនចាំបាច់កំណត់ឋានៈនោះម្តងទៀតឡើយ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល)។

¹⁰⁹⁵ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ STL 86(B)(9)។

¹⁰⁹⁶ សូមមើលជាទូទៅ រឿងក្តី Jerome de Hemptinne, “ការជំទាស់តវ៉ាដែលបានលើកឡើងដោយការចូលរួមរបស់ជនរង គ្រោះនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់លីបង់” ព្រឹត្តិប័ត្រយុត្តិធម៌ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ វ៉ុល 8 (2010) ទំព័រ ១៧១ (ដែលធ្វើការកត់សម្គាល់ថា បទដ្ឋាន *ឃឃ* ដែលយកមកអនុវត្តដោយតុលាការ STL “គឺស្របគ្នាជា មួយនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់គណៈកម្មការទូទាត់សំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (UNCC) ដែលយោងតាមយុត្តិសាស្ត្រ នេះ UNCC “បានជ្រើសរើសវិធីសាស្ត្រមួយចំពោះបញ្ហានៃភស្តុតាង ដែលតម្រូវឱ្យមាន នូវ “ឯកសារធម្មតា” ឬ “កម្រិត អប្បបរមាសមហេតុផល” ពីអ្នកទាមទារតាមវិធីនៃការបង្ហាញភស្តុតាង។ ប្រការនេះ មិនកែប្រែបទដ្ឋាននៃភស្តុតាងអំពី “តុល្យភាពនៃភរនីយភាព” ឡើយ ប៉ុន្តែជួយដល់អ្នកទាមទារនៅក្នុងការទទួលបានបទដ្ឋាននេះ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

មិនចងកាតព្វកិច្ចដោយវិធានរបស់ជាតិទេ ហើយបានពឹងផ្អែកតែលើចរិតលក្ខណៈនៃការ
រំលោភបំពាន និងបញ្ហានានាក្នុងវិវាទរបស់ភាគី¹⁰⁹⁷។ ហេតុនេះ ភាពខុសគ្នាជាមួយ អ.វ.ត.ក
មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាពីរ គឺបញ្ហានៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលសំដៅដល់ការរំលោភសិទ្ធិ
ដែលជាលទ្ធផលបង្កើតឱ្យមាននូវឋានៈជាជនរងគ្រោះ¹⁰⁹⁸ និងបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង
ដែលអាស្រ័យទៅលើការពិតដែលថា រដ្ឋហត្ថលេខីមានកាតព្វកិច្ចសហការជាមួយនឹងស្ថាប័ន
ដែលបង្កើតឡើងដោយអនុសញ្ញា ក្នុងការបង្ហាញការពិត¹⁰⁹⁹។

¹⁰⁹⁷ សូមមើលឧទា. រឿងក្តី Nachova and Others ទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី, សាលក្រមប្រណិចរបស់តុលាការ
ECtHR, បណ្តឹងលេខ ៤៣៥៧៧/៩៨ និង ៤៣៥៧៩/៩៨ ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥, កថាខណ្ឌ ១៤៧
(ដោយលើកឡើងម្តងទៀតថា “នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខតុលាការ ពុំមានឧបសគ្គផ្នែកនីតិវិធីចំពោះការ
ទទួលយកភស្តុតាង ឬបទដ្ឋានពេលសម្រេចសម្រាប់ការវាយតម្លៃឡើយ។ តុលាការបានអនុម័តសេចក្តីសន្និដ្ឋាននានា
ដែលតាមការយល់ឃើញរបស់ខ្លួន ត្រូវបានគាំទ្រដោយការវាយតម្លៃដោយសេរីលើ រាល់ភស្តុតាងទាំងអស់ រួមទាំងការ
សន្និដ្ឋានបែបនេះដែលអាចកើតចេញមកពីអង្គហេតុនានា និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ភាគីនានា”)។ រឿងក្តីរបស់ឡានពណ៌ស
(white van) “សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ)”, កថាខណ្ឌ ៥១។

¹⁰⁹⁸ រឿងក្តី Contreras និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង El Salvador, តុលាការ IACtHR, សាលក្រម (អង្គសេចក្តី សំណង និង
សោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ១៨១។ រឿងក្តី Vera Vera ទល់នឹង ប្រទេសអេក្វាទ័រ
តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១១
កថាខណ្ឌ ១០៩។ រឿងក្តី Abril Alosilla និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសប៉េរូ, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច
(អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ៨៩ ដល់ ៩០។ រឿងក្តី Cabrera Garcia
និង Montiel Flores ទល់នឹង ប្រទេសម៉ិចស៊ិកូ, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង
និងសោហ៊ុយតាមផ្លូវច្បាប់) ថ្ងៃទី ២៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ កថាខណ្ឌ ២១១ ដល់ ២១២។ រឿងក្តី Usón Ramírez ទល់
នឹង ប្រទេសវ៉េណេហ្វិយ៉ាអេឡា, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ)
ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ២០៦ ដល់ ២០៨។ រឿងក្តី Acevedo Buendia និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង
ប្រទេសប៉េរូ (“និយោជិកអ្នកជម្រះបញ្ជីដែលត្រូវបានបណ្តេញចេញ និងចូលនិវត្តន៍”), តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច
(អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ១១១ ដល់ ១១៤។

¹⁰⁹⁹ អនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប មាត្រា ៣៨(១)(ក) (អតីតមាត្រា ២៨(១)(ក))។ រឿងក្តី ប្រទេសអៀរឡង់ ទល់នឹង ចក្រភព
អង់គ្លេស, អនុសញ្ញា ACHR, មាត្រា ៤៨(១)(ឃ)។

៥១៧. នៅក្នុងការអនុវត្ត ជាក់ស្តែង អនុលោមតាមតុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (IACtH) តុលាការបានអនុវត្តវិធីសាស្ត្រតាមករណីជាក់ស្តែង ចំពោះបទដ្ឋាននៃការ បង្ហាញ ភស្តុតាងដើម្បីកំណត់ពីឋានៈជាជនរងគ្រោះរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ដោយពិចារណាថា ចរិត លក្ខណៈនៃឧក្រិដ្ឋកម្មបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ ដោយផ្ទាល់ទៅលើលទ្ធភាពរបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការប្រមូលភស្តុតាងទាំងនេះនៅដំណាក់កាលបន្ទាប់មក។ តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកបានរក ឃើញ ថា ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលពួកគេបានដាក់ពាក្យសុំជាបុគ្គល¹¹⁰⁰ ទាំងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ និងសាច់ ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដែលមិនអាចកំណត់អត្តសញ្ញាណបាននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិ វិធីនៅចំពោះមុខតុលាការនេះក៏ដោយ ក៏អាចក្លាយជាភាគីរងគ្រោះបានដែរ (ដែលត្រូវបាន ហៅថា អត្តាគាហកនៃសំណង)។ ដើម្បីទទួលបាននូវសំណងសម្រាប់ការខូចខាតដែលមិន មែនជាប្រាក់កាស សាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ដែលត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណ¹¹⁰¹ បន្ទាប់ពីមានការជូនដំណឹងអំពីសាលក្រម ដែលសម្រេចអំពីសំណង ត្រូវធ្វើការបង្ហាញ ភស្តុតាង ក្នុងអំឡុងពេលជាក់លាក់មួយអំពីទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់តាមការ បង្ហាញពី“ចំណងញាតិលោហិត” ឬឯកសារផ្លូវការដែលចេញដោយរដ្ឋ មានដូចជា សំបុត្រ បញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍ សំបុត្របញ្ជាក់កំណើត និងសំបុត្របញ្ជាក់មរណភាព ឬ“លិខិត

¹¹⁰⁰ រឿងក្តី *Moiwana Community ទល់នឹង Suriname*, តុលាការ IACtHR, សាលក្រម (អញ្ជាតកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសេហ្វិយ) ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥, កថាខណ្ឌ ១៧៧ ដល់ ១៧៨។

¹¹⁰¹ រឿងក្តី *Mapiripan Massacre ទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី*, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសេហ្វិយ) ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ២៤៧ (“នៅពេលជនរងគ្រោះប្រហែល ៤៩ នាក់ ដែលត្រូវ បានទទួលស្គាល់ដោយរដ្ឋ ក៏ដូចជាសាច់ញាតិរបស់ពួកគាត់ នឹងជាអ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីទម្រង់បែបបទស្នើសុំ សំណងផ្សេងទៀត និង/ឬ សំណងដែលបានរៀបចំសម្រាប់ការខូចខាត ដែលមិនមែនជាប្រាក់កាស នៅពេលដែលគ្មាន ព័ត៌មាន តុលាការមិនព្រមបង្គាប់ឱ្យសងសំណងសម្រាប់ការខូចខាតជាប្រាក់កាសជាប្រយោជន៍ ដល់ជនរងគ្រោះទាំង អស់នោះ និងសាច់ញាតិរបស់ពួកគាត់ដែលមិនទាន់ត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណម្នាក់ៗនៅក្នុង កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នេះឡើយ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ តុលាការលើកឡើងថា ការសម្រេចសំណងនៅតុលាការ អន្តរជាតិនេះមិនបង្កជា ឧបសគ្គ ក៏មិនរារាំងដល់លទ្ធភាពរបស់សាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះ ដែលមិនត្រូវបានបង្ហាញអត្តសញ្ញាណដែលបានដាក់ ពាក្យបណ្តឹងត្រឹមត្រូវនៅចំពោះមុខអាជ្ញាធរជាតិនោះដែរ នៅពេលដែលពួកគាត់ បានចូលខ្លួនមកបង្ហាញអត្តសញ្ញាណ រួម ទាំងមធ្យោបាយទាំងឡាយដែលត្រូវបានបង្គាប់នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចនេះ (...)”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បញ្ជាក់ជាគ្រឹះស្ថានសាសនិក ឯកសារបញ្ជាក់ពីមរណភាព ឬអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ ឬការទទួលស្គាល់អំពីទំនាក់ទំនងនេះតាមនីតិវិធីជាតិ”¹¹⁰²។ នៅពេលដែលគ្មានឯកសារផ្លូវការបញ្ជាក់នោះ មធ្យោបាយផ្សេងទៀតនៃការបង្ហាញអត្តសញ្ញាណដែលបានទទួលស្គាល់ មានដូចជា “សាក្សីពីររូបដែលបានស្ងៀម”¹¹⁰³ ឬសេចក្តីផ្តើមការណ៍នៅចំពោះមុខមន្ត្រីរដ្ឋការដែលមានសមត្ថកិច្ចដែលជាអ្នកដឹកនាំមានការទទួលស្គាល់ពីសហគមន៍ ក៏ដូចជា សេចក្តីប្រកាសរបស់បុគ្គលពីររូបដែលពួកគេពិតជាបានដឹងច្បាស់អំពីអត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ¹¹⁰⁴។

៥១៨. ដោយសារតែមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានកិច្ចខិតខំឱ្យអស់ពីលទ្ធភាព ក្នុងការដោះស្រាយនៅថ្នាក់ជាតិមុននឹងដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ដែលនេះឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីគោលការណ៍ស្តីពីបុត្រសម្ពន្ធ)¹¹⁰⁵ ដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ដូច្នោះហើយអង្គហេតុសំខាន់ៗនៅក្នុងរឿងក្តីភាគច្រើន មិនមានវិវាទគ្នានោះទេ¹¹⁰⁶។ តុលាការអនុវត្តនូវវិធីសាស្ត្រដាច់ដោយឡែកពីគ្នាចំពោះបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានានានៃភាពអាចទទួលយកបាន និងអង្គហេតុ¹¹⁰⁷។ នៅក្នុងរឿងក្តី *ប្រទេសអៀរឡង់ ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* តុលាការបានសម្រេចបដិសេធការទទួលស្គាល់ថា បន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋភាគីនោះឡើយ ហើយបានចង្អុលបង្ហាញថា តុលាការត្រូវធ្វើ

¹¹⁰² រឿងក្តី *Ituango Massacres ទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី* សេចក្តីសម្រេច, (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៣៥៦។

¹¹⁰³ *សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Mapiripan Massacre ទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី*, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ២៥២, ២៥៧(ខ), ២៨៩, ៣០៩ និង ៣១១(៣)។

¹¹⁰⁴ រឿងក្តី *Moiwana Community ទល់នឹង Suriname*, កថាខណ្ឌ ១៧៨។

¹¹⁰⁵ មាត្រា ៣៥(១) នៃអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប។

¹¹⁰⁶ Philip Leach និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត, “សំអាងហេតុស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។ តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនៅចំណុចខ្វែងគ្នា” បោះពុម្ពដោយព្រឹត្តិប័ត្រចេញប្រចំណងក្នុងមួយឆ្នាំរបស់ប្រទេសហូឡង់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (*Netherlands Quarterly of Human Rights*), វ៉ុល ២៨:១ (ឆ្នាំ ២០១០), ទំព័រ ៤១។

¹¹⁰⁷ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ David Harris និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត, *ច្បាប់នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស*, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី ២, ឆ្នាំ ២០០៩ ទំព័រ ៨៤៩ ដល់ ៨៥១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការពិនិត្យលើភស្តុតាងទាំងអស់ ដែលមាននៅចំពោះមុខខ្លួន ដោយមិនចាំបាច់គិតថា ភស្តុតាងនោះបានមកពីគណៈកម្មការ ពីភាគី ឬពីប្រភពផ្សេងទៀតនោះឡើយ ហើយក្នុងករណីចាំបាច់ តុលាការអាចទទួលយកភស្តុតាងតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន¹¹⁰⁸។ នៅក្នុងរឿងក្តីមួយចំនួន ទៀតបន្ទាប់ពីរឿងក្តី *ប្រទេសអៀឡង់ ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ បង្ហាញឱ្យឃើញថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវធ្វើការបង្ហាញពីករណីរបស់ខ្លួន ដោយផ្អែកលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង អំពីការជ្រៀតជ្រែកលើសិទ្ធិដែលទទួលបានការការពារ¹¹⁰⁹។ បើត្រឹមតែការអះអាង គឺមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់នោះទេ នៅពេលដែលបញ្ហានៃអង្គហេតុជាក់ស្តែងត្រូវបានជំទាស់ដោយរដ្ឋាភិបាល¹¹¹⁰ លើកលែងតែមានកាលៈទេសៈរំលោភបំពានដែលតុលាការសម្រេចអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំរួចផុតពីបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង¹¹¹¹។ នៅដំណាក់កាលនៃអង្គសេចក្តី “កម្រិតភាពជឿជាក់ដែលចាំបាច់ សម្រាប់ឈានទៅធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានពិសេសមួយ (...) (គឺពិតជា) មានទំនាក់ទំនងទៅនឹងកាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តី ចរិតលក្ខណៈនៃការចោទឡើង និងសិទ្ធិតាមអនុសញ្ញាដែលរងការបំពាន”¹¹¹²។ នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងឡាយ ដែលអនុលោមតាមមាត្រា ២ និង ៣ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស តុលាការបានសម្រេច

¹¹⁰⁸ រឿងក្តី *ប្រទេសអៀឡង់ ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស*, កថាខណ្ឌ ១៦០។

¹¹⁰⁹ រឿងក្តី *Artico ទល់នឹង ប្រទេសអ៊ីតាលី*, តុលាការ ECtHR, សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ៦៦៩៤/៧៤ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៨០, កថាខណ្ឌ ៣០។

¹¹¹⁰ រឿងក្តី *Goddi ទល់នឹង ប្រទេសអ៊ីតាលី*, តុលាការ ECtHR, សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ៨៩៦៦/៨០ ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៨៤, កថាខណ្ឌ ២៩។

¹¹¹¹ រឿងក្តី *Ribitsch ទល់នឹង ប្រទេសអូទ្រីស*, តុលាការ ECtHR, សេចក្តីសម្រេច, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ១៨៨៩៦/៩១ ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៥, កថាខណ្ឌ ៣៤។ រឿងក្តី *ប្រទេសអៀឡង់ ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* សាលក្រមពេញលេញ, កថាខណ្ឌ ១៦១ (ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់អំពីការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តអនុស្សធម៌នៅពេល ជាប់ឃុំឃាំង)។ និងរឿងក្តី *Çiçek ទល់នឹង ប្រទេសទួគី*, តុលាការ ECtHR, សេចក្តីសម្រេច, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ២៥៧០៤/៩៤ ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១ កថាខណ្ឌ ១៤៧ (ពាក់ព័ន្ធនឹងការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ)។

¹¹¹² រឿងក្តី *Nachova and Others ទល់នឹង ប្រទេសប៊ូលហ្គារី*, សាលក្រមប្រណិចបំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ១៤៧។ *សូមមើលផងដែរ* David Harris និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត, *ច្បាប់ស្តីពីអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប*, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី ២, ទំព័រ ៨៤៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ថា អង្គហេតុនានាត្រូវតែធ្វើការបង្ហាញភស្តុតាងឱ្យបានច្បាស់លាស់ មានកម្រិតហួសពីវិមតិសង្ស័យ¹¹¹³។ ពុំមានឧបសគ្គផ្នែកនីតិវិធីចំពោះការទទួលយកភស្តុតាងនោះឡើយ¹¹¹⁴។ តាមទម្លាប់ តុលាការបានស្តាប់សក្ខីកម្មរបស់សាក្សី តែក្នុងករណីពិសេសប៉ុណ្ណោះ¹¹¹⁵ ហើយភាគច្រើនតុលាការបានដាក់ជំនឿទៅលើភស្តុតាងជាឯកសារ។

៥១៩. ការលើកឡើងខាងលើបង្ហាញច្បាស់ថា ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិបានចែង អំពីគោលការណ៍ណែនាំមានកម្រិតចំពោះ អ.វ.ត.ក ស្តីពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងណាដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត សម្រាប់សម្រេចនូវភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅដំណាក់កាលសម្រេចពីសំណង។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏សំអាងហេតុចុងក្រោយស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានសំណងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំទាមទារសំណង ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតមួយដែលខ្ពស់ជាងភស្តុតាង *ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង*។

¹¹¹³ រឿងក្តី *ប្រទេសអៀងឡង់ ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស*, សេចក្តីសម្រេចកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ, កថាខណ្ឌ ១៦១ (ដោយលើកឡើងថា ការបង្ហាញភស្តុតាងដែលហួសពីមន្ទិលសង្ស័យសមស្រប “អាចកើតឡើងដោយសារសហគ្រាសនៃការសន្និដ្ឋានរឹងមាំ ច្បាស់លាស់ និងស្របគ្នាគ្រប់គ្រាន់ ឬសហគ្រាសនៃសច្ចៈណែនាំនៃអង្គហេតុដែលមិនត្រូវបាន ជំទាស់ប្រហាក់ប្រហែលគ្នា”)។ រឿងក្តី *Aydin ទល់នឹង ប្រទេសទួគី*, តុលាការ ECtHR, សាលក្រមប្រណិចបំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ២៣១៧៨/៩៤ ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៧ កថាខណ្ឌ ៧២ ដល់ ៧៣។ រឿងក្តី *Mentes និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសទួគី*, តុលាការ ECtHR, សាលក្រមប្រណិចបំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ២៣១៨៦/៩៤ ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៧ កថាខណ្ឌ ៦៦។ រឿងក្តី *Anguelova ទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី*, តុលាការ ECtHR, សាលក្រមប្រណិចបំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, ពាក្យបណ្តឹងលេខ ៣៨៣៦១/៩៧ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២, កថាខណ្ឌ ១១១។

¹¹¹⁴ រឿងក្តី *Nachova and Others ទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី*, សាលក្រមប្រណិចបំផុតអង្គជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ១៤៧។

¹¹¹⁵ David Harris *និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត*, *ច្បាប់ស្តីពីអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប*, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី ២, ទំព័រ ៨៤៦ ដល់ ៨៤៨។ Philip Leach *និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត*, “សំអាងហេតុស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប នៅចំណុចខ្សែឆ្នោត” ទំព័រ ៤២, ៧៧ (ដោយសង្កេតពីកម្រិតខ្ពស់បំផុតនៅក្នុងបេសកកម្មសំអាងហេតុរបស់តុលាការ សិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៩០ ប៉ុន្តែ មានចំនួនថយចុះគួរឱ្យកត់សម្គាល់ចាប់តាំងពីមានការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធ Strasbourg នៅឆ្នាំ ១៩៩៨)។

៦.គ.៣.ក.៣.កម្មវិធីទាមទារសំណង

៥២០. តុលាការកំពូលពិចារណាលើពាក្យថា ខ្លួនអាចនឹងដាក់ឱ្យមានការពិភាក្សាអំពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលបានអនុវត្តនៅក្នុងកម្មវិធីទាមទារសំណង ដែលអនុវត្តកន្លងមក។ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក ដែរ ជាញឹកញាប់ អ្នកទាមទារសំណងមានបញ្ហាប្រឈមនៅចំពោះមុខកម្មវិធីទាមទារសំណងក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីសិទ្ធិទទួលបានសំណងរបស់ពួកគេ អាស្រ័យដោយគ្មានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីភាព“មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងកាលៈទេសៈទាំងឡាយ ដែលនាំឱ្យមានការបាត់បង់ និងការរំលោភបំពាននានាដែលបន្តនិរន្តរភាព និងដែលត្រូវដោះស្រាយឡើងវិញតាមរយៈកម្មវិធីផ្តល់សំណងនេះ”¹¹¹⁶។ យោងតាមឯកសាររបស់ Niebergall បញ្ជាក់ថា “ភាគច្រើន”នៃកម្មវិធីទាមទារសំណងដែលកើតមាននាពេលថ្មីៗនេះ “បានបង្កើតឡើង និងបានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមានភាពងាយស្រួល ដើម្បីជួយសម្រួលដល់បន្ទុករបស់អ្នកប្តឹងទាមទារ ក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីសំណើរបស់ពួកគេ”¹¹¹⁷។ បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលបានអនុវត្តតាមនីតិវិធីដែលមានបណ្តឹងទាមទារច្រើន ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានដូចជា៖ ភាពសមល្មម ភាពអាចជឿជាក់បាន ការបង្ហាញពីភាពសមហេតុផល ការផ្តល់ឯកសារធម្មតា លក្ខខណ្ឌតម្រូវអប្បបរមាដែលសមហេតុផល និងតុល្យភាពនៃភរិយភាព¹¹¹⁸។

¹¹¹⁶Heike Niebergall “ភាពទន់ខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, បោះពុម្ពផ្សាយដោយនិពន្ធនាយកឈ្មោះ *Ferstman និងនិពន្ធនាយកដទៃទៀត, សំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍, ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹង មនុស្សជាតិ* Brill, ឆ្នាំ ២០០៩, ទំព័រ ១៥០។ សូមមើលផងដែរ ស្ថានភាពនៅប្រទេសអ៊ូហ្គង់ដា “សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ a/0010/06, a/0064/06 ដល់ a/0070/06, a/0081/06 ដល់ a/0104/06 និង a/0111/06 ដល់ a/0127/06”, កថាខណ្ឌ ១៥ (“មានការរំពឹងដោយសមស្របថា ជនរងគ្រោះនឹងមិនចាំបាច់ ឬតែងតែមានតួនាទីត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងឱ្យបានពេញលេញអំពីការស្នើសុំរបស់ខ្លួនឡើយ)។

¹¹¹⁷Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៥៥។ នៅក្នុងជើងទំព័រ លេខ ៣៥, Niebergall បានផ្តល់នូវឧទាហរណ៍នៃកម្មវិធីស្នើសុំសំណងចំនួនពីរដែលមិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងវិធានរបស់ខ្លួន“ភាពធ្ងន់ស្រាលនៃបទដ្ឋាននៃភស្តុតាង”។

¹¹¹⁸Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៥៦ ដល់ ១៥៩។

៥២១. នៅក្នុងន័យនៃការអនុវត្តជាក់ស្តែង តុលាការសម្រាប់ដោះស្រាយបណ្តឹងទាមទារចំពោះគណនីអសកម្មនៅហ្សឺរិច ប្រទេសស្វីស (CRT I និង CRT II) ដែលមានកំណត់បទដ្ឋានស្តីពីភាពសមហេតុផល នៅក្នុងឯកសារសំខាន់ៗ ហើយដែលភាពសមហេតុផលនេះ ត្រូវអនុលោមតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចំនួនបី គឺ ១) ការបង្កើតរាល់ឯកសារ និងព័ត៌មានទាំងអស់ ដែលគេរំពឹងដោយសមហេតុផលថា អាចបង្កើតបានក្នុងទិដ្ឋភាពនៃកាលៈទេសៈពិសេសណាមួយ ២) មិនមានមូលដ្ឋានសមហេតុផលដែលអាចសន្និដ្ឋានថា មានអំពើឃោក ឬក្លែងបន្លំដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការទាមទារនោះទេ ឬ ៣) មិនមានមូលដ្ឋានសមហេតុផលដែលអាចសន្និដ្ឋានបានថា បុគ្គលផ្សេងទៀតអាចមានការទាមទារដែលមានស្ថានភាពប្រសើរជាងនេះ ឬក៏ដូចគ្នានោះទេ¹¹¹⁹។ ផ្អែកតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទាំងនេះ ប្រភេទនៃព័ត៌មានដែលត្រូវបានទទួលយកជាភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីស្ថានភាពផ្ទាល់ខ្លួន មានវិសាលភាពកាន់តែទូលំទូលាយ ដើម្បីជួយដល់អ្នកប្តឹងទាមទារសំណង។ ជំនួសឱ្យឯកសារផ្លូវការឯកសារឯកជនក៏ត្រូវបានទទួលយកផងដែរ ដែលរួមមានទាំង រូបថត លិខិត និងប័ណ្ណប្រៃសណីយ៍។ សូម្បីតែសេចក្តីស្រង់នៃអត្ថបទការសែត ក៏អាចត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្ហាញពីអត្តិភាពនៃសមាជិកគ្រួសារបានផងដែរ ប្រសិនបើ ការដកស្រង់នោះ មានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា ឬយ៉ាងហោចណាស់ មិនផ្ទុយគ្នាទៅនឹងកំណត់ត្រាធនាគារ¹¹²⁰។ គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិសម្រាប់ដោះស្រាយបណ្តឹងទាមទារកិច្ចធានារ៉ាប់រង នាសម័យកាលមហាវិនាសកម្ម (Holocaust Era Insurance Claim) បានសម្រេចថា ការទាមទារត្រូវតែ មានភាពសមហេតុផល “ដោយផ្អែកលើរាល់កាលៈទេសៈពិសេសដែលពាក់ព័ន្ធ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការបំផ្លិចបំផ្លាញដែលបង្កឡើងដោយសង្គ្រាមលោកលើក ទី II មហាវិនាសកម្ម និងពេលវេលាដែលបានកន្លងហួសជា

¹¹¹⁹ដំណោះស្រាយទាមទារសំណងលើកទី ១ របស់តុលាការសម្រាប់គណនីអសកម្មនៅទីក្រុង Zurich, វិធាននីតិវិធីប្រទេសស្វីស មាត្រា ២២ ដែលអាចមើលបាននៅគេហទំព័រ www.crt-ii.org/_crt-i/frame.html។

¹¹²⁰Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីទាមទារសំណង”, ទំព័រ ១៥៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

យូរមកហើយ ប៉ុន្តែ មិនកម្រិតត្រឹមតែបញ្ហាទាំងអស់ខាងដើមនោះទេ”¹¹²¹។ អ្នកប្តឹងទាមទារ អាចដាក់ជូននូវឯកសារមានលក្ខណៈឯកជនបាន ដូចជាលិខិតបញ្ជាក់របស់តតិយជន ឬលិខិត ផ្សេងៗទៀត។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលដែលអ្នកប្តឹងទាមទារ “មិនអាចដាក់ ភស្តុតាងជាឯកសារ ដើម្បីគាំទ្រការទាមទារបាន នោះការអះអាងរបស់ជននេះ ត្រូវតែមាន កម្រិតចាំបាច់នៃលក្ខណៈពិសេស និងយថាភាព ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការជឿជាក់ចំពោះ កាលៈទេសៈនៅក្នុងរឿងក្តី”¹¹²²។ កម្មវិធីផ្តល់សំណងពលកម្មដោយបង្ខំរបស់ប្រទេស អាល្លឺម៉ង់ (German Forced Labour Compensation Program) បានលើកឡើងថា “សិទ្ធិទទួលបានសំណងត្រូវតែបង្ហាញតាមរយៈការដាក់ឯកសារ”។ យ៉ាងណាក៏ដោយ “ប្រសិនបើមិនអាចរកបាននូវភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនោះទេ នោះសិទ្ធិទទួលបានសំណងអ្នកប្តឹង ទាមទារ អាចត្រូវបានធ្វើឱ្យមានភាពជឿជាក់តាមវិធីផ្សេងទៀតបាន”¹¹²³។ អាស្រ័យលើ តម្លៃនៃការទាមទារសំណង គណៈកម្មាធិការផ្តល់សំណងអង្គការសហប្រជាជាតិ (UNCC) បានតម្រូវឱ្យអ្នកប្តឹងទាមទារសំណងបង្ហាញភស្តុតាង ដូចជា៖ “ការផ្តល់ឯកសារធម្មតា” “កម្រិតអប្បបរមាសមហេតុផល ដែលសមស្របតាមស្ថានភាពពិសេស”¹¹²⁴ ឬក៏ “ភស្តុតាង ជាឯកសារ ឬភស្តុតាងសមស្របផ្សេងទៀតដែលមាន ភាពគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្ហាញ

¹¹²¹វិធាន ក (១) នៃបទដ្ឋានគ្រួសារនៃគោលការណ៍ណែនាំអំពីការបង្ហាញភស្តុតាងរបស់គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិ សម្រាប់ដោះស្រាយបណ្តឹងទាមទារកិច្ចធានារ៉ាប់រងនាសម័យកាលមហាវិវាទសកម្ម (ICHEIC) ដែលអាចមើលបាននៅ www.icheic.org/docs-documents.html ។

¹¹²²ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិសម្រាប់ដោះស្រាយ បណ្តឹងទាមទារកិច្ចធានារ៉ាប់រងនាសម័យកាលមហាវិវាទសកម្ម (ICHEIC) សាលដីកាកោសលុប លេខ ២០, កថាខណ្ឌ ១៩ ដែលអាចមើលបាននៅគេហទំព័រ www.icheic.org/docs-appealspanel.htm ។

¹¹²³មាត្រា ១១(២) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមូលដ្ឋាន “ការចងចាំ ការទទួលខុសត្រូវ និងអនាគត” ចុះថ្ងៃទី ២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០០ ដែលអាចមើលបាននៅគេហទំព័រ www.stiftung-evz.de/eng/ ។

¹¹²⁴សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាយុត្តិធម៌នៃគណៈកម្មាធិការផ្តល់សំណងអង្គការសហប្រជាជាតិ (UNCC) ដែលបានអនុម័តវិធានបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់នីតិវិធីទាមទារសំណង, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ S/AC.26/1992/10 (ថ្ងៃទី ២៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩២), (“វិធានរបស់ UNCC”), មាត្រា ៣៥(២)(ក)-(គ) ដែលអាច មើលបាននៅគេហទំព័រ www.uncc.ch/decision.htm ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អំពីកាលៈទេសៈ និងទំហំនៃការខូចខាត ដែលបានប្តឹងទាមទារ”¹¹²⁵។ ទាក់ទងនឹងប្រភេទ ចុងក្រោយនេះ គណៈវិនិច្ឆ័យបានសម្រេចថា អ្នកប្តឹងទាមទារសំណងជាច្រើនមិនអាចត្រូវ បានគេរំពឹងឱ្យដាក់ឯកសារគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៃការទាមទារនោះទេ ហើយគណៈវិនិច្ឆ័យ បន្តបង្កើតនូវ “លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យស្តីពីតុល្យភាពនៃភរនិយមភាព” ដោយពិនិត្យលើស្ថានភាពដែល កើតមាន នៅពេលណាបានពាន និងការខូចខាត¹¹²⁶។

៦.គ.៤. ការពិចារណា

៥២២. ដើម្បីផ្តល់បរិបទសម្រាប់ជាជំនួយដល់ការពិភាក្សា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំពឹងថា អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិនិត្យមើលភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម បន្ទាប់ពីអង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចលើការទទួលខុសត្រូវ បទឧក្រិដ្ឋរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងនៅក្នុងបរិបទនៃការសម្រេចលើសំណើទាមទារ សំណង¹¹²⁷។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រព្រឹត្តដោយត្រឹមត្រូវក្នុងការដែល ខ្លួនតម្រូវឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “ត្រូវតែបង្ហាញដល់អង្គជំនុំជម្រះអំពីទំនាក់ទំនងដោយ ផ្ទាល់រវាងកំហុសរបស់ជនជាប់ចោទ និងព្យសនកម្មដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានទទួលរង ដោយផ្ទាល់”¹¹²⁸ នៅពេលដែលខ្លួនដាក់សំណើទាមទារសំណង។ បញ្ហានាពេលបច្ចុប្បន្នក្នុង បណ្តឹងសាទុក្ខ គឺការកំណត់បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងត្រឹមត្រូវ ដែលត្រូវអនុវត្តនៅ ដំណាក់កាលនៃការផ្តល់ សំណង ដើម្បីសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី និងដើម្បីកំណត់ ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិតជាបានអនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃ

¹¹²⁵មាត្រា ៣៥(៣) នៃវិធានរបស់គណៈកម្មាធិការផ្តល់សំណងអង្គការសហប្រជាជាតិ (UNCC)។
¹¹²⁶របាយការណ៍របស់ UNCC និងអនុសាសន៍ដែលធ្វើឡើងដោយគណៈវិនិច្ឆ័យនៃស្នងការទាក់ទងនឹងផ្នែក ១ នៃសង រំលួសលើកដំបូងនៃការទាមទារសំណងចំពោះការខូចខាតរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលមានតម្លៃលើសពី ១០០.០០០ ដុល្លា អាមេរិក (ការទាមទារប្រភេទ “យ”) ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៨, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ S/AC.26/1998/1, កថាខណ្ឌ ៧២ ដែលអាចមើលបាននៅគេហទំព័រ www.uncc.ch/reports.htm ។
¹¹²⁷អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៦៧ ដល់ ៥៦៨, ៦៣៩ ដល់ ៦៧៥។
¹¹²⁸អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៣៩ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

ការបង្ហាញភស្តុតាងបែបនោះចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនីមួយៗ ដែរ ឬយ៉ាងណា។

៥២៣. បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុវត្ត នៅមុនពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ មិនស្ថិតនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខនោះទេ ហើយនៅគ្រប់ពេល វេលា បទដ្ឋាននេះត្រូវបានទទួលយកយ៉ាងទូលំទូលាយនៅកម្រិតអន្តរជាតិថា ជាបទដ្ឋាន សម្រាប់ប្រើប្រាស់ នៅពេលវាយតម្លៃបឋមលើឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះ¹¹²⁹។ ទាក់ទងនឹង បទដ្ឋាននៅដំណាក់កាលផ្តល់សំណង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងអង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) “បានកំណត់យ៉ាងច្បាស់”¹¹³⁰ អំពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែលត្រូវយកមកអនុវត្តនៅដំណាក់កាលផ្តល់សំណង ដើម្បីកំណត់អំពីភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ចរិតលក្ខណៈនៃការ កំណត់ច្បាស់លាស់នេះ គឺថា កិច្ចប្រជុំពេញអង្គរបស់ អ.វ.ត.ក បានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ លាស់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) នូវបទដ្ឋានដែលមិនមានភាពច្បាស់លាស់ នៅក្នុងវិសោធនកម្មលើកទី ៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងនៅក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះសំណុំរឿង ០០១។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏យល់ស្របផងដែរជាមួយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២¹¹³¹ ដែលថា ពាក្យថា “អាចជាការពិត”ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីរៀបរាប់អំពីបទដ្ឋាននៃការ បង្ហាញភស្តុតាងដែលត្រូវបានគេហៅថា “ឧត្តមានុភាពនៃភស្តុតាង”¹¹³² និង“តុល្យភាពនៃ

¹¹²⁹ សូមមើល ឧទា. សេចក្តីសង្ខេបខាងលើរបស់តុលាការ ICC, តុលាការ STL និងតុលាការ ECHR។
¹¹³⁰ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧២។
¹¹³¹ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥៣។
¹¹³² នៅក្នុងបរិបទនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៅតុលាការថ្នាក់ជាតិ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តីក្រុមហ៊ុន Tolland Enterprises ទល់នឹងក្រុមហ៊ុន Scan-Code, Inc., ឆ្នាំ ១៩៩៥ រដ្ឋខនីកធីខាត (Conn.) តុលាការជាន់ខ្ពស់ (Super.) លេខទិន្នន័យ (LEXIS 2882), ទំព័រ ៦ តុលាការជាន់ខ្ពស់នៃរដ្ឋខនីកធីខាត (Superior Ct. Conn.) (ថ្ងៃទី ១១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៥) (“នៅក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីធម្មតា ភាគីត្រូវតែបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃបន្ទុកភស្តុតាង ប្រសិនបើភស្តុតាង ដែលបានបង្ហាញ បង្កើតជាបញ្ហាដែលជាគុណប្រយោជន៍ដល់សាក្សីនោះ ដោយ“ឧត្តមានុភាពនៃភស្តុតាងដែលត្រឹមត្រូវ” មួយ... “ឧត្តមានុភាពដែលត្រឹមត្រូវ” មានន័យថា ជាភស្តុតាងដែលមានភាពប្រសើរជាង ឬមានទម្ងន់ជាង ហើយភាគីមួយ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ភរនីយភាព”¹¹³³។ ហេតុដូច្នេះ បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងនេះ ស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅនឹងបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមានលក្ខណៈដាច់ខាត នៅក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណី។

ពុំតម្រូវឱ្យបង្ហាញអង្គហេតុដែលជាក់លាក់ដាច់ខាតនោះទេ តែគេគ្រាន់តែបង្ហាញថា អង្គហេតុមួយទំនងជាពិត ...។ ឧត្តមានុភាពបែបនេះមិនត្រូវបានវិនិច្ឆ័យទៅតាមចំនួនសាក្សីទេ ប៉ុន្តែវិនិច្ឆ័យអាស្រ័យទៅតាមគុណភាពសាក្សីដែលមកផ្តល់សក្ខីកម្មវិញ”) (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម។ លុបអត្ថបទដកស្រង់) បដិសេធចោលបណ្តឹងសាទុក្ខមួយផ្នែក ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានផ្សេងទៀត, រ៉ូល ២៣៩ រដ្ឋខនីកធីខាត ទំព័រ ៣២៦ តុលាការកំពូលនៃរដ្ឋខនីកធីខាត (Supreme Ct. Conn.) (ថ្ងៃទី ២៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៦)។ នៅក្នុងបរិបទនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៅតុលាការថ្នាក់ជាតិ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី ក្តី ប្រជាជន ទល់នឹង Wilhoite, រ៉ូល២២៨ អ៊ីលីណយ (Ill.) តុលាការកំពូល 3d ទំព័រ ១២, ២០ តុលាការកំពូលនៃរដ្ឋអ៊ីលីណយ (Ill. App. Ct.) (ថ្ងៃទី ២៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩១) (“ឧត្តមានុភាពនៃភស្តុតាងមានន័យថា ចុងចោទត្រូវតែបង្ហាញថា “គាត់ ទំនងជាមានជំងឺរីកលចរិតនៅពេលដែលគាត់ប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ...។” សូមមើលផងដែរ P. Robinson, ចំណងជើងថា ការការពារក្តីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ១ (1 Criminal Law Defenses), ផ្នែកទី ៥ (គ) ទំព័រ ៥១ ដល់ ៥២ (ឆ្នាំ ១៩៨៤) (“ការបង្ហាញភស្តុតាងតាមរយៈការបញ្ជាក់ឧត្តមានុភាពនៃភស្តុតាង តម្រូវឱ្យភាគីដែលមានបន្ទុកស្វែងរកធ្វើយ៉ាងណាឱ្យក្រុមប្រឹក្សាវិនិច្ឆ័យលើអង្គហេតុ ជឿជាក់ថា អំណះអំណាងដែលខ្លួនលើកឡើងទំនងជាពិត។ នៅពេលដែលចុងចោទត្រូវតែបង្ហាញការការពារខ្លួនដោយការបញ្ជាក់ឧត្តមានុភាពនៃភស្តុតាងនោះ ក្រុមប្រឹក្សាវិនិច្ឆ័យលើអង្គហេតុត្រូវតែច្រានចោលការការពារខ្លួននោះ នៅពេលគេជឿថា ភស្តុតាង មិនសមទំនងសម្រាប់ឱ្យចុងចោទធ្វើជាសំអាងសម្រាប់ការការពារខ្លួន”)។ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម) បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបាន បដិសេធចោល, រ៉ូល ១៤៤ រដ្ឋអ៊ីលីណយ. 2d, ទំព័រ ៦៤២, រ៉ូល ៥៩១ N.E.2d ទំព័រ ៣០, រ៉ូល ១៦៩ អ៊ីលីណយ ខែ ធ្នូ, ទំព័រ ១៥០, (ឆ្នាំ ១៩៩២) លេខទិន្នន័យ (LEXIS)។

¹¹³³នៅក្នុងបរិបទនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៅតុលាការអន្តរជាតិ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ជា ទល់នឹង Nikola Sainovic និង Dragoljub Ojdic, សំណុំរឿង IT-99-37-AR65, “សាលដីកាសម្រេចលើការដោះលែងបណ្តោះអាសន្ន” “មតិយោបល់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Shahabuddeen”, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២, កថាខណ្ឌ ៣៧៖

ក. នៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ បញ្ហាថា តើជនជាប់ចោទដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ នៅចំពោះមុខតុលាការមួយដោយពុំមានស្ថាប័នប្រតិបត្តិបានត្រឹមត្រូវអាចនឹងចូលរួមក្នុងការជំនុំជម្រះបានឬយ៉ាងណា។ ដើម្បីសម្រេចបញ្ហាស្តីពីតុល្យភាពនៃលក្ខណវិនិច្ឆ័យនៃភរនីយភាព នឹងមានន័យថា អ្វីដែលជនជាប់ចោទត្រូវធ្វើ គឺធ្វើយ៉ាងណាឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ថា ខ្លួនមានវត្តមានក្នុងការជំនុំជម្រះសេចក្តីនេះ តាមរយៈការបង្ហាញថា ខ្លួនជាពិតជាទំនងនឹងបង្ហាញខ្លួន ជាជាងមិនបង្ហាញខ្លួន ហើយបើតាមសំដីរបស់ចៅក្រម Posner ដែលជាចៅក្រមប្រធាន គឺ

៥២៤. បន្ថែមពីលើនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ទោះជាមានពាក្យពេចន៍ខុសៗគ្នា ដែលប្រើដើម្បីរៀបរាប់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភស្តុតាងក៏ដោយ ក៏កម្មវិធីផ្តល់សំណងនៅតែមិន អាចព្យាករណ៍ពីសញ្ញាណនៃតុល្យភាពនៃភរនីយភាពបាននោះទេ។ បទដ្ឋាននៃ“ភាពអាចជឿ ជាក់បាន” ដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងកម្មវិធីផ្តល់សំណង ចំពោះការធ្វើពលកម្មដោយបង្ខំ ត្រូវបានបំពេញ ប្រសិនបើ “អង្គហេតុមូលដ្ឋាននោះ ទំនងជាពិត ដោយផ្អែកលើព័ត៌មានដែល មាន”¹¹³⁴។ អត្ថន័យនៃពាក្យ “អង្គហេតុមូលដ្ឋានដែលទំនងជាការពិតជាងមិនពិត” និង “តុល្យភាពនៃភរនីយភាព” គឺមានអត្ថន័យដូចគ្នាបេះបិទនឹងពាក្យ “អាចជាការពិត ផ្អែកតាម វិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៥) របស់ អ.វ.ត.ក។ ជាចុងក្រោយ បទដ្ឋាននៃភស្តុតាង ក្នុងលក្ខណៈជា“ការផ្តល់ឯកសារធម្មតា” និង“កម្រិតអប្បបរមាសមហេតុផល” ដែល ប្រើដោយ UNCC គឺជាវិធីសាស្ត្រមួយចំពោះបញ្ហានៃការបង្ហាញភស្តុតាងនេះ ដែលទោះជា យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏“មិនបានធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរនូវបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងជា “តុល្យភាពនៃភរនីយភាព”នោះទេ ប៉ុន្តែបទដ្ឋានថ្មីទាំងនេះ គ្រាន់តែជួយដល់អ្នកប្តឹងទាមទារ សំណងឱ្យអនុវត្តបានតាមបទដ្ឋាន”¹¹³⁵តែប៉ុណ្ណោះ។

៥២៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង កម្មវិធីផ្តល់សំណងបាន ពិចារណាទៅលើមូលដ្ឋានអង្គហេតុដែលនាំឱ្យមានការទាមទារសំណង និងបានពិចារណា ទៅលើកង្វះខាតឯកសារផ្លូវការដែលពាក់ព័ន្ធ និងបានឆ្លើយតបតាមរយៈការជួយសម្រួលបន្តក

ថាបើគិតជាតួលេខវិញគឺ ៥១ ទល់នឹង ៤៩ ដែលថា ពួកគេនឹងបង្ហាញខ្លួន។ ដូចដែល Lord Diplock បានផ្តល់សេចក្តីសង្កេតរួចមកហើយនៅក្នុងរឿងក្តី *Fernandez* អំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ គឺត្រូវតែបង្ហាញ ថា ព្រឹត្តិការណ៍ដែលកំពុងពិភាក្សា “ទំនងពិត...ជា... ដែលនេះគឺជាអត្ថន័យនៃពាក្យពេចន៍ “តុល្យភាព នៃភរនីយភាព” (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹¹³⁴Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៥៨។
¹¹³⁵Rajesh Singh, “ការស្នើសុំសំណង: បញ្ហាភស្តុតាងនៅក្នុងការទាមទារសំណងរបស់បុគ្គលរៀងខ្លួននៅចំពោះមុខ គណៈកម្មការ ដោះស្រាយសំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ” នៅក្នុងការិយាល័យអន្តរជាតិនៃតុលាការអាជ្ញា កណ្តាល អចិន្ត្រៃយ៍ ការជួសជុលភាពអយុត្តិធម៌តាមរយៈនីតិវិធីទាមទារជាច្រើន: *ការឆ្លើយតបកែលម្អទៅនឹងការជំទាស់តែមួយ*, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៦, ទំព័រ ៦២។

ដល់អ្នកប្តឹងទាមទារសំណង។ ការសម្រួលនេះ បានធ្វើឡើងតាមរយៈការទទួលយកយ៉ាងទូលំទូលាយនូវវិធីសាស្ត្រផ្សេងទៀតក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង ប៉ុន្តែ បានជួយសម្រួលបន្តក៏តិចតួចបំផុតដល់ការបន្ទាបកម្រិតចាំបាច់នៃភរិយភាព។ ក្នុងន័យនេះ កម្មវិធីផ្តល់សំណងបានបោះបង់ចោលនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា អង្គហេតុសត្យានុម័តមួយចំនួន ដូចជា ចំណងសាច់ញាតិ កម្មសិទ្ធិ និងទំនាក់ទំនងកិច្ចសន្យា ត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងតាមរយៈឯកសារផ្លូវការ ឬឯកសារដែលត្រូវបានបញ្ជាក់ជាផ្លូវការ ហើយបានទទួលយកបណ្តុំឯកសារឯកជនដែលគាំទ្រដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលចំពោះការទាមទារសំណង នៅពេលដែលពុំមានឯកសារផ្លូវការ ឬឯកសារដែលបញ្ជាក់ជាផ្លូវការនោះ។ ដោយមានវិធីសាស្ត្របែបនេះ ភាពជឿជាក់ដែលអាចមានចំពោះការអះអាងបញ្ជាក់របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ គឺមានសារៈសំខាន់ជាចម្បង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា កម្មវិធីទាមទារសំណងចំនួនពីរដែល“ភាពសមហេតុផល”នៃបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង មានចែងនៅក្នុងឯកសារច្បាប់សំខាន់ៗ¹¹³⁶បានទទួលយកការអនុវត្តជាក់ស្តែងដូចៗគ្នានេះដែរ។

៥២៦. ចំពោះវិធីសាស្ត្រជាក់ស្តែងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាស្តីពីភាពគ្រប់គ្រាន់នៃការបង្ហាញភស្តុតាង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់មធ្យោបាយនៃការបង្ហាញភស្តុតាងយ៉ាងទូលំទូលាយ។ ដើម្បីបង្ហាញនូវអត្ថិភាពជាជនរងគ្រោះផ្ទាល់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលយកកំណត់ហេតុផ្លូវការពីមន្ទីរ ស ២១ និងមន្ទីរ ស ២៤ រួមទាំង សៀវភៅចុះបញ្ជី បញ្ជីឈ្មោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំង រូបថតកំណត់ហេតុសារភាព និងជីវប្រវត្តិនៅក្នុងផ្នែកបឋមដែលផ្នែកនេះបានកត់ត្រានូវអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកជាប់ឃុំឃាំង និងដែលមិនអាចត្រូវបានសន្មត ដោយសមហេតុផលថា បានទទួលព័ត៌មានទាំងនេះ ដោយការធ្វើទារុណកម្មនោះទេ¹¹³⁷។ ដើម្បីបង្ហាញចំណងសាច់ញាតិ អង្គជំនុំ

¹¹³⁶Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង” ទំព័រ ១៥៦ ដល់ ១៥៨ (យោងលើបទដ្ឋាននៃភាពសមទំនងដែលត្រូវបានចែងនៅក្នុង វិធាន CRT I និង II)។

¹¹³⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៩, ១១២២, ១១២៥ ដល់ ១១២៧, ១១២៩ ដល់ ១១៣២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលយកសំបុត្រកំណើត និងអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ¹¹³⁸ លិខិតបញ្ជាក់ពីមេឃុំ¹¹³⁹ ប័ណ្ណបោះឆ្នោត និងទម្រង់បែបបទអ្នកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត¹¹⁴⁰ និងរូបថតដែលភ្ជាប់មកជាមួយនូវលិខិតបញ្ជាក់ពីតតិយជន¹¹⁴¹។ ភាពពេញលេញ និងភាពស៊ីសង្វាក់គ្នានៃការអះអាងបញ្ជាក់របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបានយកមកវាយតម្លៃជាមួយនឹងឯកសារ។ ព្យសនកម្មដែលកើតមានចំពោះជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ត្រូវបានសន្មតថាមានដោយទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងក្រុសារជិតស្និទ្ធ¹¹⁴²។

៥២៧. ដោយផ្អែកទៅលើសេចក្តីបញ្ជាក់ពីខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដែល“អាចជាការពិត” ចំពោះភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅដំណាក់កាលផ្តល់សំណង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្ហាញនូវភាពបត់បែន និងបានទទួលយកយ៉ាងទូលំទូលាយនូវរាល់ភស្តុតាងជាឯកសារ ដែលអាចគាំទ្រដល់ការទាមទារសំណងដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ដែលទំនងជាទទួលស្គាល់ការលំបាកជាសត្យានុម័តនៅក្នុងការផ្តល់ឯកសារផ្លូវការ។

៥២៨. ដោយពិចារណាលើទង្វើករណីបណ្តឹងសាទុក្ខដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរតែបានសម្រេចដោយយល់តែលើមូលដ្ឋាននៃការបញ្ជាក់អះអាងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំប៉ុណ្ណោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការលើកឡើងបែបនេះមិនត្រូវបានគាំទ្រដោយការអនុវត្តនៅកម្រិតអន្តរជាតិឡើយ។ នៅពេលពិចារណា ថាតើ អ.វ.ត.ក គប្បីបង្កើតនូវបទដ្ឋានបែបនេះ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពនៃផលប្រយោជន៍នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែរ ឬយ៉ាង

¹¹³⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១២៥, ១១២៧, ១១៣០។
¹¹³⁹សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១២៦, ១១៣០ ដល់ ១១៣២។
¹¹⁴⁰សេចក្តីសម្រេចលើឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ, ឯកសារលេខ E2/36, E2/51 និង E2/69 ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/94/2។
¹¹⁴¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១២៦, ១១២៧។
¹¹⁴²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ៦៤៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ណានោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា កម្មវិធីទាមទារសំណង ហើយស្ថិតក្នុង កម្រិតជាក់លាក់ យន្តការសិទ្ធិស្តីពីមនុស្សមានចរិតលក្ខណៈពិសេសមួយចំនួន ដែលអនុញ្ញាត ឱ្យអ្នកប្តឹងទាមទារសំណង អាចបំពេញបានតាមបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង ដោយពុំចាំ បាច់មានតួនាទីសកម្មច្រើននោះទេ។ ចរិតលក្ខណៈពិសេសទាំងនេះ ពុំមាននៅ អ.វ.ត.ក ឡើយ៖

- “លេខាធិការដ្ឋាននៃយន្តការទាមទារសំណងភាគច្រើន បានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ដោយខ្លួនឯងក្នុងការប្រមូលភស្តុតាង”¹¹⁴³។ គណៈកម្មការអន្តរអមេរិកាស្តីពីសិទ្ធិ មនុស្ស និងអតីតគណៈកម្មការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ក៏បានដើរតួនាទីប្រហាក់ ប្រហែលគ្នានេះដែរ។
- យ៉ាងហោចណាស់នៅក្នុងកម្មវិធីទាមទារសំណងមួយ “អ្នកប្តឹងទាមទារសំណង ភាគច្រើន (...) ពុំមានមេធាវីតំណាងផ្លូវច្បាប់ឡើយ”¹¹⁴⁴។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ យន្តការស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ពុំតម្រូវឱ្យមានមេធាវីតំណាងផ្លូវច្បាប់ដែរ¹¹⁴⁵។
- កម្មវិធី និងយន្តការទាំងនេះជួយសម្រួលដល់បន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងចំពោះ អ្នកប្តឹងទាមទារ បានមួយផ្នែក “ដោយចែងនូវកាតព្វកិច្ចដាក់ទៅលើភាគីដទៃទៀត ដែលបានចូលរួមដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល នៅក្នុងដំណើរការដោះស្រាយ បណ្តឹងទាមទារសំណង ក្នុងការសហការប្រមូលភស្តុតាង”¹¹⁴⁶។

៥២៩. ផ្ទុយទៅនឹងចរិតលក្ខណៈពិសេសទាំងនេះ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នៅ អ.វ.ត.ក៖

- អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានកាតព្វកិច្ច ឬធានាសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការប្រមូលភស្តុតាង ដើម្បីជួយគាំទ្រដល់ពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្តឹង

¹¹⁴³Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៥៣។

¹¹⁴⁴Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៥៣, ជើងទំព័រ ២៩ (យោង លើតុលាការដោះស្រាយបណ្តឹងលើកទីមួយ សម្រាប់រឿងរ៉ាវអសកម្មនៅក្នុង Zurich ប្រទេសស្វីស)។

¹¹⁴⁵សូមមើល ឧទា. វិធានតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ថ្ងៃទី ១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១) វិធាន ៣៦។

¹¹⁴⁶Niebergall “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៥១។

រដ្ឋប្បវេណី ក្រៅពីធនាគារសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួនក្នុងការ“កោះហៅ ឬស្តាប់ចម្លើយបុគ្គលណាម្នាក់ក្នុងឋានៈជាសាក្សី ឬទទួលយកនូវភស្តុតាងដ៏ដែលមានប្រយោជន៍សម្រាប់នាំមកនូវការស្វែងរកការពិត”¹¹⁴⁷ និងស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងគោលការណ៍ជាសារវន្តនៅក្នុងវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

- ស្របគ្នាជាមួយកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលមានចរិតលក្ខណៈតទល់ ពុំមានការដាក់កាតព្វកិច្ចទៅលើ ឌុច ឬតតិយជនក្នុងការសហការ ឬជួយប្រមូលភស្តុតាងដើម្បីគាំទ្រដល់ការដាក់ពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ។

- រាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវីជាតិ និងមេធាវីអន្តរជាតិ។ មេធាវីអន្តរជាតិត្រូវឱ្យមាន“បទពិសោធន៍ការងារចៅក្រម ឬព្រះរាជអាជ្ញា ឬក្នុងមុខងារផ្សេងទៀតយ៉ាងតិច ១០(ដប់)ឆ្នាំ ក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ” និង“មានសមត្ថភាពខាងផ្នែកនីតិវិធី និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិ ឬអន្តរជាតិ”¹¹⁴⁸។ ដោយឡែកមេធាវីជាតិត្រូវឱ្យមាន“សមត្ថភាពខាងផ្នែកនីតិវិធី និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិ ឬអន្តរជាតិ”¹¹⁴⁹។

៥៣០. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្ថានភាពរបស់ជនរងគ្រោះទាំងឡាយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នៅ អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងកម្មវិធីទាមទារសំណងទាំងអស់នេះ។ ជាគោលការណ៍ទូទៅ គប្បីកត់សម្គាល់ថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនទទួលបានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងពីអំពើល្មើសរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឡើយ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំដែលនៅសេសសល់សំខាន់សម្រាប់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី តាមវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣) របស់ អ.វ.ត.ក មាន“អង្គភាពជនរងគ្រោះ” មួយដែលមានអាណត្តិក្នុងការជួយសម្រួលដល់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការដាក់ពាក្យសុំតាំង

¹¹⁴⁷វិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។
¹¹⁴⁸វិធាន ១១(៤)(គ)(៣) ដល់ (៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
¹¹⁴⁹វិធាន ១១(៤)(ឃ)(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងជួយសម្របសម្រួលដល់ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ¹¹⁵⁰។ ទាំងនេះមានន័យថា មុននឹងបញ្ជូនពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅក្រឡាបញ្ជីនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កាតព្វកិច្ចរបស់អង្គភាពជនរងគ្រោះ “ក្នុងការពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់លើទម្រង់”¹¹⁵¹នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានលើសពីការពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់លើទម្រង់នេះទៅទៀត ជាឧទាហរណ៍ ការពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ ថាតើព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធត្រូវបានបំពេញពេញលេញដែរ ឬយ៉ាងណា។ ផ្នែក (គ) នៃទម្រង់បែបបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះបានចែងថា “សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្មនេះ និងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលស្ថិតក្រោមកិច្ចស៊ើបសួរ របស់ អ.វ.ត.ក ដែលត្រូវធ្វើការបង្ហាញសូមធ្វើការទាក់ទងអង្គភាពជនរងគ្រោះ”¹¹⁵²។ ការណែនាំចំពោះអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (និងមេធាវីរបស់ពួកគាត់) យ៉ាងហោចណាស់ ក៏សន្មតទុកជាមុនជាអប្បបរមាថា អង្គភាពជនរងគ្រោះខ្លួនឯងផ្ទាល់អាចផ្តល់នូវ “ព័ត៌មានស្តីពីទំនាក់ទំនង (...)” និង/ឬ ថា អង្គភាពជនរងគ្រោះ អាចប្រាប់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (និងមេធាវី របស់ពួកគាត់) អំពីប្រភពនានានៃ “ព័ត៌មានស្តីពីទំនាក់ទំនង (...)”។ ទោះបីក្នុងករណីណាក៏ដោយ វិធានផ្ទៃក្នុង និងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ បានចែងច្បាស់ថា ជំនួយដែលបានផ្តល់ឱ្យដោយអង្គភាពជនរងគ្រោះរបស់ អ.វ.ត.ក ដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងជំនួយដែលបានផ្តល់ឱ្យអ្នកទាមទារជាជនរងគ្រោះ ដោយលេខាធិការដ្ឋានដែលស្ថិតនៅក្នុងកម្មវិធីទាមទារសំណង មួយចំនួនខាងលើ។

¹¹⁵⁰វិធាន ១២(២)(ឃ), (ឆ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ ជនរងគ្រោះ ០២/២០០៧/ វិសោធនកម្មលើកទី១ (ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៨) កថាខណ្ឌ ៣.៤ (“អង្គភាពជនរងគ្រោះត្រូវជួយសម្រួលដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំនៅក្នុងការដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (...)”)។

¹¹⁵¹វិធាន ២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។

¹¹⁵²សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ឧបសម្ព័ន្ធ ក ទម្រង់បែបបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះ ទំព័រ ៣ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៥៣១. អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្ត ដែលជា“បទដ្ឋានអាចជាការពិត” ឬដែលជា “ឧត្តមានុភាពនៃភស្តុតាង”នោះ មានលក្ខណៈស្របតាមច្បាប់។ បទដ្ឋាននេះ គឺជាបទដ្ឋានរួមចំពោះការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណីនៅទូទាំងពិភពលោក។ លើសពីនេះទៀត ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយ ក្នុងការទាមទារឱ្យមានការបន្ធូរបន្ថយនៃការអនុវត្តបទដ្ឋាននេះ ទោះជាក្នុងការអនុវត្តនៅកម្រិតអន្តរជាតិក្តី ឬដោយសារការព្រួយបារម្ភអំពីតុល្យភាពសមស្របនៃផលប្រយោជន៍ក៏ដោយ។

៥៣២. ពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងដោះស្រាយសារណារបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានធ្វើការជូនដំណឹងឱ្យបានត្រឹមត្រូវដល់ពួកគាត់ អំពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលនឹងត្រូវអនុវត្តនៅក្នុងដំណាក់កាលទូទាត់សំណង។

៥៣៣. បន្ទាប់ពី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានធ្វើការវាយតម្លៃលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្តីពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង *ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង* មុនពេលចាប់ផ្តើមជំនុំជម្រះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ បានលើកឡើងថា:

ដោយមិនបានផ្តល់ការជូនដំណឹងជាមុនដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្រោយមក បានយកបទដ្ឋានដ៏មានលក្ខណៈខ្ពស់ជាងមុន និងមិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់យកមកអនុវត្ត ហើយធ្វើការវាយតម្លៃសាជាថ្មីលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន។ ក្រោយពីបានធ្វើផ្លូវវាងពាក្យសុំទាំងនេះ ជាមួយនឹងបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញដ៏ថ្មីសន្លាងនេះ ហើយក្រោយពីបានបង្កើនលក្ខខណ្ឌទាមទារឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងអំពីអត្តសញ្ញាណបណ្ណ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ២០ នាក់ ដែលក្នុងនោះមាន ០៩ នាក់ ជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនាពេលនេះមិនបានបំពេញតាម“លក្ខខណ្ឌតម្រូវ”នោះទេ¹¹⁵³។

¹¹⁵³បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ កថាខណ្ឌ ៦៨។

៥៣៤. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា ចៅក្រម Lavergne បានលើកឡើងយ៉ាងច្បាស់លាស់ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបឋមថា ការវាយតម្លៃ *ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង* លើពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីខុសគ្នាស្រឡះ ពីការសម្រេចលើអង្គសេចក្តីនៃពាក្យសុំទាំងនេះ¹¹⁵⁴។ ការវាយតម្លៃនេះ គួរតែត្រូវបានជូនដំណឹងដល់មេធាវីដែលមានសមត្ថកិច្ចថា បទដ្ឋាននៃការ បង្ហាញភស្តុតាង ដែលតឹងតែងជាងនឹងត្រូវអនុវត្តដើម្បីសម្រេចចុងក្រោយអំពីភាពអាចទទួល យកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក្តី ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានកត់សម្គាល់រួចហើយ នៅក្នុងពេលពិចារណាអំពីភាពស្របច្បាប់នៃបទដ្ឋាននៃការ ពិនិត្យឡើងវិញជាពីរដំណាក់កាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមាន ការភាន់ច្រឡំដែលបង្កឡើងដោយសារការផ្តល់ព័ត៌មានជាច្រើនដង ពាក់ព័ន្ធនឹងឋានៈជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានជូនដំណឹងឱ្យបាន ច្បាស់លាស់អំពីបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងជាក់លាក់ ដែលខ្លួននឹងអនុវត្តនៅដំណាក់កាល ទូទាត់សំណង ដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមុនពេលចេញសាលក្រមឡើយ។ មិនមានលក្ខណៈ គ្រប់គ្រាន់ឡើយដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគ្រាន់តែលើកឡើង នៅក្នុងជើងទំព័រនៃសាល ក្រម ដែលថា វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) “បានគូសបញ្ជាក់”អំពីបទដ្ឋាននៃការ បង្ហាញភស្តុតាងនោះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានទទួលស្គាល់ផងដែរថា បន្ទាប់ពី សវនាការបឋម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្កឱ្យមានភាពមិនច្បាស់លាស់អំពី ថាតើបទ ដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងច្បាស់លាស់ណាមួយ ដែលខ្លួននឹងយកមកអនុវត្តនៅដំណាក់កាល ទូទាត់សំណងនោះ ហើយភាពមិនច្បាស់លាស់ទាំងនោះបានបង្កឱ្យមានការភ័ន្តច្រឡំ និងខក ចិត្តយ៉ាងខ្លាំងដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រោយពីពិនិត្យលើសាលក្រមឡើងវិញ¹¹⁵⁵។ ទោះ

¹¹⁵⁴ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/1.1, ទំព័រ ៦៤ (បន្ទាត់ ៣) ដល់ ទំព័រ ៦៥ (បន្ទាត់ ១)។ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/3.1 ទំព័រ ៣៤ (បន្ទាត់ ៣ ដល់ ៨) និងទំព័រ ៣៦ (បន្ទាត់ ២៤) ដល់ទំព័រ ៣៧ (បន្ទាត់ ៧)។

¹¹⁵⁵សូមមើលទូទៅព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Pham, Phuong និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត, ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ និងសវនាការ សំណុំរឿង ខុច នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ទំព័រ ២៦៤ ដល់ ២៨៧។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Eric Stover

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក៏បានយល់ឃើញផងដែរថា ព្យសនកម្មដែលទទួលបានដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានស្តារឡើងវិញ ដោយពួកគាត់មានឱកាសនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ក្នុងការដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមដើម្បីធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលជឿជាក់ថា ខ្លួនពិតជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្របតាមវិធានផ្ទៃក្នុងប្រាកដមែន។ ពេលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណាលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាលក្ខណៈបុគ្គលដូចខាងក្រោម។

៦. ឃ. ការទទួលយកពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៥៣៥. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធពាក្យសុំរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចំនួន ២២ នាក់¹¹⁵⁶ ដោយបានយល់ឃើញថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំទាំងនេះ ខកខានពុំបានបង្ហាញអំពីការទទួលបានព្យសនកម្ម ដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាព។ ការយល់ឃើញនេះ បានផ្អែកទៅលើសំអាងហេតុមួយ ឬច្រើនក្នុងចំណោមសំអាងហេតុ ខាងក្រោម៖

- ១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា អង្គហេតុមិនបានបង្ហាញតាមបទដ្ឋានតម្រូវដែលថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នៅមន្ទីរ ស ២១ ឬមន្ទីរ ស ២៤¹¹⁵⁷។

និងអ្នកនិពន្ធ ដទៃទៀត, “ប្រឈមនឹងរឿងក្តី ខុច: ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា” ទំព័រ ៣៨ ដល់ ៤៤។

¹¹⁵⁶មានម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខសរុបចំនួន ៤១ នាក់។ ៩ នាក់ បានធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីឋានៈ និង ១៩ នាក់ទៀតប្តឹងអំពីសំណង។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ជុំ ស៊ីវ៉ាត (D25/6) ធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខនៅនឹងការខកខានដាក់ឈ្មោះបងថ្លៃស្រីរបស់គាត់ និងកូន នៅក្នុងសាលាក្រម។ ហើយចំនួន ១៣ នាក់ទៀត ប្តឹងលើឋានៈ និងសំណង។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្លាន ហ្វីត (E2/37) មិនបានប្តឹងសាទុក្ខនៅនឹងការបដិសេធពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលាក្រម, កថាខណ្ឌ ២២៨។

¹¹⁵⁷សាលាក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧។

២. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលអះអាងថា ជាជនរងគ្រោះដោយសារតែការបាត់បង់សាច់
ញាតិជិតស្និទ្ធនៅមន្ទីរ ស ២១ និងមន្ទីរ ស ២៤ មិនមានលទ្ធភាពបង្ហាញនូវអត្តិភាពនៃ
ជនរងគ្រោះថាជាសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធតាមបទដ្ឋានតម្រូវនោះឡើយ¹¹⁵⁸ ។

៣. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលអះអាងថា ជាជនរងគ្រោះដោយសារតែការបាត់បង់សាច់
ញាតិជិតស្និទ្ធ នៅមន្ទីរ ស ២១ និងមន្ទីរ ស ២៤ មិនបានផ្តល់ភស្តុតាងអំពីភាពជាសាច់
ញាតិ ឬចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬការនៅក្នុងបន្ទុករបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់នៃមន្ទីរ
ស ២១ ឬ ស ២៤ ទេ¹¹⁵⁹ ។

៥៣៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល វាយតម្លៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីខាងក្រោម
ដោយផ្អែកតាមបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលអាចយកមកអនុវត្តបាន
នៅអង្គជំនុំជម្រះនេះ។ ហេតុដូច្នោះ ផ្អែកតាមបញ្ហាអង្គហេតុ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមាន
ភារកិច្ចក្នុងការកំណត់ ថាតើការអនុវត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីបទដ្ឋានក្នុងការ
បង្ហាញភស្តុតាង ដែល“ទំនងជាមានភាពពិតប្រាកដ” ពិតជាពុំមានលក្ខណៈសមហេតុផល
ដែរ ឬយ៉ាងណា។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណា
ថាតើសេចក្តីបញ្ជាក់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបង្ហាញពីកម្រិតដែលមានលក្ខណៈពិសេស និង
យថាភូត ដើម្បីអាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលជឿជាក់បាននៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃរឿង
ក្តីនេះ ដែរ ឬយ៉ាងណា។ ដោយសារតែកង្វះខាតនៃផលប្រយោជន៍ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់
ឱ្យជនរងគ្រោះ ធ្វើការទាមទារសំណងជាលក្ខណៈបុគ្គលបាននោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ
កំពូលមានការជឿជាក់ខ្ពស់ទៅលើសេចក្តីបញ្ជាក់របស់ជនរងគ្រោះ ដរាបណាសេចក្តីបញ្ជាក់
ទាំងនេះមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា និងពេញលេញ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានយល់
ស្របនឹងការវាយតម្លៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីភាពអាចជឿជាក់បាន ដោយហេតុ
ថា នៅក្នុងពេលសវនាការ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្តាប់ភាគីដោយផ្ទាល់។ បន្ថែមពី
លើនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានវាយតម្លៃលើសេចក្តីបញ្ជាក់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ

¹¹⁵⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

¹¹⁵⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយបានប្រៀបធៀបជាមួយនឹង ឯកសារផ្លូវការ ឬឯកជន (ក្រៅផ្លូវការ)¹¹⁶⁰ ដែលមាននៅ ក្នុងសំណុំរឿង ព្រមទាំងឯកសារទាំងឡាយ ដែលភាគីនានាបានដាក់នៅក្នុងសវនាការបណ្តឹង សាទុក្ខ។

៦. ឃ. ១. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ (E2/61, E2/62, E2/69, E2/73, E2/74, E2/75, E2/86, E2/88, D25/15)

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ លី ហ៊ី ហៅ អ៊ា ហ៊ីរ (E2/61)

៥៣៧. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងធ្វើទារុណកម្ម នៅមន្ទីរ ស ២១ ហើយក្រោយមកត្រូវបានគេផ្ទេរទៅមន្ទីរ ស ២៤ ដែលជាទីកន្លែងដែលគាត់ បានរត់គេចខ្លួន។ ជាលទ្ធផលនៃព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះ គាត់បានអះអាងថា បានទទួលរងនូវ ព្យសនកម្មជាអចិន្ត្រៃយ៍លើដៃឆ្វេង និងកងដៃទាំងពីររបស់គាត់¹¹⁶¹។

៥៣៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលជាជនរងគ្រោះ ដោយសំអាង ហេតុដូចខាងក្រោមនេះ៖

លី ហ៊ី (E2/61) បានអះអាងថា ដំបូងគាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ (ទួលស្តែង) និងក្រោយមកគាត់ត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅ ស ២៤ ដែលជាកន្លែងដែលគាត់បានរត់គេច ខ្លួន។ ទោះបីជាមានអ្នកជាប់ឃុំមួយរូបឈ្មោះ អ៊ា ហ៊ីរ នៅមន្ទីរ ស ២១ ដោយយោង តាមឯកសារ និងការរៀបរាប់ ក៏វានៅតែមានចម្ងល់ ថាតើអ្នកជាប់ឃុំរូបនេះ គឺជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែរ ឬយ៉ាងណា¹¹⁶²។ ចំនែមពីលើនេះ នៅក្នុងបណ្តសារមន្ទីរ ស

¹¹⁶⁰មាត្រា ១៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៦។
¹¹⁶¹របាយការណ៍នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/61/1 ។
¹¹⁶²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧, ជើងទំព័រ ១០៩១ (“អង្គជំនុំជម្រះមិនច្បាស់ទេថា លី ហ៊ី ត្រូវ បានស្គាល់ថាជា អ៊ា ហ៊ីរ នៅក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ប្រៀបធៀប “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ - សំណើសុំ បញ្ជូលស្ថានភាពរបស់លោក លី ហ៊ី [លី ហ៊ី] ជាអ្នកនៅរស់រានមានជីវិតពីមន្ទីរ ស ២១ និងយថាភាពនៃ ឯកសារនានាជា ផ្នែកនៃកំណត់ហេតុ”, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E137”)។

២១ មិនបានបង្ហាញអំពីការបញ្ជូនអ្នកជាប់ឃុំរូបនេះពីមន្ទីរ ស ២១ ទៅ ស ២៤ ឡើយ ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ មិនបានរៀបរាប់អំពីការដឹកជញ្ជូនដែលខ្លួនបាន អះអាងនោះទេ ដែលវាផ្ទុយទៅនឹងប្រតិបត្តិការរបស់មន្ទីរ ស ២១¹⁶³។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំ ជម្រះយល់ឃើញថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ លី ហ៊ី មិនបាន បង្ហាញតាមបទដ្ឋានតម្រូវនោះទេ¹⁶⁴។

៥៣៩. ដោយសារតែបញ្ហាអំពីសច្ចៈភាពនៃការអះអាងរបស់គាត់ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណី បានដាក់សំណើសុំបញ្ជូលស្ថានភាពរបស់លោក លី ហ៊ី ជាអ្នកនៅរស់រានមានជីវិត ពីមន្ទីរ ស ២១ និងយថាភាពនៃឯកសារនានាជាផ្នែកនៃកំណត់ហេតុនៅថ្ងៃទី ៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩។ ឯកសារ ភ្ជាប់ជាមួយនឹងសំណើនោះ គឺមានសេចក្តីប្រកាសរបស់លោក កេ សុបណ្ណការ ដែលជាប្រធានសារមន្ទីរឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ទូលស្តែង ដោយបាន បញ្ជាក់ថា គាត់បានរកឃើញច្បាប់ដើមនៃឯកសារ ដែលបានដាក់ដើម្បីគាំទ្រដល់ពាក្យសុំរបស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឱ្យទទួលយកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិនបានពិភាក្សាសម្រេចលើភស្តុតាង បន្ថែមដែលបានដាក់ជូនឡើយ¹⁶⁵។

៥៤០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំចាំបាច់យល់ដឹងឱ្យបានប្រាកដថា “លី ហ៊ី ត្រូវបានស្គាល់ថា ជា អ៊ា ហ៊ីរ នៅក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”¹⁶⁶ នោះទេ។ អ្វីដែលសំខាន់នោះគឺថា អ្នកដាក់

¹⁶³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៤៨, ជើងទំព័រ ១០៩២ ៖ “ទោះបីជាមានចំណាត់ការជាលាយលក្ខណ៍ អក្សរលើជីវប្រវត្តិនៃអ្នកជាប់ឃុំឈ្មោះ អ៊ា ហ៊ីរ បង្ហាញថា គាត់ត្រូវគេ “ដោះលែងនៅថ្ងៃទី០៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៦” (“ជីវប្រវត្តិរបស់ អ៊ា ហ៊ីរ” E2/61.2 ERN 00368571) កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងសាក្សីជាច្រើន ដែលរួមបញ្ចូលទាំងអតីត សមាជិកមន្ទីរ ស ២១ បានផ្តល់សក្ខីកម្មថា លើកលែងតែករណីមួយចំនួនតិចតួចដែលមិនមានពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកទោសធម្មតា អ្នកជាប់ឃុំមន្ទីរ ស ២១ទាំងអស់ត្រូវបានសម្លាប់ចោល (សូមមើល ឧទា. ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩ (សួស ធំ) ឯកសារលេខ E1/54.1, ទំព័រ ៨៧ ដល់៨៨)។

¹⁶⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧, ទំព័រ ២២៤ ដល់ ២២៥។

¹⁶⁵បណ្តឹងសាក្សីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៦១។

¹⁶⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៩១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពាក្យសុំដែលនៅពេលបច្ចុប្បន្នប្រើឈ្មោះ លី ហ៊ី ជាបុគ្គលតែមួយដែលជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ជាឈ្មោះ អ៊ា ហ៊ីរ។ នៅពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមដែលបង្ហាញថា ឈ្មោះឪពុកម្តាយរបស់គាត់ត្រូវ គ្នាជាមួយនឹងឈ្មោះឪពុកម្តាយរបស់ អ៊ា ហ៊ីរ¹¹⁶⁷ និងបានផ្តល់នូវស្នាមមេដៃរបស់គាត់ដែល ត្រូវគ្នាជាមួយនឹងស្នាមមេដៃនៅលើចម្លើយសារភាពរបស់គាត់ នៅមន្ទីរ ស ២១¹¹⁶⁸។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់អត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំថាជាជនរងគ្រោះ នៅមន្ទីរ ស ២១ និង ស ២៤ ហើយសម្រេចបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង និងទទួលយកពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ហ៊ីម ម៉ូ (E2/62)

- ៥៤១. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៧ បងប្រុសពីរនាក់ របស់គាត់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅខេត្តតាកែវ ដោយឈ្មួញខ្មែរក្រហមចំនួនបួននាក់។ ម្ចាស់បណ្តឹង សាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ត្រូវបានចាប់ខ្លួនផងដែរក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៨ ប៉ុន្តែគាត់បានរត់គេច ខ្លួន។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់បានឃើញរូបថតបង ប្រុសពីរនាក់របស់គាត់នៅសារមន្ទីរទួលស្តែង។ ដោយសារតែលទ្ធផលនៃព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានទទួលរងនូវព្យសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត¹¹⁶⁹។
- ៥៤២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកសំអាងហេតុទីពីរ និងទីបីរបស់ខ្លួនមកអនុវត្ត ដើម្បី បដិសេធបានរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី៖

¹¹⁶⁷លិខិតបញ្ជាក់របស់អនុសេនីយទោ អោម សុផែ ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/6.1។

¹¹⁶⁸សំណើរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ សុំដាក់ភស្តុតាងបន្ថែម ដើម្បីគាំទ្របណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំង នឹង សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/3, កថាខណ្ឌ ៧។ ឯកសារ ភ្ជាប់លេខ F2/3.2.3, ERN 00651493 (ស្នាមផ្តិតមេដៃពេលបច្ចុប្បន្ន); ឧបសម្ព័ន្ធ, ឯកសារលេខ E2/61.2, ERN 00279930 (ស្នាមផ្តិតមេដៃនៅមន្ទីរ ស ២១)។

¹¹⁶⁹របាយការណ៍ស្តីពីពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/62/1។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី E2/62 អះអាងថា បងប្រុសរបស់គាត់¹¹⁷⁰ត្រូវបានឃុំខ្លួន និង ត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ក្នុងការគាំទ្រចំពោះអំណះអំណាងនេះ គាត់បាន បង្ហាញរូបថតដែលយកមកពីបណ្តាសាររបស់សារមន្ទីរទួលស្ទែង។ ប៉ុន្តែរូបថតនេះមិន អាចកំណត់អត្តសញ្ញាណបានទេ ដូច្នេះមិនអាចកំណត់បានថា រូបថតនោះជារូបនរណា នោះទេ។ ដូចដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានទទួលស្គាល់ហើយថា មិនមានឯកសារ បង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងសាច់ញាតិជាមួយជនរងគ្រោះនៃមន្ទីរ ស២១ នោះទេ¹¹⁷¹។

៥៤៣. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដាក់លិខិតបញ្ជាក់របស់សាក្សីពីរបន្ថែម ទៀត៖ លិខិតបញ្ជាក់មួយមកពីបងស្រីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដែលបានកំណត់អត្តសញ្ញាណ បុគ្គលនៅក្នុងរូបថតនោះថា ជាបងប្រុសរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ¹¹⁷² និងលិខិតបញ្ជាក់មួយ ទៀតមកពីប្រធានភូមិម្នាក់ដែលបញ្ជាក់អះអាងអំពីអត្តសញ្ញាណនៃបុគ្គលក្នុងរូបថតនោះ¹¹⁷³។

៥៤៤. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា លិខិតបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ពុំមាន លក្ខណៈសម្បត្តិជាសក្ខីកម្មរបស់សាក្សីឡើយ ប៉ុន្តែអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចទទួល យកលិខិតបញ្ជាក់ទាំងនេះក្នុងនាមជាឯកសារក្រៅផ្លូវការ។ យថាភាពនៃឯកសារទាំងនេះមិន ត្រូវបានជំទាស់តវ៉ាឡើយ។ ឯកសារទាំងនេះគាំទ្រយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ទៅលើសេចក្តីបញ្ជាក់របស់ ភាគីដែលទទួលរងព្យសនកម្ម។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មានមូល

¹¹⁷⁰ជាក់ស្តែង ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ បានអះអាងថា បងប្រុសពីរនាក់របស់គាត់ត្រូវបានជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១។ ឧបសម្ព័ន្ធ ១៖ លិខិតបញ្ជាក់, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/62.1, ERN 00279966-00279968។ ឧបសម្ព័ន្ធ ២៖ ព័ត៌មានបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/62.2, ERN 00279969។ ប៉ុន្តែ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដាក់រូបថតតែមួយសន្លឹករបស់បងប្រុសខ្លួនទៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ២៣ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/78.1, ទំព័រ ២០។ រូបថតនៅមន្ទីរ ស ២១, ឯកសារលេខ E165/1/1.2។ ឧបសម្ព័ន្ធ ៤៖ រូបថតនៅមន្ទីរ ស ២១, ឯកសារលេខ E2/62.4។

¹¹⁷¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

¹¹⁷²លិខិតបញ្ជាក់របស់ សាំង ណេង ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/3.2.1។

¹¹⁷³លិខិតបញ្ជាក់របស់ គង់ ងឿន ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F2/3.2.2។ សូមមើលផងដែរ លិខិត បញ្ជាក់របស់អនុប្រធានការិយាល័យបណ្តាសារ ទួលស្ទែង ចុះថ្ងៃទី ១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E165/1/1.3។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដ្ឋានក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងក្នុងការទទួលយក ពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ លីម យ៉ុន (E2/69)

៥៤៥. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ក្នុងខណៈដែលគាត់ត្រូវបានឃុំឃាំង ធ្វើទារុណកម្ម និងសួរចម្លើយនៅទីកន្លែងមួយខាងក្រៅមន្ទីរ ស ២១¹¹⁷⁴ ប្រធានមន្ទីរសន្តិសុខ បានប្រាប់គាត់ថា បងប្រុសរបស់គាត់ជាប់គុកនៅមន្ទីរ ស ២១។

៥៤៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកសំណុំរឿងហេតុទីពីររបស់ខ្លួនមកអនុវត្តដើម្បីបដិសេធវានៈ៖

លីម យ៉ុន (E2/69) បានអះអាងថា បងប្រុសរបស់គាត់ម្នាក់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ជាការបន្ថែមលើអំណះអំណាងនៃការចាប់ខ្លួន និងការសម្លាប់សាច់ញាតិមួយចំនួន របស់គាត់នៅក្នុងអំឡុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយមិនមាន ភស្តុតាងគាំទ្រចំពោះអំណះអំណាងនេះទេ¹¹⁷⁵។

៥៤៧. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពុំបានផ្តល់ភស្តុតាងបន្ថែមជូនអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល ឡើយ។ ឈ្មោះបងប្រុសរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ មិនឃើញមាននៅក្នុងបញ្ជី ឈ្មោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ឡើយ។ ដោយពុំមានមន្ត្រីទៅលើសច្ចភាពជាអត្តនា ម៉តនៅលើផ្នែកនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ភាគីផ្នែកទៅលើពាក្យចម្លើយអាវាមចេញពីប្រភពមួយ ដែលធ្វើឱ្យមាន ភាពមន្ត្រីសង្ស័យយ៉ាងខ្លាំង¹¹⁷⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថាពុំមានមូល

¹¹⁷⁴លិខិតបញ្ជាក់របស់ លីម យ៉ុន ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ ឯកសារលេខ E2/69.1 (“គ្រួសាររបស់ខ្ញុំជាប់គុក រត្តបារាយណ៍សណ្តែក នៅភូមិកំពង់ថ្ម ឃុំបល្ល័ង រយៈពេល ១០ថ្ងៃ”)។

¹¹⁷⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

¹¹⁷⁶ទម្រង់បែបបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះ (សម្ងាត់), ថ្ងៃទី ០៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/69, ឧបសម្ព័ន្ធ ១, ឯកសារលេខ E2/69.1, ERN 00364915 (“ពេលដែលកំពុងធ្វើទារុណកម្ម ប្រធានសន្តិសុខ សែន ប្រាប់ខ្ញុំថា៖ បងប្រុសខ្ញុំ ឈ្មោះ ម៉ា យីឡូ កាលនោះ អាយុ ៣៥ ឆ្នាំ បានជាប់គុកនៅទូលស្តែង ចុះហេតុអ្វីហងងង ថាមិនដឹង បងងងក្បត់ ត្រូវគេ

ដ្ឋានណាមួយឡើយ ក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះពុំបានបង្ហាញឋានៈជាជនរងគ្រោះ ពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំង ឡាយដែលជាប់ទាក់ទិនជាមួយនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ នង សារ៉ាត (E2/73) ហៅ ពណ៍

៥៥៨. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា បងជីដូនមួយ និងពូរបស់គាត់ត្រូវ បានឃុំខ្លួន និងសម្លាប់នៅទួលស្តែង។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ជាលទ្ធផលនៃព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះ គាត់បានទទួលរងព្យាបាទកម្មខាងផ្លូវចិត្ត។

៥៥៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកសំអាងហេតុទីពីរ និងទីបីរបស់ខ្លួនមកអនុវត្ត ដើម្បីបដិសេធច ឋានៈរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ ៖

នង សារ៉ាត ហៅ ពណ៍ (E2/73) បានអះអាងថា បងជីដូនមួយរបស់គាត់ឈ្មោះ នង សារ៉ាត និងពូរបស់គាត់ឈ្មោះ នង សង ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ប៉ុន្តែអ្នកដាក់ពាក្យសុំមិនបានផ្តល់ភស្តុតាងជាឯកសារទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួន ឬបញ្ជាក់ អំពីភាពជាសាច់ញាតិនោះទេ (...)¹¹⁷⁷។

៥៥០. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានផ្តល់លិខិតបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ បន្ថែមចំនួនពីរដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល¹¹⁷⁸។ លិខិតបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ទីមួយ ដែលមកពីម្តាយមីងរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ បង្ហាញអំពីភាពជាសាច់ញាតិរវាងម្ចាស់

ចាប់ទៅដាក់ក្នុងទួលស្តែង ព្រោះធ្វើការជាអ្នកក្តោបក្តាប់ខាងទន្លេសាប។ ចំណែកហងឯង ក៏ចាប់គុកដោយលួចបញ្ចេញ ស្បែងឱ្យខ្លាំង')។

¹¹⁷⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។
¹¹⁷⁸សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ នង និត ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/5.2.1។ សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ ស សារ៉ាត ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/5.2.2។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បណ្តឹងសាទុក្ខ និងព្រហ្មទណ្ឌ ប៉ុន្តែ លិខិតបញ្ជាក់នេះមិនបានបញ្ជាក់ថា ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបាន ជាប់ឃុំនៅមន្ទីរ ស ២១ ឡើយ។ ម្តាយមីងរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបញ្ជាក់ថា សហការី របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានប្រាប់គាត់ថា ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានចាប់ខ្លួន ប៉ុន្តែ បន្ទាប់មកម្តាយមីងរូបនេះក៏បញ្ជាក់ថា “ខ្ញុំមិនដឹងថានរណាជាអ្នកចាប់ខ្លួនគាត់ [ព្រហ្មទណ្ឌនេះ]ទេ ហើយគ្រួសាររបស់គាត់ ហើយខ្ញុំពុំបានដឹងថា គេយកពួកគាត់ទៅណាដែរ”¹¹⁷⁹។ ស្រដៀង គ្នានេះដែរ លិខិតបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទីពីរ ដែលមកពីបងជីដូនមួយរបស់ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខ បញ្ជាក់ថា ៖

នៅពេលគេយក នង សង និង នង សារួត ទៅ ខ្ញុំមិនដឹងថា គេយកពួកគាត់ទៅណាទេ។
ប៉ុន្តែ ដោយសារពួកគាត់មានតំណែងធំ កាលពីសម័យខ្មែរក្រហម ខ្ញុំគិតថាគាត់
ប្រហែលជាត្រូវគេយកទៅទ្វលស្តែង¹¹⁸⁰។

៥៥១. ទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំមានហេតុផលក្នុងការដាក់ការមន្ទិលទៅលើភាព ស្មោះត្រង់របស់បុគ្គលដែលបានបញ្ជូនសេចក្តីអះអាងទាំងនេះ ជាពិសេសបងជីដូនមួយ របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដែលបានពង្រាងលិខិតបញ្ជាក់ទីពីរនេះ យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មានការ ច្បាស់ណាស់ថា បងជីដូនមួយរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមិនបានដឹងដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់អំពី ថា តើ នង សង និង នង សារួត ត្រូវបានជាប់ឃុំនៅមន្ទីរ ស ២១ ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះឡើយ។ លើសពីនេះទៀត ឈ្មោះរបស់ជនរងគ្រោះដែលបានលើកឡើងមាន នង សង និង នង សារួត មិនឃើញមាននៅក្នុងបញ្ជីឈ្មោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ឡើយ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយឡើយក្នុងការបដិសេធសេចក្តី សម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះពុំបានបង្ហាញថានោះជា ជនរងគ្រោះពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលជាប់ទាក់ទិនជាមួយនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

¹¹⁷⁹សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ នង និត។
¹¹⁸⁰សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ ស សាវ៉េន។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ង៉ែត អ៊ុយ (E2/74)

៥៥២. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ប្តីរបស់គាត់ឈ្មោះ ប្រាក់ ប៉ាត ត្រូវបានឃុំខ្លួនធ្វើទារុណកម្ម និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។

៥៥៣. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកសំណងហេតុទីពីរ និងទីបីរបស់ខ្លួនមកអនុវត្តដើម្បីបដិសេធហ្វាងៗរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ៖

ង៉ែត អ៊ុយ (E2/74) បានអះអាងថា ប្តីរបស់គាត់ឈ្មោះ ប្រាក់ ប៉ាត ដែលជាអតីតកម្មាភិបាលកងទ័ពខ្មែរក្រហមត្រូវបានឃុំខ្លួន ធ្វើទារុណកម្ម និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ដើម្បីគាំទ្រអំណះអំណាងនេះ គាត់បានយោងលើសក្ខីកម្មរបស់ក្មួយខាងប្តីគាត់ដែលធ្លាប់ធ្វើការនៅមន្ទីរ ស ២១¹¹⁸¹។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អត្តសញ្ញាណជាក់លាក់នៃសាក្សីសំខាន់នេះមិនត្រូវបានបង្ហាញនោះទេ។ បន្ថែមពីលើនេះ មិនមានការបញ្ជាក់ ឬឯកសារគាំទ្រចំពោះអំណះអំណាងនេះ ឬចំណងសហព័ទ្ធនោះទេ¹¹⁸²។

៥៥៤. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពុំបានផ្តល់នូវភស្តុតាងណាមួយនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឡើយ។ ឈ្មោះប្តីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដែលបានអះអាងនោះមិនឃើញមាននៅក្នុងបញ្ជីឈ្មោះអ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយឡើយក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះពុំបានបង្ហាញឋានៈជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីនេះឡើយ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ អៀវ នាប ហៅ ខៀវ នាប (E2/75)

៥៥៥. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ប្តីរបស់គាត់ត្រូវបានជាប់ឃុំឃាំង និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។

¹¹⁸¹ លិខិតបញ្ជាក់របស់ ង៉ែត អ៊ុយ, ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/74.1។

¹¹⁸² សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

៥៥៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកសំអាងហេតុទីពីរ និងទីបីរបស់ខ្លួនមកអនុវត្តដើម្បីបដិសេធបានរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ៖

ធៀវ នាប ហៅ ខៀវ នាប (E2/75) បានអះអាងថា ប្តីរបស់គាត់ឈ្មោះ ហេង ជឿន ហៅ ជឿន ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨ ខណៈពេលដែលប្តីរបស់គាត់ គឺជាកម្មាភិបាលនៅមន្ទីរ ៨៧០ និងត្រូវបានបញ្ជូនទៅព្រៃស (ស ២៤)។ គាត់បានអះអាងថា បានឃើញការចាប់ខ្លួនប្តីគាត់ និងអះអាងបន្ថែមថា យោធាមួយរូបឈ្មោះ វ៉ែត បានប្រាប់គាត់អំពីមរណភាពរបស់ប្តីគាត់នៅ ស ២៤ ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អត្តសញ្ញាណពិតប្រាកដនៃសាក្សីនេះមិនត្រូវបានគេស្គាល់នោះទេ និងមិនមានការបញ្ជាក់ ឬឯកសារណាមួយគាំទ្រចំពោះអំណះអំណាងរបស់គាត់ទេ។ លើសពីនេះ មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីភាពជាសាច់ញាតិឡើយ¹¹⁸³។

៥៥៧. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពុំបានផ្តល់ភស្តុតាងបន្ថែមណាមួយដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឡើយ។ ពាក្យចោមអាវាមពីប្រភពមួយ ដែលមិនបានកំណត់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់នោះ¹¹⁸⁴ មិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីគាំទ្រដល់ការលើកឡើងទាំងនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ពុំបានបង្ហាញបានៈជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីនេះឡើយ។

¹¹⁸³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

¹¹⁸⁴ទម្រង់បែបបទអំពីព័ត៌មានជនរងគ្រោះ, ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ០៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារបកប្រែភាសាអង់គ្លេសបានដាក់នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩, លេខឯកសារ E2/75, ឧបសម្ព័ន្ធ ១, ព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់, ឯកសារលេខ E2/75.1, ERN 00365580 (“រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៨១ នៅពេលដែលខ្ញុំបានទៅរកស្រូវនៅខេត្តសៀមរាប ខ្ញុំបានជួបជាមួយ វ៉ែត ជាអតីតយោធាខ្មែរក្រហម ដែលធ្វើការជាមួយប្តីរបស់ខ្ញុំ ហើយដែលក្រោយមកត្រូវបានអង្គការផ្តល់ប្តូរចេញពីយោធា។ វ៉ែត និយាយប្រាប់ខ្ញុំថា ប្តីរបស់ខ្ញុំបានស្លាប់ហើយ ព្រោះអង្គការបានបញ្ជូនគាត់ទៅកាន់គុកព្រៃស ដោយសារគាត់បានក្បត់នឹងអង្គការ”)។

**ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ Jeffery JAMES,
Joshua ROTHSCHILD (E2/86 និង E2/88)**

៥៥៨. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងពីររូបនេះអះអាងថា ទទួលបាននូវព្យាបាលកម្ម ផ្លូវចិត្ត ដោយសារតែការឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម និងការសម្លាប់ឪពុកមារបស់ពួកគាត់ James W. CLARK។ Joshua Rothschild អះអាងថា ដោយសារតែមានការអះអាងថា សាកសពរបស់ឪពុកមារបស់គាត់ត្រូវបានគេដុតកម្ទេចនោះ ទើបគាត់ និងគ្រួសាររបស់គាត់ មិនអាចបំភ្លេចរឿងទាំងនោះបានទេ¹¹⁸⁵។

៥៥៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកសំអាងហេតុទីបីរបស់ខ្លួនមកអនុវត្ត ដើម្បីបដិសេធបាន: របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំទាំងនេះ៖

Jeffrey JAMES (E2/86) និង Joshua ROTHSCHILD (E2/88) បានអះអាងថា ឪពុកមារបស់ពួកគាត់ឈ្មោះ James W. CLARK ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស២១។ ការឃុំខ្លួនរូបលោក James W. CLARK គឺជាការពិត។ ប៉ុន្តែភាពជាសាច់ញាតិរបស់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំជាមួយនឹងជនរងគ្រោះ មិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ដល់កម្រិតបទដ្ឋាន តម្រូវនោះទេ។ ទោះបី ជាបានរៀបរាប់ពីការលឺចាប់របស់ខ្លួន នៅពេលដែលបានដឹងពី ជោគវាសនារបស់ជនរងគ្រោះ ក៏ដោយ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណីរូបនេះដែលមានអាយុ ទើបតែប្រាំឆ្នាំ និងប្រាំបីឆ្នាំ នៅពេលដែល James W. CLARK ត្រូវបានចាប់ខ្លួននោះ មិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីចំណងពិសេសនៃក្តី ស្រលាញ់ជាមួយនឹងជនរងគ្រោះនោះទេ¹¹⁸⁶។

៥៦០. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានតម្រូវឱ្យ មានបទដ្ឋាននៃការបញ្ជាក់ភស្តុតាងមិនសមរម្យ ដើម្បីបញ្ជាក់អំពី“ចំណងពិសេសនៃក្តី ស្រលាញ់” ជាមួយនឹងសមាជិកគ្រួសារសាច់ឆ្ងាយ។ សហមេធាវីអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះ

¹¹⁸⁵លិខិតបញ្ជាក់របស់ Joshua Rothschild, ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/88.2។

¹¹⁸⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

សាលាដំបូងបានយកសក្ខីកម្មរបស់អ្នកជំនាញ ឈឺម សុធាវ៉ា ដែលបានពន្យល់អំពីនិទ្ទាការ ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃគ្រួសារកម្ពុជាដែលរួមរស់នៅជាមួយគ្នា មកអនុវត្តដោយមិនត្រឹមត្រូវចំពោះ អ្នកដាក់ពាក្យសុំទាំងអស់ ដោយមិនគិតអំពីសញ្ជាតិ ឬស្ថានភាពប្បវេណីរបស់ពួកគេឡើយ។ សហមេធាវីអះអាងថា JAMES និង ROTHSCHILD រួមជាមួយនឹងម្តាយរបស់ពួកគាត់ គឺជាសាច់ញាតិដែលនៅរស់របស់ឪពុកមារបស់ពួកគាត់។ លើសពីនេះទៀត នៅលើពាក្យសុំ របស់ JAMES គាត់បញ្ជាក់ថា គាត់ និងឪពុកមារបស់គាត់“មានចំណងជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ណាស់”។ សហមេធាវីអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានពុំបានពិចារណាលើ កាលៈទេសៈជាក់លាក់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ទាំងនេះទេ។

៥៦១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា “ភាពជាសាច់ញាតិរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំជាមួយនឹង ជនរងគ្រោះមិនត្រូវបានបង្ហាញតាមបទដ្ឋានដែលបានតម្រូវនោះឡើយ”¹¹⁸⁷។ នៅជើងទំព័រ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំមិនបានបញ្ជាក់ថា ម្តាយរបស់ពួកគេ Sherry Alice Clark គឺជាបង/ប្អូនស្រីរបស់ James W. Clark ទេ¹¹⁸⁸។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញថា បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យកមកអនុវត្តនោះ គឺមានលក្ខណៈតឹងរឹងមែនទែនចំពោះបញ្ហានៃភាពជាសាច់ញាតិទាក់ទិន នឹងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងនេះ។ ពិតណាស់ នៅពេលមើលពីអតីត កាលវិញជាការប្រសើរណាស់ ប្រសិនបើ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានផ្តល់នូវសំបុត្រកំណើត ដែលបញ្ជាក់ការពិតដែលថា ម្តាយរបស់ពួកគេ និង James W. Clark កើតចេញពីឪពុកម្តាយ តែមួយ ឬក៏នៅកម្រិតអប្បបរមា ប្រសិនបើពួកគេបានផ្តល់នូវលិខិតឆ្លងដែន ឬលិខិតភស្តុតាង ពីម្តាយរបស់ពួកគេដែលបញ្ជាក់ថា មានឪពុកម្តាយតែមួយ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយសារ JAMES បានផ្តល់នូវឯកសារជាក់លាក់ទៅតាមការតម្រូវរបស់តុលាការដូច្នោះ¹¹⁸⁹

¹¹⁸⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

¹¹⁸⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១២១។

¹¹⁸⁹ដូចដែលបានប្រកាសនៅក្នុងឯកសារបន្ថែមរបស់ Jeffery James ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/86.2, ទំព័រ ២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហើយមួយរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់មាននាមត្រកូលដូចគ្នានោះ ហើយជាការពិបាកមួយក្នុងការពន្យល់ថា ហេតុអ្វីបានជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខទាំងនេះចាំបាច់ ខ្វាយខ្វល់ក្នុងការដាក់ពាក្យសុំជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក ប្រសិនបើ ឪពុកមារបស់ ពួកគាត់មិនមែនជាជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់នោះ។ លើសពីនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលកត់សម្គាល់ថា ជីវប្រវត្តិរបស់ James. W. Clark នៅមន្ទីរ ស ២១¹¹⁹⁰ មានការបញ្ជាក់ ថា គាត់មានបងស្រីម្នាក់។ ជាសរុប អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលជឿជាក់ចំពោះអត្ថិភាពនៃ ភាពជាសាច់ញាតិរវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងជនរងគ្រោះផ្ទាល់។

៥៦២. ដូចដែលបានយល់ឃើញនៅខាងលើ ជាការត្រឹមត្រូវសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការ បញ្ជាក់អំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុករវាងជនរង គ្រោះដោយផ្ទាល់ និងអ្នកដែលអះអាងថា ជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់។ អង្គជំនុំជម្រះនេះយល់ ឃើញទៀតថា សមាជិកគ្រួសារជិតស្និទ្ធអាចត្រូវបានសន្និដ្ឋានថា មានចំណងបែបនេះ។ ចំពោះអ្វីដែលបង្កើតបានជាគ្រួសារជិតស្និទ្ធ គឺអាស្រ័យលើបរិបទ។ នៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា គ្រួសារដែលមានសមាជិកច្រើនរស់នៅជាមួយគ្នា និងបង្កើតចំណងដែលភ្ជាប់សមាជិកគ្រួសារ ជិតស្និទ្ធ និងសមាជិកគ្រួសារសាច់ឆ្ងាយ។ តាមបទដ្ឋានបស្ចឹមប្រទេស សមាជិកគ្រួសារដែល ពេញវ័យជាធម្មតាមិនរស់នៅជាមួយឪពុកម្តាយ ឬបងប្អូនរបស់ពួកគេទេ។ គ្រួសារត្រូវបាន បំបែកជាក្រុមគ្រួសារតូចៗ និងមានស្វ័យភាពផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច។ ប៉ុន្តែ ការដែលមិនរួមរស់នៅជា មួយគ្នាពុំលុបបំបាត់ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់នោះឡើយ ជាពិសេសនៅក្នុងគ្រួសារតូចៗ ការដែលពុំមាននូវចំណងទាំងនេះអាចធ្វើឱ្យពួកគេមានភាពរឹងមាំដោយខ្លួនឯង។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា យោងទៅលើជីវប្រវត្តិជនរងគ្រោះផ្ទាល់ គ្រួសាររបស់គាត់ ជាគ្រួសារតូច ហើយបន្ទាប់ពីឪពុកម្តាយរបស់គាត់បានលែងលះគ្នាមក គាត់បានរស់នៅជា មួយម្តាយ និងបងស្រីរបស់គាត់។ ផ្ទុយទៅនឹងសាវតានេះ សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ JAMES អំពី

¹¹⁹⁰សេចក្តីប្រកាសរបស់ James William Clark, ថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៧៨, ឯកសារលេខ E2/86.5, ទំព័រ ១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

“ការទៅសួរសុខទុក្ខនៅផ្ទះគ្រួសាររបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ជាញឹកញាប់របស់ឪពុកមារបស់ពួកគាត់ក្នុងពេលដែលពួកគាត់កំពុងធំពេញវ័យ”¹¹⁹¹ គឺគួរឱ្យជឿជាក់បាន។

៥៦៣. ដូចដែលបានចង្អុលបង្ហាញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខទាំងពីរនាក់ មានអាយុ ៥ ឆ្នាំ និង ៨ ឆ្នាំ នៅពេលដែលឪពុកមារបស់ពួកគាត់ត្រូវបានពួកខ្មែរក្រហមចាប់ខ្លួន។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំមានព័ត៌មានច្រើនទាក់ទងនឹងប្រភេទគ្រួសាររបស់ពួកគាត់ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅតែពុំមានហេតុផលក្នុងការដាក់មន្ទិលទៅលើសុចរិតភាពនៃសេចក្តីបញ្ជាក់របស់ JAMES ដែលថា គាត់ និង ROTHSCILD “មានចំណងជិតស្និទ្ធនឹងគ្នាណាស់” ជាមួយឪពុកមារបស់គាត់ ហើយ“មានការគោរពភោគសរសើរគាត់”¹¹⁹²។ ដូច្នោះ គួរឱ្យជឿជាក់បានថា Jeffery JAMES នៅត្រីមអាយុ ១០ ឆ្នាំ និង ROTHSCILD នៅត្រីមអាយុ ៨ ឆ្នាំបានទទួលរងការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត ដោយសារតែរឿងរ៉ាវនៅក្នុងទស្សនាវដ្តី ដែលរៀបរាប់អំពីជោគវាសនារបស់ឪពុកមារបស់ពួកគាត់¹¹⁹³។ ដូច្នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលជឿជាក់ថា មានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងទទួលយកឋានៈជាជនរងគ្រោះរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងពីររូបនេះ។

¹¹⁹¹សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១, កថាខណ្ឌ ៧៨។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ Jeffrey James, ទំព័រ ១។

¹¹⁹²សូមមើលផងដែរ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1 ទំព័រ ៦១ (បន្ទាត់ ២២ ដល់ ២៥) (លោក កាន)។

¹¹⁹³ឯកសារបន្ថែមរបស់ Jeffrey James, ទំព័រ ១ (“ទស្សនាវដ្តីឈ្មោះ Life Magazine (ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៨០) និងពន្ធដោយ Steve Robinson”)។ ទម្រង់បែបបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះរបស់ Joshua Rothschild, ថ្ងៃទី ០៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/88, ទំព័រ ៣ (លើកឡើងអំពីជម្ងឺប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត និងភាពតានតឹងក្នុងចិត្ត)។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ សួន សៀង (D25/15)

- ៥៦៤. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ប្អូនប្រុសរបស់គាត់បីនាក់ និងជីដូនមួយមួយនាក់ ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។
- ៥៦៥. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានយកសំអាងហេតុទីពីរ និងទីបីរបស់ខ្លួនមកអនុវត្តដើម្បីបដិសេធហ្វាងហ្នឹងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ។

សួន សៀង (D25/15) បានទទួលព័ត៌មានពីមិត្តភក្តិរបស់គាត់ថា ប្អូនប្រុសរបស់គាត់បីនាក់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១។ ប៉ុន្តែ មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីការឃុំខ្លួនរបស់ពួកគេនោះទេ។ គាត់បានអះអាងបន្ថែមទៀតថា បងប្អូនជីដូនមួយរបស់គាត់ឈ្មោះ ប៉ែន អុំ ហៅ រិទ្ធី ក៏ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ដែរ¹¹⁹⁴។ ទោះបីជា ការឃុំខ្លួនឈ្មោះ ប៉ែន អុំ នៅមន្ទីរ ស ២១ ត្រូវបានបញ្ជាក់ក្តីក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ មិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីភាពជាសាច់ញាតិជាមួយជនរងគ្រោះនេះទេ¹¹⁹⁵។

- ៥៦៦. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពុំបានផ្តល់ភស្តុតាងបន្ថែមណាមួយដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះពុំបានបង្ហាញឋានៈជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីនេះឡើយ។

¹¹⁹⁴ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ២៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/69.1, ទំព័រ ១៩ (បន្ទាត់ ១៥) ដល់ទំព័រ ២២ (បន្ទាត់ ១៨)។

¹¹⁹⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

៦.ប.២.ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ (E2/32, E2/35, E2/83, E2/22, E2/64)

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ឈឹម ស៊ីថា (E2/22)

៥៦៧. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ក្រុមប្រុសរបស់គាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ ។ ជាលទ្ធផល ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានទទួលរងនូវព្យាបាទកម្មផ្លូវចិត្ត និងលើរូបរាងកាយ។

៥៦៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដោយសារហេតុផលដូចខាងក្រោម:

ឈឹម ស៊ីថា (E2/22) បានរៀបរាប់ពីការចាប់ខ្លួន ការធ្វើបាប និងការសម្លាប់យោធាមកពីកងពលធំលេខ៣១០ ដែលរូបគាត់ជាសមាជិក។ ទោះបីជាមានយោធាជាច្រើននៅក្នុងកងពលនេះត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ក៏ដោយ ក៏មិនមានជនរងគ្រោះផ្ទាល់ណាមួយ ក្នុងចំណោមជនរងគ្រោះទាំងនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណថាជា កូនផល្លា នោះទេ។ លិខិតបញ្ជាក់ពីប្រធានភូមិ និងមេឃុំរបស់គាត់បង្ហាញថា ឈឹម ស៊ីថា គឺជាឪពុកមារបស់ កូន ផល្លា។ ប៉ុន្តែ មិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ណាមួយនោះទេ¹¹⁹⁶។

៥៦៩. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានផ្តល់នូវលិខិតបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរមួយជាភស្តុតាងបន្ថែមនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ។ លិខិតបញ្ជាក់ដែលសរសេរដោយបងស្រីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងជាម្តាយក្រុមប្រុសរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបញ្ជាក់ថា ៖

ខ្ញុំបញ្ជាក់ថា កូនប្រុស កូន ផល្លា និងប្អូនប្រុស ឈឹម ស៊ីថា ធំឡើងជាមួយគ្នាក្នុងភូមិជាមួយគ្នា គឺភូមិកំពង់គរ ឃុំកំពង់គរ ស្រុកព្រៃកប្រសព្វ ខេត្តក្រចេះ។ ពួកគេទាំងពីរ

¹¹⁹⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

នាក់មានអាយុដូចគ្នា បន្ទាប់ពីធ្វើការពិភាក្សាគ្នារួច គេសម្រេចចិត្តទៅធ្វើទាហាន នៅកងពល ៣១០។ ពួកគេមានទំនាក់ទំនងគ្នាជិតស្និទ្ធ¹¹⁹⁷។

៥៧០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំមានមន្ទិលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ“បានធំឡើង” និងមាន “ទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធបំផុត”ជាមួយក្មួយប្រុសរបស់គាត់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក៏ រំលឹកផងដែរថា សញ្ញាណនៃក្រុមគ្រួសារនៅក្នុងបរិបទនៃប្រទេសកម្ពុជា គឺមានលក្ខណៈ ទូលំទូលាយគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីរួមបញ្ចូលទំនាក់ទំនងរវាងឪពុកមាតាជាមួយនឹងក្មួយប្រុស គាត់¹¹⁹⁸។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោល សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង និងទទួលយកថានេះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ នេះ ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ណាំ ម៉ុន (E2/32)

៥៧១. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ម្តាយរបស់គាត់ឈ្មោះ យ៉ិន តូ ឪពុក របស់គាត់ឈ្មោះ យ៉ឺក យ៉ន និងបង/ប្អូនប្រុសរបស់គាត់ឈ្មោះ យ៉ន រឿន, យ៉ន ធៀន, យ៉ន យ៉ុន, យ៉ន សុខហេង និង យ៉ន រុន និងរូបគាត់ផ្ទាល់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ នៅចុងឆ្នាំ ១៩៧៧។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា បង/ប្អូនប្រុសរបស់គាត់ ត្រូវបានបង្ខំឱ្យសម្លាប់ឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ ហើយក្រោយមក បង/ប្អូនប្រុសរបស់គាត់ក៏ត្រូវ បានគេសម្លាប់ចោលដែរ។ គាត់អះអាងបន្ថែមទៀតថា រូបគាត់ និងប្អូនប្រុសរបស់គាត់ដែល នៅរស់សព្វថ្ងៃឈ្មោះ យ៉ន រុន ត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅកុកកែច្រែងដើម្បីសម្លាប់ចោល ប៉ុន្តែ ពួកគេក៏បានរួចខ្លួនពីសេចក្តីស្លាប់ដោយសារការចូលមកដល់របស់កងទ័ពវៀតណាម។

៥៧២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដោយសារហេតុ ផលដូចខាងក្រោម:

¹¹⁹⁷សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ ឈឹម ភ័ ចុះថ្ងៃទី ៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11.2 ។

¹¹⁹⁸សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៧៧។

ណាំ ម៉ុន (E2/32) បានលើកឡើងថា ដំបូងគាត់ជាបុគ្គលិកពេទ្យម្នាក់នៅមន្ទីរ ស ២១ និងក្រោយមក គាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅទីនោះ ក្រោយពេលចាប់ខ្លួនបងប្រុសគាត់មួយ ចំនួន ដែលពួកគាត់ជាអ្នកយាមនៅមន្ទីរ ស ២១។ គាត់ត្រូវបានបញ្ជូនពីមន្ទីរ ស ២១ ទៅ ស ២៤ និងក្រោយមកត្រូវបានបញ្ជូនទៅមន្ទីរឃុំឃាំងផ្សេងទៀត។ ព័ត៌មានដែល បានរៀបរាប់នៅក្នុងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់គាត់ មិនស៊ីសង្វាក់ គ្នាជាមួយនឹងចម្លើយដែលគាត់បានឆ្លើយនៅពេលសវនាការ ព្រមទាំងសារណាដែល បានដាក់ជាបន្តបន្ទាប់របស់គាត់នោះទេ¹¹⁹⁹។ គាត់មិនអាចផ្តល់ព័ត៌មានជាក់លាក់ណា មួយទាក់ទងនឹងមន្ទីរ ស ២១ ឬ ស ២៤ ហើយភស្តុតាងដែលគាត់ផ្តល់ឱ្យដើម្បីគាំទ្រ អំពីទំនាក់ទំនងសាច់ញាតិទៅនឹងបុគ្គលនៅក្នុងរូបថត ដែលត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ មិនបានបង្ហាញច្បាស់ថា អ្នកទាំងនោះគឺជាសាច់ញាតិរបស់គាត់ទេ។ ទោះបីជា មានផលប៉ះពាល់នៃការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត និងការកន្លងផុតនៃពេលវេលាក្តី ក៏អង្គជំនុំ ជម្រះសន្និដ្ឋានបានថា ណាំ ម៉ុន (E2/32) មិនត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ (ទួលស្លែង) ឬ ស ២៤ ទេ។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះទទួលស្គាល់អំពីការរងទុក្ខរបស់ គាត់យ៉ាងច្រើនក្តី ក៏ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់គាត់ត្រូវបដិសេធ ចោលដែរ¹²⁰⁰។

¹¹⁹⁹អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា មានកង្វះខាតក្នុងពាក្យសុំរបស់ គាត់ ដែលគាត់មិនបានកែតម្រូវកង្វះខាតនេះក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខនោះទេ។ ឧទាហរណ៍ ឆ្នាំកំណើតរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណខ្មែរ និងពាក្យសុំ (ឆ្នាំ ១៩៦៨) ខុសគ្នាពីការផ្តល់សក្ខីកម្មរបស់គាត់ (ឆ្នាំ ១៩៦០)។ ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/47.1, ទំព័រ ២ (បន្ទាត់ ៤ ដល់ ១៨) និងទំព័រ ៣ (បន្ទាត់ ១៣ ដល់ ២២)។ ទម្រង់បែបបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះរបស់ ណាំ ម៉ុន ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ២០ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ភាសាអង់គ្លេសដាក់ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/32។ ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E1/46.1 ទំព័រ ៤៥ (បន្ទាត់ ១៥) ដល់ទំព័រ ៥៤ (បន្ទាត់ ២២)។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំបានរៀបរាប់ អំពីការខុសគ្នាឆ្នាំកំណើតរបស់គាត់ ប៉ុន្តែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទំនងជាមិនជឿជាក់លើការរៀបរាប់របស់អ្នកដាក់ពាក្យ សុំនោះទេ។ ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ E1/47.1 ទំព័រ ២ (បន្ទាត់ ៤ ដល់ ១៨) និងទំព័រ ៣ (បន្ទាត់ ១៣ ដល់ ២២)។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៨៣។

¹²⁰⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧ ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៥៧៣. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា អំពើអកម្មរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅពេលសវនាការ គឺអាចយល់បានដោយផ្អែកលើអង្គហេតុ ដែលថា គាត់មិនហ៊ានបង្ហាញឱ្យដឹងថា គាត់ និងបង/ប្អូនប្រុស របស់គាត់ធ្លាប់ធ្វើការនៅមន្ទីរ ស ២១ ដោយខ្លាចមានការសងសឹក។ លើសពីនេះទៀត សហមេធាវីបានអះអាងបន្ថែមទៀតថា វាក៏ អាចយល់បានផងដែរថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីដំបូង មិនបានដាក់ បញ្ចូលអង្គហេតុដែលថា គាត់ត្រូវបានគេរំលោភលើផ្លូវភេទ ដោយសារគាត់មានភាពអាម៉ាស់ និងមានការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត¹²⁰¹។

៥៧៤. នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានអះអាងថា លិខិត បញ្ជាក់ពីមេឃុំឈ្មោះ យឹម សារុន (YIM Saron) ហៅ ហេង¹²⁰² ដែលបានបញ្ជាក់ថា ឪពុក របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខពិតជានៅក្នុងរូបថតមួយរបស់អ្នកជាប់ឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ប្រាកដមែន¹²⁰³។ មេឃុំក៏បានអះអាងផងដែរថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ គឺជាពេទ្យនៅមន្ទីរ ស ២១ ដោយបញ្ជាក់ថា ៖

ឯចំណែកឈ្មោះ ម៉ុន គឺខ្ញុំស្គាល់ពីប្រវត្តិរបស់គាត់ខ្លះៗដែរ។ រូបគាត់បានចូលធ្វើបដិវត្ត តាំងពីរូបគាត់នៅតូច ទៅរស់នៅទីក្រុងភ្នំពេញជាមួយឪពុកមារបស់គាត់ឈ្មោះ អឿន ជាប្រធានកងពល ៣១០។ ឈ្មោះនេះក៏ត្រូវស្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ ទួលស្តែង ក្រោយ មកទៀតឈ្មោះ ម៉ុន ក៏បានធ្វើជាពេទ្យនៅមន្ទីរ ស ២១។ ពេលក្រោយមកទៀត ខ្ញុំក៏ពុំបានដឹងច្បាស់ គឺរូបខ្ញុំសូមបញ្ជាក់ជូនដោយសង្ខេបខ្លី¹²⁰⁴។

¹²⁰¹បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៨៥។
¹²⁰²បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៨៦។
¹²⁰³សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ យឹម សារុន ហៅ ហេង និងរូបថតរបស់ តា ប្រាក់ ថ្ងៃទី ៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11.3។
¹²⁰⁴សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ យឹម សារុន ហៅ ហេង និងរូបថតរបស់ តា ប្រាក់។ ឯកសារបកប្រែលេខ F11.3 ជាភាសាអង់គ្លេស បានរៀបរាប់ខុសអំពីម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាមនុស្សប្រុស។

៥៧៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សេចក្តីបញ្ជាក់ទាំងពីរនេះពីមេឃុំធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះជឿជាក់បានថា ឪពុករបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុកុខ គឺជាជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សម្រេចបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងទទួលស្គាល់ឋានៈជនរងគ្រោះនៃម្ចាស់បណ្តឹងសាទុកុខនេះជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ដោយសារតែការបាត់បង់ឪពុករបស់គាត់នៅក្នុងមន្ទីរ ស ២១។

៥៧៦. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ការលើកឡើងផ្សេងៗទៀតនៅតែមិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ការពន្យល់របស់មេធាវីទាក់ទងទៅនឹងភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នានៅក្នុងការបញ្ជាក់ដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំផ្តល់ឱ្យនៅក្នុងតុលាការនោះ មិនអាចយកមកជំនួសភស្តុតាងដើម្បីធ្វើឱ្យតុលាការជឿជាក់បានឡើយ។ ទោះបីជាយកបទដ្ឋានអ្វីមកបង្ហាញថា ភាពមិនស្មោះត្រង់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុកុខទៅលើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សមស្របក៏ដោយ ក៏មិនអាចសម្រាលដល់ការពិតដែលថា គាត់បានផ្តល់ការបញ្ជាក់អំពីអង្គហេតុដែលមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នា ចំពោះអំណះអំណាងរបស់គាត់ ព្រមទាំង អង្គហេតុដែលគ្មានប្រសិទ្ធភាព ដូចជា ថ្ងៃខែឆ្នាំកំណើតរបស់គាត់ ហើយលើសពីនេះទៀត គាត់មិនអាចផ្តល់នូវចំណុចពិសេសៗអំពីមន្ទីរ ស ២១ ដែលជាទីកន្លែងគាត់ធ្លាប់ធ្វើការ មុនពេលដែលគាត់ក្លាយជាជនរងគ្រោះ ឡើយ។ ជាសរុប អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានហេតុផលក្នុងការចូលធ្វើអន្តរាគមន៍ នៅក្នុងការវាយតម្លៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើភាពគួរឱ្យជឿជាក់បានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី រូបនេះឡើយ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចតម្កល់ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុកុខមិនបានបង្ហាញភស្តុតាង ថាបានជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ឬ ស ២៤ ឡើយ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុកុខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ឆាយ កន ហៅ លៀង កន (E2/35)

៥៧៧. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុកុខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់បានបាត់បង់សាច់ញាតិបួននាក់ក្នុងរបបខ្មែរក្រហម រួមទាំងក្មួយរបស់គាត់ដែលត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១។ ជាលទ្ធផល

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នៃព្រឹត្តិការណ៍នេះ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់បានទទួលរង នូវព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត។

៥៧៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដោយសារហេតុ ផលដូចខាងក្រោម:

ឆាយ កន ហៅលៀង កន (E2/35) បានអះអាងថា ក្នុងរយៈពេលស្របគ្នា ឈ្មោះ ញ៉ែម ធីយ ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១។ គាត់បានឃើញរូបថតក្នុងគ្រឿងគាត់នៅពេលគាត់ទៅ ទស្សនាគុកទួលស្តែង។ ទោះបីជា លៀង កន បានបង្ហាញថា ក្នុងរយៈពេលដែលជា កូនកំប្រាកាលពីនៅក្មេងបានរស់នៅជាមួយគាត់ក៏ដោយ ក៏មិនមានឯកសារណាមួយ គាំទ្រចំពោះអំណះអំណាងរបស់គាត់ដែរ។ មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញថា រូបថតរបស់ អ្នកជាប់ឃុំឃាំងដែលជាមូលដ្ឋានគាំទ្រអំណះអំណាងរបស់គាត់ គឺពិតជា ញ៉ែម ធីយ ឡើយ¹²⁰⁵។

៥៧៩. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ការអះអាងរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលថា គាត់ពិតជាស្គាល់រូបថតក្នុងប្រសររបស់គាត់នៅមន្ទីរ ស ២១ មានភាពប្រាកដប្រជា និងស៊ីសង្វាក់គ្នាឥតលម្អៀង និងបំពេញទៅតាមបទដ្ឋានចាំបាច់ បំផុត¹²⁰⁶។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានដាក់លិខិតបញ្ជាក់បន្ថែមរបស់ បងស្រីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលបានអះអាងថា បុគ្គលនៅក្នុងរូបថតនោះ¹²⁰⁷ គឺជាក្មួយ ប្រសររបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដែលមានឈ្មោះ ញ៉ែម ធីយ ប្រាកដមែន¹²⁰⁸។

៥៨០. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលជឿជាក់ទៅលើសេចក្តីអះអាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូច ដែលមាន ឯកសារបញ្ជាក់ដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំ

¹²⁰⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។
¹²⁰⁶បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧៥។
¹²⁰⁷រូបថតរបស់ លៀង កន ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/35.2។
¹²⁰⁸សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ ឆាយ គឿន ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11.4។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជម្រះតុលាការកំពូល។ ដូច្នោះ មានមូលដ្ឋានជាក់លាក់ក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយទទួលស្គាល់ថានេះជាជនរងគ្រោះនៃម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ញឹប គីមស្រី (E2/64)

៥៨១. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា សមាជិកចំនួន ៧ នាក់ ពោលគឺ ម្តាយមីង ឌីពុកមា និងប្អូនជីដូនមួយរបស់គាត់ចំនួន ៥នាក់ ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងសម្លាប់នៅមន្ទីរស ២១។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់កើតទុក្ខមិនសុខចិត្តឡើយ¹²⁰⁹។

៥៨២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដោយសារហេតុផលដូចខាងក្រោម:

ញឹប គីមស្រី (E2/64) បានអះអាងថា ឌីពុកមារបស់គាត់ឈ្មោះ ជាប បារ៉ូ ហៅប៉ែន ប្រពន្ធរបស់គាត់ឈ្មោះ យុត ផន និងប្អូនជីដូនមួយរបស់គាត់ចំនួន ៥ នាក់ ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១។ មានកស្តតាំងបង្ហាញថាឈ្មោះ ជាប បារ៉ូ ហៅប៉ែន ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ ដែលបានកើតនៅឆ្នាំ១៩៧៨ បានទទួលស្គាល់ថា ខ្លួនមិនបានស្គាល់ឌីពុកមា ម្តាយមីង និងប្អូនជីដូនមួយរបស់គាត់ទេ។ ហេតុដូច្នោះ មិនមានចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់រវាងអ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងសាច់ញាតិទាំងនោះទេ¹²¹⁰។

៥៨៣. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគប្បីត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពីព្រោះគាត់បានទទួលរងនូវព្យសនកម្ម ជាលទ្ធផលនៃការស្តាប់របស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ ការឈឺចាប់របស់ឌីពុកម្តាយរបស់គាត់ បានកើតមានចំពោះគាត់ពេញមួយជីវិតរបស់គាត់។ នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ ម្ចាស់

¹²⁰⁹ លិខិតបញ្ជាក់របស់ ញឹប គីមស្រី ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/64.1, ទំព័រ ១។

¹²¹⁰ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដាក់លិខិតបញ្ជាក់បន្ថែមមួយពីឪពុករបស់គាត់ ដែលពណ៌នាអំពីទំនាក់ទំនងរវាងគ្រួសារគាត់ និងគ្រួសាររបស់អ្នកស្តាប់។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់ គឺជាសមាជិកគ្រួសារតែម្នាក់គត់ដែលអាចតំណាង ឱ្យគ្រួសារគាត់បាន។

៥៨៤. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិន មានចំណងពិសេសនៃសេចក្តីស្រលាញ់ជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ឡើយ ពីព្រោះគាត់កើត ក្រោយការស្លាប់របស់ពួកគេ¹²¹¹។ ដូច្នោះ សេចក្តីអះអាងបន្ថែមជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែល សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានដាក់ជូននេះ មិនពាក់ព័ន្ធនឹងអ្វីដែល ថាតើ ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់មានអត្ថិភាពរវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងសាច់ញាតិរបស់គាត់ ដែលជាជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដែរ ឬយ៉ាងណា នោះឡើយ¹²¹²។ សហមេធាវីនេះ ទំនងជាលើក ទឡើករណីថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ក្នុងតែទទួលបានឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយផ្អែក លើមូលដ្ឋានថា គាត់ គឺជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ “ជំនាន់ទីពីរ”¹²¹³ ដែលមានន័យថា ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខទទួលរងព្យសនកម្ម ជាលទ្ធផលនៃព្យសនកម្មដែលឪពុករបស់គាត់បានទទួលរង ដែលឪពុករបស់គាត់ជាបងប្រុសរបស់ជនរងគ្រោះម្នាក់ ក្នុងចំណោមជនរងគ្រោះផ្ទាល់ទាំង នោះ¹²¹⁴។ ដោយសារតែលក្ខខណ្ឌតម្រូវយ៉ាងច្បាស់លាស់ដែលថា ព្យសនកម្មដែលជនរង

¹²¹¹ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៣២ (បន្ទាត់ ២០ ដល់ ២២), ទំព័រ ៣៨ (បន្ទាត់ ២ដល់ ១៩) និងទំព័រ ៣៨ (បន្ទាត់ ២០ ដល់ ២១)។

¹²¹²សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ ជឿប ញឹម ចុះខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11.5 ។ ឪពុករបស់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំលើកឡើងថា “ខ្ញុំសូមបញ្ជាក់ថា គ្រួសាររបស់ប្អូនប្រុសខ្ញុំ ជឿប បាវ និងគ្រួសាររបស់វាស់នៅជាមួយ គ្រួសារខ្ញុំក្នុងផ្ទះជាមួយគ្នា ហើយយើងមានទំនាក់ទំនងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ រហូតដល់គ្រួសាររបស់ប្អូនប្រុសខ្ញុំទៅភ្នំពេញ រួច បែកគ្នារហូត”។

¹²¹³បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ១០៥។ ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៣៨ (បន្ទាត់២ ដល់ ១៩) និងទំព័រ ៣៨ (បន្ទាត់២០ ដល់ ២១)។

¹²¹⁴បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ១០៥ (“ ញឹម គឹមស្រី រស់ នៅជាមួយឪពុកចាស់ជរា ដែលជាបងប្រុសរបស់ជនរងគ្រោះដែលបានបាត់បង់ជីវិត។ “លិខិតបញ្ជាក់របស់សាក្សី” បន្ថែម (F11.5) បានពិពណ៌នា ថាតើឪពុកគាត់ និងក្រុមគ្រួសារធ្លាប់រស់នៅបែបណាជាមួយអ្នកបាត់បង់ជីវិត និងគ្រួសារ របស់

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

គ្រោះបានទទួលរងត្រូវតែជាផលវិបាកដោយផ្ទាល់ពីបទល្មើស¹²¹⁵ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ឃើញថា ការកើតទុក្ខមិនសុខចិត្តដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានលើកឡើងនោះ មិន ស្ថិតនៅក្នុងដែនកំណត់នៃការផ្តល់សំណងរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយឡើយក្នុងការបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ពុំបានបង្ហាញឋានៈជាជនរងគ្រោះ នៅក្នុងរឿងក្តីនេះឡើយ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ហុង សារ៉ាត (E2/83)

- ៥៨៥. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ឪពុកមារបស់គាត់ត្រូវបានយកទៅ កសាងខ្លួននៅឆ្នាំ ១៩៧៥។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខអះអាងថា លែងបានឃើញគាត់រហូត។ នៅ ឆ្នាំ ២០០៨ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ បានឃើញរូបថតគាត់នៅមន្ទីរ ស ២១។
- ៥៨៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានប្រើប្រាស់សំអាងហេតុទីពីរ និងទីបី ដើម្បីបដិសេធហ្វាងរយៈពេលរបស់ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ។

ហុង សារ៉ាត (E2/83)បានអះអាងថា ឪពុកមារបស់គាត់ឈ្មោះ ឡឹក ស្រេង ត្រូវបាន ឃុំខ្លួន និងត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ គាត់បានអះអាងថា គាត់បានចំណាំ ឪពុកមារបស់គាត់តាមរយៈរូបថត នៅពេលដែលគាត់បានប្រទះឃើញរូបថតនោះ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ នៅពេលគាត់ទស្សនាសារមន្ទីរទួលស្តែង។ ប៉ុន្តែ រូបថតនេះ ឬឯកសារ ភស្តុតាងផ្សេងៗ មិនបានផ្តល់ជូនដើម្បីគាំទ្រអំពីការឃុំខ្លួនឪពុកមារបស់គាត់នៅមន្ទីរ ស ២១ នោះទេ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានអាយុ១១ឆ្នាំនៅពេលដែលឪពុកមា

គាត់។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាមនុស្សតែម្នាក់ដែលអាចតំណាងគ្រួសារនៅអ.វ.ត.ក។ ជា រឿងរាល់ថ្ងៃ គាត់ត្រូវប្រឈមមុខនឹងការឈឺចាប់របស់ឪពុកគាត់ ដែលបណ្តាលឲ្យក្លាយទៅជាព្យុសនកម្មដោយផ្ទាល់ដល់ រូបគាត់ដែរ”។ ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៣៨ (បន្ទាត់ ២ ដល់ ១៦)។

¹²¹⁵វិធាន ២៣(២)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

របស់គាត់បានបាត់ខ្លួននោះ ក៏មិនបានផ្តល់ភស្តុតាងអំពីចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់
ឬការនៅក្នុងបន្ទុករបស់ឪពុកមាតាទេ¹²¹⁶។

៥៨៧. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន
បដិសេធពោលពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយផ្អែកលើ
មូលដ្ឋានថា ហុង សាវ៉ាត មិនបានផ្តល់ឯកសារភស្តុតាងផ្សេងទៀត ក្រៅពីអំណះអំណាង
របស់គាត់តែប៉ុណ្ណោះ។ សហមេធាវីលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងភ័ន្តច្រឡំអង្គហេតុ
ដោយមើលរំលងលើរូបថត ឡឺក ស្រេង ថតនៅមន្ទីរ ស ២១ ជាឪពុកមាដែលបានស្លាប់របស់
ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹²¹⁷។

៥៨៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា មានរូបថតមនុស្សប្រុសម្នាក់ត្រូវបានដាក់
ជាមួយនឹងពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ¹²¹⁸។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខអះអាងថា រូបថតនេះ
គឺជាឪពុកមារបស់គាត់ ដែលជាជនរងគ្រោះផ្ទាល់មួយរូបនៅមន្ទីរ ស ២១។ នៅក្នុងបណ្តឹង
សាទុក្ខ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដាក់ជូនសេចក្តីបញ្ជាក់ជា
លាយលក្ខណ៍អក្សររប្រែមទៀតរបស់ឈ្មោះ យូ ហុង ដែលជាបងប្រុសរបស់អ្នកទទួល
មរណភាព¹²¹⁹។ យូ ហុង អះអាងថា គាត់បានថតរូបបងប្រុសរបស់គាត់ (ពោលគឺ
រូបថតឪពុកមារបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ) នៅមន្ទីរ ស ២១ និងក្រោយមកបានឱ្យរូបថតនេះ
ទៅម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលបានបញ្ជូនរូបនេះទៅក្នុងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា យូ ហុង មិនបានបញ្ជាក់ថា
គាត់បានពិនិត្យមើលរូបថតដែលដាក់ដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនោះទេ។ ទោះបីជាយ៉ាងណា
ក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អំណះអំណាងរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ

¹²¹⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ទំព័រ៦៤៨។
¹²¹⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រម ២, កថាខណ្ឌ៨៧ ដល់ ៨៩។
¹²¹⁸រូបថតរបស់ ឡឺក ស្រេង ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/83.3។
¹²¹⁹សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ យូ ហុង ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11.6។

និង យូ ហុង គឺគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្ហាញភាពជាសាច់ញាតិរវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាមួយ
នឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់។

៥៨៩. ទាក់ទងនឹងចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់អំណះអំណាងបន្ថែមរបស់ យូ ហុង បានលើកឡើង
ថា៖

ខ្ញុំបាទសូមបញ្ជាក់ថា៖ មុនរបបខ្មែរក្រហម (ក្នុងរបប លន់ នល់) ក្រុមគ្រួសារទាំង
បីនេះ រួមមានក្រុមគ្រួសាររបស់ ឡឹក ស្រេង ក្រុមគ្រួសាររបស់ ហុង សាវ៉ាត និងខ្ញុំបាទ
(ប្តីប្រពន្ធ) បានរួមរស់នៅជាគ្រួសារតែមួយ ក្នុងផ្ទះតែមួយយ៉ាងជិតស្និទ្ធភ្នាប់ផុត¹²²⁰។

៥៩០. ភាពជាក់ស្តែងដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមានអាយុត្រឹម ១១ ឆ្នាំ នៅពេលឪពុកមារបស់គាត់
បានបាត់ខ្លួន មិនអាចកាត់បន្ថយនូវចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់រវាងឪពុកមា ជាមួយនឹងគាត់
នាពេលនោះបានទេ។ យូ ហុង បានបញ្ជាក់ថា គ្រួសាររបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និង
គ្រួសាររបស់ឪពុកមា “បានរួមរស់នៅជាគ្រួសារតែមួយ ក្នុងផ្ទះតែមួយយ៉ាងជិតស្និទ្ធភ្នាប់ផុត”។
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា កូនក្មេងអាយុ ១១ ឆ្នាំ អាចបង្កើតឱ្យមានចំណង
ពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ជាមួយឪពុកមា ដែលខ្លួនបានរស់នៅយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយគ្នានោះ ហើយ
គាត់មិនមានកូនខ្លួនឯងផង។ ចម្លើយរបស់ យូ ហុង គឺជាព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្ហាញឱ្យ
ឃើញថា មានចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ដែលកើតមានរវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងជន
រងគ្រោះផ្ទាល់ នៅត្រឹមពេលមរណភាពរបស់ជនរងគ្រោះនេះ។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូល បដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងទទួល
ស្គាល់ថានេះជាជនរងគ្រោះរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ។

¹²²⁰សេចក្តីបញ្ជាក់របស់ យូ ហុង, ទំព័រ ២។

៦. ឃ. ៣. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ (E2/23, E2/33, E2/34, E2/63, E2/70, E2/71, E2/82, D25/11)

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ឡាយ ចាន់ (E2/23)

៥៩១. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់ត្រូវបានគេសួរចម្លើយ និងធ្វើទារុណកម្ម នៅពេលដែលគាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់បានទទួលរងព្យាបាទកម្មរូបរាងកាយ ផ្លូវចិត្ត និងសម្ភារៈ ដោយសារបច្ច័យនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មលើរូបគាត់។

៥៩២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានប្រើប្រាស់សំអាងហេតុទីមួយដើម្បីបដិសេធចោលថានៈរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះ។

ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះមិនមានការសង្ស័យថា ឡាយ ចាន់ (E2/23) ទទួលរងការខូចខាតយ៉ាងខ្លាំងដោយសារតែការឃុំខ្លួន ការសួរចម្លើយ និងការធ្វើទារុណកម្មក្នុងអំឡុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក៏ដោយ ក៏មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ការខូចខាតនេះកើតឡើងនៅមន្ទីរ ស ២១ ទេ។ ភស្តុតាងជាក់ស្តែងពីការចុះឈ្មោះអ្នកទោសផ្លូវការរូបថត ឬចម្លើយសារភាព មិនបានបញ្ជាក់អំពីការអះអាងរបស់គាត់ដែលថា គាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ឡើយ។ ការរៀបរាប់អំពីស្ថានភាពឃុំខ្លួននេះ មិនស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងភស្តុតាងជាច្រើន ដែលដាក់ជូនអង្គជំនុំជម្រះទាក់ទងនឹងប្រតិបត្តិការនៅមន្ទីរ ស ២១¹²²¹ ទេ។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា មិនមានភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ថា ឡាយ ចាន់ (E2/32) ត្រូវបានជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ឬ ស ២៤ ទេ។ ដោយសារតែមិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដែលបង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងហេតុ និង

¹²²¹សាលាក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៨១ (“ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩ (ឡាយ ចាន់) ទំព័រ ៨, ១១ ដល់ ១២, ១៧ ដល់ ១៩ (បានរៀបរាប់ថា គាត់មិនអាចចាំបានអំពីការចុះឈ្មោះ ឬថតរូបជាផ្លូវការ ឬតម្រូវឱ្យផ្តល់ជីវប្រវត្តិទេ។ គាត់បានរៀបរាប់អំពីបន្ទប់ឃុំឃាំងគាត់ ដែលមិនស៊ីគ្នានឹងអ្នកផ្សេងទៀតដែលរៀបរាប់អំពីបន្ទប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ហើយគាត់បានទាមទារឱ្យដោះលែងគាត់ពីមន្ទីរ ស ២១ ដោយគ្មានការពន្យល់អ្វីសោះ ដែលការលើកឡើងនេះ ផ្ទុយគ្នានឹងគោលនយោបាយដែលមាន។ ក្នុងអំឡុងពេលទស្សនាមន្ទីរ ស ២១ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ មិនអាចចំណាំបានផ្នែកនៃមន្ទីរ ស ២១ ដែលជាក់ស្តែងដែលគាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួននោះទេ”)។

ផលរវាងព្រឹត្តិការណ៍ដែលបានរៀបរាប់និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច
មានពិរុទ្ធភាពនោះ ដូច្នោះពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់គាត់ត្រូវ
បដិសេធចោល¹²²²។

៥៩៣. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដាក់រូបថតបន្ថែមមួយមកកាន់អង្គជំនុំ
ជម្រះតុលាការកំពូល¹²²³ តាមការសន្មត គឺដើម្បីជំទាស់ទៅនឹងសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូងថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ“បានរៀបរាប់អំពីបន្ទប់ឃុំយ៉ាងគាត់ដែលមិនស៊ីគ្នា
នឹងអ្នកផ្សេងទៀតដែលរៀបរាប់ និងបានអះអាងអំពីបន្ទប់ឃុំយ៉ាងនៅមន្ទីរ ស ២១”¹²²⁴។
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា មានភាពមិនច្បាស់លាស់ ថាតើសហមេធាវី
អះអាងថា រូបថតនេះ គឺជារូបបន្ទប់ឃុំយ៉ាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ¹²²⁵ ឬក៏គ្រាន់តែរូបជា
ឧទាហរណ៍អំពីប្រភេទបន្ទប់ឃុំយ៉ាងដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបានឃុំយ៉ាង ដែរ ឬយ៉ាង
ណា¹²²⁶។ នៅក្នុងករណីណាក៏ដោយ ទោះបីជារូបថតបន្ថែមនេះបង្ហាញថា ការរៀបរាប់របស់
ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខអំពីបន្ទប់ឃុំយ៉ាងគាត់អាចជឿជាក់បានក៏ដោយ ក៏សហមេធាវីមិនបាន
បង្ហាញទង្វើករណី ឬភស្តុតាងបន្ថែមណាមួយក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខដើម្បីបំពេញភាពមិនគ្រប់គ្រាន់

¹²²²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧។

¹²²³សំណើសុំឱ្យទទួលយកនូវសំអាងភស្តុតាងបន្ថែមដើម្បីគាំពារសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដាក់ ដោយសហមេធាវីតំណាង
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, ភាសាខ្មែរដាក់ថ្ងៃទី ០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ
២០១១, ឯកសារលេខ F2/1, កថាខណ្ឌ ១៦។ រូបថតបន្ទប់ឃុំយ៉ាងរបស់ ឡាយ ចាន់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១, ឯក
សារលេខ F2/1.7។ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៧ (បន្ទាត់៩ ដល់ ១០)។

¹²²⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១០៨១។

¹²²⁵រូបថតបន្ទប់ឃុំយ៉ាងរបស់ ឡាយ ចាន់ ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/1.7។ ពាក្យទាំងនេះត្រូវបាន
សរសេរនៅខាងលើរូបថត “រូបថត ថតនៅមន្ទីរ ស ២១។ កន្លែងបន្ទប់ឃុំយ៉ាងរបស់ ឡាយ ចាន់”។

¹²²⁶សំណើសុំឱ្យទទួលយកនូវសំអាងភស្តុតាងបន្ថែមដើម្បីគាំពារសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដាក់ដោយសហមេធាវីតំណាង
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម៣ កថាខណ្ឌ ១៦។ (“រូបថត “បានបង្ហាញថា ដូចអ្វីដែល ឡាយ ចាន់ បាននិយាយរៀបរាប់ និង
អះអាងជាច្រើនលើកច្រើនសារមែន ថាពិតជាមានបន្ទប់ឃុំយ៉ាងស្ថិតនៅក្រោមជណ្តើរ”។ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា
ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៦៦ (បន្ទាត់ ៨ ដល់ ១០) (ម៉ុច សុវណ្ណារី) (“រូបថត] បង្ហាញថាមានបន្ទប់ឃុំយ៉ាង
មួយស្ថិតនៅក្រោមជណ្តើរ ហើយរូបថតនោះ បានថតពីសារមន្ទីរទួលស្តែង”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នានា ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញនៅក្នុងពាក្យសុំរបស់គាត់នោះឡើយ។
 ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា គ្មានសំអាងហេតុណាមួយក្នុងការ
 អន្តរាគមន៍ចំពោះការវាយតម្លៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីភាពអាចជឿជាក់បានចំពោះ
 ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះទេ។ ជាលទ្ធផល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សម្រេចតម្កល់
 សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលសម្រេចថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា
 ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនបានបង្ហាញអំពីឋានៈជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងករណីនេះទេ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ភាគ ខន (E2/33)

៥៩៤. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា នៅឆ្នាំ ១៩៧៧ និងឆ្នាំ ១៩៧៨ ប្រពន្ធរបស់គាត់ឈ្មោះ ទុយ លាភ និងបងជីដូនមួយឈ្មោះ ទិន នេត ត្រូវបានដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំយ៉ាងធ្វើទារុណកម្ម និងសម្លាប់ចោលនៅទួលស្តែង។ បន្ថែមពីលើនេះ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ត្រូវបានដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំយ៉ាង និងត្រូវបានធ្វើទារុណកម្មនៅទួលស្តែងផងដែរ ប៉ុន្តែគាត់បានលួចរត់គេចខ្លួនមុនពេលគាត់ត្រូវបានគេសម្លាប់ចោល។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខអះអាងថា គាត់បានទទួលរងការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្ត ដោយសារតែបច្ច័យនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

៥៩៥. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធពាក្យសុំរបស់គាត់ ដោយផ្អែកលើសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

ភាគ ខន (E2/33) បានរៀបរាប់អំពីការធ្វើទារុណកម្ម និងសួរចម្លើយលើរូបគាត់នៅក្នុងគុកក្បែរទីក្រុងភ្នំពេញក្នុងអំឡុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ អាចត្រូវបានទាហានខ្មែរក្រហមឃុំខ្លួន និងធ្វើទារុណកម្មក្តី ក៏មិនមានភស្តុតាងពិតប្រាកដបង្ហាញថា ការឃុំខ្លួន និងការធ្វើទារុណកម្មនេះ កើតឡើងនៅមន្ទីរ ស ២១ (ទួលស្តែង)ដែរ។ ការរៀបរាប់អំពីកន្លែងឃុំខ្លួនគាត់ មិនស៊ីសង្វាក់គ្នានឹងកន្លែងឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ មិនត្រូវបានគេចត្រូវ ឬបង្ខំឱ្យផ្តល់ជីវប្រវត្តិដែលផ្ទុយទៅនឹងប្រតិបត្តិការរបស់មន្ទីរ ស ២១។ បន្ថែមពីលើនេះ ការរៀបរាប់អំពីការលួចរត់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីកន្លែងប្រហារជីវិត និងការផ្តល់ព័ត៌មានអំពីទីតាំងភូមិសាស្ត្រ មិនស៊ីសង្វាក់គ្នានឹងជើងឯក ដែលជាកន្លែងដែលគាត់បានអះអាងថា គាត់បានរួចផុតពីការស្លាប់។ ភាគ ខន បានអះអាងបន្ថែមថា ប្រពន្ធរបស់គាត់ និងជីដូនមួយគាត់ម្នាក់ក៏ត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ ដែរ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ប្រពន្ធរបស់គាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ទេ។ ទោះបីជាបុគ្គលដែលមានឈ្មោះ ឈឿង រ៉ាំ ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ ក៏ដោយ ក៏អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះទទួលស្គាល់ថា គាត់មិន

អាចផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីទំនាក់ទំនងរបស់គាត់ជាមួយ ឈឿង ភាំ ទេ។ ដូច្នោះ
ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់គាត់ត្រូវបដិសេធចោល¹²²⁷។

៥៩៦. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជំទាស់តវ៉ាទៅនឹងការបដិសេធចោលអំណះ
អំណាចរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងបានលើកឡើងថា ការពិតដែលថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិន
បានជំទាស់នឹងពាក្យសុំនោះ បានជួយគាំទ្រដល់ការបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គ
ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹²²⁸។ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើងបន្ថែម
ថា រូបថតនានាដែលបានផ្តល់ជាភស្តុតាងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ បង្ហាញអំពីលក្ខណៈសម្បត្តិ
គ្រប់គ្រាន់នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹²²⁹។ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីក៏បានលើកឡើងផងដែរថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខគប្បីត្រូវបានផ្តល់ឋានៈជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ដោយសារម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ត្រូវបានទទួល
យកដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២¹²³⁰។

៥៩៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បដិសេធចោលសារណារបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីដោយយល់ឃើញថា ដោយសារតែអំណះអំណាងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំមានភាព
មិនគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌ចំពោះជនជាប់ចោទ ដោយមិនបានជំទាស់ទៅនឹង
សំអាងហេតុប្រឆាំងនឹងខ្លួន។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើកឡើងសាជាថ្មីថា អង្គជំនុំជម្រះ
មិនបានបដិសេធការដែលថា អំណះអំណាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែមួយ អាចគ្រប់
គ្រាន់ក្នុងការគាំទ្រចំពោះការអះអាងនេះ ជាពិសេសនៅពេលដែលការអះអាងនេះ មានភាព
ច្បាស់លាស់បំផុត ឬជាភស្តុតាងដែលអាចរកបាននោះទេ។ ប៉ុន្តែ ការយល់ឃើញបែបនេះ
តម្រូវឱ្យអំណះអំណាងនេះជឿជាក់បាន ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា មាន
ភាពពេញលេញគ្រប់គ្រាន់ និងមានភាពគួរឱ្យជឿជាក់បាននៅក្នុងបរិបទទាំងមូល។ ភាពមិន

¹²²⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៧។

¹²²⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៧៤។

¹²²⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ៧៤ ដល់ ៧៦។

¹²³⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៧៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ស៊ីសង្វាក់ ឬភាពផ្ទុយគ្នាបន្តិចបន្តួចអាចត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាកំហុសឆ្គងនៃការយល់ដឹង ឬមកពី ការចងចាំមិនគ្រប់ជ្រុងជ្រោយរបស់មនុស្ស ជាពិសេសនៅពេលដែលពេលវេលាកន្លងផុត ទៅ។ ប៉ុន្តែ នៅតែជាភាពចាំបាច់ដែលថា ភាគីត្រូវរៀបរាប់ព្រឹត្តិការណ៍ឱ្យបានលំអិត ក្នុង កម្រិតដែលអាចទទួលយកបាន។ លក្ខខណ្ឌទាំងនេះមិនបានបង្ហាញនៅក្នុងរឿងក្តីនេះទេ នៅ ពេលអំណះអំណាងមានភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុជាសត្យានុម័ត ដែលបានដាក់ ដើម្បីគាំទ្រពាក្យសុំ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណា មួយក្នុងការជ្រៀតជ្រែកការវាយតម្លៃភស្តុតាងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងរឿងក្តី នេះទេ។

៥៩៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនមានយុត្តាធិការលើសារណារបស់ភាគី នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ នោះទេ ហើយអង្គជំនុំជម្រះនឹងត្រូវពិនិត្យលើភស្តុតាងដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងតែ ប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្នើសុំ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ត្រូវបានអញ្ជើញ ឱ្យដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមដោយផ្ទាល់ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ។ គ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់ ការពិត ដែលថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានទទួលយកនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដោយសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អនុលោមតាមបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង¹²³¹ ជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង មិនមែនជាការសន្និដ្ឋានថា ជាការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុង ដំណាក់កាលបញ្ចប់នៃសំណុំរឿង ០០១ នោះទេ។ ក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សន្និដ្ឋានថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនបានបង្ហាញអំពីឋានៈជាជន រង គ្រោះផ្ទាល់នោះទេ។

៥៩៩. ប៉ុន្តែ នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានដាក់រូបថតមួយ ចំនួនបន្ថែម ដែលគាត់បានអះអាងថា ជារូបថតប្រពន្ធគាត់ រូបថតឪពុកមាតា គាត់ និងរូបថត

¹²³¹ សូមមើល ឧទា. សំណុំរឿង ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស, ដីកាស្តីពីការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីអ្នកដាក់ពាក្យដែលសព្វថ្ងៃរស់នៅខេត្តកំពង់ធំចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ កថាខណ្ឌ ១០, ២៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រពន្ធខីពុកមាតា¹²³²។ បន្ទាប់ពីគាត់បានទៅទស្សនាមន្ទីរ ស ២១ ទើបគាត់អាចកំណត់អត្តសញ្ញាណរូបថតរបស់ប្រពន្ធរបស់គាត់ ខីពុកមា និងប្រពន្ធខីពុកមារបស់គាត់បាន។ ទោះបីជារូបថតទាំងនេះមិនមានឈ្មោះនៅជាប់ជាមួយក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការបង្ហាញអត្តសញ្ញាណចំពោះបុគ្គលនៅក្នុងរូបថតដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា បុគ្គលនៅក្នុងរូបថត គឺជាប្រពន្ធ ខីពុកមា និងម្តាយមីងរបស់គាត់។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងទទួលស្គាល់ឋានៈជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ សូ សូង (E2/34)

៦០០. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា បងថ្លៃប្រុសរបស់គាត់ត្រូវបានដាក់នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ការបាត់ខ្លួនបងថ្លៃប្រុសរបស់គាត់បានធ្វើឱ្យម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានអារម្មណ៍ភ័យរន្ធត់¹²³³។

៦០១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធចោលពាក្យសុំនេះ ដោយសារសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

សូ សូង (E2/34) បានអះអាងថា បងថ្លៃរបស់គាត់ឈ្មោះ មាស ស៊ិន ហៅតេង ស៊ិន ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ដើម្បីគាំទ្រអំណះអំណាងនេះ គាត់បាន

¹²³²ការស្នើសុំឱ្យទទួលយកនូវសំអាងភស្តុតាងបន្ថែម ដើម្បីគាំពារសារណាបណ្តឹងខ្លួនដាក់ដោយសហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ១១។ (លោក ភោគ ខន (E2/33) ក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា សមាជិកគ្រួសាររបស់គាត់ក៏បានស្តាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ គឺបន្ទាប់ពីការស្វែងរកនៅមន្ទីរសន្តិសុខនេះ ទើបគាត់អាចចំណាំនូវរូបភាពប្រពន្ធគាត់ រូបភាពខីពុកមាតា និងរូបភាពប្រពន្ធខីពុកមាតា” (សេចក្តីដកស្រង់ពីរូបថតត្រូវបានលុបចោល)។ រូបថតចំនួនប្រាំមួយមានដូចជា៖ ឯកសារលេខ F2/1.1- F2/1.2 (ប្រព័ន្ធ), ឯកសារលេខ F2/1.3- F2/1.4 (ខីពុកមា), និង ឯកសារលេខ F2/1.5- F2/1.6 (ម្តាយមីង)។

¹²³³ទម្រង់បែបបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះរបស់ សូ សូង, ឯកសារខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ភាសាអង់គ្លេសដាក់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E2/34.1 ទំព័រ ៣។

ផ្តល់រូបថតដែលមាននៅក្នុងបណ្តាសាររបស់សារមន្ទីរទូលស្តែង។ ប៉ុន្តែ រូបថតនោះមិនបានបង្ហាញអំពីការបញ្ជាក់នៃអត្តសញ្ញាណ ហើយរូបថតនោះទៀតសោតមិនបានបង្ហាញថា បុគ្គលនៅក្នុងរូបថត គឺពិតជា មាស ស៊ុន នោះទេ។ បន្ថែមពីលើនេះ មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីភាពនៅក្នុងបន្ទុក ឬទំនាក់ទំនងពិសេសនៃសេចក្តីស្រឡាញ់រវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងបងថ្លែរបស់គាត់នោះទេ¹²³⁴។

៦០២. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបង្ហាញភស្តុតាងអំពីភាពជាសាច់ញាតិជាមួយ មាស ស៊ុន។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបានពិចារណាលើរូបថតរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ដែលបានផ្តល់ជូននោះទេ។ កំហុសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងដីការរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានសម្រេចថា ទទួលរងព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត ដែលជាចំណងទាក់ទងដោយផ្ទាល់ទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅមន្ទីរ ស ២១¹²³⁵។

៦០៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការបង្ហាញអត្តសញ្ញាណចំពោះបុគ្គលនៅក្នុងរូបថតដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ គឺមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា បុគ្គលនៅក្នុងរូបថតនោះ គឺពិតជាបងថ្លែប្រុសរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខប្រាកដមែន។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនបានដាក់ភស្តុតាងណាមួយ ដែលបង្ហាញពីចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុករបស់បងថ្លែប្រុសរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដែលទទួលមរណភាពនោះទេ។ គ្រាន់តែភាពជាសាច់ញាតិបែបនេះ មិននាំឱ្យមានការសន្មតទុកជាមុនបានថា មានភាពជិតស្និទ្ធ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុកនោះទេ ហើយនៅក្នុងករណីដែលគ្មានឯកសារ ឬភស្តុតាងជាសត្យានុម័តផ្សេងទៀតនោះ ភាពជា

¹²³⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។ ជើងទំព័រ ១០៩៤ (“ ទោះបីជាភាពជាសាច់ញាតិ តាមរយៈអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយលិខិតបញ្ជាក់ (“លិខិតបញ្ជាក់” ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ ឯកសារលេខ E2/34/5.2 ក៏ដោយ) ក៏ភាពជាសាច់ញាតិតែមួយនេះមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ (ផ្នែក ៤.២.២)។

¹²³⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៩២ ដល់ ៩៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សាច់ញាតិទាំងនេះត្រូវបានឱ្យមានភស្តុតាងដោយផ្តល់ជាសក្ខីកម្មយ៉ាងលម្អិត ហើយភស្តុតាងនេះពុំត្រូវបានផ្តល់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឡើយ។ អង្គហេតុដែលថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទទួលយកនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ផ្អែកតាមបទដ្ឋាននៃភស្តុតាងជាសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង មិនមែនជាការសន្និដ្ឋានថា ជាការទទួលយកពាក្យសុំរបស់គាត់នៅក្នុងដំណាក់កាលបញ្ចប់នៃសំណុំរឿង ០០១ នោះទេ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានមូលដ្ឋានណាមួយដើម្បីបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលលើកឡើងថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ មិនបានបង្ហាញឋានៈជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីនេះទេ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ប៉ាន់ ប៊ិច (E2/63)

៦០៤. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា នៅឆ្នាំ ១៩៧៨ គាត់បានទទួលរូបថតប្តូរផ្ទៃប្រុសរបស់គាត់មួយសន្លឹក។ រូបថតត្រូវបានថតនៅមន្ទីរ ស ២១ និងបានបង្ហាញថា ប្តូរផ្ទៃប្រុសរបស់គាត់ជាប់ខ្នោះ និងទទួលរងកាយវិកលកម្ម។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់មានអារម្មណ៍បាក់ស្បាត និងតក់ស្លុតយ៉ាងខ្លាំង។

៦០៥. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធចោលពាក្យសុំនេះដោយសារសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

ប៉ាន់ ប៊ិច (E2/63) បានអះអាងថា ប្តូរផ្ទៃប្រុសរបស់គាត់ឈ្មោះ ភ្នាំង ហួយ ត្រូវបានប្តូរ និងសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ ប៉ុន្តែ មិនមានភស្តុតាងគាំទ្រចំពោះអំណះអំណាងនេះទេ¹²³⁶។

៦០៦. នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនបានផ្តល់ភស្តុតាងបន្ថែមណាមួយដើម្បីគាំទ្រដល់ពាក្យសុំនោះទេ។ សហមេធាវីលើកទទ្ទឹករណ៍ថា ដោយហេតុថា

¹²³⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១០១ (“លើសនេះទៀត ភាពជាសាច់ញាតិកាមរយៈអាពាហ៍ពិពាហ៍តែឯងគឺជាមូលដ្ឋានមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ (ផ្នែក៤.២.២)”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

“ការអះអាងរបស់ជនរងគ្រោះមានលក្ខណៈស៊ីសង្វាក់គ្នា អង្គហេតុដែលបានលើកឡើងដោយ ជនរងគ្រោះ មានភាពស្មោះត្រង់ច្បាស់លាស់”¹²³⁷។ សហមេធាវីក៏បានលើកឡើងថា ៖

តុលាការគប្បីធ្វើការពិចារណាទៅលើការលំបាករបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការបង្ហាញ ភស្តុតាងអំពីការឃុំខ្លួនរបស់បងប្រុសរបស់គាត់¹²³⁸ នៅឯមន្ទីរ ស ២១ និងបង្ហាញនូវ អង្គហេតុដែលឯកសារមួយចំនួនធំនៃមន្ទីរឃុំឃាំង បានបាត់បង់ និងបានបំផ្លិច បំផ្លាញ¹²³⁹។

៦០៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជាសន្មតថា មានភស្តុតាងបង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណ និងភាពជាសាច់ញាតិជាមួយជនរងគ្រោះផ្ទាល់ក៏ដោយ ក៏ការដែលម្ចាស់បណ្តឹង សាទុក្ខបានផ្អែកអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនថា ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ត្រូវបានដាក់នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ធ្វើទារុណកម្ម និងប្រហែលជាត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១ នោះ មិនបានផ្អែកលើការ យល់ដឹងដោយផ្ទាល់ខ្លួននោះទេ ប៉ុន្តែ ផ្អែកតាមរយៈរូបថតដែលមិនស្គាល់ប្រភព និងមិនមាន នៅក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះទេ។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំមានហេតុផលក្នុងការ សង្ស័យទៅលើភាពពិតជាអត្តនាម័តនៃជំនឿរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ នៅក្នុងអង្គហេតុដែល លើកឡើងក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះមិនអាចទទួលយកជំនឿរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមកធ្វើជា ភស្តុតាងបាននោះទេ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងដែលលើកឡើងថា មិនមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ប្អូនថ្លៃប្រុសរបស់គាត់ គឺជា អ្នកជាប់ឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ នោះទេ។ ក្រៅពីនេះ អ្នកដាក់ពាក្យសុំមិនបានផ្តល់អង្គ ហេតុណាមួយដើម្បីគាំទ្រថា ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុករបស់ប្អូនថ្លៃ

¹²³⁷ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៧១។

¹²³⁸ ទោះបីជាឯកសារសំណើដើមជាភាសាបារាំងឯកសារលេខ (F9), កថាខណ្ឌ ៧២ ប្រើពាក្យ “បងប្រុស” ក៏របាយ ការណ៍របស់អង្គការជនរងគ្រោះស្តីពីពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារ លេខ E2/63/1 និងឯកសារផ្សេងៗទៀត (សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ គឺ សៀនថៃ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ E2/63.1) បានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់គឺជាប្អូនថ្លៃប្រុសរបស់អ្នកដាក់ពាក្យ សុំ។

¹²³⁹ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៧២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រសរបស់គាត់នោះទេ។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីមុន ភាពជាសាច់ញាតិបែបនេះ មិនបានអនុញ្ញាតឱ្យសន្មតថា មានភាពជិតស្និទ្ធពិសេស ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុកនោះទេ។ ហេតុដូច្នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរកមិនឃើញសំអាងហេតុ ដើម្បីបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលលើកឡើងថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះមិនបានបង្ហាញថានេះជាជនរងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីនេះទេ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ចាន់ ឃឿង (E2/70)

៦០៨. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ឪពុកមារបស់គាត់ឈ្មោះ សុខ បុន ដែលអតីតជាប្រធានភូមិត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងត្រូវបានដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងនៅគុក សាលារៀង និងក្រោយមកត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅឃុំឃាំងនៅមន្ទីរ ស ២១ ជាមួយនឹងជនប្រាំមួយនាក់ផ្សេងទៀត។ ក្រោយថ្ងៃដោះ ប្រពន្ធរបស់ សុខ បុន ឈ្មោះ នង់ សុខុន បានប្រាប់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា ឪពុកមារបស់គាត់ត្រូវបានគេសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។

៦០៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធចោលពាក្យសុំនេះដោយសារសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

ចាន់ ឃឿង (E2/70) បានអះអាងថា ឪពុកមារបស់គាត់ឈ្មោះ សុខ បុន ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ទោះបីជាអាចបញ្ជាក់អំពីភាពជាសាច់ញាតិក្តី អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះទទួលស្គាល់ថា មិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីការឃុំខ្លួនជនរងគ្រោះផ្ទាល់នៅមន្ទីរស ២១ ទេ¹²⁴⁰។

៦១០. នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខជាលាយលក្ខណ៍អក្សរសហមេធាវី បានលើកឡើងដូចខាងក្រោមថា៖

¹²⁴⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

លោក សុខ ប៊ុន ដែលជាឪពុកមារបស់លោកស្រី¹²⁴¹ គឺជាអតីតចៅហ្វាយស្រុកដ៏ល្អ នៅរមាសហែក ស្រុករវៀង ខេត្តព្រះវិហារ។ នៅដើមឆ្នាំ ១៩៧៨ មានការស្រាវជ្រាវ រកអ្នកមានមុខតំណែងជាមេភូមិ ចៅហ្វាយស្រុក នៅក្នុងភូមិ ឃុំ ស្រុកខាងលើ ហើយ ត្រូវបានគេចាប់ខ្លួន និងបន្ទាប់មកបញ្ជូនទៅសាលារវៀង មុនពេលដែលបញ្ជូនទៅ ស ២១ នៅរាជធានីភ្នំពេញ។ នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ខុច បានទទួលស្គាល់ថា មានការបោសសម្អាតផ្ទៃក្នុងកើតឡើងមែន¹²⁴²។

៦១១. នៅក្នុងសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានលើកឡើងថា “គ្មានភស្តុតាងណាមួយបញ្ជាក់ថា បានឃើញរូបថតឪពុកមារបស់គាត់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ក៏ប៉ុន្តែ ខ្ញុំ សូមជម្រាបជូនថាព័ត៌មានដែលគាត់បានផ្តល់ឱ្យនោះ គឺគួរឱ្យជឿ គឺវាទាក់ទងជាមួយនឹងការ បោសសម្អាតផ្ទៃក្នុង”¹²⁴³។

៦១២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនអាចសន្និដ្ឋានថា ឪពុកមារបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបាន ឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ដោយផ្អែកលើអ្វីដែលបានកើតឡើងចំពោះ “មេភូមិ និងចៅហ្វាយស្រុក មួយចំនួន” នោះទេ។ ការទទួលស្គាល់ជាទូទៅរបស់ជនជាប់ចោទអំពីការបោសសម្អាតផ្ទៃ ក្នុង¹²⁴⁴ និងជំនឿជឿជាក់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ មិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការបង្ហាញអំពី ភស្តុតាងនៃអង្គហេតុដែលតម្រូវនោះទេ ទោះបីជំនឿនេះមានភាពស្មោះត្រង់ក៏ដោយ។ ហេតុ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានសំអាងហេតុដើម្បីបដិសេធសេចក្តី សម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលសម្រេចថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមិនមានលក្ខណៈ សម្បត្តិជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្អែកតាមវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ។

¹²⁴¹ឯកសារបកប្រែភាសាអង់គ្លេសនៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៦៧ លើកឡើងខុស ថា “ពូរបស់គាត់”។

¹²⁴²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៦៧ ដល់ ៦៨។

¹²⁴³ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1 , ទំព័រ ៦៩ (បន្ទាត់៤ ដល់ ៥) ។

¹²⁴⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៦៨ (“នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ខុច ទទួលស្គាល់ ថា មានការបោះសម្អាតផ្ទៃក្នុងដូចនេះមែន”)។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ សឹម ពៅ (E2/71)

៦១៣. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា បងថ្លៃប្រុសរបស់គាត់ត្រូវបានដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ធ្វើទារុណកម្ម និងសម្លាប់នៅទួលស្តែងក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៦។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា គាត់មានជីវភាពលំបាក ដោយសារតែបច្ច័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្ត។

៦១៤. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធចោលពាក្យសុំនេះ ដោយសារសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

សឹម ពៅ (E2/71) បានអះអាងថា បងថ្លៃប្រុសរបស់គាត់ឈ្មោះ ង៉ុយ ស្រេង ត្រូវបានឃុំខ្លួន និងត្រូវបានសម្លាប់ នៅមន្ទីរ ស ២១។ ដើម្បីគាំទ្រអំណះអំណាងរបស់ខ្លួន គាត់បានផ្តល់ប្រវត្តិរូបមួយដែលបានមកពីបណ្តាសាររបស់មន្ទីរ ស ២១។ ទោះបីជា ង៉ុយ ស្រេង ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ក្តី ក៏ភាពជាសាច់ញាតិតាមរយៈ អាពាហ៍ពិពាហ៍តែមួយនោះ មិនមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្ហាញអំពីចំណងនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុកនោះទេ (ផ្នែក ៤.២.២)¹²⁴⁵។

៦១៥. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនបានដាក់ភស្តុតាងណាមួយដែលបង្ហាញអំពីចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬ ភាពនៅក្នុងបន្ទុករបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់នោះទេ។ ជាពិសេសគាត់មិនបានបង្ហាញថា ការបាត់បង់បងថ្លៃប្រុសរបស់គាត់ បានបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មខាងសេដ្ឋកិច្ចចំពោះរូបគាត់នោះទេ។ ព្យសនកម្មបែបនេះមិនអាចត្រូវបានសន្មត ដោយគ្រាន់តែផ្អែកលើទំនាក់ទំនងអាពាហ៍ពិពាហ៍ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ព្យសនកម្មបែបនេះតម្រូវឱ្យបង្ហាញអំពីអង្គហេតុរឹងមាំ ទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់នៃមរណភាពរបស់ជនរងគ្រោះទៅលើសិទ្ធិបេតិកភណ្ឌរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ។ ដោយសារតែមិនមានអង្គហេតុបែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានសំអាងហេតុណាមួយដើម្បីបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំ

¹²⁴⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

ជម្រះសាលាដំបូងដែលសម្រេចថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមិនបានបង្ហាញឋានៈជាជនរងគ្រោះ នៅក្នុងករណីនេះទេ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ម៉ែន សុផា (E2/82)

៦១៦. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងសាទុក្ខអះអាងថា ម្តាយរបស់គាត់ដែលជាអតីតអ្នកការទូត ត្រូវបានដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងត្រូវបានសម្លាប់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខទទួល រងការភិតភ័យ និងទុក្ខព្រួយ ដោយសារបច្ច័យនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មលើម្តាយរបស់គាត់។

៦១៧. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធពោលពាក្យសុំនេះ ដោយសារសំអាងហេតុដូចខាង ក្រោម៖

ម៉ែន សុផា (E2/82) បានអះអាងថា ម្តាយរបស់គាត់ ដែលជាអតីតអ្នកការទូត និង សមាជិកគ្រួសារជាច្រើននាក់ផ្សេងទៀតរបស់គាត់ បានបាត់ខ្លួនក្នុងអំឡុងពេលជម្លៀស ចេញពីទីក្រុងភ្នំពេញក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥។ ទោះបីជាចម្លើយរបស់គាត់ ទំនងជា អាចជឿជាក់បានក៏ដោយ ក៏ចម្លើយនេះមិនមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធ ទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាព នោះទេ¹²⁴⁶។

៦១៨. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានការ ភ័ន្តច្រឡំទៅលើអង្គហេតុ ដោយមិនបានពិចារណាលើរូបថតរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ដែលបាន ឃុំខ្លួននៅមន្ទីរ ស ២១ ដែលរូបថតនេះបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ¹²⁴⁷។ នៅក្នុង បណ្តឹងសាទុក្ខ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមចំនួនពីរទៀត។ មីងរបស់ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខ បានសរសេរលិខិតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរមួយច្បាប់ ដែលបញ្ជាក់អំពីភាព ជាសាច់ញាតិរវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងម្តាយរបស់គាត់ឈ្មោះ សែម សុខលីន ដែលជាជន រងគ្រោះផ្ទាល់ និងបានអះអាងថា កាលពីខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ គាត់បានឃើញរូបថតរបស់

¹²⁴⁶សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៨។

¹²⁴⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៩៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សែម សុខលីន នៅមន្ទីរ ស ២១¹²⁴⁸។ រូបថតនេះគឺជាវត្ថុតាងពីរបន្ថែមទៀតត្រូវបានដាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង¹²⁴⁹។

៦១៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ភស្តុតាងបន្ថែមនេះ គឺគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្ហាញទំនាក់ទំនងរវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដែលជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយអង្គជំនុំជម្រះទទួលស្គាល់ឋានៈជាជនរងគ្រោះរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ។

ពាក្យសុំរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ យួន សារិន (D25/11)

៦២០. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា ឪពុកមារបស់គាត់ឈ្មោះ ខៀវ សាគួរ ដែលបានធ្វើការងារនៅស្ថានទូតជប៉ុនក្រោមរបប លន់ នល់ ត្រូវបានឃុំនៅមន្ទីរ ស ២១ និងត្រូវបានសម្លាប់នៅឆ្នាំ ១៩៧៦។

៦២១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធចោលពាក្យសុំនេះ ដោយសារសំអាងហេតុដូចខាងក្រោម៖

យួន សារិន (D25/11) ដែលបានអះអាងដោយផ្អែកលើការចាប់ខ្លួន និងការសម្លាប់ឈ្មោះ ខៀវ សាគួរ ដែលគាត់ជាបុគ្គលិកម្នាក់របស់ស្ថានទូតកម្ពុជាប្រចាំនៅប្រទេសជប៉ុន។ ទោះបីជាមានភស្តុតាងដែលបង្ហាញអំពីការឃុំខ្លួន ខៀវ សាគួរ នៅមន្ទីរ ស ២១ ក្តី ក៏មិនមានឯកសារភស្តុតាងណាមួយបង្ហាញអំពីលក្ខណៈនៃភាពជាសាច់ញាតិជាមួយនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬភស្តុតាងបង្ហាញអំពីចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ណាមួយនោះទេ។ ទោះបីជា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច មិនបានជំទាស់ទៅនឹងពាក្យ

¹²⁴⁸សេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ សាំង ថៃ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F2/6.2។

¹²⁴⁹រូបថត សែម សុខលីន ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/6.3។

សុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់គាត់ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះបដិសេធពាក្យ
សុំនេះចោលដែរ¹²⁵⁰។

៦២២. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណី គឺជាក្មួយរបស់ជនរងគ្រោះ ហើយជនរងគ្រោះ គឺជាអ្នកដែលបានចិញ្ចឹមបីបាច់
ថែរក្សាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ហើយបានចាត់ទុកដូចជាកូនប្រុសរបស់គាត់¹²⁵¹។ អំណះអំណាង
របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ គឺមិនគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បី
ដោះស្រាយបញ្ហាចំពោះពាក្យសុំដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកំណត់នោះទេ។ ទោះបីជា
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនតម្រូវជាចាំបាច់ឱ្យផ្តល់ភស្តុតាងជាឯកសារក្តីក៏ដោយ ក៏អង្គ
ជំនុំជម្រះនៅតែត្រូវការភស្តុតាងជាសក្ខីកម្មក្នុងកម្រិតអប្បបរមា ដើម្បីបង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនង
រវាងម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ ហេតុដូច្នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ
កំពូលយល់ឃើញថា ពុំមានសំអាងហេតុណាមួយដើម្បីបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គ
ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលសម្រេចថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះមិនបានបង្ហាញអំពីឋានៈជាជន
រងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីនេះទេ។

ពាក្យសុំរបស់ ហៀត តីជៅ (E2/38)

៦២៣. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ បានលើកអំណះអំណាងទាក់ទងទៅនឹង
ការបដិសេធពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហៀត តីជៅ (E2/38) នៅក្នុងសាលក្រម
របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹²⁵²។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចមិនពិចារណា

¹²⁵⁰សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៤៩។

¹²⁵¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៩១ (ឯកសារដើមជាភាសាបារាំង, លេខ ERN
00613343, លើកឡើងមិនត្រឹមត្រូវថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខគឺជាឪពុកមាររបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ
អះអាងថា ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ គឺជាឪពុកមាររបស់គាត់។ ទម្រង់បែបទព័ត៌មានអំពីជនរងគ្រោះ ឯកសារខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ២០
ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៨, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅ ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D25/11)។

¹²⁵²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៧៧ ដល់ ៨០។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
ទំព័រ ២២៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លើបញ្ហាទាក់ទងនឹងអំណះអំណាងនេះទេ ពីព្រោះមានវិការ:ផ្នែកនីតិវិធីក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយហេតុថា ពុំមានលិខិតប្រគល់សិទ្ធិរបស់មេធាវីដែលត្រូវតែភ្ជាប់ជាមួយនឹងសេចក្តីជូន ដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ¹²⁵³ ហើយឈ្មោះពិត និងឈ្មោះហៅរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ពុំ បានបញ្ចូលនៅក្នុងបញ្ជីរាយនាមជាអ្នកបណ្តឹងសាទុក្ខ នៅក្នុងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹង សាទុក្ខឡើយ¹²⁵⁴។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចបដិសេធអំណះអំណាង ទាក់ទងទៅនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហៀត តិដៅ (E2/38) ដោយផ្អែកលើវិធាន ១១១(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

៦. ឃ. ៤. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ជុំ ស៊ីវ៉ាត

៦២៤. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ បានប្តឹងសាទុក្ខទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល តាងនាមឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ជុំ ស៊ីវ៉ាត ប្រឆាំងនឹងការលុបចោល ឈ្មោះប្តូរថ្លៃស្រីរបស់គាត់ឈ្មោះ កឹម សុវណ្ណារី និងកូនរបស់គាត់ (មិនស្គាល់ឈ្មោះ) នៅក្នុង សាលក្រម¹²⁵⁵។

៦២៥. កាលពីថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានស្នើសុំ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកែតម្រូវសាលក្រម និងស្នើសុំឱ្យបញ្ចូលឈ្មោះ កឹម សុវណ្ណារី និង កូនរបស់គាត់នៅទំព័រ ២៣០ របស់សាលក្រមនៅក្នុងសំណើជាភាសាអង់គ្លេស ខ្មែរ និង បារាំង¹²⁵⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិនបានសម្រេចលើសំណើសុំនេះ។

៦២៦. សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកឡើងថា “ការខកខានក្នុងការដាក់ឈ្មោះរបស់ ប្តូរថ្លៃស្រីរបស់លោក ជុំ ស៊ីវ៉ាត គឺផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការភ័ន្តច្រឡំអង្គហេតុដែលបណ្តាលឱ្យ មានភាពមិនយុត្តិធម៌ និងកំហុសអង្គច្បាប់/វិធានផ្ទៃក្នុង ដោយរំលោភលើវិធាន ២១(១)(ក)

¹²⁵³ ប្រៀបធៀបឯកសារលេខ E188/4.1 ជាមួយម្ចាស់ប្តឹងសាទុក្ខ D25/11 ។
¹²⁵⁴ សេចក្តីជូនដំណឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ១ ដល់ ៧។
¹²⁵⁵ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ លើ ជុំ ស៊ីវ៉ាត, កថាខណ្ឌ ១ ដល់ ២។
¹²⁵⁶ សំណើសុំកែតម្រូវរបស់សហមេធាវីការពារក្តី, ចុះថ្ងៃទី ០២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/1 ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

និង(គ) វិធានផ្ទៃក្នុង ដែលនាំឱ្យសាលក្រមគ្មានសុពលភាព¹²⁵⁷។ សហមេធាវីលើកឡើងថា ការលុបបណ្តោះ ក៏ម សុវណ្ណារី និងកូនរបស់គាត់ចេញពីបញ្ជី ប៉ុន្តែ បែរជាបញ្ចូលសមាជិក គ្រួសារមិនផ្ទាល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្សេងទៀត គឺជាការផ្តល់ភាពមិនស្មើគ្នាដែលជាការរំលោភបំពានវិធាន ២១(១)(ក) និង (គ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

៦២៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរំលឹកថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រម ថា៖

ដោយសារតែពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួន ត្រូវបានទទួលយក ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានជាជនរងគ្រោះដែលជាសមាជិកគ្រួសារជិតស្និទ្ធ ក៏ជនរងគ្រោះ ផ្សេងទៀតដែលជាសមាជិកគ្រួសារសាច់ឆ្ងាយ ត្រូវបានបង្ហាញគ្រាន់តែទុកសម្រាប់ជា ព័ត៌មានតែប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលពាក្យសុំផ្អែកទាំងស្រុងលើទំនាក់ទំនងទៅនឹងសមាជិក គ្រួសារសាច់ឆ្ងាយ អង្គជំនុំជម្រះនឹងពិចារណា ថាតើភស្តុតាងដែលមានបានបង្ហាញអំពី អត្ថិភាពនៃចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬភាពនៅក្នុងបន្ទុក ដែរ ឬយ៉ាងណា¹²⁵⁸។

៦២៨. ឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ ជុំ ស៊ីរ៉ាត ត្រូវបានទទួលយកដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង នៅពេលបានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវការចាប់ខ្លួន និងការឃុំខ្លួនសមាជិកគ្រួសារផ្ទាល់របស់ គាត់នៅមន្ទីរ ស ២១។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា មិនចាំបាច់ដើម្បី បង្ហាញភាពជាសាច់ញាតិ និង“ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់” ដែលមានរវាងលោក ជុំ ស៊ីរ៉ាត ជាមួយនឹងបងថ្លៃស្រី និងកូនរបស់គាត់នោះទេ។

៦២៩. បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងកំហុសបច្ចេកទេស (កំហុសសម្ភារៈ) ដែលមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គ ច្បាប់ ឬអង្គហេតុ ស្ថិតនៅក្រៅវិសាលភាពនៃបណ្តឹងសាទុក្ខចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល¹²⁵⁹ ហេតុដូច្នោះ បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ត្រូវបានបដិសេធថា មិនអាចទទួលយកបាន។ ប៉ុន្តែ

¹²⁵⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ លើ ជុំ ស៊ីរ៉ាត, កថាខណ្ឌ ១១ ដល់ ១៤។
¹²⁵⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១២៣។
¹²⁵⁹វិធាន ១០៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការលុបឈ្មោះ កឹម សុវណ្ណារី និង កូនរបស់គាត់ចេញពីបញ្ជីជនរងគ្រោះក្នុងសាលក្រម គឺជាកំហុសបច្ចេកទេស(កំហុសសម្ភារៈ) មួយនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកែតម្រូវកំហុសបច្ចេកទេស(កំហុសសម្ភារៈ)នេះ ដោយ រួមបញ្ចូលឈ្មោះ កឹម សុវណ្ណារី និងកូនរបស់គាត់នៅក្នុងសាលក្រមវិញ។

៧. កិច្ចសន្យាដែលបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងសំណើធានាបណ្ណសំណង

(បណ្ណសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ និង ៣)

៧. ក. សេចក្តីបង្គាប់ដែលស្នើសុំដោយម្ចាស់បណ្ណសាទុក្ខ

៦៣០. ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ពុំបានធ្វើបណ្ណឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីអំពីសំណងឡើយ ពីព្រោះមានការជឿជាក់ថា ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណី គឺជាសំណងគ្រប់គ្រាន់¹²⁶⁰។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយនៅក្នុងករណីដែលទទ្ទីករណ៍នៃបណ្ណឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណង ដែលបានស្នើឡើងដោយម្ចាស់បណ្ណឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុមដទៃទៀតត្រូវបានទទួលយកនោះ ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ បានលើកសំណើថា ផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបានពីសំណងណាមួយដែលត្រូវបានផ្តល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គួរតែផ្តល់ទៅដល់ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ផងដែរ ដែលពាក្យសុំរបស់ពួកគាត់ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅក្នុងបណ្ណឹងសាទុក្ខ¹²⁶¹។

៦៣១. ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានលើកនូវទទ្ទីករណ៍យ៉ាងទូលំទូលាយស្តីពីសំណង។ នៅក្នុងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្ណឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងនៅក្នុងសារណាបណ្ណឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមស្តីពីសំណង ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណីក្រុមនេះ បានស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឱ្យច្រានចោល នូវការបដិសេធរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើទាមទារសំណងទាំងប្រាំបួនចំណុចរបស់ខ្លួន ហើយសុំឱ្យផ្តល់សំណងទាំងអស់¹²⁶²នោះវិញ។

¹²⁶⁰សារណាបណ្ណនៃម្ចាស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ ចំពោះសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីគោលបំណង, កថាខណ្ឌ ៤ ដល់ ៥។

¹²⁶¹ប្រតិចារឹកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/4.1, ទំព័រ ៨ (បន្ទាត់ ១៣ ដល់ ១៨)។

¹²⁶²សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្ណឹងសាទុក្ខរបស់សមាមេធាវីតំណាងដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណី (ក្រុម ២) លើសាលក្រមទាក់ទងនឹងសំណង ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/14, កថាខណ្ឌ ៩។ បណ្ណឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្ណិកររដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៨ និង ១៣០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៦៣២. ការផ្តោតជាសំខាន់នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ទាក់ទងទៅនឹងភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានបដិសេធា។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមនេះ បានស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចផ្តល់ឱ្យតាមការទាមទារសំណងពីដំបូងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលត្រូវបានបដិសេធនៅក្នុងសាលក្រម¹²⁶³ ។

៧. អំណះអំណាងទូទៅរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៦៣៣. ជាបឋម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងធ្វើការពិនិត្យទៅលើអំណះអំណាងទូទៅរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាចំនួនបីខាងក្រោមនេះ៖

- (ក) ថា តើ អ.វ.ត.ក មានអំណាចក្នុងការបង្កើតនូវវិធានការផ្តល់សំណងដែលទាមទារឱ្យមានជំនួយពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីអាចឱ្យអនុវត្តទៅបាន ដែរ ឬយ៉ាងណា។
- (ខ) ថា តើ ភាពក្រីក្រនៅពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ រាវាំង អ.វ.ត.ក មិនឱ្យចេញសេចក្តីបង្គាប់ឱ្យសងសំណង ដែរ ឬយ៉ាងណា ពីព្រោះការអនុវត្តសេចក្តីបង្គាប់បែបនេះ តម្រូវឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានមធ្យោបាយខាងហិរញ្ញវត្ថុ និង
- (គ) ថា តើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដែរ ឬយ៉ាងណា ការដែលខ្លួនបានដាក់បញ្ចូលជាក្រុមចំពោះសំណើទាមទារសំណង និងសម្រេចបដិសេធសំណើទាំងនោះ ដោយពុំបានពន្យល់ហេតុផលឱ្យបានច្បាស់លាស់ថា សំណើមួយណាដែលត្រូវលើកយកមកដោះស្រាយចំពោះក្រុមណាមួយនោះ។

៦៣៤. បន្ទាប់មក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងត្រូវលើកយកមកដោះស្រាយនូវសំណើទាមទារសំណងជាក់លាក់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនីមួយៗ ដែលត្រូវបានបញ្ជាក់ជាថ្មីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ។

¹²⁶³សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣ ឯកសារខ្មែរដាក់ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/4, កថាខណ្ឌ ២៦, ២៧។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣៖ កថាខណ្ឌ ១០៧ ដល់ ១០៨។

៧.១.១.សារណា

៦៣៥. ជាការសង្កេតទូទៅ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានកត់សម្គាល់ថា ដោយមិនគិតពីការផ្លាស់ប្តូររដ្ឋាភិបាលឡើយ រដ្ឋត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការផ្តល់សំណង¹²⁶⁴។ ដោយហេតុថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគឺជា រដ្ឋភាគីរបស់កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (ICCPR) និងអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើទារុណកម្មរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ¹²⁶⁵ដែលកតិកាសញ្ញា និងអនុសញ្ញាខាងលើនេះ តម្រូវឱ្យរដ្ឋភាគីនេះធានានូវដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពសម្រាប់ជនរងគ្រោះ នៃការរំលោភសិទ្ធិសញ្ញានីមួយៗនេះ ដូច្នេះ ប្រទេសកម្ពុជាមានកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការឆ្លើយតបចំពោះសិទ្ធិទទួលបានការទូទាត់សំណងដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិ¹²⁶⁶។ ទោះបីជាមានការទទួលស្គាល់ថា វិសាលភាពនៃយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ពុំបានបញ្ចូលនូវអំណាចក្នុងការចេញសេចក្តីបង្គាប់ឱ្យសងសំណងដែលដាក់កាតព្វកិច្ចដល់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា អ.វ.ត.ក មិនត្រូវបានរារាំងមិនឱ្យចេញសេចក្តីបង្គាប់ឱ្យសងសំណងដែលតម្រូវឱ្យមានការជួយគាំទ្រពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នៅក្នុងទម្រង់“ការគាំទ្រមិនមែនហិរញ្ញវត្ថុ និងផ្នែករដ្ឋបាល ដែលមិនមែនជាការរួមវិភាគទានហិរញ្ញវត្ថុ”ឡើយ¹²⁶⁷ ដោយសារតែជំនួយបែបនេះគឺជា “ភារកិច្ចទូទៅរបស់រដ្ឋក្នុងការយកចិត្តទុកដាក់អំពីតម្រូវការរបស់ប្រជាជនខ្លួន”។ ទោះបីជាពុំមានការពន្យល់បន្ថែមក៏ដោយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ក៏បានលើកទឡើករណីផងដែរថា អ.វ.ត.ក អាចធ្វើហួសពីអណតិរបស់ខ្លួនទាក់ទិននឹងការផ្តល់នូវសំណង យោងទៅលើ “បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិមិនស្របច្បាប់ ឬទទួលបានពីការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងៗ នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីបង្កើត អ.វ.ត.ក”¹²⁶⁸។

¹²⁶⁴ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២១។
¹²⁶⁵ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២២ ដល់ ២៣។
¹²⁶⁶ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២៥។
¹²⁶⁷ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ២៥។
¹²⁶⁸ បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៩៨។

៦៣៦. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងបន្ថែមទៀតថា ភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មិនមែនជាឧបសគ្គរារាំង អ.វ.ត.ក មិនឱ្យចេញសេចក្តីបង្គាប់ឱ្យសងសំណងនោះឡើយ¹²⁶⁹។ ទោះបីជាការផ្តល់សំណងត្រូវបានធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិត និងជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត¹²⁷⁰ ក៏ដោយ ក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើកឡើងថា សេចក្តីបង្គាប់ឱ្យសងសំណងនេះត្រូវតែធ្វើឡើងដោយពុំគិតអំពីស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឡើយ ហើយសេចក្តីបង្គាប់នេះមិនត្រូវបានបដិសេធ ដោយផ្អែកតែទៅលើមូលដ្ឋាននៃប្រភពហិរញ្ញវត្ថុមិនជាក់លាក់នោះឡើយ¹²⁷¹។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កត់សម្គាល់ថា ទាក់ទិននឹងបញ្ហានេះ ទោះបីជា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ទំនងជាពុំមានទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីនៅពេលបច្ចុប្បន្នក៏ដោយ ក៏ត្រូវមានការស៊ើបអង្កេតឱ្យបានហ្មត់ចត់ទៅលើស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុ ដែលអាចរកឃើញនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ឬក៏គាត់អាចទទួលបានប្រាក់ចំណូលពីការបោះពុម្ពផ្សាយ ឬពីប្រភពផ្សេងៗទៀត នៅពេលអនាគត¹²⁷²។

៦៣៧. ផ្អែកតាមមូលដ្ឋានជារួម នៃបណ្តឹងសាទុក្ខពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើទាមទារសំណងទាំងអស់ ដែលត្រូវបានបដិសេធ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានកំហុសអង្គច្បាប់ដោយសារតែការសង្ខេប និងបញ្ចូលគ្នានូវសំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយពុំបានធ្វើការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ ថាតើសំណើមួយណាដែលខ្លួនធ្វើការពិចារណានៅត្រង់កថាខណ្ឌណាមួយនោះ ដូច្នោះហើយជាការរំលោភទៅលើសិទ្ធិទទួលបាននូវសេចក្តីសម្រេចដែលមានសំអាងហេតុដូចដែលមានការអនុវត្តជាអន្តរជាតិ និងមានការធានានៅក្នុងវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលចំណុចទាំងនេះត្រូវបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃ អ.វ.ត.ក¹²⁷³។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានអះអាងថា ការផ្តល់

¹²⁶⁹ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៤៣ (បន្ទាត់ ៣ ដល់ ៤)។

¹²⁷⁰វិធាន ២៣(១១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹²⁷¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២៦។

¹²⁷²ប្រតិចារឹកថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/4.1, ទំព័រ ៤៣ (បន្ទាត់ ៤ ដល់ ៩)។

¹²⁷³បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ២៩ ដល់ ៤៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សំអាងហេតុដែលមានលក្ខណៈពុំគ្រប់គ្រាន់ និងពេញលេញពីសំណាក់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនត្រឹមតែរំលោភលើសិទ្ធិសារវន្តរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបានរារាំងដល់ការពិនិត្យឡើងវិញ នៅក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ និងទូលំទូលាយពីសំណាក់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទៀតផង¹²⁷⁴។

៧.ខ.២. ការពិចារណា

៧.ខ.២.ក. សំណងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក

៦៣៨. ដោយហេតុថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែងតែផ្អែកទៅលើឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់អន្តរជាតិផ្សេងៗជាច្រើននៅក្នុងសារណារបស់ខ្លួន នេះជាការសមស្របដែលត្រូវគូសបញ្ជាក់ជាបឋមអំពីក្របខណ្ឌគតិយុត្ត ដែលអាចអនុវត្តបានចំពោះសំណងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃអំពីវិសាលភាពដែលឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់ទាំងនេះពាក់ព័ន្ធ។

៦៣៩. ដូចដែលបានកត់សម្គាល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវ នៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹²⁷⁵ ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក រួមមានសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការចូលរួមជាភាគីនៅក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌលើជនជាប់ចោទ និងសិទ្ធិក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដើម្បីទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព¹²⁷⁶។ ចំពោះសិទ្ធិក្នុងការចូលរួម ត្រូវបានបញ្ញត្តិយ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ និងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងចំពោះបញ្ហាសំណងវិញ វិធានផ្ទៃក្នុងគឺជាក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ជាង។ នៅក្នុងបញ្ហានេះ បទប្បញ្ញត្តិជាមូលដ្ឋាន គឺវិធាន ២៣(១១) និង (១២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងថា ៖

¹²⁷⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៣០ ដល់ ៣៥, ៣៩។

¹²⁷⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៦០។

¹²⁷⁶វិធាន ២៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

(១១) យោងទៅលើមាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អង្គជំនុំជម្រះ អាចសម្រេចផ្តល់ឱ្យតែសំណងផ្លូវចិត្ត និងជាសមូហភាពទៅដល់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែប៉ុណ្ណោះ។ ការផ្តល់សំណងនេះត្រូវធ្វើឡើងប្រឆាំងទៅនឹងទណ្ឌិត និងជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត។

(១២) ការផ្តល់សំណងអាចធ្វើឡើងក្រោមរូបភាពដូចខាងក្រោម ៖

ក-ការបង្គាប់ឱ្យបោះពុម្ពផ្សាយសាលក្រម ឬសាលដីកានៅក្នុងសារព័ត៌មានសមស្របណាមួយ ដែលការចំណាយជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត។

ខ-ការបង្គាប់ឱ្យផ្តល់មូលនិធិដល់សកម្មភាព ឬ សេវាកម្មមិនរកប្រាក់ចំណេញណាមួយ ដែលមានគោលបំណងផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ជនរងគ្រោះ។
ឬ

គ-ទម្រង់ដទៃទៀតនៃសំណងដែលមានលក្ខណៈសមរម្យ និងប្រហាក់ប្រហែល។

៦៤០. បន្ទាប់ពីការចេញសាលដីកាស្ថាពរ “ការអនុវត្តការជួសជុលសំណង ត្រូវធ្វើតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”¹²⁷⁷។

៦៤១. ដោយពង្រីកនូវទស្សនវិស័យឱ្យកាន់តែទូលំទូលាយទៀតនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា សញ្ញាណនៃសំណងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក កើតចេញពីប្រភពពីរ គឺក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាសម្រាប់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹²⁷⁸ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិស្តីពីសំណងដែលថ្មីៗនេះ ត្រូវបានយកមកអនុវត្តនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ¹²⁷⁹។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពពាក់ព័ន្ធនៃច្បាប់សម្រាប់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង

¹²⁷⁷វិធាន ១១៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹²⁷⁸មាត្រា ១៣ ដល់ ២៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

¹²⁷⁹សូមមើល ឧទា. មាត្រា ៧៥ នៃលក្ខន្តិកៈនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ និងមាត្រា ២៥ នៃលក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់លីបង់ (“STL”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សំណងរបស់ច្បាប់កម្ពុជា និងរបស់គោលការណ៍នានា ដែលបានដកស្រង់ចេញពីលិខិតុបករណ៍ ឬយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ពីព្រោះវិធានផ្ទៃក្នុងកំណត់ច្បាស់លាស់អំពីរបបសំណងជាក់លាក់ដែលសមស្របទៅតាមអណត្តិ និងយន្តការ *ពីសេសខុសប្លែកពីគេ*របស់ អ.វ.ត.ក។

៦៤២. ច្បាប់កម្ពុជាបានទទួលស្គាល់សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការទាមទារសំណងចំពោះព្យសនកម្មដែលខ្លួនបានទទួលរង។ ក្នុងការកំណត់អំពីគោលបំណងទូទៅនៃបណ្តឹងអាជ្ញា និងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មាត្រា ២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចែងថា បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានគោលបំណង“ជួសជុលការខូចខាតដែលបណ្តាលមកពីអំពើល្មើសដល់ភាគីរងគ្រោះ ហើយក្នុងគោលបំណងនេះ ឱ្យអ្នករងគ្រោះបានទទួលសំណងជំងឺចិត្តធួនល្មើសនិងព្យសនកម្មដែលខ្លួនបានទទួលរង”¹²⁸⁰។ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលទាមទារការជួសជុលព្យសនកម្មនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ក៏ដូចជាករណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដែរ ត្រូវបានកម្រិតចំពោះតែព្យសនកម្មដែលជា “ផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស” ជាព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន និង “បានកើតឡើង និងមាននៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន”¹²⁸¹។

៦៤៣. មានភាពខុសគ្នាជាច្រើនរវាងសំណងជំងឺចិត្តនៅ អ.វ.ត.ក និងការជួសជុលព្យសនកម្មនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ។ យោងតាមច្បាប់ជាតិ វិសាលភាពនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានភាពទូលំទូលាយគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចទាមទារសំណងព្យសនកម្មចំពោះក្រុមជនដែលមានការទទួលខុសត្រូវ ដែលរួមមាន ចារី ប៉ុន្តែមិនកម្រិតត្រឹមតែចារីនេះឡើយ¹²⁸²។

¹²⁸⁰មាត្រា ២(៣) នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ។

¹²⁸¹មាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ។

¹²⁸²មាត្រា ២១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ (ដែលចែងថាបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាច ធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងជនទាំងអស់ដែលត្រូវជួសជុលព្យសនកម្មបណ្តាលមកពីបទល្មើសរួមមាន: ចារីអ្នកផ្តើមគំនិតអ្នកសមគំនិត និងអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី)។ ជាលទ្ធផលនៅកម្រិតជាតិការជួសជុលព្យសនកម្មក៏អាចត្រូវបានបង្កាប់ ទៅលើអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីជាជាងជនជាប់ចោទផងដែរ។ មាត្រា ២៩១ (កំណត់និយមន័យអ្នកទទួល ខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីជា “បុគ្គលគ្រប់រូបដោយអនុវត្តតាមច្បាប់ដែលត្រូវតែជួសជុលព្យសនកម្មដែលបណ្តាលឱ្យមានដល់ជនរងគ្រោះនៃបទល្មើស”)

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

យោងតាមរបបរបស់ អ.វ.ត.ក ការផ្តល់សំណងនេះ ត្រូវធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិត¹²⁸³។ តុលាការជាតិមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការបង្កាប់ឱ្យជួសជុលសំណងព្យសនកម្មក្នុងលក្ខណៈទូលាយ ដែលមានដូចជា សំណងជំងឺចិត្តដែលធ្លន់ល្មមទៅនឹងព្យសនកម្មដែលទទួលរង ការសង ទៅជនរងគ្រោះវិញនូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានបាត់បង់ និងការធ្វើឱ្យដូចសភាពដើមវិញនូវទ្រព្យ សម្បត្តិដែលគេបំផ្លិចបំផ្លាញ ឬធ្វើឱ្យខូចខាត¹²⁸⁴។ នៅក្នុងការប្រៀបធៀបរវាងវិធានផ្ទៃក្នុង និងច្បាប់ជាតិឃើញថា វិធានផ្ទៃក្នុងបានកំណត់អំពីសំណងក្នុងលក្ខណៈជាសមូហភាព និងផ្លូវ ចិត្ត ដែលវិធានការទាក់ទងនឹងសំណងប្រភេទនេះពុំមានឡើយនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧¹²⁸⁵។ ដូច្នោះ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក មិនត្រូវបានកម្រិតដោយអាជ្ញា យុកាលដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឡើយ¹²⁸⁶។ ជាចុងក្រោយ ភាពខុសគ្នាដែលកើត មានរវាងរបបទាំងពីរនេះ គឺពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធភាពក្នុងការដាក់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ តុលាការរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ¹²⁸⁷ ដែលចំណុចនេះពុំមានឡើយសម្រាប់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។

៦៤៤. ដូច្នោះ ទោះបីជារបបផ្តល់សំណងដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង មានទម្រង់ស្រដៀងគ្នា ទៅនឹងសំណង ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ក៏ដោយ ក៏អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញយ៉ាងត្រឹមត្រូវថា បទប្បញ្ញត្តិនានាពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈខុសគ្នាពីបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយនៅក្នុងច្បាប់ ជាតិដែរ ហើយមិនអាចអនុវត្តតាមដោយផ្អែកតាមរយៈភាពស្រដៀងគ្នាបានឡើយ¹²⁸⁸។ ការ

និងមាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ (ដែលចែងថាពាក្យបណ្តឹងរបស់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចត្រូវបានសម្រេចប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី)។

¹²⁸³វិធាន ២៣(១១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹²⁸⁴មាត្រា ១៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

¹²⁸⁵វិធាន ២៣(១)(ខ) និង ២៣(១១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹²⁸⁶មាត្រា ២៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

¹²⁸⁷មាត្រា ២២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

¹²⁸⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៦១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កត់សម្គាល់នេះ គឺមានសុពលភាពជាពិសេសទាក់ទងនឹងរបបផ្តល់សំណងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានលក្ខណៈខុសប្លែកពីវិធានផ្ទៃក្នុងជាច្រើនចំណុច។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង “ការងាកចេញបែបនេះពីច្បាប់ជាតិត្រូវបានចាត់ទុកថាចាំបាច់ ដោយគិតអំពី ចំនួនដ៏ច្រើននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវរំពឹងទុក នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក និងផលវិបាកដែលមិនអាចចៀសផុត ក្នុងការកំណត់បរិមាណទៅលើវិសាលភាពទាំងមូលនៃការបាត់បង់ ដែលក្រុមជនរងគ្រោះបានទទួលរង ដោយសារតែក្រុមនេះមានភាពមិនច្បាស់លាស់”¹²⁸⁹។ លើសពីនេះទៀត ជាការចាំបាច់ ក្នុងការបំពេញអណត្តិរបស់ខ្លួនក្នុងការវិនិច្ឆ័យឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដែលការចោទប្រកាន់អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះមិនអាចធ្វើទៅបានក្នុងរយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំនោះ ដូច្នេះសំណងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ជាចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងជានិមិត្តរូប ជាជាងការផ្តល់ជាសំណងជំងឺចិត្ត¹²⁹⁰ ដោយភ្ជាប់ជាមួយនឹងសិទ្ធិទទួលបានដែលត្រូវបានសម្រេចដោយផ្អែកទៅលើមូលដ្ឋានសមធម៌ ជាជាងផ្អែកទៅតាមរូបមន្តផ្តល់សំណងរដ្ឋប្បវេណី។

៦៤៥. ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់អន្តរជាតិ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសំណងត្រូវបានលើកឡើងតាំងពីយូរលុងណាស់មកហើយនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិអចិន្ត្រៃយ៍នៅក្នុងរឿងក្តី *Chorzow Factory* ដែលបានសម្រេចថា:

“គឺជាគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយក៏ជាទស្សនទានទូទៅរបស់ច្បាប់ដែលថាការរំលោភបំពានណាមួយលើកិច្ចសន្យា គឺជាប់កាតព្វកិច្ចក្នុងការសងសំណង”¹²⁹¹។

¹²⁸⁹សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១៤៤។

¹²⁹⁰សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១៤៤។

¹²⁹¹រឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹង *Factory at Chorzow* (ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ទល់នឹង ប្រទេសប៉ូឡូញ) សាលក្រុម (បណ្តឹងទាមទារសំណង) (អង្គសេចក្តី), តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិអចិន្ត្រៃយ៍, ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩២៨, PCIJ ស៊េរី ក, លេខ ១៧, កថាខណ្ឌ ៧៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការអចិន្ត្រៃយ៍បញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា: “តាមលទ្ធភាពដែលអាចធ្វើទៅបាន ការសងសំណងត្រូវលុបបំបាត់នូវរាល់ផលវិបាកនៃអំពើខុសច្បាប់ និងស្តារឡើងវិញនូវស្ថានភាពដែលអាចនឹងកើតមាន ប្រសិនបើអំពើនោះមិនត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងទេនោះ”¹²⁹² ។

៦៤៦. យោងតាមសាលក្រមដែលមានលក្ខណៈលេចធ្លោជាងគេនេះ គោលការណ៍អន្តរជាតិត្រូវបានបង្កើតឡើងថា ការរំលោភបំពានណាមួយនឹងត្រូវបានដោះស្រាយទាំងស្រុង ប្រសិនបើអាចធ្វើទៅបានតាមគោលការណ៍ *restitutio in integrum* ដែលជាការស្តារឡើងវិញនូវស្ថានភាពផ្លូវច្បាប់ដែលមានពីមុន។ ដោយផ្អែកតាមគំនិតយោបល់ថ្មីៗនេះ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិបានសម្រេចថា គោលការណ៍នេះអាចអនុវត្តបានផងដែរ រវាងរដ្ឋជាមួយនឹងបុគ្គល¹²⁹³ ។

៦៤៧. គោលការណ៍នេះដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងបរិបទនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ ត្រូវបានពន្លាតការអនុវត្តរបស់ខ្លួនក្នុងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស¹²⁹⁴ ។ មាត្រា ៨ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស បញ្ជាក់ថា បុគ្គលណាក៏ដោយ ត្រូវមានសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសំណងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព តាមរយៈតុលាការជាតិដែលមានសមត្ថកិច្ច ចំពោះអំពើរំលោភលើសិទ្ធិសារវន្តរបស់បុគ្គលនោះ។ ដូចគ្នានេះដែរ សន្និសីទស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សជាច្រើន បានរួមបញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់នានា ដែលបញ្ជាក់ពីសិទ្ធិក្នុងការទទួលបាននូវសំណងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់រាល់បុគ្គលដែលសិទ្ធិរបស់ខ្លួនមានចែងក្នុងសន្និសីទនេះ ត្រូវបានរំលោភបំពាន ។ មាត្រា ២(៣) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយតម្រូវឱ្យរដ្ឋជាភាគីធ្វើការធានាថា សំណងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពត្រូវបានផ្តល់ឱ្យបុគ្គលណាដែល

¹²⁹² *Chorzow Factory*, សាលក្រម, (បណ្តឹងទាមទារសំណងអង្គសេចក្តី) (អង្គសេចក្តី), កថាខណ្ឌ ១២៥។
¹²⁹³ ផលវិបាកនៃការសាងសង់ជញ្ជាំងនៅក្នុងទឹកដីដែលត្រូវគ្រាដោយប៉ាឡេស្ទីន មតិប្រឹក្សា តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤, របាយការណ៍របស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (២០០៤) កថាខណ្ឌ ១៥២ ដល់ ១៥៣ (សម្រេចថា ប្រទេសអ៊ីស្រាអែលមានកាតព្វកិច្ចធ្វើសំណងចំពោះព្យសនកម្មដែលកើតមានចំពោះនីតិបុគ្គល និងរូបវន្តបុគ្គលទាំងអស់ ដោយប្រគល់មកវិញនូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានរឹបអូស ឬដោយផ្តល់សំណងជាប្រាក់កាសដល់បុគ្គលដែលទទួលរងព្យសនកម្ម ក្នុងករណីមិនអាចប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនោះមកវិញ)។
¹²⁹⁴ សូមមើល ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Dinah Shelton, សំណងដែលមាននៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ, បោះពុម្ពលើកទីពីរ, ចេញផ្សាយដោយសាកលវិទ្យាល័យ Oxford ឆ្នាំ ២០០៦, ទំព័រ ១១៣ និងទំព័របន្តបន្ទាប់ទៀត។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សិទ្ធិរបស់ខ្លួនត្រូវបានរំលោភ¹²⁹⁵។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបាននូវសំណង ត្រូវបានបញ្ជាក់នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងជាតិសាសន៍ពណ៌សម្បុរ¹²⁹⁶ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម¹²⁹⁷ ពិធីសារដែលជាជម្រើសចំពោះអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិរបស់កុមារក្នុងការលក់កុមារធ្វើសញ្ជាតិកម្ម និងការថតរូបភាពអាសអាភាស¹²⁹⁸ និងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំតំបន់ដូចជា តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ECHR)¹²⁹⁹និងអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR)¹³⁰⁰។

¹²⁹⁵មាត្រា២(៣) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ (ចែងថា “បុគ្គលណាដែលសិទ្ធិ ឬសេរីភាពរបស់ខ្លួន ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងកតិកាសញ្ញានេះ ត្រូវបានរំលោភបំពាន ត្រូវទទួលបាននូវដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព” និងថា រដ្ឋជាភាគីនីមួយៗ ត្រូវ“បង្កើតលទ្ធភាពនៃដំណោះស្រាយតុលាការ” និង “ធានាថា អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចត្រូវអនុវត្តដំណោះស្រាយនេះនៅពេលទទួលបានការអនុញ្ញាត”)។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា៤(៥) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ (ដោយចែងថា “បុគ្គលណាដែលជាជនរងគ្រោះនៃការចាប់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបានសំណងដែលអាចអនុវត្តបាន”)។ គណកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស មិតិយោបល់ទូទៅលេខ ៣១ លក្ខណៈនៃកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ទូទៅចំពោះរដ្ឋភាគីនៃកតិកាសញ្ញា ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៤, CCPR/C/21/Rev.1/Add. 13, កថាខណ្ឌ ១៥ (“មាត្រា ២ កថាខណ្ឌ ៣ នៃ(កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ) ចែងតម្រូវថា ក្រៅពីការផ្តល់ការការពារដោយប្រសិទ្ធភាពលើសិទ្ធិដែលមានចែងនៅក្នុងកតិកាសញ្ញា រដ្ឋភាគីត្រូវធានាថា ជនទាំងឡាយត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបានដំណោះស្រាយដោយមានប្រសិទ្ធភាពផងដែរដើម្បីអាចការពារសិទ្ធិទាំងនោះបាន”)។

¹²⁹⁶មាត្រា ៦ នៃ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងជាតិសាសន៍ពណ៌សម្បុរ (ដាក់កាតព្វកិច្ចលើរដ្ឋភាគីឱ្យ “ធានាដល់បុគ្គលគ្រប់រូបដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ខ្លួននូវការការពារនិងដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ... ក៏ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការស្នើសុំពីតុលាការ(ជាតិដែលមានសមត្ថកិច្ច)នូវសំណង ឬការសងបំណុលដែលត្រឹមត្រូវ និងគ្រប់គ្រាន់”)។

¹²⁹⁷ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្មនិងការប្រព្រឹត្ត ឬការដាក់ទណ្ឌកម្មដែលហោរយោវាអមនុស្សធម៌ឬថោកទាបផ្សេងៗទៀត មាត្រា១៤(១) (ដែលចែងអំពីសិទ្ធិដែលអាចអនុវត្តបានរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការ“ទទួលបាននូវសំណងត្រឹមត្រូវនិងគ្រប់គ្រាន់រួមទាំងមធ្យោបាយសម្រាប់ស្ថានីតិសម្បទាឡើងវិញទាំងស្រុងតាមដែលអាចធ្វើបាន”)។

¹²⁹⁸ពិធីសារជ្រើសរើសចំពោះអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិរបស់កុមារស្តីពីការលក់កុមារការធ្វើសញ្ជាតិកម្មលើកុមារ និងការថតរូបភាពអាសអាភាសកុមារ បើកឱ្យចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០០ រ៉ូល ២១៧១ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញាទំព័រ ២២៧ (2171 UNTS 227) (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០២) (“ពិធីសារស្តីពីការលក់កុមារការធ្វើសញ្ជាតិកម្មលើកុមារ និងការថតរូបភាពអាសអាភាសកុមារ”) មាត្រា៤(៤) (ចែងថា ជនរងគ្រោះ“មានសិទ្ធិអនុវត្តនីតិវិធី

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កកដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៦៤៨. សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសំណង ក៏ត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងវិស័យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ផងដែរ។ ជាឧទាហរណ៍ តុលាការ ICTR បានសម្រេចថា សិទ្ធិទទួលបានសំណងប្រកប ដោយប្រសិទ្ធភាពគឺ ពិតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ¹³⁰¹ និងថា “ទោះបីជា ការរំលោភបំពានបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ក្នុងកម្រិតណាក៏ដោយ ក៏ការរំលោភបំពាននេះតម្រូវឱ្យ មានសំណងមួយដែលមានលក្ខណៈសមាមាត្រ”¹³⁰²។

៦៤៩. គួរមានការកត់សម្គាល់ផងដែរថា ឯកសារទាំងឡាយដែលពុំមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ច បាន បង្ហាញអំពីបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសំណង។ គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាតិ ស្តីពីសំណងបានអះអាងថា រដ្ឋគប្បីព្យាយាមបង្កើតឱ្យមាននូវដំណោះស្រាយដែលមាន លក្ខណៈសមស្រប ឆាប់រហ័ស មានប្រសិទ្ធភាព និងគ្រប់គ្រាន់ពេលលេញ រួមទាំងការសង

គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការស្នើសុំសំណងសម្រាប់ការខូចខាត ដែលកើតចេញមកពីជនទាំងឡាយណាដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវតាម ច្បាប់ដោយគ្មានការរើសអើង”។

¹²⁹⁹មាត្រា ១៣ នៃ ECHR (ចែងថា “បុគ្គលគ្រប់រូបដែលសិទ្ធិនិងសេរីភាពរបស់ខ្លួនដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញានេះត្រូវ បានរំលោភបំពានត្រូវមានដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅចំពោះមុខអាជ្ញាធរជាតិ...”) និងមាត្រា ៤១ (បានផ្តល់ អំណាចឱ្យតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ក្រោមកាលៈទេសៈខ្លះ “ឱ្យផ្តល់សំណងសមស្របដល់ភាគី ដែលទទួលរង ព្យសនកម្ម”)។

¹³⁰⁰មាត្រា ៦៣(១) នៃអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ផ្តល់អំណាចដល់តុលាការអន្តរអាមេរិកក្នុងការរកឱ្យឃើញថា “មានការរំលោភសិទ្ធិប្រសើរភាពដែលត្រូវបានការពារដោយ[ACHR]” និងក្នុងការសម្រេចនៅពេលសមស្របថា “ការ បំពានលើសិទ្ធិ ឬសេរីភាពនេះត្រូវទទួលបាននូវការផ្តល់សំណងសមស្រប ត្រូវផ្តល់ឱ្យភាគីដែលទទួលរងព្យសនកម្ម”)។ សូមមើលផងដែរ ធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិរបស់ប្រជាជន, អនុម័តនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៨១, លេខឯកសារ ឯកសាររបស់អង្គការរូបវន្តអហ្វ្រិកា (CAB/LEG/67/3/Rev.5), បានបោះពុម្ពសារជាថ្មីនៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រ ផ្សេងៗស្តីពីគតិយុត្តអន្តរជាតិ រ៉ុល ២១ (ឆ្នាំ ១៩៨២) ទំព័រ ៥៨ (បានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៨៦) មាត្រា ២១(២)។ ធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស, អនុម័តនៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤, ត្រូវបានបោះពុម្ពសារជា ថ្មីនៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្ររបស់សាកលវិទ្យាល័យបុស្តុនស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ (Boston University International Law Journal) លេខ ២៤ (សរទរដូរ ឆ្នាំ ២០០៦), ទំព័រ ១៤៧ (បានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៨) មាត្រា ២៣។

¹³⁰¹រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Rwamakuba, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-44C-T, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, “សេចក្តី សម្រេចលើសំណងសមរម្យ”, ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៤០។

¹³⁰²សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី Semanza, កថាខណ្ឌ ១២៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សំណង ចំពោះការរំលោភលើបទដ្ឋាននៃច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងច្បាប់មនុស្សធម៌
អន្តរជាតិ ដូចដែលបានអនុវត្តនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ¹³⁰³។ គោលការណ៍បានចែងផង
ដែរថា៖

រដ្ឋគប្បីខិតខំព្យាយាមបង្កើតកម្មវិធីនានាស្តីពីការសងសំណង និងការជួយជ្រោម
ជ្រែងនានាដល់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងករណីភាគីណាដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះព្យួសន
កម្ម ពុំមានលទ្ធភាព ឬពុំមានឆន្ទៈក្នុងការបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន¹³⁰⁴។

៦៥០. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ សេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីគោលការណ៍
មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ បានលើកឡើងថា៖

ជនរងគ្រោះគួរទទួលបានក្តីមេត្តាអាណិតអាសូរ និងការគោរពចំពោះសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ
របស់ខ្លួន។ ពួកគេមានសិទ្ធិទទួលបានយន្តការផ្តល់យុត្តិធម៌ និងការជួសជុលជាបន្ទាន់
លើព្យួសនកម្មដែលខ្លួនបានទទួលរង ដូចមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ¹³⁰⁵។

៦៥១. ជាពិសេស សំដៅលើអំពីជនរងគ្រោះដោយសារការរំលោភអំណាច សេចក្តីប្រកាសរបស់
អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះបានចែង
ថា៖

រដ្ឋគប្បីពិចារណា (...) ក្នុងការផ្តល់សំណងជូនជនរងគ្រោះនៃការរំលោភបំពានបែប
នេះ។ ជាពិសេសសំណងបែបនេះគប្បីរួមទាំងបដិទាន និង/ឬសំណងផ្លូវចិត្ត ព្រមទាំង
ការជួយជ្រោមជ្រែងនិងគាំទ្រជាចាំបាច់ ដូចជា ផ្នែកសម្ភារៈ ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ ផ្នែកផ្លូវ
ចិត្ត និងផ្នែកសង្គម¹³⁰⁶។

¹³⁰³មាត្រា I (២)(គ) នៃគោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង។
¹³⁰⁴មាត្រា IX(16) នៃគោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង។
¹³⁰⁵សេចក្តីប្រកាសនៃគោលការណ៍អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ, កថាខណ្ឌ ៤។
¹³⁰⁶សេចក្តីប្រកាសនៃគោលការណ៍អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ, កថាខណ្ឌ ១៩។ សូមមើល
ផងដែរ សេចក្តីប្រកាសនៃគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីសំណងជូនជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (បញ្ហាសំខាន់
១) ដែលបានដាក់ភ្ជាប់នឹងសេចក្តីសម្រេចលេខ ២/២០១០ នៅក្នុងពេលសន្និសីទលើកទី ៧៤ នៃសមាគមច្បាប់អន្តរជាតិ

៦៥២. យុត្តិសាស្ត្ររបស់ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្រិតតំបន់នានា ស្តីអំពីការផ្តល់សំណងដល់ជនរងគ្រោះ អាចធ្វើជាឯកសារមូលដ្ឋានគួរឱ្យជឿបានពាក់ព័ន្ធនឹងខ្លឹមសារនៃសិទ្ធិទទួលបានសំណងចំពោះព្យសនកម្មដែលបុគ្គលទាំងឡាយបានទទួលរង រួមទាំងជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានទ្រង់ទ្រាយធំផងដែរ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់រួចហើយថា យុត្តាធិការរបស់ស្ថាប័នទាំងនេះផ្តោតលើការរំលោភបំពានកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋភាគីក្នុងការលើកកម្ពស់សិទ្ធិមនុស្សតែប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុដូច្នោះ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្រិតតំបន់ទាំងនេះ មានលក្ខណៈខុសៗគ្នាពីនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌនានា ទាក់ទងទៅនឹងគោលនយោបាយ ក្របខណ្ឌបច្ចេកទេសច្បាប់ និងវិធាននៃការបកស្រាយ¹³⁰⁷។ ដូចគ្នានេះដែរ ទម្រង់នៃសំណងដែលជាការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋមានលក្ខណៈខុសពីទម្រង់នៃសំណង ដែលជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ពិរុទ្ធជន។ យោងតាមសំអាងហេតុទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងពិចារណាដោយប្រុងប្រយ័ត្នលើការសំអាងអំពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិនានា ដែលមិនមែនជាតុលាការព្រហ្មទណ្ឌពីសំណាក់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងចាត់ទុកយុត្តិសាស្ត្រទាំងនេះថា មានសក្តានុពលជាបង្កាន់គួរឱ្យជឿជាក់បានតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗនៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ។ កង្វល់ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងនីតិវិធីដូចខាងក្រោម ដែលអនុវត្តដោយស្ថាប័នរដ្ឋបាលនានា ដូចជាកម្មវិធីផ្តល់សំណងដែលត្រូវបានបង្កើតក្នុងគោលបំណងធ្វើការសម្រេចអំពីសំណងនានា។

ដែលបានរៀបចំឡើងនៅទីក្រុងឡាអេនៃប្រទេសហូឡង់ដ៍ចាប់ពីថ្ងៃទី ១៥ ដល់ ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០។ <<http://www.ila-hq.org/en/committees/index.cfm/cid/1018>> ។

¹³⁰⁷ សូមមើលរឿងក្តី Velasquez-Rodriguez ទល់នឹង Honduras, IACtHR, សាលក្រម(លើអង្គសេចក្តី) ចុះថ្ងៃ ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៨៨, កថាខណ្ឌ ១៣៤ (“ការការពារជាអន្តរជាតិលើសិទ្ធិមនុស្ស មិនត្រូវយល់ច្រឡំជាមួយនឹងយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌឡើយ។ រដ្ឋទាំងឡាយមិនចូលខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការ ក្នុងនាមជនជាប់ចោទនៅក្នុងបណ្តឹងអាជ្ញានោះទេ។ ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិមិនមែនមានគោលបំណងដាក់ទណ្ឌកម្មជនទាំងឡាយណា ដែលមានពិរុទ្ធភាពលើការរំលោភបំពាននោះទេ ក៏ប៉ុន្តែច្បាប់នេះមានគោលបំណងការពារជនរងគ្រោះនិងផ្តល់ជូនពួកគេនូវសំណងចំពោះព្យសនកម្មដែលកើតចេញពីអំពើទាំងឡាយដែលរដ្ឋជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៦៥៣. ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា គឺជារដ្ឋភាគីនៃលិខិតុករណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួន ដែលមានចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលសំណងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព¹³⁰⁸។ បទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិទាំងឡាយត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់កម្ពុជាដូចមានចែងក្នុង មាត្រា ៣១(១) នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលចែងថា៖

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ។

៦៥៤. ពាក់ព័ន្ធនឹងការពិចារណាខាងលើចំពោះអំណាចរបស់ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់លើក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលថា ទោះបីជា អ.វ.ត.ក ជាតុលាការកូនកាត់ក៏ដោយ ក៏តុលាការនេះដើរតួនាទីជាតុលាការជាតិកម្ពុជា ហើយមានកាតព្វកិច្ចគោរពបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ព្រមទាំង គោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សផ្សេងទៀត ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាទូទៅ។ បើជាទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ អ.វ.ត.ក នៅតែមានអំណាចតិចតួច“ក្នុងការកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម (...)”¹³⁰⁹។ ក្នុងនាមជាតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ បើទោះជាមានលក្ខណៈអន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏ អ.វ.ត.ក ពុំមានអំណាចធ្វើការវាយតម្លៃអំពីការគោរពពីសំណាក់ប្រទេសកម្ពុជាចំពោះកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិទាំងនេះនោះទេ។

¹³⁰⁸ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្មនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩២ ដោយពុំមានការប្រកាសខរក្សាសិទ្ធិឡើយហើយបានចូលជាភាគីនៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩២។ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នលើពិធីសារស្តីពីការលក់ដូរកុមារពេស្យាចារកុមារ និងរូបថតអាសអាភាសលើកុមារនៅថ្ងៃទី ៣៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០២ ដោយពុំមានការប្រកាសខរក្សាសិទ្ធិឡើយ ព្រមទាំងបានផ្តល់សច្ចាប័នលើលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ៉ូមនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០២ និងអនុសញ្ញាស្តីពីការលុបចំបាត់ចោលរាល់ទម្រង់នៃការរើសអើសពូជសាសន៍គ្រប់ប្រភេទនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៨។

¹³⁰⁹មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

៦៥៥. ចំពោះកម្រិតគោលនយោបាយគប្បីធ្វើការគូសបញ្ជាក់ថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់ អ.វ.ត.កត្រូវត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាការចូលរួមចំណែកដល់ដំណើរការនៃការផ្សះផ្សាជាតិដែលអាចជាចំណុចចាប់ផ្តើមសម្រាប់គម្រោងនៃសំណង ហើយពុំមែនជាគម្រោងសំណងចុងក្រោយចំពោះផលវិបាកនៃសោកនាដកម្ម ដែលបានកើតឡើងនៅទូទាំងប្រទេសក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ។ ដូច្នោះ ពុំអាចមានការរំពឹងទុកហួសហេតុពេកថា អ.វ.ត.កអាចធ្វើហួសពីគោលបំណងក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌អន្តរកាលនេះបានឡើយ¹³¹⁰។ ហេតុដូច្នោះ ទោះបីជា អ.វ.ត.ក ពិតជាមានសមត្ថកិច្ចផ្តល់សំណង“ផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព” ក៏ដោយ ក៏សមត្ថកិច្ចនេះត្រូវតែបកស្រាយទៅតាមគោលបំណង និងអាណត្តិដ៏ចង្អៀតដែរ។

៦៥៦. ផលវិបាកទីមួយដែលកើតចេញពីការបកស្រាយអំពីអាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក មានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងថា សំណង“ត្រូវធ្វើឡើងប្រឆាំងទៅនឹងទណ្ឌិត និងជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត”¹³¹¹។ វិធាននេះចែងបន្តទៀតថា បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីអ.វ.ត.ក អាចធ្វើឡើងប្រឆាំងទៅនឹងជនជាប់ចោទតែប៉ុណ្ណោះ ហើយជនរងគ្រោះមិនមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងទាមទារនេះនៅ អ.វ.ត.ក ប្រឆាំងនឹងអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីផ្សេងពី

¹³¹⁰ សូមមើលជាទូទៅលើព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ Harvey M. Weinstein “កំណត់សម្គាល់របស់និពន្ធនាយក៖ ភាពមិនពិតនៃការបញ្ចប់, ភាពមិនពិតនៃការសម្របសម្រួល: ការផ្តុះបញ្ជាំងចុងក្រោយរយៈពេលប្រាំឆ្នាំ ជាសហប្រធាននិពន្ធនាយក (The Myth of Closure, the Illusion of Reconciliation: Final Thoughts on Five Years as Co-Editor-in-Chief)” នៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រអន្តរជាតិនៃយុត្តិធម៌អន្តរកាល លេខ ៥(១) (ឆ្នាំ ២០១១) (បង្ហាញមន្ទិលសង្ស័យលើសមត្ថភាពនៃសវនាការជំនុំជម្រះគណៈកម្មការស្វែងរកការពិត និងពិធីរំលឹកដើម្បីទទួលបានក្នុងរយៈពេលខ្លីនូវគោលបំណងនានាដូចជាការផ្សះផ្សាជាតិនិងការបិទទំព័រនៅក្នុងសហគមន៍ដែលទទួលរងការប៉ះពាល់។ អ្នកនិពន្ធលើកឡើងថា សហគមន៍អន្តរជាតិគប្បីបន្ថយនូវគោលបំណងរបស់ខ្លួនដើម្បីជៀសវាង (“ការរំពឹងទុកហួសហេតុនិងការស្រងាកចិត្តនាពេលចុងក្រោយ ពីជនទាំងឡាយដែលបានទទួលរងការឈឺចាប់”)។ សូមមើលផងដែរ Susana SáCouto, “ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា: គម្រោងស្តីពីការគាំទ្រស្ត្រី ? ចេញផ្សាយដោយមហាវិទ្យាល័យច្បាប់វ៉ាស៊ីនតោនរបស់មេរិក, ព្រឹត្តិប័ត្រស្រាវជ្រាវ លេខ ២០១១-៣០, ទំព័រ ៥៤ ដល់ ៥៦ (ដែលបានលើកឡើងថា ជាការប្រសើរបំផុតនោះ មិនគួរបង្កើតឱ្យមានសេចក្តីសង្ឃឹម ដែលទំនងជាមិនអាចបំពេញបាននោះទេ) តាមរយៈគេហទំព័រ <http://ssrn.com/abstract=1934320> ។

¹³¹¹ វិធាន២៣(១១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជនជាប់ចោទឡើយ¹³¹²។ បើទោះជាបញ្ហាថាតើបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចធ្វើឡើងនៅចំពោះមុខ
តុលាការជាតិកម្ពុជា ដែរ ឬយ៉ាងណានោះក៏ដោយ¹³¹³ ក៏ការកម្រិតនេះរារាំងការប្រើប្រាស់
ក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីធ្វើ
បណ្តឹងប្រឆាំងនឹងរដ្ឋនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។ ចំណុចទីពីរក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់ អ.វ.ត.ក
មិនមានចែងអំពីយន្តការក្នុងការអញ្ជើញអ្នកតំណាងរបស់រដ្ឋឡើយ ដែលផ្ទុយពីក្របខណ្ឌជា
ធរមាននៅចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ¹³¹⁴។ ជាការពិត ការអនុវត្តនេះដើរផ្ទុយពី
គោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌ផ្នែកនីតិវិធី ដោយចេញដីកាបង្គាប់ចងកាតព្វកិច្ចប្រឆាំង
នឹងរដ្ឋ ឬបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលណាមួយ ដែលមិនមែនជាភាគីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី
ឬដែលពុំមានឱកាសក្នុងការដាក់សេចក្តីសង្កេតរបស់ខ្លួន។

៦៥៧. គប្បីធ្វើការកត់សម្គាល់ថា ក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងតុលាការ
ពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ ដែលតុលាការទាំងពីរនេះដោះស្រាយព្យួសនកម្មដែលជនរង
គ្រោះបានទទួលរង¹³¹⁵ ខុសគ្នាពីក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រង់ចំណុចដែលថា

¹³¹²ចំណុចមួយនេះពុំមានការកែប្រែតាមរយៈការធ្វើវិសោធនកម្មលើវិធានផ្ទៃក្នុងនាពេលក្រោយៗមកទៀតនោះទេ (សូម
មើលវិធាន២៣ស្ទួនប្រទេស(៣) (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។

¹³¹³ទោះបីជាអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីក្រៅពីជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើការសម្រេចអំពីការទទួលខុសត្រូវ
ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទក៏ដោយ (ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០០៧ ត្រង់មាត្រា ២៩១, ៣៥៥) ក៏រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ច
ផ្តល់សំណងដោយពុំចំណុះនៅក្រោមការសម្រេចលើការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនណាម្នាក់ឡើយ។ នៅពេល
ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងច្បាប់ជាតិចែងជាវិជ្ជមានលើសំណង វានឹងចងកាតព្វកិច្ចដល់រដ្ឋក្នុងការសងសំណង នៅពេលរក
ឃើញថា អតីតមន្ត្រីរបស់ខ្លួនជាអ្នកទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះ។ ការប្រើប្រាស់បទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ
២០០៧ ស្តីពីអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីគឺទំនងជាបញ្ហាចម្រុះចម្រាសមួយ។

¹³¹⁴សូមមើលមាត្រា ៧៥(៣) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម និងវិធាន ៩៤(២) និងវិធាន ៩៥(១) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងកស្តុតាង
របស់តុលាការ ICC (“វិធានស្តីពីនីតិវិធីនិងកស្តុតាង”) (ដែលចែងព្យាករណ៍ទុកថា តុលាការ ICC អាចអញ្ជើញតំណាងរដ្ឋ
ដែលចាប់អារម្មណ៍ ឬអ្នកតំណាងណាម្នាក់ក្នុងនាមរដ្ឋដែលចាប់អារម្មណ៍ដែលទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីសំណើទាមទារ
សំណង)។

¹³¹⁵តាមសំណើ ឬធនាគារសិទ្ធិរបស់ខ្លួន តុលាការ ICC អាចសម្រេចលើព្យួសនកម្មដែលទទួលរងដោយជនរងគ្រោះ ធ្វើ
ដីកាបង្គាប់ឱ្យសងសំណងលើពិរុទ្ធជន ឬបង្គាប់ថា ការសងសំណងត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈមូលនិធិពិសេស (មាត្រា ៧៥(១)

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការទាំងពីរនេះមានចែងអំពីយន្តការនីតិវិធី សមស្របក្នុងការរារាំងមិនឱ្យមានការពន្យារពេលនៃសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ដោយសារតែនីតិវិធីនេះមានបន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរ និងត្រូវការពេលវេលាច្រើនដែលអាចកើតមានទាក់ទងនឹងសំណង។ មូលនិធិពិសេសសម្រាប់ជនរងគ្រោះដែលបង្កើតឡើង នៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ មានកាតព្វកិច្ចក្នុងការកំណត់អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះដែលមានសិទ្ធិទទួលសំណង និងគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ ឬអនុវត្តការផ្តល់សំណង¹³¹⁶។ លើសពីនេះទៅទៀត ដំណើរការនីតិវិធីនៃការផ្តល់សំណងអាចត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅដំណាក់កាលក្រោយបន្ទាប់ពីការ សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ¹³¹⁷។ លក្ខន្តិកៈតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ ដែលចែងអំពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ បានអនុញ្ញាតឱ្យតុលាការជាតិ ឬស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចផ្សេងទៀតធ្វើការដោះស្រាយលើការផ្តល់សំណងដល់ជនរងគ្រោះ¹³¹⁸។ ការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចក្នុងរឿងទាមទារសំណងបែបនេះមិនមានចែង នៅក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់អ.វ.ត.ក នោះទេ ដែលយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានកម្រិតដោយការសង្ខេបខ្លីមសារនៃបណ្តឹងដែលអាចទទួលយកបានប៉ុណ្ណោះ។

៦៥៨. ជាផលវិបាក សំណងនៅ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានកម្រិតត្រឹមសំណង“ផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព” ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣ (១)(ខ) និងវិធាន ២៣ (១១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងប៉ុណ្ណោះ¹³¹⁹។

និង(២) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICC)។ តុលាការ STL “អាចកំណត់អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះដែលទទួលរងការខូចខាតដោយសារតែការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានតុលាការផ្តន្ទាទោស”។ (មាត្រា ២៥(១) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ STL)។

¹³¹⁶បទបញ្ជា ៤៣, ៤៤, ៤៥, ៥៤, ៥៨, ៦០, ៦១, ៦៩, ៧០ នៃបទបញ្ជាមូលនិធិពិសេសសម្រាប់ជនរងគ្រោះ ឧបសម្ព័ន្ធទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចលេខ ICC-ASP/4/Res.3, ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៥។

¹³¹⁷មាត្រា ៧៦(៣) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICC និងវិធាន ១៤៣ នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC។

¹³¹⁸មាត្រា ២៥(៣) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការSTL។

¹³¹⁹សូមមើលជាទូទៅលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ២៧, ២៨, ៩២ ដល់ ១១០ និងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ កថាខណ្ឌ ៩៧ (លើកឡើងក្នុងពាក្យជាទូទៅអំពីបញ្ហានៃអត្ថន័យ “សមូហភាព និងផ្លូវចិត្ត”)។

ទោះបីជាពាក្យ“សំណង ផ្លូវចិត្ត” មិនធ្លាប់មានពីមុនមកនៅក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្តជាតិ ឬអន្តរជាតិក្តី¹³²⁰ ក៏ទស្សនទាននៃព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តធ្លាប់បានលើកឡើងផងដែរ¹³²¹។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ វិធានផ្ទៃក្នុងពិតជាបានផ្តល់ការណែនាំមួយចំនួន ដើម្បីបកស្រាយពាក្យពេចន៍តាមរយៈការលើកជាឧទាហរណ៍នូវវិធានការនានា ដែលអាចជាសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព។ វិធាន ២៣ (១២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងអំពីការបោះពុម្ពផ្សាយសាលក្រម ការផ្តល់មូលនិធិដល់សកម្មភាព ឬសេវាកម្មមិនរកប្រាក់ចំណេញដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ជនរងគ្រោះ និង“ទម្រង់ដទៃទៀតនៃសំណងដែលមានលក្ខណៈសមរម្យ និងប្រហាក់ប្រហែល”។ នៅក្នុងបរិបទនេះ ពាក្យពេចន៍“ផ្លូវចិត្ត”បង្ហាញនូវគោលបំណងជួសជុលព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត មិនមែនជួសជុលព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈនោះទេ។ ទោះបីជា ចរិតលក្ខណៈនៃវិធានការ “សមូហភាព”បញ្ជាក់ពីភាពមិនផ្តល់សំណងហិរញ្ញវត្ថុជាលក្ខណៈបុគ្គលក្តី ក៏លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលមានចរិតលក្ខណៈសមូហភាព ឬផ្លូវចិត្តមិនបានរារាំងមិនឱ្យមានវិធានការផ្សេងៗទៀតដែលជាតម្រូវការហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីអាចអនុវត្តបាននោះទេ។ ដរាបណាជនរងគ្រោះត្រូវបានផ្តល់សំណងសមូហភាព ក៏សំណងផ្លូវចិត្តអាចផ្តល់នូវផលប្រយោជន៍សម្រាប់សមាជិកនៃក្រុមសមូហភាពផងដែរ¹³²²។

¹³²⁰ សូមមើល បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៩៥។

¹³²¹ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Castillo-Páez ទល់នឹង ប៊ែរ “សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ)”, កថាខណ្ឌ ៥៣ (សម្រេចថា “ដូចដែលឈ្មោះបង្កប់ន័យ សំណងមានបំណងលុបបំបាត់ចោលឥទ្ធិពលនៃការរំលោភបំពាន។ ប្រភេទ និងទំហំនៃសំណង ផ្អែកលើព្យសនកម្មដែលបង្កទាំងនៅកម្រិតសម្ភារៈ និងផ្លូវចិត្ត”)។

¹³²² មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់យុត្តិធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវ, ការទទួលបានភាពយុត្តិធម៌នៅអាស៊ី និងមជ្ឈមណ្ឌលស្តីពីច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ, “សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលបានសំណង: ការផ្តល់សំណងប្រកបដោយអត្ថន័យនៅ អ.វ.ត.ក”, ទំព័រ ៧ (លើកឡើងថា “សំណងជាសមូហភាព ដែលបានព្យាយាមជួសជុលព្យសនកម្មរួម ឬសមូហភាព អាចផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដោយផ្ទាល់ដល់សមាជិកនៅក្នុងសហគមន៍នៅក្នុងនាមបុគ្គលម្នាក់ៗ”), គេហទំព័រ www.accessjusticeasia.org/victims-right-to-remedy។

៦៥៩. ពាក្យពេចន៍“សមូហភាព”គឺមានន័យចម្រុះតែម្ដង និងមានចែងនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រទាក់ទងនឹងសំណង¹³²³។ នៅក្នុងបរិបទនៃ អ.វ.ត.ក មិនមានការបញ្ចូលសំណងជាលក្ខណៈបុគ្គលនោះទេ ទោះបីជាប្រភេទហិរញ្ញវត្ថុ ឬមិនមែនក៏ដោយ។ វាហាក់ដូចជាគាំទ្រវិធានការទាំងឡាយដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ជនរងគ្រោះជាច្រើនតាមតែអាចធ្វើបាន។ រឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មទ្រង់ទ្រាយធំដែលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ និងមិនផ្ទាល់ចំពោះជនរងគ្រោះក្នុងចំនួនច្រើនដោយផ្អែកតាមប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ ទោះជាការប៉ះពាល់នេះមានកម្រិតផ្សេងៗគ្នាក៏ដោយ។ ទោះបីជាវិធានការទាំងនេះអាចទទួលយកបានក៏ដោយ ក៏ការផ្តល់វិធានការដែលអាចផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ក្រុមជនរងគ្រោះមួយចំនួនតូច អាចមិនរួមបញ្ចូលនូវបុគ្គលផ្សេងទៀត ដូចជាជនទាំងឡាយដែលមិនបានដឹងអំពីដំណើរការនីតិវិធីឬជនទាំងឡាយដែលគ្មានឱកាសចូលរួមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹³²⁴ ឬបុគ្គលដែលមិនមានលទ្ធភាពខាងហិរញ្ញវត្ថុ មិនមានកាយសម្បទារឹងមាំ មិនមានសម្បទាផ្លូវចិត្ត ឬមិនមានលទ្ធភាពខាងភស្តុភារ ដើម្បីចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬបុគ្គលដែលមិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបំពេញបាននូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាចទទួលយកបាន ឬបុគ្គលដែលមិនចង់ចូលរួមដោយមូលហេតុផ្សេងៗទៀត។ ដូចដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពានកត់សម្គាល់រឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះមានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតិចជាងមួយរយនាក់ ខណៈពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្ម

¹³²³ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី “Street Children” សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ)”, កថាខណ្ឌ ៨៤។ សូមមើលផងដែរ វិធាន ៩៨(៣) វិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC (ចែងអំពីសំណងសមូហភាព)។

¹³²⁴ យោងលើការស្ទង់មតិទូទាំងប្រទេសដែលធ្វើឡើងដោយមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សរបស់សាកលវិទ្យាល័យ Berkeley, ៣៩ ភាគរយនៃអ្នកត្រូវបានសម្ភាសន៍ មិនបានដឹងអំពី អ.វ.ត.ក ទាល់តែសោះ។ Pham, Phuong *អ្នកនិពន្ធដទៃទៀត*, “ដូច្នេះ យើងនឹងមិនបំភ្លេចឡើយ: ការស្ទង់មតិលើប្រជាជនស្តីពីលក្ខណៈនៃការស្ថាបនាសង្គមឡើងវិញ និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា”, មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្ស, សាកលវិទ្យាល័យ California, Berkeley, ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩, ទំព័រ ៣៦, គេហទំព័រ <http://www.law.berkeley.edu>។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ពាក់ព័ន្ធនឹងជនរងគ្រោះលើសពី ១២.០០០ (ដប់ពីរពាន់) នាក់¹³²⁵។ លើសពីនេះទៅទៀត ចំនួនជនរងគ្រោះដែលមិនមានការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់មិនអាច និងមិនដែលបានកំណត់អត្តសញ្ញាណពេញលេញនោះទេ។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈបច្ចុប្បន្ន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា គួរផ្តល់អាទិភាពដល់វិធានការនៃសំណង ទាំងឡាយដែលមានលក្ខណៈពេញលេញ។

៦៦០. ជាចុងក្រោយ ដោយពិចារណាថា ការខូចខាតសមូហភាពសមនឹងទទួលបានការជួសជុលសមូហភាព នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់អំពីមុខងាររបស់សំណងក្នុងលក្ខណៈផ្សះផ្សា។ ដូចដែលបានផ្តល់អនុសាសន៍នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់គណៈកម្មាធិការស្រាយបំភ្លឺប្រវត្តិសាស្ត្រកាតេម៉ាឡា៖

វិធានការសំណងសមូហភាពសម្រាប់អ្នកនៅរស់រានមានជីវិតពីការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស និងអំពើហិង្សាសមូហភាព និងសាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះ គួរតែអនុវត្តនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃគម្រោងតាមដានដីនានាដើម្បីលើកកម្ពស់ការផ្សះផ្សា ដើម្បីដោះស្រាយសំណង ហើយចំណាត់ការនិងផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀតក៏គាំទ្រដល់ប្រជាជនទាំងមូល ដោយមិនមានការបែងចែករវាងជនរង គ្រោះ និងចារីនោះឡើយ¹³²⁶។

¹³²⁵ប្រតិចារិកនៃដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ, ឯកសារលេខ F1/4.1 ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ ៨៤ (បន្ទាត់ ១៥ ដល់ ២២) (តវ៉ាថា ជនរងគ្រោះមួយផ្នែក មិនបានស្នើសុំដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយសារភិតភ័យ ទោះបីជាមិនមានការគម្រាមកំហែងពិតប្រាកដនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះទេ)។

¹³²⁶គណៈកម្មការស្តីពីការបញ្ជាក់ជាប្រវត្តិសាស្ត្រនៃ Guatemalan (Guatemalan Historical Clarification Commission), “Guatemala: ការចងចាំនូវភាពស្ងាត់ជ្រងំ” ផ្នែក III (១០), គេហទំព័រ <http://shr.aaas.org/guatemala/ceh/report/english/recs3.html>។ សូមមើលផងដែរ Friedrich Rosenfeld “សំណងជាសមូហភាពសម្រាប់ជនរងគ្រោះជម្លោះប្រដាប់អាវុធ” ព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីការពិនិត្យឡើងវិញជាអន្តរជាតិរបស់កាកបាទក្រហម (International Review of the Red Cross) វ៉ុល ៩២:៨៧៩, (ឆ្នាំ ២០១០), ទំព័រ៧៤៥ (បង្ហាញថា សំណងសមូហភាព អាចផ្តល់ឱ្យជនរងគ្រោះគ្រប់គ្នាដែលទទួលរងការខូចខាតក្នុងអំឡុងពេលជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ដូចនេះអាចជៀសវាង “ផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានចំពោះ សំណងជាបុគ្គល ដែលជនរងគ្រោះម្នាក់ៗ មិនអាចទទួលបានសំណងណាមួយនោះទេ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៦៦១. ដោយទទួលស្គាល់អំពីក្របខណ្ឌដែលមានកម្រិតរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលបានលើកឡើងខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជាសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាពមិនអាច ផ្តល់សំណងពេញលេញដល់ជនរងគ្រោះពីការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សខាងរូបកាយ ឬខាងសេដ្ឋកិច្ច ក្តី ក៏គោលបំណងនៃសំណងទូទៅផ្សេងទៀតត្រូវបានបំពេញនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ក្នុង កម្រិតដែលអាចឆ្លើយតបទៅនឹង“ការរំលោភបំពានខាងចិត្តសាស្ត្រ ផ្លូវចិត្ត និងនិមិត្តរូប”¹³²⁷។

ករណីនេះអាចសម្រេចបានតាមរយៈ៖ “ការផ្ទៀងផ្ទាត់ អង្គហេតុ និងការបង្ហាញការពិតពេញ លេញ និងជាសាធារណៈ”¹³²⁸ ដូចដែលលើកឡើងដោយសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះនានា តាមរយៈការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹³²⁹ និងការទទួលស្គាល់ជា បុគ្គលនៅក្នុងសាលក្រម និងការកំណត់អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះ¹³³⁰ដែលបង្ហាញនូវការ

¹³²⁷ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Alice Riener “សំណង និងបញ្ហារប្បធម៌ យ៉ែនឌ័រ ជនជាតិភាគតិចអំបូរដើម សេរីភាពក្នុងការ បញ្ចេញមតិ: ‘កុមារ និងសំណង’”, “នៅក្នុងពេលសន្និសីទស្តីពីសំណងនៅក្នុងប្រព័ន្ធអន្តរក្សាសិទ្ធិមនុស្ស វិធីសាស្ត្រប្រៀប ធៀប”, ចេញផ្សាយដោយការពិនិត្យឡើងវិញរបស់សាកលវិទ្យាល័យស្តីពីច្បាប់, វ៉ុល ៥៦:៦, (ឆ្នាំ ២០០៧), ទំព័រ ១៤៤២។

¹³²⁸ មាត្រា IX (២២)(ខ) នៃគោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង។

¹³²⁹ សូមមើល មាត្រា VIII នៃគោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង។ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Susana SáCouto, “ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជា : គម្រោងស្តីពីការគាំទ្រដល់ស្ត្រី ?”, ទំព័រ ៣៩ (បង្ហាញថា ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាអំពីការចូលរួមរបស់ពួកគេ និងជាពិសេស ឱកាសបង្ហាញខ្លួន ប្រាប់រឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន សួរសំណួរខុច និងបានដឹងលំអិតអំពីអ្នកដែលខ្លួនស្រឡាញ់ ដែលជាសំណងមាន តម្លៃបំផុត)។

¹³³⁰ សូមមើល មាត្រា IX (២២)(គ) នៃគោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង។ Pham, Phuong និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត “ដូច្នេះ យើងនឹងមិនបំភ្លេចឡើយ: ការស្ទង់មតិលើប្រជាជនស្តីពីលក្ខណៈនៃការស្ថាបនាសង្គម ឡើងវិញ និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា”, ទំព័រ ២៦៤ ដល់ ២៨៧ (ដោយបង្ហាញថា នៅក្នុងការស្ទង់មតិ មួយបានឱ្យដឹងថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ៧៥ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានលើកឡើងអំពី លទ្ធផលវិជ្ជមាននៃការជំនុំជម្រះ ក្នុងនោះរួមមាន ការចូលរួមចំណែករបស់តុលាការនេះនៅក្នុងការបង្ហាញការពិតជាប្រវត្តិ សាស្ត្រ ការផ្តល់ឱកាសដល់ពួកគេនៅក្នុងការរៀបរាប់រឿងរ៉ាវ ហើយពួកគេរំពឹងទុកផងដែរថា ការជំនុំជម្រះនឹងផ្តល់ យុត្តិធម៌ និងទទួលស្គាល់ជនរងគ្រោះ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទទួលស្គាល់ជាសាធារណៈនូវការឈឺចាប់របស់ពួកគាត់¹³³¹។ ជាងនេះទៅទៀត ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា ការគ្រាន់តែទទួលស្គាល់សំណងដែលស្នើសុំថា ជាវិធានការសំណងសមស្រប មានសក្តានុពលជាទម្រង់គ្រប់គ្រាន់ និងមានប្រសិទ្ធិភាពបង្ហាញអំពីការពេញចិត្ត និងការជួសជុលដែលអាចទាក់ទាញការចាប់អារម្មណ៍កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង និងធនធាននានាចំពោះការសម្រេចបានពិតប្រាកដ។

៧.ខ.២.ខ.ថា អ.វ.ត.ក អាចចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យសងសំណងដែលការអនុវត្តដីកាបង្គាប់នេះ អាចតម្រូវឱ្យមានជំនួយផ្នែករដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែរ ឬយ៉ាងណា

៦៦២. សំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាមទារសំណងជាច្រើនតម្រូវឱ្យមានយ៉ាងច្បាស់ ឬដោយតុល្លាការនូវការ ចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីអាជ្ញាធរកម្ពុជា ដើម្បីឱ្យវិធានការទាំងនេះសម្រេចបាន។ បញ្ហានៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺថា តើការតម្រូវនេះរារាំងការចេញនូវសំណងបែបនេះដែរ ឬយ៉ាងណា។

៦៦៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះមិនមានយុត្តាធិការលើបញ្ហាដែលច្បាប់មិនបានចែង នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើកឡើងសាជាថ្មីថា អាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក មិនបានផ្តល់អំណាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះមានយុត្តាធិការលើរដ្ឋ ឬរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីបង្គាប់ឱ្យគ្រប់គ្រង ផែនការសំណងនោះទេ។ ដូចគ្នានេះដែរ អ.វ.ត.ក មិនអាចចាប់បង្ខំឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាភ្ជាប់ជាមួយជាចុងចម្លើយ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខខ្លួន ហើយអ.វ.ត.ក ក៏មិនអាចអនុវត្តយុត្តាធិការដែលរំលោភលើសមត្ថកិច្ចស្រប

¹³³¹ ព្រឹត្តិប័ត្រនិពន្ធដោយ Bridget Mayeux, Justin Mirabal, “សំណងសមូហភាព និងសំណងផ្លូវចិត្តនៅក្នុងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ” មណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្ស សាកលវិទ្យាល័យនៃសាលាច្បាប់តិចសាស ចុះខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ទំព័រ ៤ (“សំណងសមូហភាព និងផ្លូវចិត្ត ចាប់ផ្តើមបង្កើតឡើងនូវសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ជនរងគ្រោះ តាមរយៈចែករំលែកជាសាធារណៈនូវរឿងរ៉ាវរបស់ពួកគាត់។ ការទទួលស្គាល់ការឈឺចាប់របស់ពួកគាត់ លើកកម្ពស់ជនរងគ្រោះឡើងវិញក្នុងឋានៈជាមនុស្សជាតិ ជាមួយនឹងសិទ្ធិដែលទាមទារឱ្យគោរព។ ព្រលឹងដែលមិនស្គាល់ឈ្មោះ ដែលបាត់សូន្យដោយសារតែការបាត់ខ្លួនដោយកងកម្លាំងកាំភ្លើងដោយរដ្ឋ បានទទួលមកវិញនូវអត្តសញ្ញាណរបស់ពួកគាត់”) គេហទំព័រ www.utexas.edu/law។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តាមច្បាប់របស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិនោះដែរ។ ដូចដែលតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប បានកត់សម្គាល់ “សំណងដែលមិនអាចអនុវត្តបាន ឬដែលអាស្រ័យនឹងឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ មិនស្ថិតនៅក្នុងទស្សនទាននៃប្រសិទ្ធភាពនៃសំណងនោះទេ (....)”¹³³² ។

៦៦៤. ការទាមទារសំណងណាមួយត្រូវបានកំណត់ជាមុនថានឹងទទួលបានការបដិសេធ ប្រសិនបើសំណងនេះត្រូវ ជាចាំបាច់ឱ្យមានអន្តរាគមន៍ពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នៅក្នុងកម្រិតដែលសំណើសុំបែបនេះស្វែងរកទាំង ស្រុកនូវវិធានការមួយដែលស្ថិតនៅក្នុងបុព្វសិទ្ធិរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល។ ឧទាហរណ៍ ដូចជាករណីសំណើសុំឱ្យមានការសុំទោសជាផ្លូវការពីរដ្ឋ ការរៀបចំសេវាថែរក្សាសុខភាព ការបង្កើតថ្ងៃព្រហ្មវិហារជាតិ និងការយកល្មោះជនរងគ្រោះដាក់ជាល្មោះអគារសាធារណៈ។

៦៦៥. ម្យ៉ាងវិញទៀត វាមិនមានការសង្ស័យទេថា តុលាការជាតិត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចផ្តល់អនុភាពដល់ដីកាបង្គាប់ឱ្យសងសំណងរបស់ អ.វ.ត.ក ប្រឆាំងនឹងពិរុទ្ធជនដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងដីកាបង្គាប់ឱ្យសងសំណងផ្សេងទៀត ដែលចេញដោយតុលាការជាតិដែរ¹³³³ ។

៧.ខ.២.គ.ថាទីភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ប៉ះពាល់ដល់អំណាចរបស់ អ.វ.ត.ក ចំពោះការសងសំណងដែលជាកាតព្វកិច្ចរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដែរ ឬយ៉ាងណា

៦៦៦. ភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ¹³³⁴ ដែលត្រូវបានសន្មតទុកជាមុន មិនបានរារាំង អ.វ.ត.ក ក្នុងការផ្តល់សំណងចំពោះបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងស្របតាមក្រមនីតិវិធី

¹³³² ប្រទេសបែលស៊ិក និងទ្វីបស៊ីប្រទេស ទល់នឹង ប្រទេសអង់គ្លេស តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ពាក្យសុំលេខ ៣៦៥៣៦/០២ ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៩។

¹³³³ វិធាន១១៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងមាត្រា៤៩៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧។

¹³³⁴ សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ឯកសារលេខ E159/8 កថាខណ្ឌ ៥០ (បង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាជាអ្នកក្រីក្រនៅពេលបញ្ជូនគាត់មកកាន់អ.វ.ត.ក)។ ការប្រកាសអំពីប្រាក់ចំណូល និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនជាប់ចោទ ឯកសារលេខ E175/1.1 (ដែលចុះហត្ថលេខដោយជនជាប់ចោទ) នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩ (ប្រកាសថា គាត់លែងមានប្រាក់ចំណូល ឬទ្រព្យ

ព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាត្រូវ ២០០៧ នោះទេ។ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្អែកតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាត្រូវ ២០០៧ មានការសន្មតជាមុនថា ទោះបីជាចុងចោទក្នុងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺជាជនក្រីក្រក៏ដោយ ក៏ជននេះអាចទទួលបានចំណូលក្នុងពេលអនាគត ឬតតិយជនអាចសងសំណងជំនួសជននេះបានផងដែរ។ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាចែងយ៉ាងច្បាស់ថា “ការសងអាចធ្វើឡើងដោយកូនបំណុលក៏បាន ដោយតតិយជនក៏បាន”¹³³⁵ និងចែងអំពីឧបាទេសកម្មនៅក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច¹³³⁶។ កាតព្វកិច្ចក៏អាចបន្តឱ្យទាយាទរបស់ជនជាប់ចោទ បន្ទាប់ពីការយល់ព្រមទទួលសន្តិកម្ម¹³³⁷។ ដូច្នោះ ភាពក្រីក្ររបស់អ្នកជាប់កាតព្វកិច្ច មិនបានទាត់ចោលលទ្ធភាពដែលថា កាតព្វកិច្ចរបស់គាត់អាចត្រូវបានអនុវត្តជាចុងក្រោយតាមរយៈការចូលរួមរបស់តតិយជន។

៦៦៧. ផ្អែកតាមការលើកឡើងខាងលើ ដោយពិចារណាលើវិធានលក្ខណៈនៃរបបសំណងរបស់អ.វ.ត.ក ដែលមានលក្ខណៈពិសេស និងលក្ខណៈទ្វេដកជន និងសាធារណៈ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា តាមគ្រប់លទ្ធភាព សំណងដែលមិនអាចអនុវត្តបានពេល គឺសំណងដែលមានលក្ខណៈប្រឌិតតាមព្រឹត្តិវិធីមិនបានបង្ហាញពីគោលបំណងនៃសំណងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងធ្វើឱ្យភ័ន្តច្រឡំនិងធ្វើឱ្យសោកស្តាយចំពោះជនរងគ្រោះ¹³³⁸។ ខុសគ្នាពី

សម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនណាមួយទេ ឬគាត់មិនសង្ឃឹមថាទទួលបានចំណូលនាពេលអនាគតនោះទេ)។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ចាប់តាំងពីពេលចាប់ខ្លួនជនជាប់ចោទនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ មក ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនជាប់ចោទពុំត្រូវបានរកឃើញ ឬ ពុំត្រូវបានចោទប្រកាន់ឡើយ។

¹³³⁵មាត្រា ៤៣៤(១) (អ្នកសង) ក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០២ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ កថាខណ្ឌ(២) និង(៣) នៃមាត្រាដូចគ្នា ចែងថា តតិយជននោះមិនអាចសងបានឡើយ ប្រសិនបើ (ក) ក្នុងករណីដែលគោលបំណងនៃកាតព្វកិច្ចមិនអាចសម្រេចដោយការសងរបស់តតិយជនបានទេ ឬ (ខ) ម្ចាស់បំណុល និងកូនបំណុលអាចព្រមព្រៀងគ្នា។

¹³³⁶មាត្រា ៤៥៩ និងមាត្រាបន្តបន្ទាប់នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០២។

¹³³⁷សូមមើល គន្លឹះ ៨ (“សន្តិកម្ម”) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា។

¹³³⁸សូមមើល Phuong Pham និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត “ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ និងការជំនុំជម្រះក្តីខ្ពស់នៅអង្គជំនុំវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា” ទំព័រ ២៦៤ ដល់ ២៨៧ (បង្ហាញថាយោងតាមការស្ទង់មតិមួយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទំនងជាមានមតិអវិជ្ជមានជាងប្រជាជនទូទៅដែលរស់នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហម ចំពោះផលប៉ះពាល់នៃការជំនុំជម្រះសំណុំរឿង ០០១ ស្តីអំពីនីតិវិធី ភាពអត់ធរនទោស និងការផ្សះផ្សា)។

បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធម្មតា ដែលការស្វែងរកលិខិតអនុវត្តប្រឆាំងនឹងចុងចម្លើយអាស្រ័យនឹង ជម្រើស និងផលប្រយោជន៍ឯកជនរបស់ដើមចោទ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃការទាមទារ សំណងនៅ អ.វ.ត.ក តម្រូវឱ្យមាន លក្ខខណ្ឌប្រសិទ្ធភាពនៃសំណង ពោលគឺត្រូវមានមូល និធិដែលអាចរកបាន។ ហេតុដូច្នោះ កម្មវិធីទាមទារសំណងប្រមើលអំពីសំណងនានាដែលជា បន្ទុករបស់រដ្ឋ ក្រុមហ៊ុន ឬមូលនិធិជាក់លាក់¹³³⁹។ នៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ទោះបី ជាលក្ខន្តិកៈចែងអំពីការផ្តល់សំណងប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិត ដោយមិនគិតពីភាពក្រីក្ររបស់ជននេះ ក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តសំណងត្រូវបានធានាដោយកម្មវិធីមូលនិធិសំណង¹³⁴⁰។ នៅតុលាការ ពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ ភាពក្រីក្ររបស់ទណ្ឌិតមិនត្រូវយកមកពិចារណាឡើយ ដោយ ហេតុថា តុលាការដោះស្រាយតែបញ្ហានៃការកំណត់អត្តសញ្ញាណរបស់ជនរងគ្រោះដែល ទទួលរងនូវព្យាបាទកម្ម ដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ហើយចំពោះការកំណត់អំពីភាព ក្រីក្ររបស់ទណ្ឌិតដែលអាចកើតមាន ជាសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការជាតិ ឬស្ថាប័នមាន សមត្ថកិច្ចផ្សេងទៀត¹³⁴¹។

៦៦៨. ដោយពិចារណាថា នៅក្នុងបរិបទរបស់ អ.វ.ត.ក មិនមានយន្តការផ្តល់មូលនិធិខាងក្រៅ ដែលអាចផ្តល់អានុភាពដល់ដីកាបង្គាប់ដែលចេញប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិតដែលជាជនក្រីក្រនោះ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របជាមួយសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹³⁴² ដែលលើកឡើងថា មានភាពសំខាន់បឋមក្នុងការកម្រិតសំណងដែលអាចអនុវត្តបានពិត

¹³³⁹ សូមមើល ឧទា. Heike Niebergall, “ចំណុចខ្សោយនៃភស្តុតាងដែលឈ្នះនៅក្នុងកម្មវិធីស្នើសុំសំណង”, ទំព័រ ១៤៥ ដល់ ១៦៦ (ដោយ នៅក្នុងនោះ យោងលើសេចក្តីសម្រេចដំបូងលើបណ្តឹងទាមទារសំណងចំពោះរឿងរ៉ាវ Dormant នៅ ទីក្រុងហ្សូរីក ប្រទេសស្វីស គណកម្មការផ្តល់សំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ កម្មវិធីផ្តល់សំណងចំពោះពលកម្ម ដោយបង្ខំនៅប្រទេសអាស្ត្រីម៉ង់ និងគណកម្មការអន្តរជាតិត្តីបណ្តឹងទាមទារសំណងធានារ៉ាប់រងនៅក្នុងយុគសម័យ សោដនាដកម្ម)។

¹³⁴⁰ មាត្រា ៧៩ នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ។

¹³⁴¹ មាត្រា ២៥(១) និង(៣) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់ និងមាត្រា ៨៦(ឆ) នៃវិធាននីតិវិធី និង ភស្តុតាងរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់។

¹³⁴² សូមមើលសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៦៤, ៦៦៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ប្រាកដ ដោយពិចារណាអំពីស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុពិតប្រាកដរបស់ពិរុទ្ធជន។ នៅក្នុងន័យអរូបិយ មានលទ្ធភាពអាចប្រមើលបានថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ អាចធ្វើឱ្យខ្លួនឯងមានបាននាពេលអនាគត ឬតតិយជនអាចចូលអន្តរាគមន៍ដើម្បីផ្តល់នូវមធ្យោបាយចាំបាច់នានា ដើម្បីផ្តល់មូលនិធិដល់ សំណង ដោយជ្រើសរើសធ្វើបែបនេះក្នុងនាម កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាជាងក្នុងនាមជាតិយជន។ លទ្ធភាពបែបនេះមានតិចតួចពេកដែលមិនអាចអនុវត្តបាន ហេតុដូច្នេះមិនអាចបង្កើតជាមូល ដ្ឋានសម្រាប់បង្កប់ឱ្យសងសំណងបាននោះទេ។ សំណងដែលសមស្របតាមក្របខណ្ឌ សំណងរបស់ អ.វ.ត.ក គឺជា សំណងដែលមានលក្ខណៈសាមញ្ញតែអាចអនុវត្តបាន¹³⁴³។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បញ្ជាក់ផងដែរថា សំណងដែលមានកម្រិតនៅអ.វ.ត.ក មិនធ្វើ ឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ដើម្បីស្វែងរក និងទទួលសំណងដែលអាចដោះស្រាយ ទាំងស្រុងនូវការខូចខាតរបស់ខ្លួននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលអាចមាន សម្រាប់គោល បំណងនេះនាពេលអនាគត¹³⁴⁴។

¹³⁴³ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ត្រង់ចំណុចនេះថា ទោះបីជាវិធានផ្ទៃក្នុងត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មថ្មីៗនេះដើម្បី ពង្រីកវិធានការសំណងដែលមាននៅ អ.វ.ត.ក ក៏ដោយ ក៏វិធានទាំងនេះនៅតែមានហេតុផលដូចគ្នា ដោយត្រូវពិចារណា លើលទ្ធភាពនៃមូលនិធិ។ យោងតាមវិធាន ២៣ស្ទូនប្លូន (វិសោធនកម្មលើកទី ៨) ទម្រង់នៃសំណងជាប្រាក់កាសសម្រាប់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនោះទេ ហើយសំណងត្រូវតែស្នើឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរួមតែមួយ ដែលសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ ធ្វើការទាមទារសំណងមួយចំនួនមានកំណត់។ គម្រោងសំណងដែលស្នើឡើងត្រូវផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន ដោយទណ្ឌិត ឬ ដោយម្ចាស់ជំនួយពីខាងក្រៅ។

¹³⁴⁴ របៀបធៀបសូមមើល សំណង “សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ្វ៉ង់ដា” គេហទំព័រ <http://www.redress.org/international-criminal-tribunals/international-criminal-tribunal-for-rwanda> (កត់សម្គាល់ឃើញថា ក្នុងប្រទេសរ្វ៉ង់ដា ទោះជាជនជាប់ចោទជាជនក្រីក្រក៏ដោយ ក៏ជនរងគ្រោះបានទាមទារ និងទទួល សំណងជាប្រាក់កាស យ៉ាងច្រើនសន្លឹកសន្លាប់ចំពោះការទទួលរងព្យសនកម្ម ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រឆាំងនឹងពិរុទ្ធជន)។ ទោះបីជាយ៉ាងណា ក៏ដោយ ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលធ្វើការកត់សម្គាល់ថា ធាតុផ្សំមួយចំនួនបង្ហាញថា ការផ្អែក លើស្ថានភាពក្នុងប្រទេសរ្វ៉ង់ដាមិនសមស្របទៅនឹងសំណុំរឿងរបស់ អ.វ.ត.ក នាពេលបច្ចុប្បន្នឡើយ។ នៅប្រទេសរ្វ៉ង់ដា សំណងចំពោះព្យសនកម្មត្រូវសម្រេចដោយតុលាការជាតិអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ ដែលបានអនុម័តជាពិសេសសម្រាប់ គោលបំណងនេះ ខណៈដែលក្របខណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនមានបទប្បញ្ញត្តិ ចែងព្យាករណ៍ទុកថា សេចក្តីសម្រេចលើ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

**៧.ខ.២.ប.ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដែរ ឬយ៉ាងណា ក្នុងការដាក់សំណើទាមទារ
សំណងជាក្រុម ដោយមិនបានបង្ហាញច្បាស់លាស់អំពីសំអាងហេតុដល់ការបដិសេធ
លើសំណើនីមួយៗ**

៦៦៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចលើសំណើទាមទារសំណងរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីជាច្រើន តាមរយៈដាក់បញ្ចូលសំណើសុំរបស់ពួកគេទៅក្នុងប្រភេទទូទៅដាច់ដោយ ឡែកចំនួនប្រាំបី ដោយមិនបានបង្ហាញអំពីមូលហេតុចំពោះការទាមទារនីមួយៗ លើកលែងតែ ការលើកឡើងមួយចំនួនតាមរយៈឧទាហរណ៍ប៉ុណ្ណោះ។ ការធ្វើដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងបានសន្សំសំចៃធនធានដ៏មានតម្លៃរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែ មិនបានផ្តល់ឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំពី សំអាងហេតុនៃការបដិសេធចោលសំណើសុំពិតប្រាកដនោះទេ។ បញ្ហានៅចំពោះមុខអង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូល គឺថាតើចំណាត់ការនីតិវិធីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនេះបាន រំលោភបំពាន លើសិទ្ធិដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពោលគឺសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចដែល មានសំអាងហេតុដែរ ឬយ៉ាងណា។

៦៧០. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ នៅក្នុងសារណារបស់ខ្លួន បានបង្ហាញអំពីកម្រិតអន្តរជាតិ ដើម្បីអះអាងអំពីសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ ដែលមានជាប់ជាមួយនឹង សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំសំណង។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលយល់ឃើញថា មិនចាំបាច់ពិនិត្យលើវិធាននានានៅកម្រិតអន្តរជាតិនោះទេ ដោយ ហេតុថាសិទ្ធិដែលពាក់ព័ន្ធអាចទាញចេញពីច្បាប់នីតិវិធីកម្ពុជាបាន។ សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុមានចែងជា ដំបូងនៅក្នុងមាត្រា ១៣៩(៤) នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ដោយយោងតាមមាត្រានេះ នៅពេល ដែល សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សហចៅ ក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាសម្រេចមួយដោយមាន “សំអាងហេតុ” ក្នុងករណីដែលគាត់ សម្រេចមិនស៊ើបអង្កេត ហើយដីកាសម្រេចនេះត្រូវជូនដំណឹងដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា

សំណងនៅ អ.វ.ត.ក ត្រូវបញ្ជូនឱ្យទៅតុលាការជាតិ ឬ ស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចផ្សេងទៀត។ លើសពីនេះ នៅពេលដែល សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការពុំត្រូវបានអនុវត្តទេនោះ វាបញ្ជាក់នូវអប្បសិទ្ធភាពរបស់តុលាការលើបញ្ហានេះ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ អង្គហេតុដែលថា ដីកានេះអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍បាន¹³⁴⁵បញ្ជាក់អំពី ចំណុចមួយនៃសំអាងហេតុតុលាការ ពោលគឺដើម្បីផ្តល់អត្ថន័យ ពេញលេញដល់សិទ្ធិស្នើសុំ ពិនិត្យឡើងវិញនៅដំណាក់កាលឧទ្ធរណ៍ ឬសាទុក្ខ។ ពាក់ព័ន្ធជូនគ្នានេះដែរគឺមាត្រា ៣៥៥ នៃ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានចែងថា សេចក្តីសម្រេចអំពីផលប្រយោជន៍ផ្នែក រដ្ឋប្បវេណី គឺជាផ្នែកនៃសាលាក្រមដែលបង្កប់ន័យថា តុលាការត្រូវតែផ្តល់សំអាងហេតុគ្រប់ គ្រាន់ដើម្បី“ឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់តួភាគី”¹³⁴⁶។ ករណី នេះអាចឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្តឹងឧទ្ធរណ៍បាន ចំពោះផលប្រយោជន៍រដ្ឋប្បវេណីនៃរឿង ក្តី¹³⁴⁷ ហើយជានិច្ចហេតុអាចដាក់បណ្តឹងសាទុក្ខ¹³⁴⁸ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា “គ្មាន សំអាងហេតុ”¹³⁴⁹។

៦៧១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានអនុវត្តសិទ្ធិក្នុងការ ទទួលបានសេចក្តីសម្រេច ដែលមានសំអាងហេតុត្រឹមត្រូវស្តីពីបណ្តឹងទាមទារសំណងរបស់ ខ្លួន។ នាពេលបច្ចុប្បន្ន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវសម្រេច ថាតើការផ្តល់សំអាងហេតុ បែបសំយោករបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជាបានរំលោភសិទ្ធិនេះមែន ដែរ ឬយ៉ាង ណា។ ជាបឋម ក្រៅពីលក្ខខណ្ឌណាមួយដែលច្បាប់បានកំណត់ ចៅក្រម គឺជាអ្នកសម្រេច ទៅលើលក្ខណៈនៃការផ្តល់សំអាងហេតុ។ តាមទស្សនៈនេះ វិធីសាស្ត្រនៃការបង្កើតប្រភេទ ទូទៅនៃសំណើ រួចបន្ទាប់មកធ្វើការដោះស្រាយសំណើទាំងនោះដោយការសំយោគមិនមាន កំហុសឡើយ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ចំណាត់ការនីតិវិធីរបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជាបានរំលោភទៅលើសិទ្ធិ ក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេច ដែលមានសំអាងហេតុ ត្រង់ចំណុចដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំអនុញ្ញាតឱ្យម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានដឹងច្បាស់លាស់អំពីសំអាងហេតុនានាពាក់ព័ន្ធនឹង

¹³⁴⁵មាត្រា ២៦៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧។

¹³⁴⁶មាត្រា ៣៥៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹³⁴⁷មាត្រា ៣៧៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

¹³⁴⁸មាត្រា ៤១៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

¹³⁴⁹មាត្រា ៤១៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សំណើទាមទារសំណងមួយចំនួនរបស់ខ្លួនឡើយ¹³⁵⁰។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា មានការរំលោភសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចដែលមានសំអាងហេតុ ហើយដើម្បីជួសជុលបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវផ្តល់សំអាងហេតុរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ចំពោះសំណើទាមទារសំណងដែលបានលើកឡើងសាជាថ្មីនៅពេលប្តឹងសាទុក្ខ។

៧.ខ.២.ង.សំណើទាមទារសំណងជាក់លាក់របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៧.ខ.២.ង.១.ការចងក្រង និងផ្សព្វផ្សាយពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោស និងការចងក្រងមតិយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៦៧២. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានស្នើសុំចងក្រង និងផ្សព្វផ្សាយពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសដែល កាំងហ្គេកអ៊ាវ បានលើកកាលពីក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ រួមនឹងមតិយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអំពីពាក្យពេចន៍ទាំងអស់នោះ¹³⁵¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានឯកភាពទៅលើសំណើរសុំចងក្រង និងផ្សព្វផ្សាយពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ជនជាប់ចោទ ប៉ុន្តែបានបដិសេធមិនដាក់បញ្ចូលមតិយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយផ្តល់សំអាងហេតុថា មតិយោបល់ទាំងនេះខុសពីពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោស ហើយខ្លឹមសារនៃមតិយោបល់ទាំងនោះគ្មានភាពច្បាស់លាស់¹³⁵²។

៦៧៣. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ២ បានអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការបដិសេធពុំព្រមដាក់មតិយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅក្នុងពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោស

¹³⁵⁰បណ្តឹងសាទុក្ខអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ២, កថាខណ្ឌ ៨៥ ដល់ ៨៧ (ដែលបានអះអាងត្រឹមត្រូវថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពុំបានសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបង់ប្រាក់ដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំពោះការធ្វើទស្សនកិច្ច ទៅកាន់ទីបួជនីយដ្ឋាន) ៥៨, ១២៧ (ដោយកត់សម្គាល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានសម្រេចលើសំណើនេះថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានបង្គាប់ឱ្យសរសេរលិខិតចំនួនពីរច្បាប់ជូនទៅរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា)។

¹³⁵¹អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៥២, ៦៥៧។

¹³⁵²អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៦៨។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយសំអាងថាមតិយោបល់ទាំងនោះពុំមានភាពច្បាស់លាស់ ពីព្រោះ “គេពុំអាចនិយាយថាពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានភាព“ជាក់លាក់” ជាងពាក្យពេចន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានឡើយ”¹³⁵³។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងទៀតថា ជាការពិតជាក់ស្តែងដែលថា មតិយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “ខុស ប្លែក”ពីពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ ខុច ទើបការលើកឡើងនេះពុំមែនជាសំអាងហេតុដែល មានសុពលភាព សម្រាប់បដិសេធសំណើដាក់បញ្ចូលយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទៅក្នុងពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ ខុច នោះឡើយ¹³⁵⁴។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានសន្និដ្ឋានដោយនៅរក្សាជំហរថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជាមិនបានផ្តល់សំអាង ហេតុក្នុងការសម្រេចបដិសេធសំណើនេះ ហើយ ហេតុដូច្នោះ បានរំលោភវិធាន ២១ (១)(ក) និង(គ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁵⁵។

៦៧៤. ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានកត់សម្គាល់នូវអំណះអំណាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណីក្រុម ២ ដែលថា ដោយសារការកែប្រែយុទ្ធសាស្ត្ររបស់មេធាវីការពារក្តីដែលធ្វើឱ្យ សំណើសុំលើកលែងការចោទប្រកាន់របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានភាពយឺតយ៉ាវទើបធ្វើឱ្យ “សំណើសុំចងក្រងពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោស”លែងមានសារៈសំខាន់ ហើយកាន់តែលែង មានអត្ថន័យប្រសិនបើ ពុំមានការដាក់មតិយោបល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចូលទៅក្នុង ការសុំអភ័យទោសទាំងអស់នោះ ដែលបានធ្វើនៅសវនាការនាពេលកន្លងមក”¹³⁵⁶។ នៅក្នុង សវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ នៅរក្សាជំហរដដែល នេះ¹³⁵⁷ ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ បានឯកភាពថាពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់

¹³⁵³ប្រតិចារឹកថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារ F1/4.1, ទំព័រ ៤៤ (បន្ទាត់១៦ ដល់ ២៣)។ សូមមើលផងដែរ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមស្តីពីសំណងដោយសហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥០ និង ៥១។

¹³⁵⁴បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹³⁵⁵បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៥២ និង ៥៣។

¹³⁵⁶បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៤៦។

¹³⁵⁷ប្រតិចារឹកថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារ F1/4.1 ទំព័រ ៤១ (បន្ទាត់ ១២ ដល់ ១៦)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ពុំអាចត្រូវបានចាត់ទុកជាសំណងប្រកបដោយអត្ថន័យបានឡើយ ដរាបណាជនរងគ្រោះយល់ថា ជាពាក្យភូតកុហក¹³⁵⁸។

៦៧៥. ថ្វីត្បិតការចងក្រង និងការផ្សព្វផ្សាយពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសទាំងអស់នេះ ពុំមែនជាការបង្កាប់ដល់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានឯកភាពទៅនឹងសំណើនេះដោយសំអាងថា “ការទទួលស្គាល់ទូទៅនៃវិធានការស្រដៀងគ្នា គឺជាសំណង”¹³⁵⁹។ គោលការណ៍មូលដ្ឋានអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីសំណងក៏មានចែងថា¹³⁶⁰សំណងរួមបញ្ចូលនូវវិធានការបំពេញចិត្តនានាដូចជា ការសុំអភ័យទោសជាសាធារណៈ ក្នុងនោះរួមមានការទទួលស្គាល់ការពិត និងការទទួលខុសត្រូវ។ គួរកត់សម្គាល់ថា ក្នុងក្របខណ្ឌអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) ការសុំអភ័យទោសពាក់ព័ន្ធជាចម្បងទៅនឹង *វដ្តភាគី* ដែលសុំអភ័យទោសចំពោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិជនរងគ្រោះ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញានេះ ហើយការសុំអភ័យទោសធ្វើឡើង ដើម្បី “ជាវិធានការមួយសម្រាប់សំណងដល់ជនរងគ្រោះ និងជាវិធានការទប់ស្កាត់មិនឱ្យកើតមានជាថ្មីម្តងទៀតនូវអំពើរំលោភសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ”¹³⁶¹។

៦៧៦. ការសុំអភ័យទោសក្នុងលក្ខណៈជាសំណងពុំរំពឹងថា មានការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះជាមតិយោបល់ពាក់ព័ន្ធនឹងពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសទាំងនោះឡើយ។ ប៉ុន្តែ ជាទម្លាប់នៃការអនុវត្តទូទៅ ការសុំអភ័យទោសក្នុងប្រភេទសំណងនេះ គឺស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់តុលាការ

¹³⁵⁸ប្រតិចារិកចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារ F1/4.1 ទំព័រ ៧១ (បន្ទាត់ ១០ ដល់ ១៨)។ សូមមើលផងដែរ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/4.1, ទំព័រ ទំព័រ ៧៥ (បន្ទាត់ ២៤) ដល់ទំព័រ ៧៦ (បន្ទាត់ ២០) ដែលបញ្ជាក់ថា ពួកគាត់មិនពេញចិត្តដូចគ្នាចំពោះអាកប្បកិរិយាសូមទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ)។

¹³⁵⁹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ជើងទំព័រ ១១៥៣។

¹³⁶⁰មាត្រា IX(22)(e) នៃគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង។

¹³⁶¹រឿងក្តី *Ituango Massacres ទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី*, “សាលក្រម (អញ្ញត្រកម្ម, អង្គសេចក្តី, សំណង និងការចំណាយ)”, កថាខណ្ឌ ៤០៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដើម្បីធានាថាការសុំអភ័យទោសធ្វើឡើងប្រកបដោយសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ¹³⁶²។ នៅក្នុងសំណុំរឿង
នាពេលបច្ចុប្បន្ន ទោះបីពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសពុំត្រូវបានចងក្រងដោយ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ក៏
ដោយ ក៏ពាក្យពេចន៍ទាំងនោះពិតជាផុសចេញពីចិត្តរបស់គាត់ និងឆ្លុះបញ្ចាំងការពិតជាក់ស្តែង
នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីថែមទៀតផង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ថាចំណុចនេះ ជា
គុណសម្បត្តិមួយទៀត បើប្រៀបធៀបជាមួយនឹងការសុំអភ័យទោសដែលរៀបចំឡើងតាម
ការកំហិតរបស់តុលាការ ហើយម្យ៉ាងទៀតក៏ដកចេញនូវរាល់បញ្ហានានាទាក់ទងនឹងការអនុវត្ត
ដូចដែលនឹងលើកយកមកពិភាក្សាខាងក្រោម។ ផ្ទុយទៅវិញ ការសុំអភ័យទោសដែលរួម
បញ្ចូលនូវការរិះគន់របស់អ្នកអាន ឬដែលរួមបញ្ចូលនូវខ្លឹមសារនានាដែលបន្ទាបបន្ថោកពិរុទ្ធ
ជន នឹងធ្វើឱ្យពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសនេះឯងបន្ថយតម្លៃរបស់ខ្លួន ហើយក៏មិនបម្រើគោល
បំណងនៃការបំពេញចិត្តផងដែរ។

¹³⁶²ការពិនិត្យឡើងវិញទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (“IACtHR”) ដែលទាក់ទងទៅនឹង
សំណងបញ្ជាក់ថា ខណៈដែលតុលាការ IACtHR បានបង្កើតវិធីសាស្ត្រមួយបែបសេរី ថ្លៃប្រខិត និងមានក្រិត្យក្រមចំពោះ
សំណងដល់ជនរងគ្រោះ (ដោយរួមមាន ការប្រើប្រាស់ការទទួលយករបស់សាធារណជនចំពោះការទទួលខុសត្រូវ និងការ
សូមអភ័យទោស) វិធីសាស្ត្រនេះមិនបានលាតសន្ធឹងដោយរួមបញ្ចូលទាំងយោបល់របស់ជនរងគ្រោះស្តីពីការសុំអភ័យទោស
ជាសាធារណៈនោះទេ។ *សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង ប្រទេសហ្គាតេម៉ាល់* “សាលក្រម
(សំណង)” តុលាការ IACtHR ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ កថាខណ្ឌ ១០០ (ដោយចេញដីកាបង្គាប់មួយយ៉ាងពិស្តារ
ដែលថា រដ្ឋភាគីចុងចោទត្រូវសុំអភ័យទោសជាសាធារណៈដល់សហគមន៍ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្ម
និងត្រូវផ្សព្វផ្សាយការសុំអភ័យទោសនោះនៅតាមបណ្តាញសារព័ត៌មាន)។ *រឿងក្តី Ituango Massacres ទល់នឹង ប្រទេស
កូឡុំប៊ី* “សាលក្រម (អញ្ញត្រកម្ម, អង្គសេចក្តី, សំណង និងការចំណាយ)” កថាខណ្ឌ ៤០៦ (ដែលបង្គាប់ឱ្យរដ្ឋភាគីចុង
ចោទត្រូវទទួលស្គាល់ជាសាធារណៈ ដោយមានវត្តមានអាជ្ញាធរជាន់ខ្ពស់ អំពីការទទួលខុសត្រូវជាអន្តរជាតិរបស់ខ្លួនចំពោះ
ការសម្លាប់រង្គាល់ និងការសុំអភ័យទោសចំពោះសាច់សារលោហិតរបស់ជនរងគ្រោះ) *រឿងក្តី Zambrano-Vélez និង
ជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប្រទេសអេក្វាដ័រ* “សាលក្រម (អង្គសេចក្តី, សំណង និងការចំណាយ)” តុលាការ IACtHR ចុះថ្ងៃទី
៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥០ (ដោយបង្គាប់ឱ្យរដ្ឋភាគីចុងចោទរៀបចំសកម្មភាពជាសាធារណៈទទួល
ស្គាល់ពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនចំពោះការរំលោភបំពាន នៅចំពោះមុខសមាជិកគ្រួសារជនរងគ្រោះ ដោយមានការចូល
រួមពីអាជ្ញាធរជាន់ខ្ពស់របស់រដ្ឋផងដែរ)។

៦៧៧. ជាការឆ្លើយតបទៅនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ដែលសម្តែងនូវការសង្ស័យ ទាក់ទងទៅនឹងភាពស្មោះត្រង់នៃពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របថា អ្នកអាន និងអ្នកស្តាប់ពាក្យសម្តី សុំអភ័យទោសនេះ មានបំណងប្រាថ្នាចង់ឱ្យពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសនេះជាការសម្តែងនូវ វិប្បដិសារីដ៏ស្មោះត្រង់មួយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយភាពស្មោះត្រង់ពុំអាចចាប់បង្ខំបាន ឡើយ ហើយការដាក់បញ្ចូលនូវមតិយោបល់ទៅ ក្នុងពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ ឌុច ក៏មិន បានធ្វើឱ្យពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសរបស់ ឌុច កាន់តែមាន ភាពស្មោះត្រង់នោះដែរ។ ក៏ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជាជនរងគ្រោះមួយ ចំនួនមិនទទួលស្គាល់ ភាពស្មោះត្រង់នៃពាក្យសម្តីសុំអភ័យទោសនេះក៏ដោយ ក៏តម្លៃនៃការសុំអភ័យទោស នេះនៅតែ រក្សាបានតាមរយៈការបោះពុម្ព និងការរំលឹកអំពីព្យសនកម្ម និងការសុំអភ័យទោស។ ការសុំ អភ័យទោសមិនរលត់ផុតទៅតាមពេលវេលា និងមានតម្លៃជាងរូបភាពបន្ទប់សវនាការទៅ ទៀត¹³⁶³ ហើយក្នុងន័យនេះ ការសុំអភ័យទោសរួមចំណែកឱ្យមានសំណងប្រកបដោយ យុត្តិធម៌នៅពេលអនាគត និងសម្រាប់មនុស្សជំនាន់ក្រោយដោយទុកឱ្យជនរងគ្រោះនូវជម្រើស ក្នុងការទទួលយកការសុំអភ័យទោសនេះ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានកំហុស ក្នុងការសម្រេចពុំដាក់បញ្ចូលមតិយោបល់ របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួនឡើយ។ ជាងនេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល កត់សម្គាល់ឃើញថា ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើចំណុចនេះ ពុំបានហាម

¹³⁶³ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា តុលាការ IACtHR ពិតជាបានឆ្លើយតបទៅនឹងរឿងក្តីនានាដែលការអភ័យ ទោសរបស់រដ្ឋត្រូវបានយកមកពិចារណាតែមួយផ្នែកប៉ុណ្ណោះ ហើយបានសម្រេចថា ការសុំអភ័យទោសនេះតំណាងឱ្យ “ការចូលរួមចំណែកជាវិជ្ជមាន” និង “ការចូលរួមចំណែកដ៏មានតម្លៃ” ចំពោះវឌ្ឍនភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងការ អនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស។ រឿងក្តី *Molina-Theissen លើសពី ប្រទេសហ្គាតេម៉ាឡា*, “សាលក្រម (អង្គសេចក្តី)” តុលាការ IACtHR, ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ត្រង់កថាខណ្ឌ ៤៦ រឿងក្តី *Ticona Estrada និងជនដទៃទៀត លើសពី ប្រទេសបូលីវី* “សាលក្រម (អង្គសេចក្តី សំណង់ និងសោហ៊ុយ” ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨ ត្រង់កថាខណ្ឌ ២៦។ ទោះក្នុងករណីណាក៏ដោយ ទោះបីជាភាពលម្អៀងនៃការអភ័យទោសជូនកាលនាំឱ្យតុលាការ IACtHR បង្គាប់ឱ្យរដ្ឋជា ភាគីចុងចម្លើយចាត់វិធានការបន្ថែមលើសំណង ក៏រដ្ឋទាំងនេះពុំបានបញ្ចូលយោបល់របស់ជនរងគ្រោះស្តីអំពីការសុំអភ័យ ទោសបែបនេះទេ។

ឃាត់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនឱ្យបញ្ចេញមតិយោបល់អំពីពាក្យស្នើសុំអភ័យទោសរបស់ ខុច នៅក្រៅក្របខណ្ឌនៃសាលដីកាស្ថាពរឡើយ។

៧.ខ.ខ.ប.ខ.លិខិតសុំការអភ័យទោសពីរដ្ឋាភិបាល

៦៧៨. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានស្នើសុំទាមទារឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ សរសេរលិខិតចំហមួយច្បាប់ ធ្វើជូនរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដើម្បីសុំការអភ័យទោសដោយស្មោះត្រង់ ឥតបន្ត និងប្រកបដោយ សច្ចៈភាពពីរដ្ឋ¹³⁶⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើនេះ ដោយសំអាងថា សំណើនេះពុំស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ ហើយមានតែរាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជាប៉ុណ្ណោះ ដែលមានបុព្វសិទ្ធិសម្រេចលើការចេញសេចក្តីផ្តេងសុំអភ័យទោសនេះ¹³⁶⁵។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស អង្គហេតុចំពោះការបកស្រាយខ្លឹមសារនៃសំណើនេះពុំបានត្រឹមត្រូវជាក់ស្តែងនៅត្រង់ការដាក់ បញ្ចូលសំណើនេះទៅក្នុងសាលក្រម ក្រោមចំណងជើងថា “សំណើសុំវិធានការពីសំណាក់ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា¹³⁶⁶។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានអះអាងថា ខ្លឹមសារជាក់ស្តែង នៃសំណើរបស់ខ្លួន គឺគ្រាន់តែជាការបង្គាប់ឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ សរសេរលិខិតមួយច្បាប់ ប៉ុណ្ណោះ ពុំមែនបង្គាប់ឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចាត់វិធានការណាមួយឡើយ¹³⁶⁷។ ម្យ៉ាងទៀត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយពុំបានចេញសេចក្តីសម្រេចជាក់លាក់តាមការស្នើសុំនេះ¹³⁶⁸។

¹³⁶⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៥៦។

¹³⁶⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧១។

¹³⁶⁶បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៥៦ (ដោយយោងសាលក្រម ត្រង់ចំណង ជើង ៤.៤.៣.៥ ពាក់ព័ន្ធនឹងកថាខណ្ឌ ៦៧១)។

¹³⁶⁷បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៥៧។ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៤៥ (បន្ទាត់ ១១ ដល់១៤) ។

¹³⁶⁸បណ្តឹងសាទុក្ខស្តីអំពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៥៥ និង ៦០។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៦៧៩. បន្ទាប់ពីបានពិនិត្យមើលសំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានកត់សម្គាល់ឃើញថា សំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ទៅអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងផ្តោតទៅលើ “ការសុំអភ័យទោសពីសំណាក់រាជរដ្ឋាភិបាល”¹³⁶⁹ដើម្បីទទួលបាន ការអភ័យទោស “ស្មោះត្រង់ពិតប្រាកដ និងត្រឹមត្រូវ” ពីសំណាក់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដែល ជាអ្នកបន្តវេនពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នូវរាល់បទឧក្រិដ្ឋទាំងប៉ុន្មានដែលរបបកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យបានប្រព្រឹត្ត។ បើតាមទស្សនៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លិខិតជា ចំហមួយរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ធ្វើជូនរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានឹងជួយ “រួមចំណែកដល់ដំណើរ ការ”ផ្សះផ្សា¹³⁷⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ឯកភាពតាមទស្សនៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងដែលថា សំណើនេះមានចេតនាចង់ឱ្យរដ្ឋផ្តល់សំណង¹³⁷¹។ ម្យ៉ាងទៀត តាមរយៈ ការបកស្រាយក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ សំណើនេះមានគោលបំណងប្រើប្រាស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជា មធ្យោបាយក្នុងការបញ្ជូនសារ ប៉ុន្តែសំណើនេះនៅតែសំដៅទៅរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ថ្វីបើពុំ ពាក់ព័ន្ធនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ក៏ដោយ¹³⁷²។ ទោះបីជាការសុំអភ័យទោសពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល ឬការទទួលស្គាល់នូវការទទួលខុសត្រូវជាទម្រង់នៃសំណងដែលត្រូវបាន អនុវត្តជាអន្តរជាតិក៏

¹³⁶⁹សារណាចុងក្រោយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ក្រុម ២), កថាខណ្ឌ ៩ ដល់ ១៤។

¹³⁷⁰សារណាចុងក្រោយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ក្រុម ២), កថាខណ្ឌ ១៤។

¹³⁷¹សារណាចុងក្រោយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ក្រុម ២), កថាខណ្ឌ ១៣ (ដោយលើកឡើងថា “ចំពោះហេតុផល ដែលបានលើកឡើងរួចមកហើយនេះ [ទាក់ទងនឹងការសុំអភ័យទោសរបស់រដ្ឋ] ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជឿជាក់ថា វាដល់ ពេលវាលាសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាធ្វើការសុំអភ័យទោសដោយស្មោះត្រង់ ឥតភ្នែងបន្តិ និងសច្ចៈ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដ៏សាហាវយង់ឃ្នង ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សូមមើលផងដែរ សារណារួមគ្នារបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្តីពីសំណង ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩ ឯកសារ លេខ E159/3 (“សារណារួមគ្នារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”) ដើមទំព័រលេខ ៦ (ដោយលើកឡើងថា “ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានស្នើបន្ថែមទៀតថា តុលាការមានអំណាចស្នើឱ្យមានការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ និងការសុំអភ័យ ទោសពីរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា”) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹³⁷²បញ្ហានេះត្រូវបានបញ្ជាក់កាន់តែច្បាស់ ដោយសារម្ចាស់បណ្តឹងខ្លួនពុំមានការជឿជាក់ ចំពោះភាពស្មោះត្រង់របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយ¹³⁷³ ក៏ការសម្រេចបែបនេះមិនអាចធ្វើទៅបានឡើយ នៅក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់
អ.វ.ត.ក។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានកំហុសណាមួយឡើយ ក្នុង
ការបដិសេធសំណើនេះ។

៦៨០. លើសពីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ដីកាសម្រេចប្រភេទនេះ ពុំអាចអនុវត្ត
ប្រឆាំងនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានឡើយ ដោយហេតុថាគោលការណ៍ច្បាប់មានការវិវត្តន៍
ប្រែប្រួលដែលពុំអាចចាប់បង្ខំជនណាម្នាក់ឱ្យបំពេញកាតព្វកិច្ច ក្នុងការអនុវត្តតាមការកំណត់
ដែលជាកាតព្វកិច្ចផ្ទាល់ខ្លួនបានឡើយ¹³⁷⁴។ ប្រសិនបើតាមការអះអាងថាតុលាការជាអ្នក

¹³⁷³ សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Ituango Massacres ទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី, សាលក្រម (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង
និងការចំណាយ), កថាខណ្ឌ ៤០៦។

¹³⁷⁴ ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ចត្រូវបំពេញ មានចែងច្បាស់នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេសកំសុង និងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល ជា
ពិសេសក្នុងបរិបទនៃសំណងចំពោះការរំលោភកិច្ចសន្យា។ សូមមើលជាទូទៅព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ G. H. Treitel ‘សំណង
ចំពោះការរំលោភកិច្ចសន្យា’, នៅក្នុងសព្វវចនវិទ្យាអន្តរជាតិស្តីពីច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែល លេខ ៧ J
CB Mohr ឆ្នាំ ១៩៧៦ ត្រង់ទំព័រ ១៣។ Randy Barnett ‘សំណងចំពោះកិច្ចសន្យា និងសិទ្ធិដែលមិនផ្តាច់ចេញបាន’, ចេញ
ផ្សាយនៅក្នុងទស្សនៈវិទ្យា និងគោលនយោបាយស្តីពីសង្គម, វ៉ុល ៤:១ (ឆ្នាំ ១៩៨៦) ទំព័រ ១៧៩ ដល់ ២០២។ អង្គជំនុំជម្រះតុ
លាការកំពូលសង្កេតឃើញថា ជាឧទាហរណ៍ ក្រោមច្បាប់កិច្ចសន្យា បារាំង អាណ្លីម៉ង់ និងស្វីស សំណងសមស្រប
ចំពោះការរំលោភកាតព្វកិច្ចត្រូវបំពេញរបស់រូបវន្តបុគ្គល គឺជាការបង្គាប់ឱ្យផ្តល់សំណងជាប្រាក់កាសចំពោះការពុំបានធ្វើ
តាមសន្យាដែលរងការខកចិត្ត។ ផ្ទុយមកវិញ ការបង្គាប់តាមរយៈវិធានការចាប់បង្ខំផ្សេងៗឱ្យបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់
នឹងបង្កើតជាការជ្រៀតជ្រែកមកលើសេរីភាពរបស់បុគ្គល។ Charles Szladits, ‘ទស្សនៈនៃការអនុវត្តនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់
ស៊ីវិល’ ចេញផ្សាយដោយព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា, វ៉ុល ៤:២ (ឆ្នាំ ១៩៩៥), ទំព័រ ២១៦,
២២៦, ២៣០ ជើងទំព័រ ៣១។ សូមមើលផងដែរ Louis J. Romero, ‘ការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់លើកិច្ចសន្យា
ក្នុងច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែល៖ ការសង្កេតជាបឋម’, ចេញផ្សាយនៅក្នុង Les Cahiers de Droit វ៉ុល
២៧ (ឆ្នាំ ១៩៨៦), ទំព័រ ៨០៥ ដល់ ៨០៦។ Alan Schwartz ‘រឿងក្តីសម្រាប់ការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់’ ចេញផ្សាយ
នៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រច្បាប់សាលាករវិទ្យាល័យយ៉ៃល, វ៉ុល ៨៩:២ (ឆ្នាំ ១៩៧៩), ទំព័រ ២៩៧។ Lando H., Rose C., “ការពង្រឹង
ការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់នៅក្នុងប្រទេស ដែលអនុវត្តប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល, ការពិនិត្យជាអន្តរជាតិទៅលើច្បាប់
សេដ្ឋកិច្ច” លេខ ២៤ (ឆ្នាំ ២០០៤) ទំព័រ ៤៣៧ ដល់ ៤៨៧ (ដោយបានធ្វើការកត់សម្គាល់ថា ការបំពេញកាតព្វកិច្ច
ជាក់លាក់ណាមួយជាសំណងដឹកម្រមួយនៅដេណីម៉ាក, អាណ្លីម៉ង់ និងបារាំង ដោយហេតុថា វាមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំពុំ
ចាំបាច់ និងវិសមមាត្រនឹងចំណាយរដ្ឋបាល)។ ប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេសកំសុង ក៏បានទទួលស្គាល់ហេតុផលស្រដៀងគ្នានេះ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បង្គាប់ក៏ដោយ ក៏ការបំពេញកាតព្វកិច្ចនេះវាអាស្រ័យទៅលើឆន្ទៈរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។ ដូចដែលយើងបានពិភាក្សាខាងលើ ដោយសារ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ជាជនក្រីក្រ ទើបការដាក់ទណ្ឌកម្មហិរញ្ញវត្ថុចំពោះការពុំបានអនុវត្តតាមការបង្គាប់ ពុំធានាថា កាតព្វកិច្ចនេះត្រូវបានបំពេញឡើយ។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះ ថ្វីត្វីតការឃុំខ្លួនដែលជាទណ្ឌកម្មក្នុងករណីដែលពុំបានអនុវត្តសំណងតាមការបង្គាប់ដូចមានចែងនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាឆ្នាំ ២០០៧ ក៏ដោយ¹³⁷⁵ ក៏ទំនងជាពុំមានប្រសិទ្ធភាពមកលើ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឡើយ ដោយហេតុថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតរួចទៅហើយ។ ហេតុដូច្នោះ ការចេញវិធានការណាមួយដែល មិនអាចយកទៅអនុវត្តបាន នឹងធ្វើឱ្យបាត់បង់តម្លៃនៃសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការ និងធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះខកចិត្ត។

៧.ខ.២.ប.៣.ការសាងសង់បូជនីយដ្ឋាននៅទួលស្លែង និងជើងឯក និងការប្រែក្លាយព្រៃស ឱ្យទៅជាកន្លែងបូជនីយដ្ឋាន

៦៨១. ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីបានស្នើសុំសំណងមួយចំនួនដែល ក្នុងគោលបំណងថែរក្សា និងស្ដារនូវការចងចាំជាសាធារណៈអំពីព្រឹត្តិការណ៍កាលពីអតីតកាល¹³⁷⁶។ សំណើទាមទារសំណងទាំងនេះរួមមាន ការសាងសង់បូជនីយដ្ឋាននៅក្នុងបរិវេណទួលស្លែង (មន្ទីរ ស ២១) និងនៅផ្នែកទាំងសងខាងនៃចេតិយនៅជើងឯក ព្រមទាំងការប្រែក្លាយព្រៃស (មន្ទីរ ស ២៤) ឱ្យទៅជាកន្លែងបូជនីយដ្ឋាន។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធសំណើរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីស្នើសុំវត្ថុអាវាម និងបូជនីយដ្ឋានដទៃទៀត ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា សំណើទាំង

ដែរចំពោះការដកចេញនូវការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់មួយចំនួនចំពោះរូបវន្តបុគ្គល។ សូមមើល ឧទា. Lumley ទល់នឹង Wagner លេខ ៤២ (ឆ្នាំ ១៨៥២) ទំព័រ ៦៨៧ និងទំព័របន្តបន្ទាប់ទៀត (ដោយទទួលស្គាល់ដោយផ្អែកផងដែរលើយុត្តិសាស្ត្រមុនៗថា ការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់ដោយការច្រៀងនៅសាលមហោស្រព ពុំអាចត្រូវបានបង្គាប់ឡើយ)។ Alan Schwartz “រឿងក្តីសម្រាប់ការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់” ចេញផ្សាយដោយព្រឹត្តិប័ត្រច្បាប់សាលករវិទ្យាល័យយ៉ែល វ៉ុល ៨៩:២ (ឆ្នាំ ១៩៧៩), ទំព័រ ២៩៧ (ពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពេញកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់ក្នុងការផ្តល់សេវាផ្ទាល់ខ្លួន)។

¹³⁷⁵មាត្រា ៥២៣ និងមាត្រា ៥៣៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជា (ដែលចែងអំពីការដាក់ពន្ធនាគារជំនួសឱ្យការបង់ប្រាក់ក្នុងករណីដែលទណ្ឌិតពុំបានផ្តល់សំណងទូទាត់ការខូចខាត និងព្យសនកម្ម ជូនដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី)។

¹³⁷⁶សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៥២, ៦៥៤, ៦៥៦ និង ៦៥៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

នោះពុំមានភាពច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងចំនួន លក្ខណៈទីតាំង និងតម្លៃពិតប្រាកដរបស់ បូជនីយដ្ឋាននោះឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសង្កត់ធ្ងន់ថា “មិនមានការផ្តល់នូវ ព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងអត្តសញ្ញាណនៃម្ចាស់ទីតាំងដែលបានស្នើសុំទាំងនោះ តើពួកគេយល់ ព្រមឱ្យសាងសង់បូជនីយដ្ឋានដែលបានស្នើសុំនីមួយៗនោះដែរឬទេ ឬថាតើលិខិតអនុញ្ញាត បន្ថែម ដូចជា លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់ ដែលចាំបាច់ដើម្បីធ្វើឱ្យវិធានការនីមួយៗមាន ប្រសិទ្ធភាព ដែរ ឬទេ”¹³⁷⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា អង្គជំនុំជម្រះមិនមាន តួនាទីចេញដីកាបង្គាប់ប្រឆាំងនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ឱ្យបង់“ថ្លៃជាសំណងជាក់លាក់” ដើម្បីផ្តល់ មូលនិធិដល់ការសាងសង់ដែលបានស្នើសុំទាំងនោះឡើយ¹³⁷⁸។

៦៨២. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា វិធានផ្ទៃក្នុងពុំមានចែងនូវមូលដ្ឋានផ្នែកច្បាប់ដើម្បី ដាក់ចេញនូវបទដ្ឋានកម្រិតខ្ពស់នៃភាពច្បាស់លាស់ឡើយ ហើយនៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ សំណើរបស់ពួកគាត់មានលក្ខណៈពិស្តារ និងច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់¹³⁷⁹។ ដូច្នោះ ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គហេតុ ដោយបាន មើលរំលងនូវព័ត៌មានលម្អិតនៅក្នុងសារណារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលទាក់ទិននឹង សំណើសុំបូជនីយដ្ឋាន¹³⁸⁰។ ទីពីរ ដោយតម្រូវឱ្យមានលក្ខណៈលម្អិតទៀតជាងអ្វីដែលបាន ដាក់ជូនរួចហើយនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដាក់នូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវតឹងរឹងហួសហេតុ ដូច្នោះធ្វើឱ្យសំណើទាមទារសំណងមិនអាចធ្វើទៅរួច និងរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះដែល ត្រូវបានធានានៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ២១(ក) និង (គ)¹³⁸¹។ ទោះបីជាទទួលស្គាល់ថា យន្តការ របស់ អ.វ.ត.ក គឺកើតចេញពី “អ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹង” ក៏ដោយ ក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចត្រូវបានគេរំពឹងថា ផ្តល់នូវសេចក្តីលម្អិតផ្នែក

¹³⁷⁷សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧២។
¹³⁷⁸សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧២។
¹³⁷⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៦៦។
¹³⁸⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៦៦, ៨៣ និង ៨៤។ សូមមើលផងដែរ បណ្តឹងសាទុក្ខ របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៩៩។
¹³⁸¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៦៧ និង ៨០។

បច្ចេកទេសបានឡើយ ដូចជា អត្តសញ្ញាណរបស់កម្មសិទ្ធិករនៃទឹកស្អែក ការឯកភាពពី កម្មសិទ្ធិករទាំងនេះ ចំពោះការសាងសង់បូជនីយដ្ឋាន ឬការសុំការអនុញ្ញាតពីអាជ្ញាធរ រដ្ឋបាល¹³⁸²។ ប៉ុន្តែ អ.វ.ត.ក គួរតែបង្កើតនូវវិធីសាស្ត្រជាក់ស្តែង ដែលអាចបត់បែនបាន គួរឱ្យកត់សម្គាល់ទាក់ទិននឹងសំណងទាមទារនូវការបំពេញចិត្ត ដូចជាសំណើសុំទាំងឡាយ ដែលបានស្នើឡើង ដែលផ្តល់នូវផលវិបាកសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការផ្តល់នូវ សេចក្តីលម្អិត ទាំងអស់អំពីគម្រោង ដោយគ្មានធនធាន និងអ្នកជំនាញគ្រប់គ្រាន់នោះ។ ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគួរតែអនុវត្ត តាមគោលការណ៍សមធម៌ ដែលទាញចេញមកពីច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងទទួលយកនូវ លក្ខខណ្ឌតម្រូវទាមទារអំពីភាពច្បាស់លាស់ដែលថា តុលាការនឹងបំពេញបន្ថែមតាមរយៈការ ប្រើប្រាស់អំណាចរបស់ខ្លួន ក្នុងការអនុវត្តតាមការផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន¹³⁸³។ ចុងបញ្ចប់ ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ អះអាងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបានជូនដំណឹងដល់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាមុនអំពីកម្រិតនៃភាពច្បាស់លាស់ ដែលតម្រូវឱ្យមាននោះឡើយ¹³⁸⁴។

៦៨៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងការគាំទ្រ ចំពោះសំណើសុំទាំងនេះ និងយល់ឃើញថា សំណើសុំទាំងនេះពិតជាស្ថិតនៅក្នុងអត្ថន័យនៃ “សំណងផ្លូវចិត្ត និង សមូហភាព” ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ២៣(១)(ខ)។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវ “ផ្លូវចិត្ត” អាចទទួលយកបានតាមរយៈអង្គហេតុដែលថា បូជនីយដ្ឋានទាំងនេះ នឹងស្តារឡើងវិញនូវសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ជនរងគ្រោះ តំណាងឱ្យការទទួលស្គាល់ជាសាធារណៈ នូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្ត និងព្យសនកម្មដែលជនរងគ្រោះបានទទួលរង និងជាមិត្ត រូបដ៏សំខាន់ និងចិត្តថេរយូរអង្វែង ជួយព្យាបាលរបួសជនរងគ្រោះជាសមូហភាព ដោយរួម

¹³⁸²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧១, ៨១ និង ៨២។ សូមមើលផងដែរ បណ្តឹងសាទុក្ខ របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ៩៩ និង ១០០ (ដែលគាំទ្រថា សំណើសុំសាងសង់បូជនីយដ្ឋានមាន លក្ខណៈច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបង្គាប់សំណង ហើយវាមិនមែនជាសមត្ថកិច្ចរបស់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការកំណត់លើចំនួនទឹកប្រាក់នោះទេ)។

¹³⁸³បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧១ ដល់ ៧៩។

¹³⁸⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៦៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ទាំងបុគ្គលនានា ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅទៀត។ លើសពីនេះ ទៀត បូជនីយដ្ឋាននឹងរួមចំណែកដល់ការផ្សះផ្សាជាតិ ដោយពង្រឹងនូវការយល់ដឹងជា សាធារណៈអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មកាលពីអតីតកាល ជំរុញនូវវប្បធម៌សន្តិភាពក្នុងចំណោមមនុស្ស ជំនាន់បច្ចុប្បន្ន និងនៅក្នុងពេលអនាគត និងរួមចំណែកក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីភាព ស្រុះស្រួលគ្នា ជាសាកលទៅដល់អ្នកទស្សនាសំខាន់ៗទាំងអស់¹³⁸⁵។

៦៨៤. ដូចដែលបានយល់ឃើញពីមុននៅក្នុងសាលដីកានេះ មានឧបសគ្គសំខាន់ពីរនៅក្នុងការទទួល យកការទាមទាររបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ទីមួយ គឺភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដែលជាឧបសគ្គមិនអាចឱ្យ មានការចេញដីកាសម្រេចប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ ដូច្នោះហើយនាំឱ្យ

¹³⁸⁵ រឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង ហ្គាន់តេម៉ាឡា* សាលក្រម (សំណង និងសេហ្វិយ) កថាខណ្ឌ ១០៤ (ដែលបង្កប់ឱ្យរដ្ឋជាភាគីចុងចម្លើយផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីថែរក្សា និងកែលម្អចេតិយដែលគេអាចគោរពវិញ្ញាណក្ខន្ធជនរង គ្រោះ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈ និងថែរក្សាការចងចាំដល់អ្នកដែលបានស្លាប់ ក្នុងគោលបំណងកុំឱ្យមាន ការកើតឡើងឧក្រិដ្ឋកម្មស្រដៀងគ្នានេះសាជាថ្មីទៀត។ រឿងក្តី *La Cantuta ទល់នឹង ប៊ែរូ* សាលក្រម (អង្គសេចក្តី សំណង និងសេហ្វិយ) កថាខណ្ឌ ២៣៦ (លើកឡើងថា ដើម្បីឱ្យការរំលឹកការចងចាំក្លាយជាវិធានការសំណងមួយដ៏សមស្រប ស្លាកដែលមានឈ្មោះបុគ្គលចំនួន ១០ នាក់ ដែលត្រូវបានគេសម្លាប់ចោល ឬ ធ្វើឱ្យបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ត្រូវរួមបញ្ចូលផងដែរ ក្នុងករណីបងប្អូនសាច់ញាតិរបស់គេចង់បាននោះ)។ រឿងក្តី *Goiburu និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង ប៉ារ៉ាហ្គាយ* សាលក្រម (អង្គសេចក្តី សំណង និងសេហ្វិយ) កថាខណ្ឌ ១៧៧ (បង្កប់ឱ្យរដ្ឋភាគីចុងចម្លើយកសាងស្ថូបដែលមានស្លាកឈ្មោះ ជនរងគ្រោះ និងរៀបរាប់អំពីហេតុការណ៍ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មបានកើតឡើង)។ ស្ថូបទាំងនេះត្រូវបានបង្កប់ដោយតុលាការ IACHR នៅក្នុងប្រទេសនៃ “ទម្រង់សំណងផ្សេងទៀត” ដែលក្នុងចំណោមនោះ មានវិធានការបំពេញចិត្ត ដែលមាន វិសាលភាពជាសាធារណៈ ឬ លទ្ធផល ហើយដែលមានគោលបំណង “ចង់ឱ្យចងចាំដល់ជនរងគ្រោះ ទទួលស្គាល់សេចក្តី ថ្លៃថ្នូររបស់ពួកគេ ការល្អងលោមដល់សាច់ញាតិក្រោយរបស់ជនរងគ្រោះ ឬធ្វើសារចំពោះការដាក់ទោសជាផ្លូវការលើ ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យការរំលោភបំពានស្រដៀងគ្នាទាំងនេះកើតឡើងសារជាថ្មី”។ រឿងក្តី *Gomez-Paquiayauri ទល់នឹង ប៊ែរូ* តុលាការ IACHR សាលក្រម (អង្គសេចក្តី សំណង និងសេហ្វិយ) ថ្ងៃទី ៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ កថាខណ្ឌ ២២៣។ *សូមមើលផងដែរ* Bridget Mayeux, Justin Mirabal “សំណងផ្លូវចិត្ត សមូហភាពនៅក្នុងតុលាការអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស”, ទំព័រ ៣៣ (ដោយកត់សម្គាល់ថា “ការរំលឹកការចងចាំ និង បូជនីយដ្ឋាន សម្រាប់ការទទួលស្គាល់យ៉ាងសំខាន់លើការខូចខាតដែលកើតឡើងលើប្រជាជន។ វាពុំត្រឹមតែជាការគោរពឱ្យ តម្លៃលើជនរងគ្រោះនៃការរំលោភបំពានដ៏សំខាន់បំផុតនោះទេ ប៉ុន្តែ វាជាការស្តារសម្បទាចំពោះអ្នករស់រានមានជីវិតផង ដែរ”)។

មានការច្រានចោលជាមុននូវ “សំណង ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព”។ ឧបសគ្គមួយទៀត គឺការ កម្រិតយុត្តាធិការ ដែលរារាំងមិនឱ្យមានការដាក់កាតព្វកិច្ចទៅលើរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឬភាគី ទីបីដទៃទៀត ដូច្នោះហើយ នាំឱ្យមានការច្រានចោលជាមុននូវការផ្តល់សំណងដែលតាម លក្ខណៈនេះ តម្រូវឱ្យមានកាតព្វកិច្ចបែបនេះ។ ឧបសគ្គទាំងនេះ រារាំងមិនឱ្យមានការទទួល យកសំណើទាមទារសំណងទាំងនេះ។

៦៨៥. ជាបញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រង់ចំណុចនេះ យោងទៅលើសារណា របស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលថា ក្នុងការបដិសេធការទាមទារ របស់ពួកគាត់ដោយសារតែកង្វះខាតនូវភាពច្បាស់លាស់នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន បង្កើតនូវបទដ្ឋានតម្រូវហួសហេតុ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងការអនុវត្តនានានៃស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្ស អន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការពុំមានភាពច្បាស់លាស់ គឺពុំមែន ជាវិការៈធ្ងន់ធ្ងរឡើយនៅក្នុងសំណើទាមទារសំណង ប្រសិនបើ សំណើបង្ហាញថា ការផ្តល់ សំណងដែលបានទាមទារនោះមានលក្ខណៈសមស្រប និងអនុវត្តប្រឆាំងនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពច្បាស់លាស់នៃការសងសំណងគួរតែកំណត់នៅក្នុងសំណើ របស់ភាគី បើពុំដូច្នោះទេ ភាពច្បាស់លាស់ទាំងនោះអាចត្រូវតុលាការទទួលបាន តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់អំណាចផ្ទាល់របស់ខ្លួន¹³⁸⁶។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តម្រូវការក្នុងការ វិនិច្ឆ័យរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងពេលវេលាមួយដ៏សមស្រប ពុំអនុញ្ញាតឱ្យ អ.វ.ត.ក គ្រាន់តែ អនុវត្តតាមគោលការណ៍អនុវត្តរបស់អនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសំណងនោះឡើយ ដែលយោង ទៅតាមគោលការណ៍នោះ តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកមានភារកិច្ចចុងក្រោយក្នុងការកំណត់ សំណងប្រកបដោយសមធម៌ និងត្រឹមត្រូវសម្រាប់ភាគីដែលទទួលរងព្យសនកម្ម¹³⁸⁷ និង “កំណត់នូវសំណងដែលសមស្រប ហើយមិនចងកាតព្វកិច្ចខ្លួនឯង ទៅតាមសំណើសុំរបស់

¹³⁸⁶វិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ មាត្រា ១២៤(២) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៦ (ពាក់ព័ន្ធនឹងអំណាចរបស់ តុលាការនៅក្នុងការទទួលយកភស្តុតាងតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន។

¹³⁸⁷បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧២។

ជនរងគ្រោះឡើយ”¹³⁸⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចសម្រេចផ្តល់អាទិភាពទៅលើការ
កំណត់បញ្ហានៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ហើយអាចបន្តសម្រេចអំពីផលប្រយោជន៍ផ្នែក
រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុង សវនាការដោយឡែកមួយទៀតបាន¹³⁸⁹។ ផ្ទុយទៅវិញ អណត្តិរបស់
អ.វ.ត.ក និងក្របខណ្ឌគតិយុត្ត ដែលរក្សាលក្ខណៈពិសេសរបស់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតម្រូវថា
កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីពិនិត្យលើភស្តុតាង ស្តីពីសំណងនៅតែជាបន្ទុករបស់ដើមចោទដដែល។

៦៨៦. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអះអាងថា នៅក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ
អ.វ.ត.ក “មានកាតព្វកិច្ចជួយសម្រួល និងជួយជ្រោមជ្រែងដល់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងការទទួល
បានសំណង” ហើយថា ប្រការនេះគួរតែត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈការបន្តបន្ថយបន្ទុកផ្នែក
នីតិវិធីទៅលើជនរងគ្រោះ¹³⁹⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា លិខិតុបករណ៍
ជាច្រើននៃច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ដែលទាក់ទិននឹងសំណងជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹង
កាតព្វកិច្ចទូទៅរបស់រដ្ឋ ក្នុងការផ្តល់ដល់ជនរងគ្រោះនូវសិទ្ធិទទួលបានយុត្តិធម៌¹³⁹¹។
អ.វ.ត.ក និងអង្គការសហប្រជាជាតិ បំពេញនូវកាតព្វកិច្ចនេះតាមវិធីជាច្រើនក្នុងចំណោម
ប្រការផ្សេងទៀតដោយ មានជាអាទិ៍ ការរៀបចំ និងការផ្តល់មូលនិធិដល់តំណាងវិជ្ជាជីវៈផ្នែក
ច្បាប់សម្រាប់ជនរងគ្រោះ¹³⁹² ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយ និងការគាំទ្រដល់
សកម្មភាព នានាតាមរយៈផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះ¹³⁹³ និងសហការជាមួយនឹងអង្គការមិនមែន
រដ្ឋាភិបាលនានា¹³⁹⁴ ដែលទាំងអស់នេះ អាចផ្តល់នូវព័ត៌មាន យោបល់ និងជំនួយដល់ជនរង

¹³⁸⁸បណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧៣។

¹³⁸⁹វិធាន ១០០ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹³⁹⁰សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៧២ (សេចក្តីដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

¹³⁹¹សូមមើល ឧទា. គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសំណង មាត្រា VIII(12)c និង (១៣)។

¹³⁹²វិធាន ១២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មទី ៣)។ វិធាន ១២ វិធាន ១២ ស្ទួន និងវិធាន ១២ ស្ទួនពីរ (វិសោធនកម្មទី ៨)។

¹³⁹³វិធាន ១២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មទី ៣)។ វិធាន ១២ស្ទួន (១) (វិសោធនកម្មទី ៨)(ដែលបញ្ជាក់ផងដែរថា
សកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយដល់មូលដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនឹងជនរងគ្រោះ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គួរត្រូវធ្វើឡើង នៅក្នុងករណី
សមស្រប ដោយត្រូវពិគ្រោះយោបល់ជាមួយនឹងផ្នែកកិច្ចការសាធារណៈ។

¹³⁹⁴វិធាន ១២ ស្ទួន (២) និង (៣)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

គ្រោះក្នុងចំណោមប្រការផ្សេងទៀត ដែលទាក់ទងទៅនឹងកាតព្វកិច្ចផ្នែកនីតិវិធី។ ទោះបីជា យ៉ាងណាក៏ដោយ តួនាទីរបស់តុលាការដែលវិនិច្ឆ័យរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងការជួយភាគីមួយ ចំពោះកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ត្រូវតែមានកម្រិត និងមិនផ្លាស់ប្តូរទៅជា“កាតព្វកិច្ចចុងក្រោយ របស់តុលាការក្នុងការកំណត់នូវសំណងប្រកបដោយសមធម៌ និងត្រឹមត្រូវសម្រាប់ភាគីដែល ទទួលរងព្យាបាទកម្ម”ឡើយ។

៦៨៧. សរុបសេចក្តីមក សំណើទាមទារសំណងត្រូវតែផ្តល់នូវកម្រិតមួយដ៏សមហេតុផលនៃសេចក្តី លម្អិត ដោយផ្អែកទៅលើលក្ខណៈនៃសំណើ។ ដើម្បីឱ្យតុលាការមានតួនាទីចេញនូវការផ្តល់ សំណងតម្រូវឱ្យតុលាការមានភាពច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ ដែលអាចឱ្យតុលាការផ្តល់ទៅតាម សំណើ តាមរយៈផ្នែកសម្រេចសេចក្តីដែលអាចអនុវត្តបាន។

៦៨៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា កម្រិតនៃភាពជាក់លាក់សម្រាប់សំណើ ទាមទារសំណង និងបុព្វសិទ្ធិរបស់រដ្ឋាភិបាល គឺជាបញ្ហាដែលក្របខណ្ឌគតិយុត្តរបស់ អ.វ.ត.ក មិនអនុញ្ញាតឱ្យតុលាការ យកតាមយន្តការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងតំបន់ ជាពិសេស តុលាការអន្តរជាតិ អាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ដែលអនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃភាពជាក់លាក់កម្រិតទាប“ដោយដាក់បន្ទុក មួយចំនួនដល់រដ្ឋនៅក្នុងការអនុវត្តការបង្គាប់សំណងវិញ”¹³⁹⁵ ហើយ“ផ្តល់ជម្រើសដល់រដ្ឋនូវ វិធីសាស្ត្រនៅក្នុងការអនុវត្តដីកាបង្គាប់”¹³⁹⁶។ ដូចដែលបានលើកឡើងរួចហើយ អ.វ.ត.ក មិន មានយុត្តាធិការទៅលើរដ្ឋ ឬអង្គនីតិប្រតិបត្តិរបស់រដ្ឋនោះទេ និងមិនមានអំណាចក្នុងការ ឃ្នាំមើលឡើយ។ ហេតុដូច្នោះ អ.វ.ត.ក មិនអាចទទួលបានប្រយោជន៍ពីកិច្ចសហការគ្នាទៅ វិញទៅមកជាមួយអង្គនីតិប្រតិបត្តិរបស់រដ្ឋនោះបានទេ ដែលនេះជាសមាសធាតុសំខាន់នៅក្នុង សំណងដែលមិនសូវមានភាពច្បាស់លាស់ និងដែលកំពុងដំណើរការដែលត្រូវផ្តល់ឱ្យស្រប តាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។ ផ្ទុយទៅវិញ ដីកានានារបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវយកទៅ អនុវត្តនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការ ដូចជា តាមរយៈអាជ្ញាសាលា¹³⁹⁷។ ដូចនេះ ដោយមិនគិត

¹³⁹⁵ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧៤។
¹³⁹⁶ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៧៥។
¹³⁹⁷ មាត្រា ៣៣៦ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៦ (ស្ថាប័នអនុវត្ត)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អំពីបញ្ហា ថា តើភាពច្បាស់លាស់ត្រូវបានសម្រេចតាមរយៈគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ភាគីផ្ទាល់ ឬ តាមរយៈអំណាចរបស់តុលាការដែរ ឬយ៉ាងណានោះ ការផ្តល់សំណងត្រូវតែមានអានុភាព អនុវត្តខ្លួនឯង។ នេះមានន័យថា ដីកាស្តីពីការផ្តល់សំណងត្រូវមានភាពច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យមានការអនុវត្តដោយមិនតម្រូវឱ្យមាន សេចក្តីសម្រេចផ្នែករដ្ឋបាល និង ធនាគារសិទ្ធិផ្នែករដ្ឋបាលសម្រាប់ការអនុវត្តដីកានោះ នៅពេលក្រោយទៀតឡើយ។ ការចេញ ដីកាដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ដែលចងកាតព្វកិច្ចអង្គនីតិប្រតិបត្តិឱ្យអនុវត្តគម្រោង និង កម្មវិធីនានា មិនថាមានតម្លៃកម្រិតណាទេ នឹងមិនត្រឹមតែហួសពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ប៉ុណ្ណោះទេ បើគិតអំពីសេចក្តីត្រូវការនៃយន្តការស្តីពីការអនុវត្ត ថែមទាំងមិនស្របទៅនឹង សញ្ញាណនៃសំណងប្រកប ដោយប្រសិទ្ធភាពទៀតផង។ ហេតុដូច្នោះ អ.វ.ត.ក គ្រាន់តែអាច គាំទ្រសំណើទាមទារសំណងដោយគ្រាន់តែបញ្ជាក់ថា ទម្រង់នៃសំណង គឺសមស្របតែ ប៉ុណ្ណោះ។

៦៨៩. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពច្បាស់លាស់នៃសំណើ គឺជាបញ្ហាមួយបន្ទាប់ពីបញ្ហានៃការ ជ្រៀតជ្រែកសិទ្ធិរបស់ភាគីទីបី និងបុព្វសិទ្ធិរបស់រដ្ឋាភិបាល។ មិនចាំបាច់មានការបញ្ជាក់ ច្បាស់លាស់ផ្នែកបច្ចេកទេស អំពីសំណើដែលបានដាក់ ដើម្បីឱ្យដឹងថា ការសាងសង់វិមាន ប្រសិនបើមិនស្ថិតនៅលើដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ពិតជាអាចសន្និដ្ឋានបានថា មានការទន្ទ្រានទៅលើផ្នែកនៃកម្មសិទ្ធិ (ឯកជន ឬសាធារណៈ) និងរដ្ឋបាលដីធ្លី និងផ្នែក រដ្ឋបាលនៃលិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់។ ដូច្នោះ សំណើមិនអាចអនុញ្ញាតឱ្យជាដីកាបង្គាប់ឡើយ លើកលែងតែបញ្ហានៃកម្មសិទ្ធិ និងលិខិតអនុញ្ញាតផ្នែករដ្ឋបាល ដែលតម្រូវឱ្យមាននៅក្នុង ច្បាប់ត្រូវបានដោះស្រាយរួចរាល់ មុនការដាក់សំណើនៅចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ។ នៅ ក្នុងបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន បញ្ជាក់ថា “មិនមានការផ្តល់នូវព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងអត្តសញ្ញាណនៃម្ចាស់ទីតាំងដែលបាន ស្នើសុំទាំងនោះ ថា តើពួកគេយល់ព្រមឱ្យសាងសង់បូជនីយដ្ឋានដែលបានស្នើសុំនីមួយៗនោះ ដែរ ឬយ៉ាងណា ឬ ថា តើលិខិតអនុញ្ញាតបន្ថែម ដូចជា លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់ដែល

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើឱ្យវិធានការនីមួយៗមានប្រសិទ្ធភាពដែរ ឬយ៉ាងណា”¹³⁹⁸នោះទេ។ សេចក្តីបញ្ជាក់នេះ ជាក់ស្តែងអះអាងថា ទម្រង់ទាំងអស់នៃសំណងដែលបានស្នើសុំនៅក្រោមចំណងជើង “បូជនីយដ្ឋាន” ពិតជាជ្រៀតជ្រែកសិទ្ធិរបស់ភាគីទីបី និងបុព្វសិទ្ធិរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ។ ការជ្រៀតជ្រែកនេះ គឺជាមូលដ្ឋាននៃការបដិសេធសំណើទាំងនេះ ពោល គឺមិនមែនដោយសារកង្វះខាតទូទៅនៃភាពច្បាស់លាស់ឡើយ។

៦៩០. ក្នុងចំណោមសំណើដែលបានជម្រុញឱ្យសង់បូជនីយដ្ឋាននានា សំណង់បូជនីយដ្ឋានរបស់ជនរងគ្រោះមន្ទីរ ស ២១ ដែលបានលើកឡើងដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ក្នុងនាមសមាគមជនរងគ្រោះក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ “ក្សេមក្សាន្ត”¹³⁹⁹ដែលរួមបញ្ចូលនូវជនរងគ្រោះភាគច្រើននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១¹⁴⁰⁰ មានភាពលេចធ្លោគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ដោយសារភាពច្បាស់លាស់ដែលបានផ្តល់ឱ្យ។ ការសាងសង់បូជនីយដ្ឋានដែលបានស្នើឡើង ត្រូវបានគ្រោងទុកនៅក្នុងធាតុផ្សំដែលបានពណ៌នាសំខាន់នានា រួមមាន ទីតាំងដែលត្រូវការដែល

¹³⁹⁸សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧២។

¹³⁹⁹ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខឯកសារ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៧០ (បន្ទាត់ ២៥) ដល់ទំព័រ ៧៣ (បន្ទាត់ ២៤)។ សូមមើលផងដែរ ឧបសម្ព័ន្ធ ១: សំណើធ្វើឡើងដោយសមាគមជនរងគ្រោះក្សេមក្សាន្តសុំសាងសង់បូជនីយដ្ឋានជនរងគ្រោះមន្ទីរ ស ២១ នៅសារមន្ទីរ ទួលស្តែង ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F25.1 (សំណើរបស់សមាគមក្សេមក្សាន្ត)។ បច្ចុប្បន្ន សមាគមនេះមានជនរងគ្រោះចំនួន ៤៨៦ នាក់ បានចុះបញ្ជីត្រឹមត្រូវនៅក្រសួងមហាផ្ទៃនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងបញ្ជីសមាគមដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ ដោយផ្អែកគាំពារជនរងគ្រោះនៃ អ.វ.ត.ក ផងដែរ។

¹⁴⁰⁰អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានឱ្យតម្លៃជាពិសេសថា សំណើសុំសាងសង់បូជនីយដ្ឋាននេះត្រូវបានបង្កើតឡើង និងត្រូវបានសម្រេចចុងក្រោយដោយសមាគមមួយដែលតំណាងឱ្យជនរងគ្រោះភាគច្រើននៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ។ សូមមើល Brandon Hamber, “ការបង្រួមនូវផ្នែក Micro និង Macro: ទស្សនវិស័យលើចិត្តសាស្ត្រស្តីពីសំណងនៅក្នុងសង្គមដែលស្ថិតក្នុងអន្តរកាល”, ក្លែនសៀវភៅសំណង, ចេញដោយសាលករិទ្ធសាស្ត្រ Oxford, ឆ្នាំ ២០០៦, ទំព័រ ៥៧៦ (“សហគមនានាគួរតែមានការបញ្ចេញមតិនៅក្នុងដំណើរការស្តីពីសំណងសហគមន៍ត្រូវបានគិតបែបណា និងត្រូវបានបញ្ជូនឱ្យតាមវិធីណា។ នៅក្នុងការធ្វើដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់នូវអំពើផលប៉ះពាល់ជាបុគ្គល និងជាសមូហភាពលើការប៉ះទង្គិចខ្លាំងនៃសម្ពាធយោបាយ និងអំពើហិង្សា ក៏ដូចជាសារៈសំខាន់នៃដំណើរការ និងពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគួរចង្អុលបង្ហាញអំពីវិធីមួយចំនួនដែលត្រូវធ្វើ”)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ស្ថិតនៅក្នុងបរិវេណមន្ទីរ ស ២១ ផលប៉ះពាល់លើទឹកផ្លែឆ្នាំងដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយ
អង្គការយូណេស្កូ និងភាពច្បាស់លាស់ផ្នែកបច្ចេកទេសស្តីពីការសាងសង់ ការគ្រប់គ្រង
ការថែរក្សា និងថ្លៃចំណាយដែលត្រូវបានប៉ាន់ស្មានថា អស់ ១០០.០០០ (មួយរយពាន់) ដុល្លារ
អាមេរិក¹⁴⁰¹។ សំណងដែលមាន ទទឹងប្រវែង ១៣ម៉ែត្រ ត្រូវបានគ្រោងធ្វើឡើងនៅក្នុងទីធ្លា
ដែលនៅជុំវិញអាគារ ក ខ និង ង ដែលស្ថិតនៅក្នុងបរិវេណមន្ទីរ ស ២១។ កត្តាទាំងអស់
រួមទាំងផ្ទាំងផ្អាកឈ្មោះជនរងគ្រោះ នឹងត្រូវបានតម្កើងដូចដែលបានគ្រោងទុកនៅក្នុងគម្រោង
ដែលបានដាក់ដោយសមាគមក្សេមក្សាន្ត។ វានឹងមិនប៉ះពាល់ដល់ទឹកផ្លែឆ្នាំងដែលត្រូវ
បានទទួលស្គាល់ដោយអង្គការយូណេស្កូនោះទេ ហើយប្រសិនបើចាំបាច់ នឹងត្រូវបានកែប្រែ
ឱ្យស្របតាមការណែនាំរបស់អង្គការយូណេស្កូ។

៦៩១. ដោយបានពិចារណាអំពីភាពច្បាស់លាស់ដែលមានកម្រិតខ្ពស់ និងការគាំទ្រដែលគួរឱ្យកត់
សម្គាល់របស់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នៅក្នុងសំណុំរឿង
០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ប្រជនីយដ្ឋានរបស់ជនរងគ្រោះមន្ទីរ ស ២១
ថាជាទម្រង់សមស្រប នៃការស្នើសុំសំណង ស្របតាមអត្ថន័យដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន
២៣(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យ អំពីការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ផ្នែកបច្ចេក
ទេសដែលល្អវិសេសវិសាលនោះទេ។ ដូចដែលបានបញ្ជាក់ដោយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម
៣ ការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ និងជាឧទ្ធារិករបស់ អ.វ.ត.ក អំពីភាពសម ស្របនៃសំណើសុំ
សំណងពេលនេះ បង្កើតបាននៅក្នុង និងដោយខ្លួនឯងនូវទម្រង់នៃសំណង ដោយមិនគិត
អំពីការអនុវត្ត នាថ្ងៃអនាគត ឡើយ¹⁴⁰²។

៦៩២. ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ដោយសារភាពក្រីក្ររបស់
កាំង ហ្គេកអ៊ាវ សំណើនេះមិនអាចទទួលយកបានឡើយ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
កត់សម្គាល់ឃើញថា គំនិតផ្តួចផ្តើមស្នើសុំមូលនិធិដែលអាចទាក់ទាញការចាប់អារម្មណ៍របស់

¹⁴⁰¹ប្រតិចារិកនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនាឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៧៣
(បន្ទាត់ ៩ ដល់ ២៤)។ សំណើសុំរបស់សមាគមក្សេមក្សាន្ត។

¹⁴⁰²សារណាបន្ថែមស្តីពីសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌចុងក្រោយ ទំព័រ ៣។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

អ្នកផ្តល់ជំនួយដែលអាចមាន គឺពិតជា ត្រូវបានគិតទុកជាមុនដោយសមាគមក្សេមក្សាន្ត¹⁴⁰³។ ដោយចង់ចាំថាសំណង់បូជនីយដ្ឋានដែលស្ថិតនៅ ក្នុងបរិវេណមន្ទីរ ស ២១ គឺជាដំណើរការ សុគតស្ថាព្យមួយដែលចាំបាច់ត្រូវមានការចូលរួមប្រកបដោយន័យស្ថាបនា និងការសម្របសម្រួលរបស់ស្ថាប័នជាច្រើន ព្រមទាំងអង្គការពរដ្ឋបាលនានាផងដែរ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលណែនាំ និងលើកទឹកចិត្តដល់ស្ថាប័នជាតិ និងអន្តរជាតិដែលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការជួយសម្រួលដល់ការអនុវត្តវិធានការគ្រប់បែបយ៉ាង ដែលចាំបាច់សំដៅធ្វើឱ្យការសាងសង់អាចប្រព្រឹត្តទៅបានដោយជោគជ័យ។

៧.ខ.២.២.៤.ការផ្តល់សេហ្វិយដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសម្រាប់ការធ្វើទស្សនកិច្ចនៅបូជនីយដ្ឋាននានា

៦៩៣. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានស្នើសុំសំណង នៅក្នុងទម្រង់នៃការផ្តល់សេហ្វិយសម្រាប់ការធ្វើទស្សនកិច្ចនៅកន្លែងបូជនីយដ្ឋាននានា ចំនួនបីដងក្នុងមួយឆ្នាំ និងដោយការធ្វើទស្សនកិច្ចម្តងៗ មានរយៈពេល ០៤ ថ្ងៃ¹⁴⁰⁴។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានលើកឡើងអំពី សំណើសុំនេះឱ្យបានច្បាស់លាស់ឡើយ។ ហេតុនេះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ លើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភបំពានលើវិធាន ១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលតម្រូវឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវសម្រេចអំពីផលប្រយោជន៍ផ្នែករដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គហេតុដែលនាំឱ្យមានភាពមិនយុត្តិធម៌¹⁴⁰⁵។

៦៩៤. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា ការអនុវត្តសំណើសុំនេះនឹងនាំឱ្យមានជំនួយហិរញ្ញវត្ថុ និងការរៀបចំផ្នែករដ្ឋបាល និងសម្ភារៈដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ នៅពេលដែលអ.វ.ត.ក មិនអាចចេញដីកាដែលអាចអនុវត្តបានប្រឆាំងនឹង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ភាពមិនច្បាស់

¹⁴⁰³សំណើសុំរបស់សមាគមក្សេមក្សាន្ត ទំព័រ ១១។
¹⁴⁰⁴សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៥៦។
¹⁴⁰⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៨៦ និង ៨៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

លាស់នៃសំណើមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់ការបដិសេធលើសំណើសុំនេះទេ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី អង្គជំនុំជម្រះនេះកត់សម្គាល់ឃើញថា សំណើសុំមិនមានទិន្នន័យបច្ចេកទេសជាមូលដ្ឋាននោះទេ ដូចជាចំនួន និងវិសាលភាព ដែលបុគ្គលទាំងឡាយមានចេតនាចូលរួមដោយប្រសិទ្ធភាព តើការធ្វើទស្សនកិច្ចទៀងទាត់ពេលវេលាទាំងនេះនឹងបន្តធ្វើប៉ុន្មានឆ្នាំ ទឹកថ្លៃរស់នៅ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជារបស់អ្នកធ្វើទស្សនកិច្ច និងភាពច្បាស់លាស់ផ្សេងទៀតដែលនឹងអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ធ្វើការវាយតម្លៃអំពីភាពសមស្របនៃសំណើសុំនេះ និងវាយតម្លៃ ពីការចំណាយដែលពាក់ព័ន្ធ។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនយល់ស្របទៅតាមសំណើ ដែលជាអនុសាសន៍មិនចងកាតព្វកិច្ច ពាក់ព័ន្ធនឹងទម្រង់សមស្របនៃផ្តល់សំណងនេះទេ។

៧.ខ.ប.យ.៥.ការផ្តល់នូវការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និងសេវាចិត្តសាស្ត្រដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៦៩៥. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានស្នើសុំទទួលបាននូវការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រដោយឥតគិតថ្លៃ រួមទាំងការព្យាបាលរូបរាងកាយ និងផ្លូវចិត្តផងដែរដោយរួមទាំងថ្លៃចំណាយលើការធ្វើដំណើរទៅមកមណ្ឌលសុខភាពសមស្របផងដែរ¹⁴⁰⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើសុំទាំងអស់នេះ ដោយហេតុ ថា: (ក) ដោយសារតែសំណើសុំព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រទាំងអស់នេះមិនមែនជាសំណងនិមិត្តរូបទេ ប៉ុន្តែ ជាការផ្តល់សេវាសុខភាពដល់ជនរងគ្រោះច្រើននាក់ ដែលសំណើសុំទាំងនេះអាចជាការដាក់កាតព្វកិច្ចដល់អាជ្ញាធរជាតិ និងដែលការស្នើសុំនេះហួសពីសមត្ថកិច្ចរបស់ អ.វ.ត.ក។ (ខ) ពុំមានទំនាក់ទំនង នៃវិធានការដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំបានស្នើសុំ និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានកាត់ឱ្យជាប់ទោសឡើយ។ និង (គ) សំណើសុំទាំងអស់នេះមិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់នោះទេ ដោយគ្មានធាតុផ្សំសំខាន់ដូចជា ចំនួន និងអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដែលត្រូវទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីសំណើទាំងនេះ និងលក្ខណៈ ព្រមទាំងថ្លៃចំណាយលើវិធានការដែលបានស្នើសុំ¹⁴⁰⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា “សំណើដែលមានក្នុងទម្រង់នេះមិន

¹⁴⁰⁶សាលក្រមរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៥២, ៦៥៤, ៦៥៦ និង ៦៥៧។

¹⁴⁰⁷សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧៤។

អាចផ្តល់នូវមូលដ្ឋានសម្រាប់ចេញដីកាបង្គាប់ដែលអាចអនុវត្តបានចំពោះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នោះទេ”¹⁴⁰⁸។

៦៩៦. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ខុសអំពី អត្ថន័យនៃសំណើសុំនេះ ដោយសារតែសំណើគ្រាន់តែសុំឱ្យផ្តល់ការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រដល់ ជនរងគ្រោះ ចំនួន ១៧ នាក់ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជនរងគ្រោះច្រើននាក់ទេ¹⁴⁰⁹។ សំណើសុំត្រូវ បានលើកឡើងថាមានការបកស្រាយខុសផងដែរ ពីព្រោះដោយបដិសេធសំណើសុំដោយហេតុ ថា សំណើសុំស្នើឱ្យដាក់កាតព្វកិច្ចទៅលើអាជ្ញាធរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិន បានឱ្យតម្លៃដល់អត្ថន័យ “ច្បាស់លាស់ និងជាក់លាក់”របស់សំណើសុំទេ ដែលបានលើកឡើង ថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវទទួលបន្ទុកផ្ទៃចំណាយក្នុងការព្យាបាលរូបរាងកាយ និងផ្លូវចិត្តនេះ និងថា មិនមែនមានន័យថា សេវាទាំងអស់នេះត្រូវតែធ្វើឡើងដោយអាជ្ញាធរសុខាភិបាលជាតិ ជាចាំបាច់នោះទេ¹⁴¹⁰។

៦៩៧. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ និង ក្រុម ៣ លើកឡើងថែមទៀតថា អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងបានចេញ សេចក្តីសម្រេចដោយផ្អែកលើការបកស្រាយភ័ន្តច្រឡំអំពីអត្ថន័យនៃ “សំណង សមូហភាព និងសំណងផ្លូវចិត្ត”ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴¹¹។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ នៅតែលើកឡើងថា ការបកស្រាយដែលមានលក្ខណៈ ទូលំទូលាយនៃ “សំណងសមូហភាព និងសំណងផ្លូវចិត្ត” គួរតែត្រូវបានអនុម័ត យោងតាមបទ ដ្ឋានគតិយុត្តអន្តរជាតិដូចបានបង្កើតឡើង ឧទាហរណ៍ យោងតាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិ មនុស្សជាដើម¹⁴¹²។ ហេតុដូច្នោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើកឡើងថា សំណង

¹⁴⁰⁸សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧៥។
¹⁴⁰⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៩០។
¹⁴¹⁰បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៨៨, ៩១ និង ១០៥។
¹⁴¹¹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៩២ និង ១១០។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣ កថាខណ្ឌ ៩៧។
¹⁴¹²បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ កថាខណ្ឌ ៩២, ៩៣, ៩៧ និង ១០៧។

សមូហភាព និងសំណងផ្លូវចិត្ត: (ក) រួមបញ្ចូលនូវ “អ្វីក៏ដោយដែលលើសពីសំណងហិរញ្ញវត្ថុ ជាបុគ្គល”¹⁴¹³។ (ខ) អាចនៅមានការពាក់ព័ន្ធនឹងថ្លៃថ្នូរណាមួយលើការអនុវត្តមួយចំនួន។ និង (គ) ខុសគ្នាដាច់ស្រឡះពីការកម្រិត ចំពោះវិធានការនានាដែលថាត្រូវផ្តល់ផលប្រយោជន៍ឱ្យ ដល់សមូហភាពរួមតែប៉ុណ្ណោះនោះ សំណងសមូហភាព និងសំណងផ្លូវចិត្ត អាចតម្រូវឱ្យមាន ផលប្រយោជន៍បុគ្គលសម្រាប់ជនរងគ្រោះ¹⁴¹⁴ផងដែរ។ សំណើសុំផ្តល់ការព្យាបាលផ្នែក វេជ្ជសាស្ត្រ និងផ្លូវចិត្ត គឺជាសំណើទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត ដោយសារតែមិនមានលក្ខណៈជា សំណងសុំឱ្យផ្តល់សំណងហិរញ្ញវត្ថុទេ ហើយសំណើសុំសមូហភាពដោយហេតុថា សំណើសុំ នេះសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការផ្តល់ផលប្រយោជន៍ទៅឱ្យក្រុមប្រជាពលរដ្ឋ ដែលរងគ្រោះពីការ បំពានសិទ្ធិមនុស្ស¹⁴¹⁵។

៦៩៨. ជាចុងក្រោយ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឈមនឹងបញ្ហា ថាតើទំនាក់ ទំនងហេតុ និងបច្ច័យរវាងសំណងដែលបានស្នើសុំ និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវ បានរកឃើញថាត្រូវទទួលខុសត្រូវត្រូវបានបង្ហាញ ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁴¹⁶។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណីក្រុម ២ សង្កត់ធ្ងន់ថា ដោយបានស្នើសុំឱ្យ បង្ហាញភស្តុតាងអំពីទំនាក់ទំនងនេះ អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលបានបំពានលើសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការ ទទួលបានសំណងដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយហេតុថា ទាំងនៅក្នុង វិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ មិនបានចែងអំពី មូលដ្ឋានច្បាប់ណាមួយដែលតម្រូវឱ្យបង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងនេះឡើយ¹⁴¹⁷។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណីក្រុម ៣ ក៏បានលើកឡើងអំពីកំហុស ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រព្រឹត្តនៅ ក្នុងករណីនេះ¹⁴¹⁸ផងដែរ។ ទោះបីជាមានការទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់នូវចំណងហេតុនិង

¹⁴¹³ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/4.1, ទំព័រ ៤៨ (បន្ទាត់ ១៦ ដល់ ១៧)។

¹⁴¹⁴បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ៩៧។

¹⁴¹⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ១០៨ និង ១០៩។

¹⁴¹⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ១១២។

¹⁴¹⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ១១២។

¹⁴¹⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ១០២។

បច្ច័យថា ជាបុរេលក្ខខណ្ឌមួយសម្រាប់ផ្តល់សំណងក៏ដោយ ក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ តវ៉ាថា ចំណងហេតុ និងបច្ច័យ គឺពិតជា“ជាក់ស្តែង”ចំពោះសំណើសុំពាក់ព័ន្ធការថែទាំ សុខភាព¹⁴¹⁹។

៦៩៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ជាដំបូងត្រូវពិភាក្សាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងហេតុនិងបច្ច័យ រវាងវិធានការសងសំណង ដែលស្នើសុំដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នីមួយៗ និងព្យសនកម្មដែលកើតចេញពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានរកឃើញថា បានទទួលខុសត្រូវ។ ដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានបំណងកត់សម្គាល់ថា ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើកឡើងមិនត្រឹមត្រូវអំពីចរិតលក្ខណៈដែល មិនធ្លាប់មានពីមុនមកនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលបង្ហាញអំពីចំណងហេតុ និងបច្ច័យរវាងឧក្រិដ្ឋ កម្មមួយជាមួយនឹងទម្រង់នៃសំណងដែលស្នើសុំ។ ការបង្ហាញនៃចំណងចាំបាច់រវាងអំពើហាម ឃាត់ដែលនាំឱ្យសងសំណងជាមួយនឹងទម្រង់នៃការស្នើសុំសំណងត្រូវបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ ដោយតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងតុលាការអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ហើយ ទោះបីជាមិនច្បាស់ទាំងស្រុងក្តី ក៏ប៉ុន្តែការបង្ហាញនៃចំណងនេះ មានភាពងាយស្រួលក្នុងការ បកស្រាយ¹⁴²⁰។ នៅក្នុងបរិបទរបស់ អ.វ.ត.ក ដូចដែលបានពិភាក្សាខាងលើ ចំណងហេតុ និងបច្ច័យដែលត្រូវបង្ហាញ ដើម្បីអាចទទួលយកបាននូវពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណី ពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្ហាញឱ្យឃើញមានព្យសនកម្មដែលទទួលរង ដោយសារតែផល

¹⁴¹⁹បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ១០២។

¹⁴²⁰សូមមើល ឧទា. រឿងក្តី Contreras និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង El Salvador (អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) កថាខណ្ឌ ១៧៩ (“សំណងត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យទៅនឹងអង្គហេតុនៃរឿងក្តីការបង្ហាញអំពីការរំលោភបំពាន និងព្យសនកម្ម និងការស្នើសុំវិធានការជួសជុលការខូចខាត។ ហេតុដូច្នោះ តុលាការត្រូវតែផ្ទៀងផ្ទាត់អំពីការយល់ស្របគ្នានៃ ធាតុផ្សំទាំងនេះ ដើម្បីសម្រេចឱ្យស្របតាមច្បាប់”)។ រឿងក្តី Mai Engineering Ood និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង បុលហ្គាវី តុលាការ ECtHR សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ពាក្យសុំលេខ ១៧៨៥៤/០៤ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ១០១ (“លក្ខណៈ និងវិសាលភាពនៃការបំពេញចិត្តដែលបង្កប់ដោយតុលាការតាមមាត្រា ៤១ នៃអនុសញ្ញា ផ្នែកដោយផ្ទាល់លើលក្ខណៈនៃការរំលោភបំពាន។ លើសពីនេះ ចំណងហេតុ និងបច្ច័យរវាងព្យសនកម្មដែលទាមទារដោយ អ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងការរំលោភបំពាន ត្រូវតែបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់”) (ការដកស្រង់ត្រូវបានលុបចោល)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

វិបាកដោយផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម¹⁴²¹។ ការបង្ហាញឱ្យឃើញថា មានព្យសនកម្ម គឺបង្ហាញឱ្យឃើញនូវសិទ្ធិស្នើសុំសំណង។ អាស្រ័យហេតុនេះ នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យល់ឃើញថា មានព្យសនកម្ម និងទទួលស្គាល់ថានេះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដូច្នេះភាពអាចទទួលបានសំណងត្រូវមានភស្តុតាងបង្ហាញ។ ដូចដែលពាក់ព័ន្ធនឹងទម្រង់នៃការសងសំណង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា ពាក់ព័ន្ធនឹងព្យសនកម្មដែលមាននៅក្នុងទម្រង់នៃសំណងដែលចង់បាន និងសមស្រប បានលុបចោលនូវផលវិបាកនៃអំពើល្មើស ព្រមទាំងស្តារឡើងវិញតាមអាចធ្វើបាននូវឋានៈស្របច្បាប់ពីមុន។ ដោយពិចារណាថា ព្យសន កម្មដែលកើតមានចំពោះជនរងគ្រោះ គឺជាព្យសនកម្មចំពោះសុខភាពរូបរាងកាយ និង/ឬចិត្តសាស្ត្ររបស់ពួកគេ ការផ្តល់នូវការព្យាបាលលើរូបរាងកាយ និងចិត្តសាស្ត្រនៃព្យសនកម្មនេះ គឺជាទម្រង់សមស្របនៃសំណងផ្អែកតាមលក្ខខណ្ឌនេះ។

៧០០. បញ្ហាបន្ទាប់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺថាតើវិធានការដែលស្នើសុំមានលក្ខណៈសម្បត្តិជា “សមូហភាព និងផ្លូវចិត្ត” ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា ជាការពិតនៅក្នុងករណីជាច្រើន តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សបានផ្តល់ឱ្យភាគីដែលរងព្យសនកម្មអាចទទួល ការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រ និងផ្លូវចិត្តដោយឥតគិតថ្លៃ ដែលជាទម្រង់សមស្របនៃការសងសំណង។ ក្នុងរឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង កាតេម៉ាឡា* ដែលទាក់ទងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងការសម្លាប់រង្គាលប្រជាជនជាបន្តបន្ទាប់លើសពី ២៥០ នាក់ រដ្ឋភាគីត្រូវបានបញ្ជាឱ្យបង្កើតមណ្ឌលសុខភាពនៅក្នុងសហគមន៍ដែលរងផលប៉ះពាល់ដោយឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូច្នេះជនរងគ្រោះ និងញាតិសន្តានរបស់ពួកគេ អាចទទួលបានការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រ និងចិត្តសាស្ត្រគ្រប់គ្រាន់តាមរយៈស្ថាប័នជំនាញសុខាភិបាលរបស់រដ្ឋភាគី¹⁴²²។ នៅក្នុងករណីនេះ តុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សមិនអាចកំណត់បានច្បាស់អំពីចំនួនសរុបនៃជនរងគ្រោះ និងអ្នកត្រូវទទួលសំណងនោះទេ។ ជាចុងក្រោយ អលទ្ធភាពនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាសំអាងហេតុមួយ ដើម្បីបដិសេធជាសំណងសមស្រប។

¹⁴²¹មាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ ។ វិធាន ២៣៧(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង(វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។

¹⁴²²រឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង កាតេម៉ាឡា*, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១០៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ចោលសំណងជាហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់ជនទាំងឡាយដែលមិនត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណ នៅពេលចេញសាលក្រមរបស់តុលាការអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងដើម្បីកំណត់យក “ទម្រង់ផ្សេងទៀតនៃសំណង” ដែលអាចផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ “សមាជិកនៃសហគមន៍ទាំងអស់ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយអង្គហេតុនៃរឿងក្តី”¹⁴²³។ នៅក្នុងចំណោមទម្រង់ផ្សេងទៀតនៃសំណងដែលបានបង្ហាញ ការផ្តល់សេវាផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រដោយមិនគិតថ្លៃគឺ ជាសំណងពាក់ព័ន្ធសម្រាប់រឿងក្តីនេះ។ ជាពិសេស ក្នុងរឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង កាតេម៉ាឡា* ទម្រង់នៃការសងសំណងនេះត្រូវបានស្នើសុំយ៉ាងច្បាស់ដោយរដ្ឋភាគី ដែលបានលើកឡើងថា៖

ដោយពិចារណាពីភាពលំបាកនៃការកំណត់ជនរងគ្រោះនីមួយៗ ដែលបានស្លាប់នៅក្នុងការសម្លាប់រង្គាល ព្រមទាំងញាតិសន្តាន និងអ្នកទទួលសំណង វិធានការសងសំណងត្រូវបានបង្ហាញថាអ្នកនៅរស់រានមានជីវិតដែលជាញាតិសន្តាន និងជាជនរងគ្រោះ ត្រូវតែធ្វើឱ្យមានកិត្តិយសនិងឱ្យមាននីតិសម្បទា ជាជាងគ្រាន់តែផ្តល់ជូននូវសំណងជាហិរញ្ញវត្ថុដល់បុគ្គលម្នាក់ៗ¹⁴²⁴។

៧០១. សេចក្តីសម្រេចនេះ និងសេចក្តីសម្រេចផ្សេងទៀតរបស់តុលាការអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សបញ្ជាក់ថា ការផ្តល់ការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រ និងចិត្តសាស្ត្រ គឺត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិថា ជាទម្រង់នៃការសងសំណងសមស្រប។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សំណើសុំដែលដាក់ដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ គឺស្ថិតនៅក្នុងពាក្យពេចន៍នៃសំណង “សមូហភាព និងផ្លូវចិត្ត” ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ហេតុដូច្នេះ ស្ថិតនៅក្នុងវិធានការដែលតុលាការនេះត្រូវបានផ្តល់អំណាចឱ្យបង្កាប់។

¹⁴²³ រឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង កាតេម៉ាឡា*, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៦២។
¹⁴²⁴ រឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង កាតេម៉ាឡា*, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ៩២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៧០២. បញ្ហាដែលនៅសេសសល់ គឺភាពអាចអនុវត្តបាន។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា នៅក្នុងរឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង ការគេម៉ាឡា* ការណែនាំលម្អិតត្រូវបានផ្តល់ដោយតុលាការអន្តរជាតិសិទ្ធិមនុស្ស (IACtHR) ដែលទាក់ទងនឹងគណៈកម្មាធិការដែលថា តុលាការសម្រេចបង្គាប់ឱ្យបង្កើតឡើង ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃអំពីតម្រូវ ការរបស់ជនរងគ្រោះម្នាក់ៗ ដោយមានការជួយជ្រោមជ្រែងពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល¹⁴²⁵។ ជាការគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ផងដែរ តុលាការអន្តរជាតិសិទ្ធិមនុស្ស(IACtHR) បានសម្រេចបង្គាប់បន្ថែមឱ្យបង្កើតយន្តការមួយ ដែលរួមបញ្ចូលនូវការប្រកាសតាមសាវ័ត្តិមាន វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ អំពីទីកន្លែងសាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះដែលតុលាការមិនបានកំណត់នូវអត្តសញ្ញាណ ប៉ុន្តែ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា មានសិទ្ធិទទួលបានសំណង¹⁴²⁶។

៧០៣. រឿងក្តីនានាក្នុងក្របខណ្ឌអនុសញ្ញាអាមេរិកសិទ្ធិមនុស្ស (ACHR) ដែលបានពិភាក្សាខាងលើ បង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ប្រភេទនៃវិធានការទាំងនេះត្រូវឱ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាល

¹⁴²⁵ រឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង ហ្គាន់គេម៉ាឡា*, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ១០៨។ រឿងក្តីស្ថាប័ន “*Juvenile Reeducation Institute*” ទល់នឹង *ប៉ារ៉ាហ្គាយ*, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), ចុះថ្ងៃទី ២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ៣១៨ ដល់ ៣២០។ *សូមមើលផងដែរ* រឿងក្តី *Serrano-Cruz Sisters ទល់នឹង El Salvador*, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៥ កថាខណ្ឌ ១៨៨ (ដោយសម្រេចថា ស្ថាប័នមិនមែនរដ្ឋាភិបាល គួរចូលរួមនៅក្នុងការអនុវត្តការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រ និងចិត្តសាស្ត្រ)។ ចំពោះការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រ និងចិត្តសាស្ត្រដែលជាទម្រង់នៃសំណង, *សូមមើលជាទូទៅ រឿងក្តីពាណិជ្ជករ ១៩ នាក់ (19 Merchants) ទល់នឹង កូឡុំប៊ី*, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោយហ៊ុយ) ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ កថាខណ្ឌ ២៧៨។ *សូមមើល រឿងក្តី Huilca-Tecse ទល់នឹង ប៊េរូ* តុលាការ IACtHR សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៥, កថាខណ្ឌ ១០៣[៧], ១១៦។ *រឿងក្តី De La Cruz-Flores ទល់នឹង ប៊េរូ*, តុលាការ IACtHR, សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ១៦៨។

¹⁴²⁶ រឿងក្តីពាណិជ្ជករ ១៩ នាក់ ទល់នឹង កូឡុំប៊ី, តុលាការ IACtHR , សេចក្តីសម្រេច (អញ្ញត្រកម្ម អង្គសេចក្តី សំណង និងសោហ៊ុយ), កថាខណ្ឌ ២៣៣ ដល់ ២៣៤។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ស្មុគស្មាញមួយ ដើម្បីអាចអនុវត្តបាន។ យោងតាមអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ប្រភេទនៃវិធានការទាំងនេះត្រូវអនុវត្តដោយស្ថាប័នរបស់រដ្ឋភាគី តាមរយៈស្ថាប័នសុខភាព ជំនាញរបស់ខ្លួន និងនៅក្នុងក្របខណ្ឌដែលតុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនៅតែ រក្សាគុណភាពគ្រប់គ្រងដដែល។ ក្នុងគោលបំណងនេះ គណៈកម្មាធិការនានាត្រូវបានបង្កាប់ឱ្យ បង្កើតឡើង ស្ថាប័នខាងក្រៅត្រូវតែមានការពាក់ព័ន្ធ ហើយដំណាក់កាលអនុវត្តត្រូវបាន គ្រប់គ្រងមួយផ្នែកដោយតុលាការអន្តរជាតិអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សខ្លួនឯង។ យន្តការនៃការ អនុវត្តបែបនេះ គឺមានសារសំខាន់ ដើម្បីជួយដល់សេចក្តីបង្កាប់របស់តុលាការអន្តរជាតិ អាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស អាចអនុវត្តបានពិតប្រាកដ ជាឧទាហរណ៍ ដោយជួយកំណត់ អត្តសញ្ញាណអ្នកសងសំណង និងជួយវាយតម្លៃលើតម្រូវការរបស់ពួកគេ។ ផ្ទុយមកវិញ អ.វ.ត.ក មិនត្រូវបានផ្តល់អំណាចឱ្យចេញដីកាបង្កាប់ចងកាតព្វកិច្ចប្រឆាំងនឹងរដ្ឋ ឬអង្គនីតិ ប្រតិបត្តិរបស់រដ្ឋ ឬ អ.វ.ត.ក មិនត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា រដ្ឋស្ម័គ្រចិត្ត ឬមានលទ្ធភាព ជួយកំណត់អត្តសញ្ញាណរបស់ប្រភេទនៃអត្តសញ្ញាណ ដែលមានចំនួនច្រើន និងមិនមាន អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់នោះទេ¹⁴²⁷។ នៅក្នុងបរិបទរបស់ អ.វ.ត.ក ដីកាបង្កាប់អាច ចងជាប់កាតព្វកិច្ចចំពោះតែពិរុទ្ធជន ប៉ុណ្ណោះ¹⁴²⁸។ ដោយពិចារណាអំពីភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងការគ្មានអំណាចទូលំទូលាយដើម្បីវិនិច្ឆ័យ និងអនុវត្តវិធានការដោយមានការ គាំទ្រពីស្ថាប័នរដ្ឋ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មិនអាចទទួលយកសំណើសុំរបស់ម្ចាស់ បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានឡើយ។

៧០៤. នៅដំណាក់កាលនេះ ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនមានលទ្ធភាពបង្កើត ទិន្នន័យសំខាន់ៗនៃដីកាបង្កាប់ស្តីពីសំណងដែលស្នើសុំ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងតម្លៃនៃសំណង ចំនួន និងអត្តសញ្ញាណនៃអ្នកទទួលសំណង ព្រមទាំងប្រភេទ អំឡុងពេល និងរបៀបនៃ

¹⁴²⁷ ប្រៀបធៀបរឿងក្តី *Plan de Sánchez Massacre ទល់នឹង Guatemala*, សេចក្តីសម្រេច (សំណង និងសោហ៊ុយ)”, កថាខណ្ឌ ៩២ (ដោយពិចារណាអំពីការលំបាកនៃការកំណត់អត្តសញ្ញាណចំនួនសរុបនៃអ្នកទទួលសំណង រដ្ឋជាចុងបណ្តឹង សាទុក្ខខ្លួនឯង ដែលត្រូវស្នើសុំវិធានការ ដែលអាចលើកកម្ពស់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងធ្វើឱ្យមាននីតិសម្បទាជនរងគ្រោះ ដូចជា ការព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រ និងចិត្តសាស្ត្រ ព្រមទាំងសេវាសង្គម និងអប់រំសម្រាប់សហគមន៍ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់)។

¹⁴²⁸ វិធាន ២៣(១១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ការព្យាបាលដែលត្រូវការ¹⁴²⁹ សំណើទាមទារសំណងនេះមិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឱ្យ
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចសម្រេចទទួលយកសំណើនីមួយៗបានឡើយ។ ហេតុដូច្នោះ
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការផ្តល់សេវាសុខភាព ជាទូទៅ គឺជាទម្រង់
នៃសំណង ដែលសមស្របមួយ¹⁴³⁰។

¹⁴²⁹ទោះបីជា នៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ បញ្ជាក់ថា សំណើសុំនេះពាក់ព័ន្ធតែមនុស្ស ១៧នាក់
ប៉ុណ្ណោះក៏ដោយ ក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនានាមានជំហរខុសៗគ្នានៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ក្នុងអំឡុងកិច្ចដំណើរ
ការនីតិវិធីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ២ បានសំដៅលើការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និង
ចិត្តសាស្ត្រ សម្រាប់អ្នកនៅរស់រានមានជីវិតដោយផ្ទាល់ពីមន្ទីរ ស ២១ និងមន្ទីរ ស ២៤ និងសម្រាប់ជនរងគ្រោះដោយ
ប្រយោល ដែលអាចបង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងហេតុ និងបច្ច័យរវាងការឈឺចាប់របស់ខ្លួន ជាមួយនឹងរបបកម្ពុជាប្រជាធិប
តេយ្យ។ សារណាចុងក្រោយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២, កថាខណ្ឌ ១៨។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ បាន
ដាក់សំណើទៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសុំឱ្យព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រដល់ជនរងគ្រោះជាទូទៅ នោងជាពិសេសដល់ជនរង
គ្រោះនៅមន្ទីរ ស ២១។ ដូចគ្នាដែរ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ៣ បានស្នើសុំព្យាបាលវេជ្ជសាស្ត្រដោយឥតគិតថ្លៃចំពោះ
អ្នកនៅរស់រានមានជីវិតពីមន្ទីរ ស ២១ និងមន្ទីរ ស ២៤ ព្រមទាំងព្យាបាលជម្ងឺបាក់ស្បាតដែលជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ និង
ជនរងគ្រោះដោយប្រយោលទទួលរង។ សារណាចុងក្រោយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, ឯកសារ E159/5 ចុះ
ថ្ងៃទី ១១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, កថាខណ្ឌ ១៥៧ ដល់ ១៥៨។ សារណារួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់ជូនអង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូង ទាក់ទងនឹងការព្យាបាលផ្នែករូបរាងកាយ និងចិត្តសាស្ត្រត ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការដឹកជញ្ជូនទៅ
មណ្ឌលសុខភាពចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាទូទៅ។ សារណារួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, កថាខណ្ឌ ១៧ ដល់
២២។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រឹមត្រូវក្នុងការសម្រេចថា សិទ្ធិទទួលបានសំណង មិនត្រូវបាន
កំណត់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់នោះទេ។ ទាក់ទងនឹងការទាមទារឱ្យព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រដោយឥតគិតថ្លៃ

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា ការទាក់ទងរបស់ពួកគេទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែល ខុច ត្រូវបាន
រកឃើញថាទទួលខុសត្រូវ គឺមិនច្បាស់ដូចដែលការទាមទារទាំងនោះ ដែលទាក់ទងនឹងការព្យាបាលចិត្តសាស្ត្រ ដែលមាន
បំណងព្យាបាលជំងឺបាក់ស្បាត។ អាស្រ័យហេតុនេះ សំណើសុំ ត្រូវការឱ្យបញ្ជាក់ថាតើស្នើសុំការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ
ទាំងមូល ឬកំណត់ត្រឹមស្ថានភាពផ្នែករូបរាងកាយ ដែលកើតឡើងដោយសារព្យាសនកម្ម ដែលទទួលរងដោយសារតែ
ឧក្រិដ្ឋកម្ម។ នៅក្នុងករណីក្រោយៗ យន្តការសម្រាប់បង្ហាញការទទួលស្គាល់សិទ្ធិវន្ត តម្រូវឱ្យផ្តល់អនុភាពដល់សំណង។

¹⁴³⁰សម្រាប់គោលបំណងនេះ ដំណោះស្រាយដែលអាចធ្វើទៅបានមួយ អាចជាការបង្កើតមូលនិធិស្ម័គ្រចិត្ត ដែលផ្តល់មូល
និធិពីខាងក្រៅ ដែលរចនាសម្ព័ន្ធរបស់វា នឹងទទួលបានការអនុវត្តវិធានការដែលបានស្នើសុំ។ វិសោធនកម្មថ្មីៗលើវិធានផ្នែកក្នុង
ចែងយ៉ាងច្បាស់អំពីយន្តការថ្មីមួយ ដែល អ.វ.ត.ក អាចទទួលស្គាល់លើគម្រោងសំណងដែលរៀបចំឡើង និងបង្កើតឡើង
ដោយសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយមានការសហការជាមួយនឹងផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះ។ អង្គជំនុំ

៧.ខ.២.ប.៦.ការបង្កើត និងចែកចាយសម្ភារៈសោតទស្សន៍ស្តីពីសំណុំរឿង ០០១

៧០៥. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកសំណើមួយចំនួន នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែល ជាទូទៅ ពាក់ព័ន្ធនឹងការចែកចាយសាលក្រម និងសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដទៃផ្សេង ទៀត ដោយរួមមានការផលិត សម្ភារៈសោតទស្សន៍ដែលមានរយៈពេលយ៉ាងហោចណាស់ ១០០ (មួយរយ) ម៉ោង ស្តីអំពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ¹⁴³¹។ សំណើសុំទាំង នេះរួមមានការចែកចាយសម្ភារៈទាំងនេះទៅតាមបណ្តាខេត្ត និងឃុំ/សង្កាត់ ដូចជាឯកសារជា សម្លេង និងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ សង្ខេប និងពន្យល់អំពីសាលក្រម ឬសាលដីកាស្ថាពរ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីសាលក្រមតាមរយៈការបោះពុម្ពផ្សាយជាផ្លូវការ និងតាមរយៈសារព័ត៌ មានជាតិផ្សេងៗទៀត ហើយនិងការផ្សព្វផ្សាយនូវសាលក្រមតាមបណ្តាវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ នានាផងដែរ¹⁴³²។

៧០៦. បើទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានដោះស្រាយដោយផ្ទាល់លើសំណើសុំឱ្យចែក ចាយសម្ភារៈ និងឯកសារសោតទស្សន៍ស្តីអំពីសវនាការក៏ដោយ ក៏អាចមានការសន្មតបាន ដោយត្រឹមត្រូវដែរថា សំណើសុំទាំងនេះត្រូវបានសម្រេចនៅក្នុងត្រង់ចំណុចដែលមានចំណង

ជម្រះតុលាការកំពូលស្នូលនៃក្របខណ្ឌគតិយុត្តិធម៌នេះ ប៉ុន្តែ នៅពេលជាមួយគ្នានោះ កត់សម្គាល់ថា ពុំអនុវត្តចំពោះ រឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននោះទេ។ វិធាន ១១៤(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។ សាលក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៧០ (បានច្រានចោលយ៉ាងត្រឹមត្រូវលើសំណើសុំបង្កើតមូលនិធិស្ម័គ្រចិត្ត ដោយហេតុថា ស្ថិតនៅក្រៅវិសាល ភាពនៃសំណងដែលផ្តល់ជូននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក)។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ បានអះអាងដោយគ្មានមូលដ្ឋានថា “ អង្គជំនុំជម្រះមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយសារពុំបានសម្រេចលើបញ្ហានៃការបង្កើតមូលនិធិស្ម័គ្រចិត្ត” គឺពុំត្រឹមត្រូវឡើយ។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, កថាខណ្ឌ ១០១។ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំ ពូលអាចត្រឹមតែលើកទឹកចិត្តឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ដែលភាគច្រើន ក៏បានចូលរួមនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ផងដែរនោះ (ក្នុងចំណោម ៩៤ នាក់ មានអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ចំនួន ៦៩ នាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២) បានស្នើសុំទម្រង់នៃសំណងមួយប្រភេទនេះតាមរយៈប្រព័ន្ធដែលបានធ្វើវិសោធនកម្ម។

¹⁴³¹សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៥៤, ៦៥៦, ៦៥៧។

¹⁴³²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៥៤, ៦៥៦, ៦៥៧។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដើងថា “សំណើទាក់ទងនឹងការបោះពុម្ពផ្សាយសាលក្រម និងការផ្សព្វផ្សាយ”¹⁴³³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើសុំទាំងនេះនៅត្រង់ផ្នែកនេះ ដោយសារតែសំណើសុំ ខ្លះភាពជាក់លាក់ ពីព្រោះថា “លក្ខណៈពិតប្រាកដនៃវិធានការដែលបានស្នើសុំ និងសោហ៊ុយ ជំងឺចិត្តមានភាពមិនច្បាស់លាស់ និងមិនអាចកំណត់បានឡើយ”¹⁴³⁴។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ឃើញថា (ក) សាលក្រមនិងអាថរកបាននៅក្នុងប្រព័ន្ធសារព័ត៌មាន តាមរយៈគេហទំព័ររបស់ អ.វ.ត.ក និង (ខ) ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានស្តីពីសាលក្រម នឹងប្រព្រឹត្តទៅជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីអប់រំផ្សព្វផ្សាយរបស់ផ្នែកកិច្ចការសាធារណៈ¹⁴³⁵។

៧០៧. ចំពោះទង្វើករណីនានា ដែលបានលើកឡើងដើម្បីគាំទ្រដល់សំណើសុំឱ្យមានការរំលោភដល់ជនរងគ្រោះនោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកំណត់លក្ខខណ្ឌនីតិវិធីយុត្តិធម៌សហសហគុណ ទាក់ទងនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពជាក់លាក់សម្រាប់សំណើសុំទាំងនេះ ដែលជាលទ្ធផល បានរំលោភបំពានលើវិធាន ២១ (ក) និង (គ) និងវិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴³⁶។ ដោយតម្រូវឱ្យបង្ហាញនូវកម្រិតខ្ពស់នៃភាពជាក់លាក់បែបនេះ ដោយគ្មានមូលដ្ឋានអង្គច្បាប់នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដាក់បន្ទុកធ្ងន់ហួសហេតុដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយបានរំលោភបំពានលើវិធាន ២១ (១) (ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងស្តីអំពីគោលការណ៍នៃភាពយុត្តិធម៌នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ¹⁴³⁷។ បន្ថែមលើនេះទៀត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ក៏បានលើកទង្វើករណីថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គហេតុ ដោយបានមើលរំលងនូវព័ត៌មានជាក់លាក់ដែលបានផ្តល់ឱ្យសម្រាប់សំណើសុំទាំងនោះ¹⁴³⁸។

¹⁴³³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចំណងជើង ៤.៤.៣.៣ ទាក់ទងនឹងកថាខណ្ឌ ៦៦៩។
¹⁴³⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៦៦៩។
¹⁴³⁵សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៦៩។
¹⁴³⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ១១៦។
¹⁴³⁷បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ១១៧ ដល់ ១១៨។
¹⁴³⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ១១៩។

៧០៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កត់ធ្ងន់ថា ការចែកចាយឱ្យបានទូលំទូលាយនូវសម្ភារៈពាក់ព័ន្ធ នឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខតុលាការ និងរាល់សេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់គឺស្របទៅនឹងអាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលរួមមានទាំងការចូលរួមចំណែក នៅក្នុងការផ្សះផ្សាជាតិ និងការផ្តល់ឱ្យនូវឯកសារ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការស្វែងរកការពិតខាង ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏យូរអង្វែងមកហើយ។ ការយល់ដឹងរបស់សាធារណជន និងការពិភាក្សា វែកញែកអំពីទំព័រប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាដ៏សោនាដកម្មទាំងនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចប្រឹងប្រែង ដើម្បីស្វែងរកជ័យជំនះឱ្យប្រជាជនកម្ពុជា¹⁴³⁹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាលើឃើញ ថា ការចែកចាយឱ្យបានទូលំទូលាយនូវសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន អាចចូលរួមចំណែកនៅក្នុង គោលបំណងនៃការផ្សះផ្សាជាតិ តាមរយៈការជំរុញឱ្យមានកិច្ចពិភាក្សាលើអតីតកាលជា ពិសេស និងជាសាធារណៈ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានដ៏រឹងមាំមួយដែលជាលទ្ធផលអាចកាត់ បន្ថយនូវទស្សនៈនៃការមិនទទួលស្គាល់ការបំផ្លែងអង្គហេតុ និងភាពពិតដែលមានតែមួយផ្នែក នោះបាន។

៧០៩. ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ថា ការចែកចាយសម្ភារៈស្តីពីកិច្ចដំណើរ ការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក គឺជាទម្រង់នៃសំណងដ៏សមស្របមួយ។ ក្នុងន័យនេះ ជាការចាំបាច់ ត្រូវបញ្ជាក់ជាថ្មីម្តងទៀតថា រាល់ដីកាសម្រេចលើសំណងបែបនេះ មិនអាចអនុវត្តបានទេ

¹⁴³⁹ សូមមើល រឿងក្តី Lehideux និង Isorniv ទល់នឹង ប្រទេសបារាំង, តុលាការ ECtHR, សាលក្រមដ៏ប្រណិត របស់អង្គជំនុំជម្រះ សំណុំរឿងលេខ ២៤៦៦២/៩៤ ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៥៥ (ដែលបានយល់ឃើញ ថា ទាក់ទងនឹងទំព័រប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏យឺតយ៉ាវរបស់ប្រទេសបារាំង ដូចជាគោលនយោបាយដ៏ចម្រុះចម្រាស់នៃការសហការណ៍ គ្នាជាមួយនឹងពួកណាហ្ស៊ី (Nazi) នៃប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ក្នុងការសម្លាប់រង្គាល់នូវជនជាតិជូអ៊ីស (Jews) វាមិនមែនជាភាព សមស្របនោះទេ ដែលរដ្ឋអាជ្ញាត្រូវកំហិតការពិភាក្សាជាសាធារណៈលើប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសខ្លួននោះ បើទោះជា យថាហេតុនៃការពិភាក្សានោះនឹងបើកកាយសារឡើងវិញនូវភាពចម្រុះចម្រាស់ និងរំលោភនូវការចងចាំដ៏យឺតយ៉ាវអំពីអតីត កាលក៏ដោយ)។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របថា “ទាំងនេះគឺជាតម្រូវការឱ្យមានពហុបក្សនិយម ការអធ្យាស្រ័យ គ្នា និងគំនិតទូលំទូលាយ ដែលអវត្តមាននៃតម្រូវការទាំងនេះ នឹងមិននាំឱ្យយើងទទួលបាននូវ “សង្គមប្រជាធិបតេយ្យ” មួយ បានឡើយ”។ រឿងក្តី Lehideux និង Isorniv ទល់នឹង ប្រទេសបារាំង, សាលក្រមប្រណិតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៥៥។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ដោយហេតុថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គឺជាជនក្រីក្រ។ ទោះជាយ៉ាងដូច្នោះក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា សំណើសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាច្រើនដែលជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ គឺស្ថិតនៅក្នុងក្របខណ្ឌការងាររបស់ផ្នែកកិច្ចការសាធារណៈ និងផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះ ដែលអាណត្តិរបស់អង្គភាពទាំងពីរនេះ រួមមានការសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយទាក់ទងទៅនឹងជនរងគ្រោះ¹⁴⁴⁰ និងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានស្តីអំពី អ.វ.ត.ក¹⁴⁴¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលស្វាគមន៍ចំពោះកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដែលធ្វើឡើងមកទល់ពេលនេះ ក្នុងការធានានូវការចែកចាយសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងខិត្តប័ណ្ណ និងសម្ភារៈសោតទស្សន៍នានាដែលសង្ខេបលើសេចក្តីសម្រេចសំខាន់ៗទៅតាមបណ្តាឃុំ/សង្កាត់ និងមន្ទីរខេត្តភាគច្រើន និងទៅតាមបណ្តាសារព័ត៌មាននានា តាមសំណើសុំ បន្ថែមលើនេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបង្គាប់ដល់ផ្នែកកិច្ចការសាធារណៈ និងផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះឱ្យរៀបចំកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននានា ដោយរួមមានការចែកចាយព័ត៌មានស្តីអំពីសាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយមានភ្ជាប់ជាមួយផងដែរនូវសេចក្តីពិចារណាដ៏ត្រឹមត្រូវលើសំណើទាមទារសំណងនានារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ។

៧.ខ.២.ប.៧.ការយកឈ្មោះរបស់ជនរងគ្រោះចំនួន ១៧ រូប ដាក់ជាឈ្មោះអគារសាធារណៈ និងការប្រារព្ធពិធីបុណ្យផ្សេងៗដល់ជនរងគ្រោះ

៧១០. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ បានស្នើសុំឱ្យប្រកាសថ្ងៃចុងចាំថ្នាក់ជាតិមួយ ដើម្បីរំលឹកដល់ជនរងគ្រោះនៃរបបខ្មែរក្រហម ការផ្តល់ឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីម្នាក់ៗនូវសិទ្ធិក្នុងការដាក់ឈ្មោះអគារសាធារណៈណាមួយដែលគាត់ជ្រើសរើស ទៅតាមឈ្មោះរបស់ជនរងគ្រោះដែលគាត់ធ្វើជាតំណាង ការប្រារព្ធពិធីជាផ្លូវការនានា និងការកសាងនូវផ្ទាំង

¹⁴⁴⁰វិធាន ១២(២)(ជ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣)។ វិធាន ១២(១)(១)(ជ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។

¹⁴⁴¹វិធាន ៩(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៣ និងលើកទី ៨)។ វិធាន ១២(១)(១)(ង) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)។

សិលាជាតិមាន និងជាការរំលោភ¹⁴⁴²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានសម្រេចជាក់លាក់ ចំពោះសំណើសុំទាំងនេះនោះទេ ប៉ុន្តែអាចមានការសន្មតបានថា សេចក្តីសម្រេចលើសំណើ សុំទាំងនេះមាននៅក្នុងផ្នែកដែលមានចំណងជើងថា “សំណើសុំនូវវិធានការមួយចំនួនពីរាជរដ្ឋា ភិបាលកម្ពុជា”¹⁴⁴³។ ក្នុងន័យនេះ សំណើសុំទាំងនេះត្រូវបានច្រានចោលដោយអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង ដោយហេតុថាសំណើសុំមិនស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ពីព្រោះ អ.វ.ត.ក មិនមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការចាប់បង្ខំអាជ្ញាធរជាតិឡើយ¹⁴⁴⁴។

៧១១. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើកឡើងថា ការខកខានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុង ការសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យដាក់ឈ្មោះអគារសាធារណៈនេះ បង្កើតបានជាកំហុសអង្គហេតុ មួយ និងជាការរំលោភបំពានលើវិធាន ១០០ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁴⁵។ បន្ថែមលើនេះទៀត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ នេះ ក៏បានលើកទឡើករណីផងដែរថា អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងមិនត្រូវបានរារាំងក្នុងការសម្រេចលើសំណើទាមទារសំណង ដែលមិនតម្រូវឱ្យ មានការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងមិនពាក់ព័ន្ធដល់ថវិការបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានោះទេ¹⁴⁴⁶។

៧១២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ឃើញថា ការចាប់ផ្តើមអនុវត្តនូវវិធានការបែបនេះ គឺជា បុព្វសិទ្ធិរបស់អាជ្ញាធររដ្ឋបាលពាក់ព័ន្ធ ឬសមូហភាពដែនដី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា អ.វ.ត.ក មិនមានអំណាចក្នុងការចេញដីកា ដែលចងកាតព្វកិច្ច ដល់តតិយជន ឬចេញដីកា ដែលបង្កើតឱ្យមានកាតព្វកិច្ចដល់ភាគី ឬស្ថាប័នណាមួយដែលមិន មែនជា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នោះទេ។ ហេតុដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា វិសាលភាពរួមនៃសំណើសុំទាំងនេះស្ថិតនៅក្រៅសមត្ថកិច្ចរបស់ អ.វ.ត.ក។ ហើយដូច្នោះ សំណើសុំទាំងនេះត្រូវបានបដិសេធចោលយ៉ាងត្រឹមត្រូវដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

¹⁴⁴²សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៥៤, ៦៥៦ ដល់ ៦៥៧។

¹⁴⁴³សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ផ្នែក ៤.៤.៣.៥ ទាក់ទងនឹងកថាខណ្ឌ ៦៧១។

¹⁴⁴⁴សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៧១។

¹⁴⁴⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ១២១, ១២៣។

¹⁴⁴⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ១២២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៧១៣. ក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា ការកំណត់ថ្ងៃរំលឹកវិញ្ញាណក្ខន្ធជាតិ ការប្រារព្ធពិធីផ្លូវការនានា និងការកសាងនូវផ្ទាំងសិលាជាតំណែងនិងជាការរំលឹកនោះ គឺជាវិធានការសមស្របនៃសំណងនៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃសំណុំរឿងនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ។

៧.ខ.២.ឃ.៨.ការសរសេរលិខិតជាចំហទៅកាន់រដ្ឋាភិបាល ដោយស្នើសុំថវិកាមួយផ្នែកដែលបានមកពីការចូលទស្សនាសារៈមន្ទីរត្រូវយកមកប្រើប្រាស់ជាការផ្តល់សំណង

៧១៤. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ បានស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចបង្គាប់ឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ សរសេរលិខិតចំហមួយផ្ញើទៅកាន់រាជរដ្ឋាភិបាល ដោយស្នើសុំថា ថវិកាបានមកពីការចូលទស្សនាសារៈមន្ទីរទួលស្តែង និងជើងឯក ចំនួនមួយភាគបីត្រូវយកមកប្រើប្រាស់សម្រាប់គាំទ្រដល់សំណើទាមទារសំណងរបស់ពួកគេ ហើយថវិកាដែលនៅសេសសល់ត្រូវផ្តល់ទៅឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាសំណងជំងឺចិត្ត¹⁴⁴⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានសម្រេចលើសំណើសុំនេះឱ្យបានច្បាស់លាស់ នោះទេ។

៧១៥. ទីមួយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភបំពានលើវិធាន ១០០ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយមិនសម្រេចលើសំណើសុំនេះឱ្យបានច្បាស់លាស់។ ទីពីរ ដោយសន្មតថា សំណើសុំនេះប្រហែលជាត្រូវបញ្ចូលនៅក្នុងផ្នែកដែលមានចំណងជើងថា “សំណើទាមទារសំណងជាប្រាក់ជាលក្ខណៈបុគ្គលសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬការបង្កើតនូវមូលនិធិមួយ” ឬនៅក្នុងផ្នែក“សំណើសុំនូវវិធានការពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា មានកំហុសអង្គហេតុ ដោយបកស្រាយខុសទៅលើសំណើសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងដោយបានមើលរំលងនូវអត្ថន័យដ៏ច្បាស់លាស់របស់សំណើសុំនោះ¹⁴⁴⁸។

¹⁴⁴⁷សាលក្រុមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦៥៦។

¹⁴⁴⁸បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុមពីរ, កថាខណ្ឌ ១២៦ ដល់ កថាខណ្ឌ ១២៩។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

៧១៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើកឡើងវិញនូវសំណើហេតុរបស់ខ្លួនពីខាងលើ ពាក់ព័ន្ធនឹង សំណើសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលស្នើសុំឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ សរសេរលិខិតទាមទារការសុំអភ័យទោសពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា¹⁴⁴⁹ ហើយអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលបញ្ជាក់ជាថ្មីម្តងទៀតថា អ.វ.ត.ក មិនមានអំណាច នៅក្នុងការចេញដីកាដែល ចងកាតព្វកិច្ចដល់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាឡើយ។ ហេតុដូច្នោះ ការសម្រេចបានចោលដោយអង្គ ជំនុំសាលាដំបូងចំពោះសំណើសុំមួយនេះ គឺជាការសម្រេចដោយត្រឹមត្រូវ។

៧.១.៣.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៧១៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ការឈឺចាប់របស់ជនរងគ្រោះ ក៏ដូចជាសិទ្ធិទទួល បានទម្រង់នៃសំណង ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពយោងតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលកត់ សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងជាពិសេស ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានលើកឡើងនូវសំណើជាច្រើន ដែលជាទូទៅ មានទម្រង់ជាសំណងសមស្របចំពោះ ព្យសនកម្មដែលទទួលរង មានដូចជា ការព្យាបាល ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និងសេវាចិត្តសាស្ត្រសម្រាប់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ និងមិនផ្ទាល់ ការយកឈ្មោះ របស់ជនរងគ្រោះធ្វើជាឈ្មោះរបស់អគារសាធារណៈ ការប្រារព្ធពិធីជាផ្លូវការនានា និងការ កសាងនូវផ្ទាំងសិលាជាតំណែង និងជាការរំលឹក ការកំណត់ថ្ងៃលើកវិញ្ញាណក្ខន្ធជាតិ ការសាង សង់បូជនីយដ្ឋាននានា ដូចជា វត្តអារាម របងវត្ត និងវិមាននានា។ ក៏ប៉ុន្តែ ដោយមាន ការកម្រិតដែលមានចែងនៅក្នុងក្របខណ្ឌសំណងរបស់ អ.វ.ត.ក. ដូចបានគូសបញ្ជាក់ ខាងលើ សំណើទាមទារសំណងជាក់លាក់ទាំងនេះ មិនអាចទទួលយកបានទេ។ ដោយ ពិចារណាថា សំណើជាច្រើនត្រូវបានបដិសេធផងដែរ ដោយសារភាពក្រីក្ររបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងដោយវាយតម្លៃថា សំណើមួយចំនួនមានភាពច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលលើកទឹកចិត្តដល់អាជ្ញាធរជាតិ សហគមន៍អន្តរជាតិ ឬអ្នកដែលអាចនឹង ជួយផ្តល់ជំនួយបង្ហាញសាមគ្គីភាពជាមួយជនរងគ្រោះតាមរយៈការផ្តល់ជំនួយ ការគាំទ្រជា

¹⁴⁴⁹សូមមើលចំណុចខាងលើផ្នែក ខ “លិខិតស្នើសុំការអភ័យទោសពីរដ្ឋាភិបាល”។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហិរញ្ញវត្ថុ ឬជំនួយតាមរូបភាពផ្សេងទៀតដែលអាចជួយរៀបចំ និងអនុវត្តទម្រង់នៃសំណង
ដែលសមស្របទាំងនេះ។

៨. ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី

យោងតាមសំអាងហេតុខាងលើ **អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល**៖

ដោយអនុលោមតាម មាត្រា ១៤ថ្មី (១)(ខ) និង មាត្រា ៣៦ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៤(១)(ខ) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ ឆ្នាំ ២០០៣ និងវិធាន ១១១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៨)

បានឃើញ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ភាគីនីមួយៗ និងអំណះអំណាងដែលភាគីបានលើកឡើងនៅក្នុងសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ ចាប់ពីថ្ងៃទី ២៨ ដល់ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១។

ចំពោះបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច”

សម្រេចបដិសេធ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តី។

ចំពោះបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

សម្រេចទទួលយក ផ្នែកខ្លះនៃទង្វើករណីទី ២ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និង**សម្រេចបដិសេធ** ផ្នែកខ្លះនៃទង្វើករណីនេះ។

សម្រេចបដិសេធ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រង់ចំណុចស្រូបបញ្ជូលបទឧក្រិដ្ឋមូលដ្ឋានដទៃទៀតនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទៅក្នុងបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ។

សម្រេចតម្កល់ការដាក់ពន្ធនាគារលើ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ពីបទធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សម្រេចដាក់ពន្ធនាគារបន្ថែម លើ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ពីបទសម្លាប់រង្គាល (រួមបញ្ចូល
អំពើមនុស្សឃាត) បទធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ បទដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង បទធ្វើទារុណ
កម្ម និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត។

សម្រេចទទួលយក ទង្វើករណីទី ១ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

សម្រេចបដិសេធ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រង់ចំណុច
សម្រេចផ្តន្ទាទោសលើ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៣៥ ឆ្នាំ ។

សម្រេចបដិសេធ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រង់ចំណុច
សម្រេចផ្តល់សំណង ចំពោះការរំលោភសិទ្ធិរបស់ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ដែលបណ្តាលមក
ពីការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់នីតិវិធី របស់តុលាការយោធាកម្ពុជាចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា
ឆ្នាំ ១៩៩៩ ដល់ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧។ និង

សម្រេចផ្តន្ទាទោស លើ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ដោយចាប់គិតពីថ្ងៃទី
១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ តទៅ ដែលគិតមកទល់ពេលនេះ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** បានទទួលរង
ទោសអស់រយៈពេល ១២ ឆ្នាំ និង ២៦៩ ថ្ងៃរួចហើយ។

សម្រេចបដិសេធ ទង្វើករណីទី ៣ នៃបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

ចំពោះបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ក្រុម ២ និង ក្រុម ៣

សម្រេចទទួលយក ផ្នែកខ្លះនៃទង្វើករណីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្តីពី
ភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង**បដិសេធ** ផ្នែកខ្លះនៃ
ទង្វើករណីទាំងនេះ។

សម្រេចទទួលស្គាល់ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានភស្តុតាងបង្ហាញនៅក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខថា
ពិតជាបានទទួលរងព្យសនកម្មដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែល **កាំង**

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានសម្រេចដាក់ពិន្ទុភាព បន្ថែមលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចនៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៦៨២ នៃសាលក្រម ដូចមានរាយនាមខាងក្រោម:

- លី ហិ ហៅ អ៊ា ហ៊ីរ (E2/61)
- ហ៊ឹម ម៉ុ (E2/62)
- JAMES Jeffrey, ROTHSCHILD Joshua (E2/86 និង E2/88)
- ឆាយ កន ហៅ លៀង កន (E2/35)
- ហុង សាវ៉ាត (E2/83)
- ភោគ ខន (E2/33)
- ម៉ន សុផា (E2/82)
- ឈឹម ស៊ីថា (E2/22)
- ណាំ ម៉ុន (E2/32)¹⁴⁵⁰។

សម្រេចបដិសេធ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្សេងទៀត។

សម្រេចបដិសេធ ទន្ទឹករណីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្តីពីសំណង។

សម្រេចតម្រូវ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រង់ចំណុចស្តីពីការចងក្រង និងផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងគេហទំព័រជាផ្លូវការរបស់ អ.វ.ត.ក នូវសេចក្តីថ្លែងសុំអភ័យទោស និងការទទួលស្គាល់នូវការទទួលខុសត្រូវដែលបានធ្វើឡើងដោយ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះនៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ព្រមទាំងនៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល¹⁴⁵¹។

¹⁴⁵⁰ ការចងក្រងការសុំអភ័យទោស ត្រូវបានដាក់ភ្ជាប់ទៅនឹងសាលដីកា, ឯកសារលេខ F28.1 ។

¹⁴⁵¹ សេចក្តីចងក្រងនេះបានភ្ជាប់ទៅនឹងសាលដីកាដែលមានលេខឯកសារលេខ F28.1, ដាក់ក្នុងសំណុំរឿងនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២ ហើយបានកែសម្រួលនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សម្រេចតម្រូវ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រង់ចំណុចបដិសេធសំណើសុំសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

ដោយអនុលោមតាម វិធាន ១១១ (៥) និង ១១៣(១)-(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

បន្ទាប់មក កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវស្ថិតនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងនៃ អ.វ.ត.ក រហូតដល់ពេលបញ្ចប់នៃកិច្ចរៀបចំនានាក្នុងការផ្ទេរ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ទៅកាន់ពន្ធនាគារដែលខ្លួនត្រូវអនុវត្តទោស ដោយអនុលោមតាមច្បាប់ជាធរមាន។

ធ្វើជាភាសាខ្មែរ ភាសាអង់គ្លេស ។

រាជធានីភ្នំពេញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២

ក្រុមប្រឹក្សា

ស៊ី ហេង

Christopher RYAN

ស៊ី ហេង

Paolo LOBBA

ចៅក្រម និង ត្រួតពិនិត្យ ប្រធាន

ចៅក្រម Motoo NOGUCHI

ចៅក្រម សោម សិរិច្ឆារុន

ចៅក្រម Agnieszka Klonowiecka-Milart

ចៅក្រម ស៊ីន វិទ្យា

ចៅក្រម Chandra Nihal JAYASINGHE

ចៅក្រម យ៉ា ណារិន

ចៅក្រម Klonowiecka-Milart និងចៅក្រម Chandra Nihal Jayasinghe ភ្ជាប់មតិជំទាស់រួមគ្នាលើ

ផ្នែកខ្លះ។

៩. មតិវិធានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងលើសពីសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា AGNIESKA KLONOWIECKA-MILART និង ចៅក្រម CHANDRA NIHAL JAYASINGE

១. ដោយផ្ទុយទៅនឹងមតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងលើសពីសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រមភាគច្រើននៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានសម្រេចប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត¹⁴⁵²។ ដោយផ្អែកទៅលើការវាយតម្លៃរបស់យើងលើស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ កាលៈទេសៈបុគ្គលរបស់ជនជាប់ចោទ ព្រមទាំងកត្តាស្ថានទម្ងន់ទោសដែលពាក់ព័ន្ធ យើងយល់ស្របថា តម្រូវឱ្យមានការដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។ ប៉ុន្តែ យើងមិនអាចយល់ស្របតាមចៅក្រមភាគច្រើន ដែលបដិសេធការទូទាត់សងចំពោះការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយសារតែការឃុំខ្លួនគាត់ជាបណ្តោះអាសន្នអស់រយៈពេលយ៉ាងយូរ¹⁴⁵³។

២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ឆ្នាំ ដោយតុលាការយោធាជាតិ គឺលើសពីរយៈពេលកំណត់ ៣ (បី) ឆ្នាំ តាមច្បាប់ជាធរមាន ហើយលើសពីនេះទៅទៀត បើទោះបីជាការពន្យារពេលជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងការឃុំខ្លួនកាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានពន្យល់ថាដោយសារតែតម្រូវការចាំបាច់សម្រាប់ការស៊ើបអង្កេតដែលកំពុងតែដំណើរការក៏ដោយ ក៏មិនមានភស្តុតាងដែលថាមានការស៊ើបអង្កេតជាសំខាន់ និងជាប្រព័ន្ធនោះឡើយ។ ក្នុងករណីខ្លះ ការពន្យារពេលនៃការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទ ត្រូវបានបង្កប់ឡើងដោយព្រះរាជអាជ្ញា មិនមែនដោយអង្គភាពតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចឡើយ¹⁴⁵⁴។ ការយល់ឃើញបែបនេះមិនត្រូវបានជំទាស់ដោយភាគីណាមួយ ឬដោយចៅក្រមភាគច្រើនរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនោះឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់នូវការចាំបាច់ក្នុងការកាត់បន្ថយទោស ទៅជាការដាក់ពន្ធនាគារដោយមាន

¹⁴⁵²សាលដីកា, ផ្នែកទី ៨ នៃផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

¹⁴⁵³សាលដីកា, កថាខណ្ឌ ៣៣៧ ដល់ ៤០៥ (“មតិភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស”) កថាខណ្ឌ ៣៨៩ ដល់ ៣៩៩។

¹⁴⁵⁴សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ១៩ ដល់ ២០។ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៦២៤, ៦២៦។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

រយៈពេលកំណត់ ដើម្បីជាការទូទាត់សងចំពោះការឃុំខ្លួនខុសនីតិវិធីច្បាប់¹⁴⁵⁵។ យើងកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា ការឃុំខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បណ្តោះអាសន្នលើសរយៈពេលកំណត់ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ ហើយដែលបានបន្តមករយៈពេល ១០ (ដប់) ឆ្នាំនោះ គឺមិនស្របជាមួយនឹងបទដ្ឋានដែលបង្កើតឡើងដោយមាត្រា ៩(១), (៣) និង មាត្រា ១៤(៣)(គ) នៃកតិកាសញ្ញា ICCPR ដែលប្រទេសកម្ពុជាគឺជាភាគីមួយនៃកតិកាសញ្ញានេះទេ ហើយកតិកាសញ្ញានេះគឺជាច្បាប់ដែលចងកាតព្វកិច្ចនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក¹⁴⁵⁶។ ដូច្នោះ យើងនឹងកម្រិតការវិភាគរបស់យើងតែត្រឹមបញ្ហាថាតើការដកហូតសេរីភាពរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក ដែរឬយ៉ាងណា ហើយប្រសិនបើជាប់ពាក់ព័ន្ធមែន តើគាត់គួរតែទទួលបាននូវការទូទាត់សងបែបណា។

៣. មតិចៅក្រមភាគច្រើនរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ដោយយោងទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ពិរុទ្ធជនអាចទទួលបានការទូទាត់សងចំពោះការ

¹⁴⁵⁵បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ១៣១ (“ក្រៅពីការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារមួយជីវិតអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរតែកាត់បន្ថយកម្រិតទោសមកត្រឹមជាប់ពន្ធនាគារ ៤៥ ឆ្នាំបាន ដើម្បីជាការជួសជុលដល់ការជាប់ឃុំឃាំងដោយខុសច្បាប់របស់ចុងបណ្តឹងខ្លួន”)។

¹⁴⁵⁶កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ, មាត្រា ៩ (“១. ... គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវដកហូតសេរីភាពបានឡើយលើកលែងតែមានហេតុផល និងស្របតាមនីតិវិធីដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់។ ... ៣. បុគ្គលណាដែលបានចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនពីបទព្រហ្មទណ្ឌនឹងត្រូវបាន ... ក្នុងរយៈពេលសមស្រប ឬត្រូវដោះលែង។”)។ សូមមើលផងដែរ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, យោបល់ទូទៅលេខ ៨ - មាត្រា ៩៖ សិទ្ធិមានសេរីភាព និងសន្តិសុខរបស់បុគ្គល, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ HRI/GEN/1/Rev.6 ត្រង់ 130 (ថ្ងៃទី ៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៨២) (“យោបល់ទូទៅលេខ ៨”), កថាខណ្ឌ ៨ (“ការឃុំខ្លួនមុនសវនាការគួរតែជាករណីលើកលែង និងក្នុងរយៈពេលខ្លីតាមតែអាចធ្វើបាន”)។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, យោបល់ទូទៅលេខ ៣២ - មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិទទួលបានសមភាពនៅចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានសវនាការប្រកបដោយយុត្តិធម៌, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/GC/32 (ថ្ងៃទី ២៣ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧), កថាខណ្ឌ ៣៥ (ដែលតម្រូវថា ការដកហូតសិទ្ធិមិនត្រូវឱ្យហួសពីការចាំបាច់ ក្រោមកាលៈទេសៈដែលរាប់បញ្ចូលទាំងភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តី ការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទ និងឥរិយាបថនៃការឆ្លើយតបរបស់អាជ្ញាធរ), ជើងទំព័រលេខ ៧២ (ពិនិត្យឡើងវិញពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់គណៈកម្មាធិការ ដែលមានឧទាហរណ៍ជាច្រើនដែលបង្ហាញថា ការឃុំខ្លួនមុនសវនាការមានរយៈពេលតិចជាង ១០ ឆ្នាំ ដូចក្នុងករណីនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាវិលោភដល់មាត្រា ១៤(៣)(គ)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

រំលោភទៅលើសិទ្ធិរបស់គាត់ តែក្នុងករណីដែល “យ៉ាងហោចណាស់ក៏មានការទទួលខុសត្រូវ មួយចំនួន” ចំពោះការរំលោភបំពានសិទ្ធិ ដោយតុលាការនោះ¹⁴⁵⁷។ ដោយដកស្រង់សំអាង ហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថា អ.វ.ត.ក គឺជា “តុលាការដែលមានធិត លក្ខណៈអន្តរជាតិ ឯករាជ្យ និងដាច់ដោយឡែក” នោះ ចៅក្រមភាគច្រើនបានសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក មិនមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលបង្កឡើងដោយអាជ្ញាធរកម្ពុជា ពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មុនពេល បង្កើត អ.វ.ត.ក នោះឡើយ¹⁴⁵⁸។ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការសន្និដ្ឋានបែបនេះ ចៅក្រម ភាគច្រើន បានពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR ដែល តុលាការទាំងនោះជាធម្មតាបានទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភបំពានទៅលើ សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងអំឡុងពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដោយចៅក្រមភាគច្រើនផ្ដោត តែទៅលើចំណុចដែលរដ្ឋអាជ្ញាធរអន្តរជាតិ បានដាក់សំណើឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទៅអាជ្ញាធរ ជាតិ ផ្អែកតាមវិធាន ៤០ នៃ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង របស់តុលាការ ICTY និង តុលា ការ ICTR ប៉ុណ្ណោះ¹⁴⁵⁹។ មតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មានភាព

¹⁴⁵⁷មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៣៩២។

¹⁴⁵⁸មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៣៩៣។ ការសន្និដ្ឋានរបស់ចៅក្រមភាគច្រើនក៏ផ្អែកទៅលើ ការសម្រេចពីរចំណុចដែរគឺថា៖ ការឃុំខ្លួននៅតុលាការយោធាពុំបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានដល់ដំណើរការទេ និងថា ពុំមានភស្តុតាងពី “សកម្មភាពរួមគ្នា” រវាងអាជ្ញាធរថ្នាក់ជាតិ និង អ.វ.ត.ក ទេ។ *សូមមើល* មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពី ការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៣៩៣។ យើងសូមលើកឡើងថា ពុំមានការរំលោភបំពានដល់ដំណើរការនេះទេ ដោយសារ ការវិភាគរបស់យើងគឺផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើសេចក្តីសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់យើងដែលថា ការប្រព្រឹត្តរបស់អាជ្ញាធរថ្នាក់ជាតិ ដែលមានជាប់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក។ ចំពោះសកម្មភាពរួមគ្នា ចំពោះសំអាងហេតុដែលយើងមានក្នុងទស្សនៈរបស់យើងគឺថា ការពុំមានសកម្មភាពរួមគ្នាជាក់លាក់ មិនមែនជាការចប់សព្វគ្រប់ក្រោមកាលៈទេសៈនេះទេ។

¹⁴⁵⁹មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៣៩៧ ដោយដកស្រង់ចេញពីសេចក្តីសម្រេចក្នុង *រឿងក្តី Semanza*, កថាខណ្ឌ ៤, ៥, ៧៩។ សាលដីកាក្នុង *រឿងក្តី Kajelijeli*, កថាខណ្ឌ ២២៧, ៣២៣ និង ៣២៤។ សេចក្តីលើ ការចាប់ខ្លួន និងការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ក្នុង *រឿងក្តី Rwamakuba*, កថាខណ្ឌ ២៧ និង៣០។ ចៅក្រមភាគច្រើនក៏បាន បែងចែកដាច់ពីគ្នាផងដែរនៃសេចក្តីសម្រេចក្នុង *រឿងក្តី Barayagwiza* ដោយផ្អែកលើការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនដែលថា ការដក ហូតសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ បណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានដំណើរការ ជាចំណុចដែលយើងមិនអាចឆ្លើយតបក្នុង ទស្សនៈនេះបាន។ *សូមមើល* មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៣៩៦។

ខុសពីមតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបានសម្រេចជាស្ថាពរថា តុលាការអន្តរជាតិ ត្រូវតែពិចារណាពីនិរន្តរភាពនៃការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទបណ្តោះអាសន្នពីពេលមុន បើ ទោះបីជាការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននោះ មិនមែនដោយសារតែតុលាការនោះក៏ដោយ¹⁴⁶⁰។

៤. យើងយល់ស្របជាមួយការលើកឡើងរបស់ចៅក្រមភាគច្រើនតែត្រង់ចំណុចដែលថា ក្នុងយុត្តិ សាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ តម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងមួយចំនួនរវាងតុលាការដែលជំនុំ ជម្រះក្តី ជាមួយនិងភាពខុសច្បាប់ក្នុងការឃុំខ្លួន មុនពេលដែលការទូទាត់សងអាចត្រូវបាន ផ្តល់ឱ្យ។ ប៉ុន្តែយើងមិនយល់ស្របជាមួយចៅក្រមភាគច្រើន ដែលអនុវត្តជាស្វ័យប្រវត្តិរូប វិធីសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR ទៅលើអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះ។ យើង យល់ឃើញថា ការអនុម័តិយកវិធីសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ គឺជាការមិនសមស្រប នោះទេ ដោយផ្អែកទៅលើភាគខុសគ្នាយ៉ាងច្បាស់ ពាក់ព័ន្ធនឹងគោលជំហររបស់ អ.វ.ត.ក ធៀបជាមួយនិងគោលជំហររបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌមិនអចិន្ត្រៃយ៍ និងប្រព័ន្ធតុលាការជាតិ ដែលបង្កឱ្យមានការរំលោភបំពានទាំងនេះ។

៥. តុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR ជាតុលាការអន្តរជាតិ ដែលបង្កើតឡើងដោយក្រុម ប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ ដោយអនុលោមតាមជំពូកប្រាំពីរនៃធម្មនុញ្ញអង្គការ សហប្រជា ជាតិ¹⁴⁶¹។ ឯកសារផ្លូវការបង្កើតតុលាការនេះ ព្រមទាំងសេចក្តីសម្រេចដែលពាក់ ព័ន្ធរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ និងលក្ខន្តិកនានារបស់តុលាការនេះ ត្រូវ

¹⁴⁶⁰សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះដៃបង, កថាខណ្ឌ ១៦។

¹⁴⁶¹ការបង្កើតតុលាការអន្តរជាតិ និងការអនុម័តលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការនោះ, សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ លេខ 955, របាយការណ៍ផ្លូវការរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ, កិច្ចប្រជុំលើកទី ៣៤៥៤, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ S/RES/955 (ថ្ងៃទី ៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៤) (“S.C. Res 955”); តុលាការ (អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី), សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ 808, UN SCOR, កិច្ចប្រជុំលើកទី ៣១៧៥, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ S/RES/808 (ថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៣) (“S.C. Res 808”); តុលាការ (អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី), សេចក្តី សម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ 827, របាយការណ៍ផ្លូវការរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ, សម័យប្រជុំលើកទី ៣២១៧, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ S/RES/827 (ថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣) (“S.C. Res 827”)។

បានប្រកាសក្នុងលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលធ្វើឡើងតាមអំណាចដែលមានចែងក្នុងជំពូកប្រាំពីរ¹⁴⁶²។ ការបង្កើតតុលាការទាំងនេះមិនពឹងផ្អែកទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀងណាមួយជាមួយរដ្ឋាភិបាលប្រទេសរវ៉ាន់ដា ឬប្រទេសយូហ្គោស្លាវីនោះឡើយ ហើយក៏មិនមានបញ្ញត្តិច្បាប់ណាមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងប្រព័ន្ធនីតិបញ្ញត្តិរបស់ប្រទេសរវ៉ាន់ដា ឬប្រទេសយូហ្គោស្លាវីនោះដែរ។ វិធានថ្នាក់ជាតិ របស់ច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មិនអាចអនុវត្តនៅតុលាការទាំងនេះបានឡើយ¹⁴⁶³។

៦. លក្ខណៈរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលជាតុលាការមានចរិតលក្ខណៈជាតុលាការអន្តរជាតិនោះ គឺខុសប្លែកពីនេះ។ យើងពិតជាទទួលស្គាល់ថា អ.វ.ត.ក មានចរិតលក្ខណៈអន្តរជាតិមួយចំនួនដែរ ដោយរួមមានអង្គហេតុដែលថា (១) កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ គឺជាឯកសារផ្លូវការបង្កើតតុលាការមួយ ក្នុងចំណោមឯកសារផ្លូវការនានា (២) អ.វ.ត.ក មានចៅក្រមអន្តរជាតិ និង (៣) អ.វ.ត.ក អនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិសម្រាប់គោលដៅមួយចំនួន¹⁴⁶⁴។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អ.វ.ត.ក នៅតែជាតុលាការជាតិ ក្នុងផ្នែកគន្លឹះមួយចំនួន (ដែលយើងនឹងពិភាក្សានៅផ្នែកខាងក្រោម)¹⁴⁶⁵។

¹⁴⁶²សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ 955, កថាខណ្ឌ ១; របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអនុលោមតាមកថាខណ្ឌ ២ នៃ សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ 808 (ឆ្នាំ ១៩៩៣), ឯកសារ អ.ស.ប លេខ S/25704, ថ្ងៃទី ៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ 827, កថាខណ្ឌ ២។

¹⁴⁶³សម្រាប់ករណីលើកលែង សូមមើល លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTR Statute, មាត្រា ២៣ (ដែលកត់សម្គាល់ឃើញថា តុលាការត្រូវ “មានជម្រើសក្នុងការជ្រើសរើសទម្លាប់អនុវត្តន៍ជាសាធារណៈពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ” ក្នុងការផ្តន្ទាទោស); ICTR RPE, វិធាន ១០១(ខ)(iii) (ដូចគ្នា); លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY, មាត្រា ២៤ (ដូចគ្នា); ICTY RPE, វិធាន ១០១(ខ) (iii) (ដូចគ្នា)។

¹⁴⁶⁴សូមមើល ឧទាហរណ៍, កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និងរាជរដ្ឋាភិបាល, មាត្រា១២(១); ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ៤, ៥, ៣៣ថ្មី។

¹⁴⁶⁵ពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខណៈសម្បត្តិដទៃទៀតដែលយកមកអនុវត្តដោយចៅក្រមភាគច្រើន យើងគួសបញ្ជាក់ថា ការដែលថា អ.វ.ត.ក ត្រូវបាន “បង្កើតឡើងដោយឡែក” គឺគ្រាន់តែបង្ហាញពីភាពដោយឡែកនៃការរចនាសម្ព័ន្ធការងារប៉ុណ្ណោះ ចំណែកឯ “ឯករាជភាព” ជា លក្ខខណ្ឌតម្រូវរបស់តុលាការដែលស្ថិតក្រោមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ និងជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

៧. ដោយសារតែវិធានសម្ព័ន្ធដែលមានលក្ខណៈចម្រុះគ្នា (hybrid) ជាពិសេស របស់ អ.វ.ត.ក បែបនេះហើយ ទើបការកត់សម្គាល់របស់ចៅក្រមភាគច្រើន ដែលថា តុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR បានផ្តល់ការទូទាត់សងតែចំពោះការរំលោភបំពានណាដែលកើតឡើងក្រោយ ពេលរដ្ឋអាជ្ញាអន្តរជាតិ បានស្នើសុំឱ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ផ្អែកតាមវិធាន ៤០ នៃ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង របស់ តុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR នោះមានលក្ខណៈ មិនគួរឱ្យជឿជាក់បាន។ តុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR បានបដិសេធមិនទទួលខុស ត្រូវចំពោះការរំលោភបំពានណា ដោយសារតែអាជ្ញាធររបស់រដ្ឋដែលមានអធិបតេយ្យ និង មានយុត្តាធិការដោយឡែក ដែលតុលាការអន្តរជាតិមិនអាចគ្រប់គ្រងបាន¹⁴⁶⁶។ វិធីសាស្ត្រនេះ គឺស្របជាមួយនឹងគោលការណ៍ជាទូទៅនៃច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលតាម គោលការណ៍នេះ ការ អនុវត្តតាមផ្លូវច្បាប់ស្តីសិទ្ធិមនុស្ស និងការការពារជាក់លាក់ចំពោះបុគ្គលមិនឱ្យទទួលការ រំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិទាំងនោះ គឺជាបញ្ហាក្នុងប្រទេស¹⁴⁶⁷។ ទោះបីជាការទទួលខុសត្រូវ

របស់តុលាការជាតិទាំងអស់តែប៉ុណ្ណោះ។ (សូមមើល រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, មាត្រា ១០៩)។ ហេតុនេះ លក្ខខណ្ឌទាំងនេះមិនបានផ្តល់នូវស្វ័យភាពដាច់ចេញពីប្រព័ន្ធតុលាការថ្នាក់ជាតិនៅកម្ពុជាឡើយ។

¹⁴⁶⁶សេចក្តីសម្រេចលើការជួសជុលដល់ការរំលោភសិទ្ធិពាក់ព័ន្ធនឹងការចាប់ខ្លួនក្នុងរឿងក្តី Karadžić, កថាខណ្ឌ ២៦ (នៅ ពេលអាជ្ញាធរស៊ើបចាប់ខ្លួនគាត់ជាលើកដំបូង ជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួនដោយពុំឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកខាងក្រៅ (incommunicado) រយៈពេល ៤ ថ្ងៃ មុនពេលបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូងនៅចំពោះមុខចៅក្រមមួយរូបនៃតុលាការជាតិ); សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី Semanza, កថាខណ្ឌ ៤ ដល់ ១២, ៧៩ (តុលាការនេះខកខានមិនបានទាក់ទងតុលាការ ICTR ក្នុងពេលឃុំខ្លួនរយៈពេល ១៩ ថ្ងៃ មុននឹងរដ្ឋអាជ្ញានៃតុលាការ ICTR ស្នើសុំឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន រួមទាំងរយៈពេល ឃុំខ្លួនបន្តបន្ទាប់ពីមានសេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋអាជ្ញាក្នុងការច្រានចោលការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ); សេចក្តី សម្រេចលើការចាប់ខ្លួន និងការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់លើរឿងក្តី Rwamakuba, កថាខណ្ឌ ៣០ និង៣៤ (តុលាការ ICTR សម្រេចថា រដ្ឋអាជ្ញាមិនទាំងបានរើសការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទក្នុងរយៈពេល ៥ ខែដំបូងក្នុងរយៈពេលឃុំខ្លួន ៦ ខែនោះទេ ហើយថា ខ្លួនបានជូនដំណឹងទៅអាជ្ញាធរជាតិក្នុងរយៈពេល ២៧ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីបានដឹងពីការឃុំខ្លួននេះថា ពុំមានភស្តុតាង គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បន្តការឃុំខ្លួននោះឡើយ)។ សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាខ្លួនណាមួយលើរឿងក្តី Kajelijeli, កថា ខណ្ឌ ២២៧, ៣២៣, ៣២៤ (តុលាការសម្រេចថា ការចាប់ខ្លួនដោយអាជ្ញាធរជាតិបានធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីមានសំណើសុំពីរដ្ឋ អាជ្ញា និងមានការផ្តល់នូវការជួសជុលពេញលេញជាលក្ខណៈនៃការកាត់បន្ថយការផ្តន្ទាទោសវិញ)។

¹⁴⁶⁷Manfred Nowak, កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយរបស់ អ.ស.ប. រ រ សេចក្តីអធិប្បាយចំពោះ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ, 2nd rev. ed., N.P. Engel, ឆ្នាំ ២០០៥, ទំព័រ ៥៧ (“មាត្រា

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

របស់តុលាការអន្តរជាតិ ទៅលើការប្រព្រឹត្តិក្នុងប្រទេស អាចត្រូវបានកម្រិតតែត្រឹម “សកម្មភាពរួមគ្នា” ជាក់ច្បាស់ក៏ដោយ¹⁴⁶⁸ ក៏តម្រូវឱ្យមានការវិភាគផ្សេងគ្នាមួយទៀតសម្រាប់ “តុលាការដែលមានធនិតលក្ខណៈអន្តរជាតិ” ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋដែលបានស្នើសុំ។ យើងស្នើថា នេះជាគោលការណ៍ដ៏ទូលាយមួយក្នុងការទទួលខុសត្រូវរួមគ្នា ដែលគ្រប់គ្រងទៅលើបញ្ហាថាតើតុលាការចម្រុះមួយ គួរតែត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើនានារបស់ប្រព័ន្ធតុលាការជាតិ ដែរឬយ៉ាងណា។ កម្រិតនៃ “ការទទួលខុសត្រូវរួមគ្នា” របស់តុលាការចាំបាច់ត្រូវតែសម្រេចដោយផ្អែកលើភាពយុត្តិធម៌ ដោយត្រូវពិចារណាដល់កាលៈទេសៈទាំងមូលផងដែរ។

៨. ជាពិសេស យើងជឿជាក់ថា ការពិចារណាដូចតទៅនេះ គឺពិតជាមានការពាក់ព័ន្ធ៖ (១) កម្រិតនៃការ បញ្ចូលតុលាការដែលធ្វើការជំនុំជម្រះ ទៅក្នុងប្រព័ន្ធថ្នាក់ជាតិ (២) ទំនាក់ទំនងរវាងការរំលោភបំពាន ជាមួយនឹងដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខតុលាការដែលធ្វើការជំនុំជម្រះ (៣) ស្ថានទម្ងន់នៃការរំលោភបំពាន ដែលត្រូវឈានទៅដល់កម្រិតរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិជាសារវន្ត (៤) ថាតើការទូទាត់សងដ៏សមរម្យមួយ ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការនៃតុលាការដែលធ្វើការជំនុំជម្រះដែរ ឬយ៉ាងណា និង (៥) ថាតើការផ្តល់ការទូទាត់សង នឹងបង្កឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់អាណត្តិរបស់តុលាការដែលធ្វើការជំនុំជម្រះដែរឬយ៉ាងណា (ជាឧទាហរណ៍ ដោយតម្រូវឱ្យមានការដោះលែងជនជាប់ចោទជាបន្ទាន់)។ ដោយផ្អែកទៅលើការវិភាគរបស់យើងទៅលើកត្តាទាំងអស់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ យើងសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក មានកាតព្វកិច្ចក្នុងការពិចារណាពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនចំពោះការឃុំខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយតុលាការយោធា មុនពេលដែលគាត់ត្រូវបានផ្ទេរមកឱ្យស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ អ.វ.ត.ក។

២ កថាខណ្ឌ ៣] តំណាងឱ្យគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់អន្តរជាតិដែលមិនត្រឹមតែជាការអនុវត្តទៅតាមក្របខណ្ឌច្បាប់ និងបង្កើតជាបទដ្ឋានអន្តរជាតិនៃសិទ្ធិប៉ុណ្ណោះទេ ការការពារជាក់លាក់ចំពោះបុគ្គលប្រឆាំងនឹងការរំលោភសិទ្ធិទាំងនេះក៏ជាបញ្ហាចម្បងរបស់តុលាការថ្នាក់ជាតិដែរ”)។

¹⁴⁶⁸មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាស, កថាខណ្ឌ ៣៩២ និង ៣៩៧។

៩. ជាបឋម និងសំខាន់បំផុតនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ហើយស្ថិតក្រោមប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ។ ចំណុចត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់តាមរយៈ (១) បុព្វកថានៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើង “នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការកម្ពុជាដែលមានស្រាប់”¹⁴⁶⁹ (២) អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ជាច្បាប់ជាតិមួយ ដែលបានបង្កើតឡើងដោយស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិកម្ពុជា ដូចដែលបានពិចារណាក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា¹⁴⁷⁰ (៣) ពាក្យពេចន៍ “ក្នុងតុលាការកម្ពុជា” មាននៅក្នុងចំណងជើងនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ហើយច្បាប់នេះបានលើកឡើងយ៉ាងច្បាស់ថា អ.វ.ត.ក “ត្រូវបានបង្កើតនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការដែលមានស្រាប់”¹⁴⁷¹ (៤) ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ក្នុងសំណើចាស់ បានចម្លងតាមឋានានុក្រមនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជា¹⁴⁷² (៥) ចៅក្រមអន្តរជាតិ ត្រូវបានតែងតាំងដោយឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ដែលជាស្ថាប័នរបស់កម្ពុជា¹⁴⁷³ ហើយ (៦) អ.វ.ត.ក បានអនុវត្តច្បាប់សារធាតុជាតិ រហូតដល់កម្រិតមួយ គឺចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា¹⁴⁷⁴។ លើសពីនេះទៅទៀត លក្ខណៈជាតុលាការជាតិនេះ គឺជាចំណុចចរចាយ៉ាងស្រួចស្រាវរបស់ក្រុមអ្នកតាក់តែង នៅពេលដែលច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ជាការពិត រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ប្រកាន់ជំហររបស់ខ្លួន

¹⁴⁶⁹កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, បុព្វកថា។

¹⁴⁷⁰កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, មាត្រា ២(២)។

¹⁴⁷¹ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ២ថ្មី។

¹⁴⁷²ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ឆ្នាំ ២០១១, មាត្រា ២, ៩ (ដែលបង្កើតប្រព័ន្ធតុលាការដែលមានបីថ្នាក់គឺ៖ សាលាដំបូង សាលាឧទ្ធរណ៍ និងតុលាការកំពូល)។

¹⁴⁷³ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ១១ថ្មី។

¹⁴⁷⁴កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, មាត្រា ៩; ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ៣ ថ្មី។

យ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ទាមទារឱ្យខានតែបាននូវតុលាការជាតិមួយដោយមានជំនួយពីអន្តរជាតិ ដែលស្ទើរតែធ្វើឱ្យមានការបែកបាក់¹⁴⁷⁵។

១០. លើសពីនេះទៅទៀត អ្នកតាក់តែងរបបគតិយុត្តិសម្រាប់ អ.វ.ត.ក មានចេតនាប្រើប្រាស់នីតិវិធីរបស់កម្ពុជា ធ្វើជាប្រភពចម្បងសម្រាប់ច្បាប់នីតិវិធីនៅ អ.វ.ត.ក។ ចំណុចនេះបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ក្នុងអត្ថបទច្បាប់៖ (១) ក្រុមអ្នកតាក់តែងច្បាប់បានដាក់បញ្ចូលពាក្យពេចន៍ “នៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា” ទៅក្នុងចំណងជើងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (២) ពាក្យពេចន៍ “ច្បាប់កម្ពុជា” គឺជាប្រភពនៃច្បាប់ដែលបានរៀបរាប់ដំបូងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក¹⁴⁷⁶ និង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក¹⁴⁷⁷ ទាំងមូល (៣) “ច្បាប់កម្ពុជា” ត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងជាក់ច្បាស់ថាជាប្រភពចម្បងនៃដំណើរការនីតិវិធី ដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក¹⁴⁷⁸ ហើយ ពាក្យ “នីតិវិធីដែលនៅជាធរមាន” ត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ដោយ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក¹⁴⁷⁹ ហើយ (៤) តុលាការមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធី ដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ តែក្នុងករណីដែលច្បាប់កម្ពុជាពុំមានចែង មានភាពមិនច្បាស់លាស់ ឬមិនស្របទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិតែប៉ុណ្ណោះ¹⁴⁸⁰។

១១. លក្ខណៈជាតុលាការជាតិរបស់ អ.វ.ត.ក នេះ ត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងការអនុវត្តទោស។ សម្រាប់តុលាការដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិទាំងអស់ ដែលមានគោលដៅធ្វើការជំនុំ

¹⁴⁷⁵David Scheffer, “អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា”, និពន្ធនាយក M. Cherif Bassiouni (ed.), ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី បី, ចេញផ្សាយដោយ Koninklijke Brill NV, ឆ្នាំ ២០០៨, ទំព័រ ២១៩ ដល់ ២៥៥, ត្រង់ទំព័រ ២២៤ ដល់ ២៣៩។

¹⁴⁷⁶កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, មាត្រា ១, ៥(៣), ៦(៣)។

¹⁴⁷⁷ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ១។

¹⁴⁷⁸កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, មាត្រា ១២(១)។

¹⁴⁷⁹ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ២៣ថ្មី, ២៥, ៣៣ថ្មី, ៣៤ថ្មី។

¹⁴⁸⁰កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, មាត្រា ១២(១)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ជម្រះក្តីនោះ ពិរុទ្ធជនត្រូវឃុំឃាំង និងគ្រប់គ្រងដោយអាជ្ញាធរពន្ធនាគារទូទៅ¹⁴⁸¹។ តាម ទស្សនៈរបស់យើង លក្ខណៈអន្តរជាតិរបស់តុលាការបែបនេះ មិនសូវជាពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហា មួយចំនួន ដូចជា ការឃុំឃាំងនោះទេ ដែលបញ្ហានេះត្រូវអនុវត្តតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីជាតិ ដោយមិនដូចទៅនឹងបញ្ហា ដូចជា ការកំណត់ច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្តសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខតុលាការទេ។

១២. ចំណុចទីពីរ គឺប្រវត្តិការឃុំឃាំង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ដោយតុលាការយោធា បានបង្ហាញពីទំនាក់ ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធរវាងរយៈពេលនៃការឃុំឃាំង ជាមួយនឹងសំណុំរឿងប្រឆាំង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នៅ អ.វ.ត.ក។ កាំង ហ្គេកអ៊ាវត្រូវបានឃុំឃាំងជាលើកដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ គឺប្រហែល ជាពីរឆ្នាំបន្ទាប់ពីសំណើសុំជាលើកដំបូងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឲ្យមានជំនួយក្នុងការជំនុំ ជម្រះលើអតីតសមាជិកខ្មែរក្រហមមួយចំនួន ត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់អង្គការសហប្រជា ជាតិ¹⁴⁸²។ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានឃុំឃាំងក្នុងពេលចរចាដ៏យូរ ដែលលទ្ធផលនៃការចរចានេះ នាំដល់ការបង្កើតកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ ជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ព្រមទាំងការអនុម័តទៅលើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ជាស្ថាពរ នៅ

¹⁴⁸¹ សូមមើល កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង រាជរដ្ឋាភិបាល, ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, និងវិធានផ្ទៃក្នុងដែលពុំ មានចែងពីការដាក់ក្នុងពន្ធនាគារបន្ទាប់ពីបានផ្តន្ទាទោសហើយនោះទេ ដោយមានករណីលើកលែងនៅក្នុងវិធាន ១១៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងថា, ការអនុវត្តទោសត្រូវធ្វើតាម“ការផ្តួចផ្តើមគំនិតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា” ដែលសហព្រះរាជ អាជ្ញា “អាចសុំជំនួយពីអាជ្ញាធរអនុវត្តច្បាប់”។ ផ្ទុយទៅវិញ វិធាននិងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR និង ICTY មានចែង យ៉ាងច្បាស់៖ សូមមើល លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTR, មាត្រា ២៦ (ការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារត្រូវបានជ្រើសរើសដោយ តុលាការប្រហុទណ្ឌអន្តរជាតិ និងតម្រូវឱ្យធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ) និង ២៧ (ការលើកលែងទោសដែលជា សមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការប្រហុទណ្ឌ)។ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងនៃតុលាការ ICTR, ពីវិធាន ១០២ ដល់ ១០៤ (ការ ផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារត្រូវបានជ្រើសរើសដោយតុលាការប្រហុទណ្ឌអន្តរជាតិ និងតម្រូវឱ្យធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលា ការ)។ លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY, មាត្រា ២៧ និង ២៨ (ប្រហាក់ប្រហែលគ្នា) ។ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងនៃតុលា ការ ICTY, ពីវិធាន ១០២ ដល់ ១០៤(ប្រហាក់ប្រហែលគ្នា)។

¹⁴⁸² ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ, អយ្យការយោធា (តុលាការយោធាលេខ 012/99), ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩, ឯកសារ E52/4.3; ដីកាសម្រេចឃុំឃាំង, ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃតុលាការយោធា (តុលាការយោធាលេខ142/99), ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩, ឯកសារលេខ E52/4.8។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤។ នៅក្នុងពេលចរចាគ្នានោះ មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានធ្វើសេចក្តីប្រកាសជាច្រើនដង បង្ហាញពីការរំពឹងទុកដែលថា កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ប្រហែលជាជនមួយរូបដែលត្រូវទទួលការជំនុំជម្រះដោយតុលាការមួយ ដែលមិនទាន់លេចចេញជារូបរាងនៅឡើយនោះ¹⁴⁸³។ ក្រោយពី អ.វ.ត.ក ចាប់ផ្តើមដំណើរការបានបន្តិច សហព្រះរាជអាជ្ញាបានបើកកិច្ចស៊ើបអង្កេតតាមផ្លូវតុលាការប្រឆាំងនឹងរូបគាត់¹⁴⁸⁴ ហើយពីរសប្តាហ៍ក្រោយមក កាំង ហ្គេកអ៊ាវត្រូវបានបញ្ជូនមកឃុំឃាំងនៅ អ.វ.ត.ក វិញ¹⁴⁸⁵។ ជាលទ្ធផល តុលាការយោធាបានសម្រេចបញ្ចប់យុត្តាធិការរបស់ខ្លួនទៅលើជនជាប់ចោទ ដោយទុកឱ្យសំណុំរឿងនេះស្ថិតក្នុងចំណាត់ការរបស់ អ.វ.ត.ក វិញ¹⁴⁸⁶ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចថា មិនមានកិច្ចស៊ើបអង្កេតជាប្រព័ន្ធ និងជាសំខាន់ ត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលនោះឡើយ¹⁴⁸⁷។

ក្នុងកាលៈទេសៈទាំងនេះ ប្រាកដណាស់ថា សំណុំរឿងប្រឆាំង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ នៅ អ.វ.ត.ក គឺពិតជាការបន្តបទចោទដែលធ្វើឡើងជាដំបូងដោយតុលាការយោធានៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ មែន។

១៣. អង្គហេតុទាំងនេះបានបង្ហាញនូវភាពខុសគ្នាយ៉ាងច្បាស់ ធៀបជាមួយអង្គហេតុនានាដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍នានា ដែលចៅក្រមភាគច្រើនបានរំពឹងផ្អែកទៅលើ។ សំណុំរឿងទាំងនោះពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងការឃុំខ្លួនរយៈខ្លីដោយអាជ្ញាធរ ដែលមានយុត្តាធិការខុសគ្នា ហើយករណីដែលតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ទាំងនោះបានបដិសេធទៅលើសំណើទូទាត់សង មិនមានការបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងហេតុ និងផល រវាងដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ

¹⁴⁸³ សូមមើល David Scheffer, “ប្រវត្តិនៃកិច្ចចោទរំពឹងយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក” ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ៤ គេហទំព័រ <<http://www.cambodiatribunal.org/>>; Steve Heder, “ការពិនិត្យមើលឡើងវិញទៅលើការចរចា ដែលនាំទៅដល់ការបង្កើតឡើងនូវយុត្តាធិការបុគ្គលនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា” ចុះថ្ងៃទី ២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១, កថាខណ្ឌ ៣១,៣៧,៣៩,៤១ គេហទំព័រ <http://www.cambodiatribunal.org/blog>។

¹⁴⁸⁴ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបអង្កេតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារលេខ D3។

¹⁴⁸⁵ ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន, ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ C1។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការប្រគល់ខ្លួនជនល្មើស, ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារលេខ E52/4.65។

¹⁴⁸⁶ ដីកា, ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃតុលាការយោធា, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ E52/4.66។

¹⁴⁸⁷ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែង, កថាខណ្ឌ ២០ ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

តុលាការអន្តរជាតិ ជាមួយនឹងការឃុំខ្លួនជាបន្តដោយអាជ្ញាធរជាតិនោះទេ¹⁴⁸⁸។ ផ្ទុយទៅវិញ រដ្ឋកម្ពុជាបានឃុំឃាំង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ អស់រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ឆ្នាំ ដោយមិនមានកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធីលើអង្គសេចក្តីណាមួយ ហើយក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ខ្លួនបានធ្វើការចរចា ដើម្បីបង្កើត អ.វ.ត.ក ហើយបន្ទាប់មកបានបញ្ជូន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ទៅតុលាការមួយដែលបាន បង្កើតដោយខ្លួនឯង ដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតទៅលើបទចោទដែល “ប្រហាក់ប្រហែលគ្នាយ៉ាង ខ្លាំង”¹⁴⁸⁹។ តាមទស្សនៈរបស់យើង ករណីនេះពិតជាមានទំនាក់ទំនងរវាងការឃុំខ្លួននៅតុលាការ ការយោធា ជាមួយនឹងសំណុំរឿងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។

១៤. ចំណុចទីបី រាល់ការដកហូតសេរីភាពដោយមិនមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ គឺជាការរំលោភទៅ លើសិទ្ធិជាសារវន្ត ចំណែកការរំលោភទៅលើសេរីភាពរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ គឺមានលក្ខណៈ ធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងខ្លាំង។ គណៈកម្មាការសិទ្ធិមនុស្ស និងតុលាការអឺរ៉ុបសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្ស បាន កំណត់រយៈពេលឃុំខ្លួនដ៏ខ្លីជាង នេះឆ្ងាយណាស់ ថាជាការខុសច្បាប់ បើផ្អែកតាមបទដ្ឋានសិទ្ធិ មនុស្សអន្តរជាតិដែលនៅជាធរមាន¹⁴⁹⁰។ ដោយផ្អែកតាមដែនកំណត់ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ បើទោះបីជាភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តីអាចធ្វើជាយុត្តិកម្មសម្រាប់ការឃុំខ្លួន ដែលមានរយៈ ពេលវែងក៏ដោយ ក៏នៅក្នុងរឿងក្តីមួយនេះ អាជ្ញាធរបានឃុំខ្លួនលើសពីរយៈពេលកំណត់អតិ

¹⁴⁸⁸ សូមមើលសំណុំរឿងនានាដែលបានលើកនៅត្រង់ជើងទំព័រ ១៥, ខាងលើ។

¹⁴⁸⁹ មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៤០៣ និង ជើងទំព័រ ៨៥១ ។

¹⁴⁹⁰ សូមមើលរឿងក្តី *Sextus ទល់នឹង Trinidad and Tobago*, គណៈកម្មាការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ, ទស្សនៈ, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/72/D/818/1998 (ថ្ងៃទី ១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១) (“សំណុំរឿង *Sextus ទល់ នឹង Trinidad និង Tobago*”), កថាខណ្ឌ ៧.២ (ការឃុំខ្លួនចំនួន ២២ ខែ មុនពេលជំនុំជម្រះ ផ្ទុយទៅនឹងមាត្រា៩(៣) និង ១៤(៣)(គ))។ រឿងក្តី *Siewpersaud និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Trinidad និង Tobago*, គណៈកម្មាការសិទ្ធិមនុស្ស អង្គការសហប្រជាជាតិ, ទស្សនៈ, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/81/D/938/2000 (ថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៤) (“សំណុំរឿង *Siewpersaud និងជនដទៃទៀត ទល់នឹង Trinidad និង Tobago*”), កថាខណ្ឌ ៦.១, (ការឃុំខ្លួនចំនួន ៣៤ ខែមុនពេលជំនុំជម្រះ ផ្ទុយទៅនឹងមាត្រា ៩(៣)); សំណុំរឿង *Dzelili ទល់នឹង Germany*, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប, សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះ, បណ្តឹងលេខ 65745/01, ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ (“សាលក្រម *Dzelili*”), កថាខណ្ឌ ៦៨, ៨១ (ការឃុំខ្លួននៅដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះចំនួន ៤ ឆ្នាំ, ៨ ឆ្នាំ ដែលពុំស្របទៅនឹងមាត្រា ៥(៣) នៃតុលាការ អឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។

បរមាដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ ហើយមិនបានដំណើរការនីតិវិធីឱ្យបានឆាប់រហ័ស ក្នុងរយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ឆ្នាំ¹⁴⁹¹ ។

១៥. ជាចុងក្រោយ ដូចដែលបានបង្ហាញនៅផ្នែកខាងក្រោម អ.វ.ត.ក មានតួនាទីជាពិសេសក្នុងការ ផ្តល់នូវការទូទាត់សងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដោយមិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់អាណត្តិរបស់ តុលាការនោះឡើយ។

១៦. សាលដីកានេះ បានពិនិត្យជាលម្អិតទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការទូទាត់សង នៅក្នុងបរិបទនៃការវិភាគអំពីការទូទាត់សងចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁴⁹² ។ ដូចដែល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានដូច្នោះដែរ សិទ្ធិរបស់បុគ្គលក្នុងការទទួលបានការ ទូទាត់សងចំពោះការរំលោភបំពានទៅលើបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សជាសារវន្តនោះ គឺមានកំណត់ យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិជាច្រើន ដែលភាគច្រើននៃលិខិតុបករណ៍ទាំង នេះ បានចងកាតព្វកិច្ចកម្ពុជា ផ្អែកតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយ កម្ពុជា ដោយផ្អែកតាមមាត្រា ៣១(១)នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ¹⁴⁹³ ។ ក្នុងចំណោមមាត្រាទាំងនេះ មាត្រា ២(៣)(ក) នៃកតិកាសញ្ញា ICCPR បានចែងពីសិទ្ធិទទួលបាន “ការទូទាត់សងប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព” សម្រាប់ការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិណាមួយ ដែលត្រូវបានធានាដោយ កតិកាសញ្ញាមួយនេះ។ តុលាការ ICTR បានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា ការរំលោភបំពានទៅលើ សិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ជនជាប់ចោទ ត្រូវឱ្យមានការទូទាត់សងឱ្យបានសមស្របមួយ¹⁴⁹⁴ ។

¹⁴⁹¹ សូមមើលយោបល់ទូទៅ ៣២ កថាខណ្ឌ ៣៥ (ភាពសមហេតុផលនៃការឃុំខ្លួនមុនពេលជំនុំជម្រះអាស្រ័យទៅលើ “ភាពស្មុគស្មាញនៃសំណុំរឿង ទង្វើរបស់ជនជាប់ចោទ និងវិធីនៃចំណាត់ការនានារបស់ផ្នែករដ្ឋបាល និងផ្នែកតុលាការទៅ លើបញ្ហានេះ”)។ សេចក្តីសម្រេចលើរឿងក្តី *Barayagwiza*, កថាខណ្ឌ ២, ៩១ ដល់ ១០១ (វិះគន់កង្វះការយកចិត្តទុកដាក់ របស់ភាគីអយ្យការចំពោះកិច្ចស៊ើបសួរអស់រយៈពេល ១៨ ខែ មុនពេលនៃការចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)។

¹⁴⁹² សាលដីកា, កថាខណ្ឌ ៦៤៤ ដល់ ៦៥១។

¹⁴⁹³ សាលដីកា, កថាខណ្ឌ ៦៥៣។

¹⁴⁹⁴ សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Semanza*, កថាខណ្ឌ ១២៥។

១៧. សិទ្ធិទទួលបានការទូទាត់សង ត្រូវបានសង្កត់ធ្ងន់ជាពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹងការឃុំខ្លួនដោយខុស នីតិវិធីច្បាប់។ ទោះបីជាច្បាប់កម្ពុជាមិនបានចែងពីផលវិបាកនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នខុស នីតិវិធីច្បាប់ក៏ដោយ ក៏រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានការពារយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើ សិទ្ធិទទួលបានសេរីភាព¹⁴⁹⁵។ វិធានដែលបានបង្កើតឡើងនៅកម្រិតអន្តរជាតិបានបញ្ជាក់ថា រដ្ឋមួយដែលបានកម្រិតដោយខុសច្បាប់ទៅលើសេរីភាពផ្នែករូបរាងកាយរបស់បុគ្គល ត្រូវមាន កាតព្វកិច្ចផ្តល់ការទូទាត់សងដោយសមស្រប។ មាត្រា ៩ នៃកតិកាសញ្ញា ICCPR ដែលធានា ការការពារពីការចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្តនោះ បានចែងនៅក្នុងអនុកថាខណ្ឌ ៤ ថា ជន ណាដែលត្រូវបានដកហូតមិនឱ្យទទួលបាននូវការការពារបែបនេះ អាចដាក់សំណើទៅ តុលាការសុំឱ្យដោះលែង។ កថាខណ្ឌ ៥ ក៏បានចែងប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរអំពីសិទ្ធិទទួល បានសំណង។ ដោយធ្វើការបកស្រាយមាត្រា ៩ គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្ស បានកត់សម្គាល់ពី កាតព្វកិច្ចក្នុងការផ្តល់ការទូទាត់សងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់ការដកហូតសេរីភាព ដោយរំលោភទៅលើកតិកាសញ្ញា¹⁴⁹⁶។

១៨. គោលបំណងនៃការទូទាត់សងចំពោះការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិ ដែលត្រូវបានធានាដោយ ច្បាប់អន្តរជាតិនោះ គឺត្រូវដោះស្រាយទាំងស្រុងចំពោះម្ចាស់បណ្តឹង¹⁴⁹⁷។ ដូចដែលបាន បញ្ជាក់ដោយតុលាការអចិន្ត្រៃយ៍យុត្តិធម៌អន្តរជាតិ នៅក្នុងរឿងក្តី *Chorzow Factory* “ការ ទូទាត់សំណង ត្រូវតែធ្វើឡើងដល់កម្រិតខ្ពស់បំផុត ដើម្បីលុបបំបាត់រាល់ផលវិបាកនៃអំពើខុស ច្បាប់ និងដើម្បីបង្កើតឡើងវិញនូវស្ថានភាពដែលគួរតែកើតមានក្នុងករណីដែលអំពើខុសច្បាប់

¹⁴⁹⁵ សូមមើល រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, មាត្រា ៣១, ៣២ និង ៣៨។ សូមមើលផងដែរ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០០៧ មាត្រា ៥០៧ (“គ្រប់ចៅក្រមទាំងអស់ដែលបានទទួលបណ្តឹងស្តីពីការឃុំខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ដោយខុសច្បាប់ត្រូវ ធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ជាចាំបាច់ភ្លាម”)។

¹⁴⁹⁶ យោបល់ទូទៅ ៨ កថាខណ្ឌ ១។

¹⁴⁹⁷ សូមមើល សាលដីកា, កថាខណ្ឌ ៦៤៥ ដល់ ៦៤៦។ សូមមើលផងដែរសំណុំរឿង *Paniagua-Morales* និងជនដទៃ ទៀត ទល់នឹង *Guatemala* (“សំណុំរឿងរថយន្តពណ៌ស”), តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ, សាលក្រម (សំណង និងសោហ៊ុយ), ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០១, កថាខណ្ឌ ៧៦, ៧៩ (សំណងតម្រូវឱ្យមាន “ការសងទាំងស្រុង...ដែល ជាផ្នែកមួយនៅក្នុងការបង្កើតឡើងវិញនូវស្ថានភាពមុន”)។

នោះមិនត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើង”¹⁴⁹⁸។ ក្នុងបញ្ហានេះ “ត្រឹមតែលទ្ធភាព” នៃការទទួលបានការ
ទូទាត់សំណង គឺមិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់នោះទេ¹⁴⁹⁹។ ការទូទាត់សងដែលផ្តល់ឱ្យ គួរតែ
“មានលទ្ធភាពផ្តល់នូវការទូទាត់សង” ជាក់ស្តែង¹⁵⁰⁰។

១៩. នៅក្នុងបរិបទនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូច្នោះតុលាការអន្តរជាតិធ្វើការទូទាត់សងចំពោះការឃុំខ្លួនដោយ
ខុសនីតិវិធីច្បាប់ ដោយស្តារឡើងវិញនូវសេរីភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានដកហូត។
តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស បានសម្រេចនៅក្នុងបរិបទនៃការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ ថា រដ្ឋ
តម្រូវឱ្យ “បញ្ចប់នូវការរំលោភបំពានដែលរកឃើញដោយតុលាការ ហើយត្រូវផ្តល់នូវការ
ទូទាត់សងតាមគ្រប់លទ្ធភាពចំពោះផលវិបាកដែលបណ្តាលមកពីការរំលោភបំពាននេះ ដើម្បី
ស្តារឡើងវិញតាមគ្រប់លទ្ធភាពនូវស្ថានភាពដែលកើតមាន នៅមុនពេលមានការរំលោភ
បំពាន”¹⁵⁰¹។ ហេតុដូច្នោះ យុត្តិសាស្ត្រដែលបានដកស្រង់ចេញពីតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស

¹⁴⁹⁸ រឿងក្តី *Chorzow Factory*, សាលក្រម (ការទាមទារសំណង) (អង្គសេចក្តី), ទំព័រ ៤៧។ បទដ្ឋានទាំងនេះត្រូវបានចៅ
ក្រមមតិភាគច្រើនយកមកអនុវត្តនៅក្នុងការពិភាក្សារបស់ខ្លួនស្តីពីសំណង៖ សាលដីកា, កថាខណ្ឌ ៦៤៥ ដល់ ៦៤៦។

¹⁴⁹⁹ រឿងក្តី *Agudo ទល់នឹង Spain*, គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ, ទស្សនៈ, ឯកសារ អ.ស.ប
CCPR/C/76/D/890/1999 (ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២), កថាខណ្ឌ ៩.១។

¹⁵⁰⁰ រឿងក្តី *Menesheva ទល់នឹង Russia*, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, សាលក្រមលេខ 59261
/00, ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៦, កថាខណ្ឌ ៧៦ (ដំណោះស្រាយមួយដែលទំនងជាពុំអាចលេចចេញជាសំណងជាក់
ស្តែង គឺជាសំណងដែលផ្អែកតែទៅលើ “ទ្រឹស្តី និងពុំមានភាពជាក់ស្តែង” ហើយដូច្នោះពុំបានបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃអនុ
សញ្ញានេះបានឡើយ)។ រឿងក្តី *Vernillo ទល់នឹង France*, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, ឯកសារ
លេខ 11889/85, ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩១, កថាខណ្ឌ ២៧ (“សំណងនានាត្រូវមានភាព ជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ទាំង
ក្នុងទ្រឹស្តី និងការអនុវត្ត”); រឿងក្តី *Selmouni ទល់នឹង France*, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប, សាលដីកាអង្គជំនុំជម្រះកំពូល,
ឯកសារលេខ 25803/94, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ ៧៦ (សំណងត្រូវតែ “មានប្រសិទ្ធភាពដែលមាន
ទាំងក្នុងទ្រឹស្តីនិងក្នុងការអនុវត្តនៅពេលពាក់ព័ន្ធ ពោលគឺសំណងត្រូវតែអាចទទួលយកបានហើយដែលអាចផ្តល់ជំងឺចិត្តពាក់
ព័ន្ធនឹងការតវ៉ារបស់ម្ចាស់បណ្តឹង និងផ្តល់លទ្ធភាពនៃជោគជ័យដោយមានហេតុផលត្រឹមត្រូវ”)។

¹⁵⁰¹ រឿងក្តី *Assanidze ទល់នឹង Georgia*, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប, សាលដីកាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, ឯកសារ
លេខ 71503/01, ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៤, កថាខណ្ឌ ១៩៨ ។ សូមមើលផងដែរនូវឯកសារយោងខាងលើ *កថា
ខណ្ឌ ២០២* (ដែលបានសម្រេចថា សំណងតែមួយគត់ដែលអាចធ្វើទៅបាន សម្រាប់ការឃុំខ្លួនម្ចាស់បណ្តឹងដោយខុសច្បាប់
គឺការដោះលែងជាបន្ទាន់ ក្រោមការលះទេសៈទាំងនេះ ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បានបញ្ជាក់ថា ការកាត់បន្ថយទោស គឺជាការទូទាត់សងដ៏សមស្របសម្រាប់ការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ ឬដោយហួសរយៈពេលកំណត់¹⁵⁰² ហើយការកាត់បន្ថយទោសបែបនេះ ត្រូវតែជា “ការទូទាត់សងដោយសមស្រប” សម្រាប់ការរំលោភបំពានដែលបានចោទប្រកាន់ឡើង¹⁵⁰³ ។ ជារួម តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍នានាបានផ្តល់នូវការកាត់បន្ថយទោស បន្ថែមពីលើការគិតបញ្ចូលថិរវេលាជាប់ឃុំ ថាជាការទូទាត់សំណងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នខុសនីតិវិធីច្បាប់¹⁵⁰⁴ ។

២០. អនុលោមតាមការវិភាគនេះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវមានសិទ្ធិទទួលបានការទូទាត់សងសម្រាប់ការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិទទួលបានសេរីភាពរបស់គាត់។ ការទូទាត់សងនេះត្រូវរួមបញ្ចូលទាំងការទទួលស្គាល់ដោយចៅក្រម តាមរយៈទស្សនៈនេះ អំពីការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់គាត់ ព្រមទាំងការទូទាត់សងជាទម្រង់នៃការកាត់បន្ថយទោស។ ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចជាឯកច្ឆន្ទថាស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ តម្រូវឱ្យប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ទើបការផ្តល់សំណងនេះអាចធ្វើឡើងទៅបាន តែតាមរយៈការកែប្រែការប្រកាសទោសមកជាការដាក់ពន្ធនាគារដោយមានពេលវេលាកំណត់

¹⁵⁰² រឿងក្តី Chraidy ទល់នឹង Germany, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប, សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះ, ឯកសារលេខ 65655/01, ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៦ (“សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Chraidy”), កថាខណ្ឌ ២៤-២៥; សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Dzelili, កថាខណ្ឌ ៨៣ ដល់ ៨៥។ សូមមើលផងដែរ របាយការណ៍ស្តីពីប្រសិទ្ធភាពនៃសំណងជាលក្ខណៈជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងរយៈពេលលើសលប់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, ឯកសារសិក្សាលេខ 316/2004, ដែលគណៈកម្មការអឺរ៉ុបសម្រាប់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យតាមរយៈច្បាប់ បានអនុម័ត នៅក្នុងសម័យប្រជុំពេញអង្គលើកទី ៦៩, ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ ២២៨ (“ការពិចារណាអំពីការពន្យារពេល នៅក្នុងការវាយតម្លៃអំពីការផ្តន្ទាទោសត្រូវចាត់ទុកជាទម្រង់សមស្របមួយនៃសំណងនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ”)។

¹⁵⁰³ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី Chraidy, កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁵⁰⁴ សំណុំរឿង រដ្ឋអាជ្ជា ទល់នឹង Barayagwiza និងអ្នករដ្ឋប្បវេណី, សំណុំរឿងលេខ ICTR-99-52-T, សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣ (“សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង Barayagwiza”), កថាខណ្ឌ ១១០៦ ដល់ ១១០៧។ សាលដីកាសាលាខ្លួនក្នុងរឿងក្តី Semanza, កថាខណ្ឌ ៣២៣ ដល់ ៣២៩ ។ សាលដីកាសាលាខ្លួនក្នុងរឿងក្តី Kajelijeli, កថាខណ្ឌ ៣២៤។

តែប៉ុណ្ណោះ។ វិធីសាស្ត្របែបនេះត្រូវបានគាំទ្រដោយការអនុវត្តនៅបណ្តាតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍នានា¹⁵⁰⁵។

២១. ឥឡូវនេះយើងងាកទៅពិចារណាអំពីរយៈពេលនៃការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដោយមានរយៈពេលកំណត់។ មាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ប្រមើលមើលអំពីទោសជាប់ ពន្ធនាគារ ដែលមានរយៈពេលកំណត់ពី ៥ ឆ្នាំ រហូតដល់មួយជីវិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនានាដែល ស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការ។ មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០០៩ អនុញ្ញាតឱ្យ ផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ឬដាក់ពន្ធនាគារក្នុងរយៈពេលកំណត់ រហូតដល់ ៣០ ឆ្នាំ។ ចៅក្រមភាគច្រើនយល់ឃើញ ដោយសំអាងទៅលើមាត្រា ៦៦៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ថា ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក គឺជាច្បាប់ពិសេស (*lexspecialis*) បើប្រៀបធៀបទៅនឹងច្បាប់ទូទៅ (*legegeneralis*) នៃគន្លឹះ I នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដូច្នោះហើយត្រូវដាក់ជំនួសគន្លឹះ ១ នៃក្រម ព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ នៅពេលដែលមានវិវាទ កើតឡើង។ ដូច្នោះ ចៅក្រមភាគច្រើនយល់ឃើញថា មាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មានអធិកភាពទៅលើមាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៩ ទាក់ទិននឹងធនានុសិទ្ធិស្របច្បាប់ របស់តុលាការក្នុងការផ្តន្ទាទោស¹⁵⁰⁶។ យើងពុំយល់ស្របទៅនឹងការផ្អែកទៅលើគោលការណ៍នៃច្បាប់ ពិសេសរបស់ចៅក្រមភាគច្រើនឡើយ ដោយនៅក្នុងទស្សនៈរបស់យើង គោលការណ៍នេះមិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេចំពោះករណីនេះ។

២២. នៅក្រោមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់អន្តរជាតិ ឃ្លាច្បាប់ពិសេសបដិញ្ញត្តិច្បាប់ទូទៅ (*lexspecialis derogat lege generali*) អាចយកមកអនុវត្តបានតែក្នុងករណីដែលមានភាពស្មើគ្នានៃនិយាមមួយចំនួនដែលត្រូវយកមកប្រៀបធៀបគ្នាប៉ុណ្ណោះ មានន័យថា យុត្តាធិការនៃរឿងក្តី (*ratione materiae*) នៃនិយាមទាំងពីរ មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាមែនទែន ទាំងខ្លឹមសារ

¹⁵⁰⁵សាលក្រមជំនុំជម្រះក្នុងរឿងក្តី *Barayagwiza*, កថាខណ្ឌ ១១០៦ ដល់ ១១០៧។ សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី *Kajelijeli*, កថាខណ្ឌ ៣២៤។

¹⁵⁰⁶មតិចៅក្រមភាគច្រើនស្តីពីការប្រកាសទោស, កថាខណ្ឌ ៣៤៨ ដល់ ៣៥១។

និងមុខងារ របស់និយាមទាំងនោះ¹⁵⁰⁷។ សម្រាប់គោលបំណងនៃការផ្ដន្ទាទោស បទបញ្ញត្តិ មួយ ដូចជា មាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដែលកំណត់នូវកម្រិតទោស អាច បង្កើតបានជាច្បាប់ពិសេស ទាក់ទិនទៅនឹងបទបញ្ញត្តិមួយទៀតបាន លុះត្រាតែវិធានទាំង ពីរនេះសុទ្ធតែមានគោលបំណងដាក់ ទណ្ឌកម្មដល់បទឧក្រិដ្ឋស្រដៀងគ្នា។

២៣. បញ្ហាជាក់លាក់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ គឺថាតើនិយាមដែល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ នៅក្រោមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ) ស្ថិត នៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាង *ច្បាប់ពិសេស និងច្បាប់ទូទៅ* ជាមួយនឹងបទឧក្រិដ្ឋស្រដៀងគ្នាដូច ដែលមាន ចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៨៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ឬយ៉ាងណា។ ដូចដែលបាន កត់សម្គាល់នៅ ក្នុងសាលដីការបស់យើង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ពុំបាន *កំណត់ និយមន័យ* នៃបទឧក្រិដ្ឋឡើយ ដោយគ្រាន់តែចែងអំពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ទៅលើបទ ឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ដែលបានកើតមាននៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ នៅក្រោមច្បាប់អន្តរ ជាតិ។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាប្រភពនៃការចាត់ទុកទម្រង់នៃអំពើមួយចំនួនថា ជាបទល្មើសនៅក្រោមច្បាប់ជាតិ ដោយមានអានុភាពសម្រាប់ពេលអនាគត។ នៅក្នុងទស្សនៈ របស់យើង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ (ជា ពិសេសទំនៀមទម្លាប់) និងមាត្រា ១៨៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ តាមលក្ខណៈបច្ចេកទេស ចែង អំពីប្រភេទផ្សេងៗគ្នានៃបទល្មើស ដូច្នោះហើយយើងមិនអាចអនុវត្តគោលការណ៍នៃការប្រៀប ធៀបរវាង *ច្បាប់ពិសេស ច្បាប់ទូទៅ* ឡើយ។ ដូច្នោះ ការដាក់ទោសទណ្ឌ ដែលត្រូវប្រមើល មើលនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ នឹងមានលក្ខណៈចងកាតព្វកិច្ច ទាក់ទិននឹងបទឧក្រិដ្ឋ នានាដែលត្រូវបានកំណត់និយមន័យនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ដោយផ្អែកតែទៅលើមូលដ្ឋាននៃ ច្បាប់ជាក់លាក់ពីរដ្ឋសភាប៉ុណ្ណោះ។ ច្បាប់បែបនេះមិនឃើញមាននៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ

¹⁵⁰⁷ បំណែកនៃច្បាប់អន្តរជាតិ: ការលំបាកដែលចេញពីផ្នែកផ្សេងៗ និងវិសាលភាពនៃច្បាប់អន្តរជាតិបាយការណ៍របស់ ក្រុមសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពីគណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិ សេចក្តីសន្និដ្ឋានពង្រាងនៃកិច្ចការរបស់ក្រុមសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដែល រៀបចំបញ្ចប់ដោយ Martti Koskeniemi, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/CN.4/L.682/Add.1 (ថ្ងៃទី ២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៦), កថាខណ្ឌ ៥, ដែលបញ្ជាក់អំពីទ្រឹស្តីដែលអនុវត្តបាន (និងជាចម្បង) នៅក្នុងកម្រិតជាតិ។

២០០៩ ឡើយ ដែលប្រការនេះទំនងជាកម្រិតនៃការអនុវត្តគន្លឹ I ត្រឹមតែចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនានា ដែលកំណត់ ដោយលក្ខន្តិកៈ¹⁵⁰⁸។ សេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលមានលក្ខណៈប្រសើរជាងនោះគឺថា ការផ្តន្ទាទោសតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ មិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ទាក់ទិននឹងបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ¹⁵⁰⁹។

២៤. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយសារហេតុផលជាច្រើន យើងបានសន្និដ្ឋានថា តុលាការនេះ គួរតែផ្តល់ទម្ងន់ឱ្យបានច្រើនទៅឱ្យការអនុវត្តការផ្តន្ទាទោសតាមច្បាប់ជាតិ ដែលរួមបញ្ចូល ទាំងមាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

២៥. ទីមួយ ដែនកំណត់នៃការផ្តន្ទាទោសដែលប្រមើលមើលនៅក្នុងមាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពី ការ បង្កើត អ.វ.ត.ក គឺមានលក្ខណៈទូលំទូលាយយ៉ាងខ្លាំង និងមានគោលការណ៍ណែនាំពិតប្រាកដ ក្នុងការផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងមាត្រាផ្សេងទៀតក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក¹⁵¹⁰។

២៦. ទីពីរ គោលការណ៍ផ្តន្ទាទោសនៅកម្រិតអន្តរជាតិ មានកម្រិត កំណត់។ មុនពេលកើតមាន តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ជាក់ស្តែង “ពុំមានវិធានច្បាប់ឡើយ” នៅក្នុងការផ្តន្ទាទោសចំពោះ

¹⁵⁰⁸ សូមមើលឧទា. មាត្រា ១, ២ និង ៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩។

¹⁵⁰⁹ មិនដូចជាបទឧក្រិដ្ឋនានាដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក (សូមមើល មាត្រា ៣ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក)។ ទាក់ទិននឹងបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ អាចយកមក អនុវត្តបាន ជាអប្បបរមា ក្នុងវិសាលភាពដែលក្រមនេះមានអានុភាព ដែលចែងអំពីទោសដែលស្រាល។ សូមមើល កតិកា សញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ មាត្រា ១២(១) កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មាត្រា ១២(២) និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ មាត្រា ១០។

¹⁵¹⁰ Mark D. Kielsgard, “The Legality Principle in Sentencing at the ECCC: Making Up Law as It Goes Along?”, *Asian Journal of International Law* វ៉ុល ២ (ឆ្នាំ ២០១២) ទំព័រ ១១៩ ដល់ ១២០ (“ឯកសារច្បាប់នៅ អ.វ.ត.ក មិនបានចែងនូវការណែនាំគ្រប់គ្រាន់ឡើយ។ ជាការពិត សេចក្តីព្រាងនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (ដូចដែល បានប្រកាសឱ្យប្រើពីដំបូង និងថ្មីនេះក្នុងឆ្នាំ ២០០៤) ស្តីពីការប្រកាសទោស មានលក្ខណៈត្រួសៗ មិនច្បាស់លាស់ ធ្វើឱ្យ ភាន់ច្រឡំ។ ការប្រកាសទោសដែលចែងនៅក្នុង អ.វ.ត.ក មានការប៉ះពាល់យ៉ាងដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព (...)”)។

បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិធ្ងន់ធ្ងរ¹⁵¹¹។ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០០ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *Furundžija* បានសម្រេចថា វានៅតែជា “ការឆាប់រហ័សពេកក្នុងការនិយាយអំពីអត្ថិភាពនៃរបបព្រហ្មទណ្ឌ” នៅកម្រិតអន្តរជាតិ¹⁵¹²។ ទោះបីជាតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ នានាបានបន្តបង្កើតវិធានច្បាប់ស្តីពីការផ្តន្ទាទោសក៏ដោយ ក៏ការប្រមូលផ្តុំជាក្រុមនៃគោលការណ៍ ណែនាំទាំងនោះនៅមានកម្រិតរហូតដល់មានការអនុម័តវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC¹⁵¹³។ ទោះបីជា យ៉ាងណាក៏ដោយ គោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះពិពណ៌នាតែអំពីកត្តានានាពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសតែប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែពុំបានបកស្រាយកត្តាទាំងនោះ ជាការកំណត់ជាក់ស្តែងពីកម្រិតទោសសម្រាប់បទល្មើសនានាឡើយ។ លើសពីនេះទៀត ដោយសារតែគោលការណ៍ណែនាំទាំងនោះ មានអត្ថិភាព តែត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងរយៈពេលជាយូរមកហើយបន្ទាប់ពីកើតមានបទឧក្រិដ្ឋនានានៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក តុលាការនេះអាចនឹងរំលោភទៅលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព តាមរយៈការផ្អែកទាំងស្រុង

¹⁵¹¹Mirko Bagaric and John Morss, “International Sentencing Law: In Search of a Justification and Coherent Framework”, វិវេចនាច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ វ៉ុល ៦ (ឆ្នាំ ២០០៦) ទំព័រ ១៩២ ដកស្រង់ចេញពី William A. Schabas, “Sentencing by International Tribunals: A Human Rights Approach”, *Duke Journal of Comparative & International Law* វ៉ុល ៧ (ឆ្នាំ ១៩៩៩) ទំព័រ ៤៦១-២។ Barbara Hola et al., “International Sentencing Facts and Figures: Sentencing Practice at the ICTY and ICTR”, *Journal of International Criminal Justice* វ៉ុល ៩ (ឆ្នាំ ២០១១) ទំព័រ ៤១១ (កត់សម្គាល់ថា តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍នានាបាន “នាំមុខគេ” ក្នុងការអភិវឌ្ឍគោលការណ៍កំណត់ទោស ដំបូងមួយចំនួន”) ទំព័រ ៤១២ (ការលើកទទ្ទឹករណ៍អំពីការផ្តន្ទាទោសនៅតុលាការ Nuremberg និង Tokyo គឺមាន “លក្ខណៈជាមូលដ្ឋានបំផុត”)។

¹⁵¹²សាលដីកាលើរឿងក្តី *Furundžija* កថាខណ្ឌ ២៣៧។

¹⁵¹³សូមមើល វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC វិធាន ១៤៥ (ចែងអំពីស្ថានសម្រាលទោស និងស្ថានទម្ងន់ ទោសដែលពាក់ព័ន្ធ)។ ប្រៀបធៀប លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY មាត្រា ២៤(២) និងវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY វិធាន ១០១ (គ្រាន់តែចែងថា តុលាការគួរតែពិចារណាទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើស ស្ថានភាពបុគ្គលរបស់ជនជាប់ចោទ ស្ថានទម្ងន់ទោស និងស្ថានសម្រាលទោស រួមទាំងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងរដ្ឋអាជ្ញា និងការអនុវត្តទូទៅនៃទោសជាប់ពន្ធនាគារនៅក្នុងប្រទេសយូហ្គោស្លាវី)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ឬជាសំខាន់ទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការទាំងនោះ¹⁵¹⁴។ សម្រាប់ហេតុផលទាំងនេះ ទាំង វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY និងវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់ តុលាការ ICTR ណែនាំឱ្យតុលាការធ្វើការពិចារណាអំពី “ការអនុវត្តជាទូទៅទាក់ទិននឹងទោស ដាក់ពន្ធនាគារ” នៅក្នុងតុលាការក្នុងប្រទេស¹⁵¹⁵។

២៧. ទីបី សនិទានភាពក្នុងការអនុវត្តតាមរបបនៃការផ្តន្ទាទោសនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ យ៉ាងហោច ណាស់ក៏ត្រឹមត្រូវ ចំពោះបរិបទរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ដូចជា អ.វ.ត.ក នេះ ដែលត្រូវបានបង្កើត ឡើងនៅក្នុង “រចនាសម្ព័ន្ធតុលាការកម្ពុជាដែលមានស្រាប់”នោះ¹⁵¹⁶។ ជាភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពី ភាពអាចអនុវត្តបាននៃ វិធីសាស្ត្រនេះ យើងកត់សម្គាល់ថា សាលក្រម និងសាលដីការរបស់ អង្គជំនុំជម្រះនេះបានប្រើប្រាស់ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ សម្រាប់បញ្ហានានាទាក់ទិននឹង ឧទាហរណ៍ ការដាក់ទោសតែមួយចំពោះការផ្តន្ទាទោសច្រើនបទចំពោះបទឧក្រិដ្ឋអន្តរ ជាតិ¹⁵¹⁷។ ហេតុដូច្នេះ យើងសូមស្នើថា ក្នុងស្ថានភាពដែលពុំមានបទដ្ឋានអន្តរជាតិបែបនេះ អ.វ.ត.ក គួរតែកុំអនុវត្តតាមរបបប្រកាសទោសនៅតុលាការកម្ពុជា តែនៅពេលដែលមាន

¹⁵¹⁴អ្នកនិពន្ធ Shahram Dana, “ហួសពីប្រតិសកម្មឈានទៅដល់ការទទួលបានយុត្តិធម៌: ទ្រឹស្តីស្តីពីគោលការណ៍ នីត្យានុកូលភាពនៅក្នុងការប្រកាសតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ”, ព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពីច្បាប់អន្តរជាតិ និងឧក្រិដ្ឋវិទ្យា វ៉ុល ៩៩:៤ (ឆ្នាំ ២០០៩) ទំព័រ ៨៨៧ ដល់ ៩០៥។

¹⁵¹⁵វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY វិធាន ១០១(ខ) (iii)។ វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់ តុលាការ ICTR វិធាន ១០១(ខ)(iii)។ សូមមើលផងដែរ Shahram Dana, ហួសពីប្រតិសកម្មឈានទៅដល់ការទទួល បានយុត្តិធម៌: ទ្រឹស្តីស្តីពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៅក្នុងការប្រកាសតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ”, ព្រឹត្តិប័ត្រស្តីពី ច្បាប់អន្តរជាតិ និងឧក្រិដ្ឋវិទ្យា វ៉ុល ៩៩:៤ (ឆ្នាំ ២០០៩) ទំព័រ ៨៨៧ ដល់ ៩០៥។

¹⁵¹⁶លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេស Serra Leone ណែនាំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានដំណោះ ស្រាយ ចំពោះការផ្តន្ទាទោសរបស់តុលាការជាតិ Serra Leone និងតុលាការ ICTR ប៉ុន្តែលុបចោលការអនុវត្តនៅ ICTY។ ការអនុវត្តបែបនេះផ្ទុះបញ្ចាំងអំពីវិធីសាស្ត្រផ្តន្ទាទោសជាលក្ខណៈជាតិ ឬតំបន់ ប៉ុន្តែមិនមែនជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ នោះទេ។ សូមមើល មាត្រា ១៩(១) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការSCSL។

¹⁵¹⁷សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង កថាខណ្ឌ ៥៨៩។ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣២៨។ សូមមើលសាលក្រម អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, កថាខណ្ឌ ៥៨៥ (ដកស្រង់ចេញពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ទាក់ទងទៅនឹងស្ថានសម្រាល ទោស)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

មូលហេតុត្រឹមត្រូវផ្អែកតាមកាលៈទេសៈមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះ¹⁵¹⁸។ ឧទាហរណ៍ មូលហេតុបែបនោះ អាចរួមមាន ករណីដែលប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ មិនបានកំណត់បទព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើពាក់ព័ន្ធនោះ ឬនៅពេលដែលច្បាប់កម្ពុជា ពិចារណាអំពីការផ្ដន្ទាទោស ដែលពិតជាមានលក្ខណៈមិនគ្រប់គ្រាន់ បើប្រៀបធៀបនឹងការអនុវត្តអន្តរជាតិ ដោយការផ្ដន្ទាទោសនោះមានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរពេក¹⁵¹⁹ ឬស្រាលពេក។

២៨. នៅក្នុងករណីនេះ មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ចែងថា ការផ្ដន្ទាទោសកម្រិតអតិបរមា ដែលស្ថិតនៅក្រោមការដាក់ទោសពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត គឺត្រឹមរយៈពេលកំណត់សាមសិប(៣០)ឆ្នាំ។ តាមរយៈការអនុវត្តនូវការកម្រិតបែបនេះ អង្គនីតិបញ្ញត្តិនៃប្រទេសកម្ពុជា បានសម្រេចអំពីគោលនយោបាយព្រហ្មទណ្ឌ ដែលស្របគ្នាទៅនឹងការអនុវត្តប្រព័ន្ធច្បាប់ប្រទេសអឺរ៉ុប ថា ទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានរយៈពេលកំណត់ គឺជារយៈពេលដែលអាចថាជនល្មើសអាចជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។ ទាំងគោលនយោបាយនោះ និងទោសជាប់ពន្ធនាគារដែលមានរយៈពេល កំណត់សាមសិប (៣០)ឆ្នាំ ដែលត្រូវការសម្រាប់ករណីនេះ មិនមែនមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិឡើយ។ ជាការពិត មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចម្លងតាមរបបនៃការផ្ដន្ទាទោសនៅតុលាការ ICC ដែលកំណត់ការផ្ដន្ទាទោសស្រដៀងគ្នាដែរ គឺត្រឹមកម្រិតអតិបរមាសាមសិបឆ្នាំ¹⁵²⁰។ ការស្ទង់មតិប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិចំនួនម្ភៃបី ដែលធ្វើឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *Nikolić* បានរកឃើញថា រដ្ឋចំនួនដប់ប្រាំបួន លើកលែងតែរដ្ឋប្រើប្រាស់យុត្តាធិការ ច្បាប់

¹⁵¹⁸ទោះបីជានៅតុលាការ ICTY អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានរៀបរាប់ថា “អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវតែពិចារណាអំពីការអនុវត្តការផ្ដន្ទាទោសនៅអតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ហើយប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះមិនបានអនុវត្តតាមការកំណត់សម្រាប់ការផ្ដន្ទាទោសដែលមាននៅក្នុងការអនុវត្តទាំងនោះទេ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវតែផ្តល់សំអាងហេតុសម្រាប់ការមិនអនុវត្តនោះ”។ សាលដីកាលើ រឿងក្តី *Nikolić* កថាខណ្ឌ ៦៩ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹⁵¹⁹រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Fofana និង Kondewa, សំណុំរឿងលេខ SCSL-04-14-T, “សាលក្រមស្តីពីការផ្ដន្ទាទោស Moinina Fofana និង Allieu Kondewa”, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៧ (“សាលក្រមផ្ដន្ទាទោស Fofana and Kondewa”), កថាខណ្ឌ ៤៣។

¹⁵²⁰មាត្រា ៧៧(១)(ក) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC។

ស៊ីវិលមួយប៉ុណ្ណោះ បានពិចារណាអំពីការផ្ដន្ទាទោសអតិបរមាសាមសិបឆ្នាំ ឬតិចជាងនេះ¹⁵²¹។ នៅតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ មានតែចុងចោទចំនួនដប់ពីររូបប៉ុណ្ណោះ (លើកលែងការផ្ដន្ទាទោសត្រូវបានបន្ថយនៅតុលាការកំពូល) បានទទួលការផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារលើសពី៣០ឆ្នាំ¹⁵²² ហើយមានតែចុងចោទបីរូបប៉ុណ្ណោះ ទទួលការផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារលើសពី ៣៥ ឆ្នាំ¹⁵²³ ទោះបីជាតុលាការទាំងនោះ មិនត្រូវបានរារាំងដោយការកំណត់ទោសលើសដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់រ៉ាន់ដា ឬច្បាប់យូហ្គោស្លាវីនោះទេ។ បន្ថែមពីលើនេះ ការផ្ដន្ទាទោសក្នុងរឿងក្តីចំនួនពីរនៃរឿងក្តីទាំងនេះប៉ុណ្ណោះ បានរួមបញ្ចូលសំណងចំពោះការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសកំណត់។ ករណីបែបនោះមានចំនួនតិចតួចណាស់ និងពាក់ព័ន្ធលក្ខណៈខុសៗគ្នាជាច្រើន (រួមទាំងរយៈពេលតិចតួចនៃការឃុំខ្លួន និងប្រភេទនៃការចោទប្រកាន់បទឧក្រិដ្ឋខុសគ្នា និងមិនអាចប្រៀបធៀបគ្នាយ៉ាងងាយនោះទេ) ដែលយើងមិនអាចបង្កើតជានិទ្ទាការ ឬលំនាំនៃសំអាងផ្លូវច្បាប់ដែលអាចអនុវត្តបានចំពោះរឿងក្តីនេះទេ¹⁵²⁴។

¹⁵²¹Dr. Ulrich Sieber, "របាយការណ៍អ្នកជំនាញ ៖ ការផ្ដន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរ៖ ការវិភាគច្បាប់ និងការអនុវត្តការផ្ដន្ទាទោសដោយប្រៀបធៀប Version 2.0/10 ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៣", IT-94-2-S (ទំព័រ 5863 - ទំព័រ 5724) ទំព័រ៧៤-៧៥។ យោងតាមរបាយការណ៍នេះ ប្រទេសម៉ិចស៊ិកូ ដែលមានតែយុត្តាធិការច្បាប់ស៊ីវិល អនុញ្ញាតឱ្យមានការផ្ដន្ទាទោសលើសពីរយៈពេល ៣០ ឆ្នាំ ប៉ុន្តែកម្រិតការផ្ដន្ទាទោសអតិបរមាត្រឹម៦០ឆ្នាំ។ ដូចខាងលើដែរ។

¹⁵²²នៅតុលាការ ICTY ទាំងនេះរួមបញ្ចូល Drago Nikolić, Milan Martić, Milomir Stakić, Radislav Krstić និង Goran Jelisić។ សូមមើល បញ្ជីរាយឈ្មោះសេចក្តីសម្រេច <<http://www.icty.org/sid/10095>>។ នៅតុលាការ ICTR ទាំងនេះរួមបញ្ចូល Hassan Ngeze, Joseph Kanyabashi, Theoneste Bagosara, Jean-Bosco Barayagwiza, Laurent Semanza, Juvénal Kajelijeli និង Siméon Nchamihigo។

¹⁵²³ នៅតុលាការ ICTY ទាំងនេះរួមបញ្ចូល Milomir Stakić and Goran Jelisić។ សូមមើល បញ្ជីរាយឈ្មោះសេចក្តីសម្រេច នៅគេហទំព័រ <<http://www.icty.org/sid/10095>>។ នៅតុលាការ ICTR នេះរួមបញ្ចូល Juvénal Kajelijeli។

¹⁵²⁴ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ F1/3.1 ទំព័រ ៦៤ ដល់ ៦៥ (ភាសាអង់គ្លេស) (សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ កត់សម្គាល់ថា ការបំពានបំពានលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងរឿងក្តីមួយចំនួននៅតុលាការ ICTR គឺ "មិនសូវធ្ងន់ធ្ងរដូចនៅក្នុងរឿងក្តីនេះទេ")។ សូមមើល ឧទា. សាលដីកាលើរឿងក្តី Kajelijeli កថាខណ្ឌ ៣២៣ ដល់ ៣២៤ (បន្ទុកបន្ថយទោសពីការផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេលពីរជីវិត និងការដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល ១៥ឆ្នាំ ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ការញុះញង់ជាសាធារណៈឱ្យប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងការ

២៩. បើផ្អែកតាមការពិចារណាទាំងនេះ ការអនុវត្តការផ្ដន្ទាទោសពិតប្រាកដនៅតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* គឺមិនច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ ឬសមស្របគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចោទជាសំណួរចំពោះការកំណត់ទោសរយៈពេលត្រឹមសាមសិបឆ្នាំ ដែលកំណត់ដោយច្បាប់កម្ពុជាបាននោះទេ¹⁵²⁵។

ទាក់ទិននឹងបញ្ហានេះ យើងកត់សម្គាល់នូវភាពស្អាក់ស្អើរក្នុងកម្រិតមួយនៅក្នុងសវនាការបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជ អាជ្ញានៅក្នុងការបញ្ជាក់អំពីមូលដ្ឋានស្នើឱ្យមានការបន្ថែមទោសពីសាមសិបប្រាំឆ្នាំ (ជាធរមាន សាមសិបឆ្នាំ) ដែលសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង រហូតទៅដល់សេសសិបប្រាំឆ្នាំ¹⁵²⁶។ យើងកត់សម្គាល់ឃើញថា វាហាក់ដូចជាមិនមានការគាំទ្រឡើយនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ចំពោះ តួលេខជាក់លាក់នៃការផ្ដន្ទាទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលសេសសិបប្រាំឆ្នាំ។ ជាការពិត សហព្រះរាជអាជ្ញា បានទទួលស្គាល់

សម្លាប់រង្គាល ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ឱ្យមកត្រឹមតែការដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៤៥ ឆ្នាំ ដោយសារតែបច្ច័យនៃការឃុំខ្លួនរយៈពេល ៣០៦ ថ្ងៃ ដោយមិនបានជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងលើរូបភាព ឬមិនបានផ្តល់ឱ្យបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខចៅក្រម)។ សាលក្រមក្នុងរឿងក្តី *Barayagwiza* កថាខណ្ឌ ១១០៦-១១០៧ (បន្ទុកបន្ថយទោសពីការដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ដែលដាក់ចំពោះពិរុទ្ធភាពពីបទការប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការសមគំនិតប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការញុះញង់ដោយផ្ទាល់និងជាសាធារណៈឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងការសម្លាប់រង្គាល ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ មកត្រឹមការដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល៣៥ឆ្នាំ ដោយសារតែការឃុំខ្លួន១៨ខែ ចំពោះការចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)។ *សូមមើលផងដែរ* សេចក្តីសម្រេចលើរឿងក្តី *Barayagwiza* កថាខណ្ឌ ៩១ដល់ ៩៩។

¹⁵²⁵ *សូមមើល* Barbar Hola និងអ្នកនិពន្ធដទៃទៀត, “អង្គហេតុ និងទូរលេខនៃការផ្ដន្ទាទោសអន្តរជាតិ៖ ការផ្ដន្ទាទោសនៅតុលាការ ICTY និង ICTR” , ព្រឹត្តិប័ត្រនៃយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ វ៉ុល ៩ ឆ្នាំ ២០១១ ការវិភាគទៅលើរបបនៃការប្រកាសទោសនៅ តុលាការ ICTY និង ICTR ។

¹⁵²⁶ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារ F1/3.2 ទំព័រ ៥១ (បន្ទាត់ ២ ដល់ ២០)(សហចៅក្រមអន្តរជាតិដកស្រង់រឿងក្តីពីរដើម្បីគាំទ្រដល់សំណើដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៤៥ ឆ្នាំ ដែលរឿងក្តី មួយក្នុងចំណោមរឿងក្តីទាំងពីរនោះមានការផ្ដន្ទាទោសរយៈពេល ៣៥ ឆ្នាំ) ទំព័រ ៥២ (បន្ទាត់ ១៧) ដល់ ទំព័រ ៥៣ (បន្ទាត់ ១១) (សហព្រះរាជអាជ្ញា មិនជំទាស់ឡើយប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចចេញជាតួលេខផ្សេង (...)) ដរាបណាមានការ បន្ថែមទោសទៅលើរយៈពេល ៣៥ ឆ្នាំ”) (បន្ថែមលើសំណើសុំការដាក់ពន្ធនាគារ ៤៥ ឆ្នាំ ដែលថា ប្រសិនបើយកមកពិចារណា ស្ថានសម្រាល់ទោសអាចកាត់បន្ថយចំនួនប្រាំឆ្នាំទៀត)។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

បញ្ហានេះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ចប់សវនាការដេញដោល¹⁵²⁷ ហើយបានជ្រើសរើស “គោរពតាមខត្តមគតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះ” ទាក់ទងទៅនឹងការកាត់បន្ថយទោសដ៏ច្រើននេះ¹⁵²⁸ ម្យ៉ាងវិញទៀត វានឹងមានលទ្ធផលជាក់ស្តែងយ៉ាងច្បាស់លាស់បំផុតអំពីការបន្ថែមទោសបែបនេះ៖ ដែលថា ជនជាប់ចោទមានអាយុហុកសិបប្រាំពីរ (៦៧) ឆ្នាំ នៅត្រឹមកាលបរិច្ឆេទនៃការផ្តន្ទាទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នឹងមិនទំនងជាទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពីដំណោះស្រាយដែលបានផ្តល់ឱ្យឡើយ។ ដូច្នោះ ដំណោះស្រាយនឹងគ្រាន់តែជានិមិត្តរូបប៉ុណ្ណោះ¹⁵²⁹។ ដោយយោងទៅលើហេតុផលទាំងនេះ យើងពិចារណាឃើញថា របបផ្តន្ទាទោសតាមច្បាប់ជាតិផ្តល់នូវគោលការណ៍ណែនាំដ៏មានតម្លៃទៅដល់ ក្របខណ្ឌនៃការផ្តន្ទាទោសរបស់អ.វ.ត.ក និងកាត់បន្ថយការព្រួយបារម្ភអំពីការសម្រេចតាមតែទំនើងចិត្ត។

៣០. ចុងក្រោយ ដំណោះស្រាយដែលយើងចង់បាន មិនបានរារាំងអណត្តិរបស់តុលាការនេះ ដែលមានគោលបំណងកាត់សេចក្តីចំពោះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណា ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងពេលរបបនោះទេ¹⁵³⁰។ ដំណោះស្រាយ

¹⁵²⁷ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ចប់សវនាការដេញដោល ឧបសម្ព័ន្ធ ១ ដល់ ៥ ថ្ងៃទី ១១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E159/9, កថាខណ្ឌ ៤៦៩ (“យុត្តិសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធ មិនបានលើកឡើងនូវការណែនាំច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងការកំណត់អំពីសំណងក្នុងករណីនេះឡើយ”)។

¹⁵²⁸ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ចប់សវនាការដេញដោល ឧបសម្ព័ន្ធ ១ ដល់ ៥ ថ្ងៃទី ១១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩, ឯកសារលេខ E159/9, កថាខណ្ឌ ៤៧២។

¹⁵²⁹សូមមើលជើងទំព័រ ៤៩ ដូចខាងលើ ដកស្រង់ ក្នុងចំណោមរឿងក្តីផ្សេងៗ រឿងក្តី Menesheva ទល់នឹង ប្រទេសរុស្ស៊ី ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះនៃតុលាការ EctHR ពាក្យសុំលេខ 59261/00 ថ្ងៃទី ៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៦ កថាខណ្ឌ ៧៦ (ដំណោះស្រាយប្រាកដជាអាចជាការផ្តល់នូវសំណង)។ ដំណោះស្រាយដែលទំនងជាមិនស្តែងឱ្យចេញជាសំណងជាក់ស្តែងនោះ គឺ “មានលក្ខណៈជាទ្រឹស្តី និងជាការបំភាន់បញ្ហា” និងមិនបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវរបស់អនុសញ្ញា ឡើយ)។

¹⁵³⁰មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ ដូចដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានទទួលស្គាល់ ការបំពានបំពានលើសិទ្ធិរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ទោះបីជាការបំពានបំពានធ្ងន់ក៏ដោយ ក៏មិនអាចធ្វើជាយុត្តិកម្មសម្រាប់ដោះលែង បើពិចារណាអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលផ្តន្ទាទោសចំពោះជនជាប់ចោទ។ សូមមើលដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ C3, កថាខណ្ឌ ២១។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

របស់យើង គឺដើម្បីធានាថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តដោយ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ត្រូវបានផ្តោលទោសយ៉ាងខ្លាំង និងផ្តន្ទាទោសជាដាច់ខាត។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ត្រូវធានាថា ការផ្តន្ទាទោសចំពោះគាត់ ស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងបទដ្ឋានយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ និងធានាថា តុលាការនេះ បន្តធ្វើជាកំរងមួយសម្រាប់ការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដោយគោរពយ៉ាងត្រឹមត្រូវចំពោះសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ។

៣១. យើងសម្រេចផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារចំពោះ កាំង ហ្គេក អ៊ាវ ដោយបន្តបន្ថយមកត្រឹមរយៈពេលសាមសិបឆ្នាំ ដែលជាការទូទាត់ចំពោះការរំលោភបំពានដោយអាជ្ញាធរក្នុងស្រុកដល់សិទ្ធិសារវន្តរបស់គាត់។ ជាការកាត់សម្គាល់ផ្នែកបច្ចេកទេស យើងមានបំណងលើកឡើងបន្ថែមលើនេះថា យោងតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន ការកាត់បន្ថយទោសរបស់តុលាការជំនុំជម្រះក្តី មិនបានធ្វើយុត្តិកម្មដល់ការដាក់ទោសពីរដាច់ដោយឡែកពីគ្នាគឺ ទណ្ឌកម្មដំបូង និងទណ្ឌកម្មដែលត្រូវកាត់បន្ថយ¹⁵³¹។ ទណ្ឌិតទទួលទណ្ឌកម្មតែមួយ។ ការពិចារណាដែលនាំទៅដល់ការសម្រេចទោសបែបនេះ ដែលរួមទាំងការផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងលក្ខណៈអរូបិយ និងការកាត់បន្ថយដែលត្រូវផ្តល់បន្តបន្ទាប់នេះ បានបង្ហាញនៅក្នុងផ្នែកសំអាងហេតុ។

¹⁵³¹ សូមមើល មាត្រា ៣៥៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាឆ្នាំ ២០០៧ (“តុលាការត្រូវពិនិត្យ [...] ទណ្ឌកម្ម”) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ របាយការណ៍គណៈកម្មការ Venice, កថាខណ្ឌ ២៤០ (“នៅក្នុងមូលហេតុដែលចៅក្រមប្រើ ពេលធ្វើការវាយតម្លៃពីរយៈពេលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ទំនាក់ទំនងរវាងរយៈពេលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងការវាយតម្លៃលើទណ្ឌកម្ម គប្បីធ្វើឡើងឱ្យបានច្បាស់លាស់ ហើយសមស្របដោយបង្ហាញ តើទណ្ឌកម្មត្រូវបានដាក់នោះ ប្រសិនបើយល់ឃើញថា រយៈពេលនោះមានលក្ខណៈសមហេតុផលនោះ)។

១០. ឧបសម្ព័ន្ធ I: សាវតានីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខ¹⁵³²

ក. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

១. នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ សហព្រះរាជអាជ្ញា បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ¹⁵³³ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយស្នើសុំឱ្យកែតម្រូវការក្តីត្រូវលើអង្គ ច្បាប់ និងបង្កើនការផ្ដន្ទាទោសបន្ថែមទៀត។ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ទទួលយកសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁵³⁴ សុំបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន¹⁵³⁵។ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០ សហព្រះរាជអាជ្ញា បានដាក់ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន¹⁵³⁶។ មិនមានសារណាតបណាមួយ ត្រូវបានធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹង សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ។

¹⁵³²សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឧបសម្ព័ន្ធទី I លើកឡើងសាវតានីតិវិធីលម្អិតចាប់តាំងពីពេលចាប់ខ្លួន ការផ្ទេរ និងការឃុំខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ តាមរយៈ និងរួមបញ្ចូលក្នុងការចេញសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

¹⁵³³សេចក្តីជូនដំណឹងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អំពីបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងករណីរឿង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ខុច, ថ្ងៃទី ១៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/2។

¹⁵³⁴សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ថ្ងៃទី ០៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F5។ សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំបន្ថែមចំនួនទំព័រ ដើម្បីដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ថ្ងៃទី ២៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F5/1។

¹⁵³⁵សេចក្តីសម្រេចលើសំណើពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំបន្ថែមចំនួនទំព័រ សម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F5/2។

¹⁵³⁶បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងរឿងក្តីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ខុច ថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F10។

ខ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ

- ២. នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង1537 ដោយស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដោះលែងជនជាប់ចោទ ចាត់ទុកជនជាប់ចោទជាសាក្សីនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងចាត់ទុករយៈពេលឃុំខ្លួនថាជា “ការថែរក្សាការពារសាក្សីទៅ វិញ”។
- ៣. នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទបានស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពន្យារពេលដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខចំនួន ៣០ ថ្ងៃ បន្ថែមទៀត¹⁵³⁸។ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអនុញ្ញាតតាមសំណើសុំពន្យារពេលបរិច្ឆេទសម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ និងបានយល់ឃើញថា សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁵³⁹មានភាពយឺតយ៉ាវជាងការកំណត់ ដូច្នេះសារណាតបនេះ មិនអាចទទួលយកបានថាត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នោះទេ¹⁵⁴⁰។

¹⁵³⁷សេចក្តីជូនដំណឹងរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” អំពីបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/8។

¹⁵³⁸សំណើរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” សុំពន្យារពេលកំណត់សម្រាប់ដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ F6។

¹⁵³⁹សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច សុំបន្ថែមពេលវេលាដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ថ្ងៃទី ២៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ F6/1 ។

¹⁵⁴⁰សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច សុំពន្យារពេលបរិច្ឆេទសម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ ថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F6/2។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

- ៤. នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទបានដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន¹⁵⁴¹។ ការកែតម្រូវចំនួនពីរជាបន្តបន្ទាប់លើសំណើបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសត្រូវបានដាក់នៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០ និងថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១¹⁵⁴²។
- ៥. នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើសុំ¹⁵⁴³អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលផ្តល់ការអនុញ្ញាតពន្យាររយៈពេល ១៥ ថ្ងៃទៀត ដើម្បីដាក់សារណាតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានអនុញ្ញាតតាមសំណើសុំនៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០¹⁵⁴⁴។
- ៦. នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ បានដាក់សារណាតបរបស់ខ្លួនទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ¹⁵⁴⁵។

¹⁵⁴¹សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ F14។ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីត្រូវបានដាក់ជាភាសាខ្មែរនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយបណ្តឹងសាទុក្ខនេះជាភាសាអង់គ្លេសដែលត្រូវបានកែប្រែចុងក្រោយ ត្រូវបានដាក់នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១។

¹⁵⁴²សំណើសុំកែសម្រួលលើសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ នៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ F14/Corr-1 ។ សំណើសុំកែសម្រួលលើសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ F14/Corr-2។

¹⁵⁴³ពាក្យសុំពន្យារពេលរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដើម្បីដាក់ចម្លើយតបរបស់ខ្លួនចំពោះសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ប្រឆាំងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ថ្ងៃទី ២៦ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F14/1។

¹⁵⁴⁴សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំពន្យារពេលក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ ថ្ងៃទី ៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F14/3។

¹⁵⁴⁵សារណាតបរបស់ក្រុមមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣ ទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តី ឌុច ប្រឆាំងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/2។

- ៧. នៅថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សារណាតបរបស់ខ្លួនទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ¹⁵⁴⁶។
- ៨. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានអនុញ្ញាតឱ្យសហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទដាក់ការឆ្លើយតបទៅនឹងសារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៨(៤)នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារនៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក (វិសោធនកម្មលើកទី ៥) នៅថ្ងៃទី ២២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០¹⁵⁴⁷។ នៅថ្ងៃ ទី ១៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១ សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទបានដាក់ការឆ្លើយតបទៅនឹងសារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁵⁴⁸។
- ៩. នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សេចក្តីអង្កេតទៅលើសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខជាភាសាអង់គ្លេសរបស់ជនជាប់ចោទដែលបានធ្វើការកែតម្រូវ¹⁵⁴⁹។

គ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១

- ១០. នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ បានដាក់ “បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ”ទាក់ទងនឹងការបដិសេធនូវឋានៈដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁵⁵⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ

¹⁵⁴⁶សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាខ្មែរដាក់នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F14/4។

¹⁵⁴⁷សេចក្តីសម្រេចផ្តល់ឱកាសឱ្យសហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទធ្វើការឆ្លើយតបទៅនឹងសារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ថ្ងៃទី ២២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F14/4/1។

¹⁵⁴⁸ការឆ្លើយតបរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាខ្មែរដាក់ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/4/2។

¹⁵⁴⁹សេចក្តីសង្កេតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខច្បាប់កែសម្រួលជាភាសាអង់គ្លេស ធ្វើឡើងដោយសហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F14/5។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កំពូលបានសម្រេចកំណត់ចរិតលក្ខណៈនៃបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗនេះ ថាជាសេចក្តីជូនដំណឹង
អំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ និងជាសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលា
ដំបូងកាលពីថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០¹⁵⁵¹។

១១. យោងតាមការអញ្ជើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល¹⁵⁵²នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ
២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ បានជូនដំណឹងដល់អង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូលថា ពួកគាត់មិនមានបំណងដាក់សារណាបន្ថែម ឬពង្រីកបញ្ហាដែលបានលើក
ឡើងបន្ថែមលើបញ្ហាសំណងនោះទេ¹⁵⁵³។

១២. នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ បានដាក់សំណើសុំដកវិធាន
ការការពារខ្លួនរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី E2/62¹⁵⁵⁴ ដែលសំណើនេះ ត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះ
តុលាការកំពូលយល់ព្រមតាមកាលពីថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១¹⁵⁵⁵។

¹⁵⁵⁰បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ ចំពោះការសម្រេចដកឋានៈរបស់ ដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F8។ ទោះបី
ជាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ ក្រុម ១ នេះ បានដាក់ពីដំបូង នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ បណ្តឹងនេះបានដាក់សារជាថ្មីនៅ
ថ្ងៃទី ១៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ ដោយដាក់បញ្ចូលលិខិតប្រគល់ ដែលចុះហត្ថលេខាដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ៩
នាក់ នៅក្នុង ក្រុម ១។

¹⁵⁵¹សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការកំណត់ចរិតលក្ខណៈនៃបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
ក្រុម ១ ចំពោះការសម្រេចពីឋានៈនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា
ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F8/1 ។

¹⁵⁵²សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការកំណត់ចរិតលក្ខណៈនៃបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
ក្រុម ១ ចំពោះការសម្រេចពីឋានៈនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា
ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F8/1, កថាខណ្ឌ ៦។

¹⁵⁵³សារណាបន្ថែមរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ចំពោះសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីគោលបំណង, ថ្ងៃទី
២៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F12។

¹⁵⁵⁴សំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ស្នើសុំដកវិធានការការពារ, ឯកសារលេខ E2/62 ចុះ
ថ្ងៃទី ១៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F23។

ឃ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២

១៣. នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខលើកទីមួយរបស់ខ្លួន¹⁵⁵⁶ ទាក់ទងនឹងការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ នៅថ្ងៃទី ២២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ដែលកំណត់ត្រឹមតែការបដិសេធអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ៥ រូបប៉ុណ្ណោះ¹⁵⁵⁷។

១៤. នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខលើកទីពីរ¹⁵⁵⁸ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការដំបូង ដែលបានបដិសេធចោលសំណើសុំសំណងភាគច្រើនរបស់ពួកគាត់។ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខលើកទីពីរប្រឆាំងនឹងសាលក្រុមទាក់ទងនឹងសំណងនេះ¹⁵⁵⁹ ត្រូវបានដាក់កាលពីថ្ងៃទី ០២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០។

១៥. នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខលើកទីបី តាងនាមឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលោក ជុំ

¹⁵⁵⁵សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ១ ស្នើសុំរូបចោលវិធានការការពារចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F23/1។

¹⁵⁵⁶សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/6។

¹⁵⁵⁷បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការបដិសេធអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រុម-សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ថ្ងៃទី ២២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F11។

¹⁵⁵⁸សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ លើសាលក្រុមទាក់ ទងនឹងសំណង ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/14។

¹⁵⁵⁹បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រុមស្តីពីសំណង ដោយសហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ ថ្ងៃទី ០២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ F13។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ស៊ីវិល ចំពោះការខកខានក្នុងការបញ្ចូលឈ្មោះប្តូរស្រីថ្មី និងឈ្មោះកូនរបស់គាត់ទៅក្នុងសាលាក្រុម¹⁵⁶⁰។

ខ. បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣

១៦. នៅថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម៣ បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ ទាក់ទងនឹងការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងការទាមទារសំណង¹⁵⁶¹។ នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម៣ បានដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន¹⁵⁶²។

១៧. នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម៣បានដាក់សារណាបន្ថែមស្តីពីសំណង¹⁵⁶³។

ច. ភស្តុតាងបន្ថែម

១៨. មេធាវីការពារក្តី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ក្រុម ២ និងក្រុម ៣ បានដាក់សំណើសុំដាក់ភស្តុតាងបន្ថែម¹⁵⁶⁴ មកកាន់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ នៅថ្ងៃទី ២៥ និងថ្ងៃទី ២៩

¹⁵⁶⁰សេចក្តីជូនដំណឹងពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ២ និងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលាក្រុម ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/12។ សេចក្តីជូនដំណឹងនេះត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយអ៊ីមែលថា ជាបណ្តឹងសាទុក្ខលើអង្គសេចក្តី។

¹⁵⁶¹សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, ភាសាខ្មែរដាក់ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188/4។

¹⁵⁶²សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម៣៖ សារណាបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងនឹងសាលាក្រុមចេញថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាខ្មែរដាក់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F9។

¹⁵⁶³សារណាបន្ថែមស្តីពីសំណង, ភាសាខ្មែរដាក់ថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F25។

¹⁵⁶⁴សំណើសុំរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច សុំឱ្យទទួលស្គាល់ភស្តុតាងថ្មី ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F2/2។ ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើសុំរបស់សហមេធាវីការពារក្តី កាំង

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

ខែ មីនា ឆ្នាំ២០១១ និងថ្ងៃទី ០១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន
ចេញសេចក្តីសម្រេចទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែម ដែលបានស្នើសុំដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ
ទាំងនេះ¹⁵⁶⁵។

គ. សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី

១៩. នៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ ផ្នែកគាំពារការការពារក្តីបានដាក់សំណើសុំ¹⁵⁶⁶ដាក់
សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានឆ្លើយតប¹⁵⁶⁷
នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០។

ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច សុំឱ្យទទួលស្គាល់ភស្តុតាងថ្មី និងឧបសម្ព័ន្ធ ក ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F2/2/1។ សំណើសុំរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ ពាក់ព័ន្ធនឹង
សំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់ភស្តុតាងបន្ថែម ដែលគាំទ្រលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួនប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ចុះ
ថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F2/3។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការបដិសេធរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួន
ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារ (ស្នើ
សុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែមនៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៧១ ដល់ ៨៦ កថាខណ្ឌ ១០៥ កថាខណ្ឌ ១០៧ ដល់ ១០៨)។ សំណើសុំ
ដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមដើម្បីគាំទ្រសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣, ភាសាខ្មែរដាក់នៅ ថ្ងៃទី ០៤ ខែ
មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ភាសាអង់គ្លេសដាក់នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/1។ សំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋ
ប្បវេណីក្រុម ១ សុំដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមដើម្បីគាំទ្របណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១,
ឯកសារលេខ F2/5។ ប្រតិចារឹកសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F1/4.1 ទំព័រ
៩៥ ដល់ ៩៨ (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១) ទំព័រ ៦៩, ៩០ (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣)។

¹⁵⁶⁵សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ ក្រុម ២ និង
ក្រុម ៣ ដើម្បីសុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F2/4។ សេចក្តីសម្រេចលើ
សំណើសុំបន្ថែមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ សុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១,
ឯកសារលេខ F2/5/1។ សេចក្តីសម្រេចដាក់ភស្តុតាងបន្ថែមដោយទទួលយកតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចដោយផ្ទាល់មាត់របស់
អង្គជំនុំជម្រះនៅក្នុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ថ្ងៃទី ០១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ លេខ F2/6។ ប្រតិចារឹក
សវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ F1/4.1 ទំព័រ ២៨ ដល់ ៣០ (ពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១, ទំព័រ ៦៩ ដល់ ៧២ (ពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ៣) (ភាសាអង់គ្លេស)។

¹⁵⁶⁶សំណើរបស់អង្គការគាំពារការការពារក្តីសុំដាក់ សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី នៅអង្គជំនុំជម្រះតុលា
ការកំពូល, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F7។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

២០. នៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន¹⁵⁶⁸លើសំណើសុំដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ដោយយល់ឃើញថា សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ត្រូវតែមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការ ឬការិយាល័យណាមួយរបស់ តុលាការឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ដោយសារជនជាប់ចោទត្រូវបានតំណាងដោយសហមេធាវីជាតិពីររូប លទ្ធភាពសមស្របតែមួយគត់ដែលផ្នែកគាំពារការការពារក្តី អាចបំពេញអំណត្តិរបស់ខ្លួន គឺការផ្តល់ជំនួយ និងការគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ ដល់កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងសហមេធាវីការពារក្តី ដោយអនុលោមតាមវិធាន ១១(២)(ញ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ ហេតុដូច្នេះ សំណើសុំនេះ ត្រូវបានបដិសេធចោល។

២១. នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១ ផ្នែកគាំពារការការពារក្តី បានដាក់សំណើសុំដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីជាលើកទីពីរ¹⁵⁶⁹ ដោយស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឱ្យអញ្ជើញ ការដាក់សារណាមួយ ឬច្រើនរបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តីពីសំណាក់ភាគីទីបីដែល ឯករាជ្យ ដើម្បីធានាពី“ការបង្ហាញពេញលេញនូវអំណះអំណាងផ្នែកច្បាប់ទាក់ទងនឹងបញ្ហានានា...”¹⁵⁷⁰។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានឆ្លើយតប¹⁵⁷¹នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ

¹⁵⁶⁷ សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើសុំរបស់អង្គភាពគាំពារការពារក្តី ដើម្បីដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តីទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ ឯកសារលេខ F7/1 ។

¹⁵⁶⁸ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់អង្គភាពគាំពារការពារក្តី សុំដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តីមកកាន់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ F7/2 ។

¹⁵⁶⁹ អង្គភាពគាំពារការពារក្តី ស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអនុវត្តអំណាចរបស់ខ្លួន ក្រោមវិធាន ៣៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F16 ។

¹⁵⁷⁰ សំណើរបស់អង្គភាពគាំពារការពារក្តីសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអនុវត្តអំណាចរបស់ខ្លួន ក្រោមវិធាន ៣៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F16, កថាខណ្ឌ ១៦។

¹⁵⁷¹ សារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើរបស់អង្គភាពគាំពារការពារក្តី សុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអញ្ជើញឱ្យដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F16/1 ។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

កុម្មៈ ឆ្នាំ ២០១១ ហើយផ្នែកគាំពារការការពារក្តី បានដាក់ការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃទី ០៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១¹⁵⁷²។

២២. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនលើសំណើលើកទីពីរសុំដាក់ សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ដោយ យល់ឃើញថា វាមិនសមស្របក្នុងការអញ្ជើញឱ្យដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគី ក្នុងរឿងក្តី ផ្អែកតាមវិធាន ៣៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះ¹⁵⁷³។

២៣. នៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានចេញសេចក្តីសម្រេច របស់ខ្លួនបដិសេធសំណើរបស់ លោក Wayne Jordash សុំការអនុញ្ញាតដាក់សារណារបស់ អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី¹⁵⁷⁴។

ជ. សវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ

២៤. កិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខបានធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១¹⁵⁷⁵ ហើយសវនាការលើអង្គសេចក្តីបានធ្វើឡើងរយៈពេលបីថ្ងៃ ចាប់តាំងពីថ្ងៃទី ២៨ ដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១។ អនុលោមតាម“ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការបណ្តឹង

¹⁵⁷²ការឆ្លើយតបរបស់អង្គគាំពារការការពារក្តីចំពោះសារណាតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលធ្វើឡើងតបទៅនឹង សំណើរបស់អង្គគាំពារការការពារក្តីសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអនុវត្តអំណាចរបស់ខ្លួន តាមវិធាន ៣៣ នៃ វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ថ្ងៃទី ៩ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F16/2។

¹⁵⁷³សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសំណើរបស់អង្គគាំពារការការពារក្តីសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអញ្ជើញភាគីទីបី ដែល ឯករាជ្យដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F16/3។

¹⁵⁷⁴សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១ ដាក់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារលេខ F27។ ក្រឡាបញ្ជីនៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបញ្ជូនឯកសារនេះតាមរយៈអ៊ីមែលជូនទៅលោក Jordan នៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១ នៅវេលាម៉ោង ៩:៤០ នាទីព្រឹក (ម៉ោងក្នុងស្រុក)។

¹⁵⁷⁵ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទរៀបចំកិច្ចសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ, ថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F19។ ប្រតិចារិកតំណើការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ កិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការរឿងក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ជាសម្ងាត់ ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/1.1។

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

សាទុក្ខ”¹⁵⁷⁶ របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបានចែកចេញជា
បញ្ហាផ្លូវច្បាប់ចំនួនបួនដូចខាងក្រោម៖

- ១) យុត្តាធិការបុគ្គល (ថ្ងៃទី ១)
- ២) ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ (ថ្ងៃទី ២ ពេលព្រឹក)
- ៣) ការកំណត់ទោស (ថ្ងៃទី ២ ពេលរសៀល) និង
- ៤) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ថ្ងៃទី ៣)។

២៥. កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានផ្តល់ចម្លើយផ្ទាល់ខ្លួននៅពេលដំបូងនៃថ្ងៃទី ១ និងនៅពេលបញ្ចប់នៃថ្ងៃទី
៣។ សហមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ និងសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើង សេចក្តី
សន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់លើបញ្ហាសំខាន់ៗទាំងបួន។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួនបីក្រុម បានធ្វើ
សេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់លើបញ្ហា នៃភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសំណង។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមទី ៣ ក៏បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន
ផ្ទាល់មាត់លើបញ្ហាយុត្តាធិការបុគ្គលដែរ¹⁵⁷⁷។

¹⁵⁷⁶ថ្ងៃទី ០៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ F20។ សូមមើលផងដែរ ដីកាចាត់តាំងចៅក្រមរបាយការណ៍ ចុះថ្ងៃទី ១៤
ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F21។ សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំធ្វើវិសោធនកម្មលើវិធីសាស្ត្រជាក់ស្តែងរបស់
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ស្តីពីវិសាលភាពនៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខនៅ អ.វ.ត.ក ថ្ងៃទី ២៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១,
ឯកសារលេខ F24។ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំធ្វើវិសោធនកម្មលើវិធីសាស្ត្រជាក់ស្តែងរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
ស្តីពីវិសាលភាពនៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខនៅ អ.វ.ត.ក ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ដាក់ក្នុងសំណុំរឿង ថ្ងៃទី
១២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារលេខ F24/1(តាមរយៈអ៊ីម៉ែលទៅកាន់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ
២០១១ នៅម៉ោង ៥ និង ២០នាទីល្ងាច ម៉ោងក្នុងស្រុក)។

¹⁵⁷⁷ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ថ្ងៃទី ២៨ ដល់ ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F1/2.1,
F1/3.2, F1/4.1។

ល. ការប្រកាស និងការចេញសាលដីកា

- ២៦. នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានចេញដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទស្តីពីសវនាការជាសាធារណៈសម្រាប់ប្រកាសសាលដីការបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២¹⁵⁷⁸។ នៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈដែលចុះនៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២ ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានអាននូវសាលដីកាសង្ខេប និងផ្នែកសម្រេចសេចក្តីដែលចូលស្ថាពរនៃសាលដីកានេះ¹⁵⁷⁹។ សាលដីកាសង្ខេប និងផ្នែកសម្រេចសេចក្តីនៃសាលដីកានេះបានចម្លងជូនសាធារណៈជនផងដែរ។
- ២៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានចេញសាលដីកាទាំងមូលជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៅក្នុងថ្ងៃទី ០៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២ ជាភាសាខ្មែរ និងភាសាអង់គ្លេស។ ចំពោះការបកប្រែជាភាសាបារាំង នឹងចេញក្នុងពេលឆាប់ខាងមុខ។

¹⁵⁷⁸ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទប្រកាសសាលដីកាបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ F26។

¹⁵⁷⁹ប្រតិចារិកនៃការប្រកាសសាលដីកាចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារលេខ F1/5.1។

១១. ឧបសម្ព័ន្ធ II: សន្និដ្ឋានក្រុម និងតារាងអក្សរកាត់

គោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០	គោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដែលទទួលស្គាល់នៅក្នុងធម្មនុញ្ញនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ Nürnberg និងនៅក្នុងសាលក្រម។
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦	ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ឆ្នាំ ១៩៥៦) ដែលត្រូវបានឡាយព្រះហស្តលេខាប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៥៥ ដោយព្រះមហាក្សត្រ (ព្រះរាជក្រមលេខ ៩៣៣ នស) ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, កម្រងឯកសារច្បាប់, ការបោះពុម្ពផ្សាយពិសេស, ឆ្នាំ ១៩៥៦, ទំព័រ ១១ ដល់ ៤០៣។
សេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៧៥ ស្តីពីអំពើធ្វើទារុណកម្ម	សេចក្តីប្រកាសស្តីពីការការពារជនទាំងឡាយ ដែលទទួលរងការធ្វើ ទារុណកម្ម និងអំពើដទៃទៀត ឬការដាក់ទណ្ឌកម្មដែលយោរយោ អមនុស្សធម៌ ឬមានលក្ខណៈបន្ទាបបន្ថោក, សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៣៤៥២ (XXX) ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៥។
អនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៤៨ ប្រចាំ និងអំពើធ្វើទារុណកម្ម	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើទារុណកម្ម និង អំពើដទៃទៀត ឬការដាក់ទណ្ឌកម្ម ដែលមានលក្ខណៈយោរយោ អមនុស្សធម៌ ឬមានលក្ខណៈបន្ទាបបន្ថោក។
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧	ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឡាយព្រះហស្តលេខាប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ដោយព្រះមហាក្សត្រ នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧។
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩	ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានឡាយព្រះហស្តលេខាប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ដោយព្រះមហាក្សត្រ នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ (កន្លឹក ១ ចូលជាធរមានអនុវត្តតែម្តង ចំណែកឯបទប្បញ្ញត្តិដទៃទៀតនៃក្រមនេះនឹងចូលជាធរមាន ១ ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីថ្ងៃឡាយព្រះហស្តលេខាប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់)។

ជនជាប់ចោទ	កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច។
ACHR	អនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។
ពិធីសារបន្ថែម I	ពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩ និងពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារជនរងគ្រោះនៃ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ០៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៧៧ រ៉ូល ១១២៥ លេខលំដាប់សន្ធិសញ្ញារបស់ អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៤ ៣ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៨)។
ពិធីសារបន្ថែម II	ពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩ និងពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារជនរង គ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានអនុម័តនៅ ថ្ងៃទី ០៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៧៧ រ៉ូល ១១២៥ លេខលំដាប់ សន្ធិសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ (ចូលជាធរមាន នៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៨)។
ដីកាដោះស្រាយ ដែលត្រូវបាន បានកែប្រែ	ដីកានេះចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងសំណុំរឿង លេខ ០០១ ដែលត្រូវបានកែប្រែដោយសាលដីការបស់អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយដែល ចោទប្រកាន់ កាំង ហ្គេក អ៊ាវ ហៅ “ឌុច” ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨ D99/3/42។ ដីកាដោះស្រាយដែលត្រូវបានកែប្រែ នេះ បង្ហាញពី អង្គហេតុចោទប្រកាន់សម្រាប់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងសម្រេច ក្នុងពេលជំនុំជម្រះក្តី។
ស.ច.ស	សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ កម្ពុជា។
រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣	រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ឆ្នាំ ១៩៩៣) ត្រូវបាន អនុម័តដោយសភាធម្មនុញ្ញ និងចុះហត្ថលេខាដោយប្រធានសភា

	ធម្មនុញ្ញ នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៣។
ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សា ប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង	ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងសម្ព័ន្ធមិត្ត៖ ការផ្តន្ទាទោសទៅលើបុគ្គលទាំងឡាយណា ដែលមានពិរុទ្ធពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅទីក្រុងប៊ែរឡាំង ថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៥ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅ (ឆ្នាំ ១៩៤៦) ក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រផ្លូវការលេខ ៣ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងអាណ្លីម៉ង់ ទំព័រ ៥០ ដល់ ៥៥។
ក្រុមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុម ១ ក្រុម ២ ក្រុម ៣	ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ២៣ នាក់ បានរួមគ្នាបង្កើតជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន ៣ ក្រុម។
ដីកាដោះស្រាយស្រាយ	ដីកាដោះស្រាយចោទប្រកាន់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D99/3/42។
ប.គ.ក	បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា។
DC-Cam	មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលនៅកម្ពុជា
មេធាវីការពារក្តី	មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ
គ.ប (DK)	កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ
អ.វ.ត.ក	អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា
ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ	ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ដោយមានការធ្វើវិសោធនកម្មដែលប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់នៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ (នស/រតម/១០០៤/០០៦)។
ECHR	អនុសញ្ញាការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន ដែលអនុម័តនៅថ្ងៃទី ០៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៥០, រ៉ូល ២១៣ លេខ លំដាប់សន្ធិសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ២២១, (ច្រូលជាធរមាន នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៥៣)

	ត្រូវបានវិសោធនកម្មដោយ ពិធីសារបន្ថែម លេខ ១១ និង ១៤។
ECtHR	តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។
e.g.	ឧទា. (ឧទាហរណ៍)។
f.n	ជើងទំព័រ។
Geneva Convention IV	អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទី ៤។
IACtHR	តុលាការអន្តរអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។
ICC	តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។
ICCPR	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដែលអនុម័ត នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦, វ៉ុល ៩៩៩ លេខលំដាប់នៃសន្និសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ១៧១, ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៧៦។
ICC Statute	លក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ៉ែនរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិអនុម័តនៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៨, វ៉ុល ២១៨៧ លេខលំដាប់នៃសន្និសញ្ញារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ៣ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ០១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០២)។
ICJ	តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ។
ICJC	គណៈកម្មការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិ។
ICTR	តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដើម្បីកាត់សេចក្តីបុគ្គល ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅលើទឹកដីរវ៉ាន់ដា និងដើម្បីកាត់ទោសប្រជាជនរវ៉ាន់ដា ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរផ្សេងៗទៀត ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅលើទឹកដីប្រទេសជិតខាង ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ០១ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៤ ដល់ថ្ងៃទី ៣១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៤។

ICTY	តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដើម្បីកាត់សេចក្តីបុគ្គល ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងទឹកដីអតីតយូហ្គោស្លាវីពីឆ្នាំ ១៩៩១។
ILC	គណៈកម្មការនីតិអន្តរជាតិ។
IMT	តុលាការយោធាអន្តរជាតិ។
ធម្មនុញ្ញ IMT	ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ សម្រាប់ការកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗ ជាឧបសម្ព័ន្ធទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងឡុងដ៍ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥ សម្រាប់ការកាត់សេចក្តី និងផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗ នៅចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ដល់ ថ្ងៃទី ០១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៦ រ៉ូល I ទំព័រ ១០ ដល់ ១៨។
IMTFE	តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ាឆ្នាំ ១៩៤៦។
ធម្មនុញ្ញ IMTFE	ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦៤, បោះពុម្ពផ្សាយឡើងវិញដោយនាយកនិពន្ធ Neil Boister និង Robert Cryer ឯកសារស្តីពីតុលាការយោធាអន្តរជាតិតូក្យូ: ធម្មនុញ្ញ ការចោទប្រកាន់ និងការកាត់សេចក្តី ចេញផ្សាយក្នុងសារព័ត៌មានរបស់សាលាករិទ្យាល័យ Oxford ឆ្នាំ ២០០៨។
វិធានផ្ទៃក្នុង	វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក។
ម ១៣	មន្ទីរសន្តិសុខក្នុងខេត្ត កំពង់ ស្ទឹង។
NMT	តុលាការយោធា Nuremberg។
no.	លេខ។
p.,pp.	ទំព័រ។
para.,paras	កថាខណ្ឌ។

អ.ម.ជ	អង្គបុរេជំនុំជម្រះ។
វ.វ.ក	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។
RPE	វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាង។
ស ២១	បរិវេណនៃមន្ទីរ ស ២១ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ រួមមាន (លើកលែង ក្នុងករណីដែលបរិបទតម្រូវផ្សេងពីនេះ) ទាំងអគារនានាក្នុងមន្ទីរ ស ២១ ដែលបច្ចុប្បន្នជាសារមន្ទីរប្រល័យពូជសាសន៍ទូលស្តែង រួមទាំងទីតាំងបន្ទាប់បន្សំនៅបឹងជើងឯក និងមន្ទីរ ស ២៤។
ស ២៤	ជំរំអប់រំកែប្រែព្រៃស។
អ.ជ.ត.ក	អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជា។
SCSL	តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន។
អនុសញ្ញាស្តីពីទាសភាព	អនុសញ្ញាទប់ស្កាត់ការធ្វើជំនួញទាសករ និងទាសភាពដែលបាន អនុម័តនៅ ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩២៦ រ៉ូល ៦០ លេខលំដាប់ សម្ព័ន្ធសន្និសីទសញ្ញាប្រជាជាតិ ទំព័រ ២៥៤ (ចូលជាធរមាននៅ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩២៧)។
អនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពី ទាសភាព	អនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីការលុបបំបាត់ទាសភាព ការធ្វើជំនួញ ទាសករ និង ការរៀបចំនិងទម្លាប់អនុវត្តប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ចំពោះទាសភាព។
STL	តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសលីបង់។
អនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាស ភាព	អនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីការលុបបំបាត់ទាសភាព និងការជួញដូរ ទាសករ និងស្ថាប័ន និងការអនុវត្តដែលមានលក្ខណៈប្រហែល ទៅនឹងទាសភាព ដែលចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៥៦ រ៉ូល ២២៦ លេខលំដាប់សន្និសីទសញ្ញាប្រជាជាតិ ទំព័រ ២៥៤ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ០៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩២៧)។

<i>Sui Generis Institution</i>	ស្ថាប័នពិសេសមួយសម្រាប់ប្រភេទរឿងដូចគ្នា។
<i>Principle of Subsidiarity</i>	ដែលនេះផ្តុះបញ្ចាំងអំពីគោលការណ៍ស្តីពីបុត្រសម្ពន្ធ។
កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប និង វ.វ.ក	កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជាទាក់ទងទៅនឹងការកាត់សេចក្តីក្រោមច្បាប់កម្ពុជា ចំពោះ បទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជា ធិបតេយ្យ ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខា នៅថ្ងៃទី ០៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥)។
UNAKRT	ជំនួយអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការជំនុំជម្រះក្តីខ្មែរ ក្រហម។
UNCC	គណៈកម្មការផ្តល់សំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។
UNESCO	អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកផ្នែកអប់រំ វិទ្យាសាស្ត្រ និង វប្បធម៌។
UNWCC	គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ។
សេចក្តីប្រកាសស្តីពីគោល ការណ៍មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌ សម្រាប់ជនរងគ្រោះ	សេចក្តីប្រកាសស្តីពីរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីគោល ការណ៍ មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌ សម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភអំណាច។ សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត អង្គការសហប្រជាជាតិ លេខ ៤០/៣៤ សម័យប្រជុំលើកទី ៤០ ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/RES/40/34 (ថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥)។
គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់ អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី សំណង	គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងសេចក្តី ណែនាំស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សក្នុងទទួលបានដំណោះស្រាយ និងសំណង សម្រាប់ ជនរងគ្រោះដោយសារអំពើរំលោភដោយ កម្រោលលើ ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើ លើច្បាប់ មនុស្សជាតិអន្តរជាតិ។ សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ឯកសារលេខ F28

	<p>លេខ ៦០/១៤៧, កំណត់ហេតុផ្លូវការរបស់មហាសន្និបាត អង្គការសហប្រជាជាតិ សម័យប្រជុំលើកទី ៦០ ឯកសារអង្គការ សហប្រជាជាតិលេខ A/RES/60/147 (ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥)។</p>
--	---